DICȚIONARUL ENCICLOPEDIC ILUSTRAT „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

PARTEA I

DICȚIONARUL LIMBII ROMÂNE DIN TRECUT ȘI DE ASTĂZI

DE

I.-AUREL CANDREA

PROFESOR LA FACULTATEA DE LITERE DIN BUCUREȘTI

PARTEA II

DICȚIONARUL ISTORIC ȘI GEOGRAFIC UNIVERSAL

DE

GH. ADAMESCU

PROFESOR, MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE

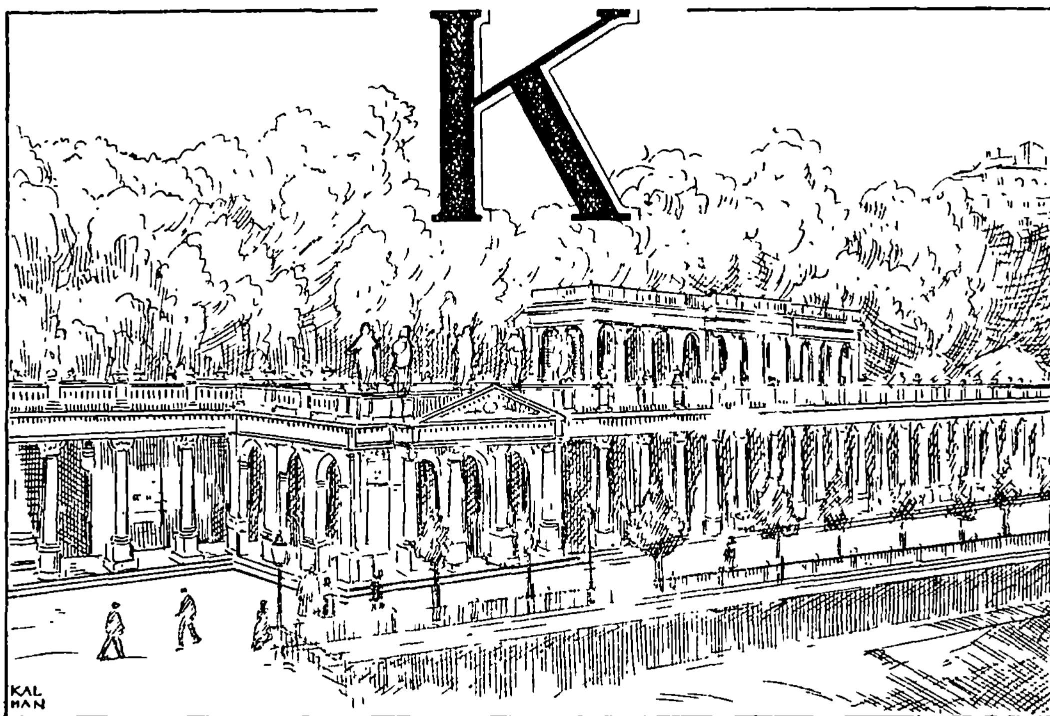
EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ" S. A. — BUCUREȘTI

BULEVARDUL REGELE CAROL I, No. 3—5 (fost Academiei)

DICȚIONAR
ISTORIC-GEOGRAFIC

DE

GH. ADAMESCU
MEMBRU CORESPONDENT AL ACADEMIEI ROMÂNE.

KARLSBAD : PAVILIONUL DE CURĂ.

KADEISI ABDULAR, delegatul Turciei la tratatul din Giurgiu pentru armistițiul între Ruși și Turci (1811), care a fost urmat de pacea dela București (1812).

KADLEC KAREL, profesor la Universitatea din Praga, specialist în istoria dreptului slav. A scris o carte *Românii și dreptul românesc în țările slave și ungurești* (1916), avînd concluzii inadmisibile pentru noi. E membru corespondent al Academiei Române (1919).

KAINDL RAIMUND (*1866), profesor german în Cernăuți, istoric și folklorist. A publicat multe lucrări despre locuitorii Bucovinei (*Die Huzulen*, 1894, *Geschichte der Deutschen in der Karpathenländer*, 3 vol. 1907). despre trecutul acestei provincii (*Geschichte der Bukovina*, 1896) și despre poezia populară germană (*Deutsche Volkslieder aus der Bukowina*, 1909).

KALAHARI, deșert mare în Africa de sud.

KALIDASA (sec. I a. Chr.) poet indian, a compus în sanscrită mai multe scrieri, între cari drama *Sacuntala* (☛ acest cuv.).

KALINDERU IOAN (*1840†1913), jurist român. A fost consilier la Curtea de Casație. In 1881—82 a fost însărcinat de guvern să trateze la Berlin răscumpărarea căilor ferate construite de compania Strussberg. In 1884 i s'a încredințat organizarea domeniilor Coroanei: a făcut clădiri și tot felul de instalațiuni necesare unei gospodării model, a înființat școale primare, pentru cari a făcut localuri speciale, a clădit biserici în diferite sate, a înființat ateliere și biblioteci populare și a tipărit numeroase broșuri cu cunoștințe folositoare pentru săteni. Ales membru al Academiei Române (1893), a dăruit acestei instituții moștenirea lui I. Otetelișanu, pentru care fusese lăsat legatar universal. Kalinderu a publicat studii de drept roman (*Droit prétorien et réponse des prudents*, 1885; *Consiliul Impăraților la Roma și Constantinopol*, 1887; *Studii asupra celor 12 table*; *Les sources du droit romain*), de istorie romană (*Viața municipală la Pompei*, 1890; *Doi antagoniști romani*, 1892; *Vilegiatura și reședințele de vară la Romani*, *Romanii călători*, 1895), studii de drept român și internațional făcute cu ocaziunea misiunei sale în Germania și cu ocaziunea procesului ce a susținut pentru moștenirea lui Otetelișanu; în fine diferite chestiuni economice, sociale, etc. și o colecție de discursuri (*Patrie, éducation et travail*, 1896). Discursul de recepție la Academie a tratat despre viața Episcopului Melchisedec.

KALINDERU NICOLAE (*1835†1902), medic român. A fost medic primar de spitale (Colentina, Brîncovenesc), profesor de clinică medicală la facultatea de medicină din București (1887), membru corespondent al Academiei Române (1889). A publicat scrieri despre *lepră*, *tuberculoză*, *epilepsie*, *mielita sifilitică*, ș. a. Amator de artă, a lăsat o colecție importantă de tablouri.

KALLAY BENIAMIN (*1839†1903), om politic maghiar. A fost șef de secție în ministerul de externe, ministru de finanțe, guvernator al Bosniei și Herțegovinei, membru al Academiei din Pesta.

KALNOKY GUSTAV conte (*1832†1898), om politic maghiar. A fost ministru de externe al monarhiei, min. plenipotențiar la Roma, Copenhaga, Petersburg.

KALUZNIACKI EMIL (*1845†1914), filolog austriac. S'a ocupat de filologia slavă și de istoria Slavilor. A fost profesor la Universitatea din Cernăuți (1875), membru corespondent al Academiei Române (1890); a călătorit prin Moldova și a publicat o culegere de *documente despre Moldova și Muntenia* din arhivele polone (1878), apoi și alte *manuscrise de la măn. Neamțu* (1907).

KAMEHAMEHA, numele mai multor regi ai insulelor *Havai* sau *Sandwich*. Cu K. v (pe la 1865) s'a stins această familie și peste cîteva decenii arhipelagul a fost anexat de Statele-Unite.

KAMENSKI ☛ CAMENSKI.

KANITZ AUGUST (*1843†1896), botanist ungur. A fost profesor la Universitatea din Altenburg, apoi la Universitatea din Cluj (1872); a redactat o revistă de specialitate în Cluj dela 1877; a studiat flora Ardealului și a fost membru corespondent al Academiei Române (1882).

KANSAS, rîu afl. al lui Missuri; lung ca. 1000 km., din cari 340 km. navigabil.

KANT IMMANUEL *1724 †1804 , filozof german. Profesor de logică și metafizică la Königsberg. Filozofia lui e criticismul în opoziție cu dogmatismul și scepticismul. Morala lui e bazată pe ideea *obligațiunii* imperativul categoric , de aci libertatea morală și conchide la existența lui D-zeu și la nemurirea sufletului. Op. pr. *Critica rațiunii pure*, 1781; *Critica rațiunii practice*, 1788; *Critica judecății* 1790 . In românește s'au tradus: *Pedagogia* (de C. V. Buțureanu, î. a. Bibl. p. toți), *Spre pacea eternă* (de Ion Gorun, 1918), *Prolegomene la orice metafizică viitoare* (de Mihail Antoniade, 1924), *Filozofia creștinismului* (de Adrian Sulcină, 1912), *Religia în limitele rațiunii* (de C. Rădulescu-Motru, 1924), *Critica puterii de judecată* (de I. Gherincea, 1927), *Intemeierea metafizicii moravurilor* (de Traian Brăileanu, 1929).

Kant Immanuel

KARA, mare formată de Oceanul înghețat de N. între Noua Zembla și continent.

KARAGHEORGHE GEORGE (*1752 †1817), șeful insurgenților sîrbi contra Turcilor, care stabili în principiu independența țării.

KARAGHEORGHEVICI ALEXANDRU (*1806 †1885), prinț sîrb, fiul lui George Caragheorghe. A fost proclamat domnitor în 1842 și a fost răsturnat în 1858 de către partizanii familiei Obrenovici. A trăit în România și în Ungaria, unde avea proprietăți.

KARAGHEORGHEVICI PETRU, rege al Serbiei ☛ PETRU.

KARAGICI VUK STEFANOVICI (*1787 †1864), scriitor sîrb. S'a ocupat cu reformarea limbii literare sîrbești și cu literatura poporană. A trăit multă vreme în Viena, unde a publicat lucrări de gramatică, colecții de folklor, un dicționar, etc.

KARAISKAKIS GEORGIOS (*1782 †1827), erou grec. S'a distins în luptele pentru independența patriei. A căzut în bătălia de la Atena.

KARAKORUM, munți în Asia centrală, între Himalaia și Kuenlun.

KARAMSIN NICOLAE MIHAILOVICI (* ca. 1766 † ca. 1826), istoric rus. Op. pr. *Istoria Rusiei*. O citează M. Kogălniceanu în faimosul său discurs introductiv la Cursul de istorie națională din 1843, zicînd că e unul din izvoarele sale.

KARAVELOF PETKO (*1845 †1903), om politic bulgar. A fost prim-ministru (1880, 1884, 1901), regent în 1886.

KARKALEKI ☛ CARCALECHI.

KARLOVY VARY ☛ CARLSBAD.

KARLSBAD ☛ CARLSBAD.

KARLSRUHE ☛ CARLSRUHE.

KARNABAT, județ și oraș în Bulgaria.

KARR ALPHONSE (*1808 †1890 , scriitor francez. A fost mult timp prim redactor la „Figaro". A redactat o publicație satirică: „*Les Guêpes*" și multe romane. La noi mai cunoscut a fost „*Sous les tilleuls*" (1832).

KASAN, oraș în Rusia (Statul Tătarilor) aproape de Volga; 175.000 loc.

KASSAI, afluent al fl. Congo (Africa ☛ harta), lung. ca. 2.000 km.

KAULBACH WILHELM (*1804 †1874), pictor german. A fost director al Academiei din München.

KAUNITZ ANTON Prinț (*1711 †1794), diplomat austriac. A fost cancelar al imperiului; a organizat coaliția contra lui Frederic cel mare (1756), a participat la prima împărțire a Poloniei, luînd Galiția; autorul principal al tuturor intrigilor prin cari a fost răpită Bucovina (1774).

KAZIMIR III zis cel Mare (*1310 †1370), rege al Poloniei dela 1333. Ca să-și asigure situația în afară, a cedat cavalerilor teutoni Pomerania; ca să înlăture pretențiile Boemiei la coroana poloneză, i-a cedat Silezia și Plock; dar a luat în stăpânire Rusia Roșie (1341). A desvoltat comerțul interior, a deschis școale, a fondat o Universitate (1361), a reformat administrația, a întărit ordinea în stat, a reorganizat armata, a micșorat din privilegiile nobililor și s'a silit a îmbunătăți soarta țăranilor.

KEAN chin] EDMUND (*1787 †1833), actor englez. Vestit în roluri de tragedie, mai ales în piesele lui Shakespeare.

KEHAIA BEG, unul din comandanții armatei turcești care a venit în Muntenia în 1821 ca să combată pe eteriști.

KEKAVMENOS (pe la 1070), scriitor bizantin, a cărui viață e puțin cunoscută. A lăsat un manuscris intitulat *Strategicon*, publicat în 1896 la Petersburg, în care vorbește și despre Românii din Peninsula Balcanică.

KECSKEMET [checichemet], oraș în Ungaria; 82.000 loc.

KELLY HOWARD, membru al Academiei de științe din statul Uniunii americane *Maryland*, cu sediul în Baltimore; membru corespondent al Academiei Române (1921).

KELLOGG FRANK B. (*1856), om politic american. Este autorul *pactului* făcut în înțelegere cu Briand, prin care se osîndește orice războiu de agresiune în interes național. Nu se prevăd sancțiuni speciale, ci se menționează că în contra agresorului se vor pune în mișcare toate mijloacele cuprinse în pactul Societății națiunilor. Această convențiune s'a semnat de toate statele Europei și de multe din celelalte continente și a intrat în vigoare la 24 Iulie 1929. În 1930 i s'a decernat premiul Nobel pentru pace.

KEMAL-PAȘA MUSTAFA (*1881), general și om politic turc. Răsturnînd monarhia, a întocmit (1923) o republică dictatorială al cărei șef este el. In 1919 a condus lupta contra Grecilor, pe cari i-a învins. A întreprins o serie de mari reforme în sensul occidental, între cari înlăturarea fesului, desființarea obiceiului ca femeile să-și acopere fața, le-a dat chiar un fel de drepturi politice, a introdus cu forța alfabetul latin.

KEMPIS (HEMERKEN) TOMAS (*1379 †1471), scriitor german. Lui se atribue opera atât de răspîndită *Imitatio Iesu-Christi*.

KENIA, munte în Africa (☛ acest cuv.).

KENYON FREDERIC, istoric englez. Membru onorar al Academiei Române (1924). In timpul războiului mondial, el a format la Londra o societate anglo-română pentru propagandă în favoarea idealurilor noastre.

KEPLER IOHANNES (*1571 †1630), astronom german. A fost profesor la Graz, la Linz. A descoperit cîteva legi ale mișcărilor corpurilor cerești (cari îi poartă numele): 1) planetele se mișcă pe niște elipse cari au soarele la unul din focare; 2) ariile descrise de razele vectorii sînt proporționale cu timpul; 3 patratul timpului mișcărilor planetare este proporțional cu cubul marilor axe ale orbitelor.

Kepler Iohannes

KERSON (scris și KHERSON) ☛ CHERSON.

KETTNER RADOMIR, geolog ceh. Profesor la Universitatea din Praga. A călătorit în România. E secretarul secțiunii cehoslovace din Asociația geologilor Carpaților. Membru corespondent al Academiei Române (1928).

KAYSERLING [caizerling] HERMAN CONTE (*1880), filozof german. Op. pr. *Das Gefüge der Welt* (Structura lumii), Jurnalul de călătorie al unui filozof *(Reisetagebuch eines Philosophen)*. El nu urmărește să dea un nou sistem de explicare a lumii, ci să preschimbe filozofia, cultivată pînă

acum pentru ea însăşi, într'o ştiinţă animatoare de progres sau într'o artă binefăcătoare pentru omenire.

KIAJNA (= DESPINA), fiica lui Petru Rareş şi soţia lui Mircea Ciobanul (de aci numele de MIRCIOAIA). A fost o femeie de o rară energie şi foarte ambiţioasă. Prin intrigele ei, prin trecerea ce izbutise a avea la Poartă, graţie mai ales ajutorului ce-i dădeau femeile din haremul Sultanului şi al marilor demnitari, a izbutit să ţină pe fiii ei, Alexandru (vitrig) şi Petru Schiopul, mulţi ani pe tronurile ţărilor române.

KIEL [chil], oraş în Germania; 216.000 loc. De aci porneşte *Canalul Kiel* care taie peninsula Iutlanda pînă la gura Fluviului Elba, formînd legătura între marea Baltică şi marea Nordului.

KIEPERT [chipert] HEINRICH (*1818 †1899), geograf şi cartograf german. A fost profesor la Berlin, a publicat atlase geografice întrebuinţate în toate ţările, asemenea şi la noi. S'au făcut şi prelucrări după ele.

KIEW, oraş în Rusia (Ucraina) pe Nipru; 400.000 loc.

KIKINDA ☛ VELIKA KIKINDA.

KILIMANGIARO, munţi în *Africa* (☛ acest cuvînt).

KIPLING RUDYARD (*1865 , romancier şi poet american. A luat premiul Nobel. Din scrierile lui s'au tradus în rom.: *Amintiri din pension* (de Radu Fl. Soreanu, f. a., Bibl. Luceafărul), *Sinucigaşul* (de Ion Pas f. a. Bibl. Lectura), *Istorioare* (de Olimp Stefanovici) şi părţi din *Cartea Junglei* (de N..Rusu în „Ritmul vremii" şi I. Foti în „Propilee").

KIRCHHOFF GUSTAV ROBERT (*1824 †1887), fizician german. A fost profesor la Heidelberg. A făcut studii asupra spectrului solar, descoperind (cu Bunsen) analiza spectrală.

KIRIAC DIMITRIE G. (*1866 †1928), compozitor român. După ce şi-a luat licenţa în drept, a început a se ocupa de muzică. A făcut studii la Paris (1892) sub direcţiunea lui Vincent d'Indy. Intorcîndu-se în ţară (1899), a cercetat folklorul romănesc şi s'a ocupat de muzica bisericească, compunînd o *liturgie orientală*. A fost numit profesor de teorie şi solfegii la Conservatorul din Bucureşti. In 1901 a înfiinţat societatea corală „Carmen", cu care a colindat oraşele din Transilvania şi Bucovina, întreţinînd, prin puterea cîntecului, necontenit vie ideea naţională. El este autorul *Imnului de slavă*, cîntat la Alba-Iulia la serbările încoronării primului rege al tuturor Românilor. A fost membru al Ateneului Român.

Kiriac Dimitrie

KIRIAZI GHEORGHE (*1829 †1893), medic grec stabilit în România (1855); a făcut Casei şcoalelor o importantă donaţie şi a construit în Bucureşti spitalul zis „Xenocrat" cu fondurile ce-i lăsase acesta.

KIRILOF ALEXANDRU N. (*1819 †1881), comerciant român. Moştenind de la tatăl său o avere însemnată, n'a continuat comerţul de lipscănie, care, se vede, i se părea puţin potrivit cu educaţia ce primise şi cu studiile făcute în streinătate. ci s'a făcut bancher, unul din primii bancheri români. Viaţa luxoasă ce ducea şi, de sigur, oarecare neglijenţă în conducerea afacerilor au făcut să se piarză începutul făcut de el. Amestecîndu-se în politică, a luat parte la revoluţia din 1848 şi a fost arestat după căderea ei.

KIRILOF NICOLAE (*1775 †1849), comerciant român. Se numea Chiru, nume schimbat după influenţa rusească. A început prin agricultură, ţinînd în arendă moşia Vălenii-de-Munte şi moşii din Basarabia; după aceea s'a ocupat cu comerţul de blănărie, care i-aduse cîştig însemnat; în fine, cu lipscănia, ajungînd pe la 1830 cel mai mare negustor în această ramură din toată ţara. Şi-a cumpărat vii, moşii, a devenit foarte bogat, a luat în arendă vămile şi salinele Munteniei.

KISFALUDY KÁROLY (*1788 †1830 , poet maghiar. A scris drame, nuvele, etc.

KISSELEFF PAVEL DIMITRIEVICI (*1788 †1872), general rus. A fost adjutant al împăratului şi a luat parte la războiul contra Turcilor (1828) şi la 1829 a fost numit comandant al armatelor de ocupaţie din principatele române şi apoi guvernator general al lor. Sub guvernarea lui, s'au făcut Regulamentele organice şi s'au organizat diferitele servicii de administraţie. La 1834 s'a retras în patrie, a fost ministru, apoi ambasador la Paris. In amintirea lui s'a numit şoseaua Kisselef din Bucureşti.

Kisseleff Pavel Dimitrievici

KISSINGEN, oraş în Germania (Bavaria);7946 loc. Staţiune balneară.

KIŞINĂU ☛ CHIŞINĂU.

KITCHENER [chicener] HERBERT lord (*1850 †1916), general englez. A luat parte la expediţiile în Egipt (1884), în Sudan (1888, 1898 , în Africa de Sud (1900); fiind ministru de războiu, a organizat armata engleză la începutul războiului mondial.

KIUCIUC KAINARGI ☛ CUCIUC.

KLADDERADATSCH, foaie umoristică în Berlin, întemeiată în 1848.

KLAPKA GEORG (*1820 †1892), general ungur. A comandat armata în revoluţia contra Austriei în 1848—49.

KLEBER JEAN BAPTISTE (*1753 †1800), general francez. A comandat armatele revoluţionare, a luat parte la expediţia lui Napoleon în Egipt şi a fost asasinat acolo de un mameluc.

KLEIN [claîn] FELIX (†1925), matematic german. Profesor la Universitatea din Göttingen. A fost iniţiatorul unei publicaţii enciclopedice de matematică, preşedintele unei comisii internaţionale pentru învăţământul matematicilor. Membru onorar al Academiei Române (1913).

KLEIN IOAN INOCENŢIU ☛ MICU.

KLEIN SAMUEL ☛ MICU.

KLEINWECHTER [claînvehîter] FRIEDRICH (†1927), scriitor german. A fost profesor la Universitatea din Cernăuţi. S'a ocupat de sociologie şi economie politică. Op. pr. *Lehrbuch der Volkswirtschaftspolitik*. A fost membru onorar al Academiei Române (1921).

KLEIST [claîst] HEINRICH (*1777 †1811), dramaturg german. Unul din reprezentanţii de frunte ai romantismului. Opera cea mai cunoscută: *Prinz Friedrich von Homburg*, dramă alegorică patriotică.

KLENCK ROBERT (*1850), violonist german stabilit în România. Profesor la Conservatorul din Bucureşti.

KLONDIKE, regiune în Alasca. Mine de aur descoperite în 1897.

KLOPSTOCK FRIEDRICH GOTTLIEB (*1724 †1803), poet german. Op. pr. *Mesiada* (1773), epopee măreaţă a vieţii lui Isus Hristos.

KNEIPP [cnaîp] SEBASTIAN (*1821 †1897), preot catolic şi medic naturalist. S'a stabilit la Wörishofen, unde a înfiinţat un fel de sanatoriu în care toate boalele erau tratate prin *Cura de apă*. Cartea lui, în care îşi desvoltă teoriile, s'a tradus în multe limbi şi în româneşte.

KNOX IOHN (*1505 †1572), reformator religios; unul din întemeietorii presbiterianismului în Scoţia.

KOCH ROBERT (*1843 †1910), medic german. A fost profesor la Berlin, director al Institutului de igienă. A făcut studii asupra tuberculozei, holerei, etc. A călătorit în India, în Africa, unde a studiat boala somnului. A luat premiul Nobe în 1905.

KOCHANOWSKI IOAN (*1530 †1584), poet

polon. A scris dramé, elegii, ş. a.; a tradus în versuri *psalmii*. Această din urmă lucrare a fost modelul mitropolitului Dosofteiu pentru psaltirea sa versificată. In anul 1930 Polonia a serbat 400 de ani de la naşterea acestui poet şi a organizat mari festivităţi, între cari şi reprezentarea dramei lui „*Refuzul dat solilor greci*".

KOGĂLNICEANU (scris şi KOGÎ...) MIHAI (*1817 †1891), om politic şi istoric român. A fost trimis împreună cu fiii Domnitorului Moldovei Mihail Sturdza la Berlin pentru studii superioare. A avut profesori pe cîţiva învăţaţi vestiţi ai epocei (1834—1838) şi, după îndemnul lor, a scris şi a publicat acolo un articol în limba germană *despre limba şi literatura română* (1837) şi o broşură în limba franceză despre *Ţigani* (1837), asemenea a început o lucrare mare despre istoria poporului român, dar numai un volum a apărut (*Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques Transdanubiens*, 1837). Intorcînd-se în ţară, a fost ofiţer (a înaintat pînă la gradul de maior) şi adjutant al Domnitorului; a înfiinţat o revistă populară *Foaia sătească* (1839-51), şi alta destinată societăţii culte *Dacia literară* (1840) şi a publicat o colecţie de documente: *Arhiva românească*. Director al teatrului, împreună cu Alecsandri şi C. Negruzzi (1840), a tradus şi a localizat cîteva piese. In 1843 a fost numit profesor de istorie la „Academia Mihăileană", dar cuvîntul de inaugurare ţinut la 26 Noembrie a fost socotit de guvern ca avînd idei prea înaintate şi cursul a fost închis. Acest cuvînt a rămas ca un monument în felul său şi se citeşte oricînd cu interes. In 1845 a început a tipări *Letopiseţele Moldovei* în 3 volume, pe cari le-a terminat în 1852, dînd astfel cercetătorilor un bogat material, care pînă atunci se păstra numai în manuscrise. In 1848 a redactat un proect de constituţie, care reprezenta dorinţele partidului naţional, a suferit şi el persecuţii din partea Guvernului lui Mihail Sturdza, cu care intrase în conflict. In epoca aceasta a vizitat Parisul. In timpul domniei lui Grigore Ghica (după 1849), el a avut prilej de a lucra la studii istorice, fiind amic cu Domnitorul, el însuşi un spirit liberal. De atunci şi-a închinat activitatea mai mult politicei. In 1855 înfiinţează ziarul *Steaua Dunării*, care a avut un rol important în propaganda pentru unire, aceasta fiind atunci preocuparea principală a lui Kogălniceanu. Rolul lui în perioada electorală a divanului ad-hoc a fost hotărîtor: graţie lui s'au casat primele alegeri şi s'au făcut altele, cari au dat numai doi deputaţi anti-unionişti; tot asemenea în desbaterile divanului a rostit cuvîntări cari vor rămînea în istoricul oratoriei române. De acea a fost natural ca în ziua de 5 Ianuarie 1859, după proclamarea votului adunării elective, el să salute pe Alexandru Ioan Cuza prin acel discurs faimos: „la legi nouă, om nou!" Inainte de unirea definitivă, el a fost prim-ministru în Moldova (1860), dar a sfîrşit ridicîndu-si un curent ostil şi avînd a se apăra faţă de propunerea de dare în judecată. După unire, s'a semnalat ca orator parlamentar, mai ales în timpul desbaterilor proectului de lege prezentat de Ministerul Barbu Catargiu pentru îmbunătăţirea stării ţăranilor (1862), cînd a rostit două mari discursuri. Domnitorul Cuza nu promulgă legea votată şi, chemînd la guvern pe Kogălniceanu (1863), face faimoasa *lovitură de stat* de la 2 Maiu (1864), disolvînd adunarea, care dăduse vot de blam guvernului, şi cerînd corpului electoral să se pronunţe prin plebiscit asupra acestui act şi asupra statutului, care modifica organizarea parlamentară. Atunci s'a făcut împroprietărirea ţăranilor, s'au decretat codurile de legi civile, penale, etc., s'a făcut legea instrucţiei care a fixat obligativitatea înv. primar. La 26 Ianuarie 1865 Kogălniceanu, în urma unor neînţelegeri cu Domnul, se retrage. Atunci încep luptele partidelor (conservator şi liberal) contra lui Cuza şi se sfîrşesc prin abdicarea din 1866. Kogălniceanu, deşi membru al partidului liberal, îşi leagă, întrucîtva, soarta de a fostului Domn, încît zice odată: „sînt omul de la 2 Maiu, sînt învinsul de la 11 Februarie". De aceea, în primii ani ai noei domnii, stă la o parte. Il vedem ministru de interne în 1868 în guvernul conservator al lui Dim. Ghica şi tocmai în 1876 ministru de externe în guvernul de tranziţie al lui M. Costache-Epureanu şi 1877 în guvernul liberal prezidat de I. C. Brătianu, care a făcut războiul pentru independenţă, şi rămîne pînă în 1880. In acest timp el a avut rol important în tratările diplomatice şi în conducerea administraţiei ţării şi a reprezentat, cu I. Brătianu, România la Congresul din Berlin (1878), rostind discursul prin care apără cu abilitate, dar şi cu tărie, drepturile ţării faţă de pretenţiile Rusiei. A fost membru al Academiei Române (1868) şi cu cîteva luni înainte de a muri a citit într'o şedinţă festivă a acestei societăţi un discurs în care a vorbit despre copilăria şi tinereţea sa şi despre cîteva acte mari la cari a participat ca om politic.

Mihail Kogălniceanu.

KOGÎLNIC ☛ COGÎLNIC.

KOLA peninsulă în Laponia rusească.

KOLCIAK ALEXANDRU VASILIEVICI (*1875 †1920), amiral rus. A fost comandantul flotei din Marea-Neagră în timpul războiului; a organizat, în 1918, în Siberia, o armată adversară mişcării bolşevice, care cuprindea şi regimente de foşti prizonieri din armatele austriace (Cehi, Români, Poloni). În toamna şi iarna anului 1918 s'au dat lupte importante cu bolşevicii. Românii şi ceilalţi soldaţi din ţările eliberate de sub stăpînirea Austriei şi Ungariei, văzînd că Kolciak nu sprijină revendicările patriilor lor, au început să-l părăsească; apoi el a fost învins, arestat de unii din partizanii săi şi predat bolşevicilor, cari l-au împuşcat la Irkuţc.

KOLETTI ☛ COLETTI.

KOLOKOTRONIS TEODOROS (*1770 †1843), om politic grec. S'a distins în luptele pentru libertatea patriei sale.

KOLOMEA (pol. KOLOMYJA), oraş în Polonia (Galiţia); 41.000 loc. Amanetată de Regele Poloniei lui Alexandru cel Bun. Din cauza aceasta s'au produs în sec. XVI multe războaie între Moldoveni şi Poloni.

KONDAKOV NICODEM (†1925), istoric rus. Specialist în bizantinologie, a studiat arta şi societatea bizantină. A fost membru onorar al Academiei Române (1924)

KÖNIGGRÄTZ (azi HRADEC KRALOVE), oraş în Cehoslovacia (Boemia); 13115 loc. Aci a fost la 3 Iulie 1866 o luptă victorioasă a Prusiei contra Austriei.

KOPERNIK ☛ COPERNIC.

KOPITAR BARTOLOMEU (*1780 †1844), filolog austriac. Sloven de origine, s'a ocupat de slavistică. A fost bibliotecar în Viena şi censor pentru publicaţiile slavoneşti şi româneşti. A început a se ocupa de limba noastră pe la 1812; a combătut părerea gramaticilor ardeleni că s'ar putea curăţi limba de slavisme. A scris recensii asupra gramaticilor lui Roza şi Boiadgi. La 1813 a publicat critica Istoriei lui Petru Maior şi a urmat cu el o polemică în privinţa aceasta.

KORAIS ADAMANTIOS (* 1748†1833), gramatic grec. A scris studii asupra gramaticii limbii greceşti vechi şi noi şi alte lucrări bibliografice.

KORNÉ MIHAIL (*1844 †1901), advocat român. A trăit în Bucureşti şi a avut o mare reputaţie în specialitatea sa. In tinereţe a publicat un volum de poezii.

KÖRNER TEODOR (*1791†1813), poet german. A fost ofiţer şi a căzut într'o luptă. A fost supranumit *Tirteul Germaniei*, din cauza poeziilor patriotice războinice.

KOROLENKO VLADIMIR (*1853†1921), nuvelist rus. A scris nuvele cu subiect luat din

Dobrogea Din operele lui s'au tradus în românește: *Muzicantul orb* (de El. Socor, 1908), *Nuvele siberiene* (de I. Hussar, 1908), *Două nuvele: Marea* și *Noaptea de Paști* (de G. Carp și Quidam, 1911), *Noaptea* (de Roman C. Stere, Bibl. Dimineața), *Fără graiu* (de A. Frunză, f. a.), *Visul lui Macar* (de N. Dunăreanu, Bibl. p. toți).

KOSCIUSKO TADEUS (*1746 †1817), patriot polon și general. A luat parte la luptele din America pentru libertate sub comanda lui Washington. Venind în patrie a fost comandantul armatei în luptele contra Rusiei (1794) și a fost numit *dictator*. Invins de Ruși și făcut prizonier, ar fi strigat: *Finis Poloniae*. Pus în libertate, a trecut în Elveția, unde a și murit.

Kosciusko Tadeus.

KOSSOVO → COSOVO.

KOSSUTH [coșut] LAJOS (Ludovic) (*1802 †1894), om politic ungur. A fost șeful mișcării revoluționare contra Austriei în 1848. Era advocat în Pesta. In 1837 a fost pedepsit cu închisoare pentru articolele publicate; acest fapt i-a creat o mare popularitate și, ca deputat în 1847, a făcut parte din guvernul unguresc format sub prezidența lui Batthyányi și apoi a făcut ca Adunarea din Debrețin să pronunțe independența Ungariei (1848). După ce trupele ungurești au fost înfrânte, a fugit în Turcia, unde a fost cîtva timp internat. Liberat, a trăit mai ales în Italia și nu a mai revenit în patrie nici după întemeierea dualismului.

Kossuth....

KOTZEBUE coțebu] AUGUST (*1761 †1819, scriitor german. A trăit multă vreme în Rusia. A publicat opere de istorie și numeroase piese de teatru. S'au tradus românește: *Uniforma feldmareșalului Velington* (de Sam. Botezat, Iași, 1835), *Șlefu nerod* (de I. Nițescu, Buc. 1835), *Grădinarul orb* (de Iancu Văcărescu, 1836), *Mizantropie și pocăință* (de Voinescu II, 1837), *Lapeirus* (de G. Asachi, 1837), *Pedagogul* (de G. Asachi, 1839), *Fiul pierdut* (de Asachi, 1839), *Cruciații* (de C. Lecca, Craiova, 1839, *Robii* (de Iancu Ganea, Iași 1842), *Don Ranudo de Colibrados* (de doctoroaia Anica Rasti, Buc. 1847), *Dumnezeul săracilor* (de Marius Rosenberg, Craiova, 1889), *Calea dreaptă* (de C. Darabant, Gherla, 1898).

KOTZEBUE WILHELM (*1813 †1887), diplomat rus și scriitor german. A fost consul al Rusiei în Moldova pe la 1850 și a trăit mai mult timp acolo. A fost membru onorar al Academiei române (1884). A tradus în l. germ. poeziile populare culese de Alecsandri (1859) și a scris două lucrări în legătură directă cu viața și împrejurările din acel timp din Moldova: *Aus der Moldau, Bilder und Skizzen*, 1860, trad. rom. și tip. în 1884, apoi de Gala Galaction, Iași, 1920; *Lascar Viorescu*, 1863, trad. de Ana Maiorescu în „Conv. literare" 1887-1889 și în volum, Buc. 1892, retipărit Iași 1920 cu o introducere de M. Sadoveanu.

KOVACS [covaci] MELETIE (†1770), episcop român unit al Oradiei.

KÖVARY LASZLO (*1820 †1907), istoric ungur. A fundat în Cluj ziarul *Ellenör*: a publicat *Istoria Ardealului*.

KRAKATOA, insulă din arhipelagul Sondelor, în care se află vulcanul cu același nume. La 27 August 1883 s'a produs o grozavă erupție vulcanică, după care cea mai mare parte din ea s'a prăbușit.

KRAPOTKIN PETRU Prinț (*1842 †1921), geograf și revoluționar rus. A călătorit mult pentru studiile sale și, din cauza ideilor și acțiunilor sale, a fost silit a trăi mai mult în alte țări. A publicat studii asupra *perioadei glaciale*, asupra *orografiei Siberiei*, etc. După stabilirea republicei sovietice, s'a întors în țară, unde a murit.

KRASINSKI G., nobil polon (podstolnic al Podoliei) trimis în solie la Constantinopol în 1636 spre a se plînge contra lui Vasile Lupu. In drumul acesta a trecut prin Moldova. Călătoria lui e descrisă de unul din însoțitorii săi și publicată în 1875.

KRASINSKI SIGISMUND (*1812 †1859), poet polon; a publicat și romane.

KRASSIN L... BORISSOVICI, revoluționar rus, unul din șefii mișcării bolșevice. A fost ambasador al Sovietelor la Londra și la Paris.

KREFELD, oraș în Germania (Prusia renană); centru de industrie a mătăsei; aci a fost, în timpul războiului mondial, un mare lagăr de prizonieri luați de Germani; între ei și Români.

KREMLIN, cartier din Moscova (a fost fortăreață). Aci este acum reședința guvernului sovietic.

KREMNITZ MITE (*1852 †1916), scriitoare germană stabilită în România, fiind soția d-rului Kr. A publicat în colaborare cu Regina Elisabeta: *Rumänische Dichtungen*, 1885; apoi *Aus zwei Welten*, 1886, *Astra*, ș. a. (cu pseudonim *Dito si Idem*). Singură a publicat: *Rumänische Skizzen*, 1877, *Rumänische Märchen*, 1882, etc.

KREMNITZ WILHELM (*1841 †1897), medic german stabilit în România. A fost medic primar la Spitalul Brîncovenesc din București; a îngrijit pe Regele Ferdinand cînd — fiind prinț — a fost grav bolnav de febră tifoidă (1897).

KRETZULESCU CONSTANTIN (*1809 †1884), om politic român. A fost ofițer (ajungînd la gradul de maior); apoi a intrat în administrație și justiție: prefect de Brăila, procuror la Inalta Curte; în 1857 e unul din conducătorii mișcării unioniste și devine prezident de consiliu în 1859 sub domnia lui Cuza. In această calitate și titular la justiție îl aflăm și în 1867, pentru cîteva luni. A fost membru onorar al Academiei Române (1871).

KRETZULESCU EMANOIL (*1836 †1909), diplomat român. Ministru plenipotențiar. A publicat și opere literare.

KREȚULESCU MANOLACHE, mare ban al Olteniei, numit în Aprilie 1808.

KRETZULESCU NICOLAE (*1812 †1900), medic român și om politic. După studii la Paris, a practicat în București; a luat parte la mișcarea din 1848 și a fost exilat; s'a întors în țară în 1850; a fost ministru pe timpul lui Știrbei și sub căimăcamia lui Alex. Ghica. După unire, a fost ministru de interne în guvernul prezidat de C. Krețulescu (1859), apoi prezident de consiliu în mai multe rînduri: 1859, 1862—63 și 1865—66. In timpul domniei lui Carol I a fost ministru de justiție, de lucrări publice în guvernul prezidat de Lascar Catargiu (1871), iar de la 1873 reprezentant al țării în diferite centre mari: Roma, Petersburg, Paris. In 1879 a intrat în guvernul lui I. C. Brătianu ca ministru de Culte. A fost membru fundator al Ateneului Român și președinte al comitetului; membru al Academiei Române (1871).

Nicolae Kretzulescu.

KREUTZER RODOLPHE (*1766 †1831), violonist și compozitor francez.

KREUZNACH, oraș în Germania (Prusia renană); 124.785 loc.

KRILOV IOAN ANDREIEVICI (*1768 †1844), fabulist rus. Fabulele lui au servit ca izvor de inspirație pentru multe din ale lui Al. Donici.

KRUG WILHELM TRAUGOTT (*1770 †1842), filozof german, urmașul lui Kant la Königsberg. Una din lucrările lui, *Manual de filozofie și literatură filozofică*, a fost tradusă de A. T. Laurian în 1847.

KRÜGER PAUL (*1825 †1904, prezidentul republicei sudafricane. A luptat lung timp contra Angliei în faimosul războiu zis al Burilor.

KRUMBACHER KARL (*1856 †1909), filolog şi istoric german. Membru onorar al Academiei Române (1906).

KRUPP ALFRED (*1812 †1887) şi fiul său FREDERIC ALFRED, baron (*1854 †1902), întemeietor şi conducători ai celebrelor uzine pentru arme şi materiale de războiu de la Essen (Germania).

KRUŞEVAŢ, oraş în Iugoslavia; 18400 loc.

KUBELIK IAN (*1880), violonist boem. A dat şi în ţara noastră multe concerte.

KUEN-LUN, munţi în Asia între Tibet şi Turkestan. Au înălţimi pînă l a 7000 m.

KÜHLMANN RICHARD (*1873), om politic german. A fost delegat la încheierea păcii de la Brest-Litovsk (1918) şi de la Bucureşti (1918).

KUHN ADALBERT (*1812 †1881), filolog şi istoric german. S'a ocupat cu mitologia, a formulat teorii pentru explicarea miturilor şi basmelor.

KUHN BELLA, şeful guvernului comunist maghiar. A pornit în 1918 războiu contra României; dar armatele noastre au înaintat pe teritoriul Ungariei şi au intrat în Budapesta.

KÜPRÜLI (sau KOPRILI) MEHMET (*1585 †1661) mare vizir al Turciei. Albanez de origine, din bucătar la Serai, deveni protejatul vizirului Cara Mustafa şi fu numit administrator în Damasc, dar, fiind revocat, s'a întors în provincia sa, unde a stat cîtva timp pînă cînd, chemat la Constantinopol, a ajuns mare vizir, numit de Sultana Valide în timpul minorităţii lui Mahomet IV (1656). El ceru puterea absolută; i se dete şi ridică prestigiul Turciei prin reforme interne (realizate cu cruzime) şi prin războaie externe. Cronicarul Neculce ne povesteşte o parte din istoria vieţii lui. A avut doi fii: FAZIL AHMET (*1626 †1676) şi MUSTAFA (†1691), cari au ajuns şi ei mari viziri.

KUROPATKIN ALEXEI NICOLAEVICI (*1848 †1925), general rus. A luat parte la războiul din 1877—78; a fost ministru de războiu; a comandat trupele din Manciuria în războiul nefericit cu Japonia; asemenea a avut o importantă comandă în războiul mondial.

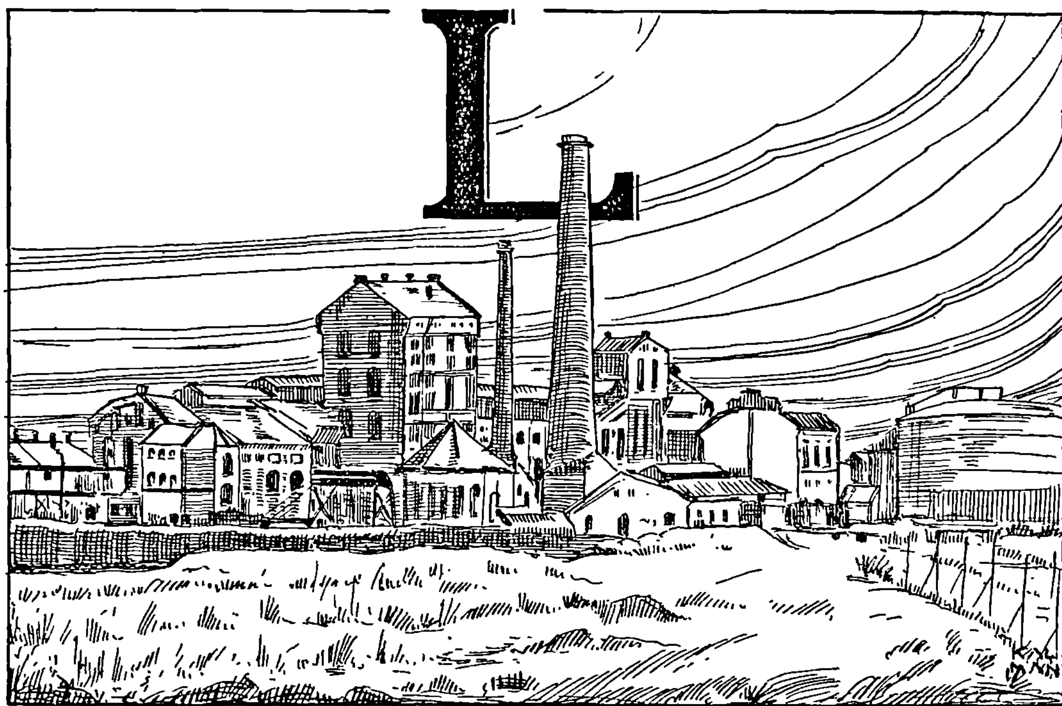
KURO-SIVO, curent marin între Filipine şi Japonia.

KURZI, popor nomad, locuind la hotarele Turciei şi Persiei, în ambele ţări. Ei provoacă dese incursiuni şi turburări cînd într'o ţară cînd în alta.

KUŞNICOV, senator rus, prezidentul divanului domnesc al Munteniei, numit de administraţia rusească de ocupaţie în 1806.

KUTUZOV-GOLENIŞCEV MIHAIL ILLARIONOVICI PRINCIPE DE SMOLENSK (*1745 †1813), general şi om politic rus. A luat parte la războiul contra Turcilor, care s'a terminat cu pacea de la Iaşi (1792); a fost ambasador la Constantinopol; a ajutat pe generalul Prozorovski în lupta contra Turcilor, a fost apoi, ca feldmareşal, comandant al armatei dunărene pînă la încheierea păcii de la Bucureşti (1812), a fost comandantul suprem în războiul contra lui Napoleon în Rusia (1812)

LUJENI (FABRICA DE ZAHĂR)

LABAN. person. biblic. Unul din patriarhi, fratele Rebecăi, tatăl celor două fete: Lia (Lea) şi Rachila (Rachela).

LABICHE [labiş] EUGÈNE (*1815 †1888), autor dramatic francez. E cunoscut prin comediile sale, din cari s'au jucat şi pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti. Traduceri tipărite puţine: *Gramatica* în revista „Familia" 1871.

LABIRINT (LABYRINT), nume dat unor clădiri mari din anticitate: una era în Egipt. palat cu nenumărate încăperi, în cari se rătăcea omul; alta în insula Creta, în care a fost închis DEDAL (☛ acest cuvînt.)

LA BOËTIE [boesi] ETIENNE DE (*1530† 1563), filozof francez.

LABOULAYE [laboule] EDOUARD (*1811†1883), jurist şi economist francez. Traduceri: *Partidul liberal*. Buc. 1876.

LABRADOR, peninsulă în America de N. (☛ harta), supr. 1.380.000 km. p., 18000 loc., din cari 13000 albi, ceilalţi eschimoşi şi indigeni piei roşii.

LA BRUYÈRE JEAN DE (*1645 †1696). filozof francez. Op. pr. *Les caractères de Théophraste*. Din aceasta s'a trad. rom. de Ph. Cz. (Bibl. p. toţi).

LACEDEMONA ☛ SPARTA.

LACHAISE [laşez] PÈRE, cimitir mare în Paris, după numele iezuitului François de Lachaise (duhovnicul lui Ludovic XIV), fiindcă s'a întocmit pe o proprietate a lui.

LACKFY NICOLAE (†1369), voevod din Transilvania făcu o expediţie în Muntenia, dar fu învins şi ucis.

LACKFY STEFAN (†1354), voevod din Transilvania în timpul lui Carol Robert, cu care luă parte la expediţia nenorocită contra Domnului Munteniei Alexandru Basarab (1330).

LACONIA, regiune din vechia Grecia în Peloponez, cu cap. Sparta.

LACORDAIRE [lacorder] HENRI DOMINIQUE (*1802 †1861), predicator francez.

LACOUR-GAYET [lacur gaïe] GEORGES (*1856), istoric francez. A publicat o *istorie a Romanilor* şi multe cărţi şi articole de cercetări supra diferitelor epoce din istoria Romanilor. Membru onorar al Academiei Române (1919) şi al Ateneului Român.

LĂCRIMIOARE ☛ DOINE.

LACUL-CĂLĂRAŞILOR, lac lîngă Dunăre spre V. de oraşul Călăraşi; supraf. ca. 500 ha.; legat de Dunăre prin braţul Botul.

LACUL DOAMNEI, lac jud. Vîlcea.

LACUL MARE, lac jud. Rîmnic Sărat com. Odobasca.

LACUL SĂRAT, staţiune baln. jud. Brăila: sare, pucioasă, magnezie. Staţie c. f. la 10 km. de oraşul Brăila.

LADAY AUGUSTIN (*1815 †1893), jurist rom. din Transilvania, fost magistrat; a lăsat averea pentru ajutorul şcoalelor.

LADINĂ, limbă vorbită în Elveţia de o populaţie din cantonul Grisons (Engadina). Unii o socotesc la 50.000 suflete, alţii constată că se împuţinează numărul lor din ce în ce, adoptînd limba germană. Este un *dialect latin* izolat şi fără putinţă de a se perfecţiona ca limbă literară.

LADISLAU I SFÎNTUL (*ca. 1040†1095, rege al Ungariei 1077—1095. A fost declarat sfînt canonizat în 1198. A purtat multe lupte şi a supus multe ţări vecine.

LADISLAU, voevod al Transilvaniei (1252-64).

LADISLAU IV CUMANUL (*1262†1290), rege al Ungariei 1272—90. A domnit întîiu ca minor. A ajutat pe Rudolf de Habsburg să învingă pe regele Boemiei; a organizat aşezările Cumanilor în cîmpiile Tisei.

LADISLAU, voevod al Transilvaniei. După moartea lui Andrei III, regele Ungariei, a ocupat şi stăpînit Transilvania în mod independent, nevoind să o cedeze lui Carol Robert (1306).

LADISLAU II (*1131 †1163), rege al Ungariei, 1162—1163.

LADISLAU V (*1440 †1458), rege al Ungariei de la 1452. A ucis pe Ladislau, fiul mai mare al lui Ioan Corvin; a fost urmat la domnie de fratele celui ucis.

LADOGA, lac în Finlanda şi Rusia; supr. 18.130 km. p. E în legătură cu fl. Neva.

LAËNNEC HYACINTE *1781†1826), medic fran-

rez. A inventat *stetoscopul* și a stabilit principiile *auscultației*, care a dat rezultate importante în domeniul afecțiunilor plămînului și ale pleurei; a publicat în 1819 un tratat despre această chestiune. A fost profesor la facultatea de medicină din Paris și la Collège de France.

LA FAYETTE [falet] JOSEPH marchiz (*1757 †1834), general și om politic francez. A luat parte sub Washington la lupta pentru independență a Americanilor (1777—79), a fost comandantul gardei din Paris în 1789, a participat și la revoluția din 1830.

LAFFONT (†1918), general francez, fost inspector al artileriei în misiunea franceză venită în România în timpul marelui războiu. A murit de gripă în Iași și a fost înmormîntat în cimitirul „Eternitatea".

LA FONTAINE [fonten] JEAN DE (*1621 †1695), fabulist francez. E socotit între cei mai mari fabuliști ai tuturor timpurilor. Operele sale au înfluențat pe scriitorii noștri din prima jumătate a sec. XIX, unii au tradus, alții au imitat fabulele (Asachi, Heliade, Gr. Alexandrescu, G. Sion, ș. a.). N'avem o traducere integrală a lor, ci două culegeri cu cele mai însemnate: de E. Ciuchi, 1920, și de Anghel și Iosif (postume, 1929). Mai notăm: *Filemon și Baucis*, trad. de A. Naum, 1890, și *O răsbunare* din *Povestiri* de I. Th. Buc. f. a.

J. de La Fontaine.

LAFORGUE [laforg] JULES (*1860†1887), poet francez. Unul din șefii școalei simboliste. In rom. s'au tradus cîteva din poeziile lui publ. în „Viața Nouă" și în „Flacăra", de Perpessicius, G. Răceanu și Mioara Iliescu.

LAGERLÖF SELMA (*1858), romancieră suedeză. I s'a dat premiul Nobel în 1909. Din operele ei s'au trad. românește: *Legendele lui Isus Hristos* (de D. N. Ciotori, 1911, idem de Victoria Mirea Persson, 1914); *Nuvele alese* (de M. Negru, 1911); *Călătoria miraculoasă a lui Nils Holgersson* (de Florica S. Niță, 1919); *Păcatul Astridei* (de D. Nanu și P. Valy, Bibl. Lectura); *Gösta Berling* (1915); *Prințesa Păcii* (de Ionel Negură, 1926, apoi de St. Toma în Lectura); *O călătorie în lumea basmelor* (de Ana Canarache, f. a.); *Cîntecul de nuntă* (f. a. Bibl. Facla), *Pufușor* (de Aurel B. Luca. Lectura).

Selma Lagerlöf.

LAGRANGE [lagranj] JOSEPH (*1736 †1813), matematic francez. S'a ocupat de geometria analitică și de teoria funcțiunilor.

LAHARPE [laarp] JEAN FRANÇOIS DE (*1739 †1803), scriitor francez. E autorul unui *curs de literatură*, care a fost foarte mult prețuit în timpul său.

LAHOVARI ALEXANDRU (*1841 †1897), om politic român. După studii la Paris, a fost scurt timp magistrat, apoi a intrat în politică și a devenit ministru de justiție la 20 April 1870 în guvernul lui M. Costache Epureanu numit **cloșca cu pui**, fiindcă toți membrii erau tineri iar prezidentul mult mai bătrîn decît ei. De atunci a avut totdeauna un rol de frunte în mișcarea politică și a fost unul din oratorii noștri cei mai ascultați. Ministru de justiție sub Lascar Catargiu (1873 — 1876), a făcut reforma codului penal. A combătut toate ministerele liberale și, după retragerea lui Ioan Brătianu, a fost ministru de domenii (1888) și de externe (1889, 1891) în diferitele guverne ale partidului conservator. *Discursurile* lui s'au publicat în 1905 și în 1909—1915 de Al. Florescu, P. Haneș și Em. Lahovari.

Al. Lahovari.

LAHOVARI GEORGE EM. (*1854†1897), om politic român. A funcționat cîțiva ani în diplomație pînă în 1885, cînd a devenit directorul ziarului *L'Indépendance roumaine* și s'a consacrat numai politicei. A fost deputat, censor la Banca Națională. A murit ucis în duel de N. Filipescu, pe care-l atacase într'un articol intitulat „Două politici". A scris o carte despre *politica României contemporane* (1897).

LAHOVARI GHEORGHE I. (*1838†1909), scriitor român. Inginer, a fost director al poștelor și Președinte al Curții de Compturi (1893). A luat parte la fundarea Societății geografice (1875) și a fost mulți ani secretar general; a lucrat *dicționarul județului Argeș* (1888) și a colaborat la întocmirea marelui *Dicționar geografic al României* (1898—1902). Sub pseudonimul *Gil* a publicat în „Convorbiri literare" și în broșuri o serie de *amintiri* și cercetări despre unele chestiuni istorice (*armata română*, 1893). A fost membru onorar al Academiei Române (1901).

LAHOVARI GRIGORE I. magistrat. A fost președinte al Curții de Casație. A publicat studii de drept (*De usufructu bonorum*, 1858; *Psichologia criminală*, 1888; *Ce este dreptatea?* 1901) și studii istorice (*Isvodul Spătarului Clănău*, 1861; *Călătoria marelui Logofăt Dudescu*, 1903).

LAHOVARI IACOB (*1846†1907), general român și om politic. Sublocotenent în 1864, a făcut studii militare și de matematici în Franța, a luat parte la războiul din 1877 și a ajuns general în 1891. A fost profesor la facultatea de științe din București. Fiind numai colonel, a fost ministru de războiu în 1891 în guvernul prezidat de general Florescu și în cel următor prezidat de Lascăr Catargiu (pînă în 1894). apoi din nou sub G. Gr. Cantacuzino (1899) și P. P. Carp (1900). Mai tîrziu a avut departamentul externelor (1904 sub G. Gr. Cantacuzino).

Iacob Lahovary

LAHOVARI IOAN (*1848†1915), om politic român. Frate cu Alexandru și Iacob, a făcut ca și ei studii la Paris. A fost ministru de externe (1899) și de domenii (1904, 1910, 1912) în guvernele prezidate de G. Gr. Cantacuzino, P. P. Carp și Titu Maiorescu.

LAIBACH ☛ LIUBLIANA.

LAINICI ① trecătoare prin Carpați în jud. Gorj, pe unde intră Jiul. ¶ ② schit așezat în trecătoare. zidit de o femee bogată Paianca.

LAIOTĂ ☛ BASARAB II.

LAKANAL JOSEPH (*1762†1845), om politic francez. A contribuit, în timpul Directoriului, la organizarea Institutului Franței.

LAKEMAN [lecmen] STEPHEN BARTLETT, fost ofițer în armata engleză, a venit în București în 1856 cu armata turcească a lui Omer Pașa. Distingîndu-se în diferite împrejurări, Sultanul i-a dat titlul de **Mazar-Pașa**. Venind mai tîrziu în România, s'a căsătorit aci, a ajuns proprietar al unei case în București devenită celebră prin faptul că acolo s'a format așa zisă „coaliție de la Mazar-Pașa" (1875) care a răsturnat guvernul lui Lascăr Catargiu.

LALANDE JOSEPH JÉROME (*1732 †1807) astronom francez. S'a ocupat cu studiul planetelor și al cometelor. A fost director al Observatorului din Paris (de la 1768). A publicat foarte multe cărți despre astronomie, calcule astronomice, călătorii, ș. a.

LALANE ☛ ȘCOALA DE PODURI.

LALESCU TRAIAN (*1882†1929), matematic român. Doctor în matematici din Paris, a fost profesor de algebră superioară și teoria numerelor

la facultatea de ştiinţe din Bucureşti şi la şcoala politehnică; deputat în mai multe rînduri. A publicat cercetări speciale în „Buletinul secţiei ştiinţifice a Academiei Române", în „Analele ştiinţifice ale Universităţii din Iaşi", în „Analele Academiei de ştiinţe din Paris" şi lucrări generale, dintre cari cităm: *Calculul algebric*, 1924, *Tratat de geometrie analitică*, 4 vol. 1900—1907, *Introducere în teoria ecuaţiunilor*, 1911. Cu ocazia discuţiilor din conferinţele pentru pace, după războiu, a dat o cercetare etnografică (*Problème ethnographique du Banat*, 1919). Ca deputat a făcut *raportul general asupra budgetului pentru anul 1925*.

Lamarck.

LALO EDOUARD (*1823†1892), compozitor francez. A făcut opere, balete, bucăţi p. muzică de cameră, etc. Op. pr. *Le roi d'Is*.

LAMARCK JEAN BAPTISTE *1744†1829), naturalist francez. Formulînd *teoria transformismului*, a fost precursorul lui Darwin. Mulţi termeni, deveniţi azi uzuali în ştiinţe naturale, au fost creaţi de el, ca: vertebrat şi nevertebrat, anelide, fisipare, etc. Opere celebre: *Philosophi zoologique*, 1809, *Système des conaissances positives de l'homme*.

La Marmora.

LA MARMORA ALFONSO DE (*1804 †1878), general şi om politic italian. A fost ministru de războiu în Regatul Sardiniei, a luat parte la războlui Crimeei (1853) şi contra Austriei (1859), a fost prim-ministru în 1864. El a sprijinit pe Alecsandri în misiunea lui pe lîngă regele Victor Emanuel, pentru recunoaşterea alegerei lui Cuza.

LAMARRE consul francez în Bucureşti pe la 1807.

LAMARTINE, ALPHONSE DE (*1790 †1869), poet francez, care a exercitat o mare influenţă asupra literaturii noastre în prima jumătate a secolului XIX. De aceea avem şi un mare număr de traduceri din poeziile lui. Primele se datoresc lui Heliade: *Meditaţii poetice*, 1830; apoi găsim trad. de G. Crupenski în „Foaia pentru minte", 1840, de N. Scheletti, S. Vîrgolici, Miron Pompiliu, Veronica Micle, Grigoriu în „Convorbiri literare" (1867—1877), de C. Stamate în „Muza românească" 1868, de T. M. Stoenescu şi U. Cariadi în „Literatorul" (1881—1885), de Anton Naum în vol. de Traduceri (1890), de M. Iorgulescu, C. Manolache, V. Lascar, I. Sîngiorgiu în „Neamul românesc literar" şi „Sămănătorul" (1909—1911), etc. Afară de poezii, s'au mai tradus: *Moartea lui Socrate* (de G. Sion, 1847), *Istoria lui Cezar* (de P. Teulescu, 1856), *Graziella* (Bibl. p. toţi). *Amiralul Nelson* (ibid.), *Graziella* (de I. Pas, Buc. f. an).

Lamartine.

Lambrior.

LAMBRIOR ALEXANDRU (*1846 †1883), profesor şi filolog român. A făcut studii la Paris. A fost cîtva timp profesor în Botoşani, apoi la liceul Naţional din Iaşi. A publicat cercetări asupra limbii române: *fonetica* (în Convorbiri literare şi în „Romania" din Paris), *ortografia* (în „Convorbiri literare") şi *morfologia* (Revista pentru istorie, arheologie şi filologie); cum şi studii despre *proverbe* şi despre *limba literară*. O *carte de citire* cu texte vechi (1882) e, după crestomatia lui Cipariu, a doua lucrare temeinică în acest sens.

LAMBRU ☛ FOTIADE.

LAMENNAIS [lam'ne] FÉLICITÉ DE (*1782 †1854), scriitor francez. A fost preot catolic şi a susţinut biserica catolică; mai tîrziu a fost un luptător înflăcărat pentru democraţie. Cunoscută e scrierea lui *Paroles d'un croyant* (1834), care a servit ca izvor de inspiraţie multora din scriitorii noştri din epoca redeşteptării noastre naţionale de la mijlocul sec. XIX. S'a tradus în 1848 de I. Mani din Blaj. Altă operă a lui, *Cartea poporului* s'a tradus de 2 ori: în 1876 şi în 1909 (de Scarlat Georgescu).

LAMPRECHT KARL (*1856 †1915), istoric german. A fost profesor la Bonn, Marburg, Leipzig. A scris *Istoria Germaniei*, şi alte multe opere. A emis teorii personale asupra istoriei, privită ca o psihologie socială. A încurajat pe studenţii români şi a făcut să se publice într'o colecţie de istorii speciale, două cărţi de N. Iorga (*Istoria Românilor şi Istoria Turcilor*), în cari se exprimau liber o sumă de consideraţiuni particulare şi generale în legătură cu trecutul şi cu aspiraţiunile poporului român. A fost membru onorar al Academiei Române (1913).

LANCASTER IOSEF (*1778 †1838), pedagog englez. A murit în America. Este, împreună cu BELL (☛ acest cuv.) autorul metodei de învăţămînt numită înv. *mutual*. La noi găsim introdusă această metodă în 1831. Se numea, în diferitele acte oficiale, sistemul *lancastric*, metoda lui *Lancaster*, sau *alilodidactică* sau *împrumutata învăţătură*.

LANCIANI RODOLFO, arheolog, profesor la Universitatea din Roma. Amic al Românilor. Membru onorar al Academiei Române (1920).

LANGE SVEN (*1868), poet danez, critic dramatic cu spirit muşcător; autor dramatic. Opera pr. *Samson şi Dalila*. *Pomul cunoştinţei*.

LANGERON [lanj'roⁿ] ANDRAULT conte (*1763 †1831), general rus. Francez, ajunsese colonel cînd a izbucnit revoluţia; atunci a fugit în Rusia. A luat parte la războaiele contra Suedezilor, contra Turcilor (1790—91), la bătălia de la Austerlitz (1805); a avut rol important în războiul cu Turcii început în 1806, a venit în principate; a intrat în Paris cu armatele aliate în 1814; în fine a avut comandă iar în principate în timpul războiului din 1828.

LANGLOIS [langloa] ERNEST (*1857 †1924), filolog francez, profesor la facultatea de litere din Lille. S'a ocupat mai ales de literatura evului mediu, a publicat texte de opere din acel timp, cu studii şi note, între cari mai cunoscută este *Roman de la Rose*. A colaborat la rev. *Romania*.

LANGUEDOC, provincie a Franţei vechi. Avea capitală Toulouse.

LAOCOON ① personaj legendar grec. Preot al lui Neptun în Troia, s'a opus la introducerea calului lăsat de Ahei după prefăcuta lor retragere; de aceea a fost ucis, cu copiii lui, de doi şerpi, trimişi de zeiţa Atena. Episodul e povestit în „Eneida" lui Virgil. ¶ ② grup statuar mare reprezentînd scena năvălirii şerpilor, descoperit în 1506 în Italia, datorit sculptorilor din Rodos Agesandros, Polydoros şi Athenodoros. ¶ ③ operă filozofică a lui Lessing (1763) în care studiază limitele dintre pictură şi poezie.

Laocoon.

LAO-TSE (sec. VI a. Chr.) filozof chinez. E

intemeietorul doctrinei numite *taoism* sau *taoteism*, care se bazează pe trei virtuţi: inacţiune, ignoranţă, umilinţă.

LA PÉROUSE JEAN FRANÇOIS (*1741 †1788), navigator francez. A făcut călătorii interesante, dar a pierit ucis de indigeni în insula Vanicoro (Melanezia).

LAPERSONNE FERNAN DE (*1853), medic francez. Cunoscut ca practician şi scriitor în domeniul oftalmologiei. Profesor de clinică oftalmologică la Paris; membru al Academiei de medicină, ales prezident în 1930.

Laplace.

LAPLACE [laplas] PIERRE marchiz (*1749 † 1827), astronom francez. Op. pr. *Mecanica cerească*. El a formulat un sistem de explicare a cosmosului care-i poartă numele.

LA PLATA, oraş în Argentina; 153.243 loc.

LAPONI, populaţie de rasă finică; locueşte în N. Norvegiei, Suediei, Finlandei şi Rusiei. Sînt oameni mici, semi-nomazi, deprinşi a călători mult pe jos. Etnografii spun că se împuţinează încrucişîndu-se cu popoarele vecine.

LARGA, com. rur. jud. Hotin plasa Chelmenţi; 4251 loc. După legea 1929, formează o circ. cu 12 sate.

LA ROCHEFOUCAULD [roşfuco] FRANÇOIS (*1613 †1680), scriitor francez. E cunoscut prin *Reflexions ou sentences et maximes morales*. Din aceasta s'a tradus: *Filozofia vieţii. Cugetări* (de Claudia Cridim, 1909).

LAROUSSE [larus] PIERRE (*1817 †1875), gramatic francez, începătorul dicţionarelor cari îi poartă numele şi cari au apărut în numeroase ediţiuni, începînd din anul 1864.

LASAN GHEORGHE, profesor grec, la Academia domnească din Bucureşti. A demisionat în 1820 ca să ia parte la organizarea eteriei. După înfrîngerea ei, s'a retras în Transilvania, unde a stat mai mult timp în închisoare.

LASCAR VASILE (*1854 †1907), advocat şi om politic român. A fost deputat dela 1880, ministru de interne în 1896. Are o statuă în Bucureşti, ridicată în 1908.

LASCAROV, consul rus în Bucureşti pe la 1782. Prieten cu Domnitorul Nicolae Caragea şi un puternic agent pentru strîngerea legăturilor între Rusia şi boerimea din principate.

LASKI ALBERT (*1536 †1583), nobil polon aventurier. A ajutat pe Iacob Eraclide să devie domn în Moldova, dar curînd i-a devenit duşman şi a contribuit la căderea lui. Mai tîrziu a fost de două ori pretendent la tronul Moldovei (1572 şi 1579).

LASLĂU ☛ LADISLAU.

LASSALLE FERDINAND (*1825 †1863), om politic german. A fost unul din teoreticianii socialismului german. A înfiinţat *asociaţiunea generală a lucrătorilor germani* (1863); a fost ucis în duel de Racoviţă.

LASTEYRIE FERDINAND CONTE (†1879), membru al Academiei de inscripţiuni şi bele litere din Paris. Membru onorar al Academiei Române (1871).

LAŢCU-VODĂ, fiu al lui Bogdan Vodă, domn al Moldovei ca. 1364—1372 (Iorga) sau ca. 1365—1373 (Xenopol).

LATINIST CURENTUL, se numeşte curentul început în Transilvania de întemeietorii şcoalei ardelene (Micu, Şincai şi Maior) şi răspîndit şi în principate între 1830—1870).

LAŢIU, regiune din Italia centrală.

LAURAN AUGUSTIN (*1844), prelat român în Transilvania. A fost vicar al episcopiei unite din Oradea şi profesor la Seminariul de acolo.

LAURENÇON [loranson], nobil francez emigrat în timpul revoluţiei celei mari. A venit în ţările române şi a fost profesor.

LAURENT [loran], francez, căpitan de marină pe un vas trimis în Arhipelag pentru a ajuta la stîrpirea piraţilor din acele părţi. Amic cu Ioan Ghica, pe atunci (1853 şi urm.) bei al insulei Samos. A luat parte la luptele din Crimeea. In 1857 a servit cauza unirii principatelor, îndemnînd pe ambasadorul Franţei să lase jos pavilionul legaţiei şi să silească astfel guvernul Turciei a anula primele alegeri din Moldova cari fusese făcute sub presiunea antiunioniştilor.

LAURENŢIU ARHIDIACON (†258), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 10 August. A fost arhidiacon al papei Sixt II care avu să sufere din cauza persecuţiilor împăratului Valerian. Devotat stăpînului său şi refuzînd a da tezaurele bisericii, fu pus la munci: ars pe un grătar înfocat. Corpul său a fost îngropat la marginea Romei şi acolo s'a zidit o biserică. Supliciul lui a inspirat pe mulţi pictori: Ribera, Rubens, etc.

LAURIAN AUGUST TREBONIU (*1810 †1881), profesor român, unul din reprezentanţii principali ai curentului latinist. Originar din Transilvania, a publicat la Viena un studiu asupra limbii române (*Tentamen criticum*, 1840), a venit în Bucureşti ca profesor de filozofie la Sf. Sava; în 1848 s'a dus în provincia sa pentru a lua parte la mişcarea pentru afirmarea drepturilor Românilor contra Ungurilor. Acolo a avut un rol însemnat, a fost vice preşedinte al comitetului de acţiune, a fost membru în comisiunea care s'a dus la Împărat cu petiţiunea de drepturi. După terminarea revoluţiei, a trăit în Moldova, unde s'a ocupat de organizarea şi conducerea şcoalelor (1851—1858), apoi a revenit în Bucureşti, a fost profesor la facultatea de litere, decan 1865—1881, membru şi preşedinte al Academiei Române la întemeiere, membru în consiliul permanent de instrucţie. Politica l-a atras puţin: a fost decîteva ori ales în parlament şi deputat în Constituantă (1866). Laurian a fost un enciclopedist: s'a ocupat de istorie, geografie, cosmografie, filozofie, filologie. A publicat numeroase manuale de geografie, atlase şi hărţi, între cari *Harta Daciei moderne* (1868) întrebuinţată multă vreme în şcoale ca un simbol al idealului naţional; manuale de istoria Românilor, cărţi de cosmografie, calendare, etc. A tradus manualele de filozofie ale lui Delavigne (1846) şi Krug (1847); a redactat cu N. Bălcescu revista *Magazin istoric pentru Dacia* (1845 — 48), în care s'au publicat cronicile muntene, documente, monografii, articole de epigrafie, etc. In Academie a avut cuvînt hotărîtor în prima epocă şi a fost însărcinat a redacta cu I. C. Massimu proectul de *dicţionar al limbii române*, apărut în anii 1871—76 şi care a fost culminaţiunea curentului latinist în filologie şi începutul căderii lui.

Aug. Treb. Laurian.

LAURIAN DIMITRIE A. (*1846 †1906), profesor şi ziarist român. A fost profesor de filozofie la liceul Sf. Sava. A înfiinţat ziarul *România liberă* (1877). A fost deputat, senator, secretar general al Ministerului Instrucţiei. A colaborat la revista *Transacţiuni literare* din Bucureşti în care combătea direcţia Junimei; mai tîrziu a devenit adept al politicei lui Carp şi Maiorescu şi a condus ziarul *Constituţionalul*.

LAUSANNE [lozan], oraş în Elveţia cantonul Vaud (Waad) pe lacul Leman; 68.220 loc. Aci s'a încheiat pacea între Italia şi Turcia (10 Oct. 1912) şi între Turcia şi Antanta (24 Iulie 1923).

LAVATER JOHANN KASPAR (*1741 †1801), scriitor elveţian. S'a ocupat de fiziognomie.

LAVEDAN HENRI (* 1859), dramaturg francez. A înfăţişat în comediile sale societatea contemporană din Franţa. S'au tradus rom.: *Inconsolabilii* (1919), *Duelul* (de St. Braborescu, 1907).

LAVERAN CHARLES (*1845), medic francez. Profesor la Şcoala superioară medico-militară. Fiind trimes pentru cercetări în Algeria, a descoperit plasmodiul malariei (1884). Distins cu premiul Nobel. A studiat şi malaria din ţara noastră.

Membru onorar al Academiei Române (1914).

LAVISSE [lavis] **ERNEST** (*1842 †1922), istoric francez. A fost profesor în Paris; a publicat cu Rambaud *Histoire générale du V siècle à nos jours* (1893—1901), *Histoire de France*, ş. a.

LAVOISIER [lavoazie] **ANTOINE LAURENT** (*1743 †1794), chimist francez. A murit ghilotinat în timpul revoluţiei. Se consideră ca întemeietorul chimiei moderne. E a stabilit că aerul e un corp compus din două elemente, a studiat constituţiunea acidelor, a studiat fenomenele chimice ale respiraţiei animalelor, a rezolvit problema arderii, etc.

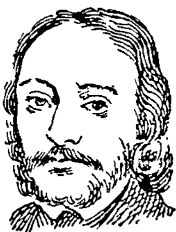

Lavoisier.

LAW [cit. lau, sau: las] **IOHN** (*1671†1729), financiar englez de origine stabilit în Franţa. A întemeiat o bancă pe acţiuni în Paris (cu sucursale în provincie) care emitea bilete şi care avu mare succes, dar, înfiinţînd *Compania Indiilor* şi emiţînd acţiuni numeroase, n'a putut răspunde aşteptărilor acţionarilor, a dat faliment. Law fu silit să fugă din Franţa.

LAWRENCE [lorens] **THOMAS** (*1769 †1830), pictor englez. Renumit mai ales prin portretele oamenilor celor mai însemnaţi din vremea lui din Franţa şi Anglia.

LAZA, com. rur. jud. Vasluiu plasa Racova; 1268 loc. După legea 1929, face parte din circ. com. Hîrsoveni. Aci e o fermă a Statului.

LAZĂR GEORGE *1779 †1823), profesor român din Transilvania. După studii la Sibiu, Cluj şi Viena, a fost numit profesor la seminariul candidaţilor de preoţi din Sibiu şi predicator. Motive de ordin personal şi politic pricinuiră divergenţe între el şi episcopul Moga, superiorul său, şi-l siliră să plece din oraş (1816). La Braşov deveni profesor al copiilor unui boer din Muntenia şi cu familia aceea veni în Bucureşti. Aci fu cunoscut şi apreciat de cîţiva fruntaşi ai vieţii noastre politice, cari îl sprijiniră pentru a deschide **o Academie** românească, alături de cea grecească. După multe discuţii, domnitorul Caragea se convinse şi aprobă cererea Eforiei şi astfel se instală în cîteva încăperi din mănăstirea Sf.-Sava, unde fusese mai înainte Academia domnească (cu limba de predare grecească. In anul 1818 inaugură cu solemnitate cursurile Academiei, avînd o secţie de începători. o secţie pentru învăţăturile zise umanioare şi alta pentru specializare. între cari era şi o grupă specială pentru ingineri hotarnici. Cursurile acestea fură urmate de mulţi tineri români cari fusese pînă atunci elevi ai Şcoalei greceşti şi deveniră un focar de pregătire patriotică, astfel că Tudor. cînd veni în Bucureşti, fu ajutat de Lazăr şi şcolarii săi. După evenimentele din 1821, el mai rămase puţin, dar, bolnav, fu silit să se întoarcă în satul său natal (Avrig), unde şi muri. De la el au rămas cîteva manuscrise ale cursurilor, din cari s'au publicat trigonometria şi aritmetica. O statue în Bucureşti şi un monument pe mormîntul lui din Avrig sînt manifestări ale recunoştinţei Românilor. In 1923 s'a comemorat centenarul morţii lui şi s'au publicat, cu acea ocazie, multe scrieri despre viaţa şi activitatea lui.

G. Lazăr.

LAZĂR IOAN (*1838 †1873, profesor român în Năsăud şi director al liceului (din 1869. Op. pr.: *Tabele ale coloniilor romane*; *Despre liberul arbitru.*

LAZI, numele unei populaţii turceşti de lîngă Marea Neagră; ei se ocupau cu negustoria în Moldova: azi servesc de hamali în Dobrogea.

LĂCĂUŢUL, vîrf în munţii Vrancei, înalt 1777 m.

LĂCULEŢE, com. rur. jud. Dîmbovita plasa Tîrgovişte; 1142 loc. După legea din 1929, sat circ. com. Doiceşti. ¶ ② staţie c. f. linia Titu-Tîrgovişte-Pietroşiţa, la 14 km. de Tîrgovişte

LĂCUSTĂ ŞTEFAN (†1540, domn în Moldova; 1538—1540. După spusele unor cronicari, era fiul unui Alexandru, acesta fiu al lui Ştefan-cel-Mare. Numit astfel, fiindcă pe vremea lui a fost o mare invazie de lăcuste. A fost ucis de boeri.

LĂDEŞTI, circ. com. jud. Vîlcea cu 36 sate (1929).

LAPEDATU ALEXANDRU (*1876), istoric şi om politic român. Profesor la Universitatea din Cluj, membru al Academiei Române (1918). Ca ministru al Cultelor a întocmit: legea organică a Bisericii ortodoxe române (1925), l. pentru înfiinţarea Patriarhiei române (1925) şi l. Cultelor (1928). A publicat: *a)* **studii de istorie politică şi bisericească** (*Radu-cel-Frumos*, *Vlad Călugărul*, *Episcopia Strehaei*, *Damaschin episcopul*, *Mihaiu-Viteazul*, *Pierderea Basarabiei*, *Radu cel Mare*, *Mihnea-cel-Rău*, *Istoriografia ardeleană*, *Tradiţiile originei Ţării-Româneşti*, *Antecedenţele independenţei române*, etc);—b) **Studii monografice asupra vechilor cetăţi româneşti şi mănăstirilor noastre** (*Suceava*, *Baia*, *Soroca*, *Poenari*, *Dîmboviţa*, *etc)*, cele mai multe în *Buletinul Comisiunii monumentelor istorice*, pe are l-a redactat între 1908—1916;—*c)* **memorii**, redactate fiind consilier la Conferinţa de pace din Paris (1919—20), asupra revendicărilor teritoriale ale României (Basarabia, Transilvania, Banatul) şi asupra situaţiei minorităţilor. Din 1921 conduce, cu I. Lupaş, *Anuarul Institutului de istorie naţională* din Cluj.

LĂPEDATU IOAN (*1844 †1878), scriitor român in Transilvania. A fost profesor la liceul românesc din Braşov; a colaborat la revista „Familia" (începînd din 1866), „Albina Carpaţilor" 1878), „Orientul latin" (1874) ş. a. publicînd poezii, nuvele istorice. povestiri, etc.

I. Lăpedatu.

LĂPUŞ ① şir de munţi în N. V. Transilvaniei, la N. rîului Someş. ¶ ② loc. jud. Bacău, unde sînt isvoare de gaz metan neexploatate. ¶ ③ com. rur. jud. Someş plasa Lăpuş: 3150 loc. ¶ ③ afluent al Someşului pe dreapta; izvorăşte din munţii Rodnei.

LĂPUŞNA ① judeţ în Basarabia (fost Chişinău) cap. *Chişinău;* 4181 km. p., 395.596 loc. (1922); are 6 plăşi, 2 com. urb. şi 88 rurale (1926); face parte din circ. Curţii-de-Apel din Chişinău; are 3 şcoale primare urbane (afară de capitală şi 257 rurale (1928—29); 20 de cooperative de aprovizionare şi consum cu capital de 952.000 lei; ţine de eparhia arhiepiscopiei din Cernăuţi. ¶ ② com. rur. jud. Lăpuşna plasa Bujor; 3560 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Cărpineni. ¶ ② afluent al Prutului în jud. Lăpuşna.

Stema jud. Lăpuşna.

LĂPUŞNEANU ☞ **ALEXANDRU IV.**

LĂPUŞNICEL, circ. com. jud. Severin cu 2 sate (1929).

LĂPUŞNICUL-MARE, com. rur. jud. Caraş plasa Bozovici; 2067 loc.

LĂUNELE, circ. com. jud. Argeş cu 31 sate (1929.

LĂZAREA, com. rur. jud. Ciuc plasa Gheorgheni; 4600 loc. ¶ Staţie c. f. între Gheorgheni şi Lunca-Bradului.

LĂZĂRESCU ALEXANDRU (*1830 †1876), ziarist şi scriitor român. A publicat articole de critică literară şi dramatică ş. a. sub pseudonimul **LAERŢIU**; poezii (*Ore de repaos*, 1854), piese de teatru (*George*, 1851; *Sanuto*, 1851; *Massini*, 1858).

LEAH, lac jud. Botoşani lîngă com. Feredieni; supraf. 74 hect.

LEAKE [lic] **MARTIN** (*1777 †1860), arheolog englez; a făcut studii în Grecia şi în Asia mică. Op. pr. *Topografia Atenei*.

LEAR [lir], personaj din legendele britanice. Eroul tragediei lui Shakespeare *Regele Lear* (→ **SHAKESPEARE**).

LEBESGUE HENRY, matematic francez. Profesor în Paris la „Collège de France", membru al Academiei de ştiinţe. Prin studiile sale a dat analizei matematice o direcţiune nouă: *integrala lui Lebesgue* e cunoscută de toţi specialiştii. E membru onorar al Academiei Române (1923).

LE BON GUSTAVE (*1841), medic şi etnograf francez. Op. pr. *La vie, physiologie humaine*, 1872: *Les premières civilisations*, 1889. Trad.: *Naşterea şi moartea materiei* (de V. Anestin, 1912), *Psichologia educaţiei* (de I. G. Marinescu, 1920), *Psichologia popoarelor* (de Vl. Streinu).

LECCA (*1550 †1619), mare agă, general al lui Mihaiu Viteazul. A luat parte la lupta de la Mirăslău ş. a.

LECCA CONSTANTIN (*1810 †1887), pictor român. După studii în Italia şi Germania, a fost profesor de desen la Colegiul Sf. Sava din Bucureşti. Mare succes au avut mai ales trei pînze: *Intrarea lui Mihaiu în Alba Iulia*, *Parastasul de la Răsboeni*, *Impăcarea lui Bogdan cu Radu cel frumos*, ale căror copii se găseau în numeroase case în Bucureşti şi alte oraşe. A publicat şi traduceri din Kotzebue ş. a.

C. Lecca.

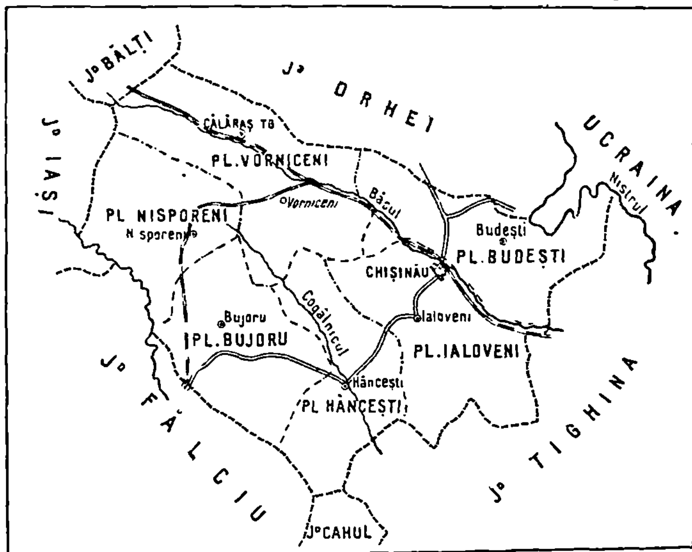
LECCA DIMITRIE (*1832 †1888), general român şi om politic. După studii la Paris, căpitan în 1860, maior în 1862, a fost dintre ofiţerii cari în noaptea de 10 spre 11 Februarie 1866 au intrat în palat şi au prezentat lui Cuza actul de abdicare. Ministru de războiu în guvernul locotenenţei Domneşti, a înaintat pînă la gradul de general, a luat parte la războiul independenţei, dar în acelaşi timp s'a ocupat şi de politică, fiind deputat, vice preşedinte, apoi preşedinte al Camerei şi ministru de războiu (1879—80).

D. Lecca.

LECCA GEORGE (*1844 †1899), ofiţer rom. distins în războiul independenţei.

LECCA HARALAMB G. (*1873 †1920), scriitor român. A fost ziarist, subdirector al Teatrului Naţional, a fost şi actor pentru piesele sale; s'a făcut cunoscut printr'un volum de versuri (*Prima*, 1896) a scris drame (*Casta diva*, 1899; *Jucătorii de cărţi*, 1900; *Suprema forţă*, 1901; *Cinii*, 1902) şi monologuri, recitate de actori la diferite ocazii. A contribuit mult la îmbogăţirea tezaurului de traduceri din limbi streine, alegînd pe autorii celebri, ca **Shakespeare** (*Femeia îndărătnică*, 1897; *Romeo şi Julieta*, 1907); **Corneille** (*Horaţiu*); **Racine** (*Atalia*, 1907): **V. Hugo** (*Hernani*), **Molière** (*Tartuffe*); **Balzac** (*Moş Goriot*, 1914); **Tennyson** (*Enoch Arden*, 1896); **Grillparzer** (*Hero şi Leandru*); **Sudermann** (*Moara părăsită*); **Maupassant** (*O viaţă*), etc. A publicat şi nuvele originale şi cîteva conferinţe ţinute la Ateneu.

LECHINŢA ① com. rur. jud. Năsăud, plasa Lechinţa; 2270 loc. Bilciu: 5 Martie, 25 April, 1 Iunie, 21 Sept., 20 Decembrie. ¶ ② Staţie c. f. linia Ludoş de Mureş-Bistriţa. ¶ ③ com. rur. fost în jud. Turda, trecută la jud. Mureş prin legea 1929; 1225 loc. ¶ ④ **L.-MICĂ**. staţie c. f. pe linia îngustă între Tîrgu-Mureş şi Iuda.

Harta jud. Lăpuşna (Legea 1925).

LECOCQ CHARLES (*1832 †1918), compozitor francez. Cunoscut prin operetele sale (1868—1890). Mai cunoscute: *Giroflé-Girofla*, *Le petit duc*, *Le jour et la nuit*, *L'oiseau bleu*, *Ali-Baba*.

LECOMTE DU NOÜY ANDRÉ (*1844 †1914), arhitect francez. A venit în ţară (1875) chemat pentru a lucra la restaurarea vechilor biserici şi a lucrat la **Curtea de-Argeş**, la **Trei-Ierarhi** din Iaşi, **Sf. Nicolae** din Iaşi, ş. a. Operele sale i-au adus mari laude, dar şi multe critici.

LECOMTE DE LISLE [lil'] **CHARLES** (*1818 †1894), poet francez, din şcoala zisă parnasiană. Op. pr. *Poèmes antiques* (1852), *Poèmes barbares* (1862). *Poèmes tragiques* (1884). Membru al Academiei franceze (1887). Din volumele citate s'au tradus un număr de *poezii* de V. Pogor, A. Antemireanu, D. Nanu în „Convorbiri literare" (1873—1906), de Cincinat Pavelescu în „Literatorul" (1893), de G. D. Pencioiu în „Lumea nouă" (1895), Al. Naum în vol. de Traduceri, 1904, de D. Nanu, M. Iorgulescu în „Ramuri" şi „Neamul românesc literar" (1908—1912), de M. Romanescu în „Flacăra" (1915), de I. Ciorănescu în „Adevărul literar" (1924), de Al. Naum în vol. *Poezii* (1915), etc.

Lecomte de Lisle.

LEDOULX, consul francez în Bucureşti pe la 1812. Căuta să combată propaganda rusească.

LEFAUCHEUX [lôfoşô] **CASIMIR** (*1802 †1852) fabricant de arme. A inventat o puşcă nouă, care se încarcă pe la baza ţevii.

LEFEVRE ANDRÉ (*1869 †1929), om politic francez, chimist. A fost ministru în cab. Millerand (1920); în timpul războiului a făcut diferite invenţii utilizate în apărarea ţării.

LÉGENDRE [lejandr] **ADRIEN** (*1752 †1833), matematic francez. A studiat *funcţiunile eliptice şi integralele euleriene*, a scris *Teoria numerelor*, ş. a. La noi e cunoscut mai ales prin tratatul său de *geometrie* (1794 şi apoi numeroase ediţii), după care Heliade a prelucrat o geometrie în 1837.

LÉGER [lege] **LOUIS** (*1843 †1923), istoric

rancez. S'a ocupat mai ales de istoria popoarelor slave. Profesor la Collège de France. Membru onorar al Academiei Române (1904). Multe din cărţile sale au pasagii relative la istoria noastră. Trad. *Istoria literaturii ruseşti* (Bibl. p. toţi).

LEGIUNEA XIII GEMINA, una din legiunile aduse de Traian şi stabilite în noua provincie Dacia.

LEGOUVÉ ERNEST (*1807 †1903), scriitor francez. A lucrat în colaborare cu Scribe multe piese de teatru: *Adrienne Lecouvreur*. Alte opere: *Medeea* (trad. rom. de E. T. Aslan, ca. 1893 şi fragmente de Al. Macedonski în vol. „Excelsior"), *Părinţi şi copii* (trad. D. Stăncescu).

LEGRAND EMILE (*1841 †1903), filolog francez. S'a ocupat în deosebi de greaca modernă. A publicat o *gramatică* (1898), un *dicţionar* francez-grec şi greco-francez (1885), cercetări asupra *folklorului* grec, etc. In colecţia de scrieri greceşti publicate de el sînt multe cari privesc de aproape istoria noastră: *Istoria lui Mihaiu Viteazul de Palamede*, *Cîntecul lui Mihaiu Viteazul de Vistierul Stavrinos*, ş. a. A fost membru corespondent al Academiei Române (1877).

LEHLIU, com. rur. jud. Ialomiţa, plasa Lehliu; 1892 loc. După legea 1929, formează o circ. com. cu 12 sate. Staţie c. f. pe linia Bucureşti-Cernavoda între Buc. şi Ciulniţa.

LEIBNITZ [laĭbniţ] **GOTFRIED WILHELM** (*1646 †1716), filozof şi matematic german. A creat *calculul diferenţial*; a formulat teoria zisă a *monadelor*, pentru a explica natura fiinţelor, şi teoria *armoniei prestabilite*, pentru a explica raporturile dintre aceste fiinţe. S'a ocupat de metafizică, psihologie, teodicee.

Leibnitz.

LEIPZIG [laĭpţig] ① oraş în Germania (Saxonia), 660.000 loc. Renumit prin întreprindrile de industrie a cărţii; la Universitatea de aci şi-au făcut studiile mulţi tineri români. Era şi un institut pentru studiul limbii române condus de prof. G. Weigand. Noi îi ziceın *Lipsca*. In sec. XVIII şi la începutul sec. XIX de aci se aduceau mărfuri de galanterie ş. a. Aci originea numirii unei strade din Bucureşti *Lipscani*. ¶ ② com. rur. în Romania jud. Cetatea-Albă, colonie germană, întem. 1827.

LEMAÎTRE [lŏmetr] **JULES** (*1853 †1914), scriitor francez. Cunoscut mai ales prin criticile literare despre autorii moderni. Trad. rom.: *Briseis* (Bibl. p. toţi).

LEMBERG (polon. LWOW, . latin. LEOPOLIS, LEOPOL, în vechile noastre texte LIOV), oraş în Polonia (Galiţia), 219.390 loc. Intre multele biserici de aci, e şi una românească.

LEMENI IOAN (*1780 †1861), episcop român unit. A studiat în Cluj, Blaj, Oradea mare; a fost sfinţit diacon şi numit profesor în Blaj (1805); apoi protopop la Cluj, secretar al episcopiei în Blaj, vicar în 1832; în acelaşi an fu ales episcop şi în anul următor a fost sfinţit şi instalat. Ca episcop, a lucrat mult pentru îmbunătăţirea şcoalelor, a mărit catedrala din Blaj, a susţinut drepturile Românilor prin demersuri la dieta din Cluj şi la Curtea imperială (1842); a prezidat cu A. Şaguna adunarea din Blaj 3 Maiu 1848; a făcut parte din delegaţia care s'a dus la Viena ca să prezinte împăratului cererile Românilor, dar, la întoarcere, a fost silit să se oprească în Cluj, unde a stat în timpul revoluţiei şi a fost silit să demisioneze în 1850 şi a petrecut restul vieţii la Viena.

I. Lemeni.

LEMNIA, com. rur. jud. Trei-Scaune, plasa Tîrgul-Săcuesc; 2749 loc.

LEMNOS, insulă în Marea Egee, aparţine Greciei; 454 km. p., 21700 loc. Cap. Castro.

LENA, fluviu în Asia (Siberia), se varsă în Oceanul îngheţat; lung. 4600 km.

LENAU NIKOLAUS, prescurtat din *Niembsch von Strehlenau* (*1802 †1850), poet german. născut într'o com. din Banat, care-i poartă azi numele (☛ mai jos). Traduceri din poeziile lui s'au publicat în „Convorbiri literare" 1870, 1896, 1906 (de Miron Pompiliu, Prişcu, Alice Călugăru), în „Lumea nouă" 1895 (de St. Tomşa), în „Revista Olteană" 1889 (de G. D. Pencioiu), în „Junimea literară" din Cernăuţi, 1904, 1909, 1910, 1911, 1912 (de G. Toma Iorgu), în „Convorbiri critice" 1907 (de L. Iliescu), în „Sămănătorul" 1909, „Ramuri" 1909, 1910, „Neamul românesc literar" 1910, 1911, 1912 (de C. Seche, I. M. Marinescu, Iorgu Toma, M. Pricopie, I. U. Soricu), etc. Eminescu a tradus *Foaie veştedă*.

LENAUHEIM, com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Jimbolia; 2552 loc.

LENCĂUŢI ① com. rur. jud. Hotin, plasa Chelmenţi; 2852 loc. După legea 1929, face parte din circ. com. Moşaneţi. ¶ ② sat. jud. Soroca plasa Otaci; 1038 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Otaci.

LENIN VLADIMIR ULIANOV (*1870 †1924), om politic rus. A organizat regimul bolşevic în Rusia. Opere: *Statul şi revoluţia*.

LENINGRAD, nume dat de Bolşevici oraşului PETERSBURG (☛ acest cuv.).

LENORMANT FRANÇOIS (*1837 †1883), istoric francez. S'a ocupat cu arheologia şi a studiat trecutul Egiptului. Op. pr. *Manuel d'histoire ancienne de l'Orient*.

LENŞ FILIP, om politic român. A fost la 1822, unul din susţinătorii numirii lui Grigore Ghica pe tronul Munteniei. Il găsim ministru al controlului la 1833—37. Descendent al unei familii italieneşti, ai cărei membri au fost exilaţi din Florenţa în sec. XVI; au trăit în Franţa, apoi în Constantinopol şi acolo au cunoscut pe dragomanii greci din cari se recrutau în sec. XVIII domnii principatelor. Unul din ei a venit în Bucureşti pe la 1754 şi a murit aci şi de la el începe linia românească a acestei familii.

LENŢEŞTI (sau LENCEŞTI), două sate (*de sus* şi *de jos*) în jud. Cernăuţi, nu departe de oraşul Cernăuţi. In împrejurimile acestora s'a dat la 29 Octombrie 1497 o luptă mare între Moldovenii lui Ştefan cel Mare, comandaţi de Vornicul Boldur, şi între Polonii lui Albert.

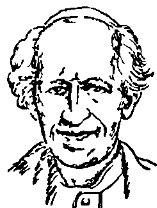
LEON, provincie în Spania. A fost în vechime un regat, fundat în 913, unit cu Castilia în 1230.

LEON, episcopul Cataniei (Sicilia), prăznuit de biserica ortodoxă la 20 Februarie. Intre alte fapte se citează arderea unui vrăjitor Eliodor: episcopul a intrat în foc cu acesta şi a stat pînă s'a făcut scrum, iar dînsul a rămas neatins.

LEON I (†461), al 47-lea papă al Romei (ales în 440), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 18 Februarie. Vestit prin stăruinţa cu care a combătut diferite erezii, mai ales a Nestorienilor, a Arienilor, a Maniheilor, atît prin măsuri administrative bisericeşti cît şi prin cuvîntări şi epistole. A condamnat sinodul de la Efes din 449 şi a convocat un altul în 451. Cînd Atila s'a îndreptat spre Roma, Leon i-a ieşit înainte la Ravenna şi l-a convins să înceteze cu ostilităţile şi să nu meargă mai departe. Curînd după aceea, Atila s'a şi retras în Panonia. Asemenea întîmpină Leon şi pe Genseric, regele Vandalilor, cînd veni asupra Romei: de astădată nu reuşi să-l facă a se întoarce, dar scuti oraşul de incendiu şi devastări.

LEON X (GIOVANI DE MEDICI) (*1475 †1521), al 224-lea papă (de la 1513), a încurajat artele.

LEON XIII (GIOACHINO PECCI) (*1810 †1903), al 263-lea papă al Romei. Insemnat prin lungimea pontificatului său (1878 — 1903) şi prin actele sale: a căutat să micşoreze disensiu-

Leon XIII.

-nile între biserica de Apus şi cea de Răsărit; a intervenit în Germania ca să curme propaganda anticatolică; a îndemnat episcopatul francez să se împace cu Republica; a stăruit pentru desvoltarea studiilor biblice; a deschis arhivele Vaticanului pentru toţi oamenii de ştiinţă; s'a silit să readucă vechia putere temporală a Papalităţii şi, supărat pe guvernul italian, a oprit pe catolicii devotaţi de a fi aleşi sau alegători; a combătut masoneria, a intervenit pentru susţinerea libertăţii şi în favoarea claselor muncitoare.

LEON GHEUCA, episcop de Roman 1769—86, mitropolit al Moldovei 1786—88. In timpul lui s'a produs o mişcare contra prelaţilor greci cari ocupau scaunele episcopale din ţară.

LEON III ISAURICUL (*680†741), împărat roman de Orient (de la 717). In timpul lui, Roma şi exarhatul de Ravenna se separă definitiv de imperiul Oriental.

LEON RADU ☞ TOMŞA.

LEON TOMŞA domn ☞ TOMŞA.

LEON NICOLAE (*1862†1931), naturalist român. Profesor la Universitatea din Iaşi (1899). A publicat multe lucrări de parazitologie.

LEONARDESCU CONSTANTIN, fost profesor de filozofie şi etică la facultatea de litere din Iaşi (1873—1907).

LEONARDO DA VINCI (☞ VINCI).

LEONCAVALLO RUGGIERO (*1858†1919), compozitor italian. Opera mai cunoscută: *Pagliacci*.

LEONESCU VASILE (*1866 †1927), actor şi autor dramatic român. Societar al Teatrului Naţional (1897)). Op. pr: *In timpul alegerilor*, comedie; *Rosamunda*, dramă; *Traian si Andrada* (cu Gr. Ventura), *Ion Vodă cel cumplit*.

Leoncavallo.

LEONIDA (†480 a. Chr.), rege al Spartei. A murit împreună cu 300 soldaţi la Termopile, luptînd ca să împiedice trecerea Perşilor. A fost trădat de Efialte.

LEOPARDI GIACOMO (*1798 †1837), poet italian. S'a ocupat şi de filologie. Poet pesimist, a produs impresie mare nu numai în Italia, dar şi în alte ţării. Din opere lui s'au tradus în rom. în ziare şi reviste de M. Strajan, N. Basilescu, Duiliu Zamfirescu, Barbu Constantinescu („Convorbiri literare"), în vol. *Poeme* (de Al. Iacobescu, 1918), şi în volumul publicat de „Institutul de cultură italiană".

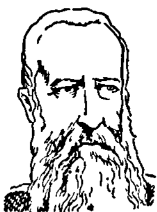

Leopardi.

LEOPOLD I (*1640†1705), rege al Ungariei (1655) şi Boemiei (1656), împărat al Germaniei (1658). S'a luptat cu Turcii şi era să piardă Viena, dacă nu-l ajuta Sobieski; a anexat Transilvania; a pierdut Lorena, învins de Ludovic XIV; a implicat Germania în războaiele pentru succesiune la tronul Spaniei; a încurajat propaganda catolică printre Românii din Transilvania şi a putut vedea pe o parte din ei unindu-se cu biserica Romei.

Leopold I.

LEOPOLD I (*1790 †1865), primul rege al Belgiei, după revoluţia de la 1830, prin care Belgia deveni independentă, separîndu-se de Olanda (1831—1865).

LEOPOLD II (*1835†1909), rege al Belgiei dela 1865. A ridicat prestigiul ţării sale prin activitatea sa diplomatică; a constituit o societate de studii africane, prin care a ajuns să stăpînească un intins teritoriu în Africa, numit CONGO, stat independent recunoscut de puterile Europei în 1885 şi avînd ca Suveran pe Leopold. In 1908 acest stat fu anexat Belgiei.

Leopold II, reg. Belgiei.

LEOPOLD DE HOHENZOLLERN (*1835 †1905), frate cu Regele nostru Carol I şi tatăl Regelui nostru Ferdinand I. A mai avut încă doi fii: WILHELM (*1864) şi CAROL (*1868).

LEORDA, staţie c. f. jud. Botoşani spre Dorohoiu, Botoşani şi Vereşti.

LEORDENI ☞ LEURDENI.

LEORDINA, com. rur. jud. Maramureş plasa Vişeu; 1898 loc. Staţie c. f. între Valea-Vişeului şi Borşa.

LEOTEŞTI, circ. com. jud. Romanaţi, cu 26 sate (1929).

LEOVA, com. urb. jud. Cahul plasa Cantemir pe malul Prutului; 7000 loc.

LEPANTE, oraş în Grecia la golful cu acelaşi nume; 2645 loc. Aci a fost în 1571 o vestită luptă navală în care Don Juan de Austria a învins pe Turci.

LEPEŞ GEORGE, episcop catolic în Transilvania; a provocat o răscoală ţărănească în 1437.

LEPSIUS CARL RICHARD (*1810†1884), egiptolog german; a luat parte la expediţia ştiinţifică în Egipt începută în 1842. A fost membru onorar a Academiei Române (1875).

LEPŞA, sat în munţii Vrancei, jud. Putna, unde este un schit cu o biserică de lemn.

LEREŞTI, com. rur. jud. Muscel plasa Dîmboviţa; 2348 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Pravăţ.

LERIA CARLOTTA ZOSIMA, cîntăreaţă română. De la 1892 profesoară la Conservatorul de muzică din Bucureşti.

LERMONTOW MIHAIL JURJEVICI (*1814†1841), scriitor rus. A fost ofiţer; a provocat multe scandaluri prin poeziile sale şi prin purtarea sa agresivă; a fost ucis în duel de un maior contra căruia scrisese o satiră. Op. pr. *Eroul timpului nostru*. S'au trad. rom.: *Fatalistul*, nuvelă (în rev. Familia an. x), *Un erou al timpului nostru* (de B. Marian, 1909).

LESAGE [lösaj] ALAIN RENÉ (*1668†1747), scriitor francez. Cunoscut prin romanele sale influenţate de literatura spaniolă: *Gil-Blas* şi *Diable boiteux*, şi prin comedia *Turcaret*. In româneşte s'au tradus: *Gil Blas* (de Sim. Marcovici, 1837, de P. Matsucolu Georgescu, Buc. 1855), *Bacalaureatul din Salamanca* (Craiova, 1847), *Dracul şchiop* (de Cocoana Simboteanca, Buc. 1835, idem în Bibl. p. toţi, idem în edit. „Cultura Naţională" 1924).

LESBOS, vechiul nume al ins. MITILENE (☞ acest cuv.).

LESPEZI (tîrg), com. rur. jud. Fălticeni (1929, Baia) plasa Lespezi; 2254 loc. După legea 1929 are în circ. 18 sate.

LESSEPS FERDINAND DE *1804†1894), diplomat francez. El a organizat întreprinderea tăierii canalului de Suez (1859—1869) şi a început lucrările istmului de la Panama, dar în aceasta a fost nefericit, căci s'a produs un proces politic care a întîrziat lucrarea. A fost membru al Academiei Franceze.

Lesseps.

LESSING GOTTHOLD EFRAIM (*1729†1781), poet şi critic german considerat ca reformatorul literaturii germane. Cunoscut prin opera *Laocoon* (1766), studiu de critica şi de filozofia artei, în care cerceta-

ză raporturile între poezie și artele plastice (trad. N. Istrati, 1899). A scris și *Hamburgische Dramaturgie* (1768—69) și dram: *Minna von Barnhelm* (trad. de Tr. Stoenescu și O. Ghiţeanu, 1907), *Emilia Galotti* (trad. I. G. Baritiu, 1873 în „Familia"), *Natan înțeleptul* (Bibl. p. toți). Se mai găsesc bucăți trad. în *Crestomatia germană* publ. de Casa Școalelor 1901. Mai cităm: *Educația omenirii* (de A. Străchinescu, 1910) și *Ovreii*, comedie (de A. Pecurariu, 1922). Cea mai veche traducere pe care am găsit-o e făcută de Aurel Ardeleanu: *Sărutările*, în „Foaie pentru minte", 1839 .

Lessing.

LESVIU IOAN. scriitor grec. A scris un elogiu pentru Domnitorul Nicolae Mavrocordat.

LESZCZYNSKI RAFAEL, general polon, tatăl regelui Stanislaw (1704—1709). El a fost trimis în 1700 cu solie la Constantinopol și a trecut prin Moldova, unde a fost primit cu mare cinste. O relație a călătoriei acestuia s'a publicat în 1754 la Paris. Amănunte după un manuscris inedit a dat P. P. Panaitescu în „Călătorii poloni" (1930). Găsim informații interesante pentru stările de lucruri din Moldova din aceea epocă.

LEȚCA ① stație c. f. jud. Someș între Dej și Jibou. ¶ ② L. NOUĂ, com. rur. jud. Vlașca, plasa Argeș; 1820 loc. După legea 1929, face parte din circ. com. Ghimpați.

LEȚEA ① sat jud. Bacău plasa Răcăciuni; fabrică de hîrtie. Circ. com. cu 15 sate (1929). ¶ ② insulă în Dunăre jud. Tulcea.

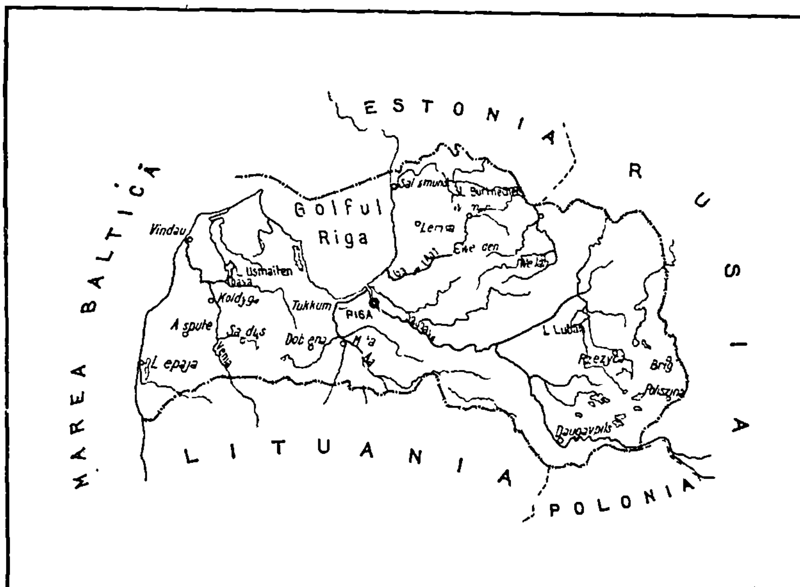
LETEA, societate pentru fabricare de hîrtie, fundată în 1881. Sediul e în București. Instalația în com. Letea. Are capital de 240 milioane lei.

LETTONIA (LATVIJA, fr. LETTONIE, germ. LETTLAND), stat în Europa. Se mărginește la N. cu Estonia, la E. cu Rusia, la S. cu Lituania și Polonia, la V. cu Marea Baltică și cu Golful Riga. Supraf. 65791 km. p.; 1.871.000 loc.

Relieful pămîntului este puțin ridicat, cel mult dealuri. Ape multe, rîuri și lacuri, dintre cari: **Daugava** vine din Rusia și se varsă în golful Riga, după ce se unește cu *Aa*; **Gauja** sau **Aa** se varsă în G. Riga; **Venta** unit cu *Abava* se varsă în Marea Baltică lîngă or. Vindau. Țară agricolă, produce: grîu, ovăz, secară, plante textile; se cresc vite multe, se exploatează sistematic păduri.

Cap. **Riga**, port, 338.000 loc. Or. pr. **Daugavpils** (fost Dunaburg), 41.000 loc., **Mitau** (Jelgava), 28.000 loc., **Aisputo** (fost Hasenpoth), 3300 loc., **Saldus** (fost. Frauenburg) 3700 loc. **Liepaja** (fost Libau), 61.000 loc.

Lettonia a fost provincie a Rusiei pînă în 1918, cînd s'a proclamat republică independentă și în 1922 a fost recunoscută de societatea Națiunilor.

Harta Letoniei.

LEȚ, circ. com. jud. Trei-Scaune cu 2 sate (1929).

LEU. com. rur. jud. Romanați plasa Tesluiu; 4720 loc. După legea 1929, face parte din circ. com. Radomiru.

LEUCIPP (sec. VI a. Chr.), filozof grec. Ar fi emis întîiu ideea *atomilor*.

LEUCUȘENI, sat jud. Roman com. Gherăești, intemeiat în secolul XIV.

LEURDEANU STROE, boier român din Muntenia. A avut un mare rol în conducerea țării între 1660—1670; prin intrigile lui a fost ucis Postelnicul Constantin Cantacuzino de către Gr. Ghica, pe care Postelnicul îl sfătuia totdeauna spre bine: intervențiile lui pe de oparte, stăruințele Cantacuziniștilor pe de alta au produs dese schimbări de Domni în această vreme.

LEURDENI ① com. rur. jud. Muscel plasa Podgoria; 1357 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Valea-Budiștenilor. ¶ ② stație c. f. linia București-Pitești între Titu și Golești.

LEUȘENI ① com. rur. jud. Fălciu plasa Drinceni; 1120 loc. După legea 1929, s'a trecut la jud. Lăpușna. ¶ ② c. r. jud. Orheiu plasa Telenești; 1728 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Telenești.

LEVADITI CONSTANTIN (*1875), medic român stabilit la Paris. A făcut studii asupra acțiunii curative a bismutului în tratamentul sifilisului; a luat premiul Cornovin, decernat de Universitatea din Edimburg. Lucrează la Institutul Pasteur din Paris, avînd un laborator personal (1910 ; a făcut cercetări asupra imunității, asupra paraliziei infantile, etc. Membru onorar al Academiei Române (1926).

LEVANT, nume generic dat Turciei, Greciei, Siriei și Egiptului.

LEVASSEUR EMILE (*1828 †1911), geograf și economist francez. Op. pr.: *Sistemul lui Law* (1854 , *Chestiunea aurului* (1858), *Alpii și marile ascensiuni* (1889 .

LEVENTI, Grec, dragoman al consulatului rusesc din Iași în 1821. A lucrat pentru a pregăti succesul eteriei.

LEYDEN, oraș în Olanda; 68.162 loc. Universitatea de aci e înființată îm 1575.

LEYGUES [leg] GEORGES (*1857), om politic francez. Pentru prima dată ministru în 1894 (guv. Dupuy), apoi în alte guverne pînă în 1920, cînd a luat prezidenția consiliului; după aceea a intrat în formațiunea altor ministere.

LHASSA, cap. Tibetului; 20000 loc. Reședința lui Dalai-Lama.

LHOMMÉ ABATE, profesor francez venit în Moldova ca preceptor al lui Mihail Sturdza, vii-

torul Domn. Mai tîrziu s'a întors în Franța și funcționa în 1834 ca profesor la colegiul din Lunéville, cînd au venit acolo cei doi fii ai lui Sturdza și Mihail Kogălniceanu.

LHOMOND CHARLES abatele (*1727 †1794), gramatic francez. E cunoscut prin *Gramatica limbii latine* (1779 și alte ed.) și prin *De viris illustribus urbis Romae*, de care s'au servit mulți ani și elevii noștri în licee.

LIARD [liar] LOUIS (*1846 †1917), profesor francez. A predat filozofia la Bordeaux, la Caen; a fost mulți ani ani directorul învățămîntului superior în Ministerul Instrucției. Mai cunoscută la noi din operele lui este *Logica* (1884); apoi *La science positive et la métaphysique* (1879) și *Les logiciens anglais contemporains* (1880).

LIBAN, ① munți în Siria (Asia mică. ¶ ② stat în Siria, constituit în 1920; 9321 km. p., 598.000 loc. Este administrat de Franța prin mandat al Societății Națiunilor.

LIBERALUL, ziar politic, Iași, 1880—1888.

LIBERIA, stat în Africa (Guinea superioară). In 1822 s'a fundat aci o colonie de Negri, liberați în campania zisă aboliționistă. Ea s'a desvoltat prin protecția americană și s'a constituit ca stat în 1847. Supraf. 95.400 kilom. p., 1.500.000 loc. Capitala **Monrovia**; orașe pr. **Harper, Edina**. Are guvern republican cu președinte și 2 Camere. Președintele actual este **Ch. D. B. King**.

LIBERTATEA. ziar politic, 1864, București. sub direcția lui *C. A. Rosetti*.

LIBERTATEA, ziar popular, a apărut în Orăștie, dela 1901 sub redacția lui *I. Moța*.

LIBERTÉ (LA) ROUMAINE, ziar politic, București, sub redacția lui Frederic Damé, 1877—1891.

LIBIA (LIBYA), regiune pustie din Africa de Nord între Tripolis și Egipt.

LICINIU ANDREIU, medic grec, a studiat în Italia, a venit în Moldova pe la 1698 și a fost medicul curții lui Dim. Cantemir. A scris poezii grecești.

LICURG (sau LYCURG) (sec. IX a. Chr.), legislator în Sparta. După ce a făcut legile, a plecat într'o călătorie, punînd pe concetățenii săi să jure că nu le vor modifica pînă la întoarcerea lui; dar nu s'a mai întors.

LIDO, stațiune balneară lîngă Veneția.

LIEBIG [libig] JUSTUS (*1803 †1873), chimist german. A fost profesor la München. S'a ocupat de chimia organică; e autorul extrasului de supă care-i poartă numele.

LIEBKNECHT ([libencht] WILHELM (*1826 †1900), om politic german. Unul din conducătorii partidului social-democrat. A protestat contra războiului din 1870 și contra anexării Alsaciei-Lorenei; a întemeiat ziarul „Vorwärts" (1869).

LIEBLING, com. rur. jud. *Timiș-Torontal*, plasa Ciacova; 4338 loc. ¶ ① stație c. f. terminus linia laterală de la Jebel.

LIECHTENSTEIN, principat în Europa, între Elveția și Austria; supraf. 195 km. p., 11.500 loc. Cap. **Vaduz**, 1400 loc. Suveranul actual este IOHANN II (*1840), care domnește din 1858.

LIÈGE [liej] (flam. LUIK, germ. LÜTTICH), oraș în Belgia; 248.000 loc.; capitala provinciei cu același nume; are Universitate, catedrală veche. A fost ocupat de Germani în 1914.

LIEȘTI, com. rur. jud. Tecuciu, plasa Ivești; 3226 loc. După legea 1929, ține de circ. com. **Șerbănești**. Stație c. f. între Tecuciu și Barboși.

LIGA CULTURALĂ, societate înființată la 24 Ianuarie 1891. Numele întreg este: LIGA PENTRU UNITATEA CULTURALĂ A TUTUROR ROMÂNILOR. Scopul: a cultiva conștiința solidarității în întreg neamul românesc și a întreținea o mișcare care să legitimeze misiunea culturală a Românilor în Orient. Președinții comitetului central al acestei societăți au fost: *Alex. Orăscu*, *Grigore Brătianu*, *V. A. Urechia*, *Mihail Vlădescu*, *Petre Grădișteanu*, *Sava Șomănescu*, *V. Arion*, *Părintele Vasile Lucaci* (1914), *N. Iorga*. In 1929 s'a inaugurat clădirea palatului Ligii în București.

LIGARIDI PAISIE (†1668), călugăr și profesor grec. Doctor în filozofie din Roma, s'a făcut catolic, dar, fiind trimis, în Orient spre a face propagandă, a revenit la ortodoxie. A fost mitropolit al Gazei; a venit în Iași ca profesor la Academia domnească pe la 1660; mai tîrziu a trecut în Rusia și a murit la Moscova. A scris diferite cărți, între cari și unele contra doctrinelor catolice (primatul papei, filioque, etc.).

LIGNE [liñ'] CHARLES JOSEPH prinț (*1735 †1814), general austriac, de origine Belgian. A călătorit în principate și a publicat scrisori în cari consemnează observațiile lui asupra vieții sociale. A publicat și scrieri militare, piese de teatru, etc.

LIHUDI, frați IOANICHIE (*1633 †1717) și SOFRONIE (*1652 †1730), călugări greci din Constantinopol, s'au dus în Rusia (1683), apoi au venit în Moldova și în Muntenia, au predicat în biserici. Se vorbește despre ei pe vremea lui Șerban Cantacuzino.

LI-HUNG-CIANG (*1823 †1901), om politic chinez. A reprezentat statul în diferite împrejurări, la încheierea păcii cu Japonia (1895), a ocupat funcțiuni de mare importanță.

LIGURIA, regiune din Italia cu cap *Genova*; 5278 km. p., 1.211.108 loc. Azi e împărțită în 4 circ. administrative.

LILLE [lil], oraș în Franța (Nord): 200.952 loc. Are universitate și multe stabilimente industriale. A fost ocupat de Germani dela 1914 pînă la 1918.

LIMA, cap. statului Peru (America de Sud), port la Oceanul cel Mare; 250.000 loc.

LIMAN VON SANDERS OTTO (*1855 †1929), general german. A fost comandantul misiunei care s'a ocupat de reorganizarea armatei turcești (1913).

LIMANUL NISTRULUI ☛ NISTRU.

LIMBURG ① provincie în Belgia spre N. E. 2408 km. p., 341.000 loc. Cap. **Hasselt**, 21.000 loc. ¶ ② provincie a Olandei spre S. E. 2206 km. p. 523.000 loc. Cap. **Maastricht**, 57.000 loc.

LIMPEZIȘUL, lac. jud. Constanța pe teritoriul com. Rasova; supraf. 250 hect.

LIMPOPO (fluviul Crocodililor), fluviu în Africa de Sud. Izvorăște în platoul Pretoriei, trece prin Transvaal, prin Umzila și se varsă în Oc. Indian în golful Delagoa. Primește un mare număr de afluenți. Lung ca. 1900 km.

LINAS CHARLES (†1887), arheolog francez. Membru onorar al Academiei Române (1871).

LINCOLN [lincăn] ABRAHAM (*1809 †1865), om politic american. A luptat pentru desființarea sclaviei din 1847; ales președinte al Statelor din Nord (1861) a început războiul contra celor din Sud (de secesiune) și l-a condus cu energie și cu izbîndă. Ales din nou în 1865, a fost asasinat.

LINCOURT, profesor francez venit în Moldova, ținea un pension împreună cu *Chefneu* (☛ acest cuv.).

LINDAU PAUL (*1839 †1919), scriitor german. S'a distins ca director de teatru (Meiningen, Berlin) a scris romane și piese de teatru. Are și o lucrare în care vorbește despre România (*Aus dem Orient*).

L'INDÉPENDANCE ROUMAINE, ziar francez intemeiat în București în 1878 de Emil Galli și Alex. Ciurcu. Apare și azi.

LING PER HENRIK (*1776 †1839), pedagog suedez. S'a ocupat de educația fizică, formulînd un sistem de gimnastică menit a da vigoare fizică tineretului. A fost numit director al *Institutului central de gimnastică* înființat în 1814. A scris și poezii, drame, etc.

Linne.

LINNE CAROL (Noi îl scriem LINNEU după forma latinizată LINNAEUS) (*1707 †1778, naturalist suedez. A călătorit mult, a trăit cîtva timp în Franța, unde voia să se așeze ca medic, apoi a devenit profesor la Universitatea din

Upsala și director al grădinei botanice. A publicat, în latinește, un mare număr de opere și a făcut nomenclatura binară a clasificării plantelor.

LINZ, oraș în Austria. pe Dunăre; 102.081 loc.

LIPARE INSULE, la N. Siciliei; formează o supr. de 115 km. p. cu 20224 loc.

LIPCANI ① com. rur. jud. Hotin, plasa Lipcani; după legea 1929, are în circ. sa 13 sate, între cari comunele Lipcani-Tîrg. 5860 loc. și L.-Sat, 3350 loc. ¶ ② stație c. f. jud. Hotin între Larga și Sulița-nouă.

LIPNIC, com. rur. jud. Soroca. plasa Otaci; 2965 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Climăuți. Stație c. f. spre Bălți și spre Sulița Nouă.

LIPNIȚA. com. rur. jud. Durostor plasa Silistra; 3000 loc. După legea 1929. are în circ. sa 11 sate.

LIPOV. circ. com. jud. Dolj cu 6 sate (1929).

LIPOVA ① com. urbană. jud. Timiș-Torontal lîngă rîul Mureș, plasa Lipova; 10.000 loc. ¶ ② stație c. f. linia Radna-Timișoara la 2 km. de Radna. Stațiune balneară: fier și acid carbonic. ¶ ③ c. r. jud. Vasluiu, plasa Racova: 668 loc. După legea 1929 face parte din circ. com. Pungești.

LIPOVENI, sectari creștini originari din Rusia. Persecutați de autorități, s'au refugiat unii în Siberia, alții în țările romănești, întîiu în Bucovina, unde au dobîndit și un episcopat la Fîntîna-Albă, apoi în Moldova și în Muntenia (Dobrogea, etc.) Ei cred că reprezintă adevărata credință creștină și sînt adversarii oricărei inovațiuni. Sectarismul lor nu stă în dogme, ci în practica religioasă. Sobri în mîncare și băutură, se castrează pentru a urma exemplul lui Origen. Originea sectei este în sec. XVII, cînd un patriarh rus (*Nicon*, 1654) a luat măsura de a curăți cărțile de ritual de unele erori; atunci unii credincioși s'au revoltat și nu au primit cărțile noi (de aceea s'au numit *rascolnici*). Acești rascolnici contra autorității bisericești s'au împărțit în grupe mai mari sau mai mici, unii recunoscînd nevoia de preoți (*popovți*), alți socotind că n'au trebuință de preoți (*bez popovți*). Căpetenia uneia din grupe se numia Filip Pustoviat și de la numele acestuia a venit cuvîntul (fi) lipov-an.

LIPPMANN GABRIEL (*1845 †1921), fizician francez. A fost profesor în Paris, membru al Academiei de științe; a reușit să facă fotografii în colori și în relief, a inventat un electrometru, a stabilit o metodă pentru a măsura densitatea lichidelor, etc. Membru onorar al Academiei Române (1906).

LIPPE, stat din Germania; supraf. 1215 km. p., 166.000 loc. Cap. Detmolt, 17.000 loc.

LIPSCA ☞ LEIPZIG.

LISA ① com. rur. jud. Făgăraș, plasa Cincul; 1705 loc. ¶ ② c. r. jud. Teleorman, plasa Zimnicea; 1826 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Piatra.

LISABONA (port. LISBÕA, it. LISBONA, fr. LISBONNE), oraș cap. Portugaliei; la vărsarea fl. Tago: 530.000 loc.

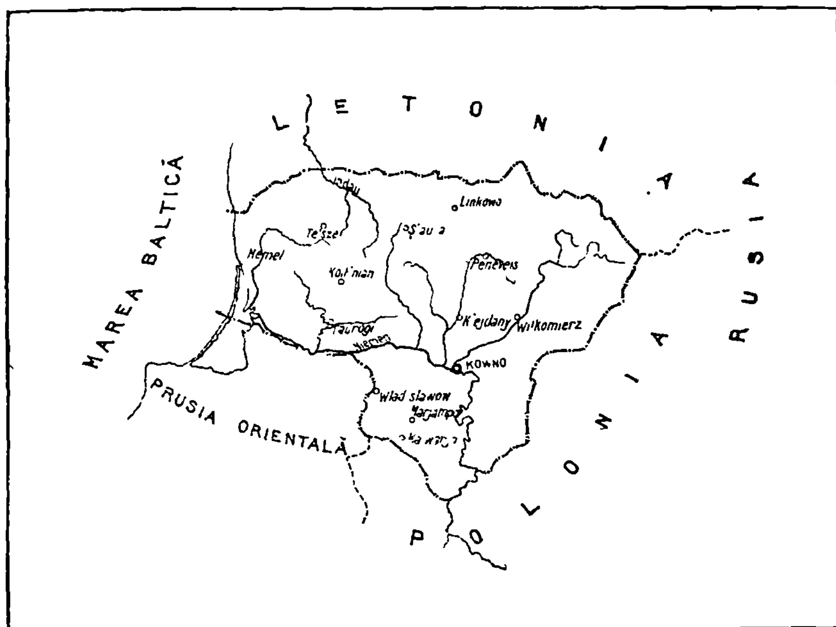
LISIMAH (LYSIMACH) (*ca. 361 †281 a. Chr.), rege al Traciei. A fost general al lui Alexandru cel Mare și, după moartea acestuia, a luat în stăpînire Tracia. Foarte războinic, a făcut cuceriri mari în Asia mică și în Europa, așa că la un moment (285) era oarecum arbitru al situației în Orient. Nefericit în luptele contra Geților, la încercările lui de a trece Dunărea. a pierit într'o luptă cu Seleucus, pe care l-au ajutat și supușii săi revoltați.

LISNĂU, circ. com. jud. Trei Scaune cu 3 sate (1929).

LIST FREDERIC (*1789 †1846), economist german. A fost profesor la Tübingen. Op.pr. *Sistem natural de economie publică* (1841), în care susține ideea uniunii vamale a statelor germane.

LISZT FRANZ (*1811 †1886), compozitor și pianist ungur. S'a distins la vîrsta de 9 ani; a fost profesor de piano în Paris (1827), a trăit mai mulți ani în Italia (1835), a fost șef de orhestră la Weimar, director al Academiei de muzică din Pesta. A călătorit mult prin deferite țări. In Transilvania a venit în 1846 și a dat concerte în Cluj, Timișora, Lugoj, Arad și Sibiu. De aci a trecut în principate și a dat concerte în București și Iași (1847) a cunoscut pe V. Alecsandri și, prin el, poezia noastră poporană; în operele lui ulterioare se văd reminiscențe din cântecele românești.

Franz List.

Harta Lituaniei.

LIȚCOV, lac jud. Tulcea, com. Cara-Orman; supraf. 30 hectare.

LITEAN-VODĂ ☞ LYTUON.

LITENI ① com. rur. jud. Suceava, plasa Bosancea; 1046 loc. După legea 1929 ține de circ. com. Stroești. ¶ ② com. r. jud. Fălticeni (Baia, legea 1929), plasa Liteni; 3235 loc. După legea 1929. are în circ. sa 14 sate. ¶ ③ stație c. f. între Dolhasca și Verești.

LITERATORUL, revistă întemeiată de Al. Macedonski în București. A apărut, cu întreruperi, între 1880—1894 și apoi cîteva luni în 1919. Cîtva timp a fost sub redacția lui Th. M. Stoenescu.

LITERATURĂ ȘI ARTĂ ROMÂNĂ, revistă literară, București 1896 1905 sub redacția lui N. Petrașcu.

LITOVOIU, un jude sau județ mai puternic sau voevod, care a stăpînit pe la 1280 valea Jiului, probabil și Jiul din Transilvania. Supus Ungurilor, a încercat să scape, dar a fost învins.

Littré.

LITTRÉ EMILE (*1801 †1881 , medic și filolog francez. Membru al Academiei franceze; autorul unui *Dicționar al limbii franceze*; a publicat și opere de filozofie.

LITUANIA (LIETUVA, fr. LITHUANIE, ger. LITAUEN), stat în Europa. Se mărginește la N. cu Letonia, la E. cu Rusia, la S. cu Polonia, la V. cu Prusia Orientală și cu Marea Baltică. Supraf. 55.659 km. p.; 2.280.000 loc. Dens. ca. 40 la km. p.

Pămîntul este deluros, străbătut de multe ape. Fluvii: Niemen, care o desparte întrucîtva de Polonia; Vindau, care trece în Letonia. Bogăția principală este agricultura: mai ales secară, ovăz (nu grîu , cartofi mulți, plante textile; se cresc vite multe, cai, porci. In lacuri se găsesc mulți pești. Turba este abundentă.

Cap. Kovno Kaunes) 91.000 loc. Orașe pr. Memel (Klajpeda , port la Baltică, Șiauliai (Chavli), 22.000 loc., Panevezys, 20.000 loc.

A fost în vechime un ducat anexat la Polonia în 1413 și mai tîrziu, cu ocazia împărțirii Poloniei, a devenit provincie a Rusiei pînă în 1919, cînd s'a constituit ca stat independent.

LIȚA, com. rur. jud. Teleorman plasa Turnu: 4100 loc. După legea 1929. ține de circ. com. Olteanca. Stație c. f. între Roșiori și Turnu-Măgurele.

LIUBA GRUIA (*1845 †1877), advocat și publicist român în Banat.

LIUBA SOFRONIE (*1850†1929), scriitor și învățător român în Banat. Luptător naționalist. A publicat povești în dialect.

LIUBLIANA (germ. LAIBACH), oraș în Iugoslavia Carniolia), 53.306 loc.

LIUMNIȚA, com. rur. în Grecia, în regiunea zisă *Meglenia* (☛ acest cuvînt), locuită de Români.

Port din Liumnița.

LIVADA, com. rur. jud. Satu-mare plasa Satumare 2246; loc. Stație c. f. linia îngustă de la Grădina Romei la Bicsad.

LIVADIA, oraș în Rusia (Crimeea). Aci era reședința de vară a țarilor. Aci s'a încheiat convenția de la 4 April 1877 prin care țarul făgăduia să respecte integritatea teritorială a României și pe care a călcat-o, răpind din nou cele 3 județe din sudul Basarabiei, înapoiate nouă prin tratatul din Paris 1856.

LIVERPOOL, oraș în Anglia (prov. Lancaster), mare port și mare centru industrial; 803.818 loc.

LIVEZENI, com. rur. jud. Hunedoara plasa Petroșeni; 7020 loc. Stație c. f. între Lupeni și Petroșeni.

LIVINGSTONE DAVID (*1813 †1873), călător geograf englez. A explorat Africa în vreme de 30 de ani. A contribuit la descoperirea izvoarelor Nilului; a descoperit în 1856 fluviul Zambez. In 1871 nu se mai știa nimic despre el; atunci Stanley a întreprins o călătorie ca să-l caute și l-a găsit la Ugigi.

LIVIU TITU (TITUS LIVIUS (*59 a. Chr. †17 p. Chr.), istoric roman. A scris istoria Romei dela întemeiere pînă la anul 9 după Crist. In românește s'au tradus fragmente de N. Pandelea sub titlul Legende eroice, 1911, și opera în întregime în editura Academiei, începută de N. Barbu (Cartea I-VI, 188 și continuată de Nd. Locusteanu și I. S. Petresc 1901, 1907, 1911, 1915.

LIVORNO, oraș în Italia; 114.810 loc., port la golful de Liguria.

LLOYD ① cartier din Londra: centrul afacerilor. ¶② Societate de navigație maritimă și fluvială constituită în acest cartier în 1727. După aceasta s'au numit și alte societăți analoge în diferitele țări: Norddeutscher Lloyd, Lloyd triestino, etc.

LLOYD-GEORGE DAVID (*1863), om politic englez. A fost ministru de comerț (1905), al tezaurului (1908 , președinte al Consiliului în timpul războiului (1916—1922).

LOCARNO (germ. LUGGARNS), oraș în Elveția (canton Tessin); 5540 loc. Aci s'a încheiat la 16 Octombrie 1925 *pactul de garanție* (☛ Pactul).

LOCK-OUT [loc-aŭt], cuvînt englez însemnă concedierea lucrătorilor și închiderea afacerilor (sau restrîngerea lor) de către proprietari. Este antiteza grevei lucrătorilor.

LOCKE [loc] JOHN (*1632†1704 , filozof englez. Destinat să se facă preot, a devenit medic și s'a ocupat mult de filozofie (*Incercare asupra inteligenței omului*, 1690), de politică (*Tratat despre guvernămîntul civil*, 1690 , de pedagogie (*Cugetări asupra educației*, 1693). El urmărește, în locul metafizicei, studiul facultăților spiritului omenesc și cere să se unească educația intelectuală cu cea morală, iar educația fizică să urmărească numai a face corpul apt de a executa ordinele spiritului. In rom. s'a tradus *Cîteva idei asupra educațiunii* (de G. Coșbuc, 1907, 1910 și alte ediții).

LOCUSTEANU ALEXANDRU (†1922), fost profesor la școala superioară de medicină veterinară din București.

LOGĂNEȘTI, com. rur. jud. Lăpușna plasa Hincești; 2373 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Hincești.

LOHENGRIN ① personagiu din epopeele populare germane. ¶ ② erou din opera cu același nume a lui Wagner.

LOIRE [loar], fluviu în Franța, se varsă în Oceanul Atlantic; lung. 980 km.

LOMACINȚI (sau LOMACINEȚI), com. rur. jud. Hotin plasa Secureni; 3140 loc. După legea 1929, are în circ. sa 5 sate.

LOMBARDIA, regiune din Italia de N. de la fl. Po pînă la hotarul Elveției și între r. Ticino și Mincio. Astăzi sînt aci 8 diviziuni administrative.

LOMBARDO-VENEȚIA, regat numit astfel în 1815. Cuprindea posesiunile Austriei în Italia și era guvernat de un vice-rege. S'a desființat prin perderea acestor posesiuni cari au revenit la patria-mamă (Lombardia în 1859, Veneția în 1866).

LOMBROSO CESARE (*1836 †1909), medic italian. S'a ocupat cu antropologia criminală, fondînd *noua școală de criminologie*. Ideile sale s'au răspîndit în toată Europa dînd naștere la grupări cari le admiteau și altele cari le combăteau. Opere pr.: *Geniu si nebunie* (trad. rom. ceva 1913 Bibl. Iașilor Nr. 6 ; *Omul delicvent*; *Nebuni și anormali*. In românește s'au mai tradus: *Hipnotism și spiritism* (de Fingal, f. a.); *Procesul Steinheil și femeia criminală* (1909).

LOM-PALANCA, oraș în Bulgaria în jud. Rusciuc lîngă rîul Lom, afl. al Dunării. Aci au fost lupte importante în timpul războiului din 1877.

LONDRA (engl. LONDON , cap. Angliei și a imperiului britanic; port la Tamisa; 7.806.000 loc. (cu toate suburbiile).

LONGFELLOW [longfelo] HENRY WADSWORTH (*1807†1882 , poet american. A scris poezii lirice, romane, drame. In românește s'a tradus puțin prin reviste.

LONGIN SUTAȘUL, martir, prăznuit de biserică ortodoxă la 16 Octombrie. Acesta a fost de față la moartea și la învierea lui Isus. Zicînd cuvintele: „cu adevărat fiul lui Dumnezeu a fost acesta”, el a pornit în alte provincii predicînd noua credință. Pentru aceasta, Tiberiu a poruncit să-i taie capul. Capul lui a fost găsit de o femeie oarbă, care și-a redobîndit vederea și care a zidit o biserică îngropînd acolo moaștele sfîntului.

LONGIN (*210 †273), retor grec, autor al *tratatului despre sublim*.

LONGINESCU G. G. (*1869), profesor de chimie anorganică la facultatea de ştiinţe din Bucureşti (1910). Membru corespondent al Academiei Române (1925). Director al revistei de popularizare ştiinţifică „Natura". Publ. în: Annales scientif. de l'Univ. de Iassi, Journal de chimie physique din Geneva, Bull. de chimie pure et appliquée din Chişinău, Bull. de la sect. scientif. de l'Académie Roum. Cărţi: *Curs de chimie analitică*, 1918, 1929, *Cronici ştiinţifice*, 1922.

LONGINESCU ŞTEFAN (*1865†1931), profesor de drept roman la Universitatea din Bucureşti. Membru corespondent al Academiei Române (1910). Op. *Curs de drept roman*, 1908, 1920, 1921; *Istoria dreptului român*, 1908; *Pravila lui Vasile Lupu*, 1912; *Medicina legală*, 1924; *Dreptul roman în literatura românească*, 1908.

LONGOBARZI, popor de origine scandinavă; au distrus imperiul Gepizilor (567), au invadat în Italia (568) şi au fundat regatul Longobardiei (Lombardia), pe care l-a distrus Carol-cel-Mare (774).

LONGPERRIER [loⁿperie] ADRIEN DE (*1816 †1882), numismat francez. Fost conservator la Louvre; membru onorar al Academiei Române (1871).

LOPĂTARI, loc. jud. Buzău. unde sînt izvoare de gaz metan neexploatate.

LOPE DE VEGA ☛ VEGA.

LORENA (fr. LORRAINE), veche provincie a Franţei, anexată în 1766. ☛ ALSACIA-LORENA.

LORENZ ANTOON HENDRICH (*1853†1928), fizician olandez. Profesor la Leiden. Op. pr. *Fizica teoretică*. Premiul Nobel în 1902. Membru onorar al Academiei române (1913).

LORRAIN [loreⁿ] CLAUDE GELÉE (*1600†1682) pictor francez, supranumit **Rafael al peisagiului**.

LOS ANGELES, oraş în Statele-Unite (California), 664.870 loc.; mare industrie pentru producerea filmelor de cinematograf.

LOT, person. biblic. Nepot al lui Abraam, este strămoşul din care descind Moabiţii şi Ammoniţii.

LOTI PIERRE, numele literar al lui JULIEN VIAUD (*1850†1923), scriitor francez. Autor de romane, mai ales cu subiecte exotice. A vizitat ţara noastră şi s'a bucurat de prietenia Reginei Carmen Sylva. Din operele lui s'au tradus: *Pescar de Islanda* (de C. Sandu Aldea, 1908; de Ion Pas, 1928), *Romanul unui spahiu* (în ziarul „România" 1887; în volum de G. B. Rareş, 1923), *Cele din urmă vînători* (de D. Stăncescu în „Tribuna poporului" 1899), *Spre trecutul mort* (de Al. Iacobescu, 1916), *Ierusalimul* (de C. Buzatu), *Doamna Crizantema* (de M. C.), *Desamăgitele* (de C. A. Ştefănescu), *Aziadé* (de Ion Pas), *O viaţă, pierdută* (de C. A. I. Ghica, 1920).

Pierre Loti

LOTRU ① rîu afl. al Oltului; izvoreşte din munţii Paringului (jud. Vîlcea), se varsă în Olt lîngă satul Golotreni; lung 80 km. ¶ ② staţie c. f. jud. Vîlcea între Călimăneşti şi Rîul-Vadului.

LOUBET [lube] EMILE (*1838†1929), om politic francez. A fost preşedinte al Republicei 1899—1906. In timpul lui s'a făcut în Franţa separaţiunea bisericii de Stat şi s'au pus bazele înţelegerii cu Rusia.

LOUISIANA, stat în Statele Unite America de Nord, la golful de Mexic; 125.625 km. p., 1.798.510 loc. Or. pr. **Baton-Rouge** şi **New-Orléans**.

LOURDES [lurd], oraş în Franţa (depart. Hautes-Pyrénées), 8805 loc. Acolo e o peşteră cu un izvor, cunoscut din 1858. S'a zidit acolo o biserică şi în fiecare an multă lume se duce în pelerinaj, mai ales bolnavi cari vor să se vindece prin apa din izvorul miraculos.

LOUVAIN [luveⁿ] (germ. LÖWEN), oraş în Belgia, cap. provinciei Brabant, 40.310 loc. Aci e o veche universitate catolică. A fost ocupat de Germani în timpul războiului mondial şi monumentele principale au fost distruse.

LOUVOIS [luvoa] FRANÇOIS (*1639 †1691), om politic francez. Ministru de războiu sub Ludovic XIV, a contribuit la revocarea edictului din Nantes şi la persecutarea calvinilor.

LOUVRE [luvr], palat vestit în Paris, clădit pe la 1546. A fost reşedinţa regilor Franţei. După marea revoluţie a fost transformat în muzeu de artă.

LOVRIN, com. rur. jud. Timiş-Torontal plasa Periam; 4145 loc. Staţie c. f. pe linia Arad-Jimbolia aproape de Periam.

LOYSON CHARLES zis PÈRE HYACINTHE (*1827 †1912), teolog francez cu idei moderniste, renumit ca orator.

LOZNA ① circ. com. jud. Dorohoiu, plasa Berhomete cu 9 sate (1929). ¶ ② circ. com. jud. Dolj cu 5 sate (1929).

LOZOVA, com. rur. jud. Lăpuşna, plasa Vorniceni; 4140 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Vorniceni.

LUBBOCK JOHN (*1834), scriitor, om de ştiinţă şi politic englez. S'a ocupat de structura plantelor şi animalelor inferioare, de preistorie, de inteligenţa animalelor. E cunoscut mai ales prin cartea de filozofie practică *The Pleasures of Life* (1887), care a avut în cîţiva ani o sută de ediţiuni. La noi s'au tradus: *Bucuria de a trăi* şi *Intrebuinţarea vieţii*.

LÜBECK, oraş liber, formînd o republică a Germaniei; 298 km. p., 127.460 loc. A făcut parte din liga **hanseatică**. (☛ acest cuv.)

LUBLIN, provincie a Poloniei şi oraş, capitala ei. Oraşul are 94.000 loc.

LUCA EVANGHELISTUL (*ca. 14 a Chr. † ca. 70 p. Chr.), prăznuit de biserica ortodoxă la 18 Octombrie. A învăţat şi a practicat medicina, apoi a devenit creştin. Amic cu Sf. Pavel, a călătorit cu acesta, predicînd noua credinţă şi, după martiriul Sf. Pavel, a continuat opera de propagandă în Italia, Galia, Dalmaţia şi Macedonia. Nu se ştie exact cum a murit, dar cei mai mulţi panegirişti ai lui socotesc că a fost martirizat în Peloponez. De la el avem *evanghelia* ce-i poârtă numele şi *faptele apostolilor*.

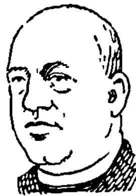
LUCA DE CIPRU, prelat din Muntenia. A fost episcop al Buzăului pe la 1587, apoi mitropolit al Ungro-Vlahiei 1605—1629.

LUCA MOISE, comerciant din Ploeşti. Şi-a lăsat averea pentru a se clădi şi întreţinea o şcoală precum şi a se da ajutoare la spitale, etc. Fundaţiunea care-i poartă numele se conduce de o epitropie sub controlul Casei Şcoalelor.

LUCACHE, Grec din Constantinopol, a fost delegat de Poartă la aplicarea pe teren a cedării Bucovinei către Austria.

LUCACI = LUCAS ☛ HIRSCHER.

LUCACIU VASILE (*1852† 1923), preot român în Transilvania, luptător naţionalist. Cunoscut ca paroh în com. Sişeşti. A fost membru al comitetului naţional român, a fost osîndit la închisoare de cîteva ori pentru articolele sale. In 1914, după începutul războiului mondial, a trecut în Regat şi aci a luptat alături de cei cari susţineau intrarea în acţiune în contra puterilor centrale.

Lucaciu.

LUCAN (MARCUS ANNAEUS LUCANUS) (*39 † ca. 65), poet roman. Op. pr. *Pharsalia*, epopee inspirată din evenimentele luptelor civile cari s'au încheiat cu învingerea lui Pompeiu şi cu pregătirea imperiului roman.

LUCARIS CIRIL (†1638), patriarh al Constantinopolului. A ocupat de trei ori scaunul, a fost deportat de Turci, apoi readus, în fine ucis. Işi făcuse studiile la Geneva şi era partizanul unei uniri a Bisericii orientale cu Calvinii. In acest sens a lucrat mult şi acestui fapt se datoreşte şi izbînda

adversarilor săi. Ca urmare vedem că mitropolitul Petru Movilă alcătueşte un Catehism *(Mărturisirea ortodoxă)* şi convoacă un sinod la Iaşi în 1642, care a luat cunoştiinţă de această operă (☛ MOVILĂ).

LUCAVĂŢ, staţie c. f. jud. Storojineţ între Storojineţ şi Berhomet.

LUCAVĂŢUL-DE-JOS şi **L.-DE-SUS**, sate jud. Storojineţ, primul cu 2500 loc., al doilea cu 2876 loc. Ţin de circ. com. Lucavăţul pe Siret.

LUCĂCEŞTI, com. rur. jud. Bacău, plasa Taslău-Sărat; 1081 loc. După legea 1929, formează o circ. cu 20 sate.

LUCCA, provincie a Italiei. A fost în evul mediu şi mai tîrziu o republică independentă pînă la 1797. Napoleon a făcut-o *principat* şi a dăruit-o surorii sale Eliza. La 1815 a trecut în stăpînirea Burbonilor, apoi s'a unit cu Toscana.

LUCEAFĂRUL, poezie de Eminescu scrisă în 1882, publicată întîiu în „Almanahul soc. România Jună" din Viena 1883, pg. 39.

LUCEAFĂRUL, revistă literară, tip. în Budapesta, apoi în Sibiu, 1902—1920.

LUCERNA (germ. LUZERN), oraş în Elveţia, capitala cantonului cu acelaş nume. Cantonul are 1492 km. p. şi 177.073 loc. S'a unit cu celelalte cantoane în 1332. Oraşul are 34.240 loc.

LUCHIAN, preot din Antiohia († ca. 312), martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 15 Octombrie. Om bogat, şi-a dăruit săracilor averea; om învăţat, a dat o ediţie nouă a bibliei, îndreptînd multe erori. A fost persecutat şi apoi martirizat pentru statornicia în credinţă.

LUCHIAN NICOLAE (*1821 †1893), actor român. A jucat mai ales pe scena teatrului din Iaşi. In timpul domnitorului Mihail Sturdza, a fost de cîteva ori arestat, din pricina aluziilor politice din piesele în cari juca. Dintre tipurile din teatrul lui Alecsandri a creat pe: *Clevetici* (1862), *Sandu Napoilă* (1862), *Ion Păpuşarul*, *Nasoean* din „Vivandiera" (1858), *Nicu* din „Rămăşagul" (1845), *Nicu* din „Piatra din Casă" (1847), *Guliţă* din „Coana Chiriţa" (1850), *Hagi-Flutur* din „Doi morţi vii" (1851), etc.

LUCHIAN ŞTEFAN (*1868 † 1916), pictor român. A făcut multe expoziţii. Cunoscut mai ales prin flori şi peisage.

Şt. Luchian.

LUCIA sf. martiră (†304), prăznuită de biserica ortodoxă la 16 Iulie. Aparţinea unei familii bogate din Sicilia. Dorind să se consacre practicei credinţei, a refuzat să se căsătorească şi a voit să împartă averea la săraci. Aflînd aceasta, tînărul care voia s'o ia în căsătorie, o denunţă că e creştină şi biata fată fu supusă la chinuri şi batjocorită şi astfel muri.

LUCIAN (LUKIANOS) (* ca. 130 †200), poet şi moralist grec. Cunoscut mai ales prin *Dialogul morţilor* (trad. rom. de N. Pandelea, 1915, şi de St. Bezdechi, f. a.). S'au mai tradus din scrierile lui: *Toxaris sau prietenia* (de D. Mateescu, 1883, de G. Popa-Lisseanu, 1924), *Dialoguri* (de Stef. şi Elefterie Bezdechi, f. a.).

LUCIENI, circ. com. jud. Dîmboviţa cu 11 sate (1929).

LUCREŢIU (TITUS LUCRETIUS CARUS) (* 96 †55 a. Chr.), poet roman. Op. pr. *De rerum natura*, poemă didactică filozofică. Pasagii din aceasta s'au tradus de C. Stoika în „Vieaţa nouă" (1917) şi în „Flacăra" (1922) şi de Dinu Geoglovan în „Gîndirea" (1922—23). O mai veche trad. e a lui Odobescu în „Pseudocynegeticos" cap. III.

LUCUL (LUCIUS LICINIUS LUCULLUS) (*114 †57 a. Chr.), general roman. A învins pe Mitridate şi a cucerit Armenia. Ii plăcea luxul şi mîncările alese, aprecia şi proteja pe artişti. Se zice că el a introdus cireşul în Europa.

LUDENDORFF ERICH (*1865), general german. A avut rol de frunte în războiul mondial: a comandat armata care a ocupat Liejul, mai tîrziu a fost şeful statului major general.

LÜDERS ALEXANDRU NICOLAEVICI (*1790 †1874), general rus. A luat parte la războiul contra Turciei în 1828; a comandat armata rusă care a dat ajutor Austriei contra revoluţiei ungureşti în 1849 şi a învins pe Bem; în 1853 a intrat în Moldova cu armata de ocupaţie, apoi a luptat în Crimeea; în 1871 a fost numit guvernator al Poloniei şi s'a purtat cu mare asprime.

LUDEŞTI, circ. com. jud. Dîmboviţa cu 19 sate.

LUDOŞ, com. rur. jud. Sibiu, plasa Miercurea; 2384 loc.

LUDOŞ (sau LUDUŞ) **DE MUREŞ**, com. rur. jud. Turda, plasa Luduş, pe rîul Mureş; 4974 loc. Staţie c. f. între Feldioara şi Tîrgu-Mureş; de aci porneşte o linie spre Bistriţa.

LUDOVIC I CEL SLAB (*778 †840), împărat al Occidentului şi rege al Francilor (814—840). Fiu al lui Carol-cel-Mare, a moştenit ca parte a sa Regatul Francilor. A avut să lupte contra fiilor săi Lotar, Ludovic şi Pepin.

LUDOVIC VI CEL GROS (*1081 †1137), rege al Franciei dela 1108. A luptat contra suveranilor vasali, ajutat de cler şi de comune, a încurajat ridicarea burgheziei.

LUDOVIC VIII (*1187 †1226), rege al Franciei dela 1223. In 1216 a fost chemat în Anglia de baroni şi încoronat ca rege, dar a fost învins de Ioan fără pămînt. A organizat lupta contra Albigensilor.

LUDOVIC IX zis SFÎNTUL LUDOVIC (*1215 †1270), rege al Franciei. A organizat administraţia ţării; a intreprins cruciada a 8-a, dar a murit de ciumă, ajungînd la Cartaginea.

LUDOVIC I CEL MARE (*1326 †1382) rege al Ungariei de la 1342.

LUDOVIC XI (*1423 †1483), rege al Franciei între 1461—1483. A luptat pentru a desfiinţa sau cel puţin a micşora privilegiile diferiţilor suverani mici din Franţa şi astfel a contribuit la ridicarea monarhiei şi la pregătirea unităţii naţionale.

LUDOVIC XII (*1462†1515), rege al Franciei de la 1498, supranumit părintele poporului. A luptat mult pentru întinderea influenţei franceze în Italia.

LUDOVIC XIII (*1601 †1643), rege al Franţei de la 1610. A domnit întîiu sub regenţa mamei sale Maria de Medici. Cea mai însemnată parte a Domniei este aceea în care a avut ca prim-ministru pe RICHELIEU (☛ acest cuv.).

LUDOVIC XIV (*1638 †1715), rege al Franţei. numit CEL MARE sau REGELE SOARE. Fiind minor în 1643, cînd s'a urcat pe tron, a domnit întîiu sub regenţa mamei sale Ana de Austria, fiind prim-ministru Mazarin. Aceastǎ vreme a fost turburată de mişcări ale opoziţiei, dar în schimb a fost fericită prin victoriile din afară, cari s'au terminat prin pacea de la Westfalia (1648). Devenind major, a luat însuşi conducerea statului (i se atribue cuvintele „*L'état c'est moi* = eu sînt statul); a căutat să facă o bună administraţie, punînd pe Colbert să însănătoşeze finanţele, pe Louvois să organizeze armata şi pe Vauban să fortifice frontierele; a încurajat agricultura şi comerţul; a purtat războaie fericite, cari au făcut să strălucească gloria Franţei; a centralizat în mod excesiv toate serviciile statului; în dorinţa unităţii de credinţă, a persecutat pe protestanţi şi a revocat edictul de la Nantes; a încurajat artele, literatura şi ştiinţele şi în timpul lui au trăit mari dramaturgi, ca Molière, Corneille, Racine, mari poeţi ca Boileau şi La Fontaine, mari oratori şi teologi, ca Bossuet şi Fénelon, mari moralişti, ca

Ludovic XIV.

la Bruyère, mari filozofi, ca Pascal, mari istorici, ca Saint-Simon, mari pictori, sculptori şi arhitecţi ca Poussin, Le Brun, Mansard (secolul lui Ludovic XIV); însă prin necontenitele războaie şi-a înstrăinat simpatiile multor ţări, iar în interior a produs mari nemulţumiri şi o mare sărăcie în popor, astfel că, la moartea lui, mulţimea i-a însoţit cadavrul cu urîte blesteme.

LUDOVIC XV (*1710 †1774), rege al Franţei de la 1715. A domnit şi el întîiu sub tutela lui Filip de Orléans; apoi a chemat în fruntea statului diferite persoane bine intenţionate, dar mai tîrziu a devenit prizonierul favoritelor şi favoriţilor săi şi domnia lui a fost ruşinoasă, a sărăcit poporul, astfel că, la moartea lui, a fost o explozie de bucurie obştească.

LUDOVIC XVI (*1754 †1793), rege al Franţei de la 1774. A fost primit cu bucurie de popor, fiind cunoscut prin viaţa sa onestă. Situaţia economică a împiedecat reuşita bunelor sale intenţii şi ale bărbaţilor de stat chemaţi să guverneze, cum a fost Necker; a fost nevoit a convoca statele-generale şi de aci s'au desfăşurat diferitele evenimente cari au dus la dărîmarea Bastiliei şi apoi la arestarea şi darea lui în judecată. Atît el cît şi regina Maria Antoinette au fost osîndiţi şi decapitaţi.

Ludovic XVI.

LUDOVIC XVII (*1785 †..?..), fiul regelui decapitat. Fiind închis, a murit după toate probabilităţile în închisoare; unii au pretins că a evadat şi s'a pus în loc un copil bolnav.

LUDOVIC XVIII (*1755 †1824), rege al Franţei de la 1814. Frate mai mic cu Ludovic XVI, a fugit din ţară, împreună cu alţi nobili, după isbucnirea revoluţiei şi a trăit pribeag pînă după căderea lui Napoleon şi exilarea lui în insula Elba. Fugit în timpul celor 100 de zile, şi-a reluat tronul după Waterloo. Domnia lui a fost rea prin nenumărate măsuri de persecutare şi de înăbuşire a libertăţilor publice.

LUDOVIC II (*1845 †1886), rege al Bavariei de la 1864. A încurajat artele, a chemat pe Wagner în Statul său, a cheltuit sume enorme pentru muzică; declarat nebun, s'a înecat.

LUDOVIC FILIP (*1773 †1850), rege al Franţei între 1830—1848. Avea titlu de Duce de Chartres; a trăit în pribegie, ducînd viaţă grea; a revenit în patrie în timpul lui Ludovic XVIII şi sub domnia lui Carol X şi-a exprimat idei liberale. Deaceea după revoluţia din 1830, a fost proclamat rege şi a dat ţării o constituţie nouă. Evenimentele interne şi externe i-au fost nefavorabile şi revoluţia din 1848 l-a silit să părăsească tronul şi să moară în exil.

LUDVIG EUGEN (*1866 †1927), profesor de chimie la Academia comercială din Bucureşti, la facultatea de farmacie, consilier pedagogic la Casa Şcoalelor.

LUDWIG ERNEST (†1915), chimist austriac. Profesor şi membru al Academiei de ştiinţe din Viena. S'a ocupat mai ales de chimia analitică, făcînd lucrări asupra hidrogenului şi altor gaze şi asupra intoxicaţiei cu mercur. A studiat multe surse de ape minerale, între cari şi aceea de la Vatra Dornei. A fost membru onorar al Academiei Române (1908)

LUEGER KARL (*1844 †1910), om politic austriac. Şeful partidului social-creştin; a fost primar al Vienei; a arătat simpatie pentru Românii din Transilvania, de aceea a fost primit cu mare bucurie cînd a făcut o vizită în Bucureşti.

LUETA, com. rur. jud. Odorheiu plasa Ocland; 3533 loc.

LUGANO, lac în Elveţia (cant. Ticino) şi oraş în aceeaşi regiune, 14.500 loc.

LUGLI [luli] GIUSEPPE, arheolog italian. A publicat multe lucrări de specialitate cu privire la antichităţile Italiei. E secretarul Şcoalei române din Roma şi lucrează în folosul acestei instituţii, înlesnind studiul şi cercetările specialiştilor români. E membru corespondent al Academiei Române (1926).

LUGOJ, com. urbană cap. jud. Severin; 24000 loc. Staţie c. f. spre Timişoara, spre Caransebeş, spre Ilia şi spre Buziaş. Are şcoală normală de fete, gimnaziu de băeţi, liceu de băeţi şi liceu de fete, şcoală profesională de fete, 2 şcoale comerciale de băeţi şi şc. de agricultură, cum şi şcoale primare.

LUGOJ, EPISCOPIE greco-catolică, înfiinţată în 1850. Are în eparhia ei jud. Arad, Timiş-Torontal, Caraş-Severin, Hunedoara. Lista episcopilor: *Alexandru Dobre* (1854), *Ioan Oltean* (1870), *Victor Mihalyi* (1874), *Demetriu Radu* (1896), *Vasile Hossu* (1903), *Valeriu Frenţiu* (1913), *Alexandru Nicolescu* (1923).

LUJENI (LUJANI), com. rur. jud. Cernăuţi plasa Şipeniţ; 3750 loc. După legea 1929, are în circ. sa 4 sate. Staţie c. f. spre Cernăuţi, spre Sadagura, spre Vrînceni şi spre Vijniţa.

LUKÁCS [lucaci] BELA (*1847 †1901), om politic maghiar. A fost ministru al comerţului în cabinetul lui Wekerle.

LUKÁCS LASZLO (LADISLAU) (*1850), om politic maghiar. A fost ministru de finanţe (1895), a lucrat la încheierea pactului economic cu Austria.

LULLI JEAN BAPTISTE (*1633 †1687), muzicant şi compozitor italian stabilit în Franţa. A fost directorul operei din Paris.

LUMEA NOUĂ, ziar politic al partidului social-democrat, 1894—1900, Bucureşti.

LUMIÈRE [lumier] AUGUSTE (*1862) şi LOUIS (*1864), fraţi: fizicianl francezi. Au făcut descoperiri şi perfecţionări în fotografia autocromă şi în cinematografie. La 28 Dec. 1895 s'au făcut în Paris primele proecţiuni cinematografice publice cu aparatul lor.

LUMINA, revistă a Românilor din Imperiul Otoman, 1903—1906, Bucureşti.

LUMINA, foaie bisericească, şcolastică, literară şi economică, Arad, 1872—1875.

LUMINA, ziar politic, Bucureşti, 1894; director *Al. Macedonski*.

LUNCA ① circ. com. jud. Putna cu 8 sate (1929). ¶ ② sat jud. Covurlui, plasa Horincea; 3002 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Tîrgul-Bujor.

LUNCA BRADULUI, staţie c. f. jud. Mureş, plasa Topliţa între Gheorgheni şi Reghin.

LUNCA CERNII-DE-SUS, com. rur. jud. Hunedoara plasa Sarmisegetuza; 2005 loc.

LUNCA-DE-JOS şi **L.-DE-SUS**, com. rur. jud. Ciuc, plasa Frumoasa, prima cu 4848 loc.; a doua cu 2534 loc.

LUNCA-LA-TISA, staţie c. f. jud. Maramureş, plasa Cîmpulung la Tisa între Valea-Vişeului şi Sighetul-Marmaţiei.

LUNCAVĂŢ, rîu jud. Vîlcea afluent pe dreapta Oltului; lung. 60 km.

LUNCAVIŢA ① com. rur. jud. Tulcea plasa Isaccea; 2995 loc. După legea 1929, formează o circ. com. cu 7 sate. ¶ ② c. r. jud. Severin, plasa Teregova; 1121 loc.

LUNÉVILLE [lünevil], oraş în Franţa pe r. Meurthe; 25587 loc. Aci s'a încheiat în 1801 pacea între Germani şi Francezi. Aci şi-a început studiile M. Kogălniceanu împreună cu fiii Domnitorului M. Sturdza, dar consulul rus a socotit că în Franţa domneşte un spirit prea liberal şi a convins pe Domnitor să-i trimită la Berlin.

LUNGA, com. rur. jud. Trei-Scaune, plasa Tîrgul-Săcuesc; 1043 loc. După legea 1929, formează o circ. cu 3 sate.

LUNGANI, circ. com. jud. Iaşi cu 22 sate (1929).

LUPAŞ IOAN (*1880), profesor român în Transilvania, profesor de istorie modernă a Românilor la Universitatea din Cluj, membru al Academiei Române (1916). Fost profesor la Seminarul din Sibiu (1905), secretar general al resortului Cultelor în Consiliul dirigent (1918), deputat în mai multe legislaturi, ministru al sănătăţii şi ocroti-

rilor sociale (1926). A publicat articole în revistele „Luceafărul", „Transilvania", „Biserica ortodoxă", în „Revista istorică", „Anuarul Institutului de istorie din Cluj", etc. S'a ocupat mai ales de trecutul Transilvaniei, cercetînd probleme politice sau culturale: *Temeliile trecutului nostru* (1912), *Din istoria ziaristicei, Contribuții diverse* (1915), *Revoluția lui Horia, Inceputul neamului romănesc, Factorii istorici ai vieții naționale* (1921) și dînd mai multe biografii: *Andreiu Șaguna* (1909 și alte ed.), *Stefan Szechenyi* (1910), *G. Barit* (1913), *Sava Brancovici* (1913), *G. Lazăr* (1915), *N. Popea* și *I. M. Moldovanu* (Discurs de recepție, 1920) ș. a. Cu A. Lapedatu și S. Pușcariu: *La centenarul morții lui Petru Maior* (1921). Notăm încă din operele cu subiecte religioase: *Despre pocăință* (1911), *Insemnătatea Bisericii* (1911), *Sf. Scriptură în limba română* (1912) și cărți de școală, între cari *Istoria Romănilor* (1921).

LUPEASCA, sat jud. Ilfov plasa Domnești; 2081 loc. După legea 1929, com. suburbană la municipiul București.

LUPENI ① com. rur. jud. Hunedoara, plasa Petroșani; 17600 loc. stație c. f. terminus de la Subcetate. ¶ ② sat jud. Dorohoiu, plasa Herța; 1535 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Suharău. ¶ ③ com. r. jud. Odorheiu, plasa Tîrnava de-sus; 1290 loc. După legea 1929, are în circ. sa 4 sate.

LUPȘA ① com. rur. jud. Turda plasa Baia; 3938 loc. stație c. f. pe linia îngustă Turda-Abrud. ¶ ② c. r. jud. Mehedinți plasa Motru-de-sus; 1017 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Broșteni.

LUPTA, ziar politic al partidului radical condus de G. Panu la Iași, apoi la București (1884—1895).

LUPU, martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 23 August. A fost tăiat din pricina credinței sale.

LUPU ALEXANDRU, român ofițer în armata austriacă. A luat parte la luptele din Italia (1859), de la Königgrätz (1866). a fost profesor la o școală militară; s'a retras cu gradul de colonel.

LUPU GEORGE (*1832 †1888), general român. Sublocotenent în 1851, avea gradul de general în 1877; a comandat întîiu trupele de apărare pe stînga Dunării, apoi a trecut în Bulgaria și a fost comandant al cuceritei cetăți Nicopole.

LUPUL, insulă în Dunăre jud. Brăila.

LUPUL DIONISIE ☞ DIONISIE MITROPOLIT.

LUPUL IANCUL (*1836), om politic român în Bucovina. A fost deputat în dieta țării, președinte al Camerei și căpitan al Bucovinei (1892), deputat în Camera din Viena (1891, 1897). A ajutat toate mișcările naționale românești pe teren cultural și economic.

LUPULOV PETRU (*1804 †1872), profesor român în Banat. Op. pr. *Istorii morale* traduse din limba italienească, Buda 1835, *Teologia naturală*, trad., 1869.

LUTHER MARTIN (*1483 †1546), reformator religios. Era călugăr augustin. S'a revoltat contra indulgențelor papale cari se dădeau în schimbul unor sume destinate bisericii. Protestînd, a fost excomunicat; atunci a ars bula papală. Dieta de la Worms (1521) l-a socotit gonit din imperiu. Totuși învățăturile lui (luteranism) au fost îmbrățișate de mulți creștini în Germania și în alte țări. Propaganda luterană s'a exercitat și asupra bisericii noastre în sec. XVI și XVII, dar fără succes.

M. Luther.

LUȚIA ILIE (*1845), profesor român în Bucovina. A fost profesor la „pedagogiul" din Cernăuți și translator al foii legilor.

LUXEMBURG, mare ducat așezat între Belgia, Germania și Franța; Supraf. 2586 km. p. 261.000 loc. Cap. Luxemburg, 490.000 loc. A fost declarat independent și neutru în 1867. Această neutralitate a fost violată în 1914 de Germania ca și a Belgiei. E monarhie constituțională. Regina actuală este CHARLOTTA (*1896), domnește din 1919.

LUXOR, oraș în Egipt pe Nil. In apropiere sînt ruinele templului din Teba.

LUZZATTI LUIGI (*1841 †1927), economist și om de stat italian. A fost profesor la Milano și la Padua; deputat și senator în vreme de peste 50 de ani, ministru în multe rînduri și prim-ministru (1911); autor al multor reforme economice și financiare.

LYON, oraș în Franța pe fl. Ron; 561.590 loc. Mare centru comercial și industrial.

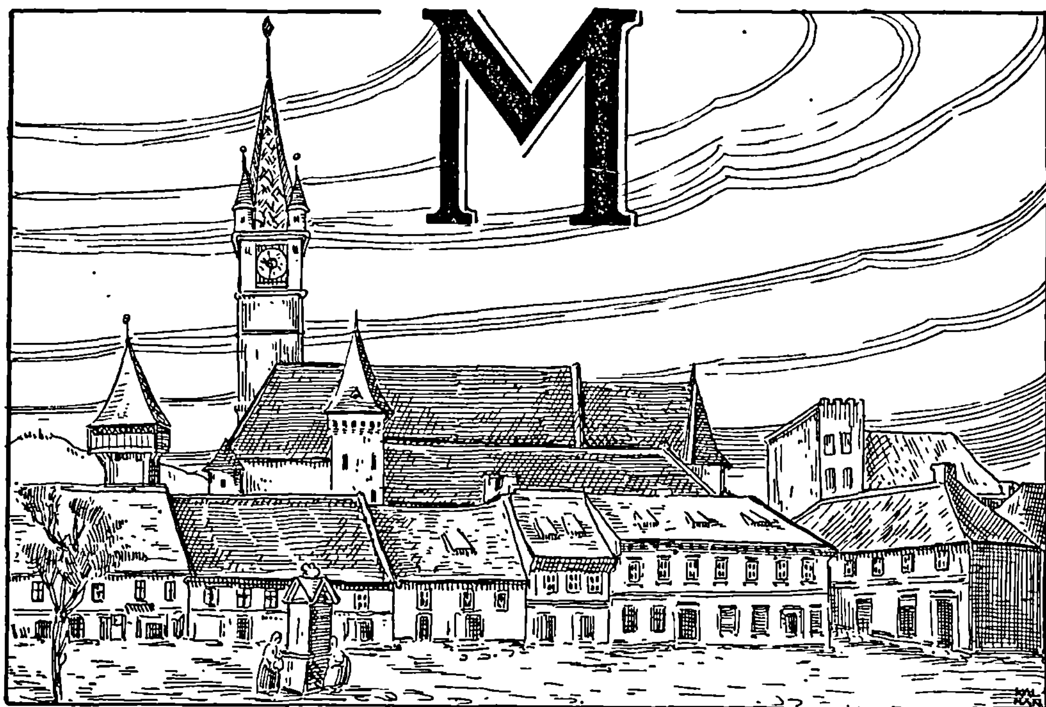
LYAUTEY [liote] LOUIS (*1854), mareșal francez. A fost comisar general în Maroc (1908), ministru de războiu în timpul marelui războiu (1916—17).

LYTTON BULWER EDWARD (*1803 †1873) poet englez. Autorul vestitei cărți *Ultimele zile ale Pompeii* (1834), tradusă în toate limbile și la noi (Bibl. p. toți). Pentru prima dată a tradus din ea ceva Heliade în vol. *Cristianismul la începutul său*, 1836.

LYTTON BULWER HENRY (*1801 †1872), diplomat englez. A fost ministru plenipotențiar în mai multe capitale, și la Constantinopol. A făcut parte din comisiunea europeană care a venit în Principate în 1857 ca să supravegheze lucrările divanului ad-hoc.

LYTUON (LITOVOIU-VODĂ), cneaz român. Suveranul unuia din micile state formate în țările române înainte de descălecare. Ținutul lui a fost, poate, pe valea Jiului pe la 1220 sau 1230. A luptat contra Ungurilor, dar a fost învins.

MEDIAŞ.

MAC ADAM JOHN LONDON (*1756 †1836), inginer scoţian, inventă sistemul de a împietrui şoselele cu piatră sfărîmată, udînd şi bătătorind cu o maşină specială. Numele lui a devenit numele acestui fel de împietruire.

MACABEI (MACCABEI), familie regală a Ebreilor, a luptat contra Sirienilor.

MACAIRE [macher] ROBERT, personaj din povestiri franceze, mai ales din piesa cu acest nume de Frederich Lemaitre (1834), tip de înşelător fără scrupule, întrebuinţat de diferiţi scriitori şi caricaturişti. La el face aluzie, poate pentru prima dată în literatura noastră, Vasile Alecsandri în satira sa „Istoria unui galben şi a unei parale" (1844).

MACAO, oraş pe teritoriul chinez la gura fl. Canton pe o peninsulă; 59.000 loc.; posesiune portugheză, cumpărată 1557. Aci e o grotă în care se zice că poetul Camoens şi-a terminat *Lusiada*.

MACARIE, patriarh de Antiohia. A făcut în ţările române o călătorie pe la 1650 descrisă de *Paul de Alep* (☛ PAUL).

MACARIE (†1557), episcop al Romanului. Egumen la măn. Neamţu. Autorul unei cronici slavoneşti scrisă după îndemnul lui Petru Rareş. Povesteşte evenimentele din Moldova pînă la instalarea lui Rareş în a doua domnie. Scrie cu multă pompă retorică imitînd pe autorii bizantini. Ms. a fost descoperit şi publicat de I. Bogdan (1891).

MACARIE III, mitropolit al Ungro-Vlahiei în timpul domniei lui Neagoe, ca. 1512—ca. 1521. In timpul lui s'a mutat reşedinţa mitropoliei de la Curtea-de-Argeş la Tîrgovişte (1517) şi s'au adus moaştele Sf. Nifon.

MACARIE EGIPTEANUL († ca. 390), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 19 Ianuarie. Era păzitor de oi. Contemplînd pe Dumnezeu, s'a hotărît să părăsească lumea şi a trăit vre-o 60 de ani în pustie. Renumele lui se răspîndi în toate părţile creştineşti şi mulţi credincioşi veneau la el ca să se întărească în credinţă. Respecta tăcerea şi mînca numai cît îi trebuia ca să nu moară.

MACARIE IEROMONAH zis CÎNTĂREŢUL (†1836), călugăr român. Originar din jud. Ialomiţa, a învăţat muzica la măn. Căldăruşani; a fost numit de mitrop. Dionisie Lupu profesor de muzică; a înfiinţat multe şcoale de muzică prin oraşe şi prin mănăstiri. A publicat: *Irmologhion sau catavasieriu muzicesc*, Viena 1823, *Anastasimatar bisericesc*, Viena 1823, retip. 1856, *Tomul I al antologhiei dupre aşezămîntul sistimii cei nouă a muzichii bisericeşti*, a 2-a ed., Buzău, 1856, *Teoriticon sau privire cuprinzătoare a meşteşugului muzichiei bisericeşti*, a 2-a ed. Buzău, 1856.

Macarie Ieromonah.

MACAULAY [mecole] THOMAS (*1800 †1859), politic şi mare orator engl.; istoric şi critic literar. Lord în 1859. Op. pr. *Despre Milton* (1825), *Istoria Angliei* (1848.) Discursurile sale s'au tradus în rom. de Anghel Demetriescu, cu comentarii (1895).

MACAVEI IOAN (*1859 †1894), preot român în Transilvania. Capelan la Năsăud şi paroh; a colaborat la ziarele româneşti şi a fost condamnat la închisoare de 1 an pentru articolele sale politice. Din aceasta i s'a tras şi moartea.

MACBETH, rege al Scoţiei, mort 1057, devenit celebru prin *tragedia* lui Shakespeare cu acelaşi nume (ca. 1606). ☛ SHAKESPEARE.

MACDONALD RAMSEY (*1867), om politic englez. Şeful partidului muncitoresc; preşedinte al consiliului de miniştri în 1924 şi în 1929.

MACÉ [mase] JEAN (*1815 †1894), publicist şi om politic fr., a publicat cărţi de vulgarizare, din cari e vestită *Istoria unui dumicat de pîine*, trad. de Eniu Bălteanu, 1891. Luptă pentru întemeierea Ligei Invăţămîntului din Franţa, societate care se ocupă şi azi cu răspîndirea culturii în popor.

MACEDONIA, în anticitate un stat aşezat la N. Greciei. Incepe a fi cunoscut în timpul războaielor medice (sec. V-a Chr.). Sub regele Perdicas II începe duşmănia cu Atena. Filip, urmaşul acestuia, se amestecă în toate luptele dintre sta-

tele greceşti şi ajunge la o situaţie preponderantă. Fiul acestuia, Alexandru zis cel Mare, întinde supremaţia Macedoniei asupra Greciei, primind însă civilizaţia elenică, şi de acolo porneşte în faimoasele expediţii cari îl fac a stăpîni Egiptul şi o parte din Asia occidentală. Murind Alexandru, imperiul se împarte între generalii lui. Macedonia propriu zisă (cu Grecia) revine lui Antipater şi lui Crater. Supusă mai tîrziu lui Pirus, regele Epirului, lui Lisimah, regele Traciei, şi lui Antigon, care întemeiază o dinastie, e atacată de armatele romane şi transformată în provincie (146 a. Chr.). La împărţirea imperiului, rămîne în Imp. de Orient. In sec. XIII cruciaţii întemeiază aci, pentru scurt trup, imperiul Tesalonicului. De la 1540, fiind ocupată de Turci, face parte din statul lor. După formarea statului Bulgariei (1878), se făcură multe revolte contra Turciei, dar numai după războiul balcanic din 1912 scăpînd de Turci, se împarte între Serbia, Bulgaria şi Grecia prin pacea de la Bucureşti. După războiul mondial, aparţine Iugoslaviei şi Greciei.

MACEDONSKI ALEXANDRU (†1869), general român. Ministru de războiu sub preşedinţa lui Const. Kreţulescu (1859).

MACEDONSKI ALEXANDRU (*1854 † 1920), poet român. A fost ziarist, scurt timp funcţionar. A redactat ziarele „Oltul" (1873), „Stindardul" (1876), „Vestea" (1877); a fondat revista „Literatorul (1880), împreună cu mai mulţi tineri, cari vedeau în el un reformator al literaturii române şi-l socoteau întemeietorul „*poeziei sociale*". In 1885 revista a încetat, din cauza ostilităţii publicului provocată de o epigramă scrisă cînd a înebunit Eminescu. După aceea Macedonski a trăit mai mulţi ani în Franţa. Intorcîndu-se în ţară, şi-a adunat poeziile în volume (*Poezii*, Buc. 1889, *Excelsior*, 1895; *Cartea de aur*, 1902; *Flori sacre*, 1912), a publicat piese de teatru (*Saul*), nuvele, critici literare şi polemici. In franţuzeşte a publicat: *Bronzes*, versuri, 1897; *Calvaire du feu*, Paris 1906. A debutat în 1872 prin volumul de poezii *Prima verba*. A reînceput de mai multe ori a redacta „Literatorul". După moartea lui s'au publicat mai multe colecţiuni de opere ale lui: *Poezii alese*, 1920; *Pagini alese*; *Cartea nestematelor*, poezii, 1923; *Albine de aur*, nuvele, 1924.

Al. Macedonski.

MACEDONUL MELETIE, călugăr român. A tipărit *Cazania* de la mănăstirea Dealului 1644, după îndemnul şi porunca Domnitorului Mateiu Basarab şi a mitrop. Teofil. In 1640 a fost candidat la scaunul de mitropolit Bălgradului (Alba-Iulia) la moartea lui Ghenadie.

MACEDO-ROMÂNI, numele generic pe care-l dăm Românilor din Peninsula Balcanică. Ei se numesc *Aromâni*. Streinii le zic *Cuţovlahi* sau *Ţinţari*. Unii istorici greci spun că originea lor e necunoscută, iar numele ce-şi dau corespunde cu acela de *Romani* = *Romei*, adică ar fi *Greci*. Alţi scriitori îi consideră ca urmaşi ai Tracilor romanizaţi şi vorbirea lor e socotită drept o *limbă deosebită*. Totuşi cronicarul bizantin Chalcocondylas (sec. XV) zice că ei se numesc *Vlahi* şi vorbesc aceeaşi limbă ca şi Dacii de pe malurile Dunării; iar scriitorul grec A. Rangabé declară în 1856 că *Aromânii* sînt coloni veniţi din România. Din studiile făcute de filologi streini asupra vorbirii lor rezultă că ei nu vorbesc o *limbă* deosebită, ci un *dialect al limbii române* (☛ şi *Meglenia*). Numărul Macedo-Românilor este greu de stabilit, din pricină că nu s'au făcut recensăminte imparţiale. Dacă au voit unii scriitori să-i favorizeze, au ridicat numărul la 2 milioane; iar, dacă au voit să scadă valoarea acestui element etnic, au redus numărul la 100.000. Care o fi acum, după schimbările politice petrecute în urma marelui războiu, nu se poate şti. Centrele de populaţie mai importante ale Macedo-Românilor sînt: *Scutari*, *Berat*, *Poiana*, *Muscopole*, *Curciana*, *Samarina*, *Avela*, *Perivoli*, *Minciu* (Mezovo), *Gradişte*, *Ianina*, *Tricala*, *Bitolia*, *Magarova*, *Salonic*, *Nănte*, *Liumniţa*, *Caterina*, *Veria*, *Giumaia*, *Scopia*; în cele mai multe ei trăesc amestecaţi cu alte neamuri (Greci, Albanezi, Sîrbi), avînd adesea cartierele lor speciale. Ocupaţiile principale ale lor sînt: agricultura, creşterea vitelor şi comerţul unit cu cărăuşia (cărăvănărit). Cei din părţile păstoreşti duc o viaţă nomadă, trăind vara la munte şi iarna în sate de şes. Comercianţii mergeau pînă la mari depărtări; astăzi activitatea lor e redusă, dar iscusinţa lor comercială se manifestă în întreprinderile lor şi o vedem foarte bine la cei stabiliţi în statul nostru sau aiurea. Macedo-Românii şi-au păstrat conştiinţa naţională, mult timp vagă, mai lămurită după 1848 şi în deosebi după 1863, cînd au început a se înfiinţa şcoale româneşti în diferite centre. Situaţia lor din punct de vedere cultural pare a fi mai rea după războiu (în privinţa Şcoalei şi Bisericii). Mai bună este a celor din Albania.

Macedo-român din Pind în costum local.

Femeie macedo-română din Pind, in costum local.

MACHIAVELLI NICOLO (*1469†1527), om politic şi scriitor ital. (Florenţa). Op. pr. *Principele* publ. 1532), *Istoria Florenţei*, *Discursuri asupra lui Titu Liviu* (1531), *Mandragora*, comedie (c. 1513). Aceasta s'a tradus şi s'a jucat în Bucureşti 1924. Traducere rom. *Arta de a guverna* (de Gr. Handoca, f a.).

N. Machiavelli.

MACINCA TEODOR (†1900), profesor în Craiova. A înfiinţat acolo o tipografie (Samitca). A publ. o gramatică franceză în 1866.

MACKENSEN AUGUST (*1849), mareşal german. A avut rol mare în războiul mondial: a comandat armata în luptele din Galiţia, a intrat în Serbia şi în România. A fost aci comandantul suprem al oştirilor de ocupaţie, dînd dovadă de multă severitate. După încheierea armistiţiului în Franţa, a fost silit să se retragă cu trupele sale, dar a fost prins şi internat în Ungaria.

MACKENZIE ALEXANDRU (*1755 † 1820), călător scoţian, descoperi fluviul ce se numi: Mackenzie, care udă Canada, se varsă în Oc. Glacial Artic; lung. 4620 km.

MAC KINLEY [chinle] WILLIAM (*1843†1901), politic americ., preşedinte al Statelor Unite în 1897, stabili etalonul de aur, învinse Spania, luîndu-i Filipinele şi desfiinţîndu-i puterea maritimă (1898). Reales în 1900, fu ucis de un anarhist.

MAC-MAHON PATRICE, DUCE DE MAGENTA (*1808 †1893), general francez; luă parte la luptele din Algeria (1845, 1852); la războiul Crimeei, luînd cu asalt turnul Malacof (1855); la războiul din Italia, cîştigînd bătălia de la Magenta (4 Iunie 1859), după care fu proclamat mareşal şi duce; la războiul franco-prusian, fiind învins la Sedan şi

Mac-Mahon.

făcut prizonier (1870); a fost al doilea prezident al Republicei franceze, între 1873—1879.

MACPHERSON [macfers'n] JAMES (*1738 †1796), scriitor scoţian, vestit prin publicarea *poemelor lui Ossian*, pe cari pretindea că le-a tradus din original, ceeace constitue un caz celebru de mistificare literară (☛ Ossian).

MACRINA CUVIOASA (†379), prăznuită de biserica ortodoxă la 19 Iulie. Era sora Sf. Vasile cel Mare şi af. S. Grigore, episcop de Nisa. A întemeiat o mănăstire de bărbaţi şi alta de femei, şi-a dat averea săracilor şi a trăit în mănăstire în cea mai deplină sărăcie.

MADACH [modaci] EMERIC (*1823†1864), poet maghiar. Din operele lui s'a tradus: *Tragedia omului* de O. Goga în „Luceafărul", de Neli Cornea în „Viaţa Nouă", de I. Popovici în „Flacăra".

MADAGASCAR, insulă în Oceanul Indian, la E. Africei, despărţită prin canalul de Mozambic. Supraf. 592.000 km. p. In partea de Răsărit are un puternic masiv muntos: cel mai mare vîrf Tsiafajavona (2680 m.). Clima tropicală. Multe cursuri de apă. Descoperită de Portugezi (1500), a avut multe stabilimente comerciale portugheze, olandeze şi franceze; în 1885 s'a stabilit aci protectoratul francez; iar din 1896 e simplă colonie franceză. Cel mai însemnat guvernator a fost generalul Gallieni, sub administraţia căruia a progresat mult.

MADAPOLAM, oraş în India; industrie de pînzeturi. De aci vine cuv. rom. madipolon.

MADERA, insulă în Oc. Atlantic, ţine de Portugalia; 815 km. p., 179.000 loc., cap. Funchal.

MADRID, cap. Spaniei, 512.000 loc.; exista pe la 900 în vremea Arabilor. Edificii vestite: palatul regal (1737); palatul Congresului (Parlament); bis. Sf. Francisco, panteon naţional; muzeul din Prado.

MAETERLINCK (materlink] MAURICE (*1862), poet belgian. A luat premiul Nobel. Din operele lui s'au tradus în rom.: *Viaţa albinelor* (1906), *Justiţia* (de Elena Farago, 1910), *Femeia şi iubirea* (de M. Negru, 1912), *Steaua* (de M. Negru), *Ciclul morţii*, *Oaspele nepoftit*, *Interior*, *Orbii* (de Al. Stamatiad, 1914), *Sora Beatrice* (de I. Minulescu, 1914), *Timpul, florile şi nemurirea* (de H. G. Lecca, 1914), *Caii savanţi din Eberfeld* (1922), *Inteligenţa florilor* (de H. Lecca), *Nemurirea* (de P. Muşoiu), *Monna Vana* (1902).

MAFEKING [mofeching], oraş în Africa de V. (Colonia Cap.); 3195 loc.

MAFFIA, societate de hoţi în Sicilia şi în alte provincii italiene: aveau obiceiu să prinză pe bogătaşi şi să-i libereze după ce li se dedeau sume mari de bani.

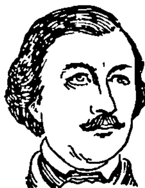
MAGAROVA, oraş în Iugoslavia aproape de Bitolia (fost vilaet Salonic); are o importantă populaţie de Macedo-Români.

MAGAZIN ISTORIC PENTRU DACIA, revistă de istorie redactată de A. Treb. Laurian şi Nicolae Bălcescu. Bucureşti 1845—1848.

MAGDALENA, fl. în America de Sud (Columbia); se varsă în Marea Antilelor; 1700 km. lung.

MAGDEBURG, oraş în Prusia, 214.000 loc. Datează din 967, cînd s'a fundat aci un episcopat. Are o vestită catedrală din sec. XIII.

MAGELLAN FERNANDO DE (*1470†1521), navigator portughez, făcu pentru prima dată înconjurul lumii; descoperi strîmtoarea care-i poartă numele şi care uneşte Oc. Pacific cu Oc. Atlantic; fu ucis în Filipine de sălbatici.

G-ral G. Magheru.

MAGENTA, oraş în Italia (prov. Milano); 6000 loc. Victoria Francezilor contra Austriacilor, în Iunie 1859.

MAGHERU GHEORGHE (*1804 †1880), general român. A servit în armata rusească (1828); a fost apoi magistrat, prefect, membru în guvernul provizoriu pus de revoluţia din 1848, a trecut apoi în Transilvania şi la Viena; a fost membru al divanului ad-hoc şi luptător pentru unirea principatelor.

MAGHIARI ☛ UNGURI.

MAGLAVIT, com. rur. jud. Dolj, plasa Calafat; 5848 loc. Staţie c. f. între Craiova şi Calafat. Circ. com. cu 4 sate (1929).

MAGNA CHARTA, constituţie dată în Anglia de Ioan fără pămînt în 1215.

MAHABARATA, poemă indiană, scrisă în l. sanscrită, atribuită lui Vyasa. Subiectul: luptele între Kaurava şi Pandava pentru stăpînirea regatului cu capitala Hastina-Pura. Are 220.000 versuri. Nu se poate stabili data compunerii.

MAHALA, com. rur. jud. Cernăuţi, plasa Prutului: 2400 loc. Staţie c. f. între Suliţa Nouă şi Cernăuţi. Circ. com. cu 3 sate (1929).

MAHMUD I (*1696†1754), sultan al Turcilor între 1730—1754. Avu războiu cu Perşii, de cari fu învins; cu Ruşii, cari îl învinseră asemenea şi-i luară Crimea; cu Austriacii, pe cari îi învinse şi încheiă pacea de la Belgrad (1739). Prin această pace se retrocedă Turciei, deci Principatului Munteniei, Oltenia, pe care Austria o ocupase prin tratatul de la Carlovitz.

MAHMUD II (*1785†1839), sultan al Turciei între 1809—1839. Invinse pe Ali-Paşa din Ianina; suprimă corpul Ienicerilor; în timpul lui s'a liberat de sub stăpînirea turcească Grecia (1830).

MAHOMET (= MOHAMET, MOHAMED) (*571 †632), întemeietorul religiei *mahomedane* (= *islamism*). Urmaş al unei familii din cele mai importante în Arabia, din care se recrutase mulţi fruntaşi politici şi religioşi, călători mult şi stătu cîtva timp într'o sihăstrie creştină din Siria; căsătorit cu o văduvă bogată, el formulă principiile unei religii noi monoteiste („E un singur D-zeu şi Mohamet profetul său"). Plecînd din Meca, unde era aşezat, se duse la Medina, ai cărei locuitori se declarară întîiu adepţi ai nouei religii. Acest fapt se numeşte egira (fuga) şi de atunci (622 p. Chr.) încep Mahomedanii a socoti anii.

MAHOMET I (*1374†1421), sultan al Turciei între 1403—1421.

MAHOMET II CEL MARE (*1430†1481), sultanul Turciei între 1451—1481, cuceri Constantinopolul la 29 Maiu 1453; căută să întindă hotarele imperiului, luptînd fără succes cu Ungurii (comandaţi de Ioan Corvin), cari îl învinseră la Belgrad (1456), cucerind în schimb Grecia şi Serbia (1459), Trebizonda (1462); ajunse cu armatele pînă în Ungaria, ameninţă Veneţia, de la care luă Scutari (1479). Cu armatele lui s'a luptat Ştefan cel Mare la Podul înalt şi la Războeni.

Mahomet II.

MAHOMET III (*1566†1603), sultan al Turciei de la 1595. Fiu al lui Murad III. Crud şi iubitor de plăceri. Se zice că, la suirea pe tron, a ucis 19 fraţi ai săi. Sub domnia lui s'au întîmplat războaiele cu Ungaria şi cu Mihaiu Viteazul.

MAHOMET IV (*1642†1692), sultan al Turciei între 1648—1687. A domnit întîiu ca minor. La început mare anarhie, apoi, după numirea ca mare vizir a lui Kiupriuli, se înregistrează victorii ale armatelor turceşti contra Veneţienilor, Austriacilor. In timpul viziratului celui de al doilea Kiupriuli, se obţin mari victorii contra Polonilor, dar apoi Sobieski bate pe Turci (1676), tot el scapă Viena de înconjurarea Turcilor, la care participă şi Domnitorii principatelor române. De atunci urmară o serie de înfrîngeri ale Turcilor şi pierderi de provincii, ceea ce produse turburări în stat şi Sultanul fu detronat.

MAHOMET V (*1844†1918), sultan al Turciei între 1909—1918.

MAHOMET VI (*1861), sultan al Turcilor între 1918—1922, cînd abdică.

MAIDAN, com. rur. jud. Gorj; 1034 loc. Mină de pirită.

MAIEROWETZ VOZFRIED (†1925), ministru de externe al Letoniei, mort într'un accident de automobil la Riga.

MAIERU, com. rur. jud. Năsăud, plasa Sîngiorz-băi. 3228 loc. Stație c. f. linia Beclean—Rodna. Insemnată exploatare de lemne.

MAILAT, com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Vinga; 2183 loc.

MAILAT ŞTEFAN ☞ MAJLAT.

MAINTENON [meⁿt'noⁿ] FRANÇOISE D'AUBIGNÉ, marchiză de (*1635 † 1719), nepoata poetului Agrippa d'Aubigné, soția poetului satiric Scarron, mai tîrziu soția morganatică a Regelui Ludovic XIV; devenită prin ordinul acestuia marchiză şi proprietară a Castelului de Maintenon, întemeiă la Saint-Cyr (lîngă Paris) o şcoală pentru creşterea fetelor nobililor.

MAINZ (fr. MAYENCE), oraş în Germania, în Marele ducat de Hessa, pe Rin; 77.000 loc.; are o catedrală din sec. XIV şi o statuă a lui Guttenberg. Se pomeneşte de el din primul secol al erei creştine; s'a desvoltat mai ales din secolul VIII.

MAIOR GEORGE (*1855 †1927), economist şi agronom român. A fost profesor de agricultură la Seminariul „Veniamin Costache" din Iaşi, apoi în Bucureşti la Şcoala centrală de agricultură şi la Seminariul „Nifon". Op. pr. Manual de agricultură rațională în 4 vol.: *Agrologia*, 1897, *Fitotehnia*, 1898, *Zootehnia*, 1899, *Economia rurală*, 1900.

MAIOR GRIGORIE (*1715†1785), episcop român unit în Transilvania. Se numea din botez Gavril şi călugărindu-se şi-a schimbat numele; a studiat în Cluj şi în Roma la „propaganda"; venind în Blaj, a fost profesor şi bibliotecar (1754); a avut neînțelegeri cu episcopul, pentru cari a fost închis de comandantul trupelor imperiale din Transilvania şi trimis la Muncaci (1765), dar împăratul Iosif l-a iertat şi l-a numit censor al cărților la Viena (1771), iar peste un an a fost ales episcop şi sfințit în Viena, în prezența Curții şi a împăratului. Prin stăruința lui s'a înființat seminariul Sf. Barbara din Viena, unde se întrețineau bursieri români; el a întărit şcoalele din Blaj, a trimis mulți tineri la studii la Viena şi la Roma. Intrînd în conflict cu autoritățile provinciale, a fost silit să demisioneze (1782) şi trăi retras în mănăstirea din Alba Iulia, unde muri, lăsîndu-şi averea pentru fundațiuni şcolare.

Ep. Grigorie Maior.

MAIOR PETRU (* ca. 1754 †1821), istoric român în Transilvania. După studii la Blaj, la Roma şi la Viena, fu călugăr, apoi preot şi protopop. A fost profesor în Blaj, censor de cărți în Buda. Aci stete din 1809 pînă la moarte. E unul din întemeietorii şcoalei latiniste. A publicat scrieri religioase, mai ales *predici şi cuvîntări* (1809, 1811), trei culegeri de o mare valoare oratorică şi de fond; scrieri filologice, între cari un tratat de *ortografie* (1819), şi scrieri istorice, între cari *Istoria pentru începutul Românilor în Dacia* (1812; ed. noi 1834, 1883) şi *Istoria bisericii Românilor* (1813). După apariția primei din aceste două din urmă, a susținut o polemică, în limba latină, cu scriitorul austriac Kopitar (3 articole). E unul din autorii principali ai marelui lexicon *român, latin, unguresc, nemțesc* din Buda, 1825. A scris şi un *dialog între nepot şi unchiu*, tratând chestiunea latinității limbii române, formată din *latina vulgară*. A tradus pentru prima dată pe Telemac al lui Fénelon. La centenarul morții, a fost comemorat prin şedințe ținute la diferite societăți culturale şi prin publicațiuni speciale.

Petru Maior.

MAIORESCU IOAN (*1811 †1864), profesor român. A venit din Transilvania în Muntenia, 1837, şi a fost profesor la o şcoală din Cerneți (Mehedinți), apoi la Craiova şi inspector şcolar. In 1839 a avut un mare conflict cu conducătorii şcoalelor din pricina unui articol publicat în „Gazeta de Transilvania"; a fost silit să părăsească postul şi să dea mai tîrziu o scrisoare de retractare. A fost probabil profesor la Seminariul „Veniamin" din Iaşi (1842). A luat parte la revoluția din 1848 în Muntenia şi a fost trimis la Franckfort să prezinte dietei Germaniei un memoriu despre mişcarea din principate. Mai tîrziu a fost director al Eforiei Şcoalelor şi a publicat rapoarte despre starea învățămîntului. In 1857 a făcut o călătorie în Istria şi a scris o relațiune foarte interesantă despre Românii de acolo.

Ioan Maiorescu.

MAIORESCU TITU-LIVIU (*1840†1917), scriitor român, critic şi om politic. După studii la Viena, Berlin şi Paris, a fost numit profesor de filozofie în Iaşi (1862). Acolo a întemeiat societatea „*Junimea*" cu P. P. Carp, I. Negruzzi, ş. a. (1865) şi prin aceasta revista „*Convorbiri Literare*" (1867). A fost profesor la Universitatea din Iaşi pînă în 1871; atunci, devenind deputat, a fost silit a părăsi profesura şi s'a ocupat cu advocatura şi cu politica. Ministru de instrucție în 1874, cînd a prezentat un proect se reformă a învățămîntului; apoi în 1888 în guvernele prezidate de T. Rosetti; ministru de justiție (1900), de externe (1910) în guv. prez. de P. P. Carp; în 1912 devine însuşi prezident de consiliu şi conduce țara în timpul războiului din 1913 şi prezidează conferința de pace din Bucureşti (1913). De atunci nu mai revine. Moare în timpul ocupației în Bucureşti. Alături cu activitatea politică, a continuat profesoratul fiind numit la Universitatea din Bucureşti în 1883 la catedra de logică şi istoria filozofiei moderne, pe care o ocupă pînă în 1909. La întemeierea Academiei (1866), el a fost între membrii fondatori ca reprezentant al Moldovei şi de atunci a desvoltat şi o însemnată activitate literară, publicînd în „*Convorbiri Literare*" articole de critică, în cari s'a ocupat de ortografie *(Scrierea limbii române)*, de poezie în genere şi de operele poeților *(Poezia română; Poeziile populare adunate de Alecsandri; Eminescu; Naum)*, de chestiuni juridice *(Contra şcoalei Barnuțiu)*, precum şi o serie de directive stabilind punctele de program al grupului Junimei *(Direcția nouă)*. Multe au apărut şi deosebit în broşuri. Mai sînt cunoscute şi polemicile cu alte reviste, între cari *Beția de cuvinte*, 1873. In domeniul filozofiei a publicat *Logica* (1876 şi alte ed.), *Progresul adevărului*, *Din experiență*. Ca om de şcoală a publicat cîteva anuare (al *Gimnaziului din Iaşi*, 1863, al *Şcoalei normale*, 1864, al *Universității din Bucuresti*, 1893) şi un *raport general* despre starea învățămîntului (1867). A publicat în Analele Academiei multe rapoarte despre cărți (Brătescu-Voineşti, Goga, ş. a.). In 1897 a început a publica în cîteva volume *discursurile parlamentare* rostite de el în cursul timpului (de la 1866) şi însoțind fiecare volum cu o introducere asupra evenimentelor cari au prilejuit cuvîntările. Aceste introduceri au fost mai tîrziu adunate singure într'un volum de *istorie contemporană*. Maiorescu a tradus din Schopenhauer *(Aforisme asupra înțelepciunii)*, din H. Spencer *(In contra socialismului*, 1893), din Ibsen *(Copilul Eyolf*, 1895), din Bret-Harte şi Alarcon *(Nuvele)*. El a adunat şi a publicat întîiu în volum poeziile lui Eminescu.

Titu Maiorescu.

MAIOTA GHEORGHE, preot grec din Creta, predicator în Constantinopol. A fost profesorul fiilor lui Constantin Brîncoveanu.

MAISONNABE [mezonab] C., doctor, profesor francez în Iași la Academia Mihăileană. După documentele timpului, el preda literatura înaltă (ca. 1835—40).

MAISTRE XAVIER DE (*1763†1852), scriitor francez. Pr. op.: *Călătorie împrejurul camerei mele* (1794), trad. de C. D. Aricescu, 1856, de Alex. A. Sturdza, în B. p. toți, de I. B. Hétrat, 1910. S'a mai tradus: *Tînăra Siberiană* (Buc. 1908, și de Vasile Sadoveanu, Buc. 1910).

MAIU 2, *lovitura de stat de la* (☛ CUZA și M. KOGĂLNICEANU).

MAJLATH ȘTEFAN, (†1551), voevod al Transilvaniei, român de origine. In 1534 numit voevod al Transilvaniei de Zapolya, dar trecînd de partea împăratului Ferdinand, e prins în Făgăraș (1541) de Turci și de Petru Rareș, dus la Constantinopol, unde moare după 10 ani de robie.

MAJORCA (sp. MALLORCA), insulă în Mediterana, din arhip. Balearelor; aparține Spaniei; 3400 km. p., 250.000 loc.; a format un regat separat în 1262, iar în 1344 s'a unit cu Aragonia.

MAKAROV STEPAN OSSIPOVICI (*1848†1904), general rus; participă la războiul ruso-japonez și muri în lupta de la Port-Artur.

MAKART HANS (*1840†1884), pictor austr. sărbătorit în timpul vieții sale atît în Austria cît și în alte țări, mai ales în Franța.

MALACCA, peninsulă în Asia de S. E. la S. de Indochina (☛ harta Asiei); supr. 192.000 km. p.; ca. 2.000.000 loc. Cuprinde state tributare Siamului, altele sub protecția Angliei. Orașe pr.: Singapur Georgetown, Malacca.

MALAGA, oraș Spania și port la Mediterana; 125.000 loc.; vinuri vestite. Vechimea lui se poate urmări pînă în timpul Fenicienilor. Are o catedrală și o promenadă cu o fîntînă din sec. XVI.

MALAIA, vîrf de munte jud. Vîlcea, alt. 1095 m.

MALAKOF, fortificație la Sevastopol (Crimea), vestită prin luptele ce s'au dat aci în timpul războiului Crimeei, cucerită de generalul francez Mac-Mahon (8 Septembrie 1855) sub comanda generală a generalului Pelissier (care fu înaintat mareșal și primi titlul de duce de Malakof). Cu acest prilej Mac-Mahon, cînd i s'a dat sfatul să se retragă, răspunse: *j'y suis, j'y reste.* Luarea Sevastopolului decise de soarta războiului.

MALAMUC, sat jud. Prahova, plasa Drăgănești; 765 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Drăgănești. Aci a fost odinioară o casă de nebuni (mutată la Mărcuța) și de aceea — după părerea unora — prin schimbarea formei s'a zis balamuc oricărei case de nebuni.

MALASPINA, nunțiu papal trimis de Andreiu Bathori în tabăra lui Mihaiu Viteazul spre a împiedica lupta de la Șelimber.

MALCZEWSKI [malcevski] JACEK (* ca. 1854 †1929), pictor polonez. A fost profesor la Academia de Bele-Arte din Cracovia. Primele lui tablouri sînt inspirate de suferințele poporului său (după înfrîngerea încercărilor de liberare din 1863); mai tîrziu a utilizat mult figurile simbolice; în totdeauna a fost un stăpîn al desenului la a cărui exactitate ținea cu deosebire.

MALDIVE, insule în Oceanul Indian, 300 km. p.; 70.400 loc. Aparțin Angliei.

MALEBRANCHE [mal'branș] NICOLAS (*1638 †1715), filozof francez. Caută să arate că nu este dezacord între cartezianism și religia creștină; avu multe dispute cu alți scriitori, cum a fost Bossuet și Arnauld, fu acuzat chiar de ateism. Publică opere de filozofie, de religie, de fizică. Fu membru al Academiei de științe (1699). Op. pr. *La recherche de la vérité*, apărută anonim, 1674, *Méditations*, 1667, *Conversations chrétiennes*. 1676.

MALHERBE [malerb] FRANÇOIS (*1555†1628), poet francez. Avu situație oficială în timpul lui Ludovic XIII ca poet al Curții. El a reformat poezia franceză, combătînd teoriile Pleiadei. A impus regule stricte și pentru expresiunea gramaticală și pentru versificație; de aceea Boileau în Arta poetică" zice acele vestite cuvinte: „*Enfin. Malherbe vint...*".

MALESIA, mare arhipelag așezat la S. Indochinei, cuprinzînd ins. Sonde, Sumatra, Java și altele mai mici, apoi Borneo și Celebe, în fine Moluce, Filipine ș. a. (☛ OCEANIA).

MALINȚI, com. rur. jud. Hotin, plasa Clișcăuți; 3079 loc. După legea 1929, face parte din circ. com. Grozinți.

MALLARMÉ STÉPHANE (*1842†1898), poet francez. Deși parnasian, se consideră ca inițiator al simbolismului. Opera mai cunoscută: *L'après-midi d'un faune* (1876).

MALMAISON [malmezo^{n}], castel lîngă Reuil (Franța), reședința împ. Josefina; din 1904 e muzeu napoleonian. Principala cazarmă din București a primit acest nume ca un omagiu pentru armata franceză, care a trimis o misiune pentru a organiza pe cea română în timpul lui Cuza.

MALNAȘ, st. balneară jud. Trei Scaune, plasa Sf. Gheorghe. Stație c. f. între Sf. Gheorghe și Miercurea Ciucului.

MALPIGHI MARCEL (*1628†1694), med. ital. (Bolonia), descoperi glandele de sub piele cari îi poartă numele.

MALTA, insulă în Mediterană, la S. de Sicilia; 250 kmp.; 180.000 loc. Stăpînită de Fenicieni, de Greci, de Cartaginezi, de Romani, de Bizantini, de Spanioli, de Napoleon I, aparține Englezilor din 1800. Aci înflori ordinul religios cavaleresc al cavalerilor Ioaniți, care luptă contra Turcilor, și fu distrus de Napoleon. La ei face aluzie Baiazid în Scrisoarea III-a a lui Eminescu: „s'a'mbrăcat în zale lucii cavalerii de la Malta".

MALTHUS THOMAS (*1766†1834), economist englez, autorul teoriei care-i poartă numele și după care mizeria omenirii vine din excesul populației fața de mijloacele de hrană (malthusianism).

MALU, com. rur. jud. Vlașca, plasa Dunărea; 3003 loc. După legea 1929, sat circ. com. Arsachi.

MALUL-CU-FLORI, circ. com. jud. Muscel, cu 15 sate (1929). ¶ ② M.-SPART, com. rur. jud. Ilfov, plasa Bolintin; 2018 loc. După legea 1929, sat din circ. com. Bolitineanu.

MAMA PĂDURII, personagiu din poveștile noastre poporane. Ființă rea cu puteri supranaturale, persecută pe unii oameni și uneori îi mănîncă.

MAMA ȘI COPILUL, ziar de duminică, București 1865—1866, directoare: *Maria Rosetti.*

MAMAIA, sat jud. Constanța lîngă orașul Constanța; aci este plaja unde se duc zilnic vizitatorii cari își au locuința în oraș. Stație c. f. la 8 km. de la Constanța.

MAMANT, sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 2 Septembrie. A suferit martiriul, a fost pus în foc, dat fiarelor și în fine spintecat.

MAMELUCI, militari din Turcia și din Egipt, formînd corp puternic; Napoleon îi bătu la Piramide (1798) și Mehmet Ali îi extermină (1811).

MAMORNIȚA, com. rur. jud. Cernăuți, plasa Cosmin; 830 loc. După legea 1929, ține de circ. Plaiul-Cosminului.

MAMUL, fostă mănăstire, jud. Vîlcea pe Olt aproape de Drăgășani. Biserica e zidită de Brîncoveanu în 1696.

MAN IOSIF, nobil român din Transilvania. Comite suprem al Maramureșului (1860—1875) a făcut o bună administrație, a ajutat *Asociația* română pentru cultură din Maramureș.

MANA, fostă mănăstire de maici jud. Orheiu, desființată în 1811.

MANAGUA, capitala Statului *Nicaragua*, America Centrală. ☛ AMERICA, NICARAGUA.

MANASIA, com. rur. jud. Ialomița, plasa Urziceni; 2343 loc. După legea 1929, com. suburbană la orașul Urziceni.

MANASSE, pers. bibl., fiul mai mare al lui Iosif.

MANASSE, piesă în 5 acte de Ronetti Roman (1900),

a dat naştere la multe polemici în legătură cu chestia antisemită.

MANCHESTER [mencestr], oraş în Anglia; 730.550 loc. Mare centru industrial.

MANCINI PASQUALE (*1817 †1889), om politic italian. Luă parte la mişcarea din 1848, fu prof. de drept la Turin, amic al lui Garibaldi, ministru de externe în 1881, cînd susţinu campania ital. în Africa.

MANCIURIA, regiune în Asia Orientală (☛ harta Asiei); 942.000 km. p., 7.500.000 loc. Populaţie de rasă galbenă. Oraşe pr. Mucden, Chirin.

MANDICEVSCHI EUSEBIU, compozitor român. A studiat la Viena, unde a fost maestru de cor, apoi profesor de muzică. A publicat cîntări liturgice, mise pentru cor şi orgă, a prelucrat cîntece poporane.

MANDINESCU IOAN (*1833 †1863), profesor român. A predat istoria la Seminariul de la Socola. A scris o *istorie universală* (tip. 1870), care multă vreme s'a întrebuinţat în şcoalele nostre secundare.

MANDL LOUIS DOCTOR, agent confidenţial al prezidentului republicei Franceze Lamartine, trimis în Principate în Iunie 1848 ca să studieze situaţiunea politică. El recomandă pe Ion Ghica Generalului Aupich, ambasadorul francez la Constantinopol.

MANDREA GEORGE (*1855 †1916), arhitect român. A construit liceul internat din Iaşi, seminariul central din Bucureşti şi mai multe şcoale primare din acest oraş.

MANDREA NICOLAE (†1910), magistrat român. Fost preşedinte de secţie la Inalta Curte de Casaţie (1904).

MANES (*ca. 240† ca. 274), fundatorul manicheismului în Persia, după unii preot, după alţii medic.

MANET [mane] EDOUARD (*1832†1883), pictor francez; marinar în tinereţe, apoi elev al lui Couture, mai tîrziu realist.

MANFI IOAN, profesor român la Seminariul de la Socola (Iaşi) venit din Transilvania în 1820.

MANFRED, poem dramatic de Byron (1817) (☛ acest cuv.).

MANGALIA, com. urb. jud. Constanţa, plasa Mangalia; 3000 loc. Staţiune balneară. Lîngă ea se găseşte un lac sărat maritim. Aci s'au descoperit în 1923—24 ruinele unei cetăţi antice Callatis.

MANGIN CHARLES (*1866 †1925), general francez. S'a distins, în războiul mondial, la apărarea Verdunului (1914) şi la Compiègne (1918).

MANGIUCA SIMION (*1831 †1890), avocat român în Transilvania. A trăit în Timişoara şi în Oraviţa; a publicat în „Concordia", „Albina", „Familia" articole de filologie (*etimologii bănăţene*), de folklor (*Baba Dochia)*, ş. a.

MANGOP, oraş în Rusia de Sud (Taurida).

MANICATI SAFRANO IOAN (†1787), medic grec stabilit în România. A fost medic al Şcoalei de la Sf. Sava (i se zice şi MANICATU).

MANICATIDE MIHAIL (*1867), medic român. Profesor de patologie şi clinică infantilă la facultatea de medicină din Bucureşti (1920), transferat aci de la Iaşi, unde funcţiona din 1904. A publicat în „România medicală", „Revue des maladies de l'enfance" din Paris, „Zeitschrift für Hygiene" din Leipzig şi în Analele Academiei Române. Dintre volume cităm: *Puncţia lombară* (1899), *Terapeutica infantilă* (cu dr. Cajal), 1928.

MANICHEI, ☛ BOGOMILI.

MANILA, oraş în insula Luçon (Filipine), fund. 1571, pe o lagună la gura fl. Pasig; 285.000 loc; are o Universitate.

MANIU AUREL (*1833 †1894), advocat român în Transilvania. A fost deputat, judecător, notar public; a luptat pentru drepturile Românilor şi pentru despărţirea bisericii ortodoxe de ierarhia sîrbească.

MANIU IULIU (*1873), advocat şi om politic român. Născut în Transilvania, a făcut studii la Blaj, Cluj, Viena şi Budapesta; a participat la congresul studenţilor români din Roman (1892) şi a lucrat la strîngerea legăturilor între studenţii români, sîrbi şi slovaci din capitala Ungariei. Ales deputat în Camera ungară (1906), a fost un susţinător al „activismului" în politica Românilor ardeleni şi al drepturilor Românilor; a luat parte la tratativele cu contele Tisza în 1912; după Unire, a fost preşedintele Consiliului dirigent din Ardeal şi apoi deputat în Camera României în toate legislaturile. Preşedinte al Consiliului de Miniştri în 1928.

MANIU VASILE (*1824 †1901), scriitor şi om politic român. A venit din Banat în Bucureşti (1847), a luat parte la mişcarea din 1848 atît în Muntenia cît şi în Transilvania. A fost advocat în Bucureşti, deputat în multe legislaturi (1876—1888). Membru al Academiei (1876) şi al Ateneului Român. A scris piese de teatru (*Ameeia*, 1849; *Proscrisul*, 1880, *Monumentul de la Călugăreni*, 1871; *Conjuraţiunea lui Catilina*, 1872), studii istorice şi o serie de rapoarte şi dări de seamă despre istoriografia contemporană.

V. Maniu.

MANLIU IOAN (*1841 †1917), profesor român venit în Bucureşti din Transilvania. Cărţile sale didactice de limba română (începînd de la 1870) au fost în curs de vreo 30 de ani utilizate în şcoalele noastre secundare şi primare.

MANLIUS TORQUATUS, consul roman (337 a. Chr.), osîndi la moarte pe fiul său, fiindcă nu l-a ascultat în timpul unei lupte.

MANN HORACE (*1796 †1859), advocat şi om politic american. Cunoscut prin organizarea educaţiunii populare în Statele-Unite americane. A început întîiu în statul său natal Massachussetts, unde a avut şi o situaţie politică importantă; a întemeiat acolo un *birou al educaţiei*, a publicat conferinţe şi rapoarte importante despre: *pregătirea profesională a învăţătorilor*, *bibliotecile şcolare*, *arhitectura şcolară*, ş. a.

MANN THOMAS (*1875), poet german. A luat premiul Nobel în 1929. A debutat cu romanul *Buddenbrocks* (1901). După războiu a scris *Reflecţiile unui om care nu face politică* (1918), *Muntele fermecat*, ş. a. Este un pacifist convins şi propagandist al ideii înfrăţirii popoarelor europene. S'au tradus din operele lui: *Copilul minune* (de Otilia Ghibu, Bibl. „Dimineaţa"); *Micul domn Friedmann* (de D. Mihail, Bibl. „Lectura"); *Tristan* (de Eman. Cerbu, „Bibl. Dimineaţa"); *Moartea la Veneţia* (de Camil Baltazar. Buc. 1930).

MANOILEŞTI, com rur. jud. Lăpuşna, plasa Hînceşti; 2070 loc. După legea 1929, sat din circ. com. Văsieni.

MANOLE *(meşterul)*, arhitect legendar al mănăstirii Curtea de Argeş, pomenit de mai multe balade poporane. Odobescu credea că Manea, arhitectul real al mănăstirii Hurezului, a devenit prin legendă autor al mănăstirii lui Neagoe.

MANOLESCU GRIGORE (*1857 †1892), artist dramatic român. Societar al Teatrului Naţional, a creat, între alte, rolurile lui *Hamlet*, *Gallus* (din Fîntâna Blanduziei), *Dragomir* (din Năpasta).

MANOLESCU NICOLAE (†1886), om politic român. A fost senator, primar al Capitalei.

MANOLESCU NICOLAE (*1850 †1910), medic român. A fost profesor de clinica oftalmologică la Universitatea din Bucureşti (din 1885), a fundat revista „Apărătorul Sănătăţii" (1890). A publicat, pe lîngă lucrări de specialitate, un studiu despre *Hygiena ţăranului român* (1895).

Grigore Manolescu.

MANOLESCU - RÎMNICEANU CORNELIU (†1930), magistrat român. Consilier al Curţii-de-

Casaţie (1901); prezident de secţie (1909), prim-prezident 1917-1919.

MANON LESCAUT [manoⁿ lesco], roman de *Abatele Prévost*, 1731 (☛ acest cuv.). După ea s'a făcut şi o operă comică: libretul de **Meilhac** şi **Gille**, muzica de **Massenet** (1884). S'a cîntat de multe ori pe scenele teatrelor noastre de trupe române şi streine *(Manon)*.

MANSARD [mansar] **FRANÇOIS** (*1598 †1666), arhitect francez. De la numele lui a rămas de se zice **mansardă**, fiindcă el a generalizat construirea acestei părţi de edificiu.

MANSBURG, circ. com. jud. Cetatea-Albă cu 15 sate (1929).

MANTA BANUL, general al lui Mihaiu Viteazul.

MANTEGNA ANDREA (*1431 †1506), pictor italian. Op. pr. *Triumful lui Cezar*. A lucrat multe fresce în diferite biserici.

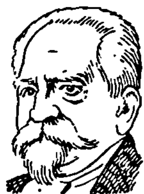
MANU (sec. XII a. Chr.), pomenit drept cel mai vechiu legislator în India.

MANU: Familia aceasta stabilită la Constantinopol se consideră originară din Italia. Mai mulţi din membrii ei din sec. XVIII au ocupat funcţiunea de **mare logofăt al patriarhiei**, alţii au venit cu diferiţi domni greci în principate şi unii din ei s'au stabilit aci înrudindu-se cu familii princiare sau boereşti vechi sau aşezate mai dinainte aici, iar urmaşii acestora nu s'au mai întors în Constantinopol decît în mod excepţional, formînd ramuri laterale.

MANU ALEXANDRU (*1755 †1813), mare spătar şi mare ban, în Muntenia; apoi mare logăfăt al patriarhiei din Constantinopol. A fost persecutat de Turci din pricina politicei sale filo-ruse şi i s'a confiscat averea.

MANU DIMITRIE (* ca. 1755 † ca. 1825), mare dragoman al Porţii (1782), apoi a venit în Bucureşti şi a ocupat funcţiuni importante (mare postelnic, mare spătar) atît în Muntenia cît şi în Moldova.

MANU GHEORGHE (*1833 †1911), general şi om politic român. A făcut studii în Germania, a servit ca ofiţer în armata prusiană (1853), apoi a continuat serviciul în cea română, înaintînd pînă la gradul de colonel şi a demisionat (1869) pentru a se ocupa de politică: a fost ministru de războiu (1869, 1870). Reintrînd în 1877, a luat parte la campania din Bulgaria şi a primit supunerea cetăţii Vidin, a fost inspectorul artileriei pînă la retragerea în 1888 cu gradul de general. Ministru de războiu în cabinetul lui Th. Rosetti (1888) şi al lui L. Catargiu (1889), a format el guvernul la 5 Noembrie 1889, ocupînd internele, apoi domeniile în cabinetul de concentrare conservatoare prez. de L. Catargiu (1891), finanţele în guvernul lui G. Gr. Cantacuzino din 1899 şi din 1904. In acest interval a fost ales de mai multe ori preşedinte al Camerei. G. Manu s'a ocupat şi de matematici, a publicat un *tratat de algebră*, ş. a.

G-ral G. Manu.

MANU GRIGORE N. (*1843 †1903), funcţionar român. A fost director al Regiei monopolurilor statului, a organizat serviciul maritim român. S'a ocupat cu numismatica.

MANU IOAN M. (*1803†1874), om politic român. A fost prefect de judeţ, director al ministerului de interne sub Al. Ghica, prefect de poliţie sub G. Bibescu cînd a organizat corpul pompierilor; ministru al afacerilor streine sub B. Ştirbeiu; membru al căimăcamiei în 1858. S'a mai ales în parlament după 1866. A fost unul din întemeietorii societăţii filarmonice cu Heliade Rădulescu şi ceilalţi.

Ioan M. Manu.

MANU IORDACHE (*1726 †1777), a venit în Moldova cu Domnitorul Constantin Racoviţă, care l-a numit mare agă 1749; apoi a venit în Muntenia cu Constantin Mavrocordat şi-l vedem între boerii lui; în 1766 e mare postelnic şi caimacam al Craiovei. Il găsim participînd la tratativele pentru încheierea păcii de la Cuciuc-Cainargi, ca delegat al Turciei.

MANU MANOIL (* ca. 1721 †1786), unul din boerii lui Constantin Mavrocordat; mare logofăt al patriarhiei (1770—1781).

MANU MIHAIL (*1762†1835), boer român. A fost mare vornic (1802), caimacam al Craiovei (1805), membru în căimăcamia Munteniei (1821—1822); a rămas în Bucureşti în tot timpul turburărilor eteriei; membru al divanului domnesc sub Grigore Ghica. El a clădit la moşia Leurdeni (luată de zestre) o biserică cu o interesantă frescă.

Manu. Mihail

MANU SAVEL (*1824 †1906), general român în Moldova. A făcut studii militare în Franţa, a fost adjutantul Domnitorului Grigore Ghica, prefect al jud. Tutova, prefect de poliţie în Iaşi. A fost unul din luptătorii pentru unirea principatelor; ministru de războiu în 1864, în guvernul lui M. Kogălniceanu, şi de externe. S'a retras după abdicarea lui Cuza şi a mai fost deputat în 1871 şi 1875.

MANU SCARLAT (*1752 †1804), a ocupat funcţiuni importante în Muntenia şi Moldova. A înfiinţat pe moşia sa din jud. Suceava o fabrică de sticlărie.

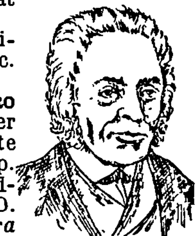

G-ral Savel Manu.

MANUEL I COMNEN (*1122 †1180), împ. bizantin între 1143—1180, purtă multe războaie cu Turcii, cu Normanzii din Sicilia, ş. a.; supuse Serbia (1151), luă de la Unguri Dalmaţia şi Sirmium (1168), domină Siria, se amestecă în luptele din Italia; în ultimii ani fu învins de Turci.

MANUZIO ALDO (latinizat **MANUCCI**) ☛ **ALDO**.

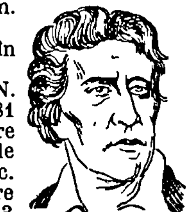
MANZÎR, com. rur. jud. Tighina plasa Sturzeni; 3297 loc. Circ. com. cu 20 sate (1929).

MANZONI ALESSANDRO (*1785 †1873), poet şi romancier italian. Reprezentant de frunte al romantismului în Italia. Op. pr. *Promessi sposi* (= Logodnicii), 1827 (trad. rom. de D. Tomescu, 1911); *Discurs asupra istoriei Lombardiei*, 1822. La moartea lui Napoleon I a scris oda *Cinque Maggio*, trad. rom. de N. Ţinc.

A. Manzoni.

MARA, rîu afluent al Izei, în nordul Transilvaniei.

MARAMUREŞ, jud. în N. Transilvaniei, cap. **Sighet**; 3381 km. p., 151.342 loc. (1923); are 4 plăşi, 1 com. urb. şi 56 rurale (1926); face parte din circ. Curţii-de-apel din Oradea; are 5 şcoale primare urbane şi 73 rurale (1928—29); 9 cooperative de aprovizionare şi consum cu capital 436.000 lei şi 2 coop. pentru exploatare de păduri (1925). Aci a fost în vechime un voivodat românesc. De aci s'a produs în sec. XIV emigraţiunea, care a dat naştere principatului Moldovei.

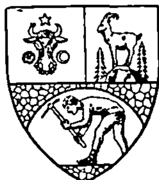

Jean Paul Marat.

MARAMUREŞ, fostă episcopie ortodoxă (☛ **Vad episcopie** şi **Peri**).

MARAT [mara] JEAN-PAUL (*1743 †1793), om politic francez, medic, unul din conducătorii marei revoluţii franceze, fu asasinat în baie de Charlotte Corday.

MARATON, oraş în Atica (Grecia) la 18 km. de Atena; aci s'a dat în an. 490 a. Chr. o vestită bătălie între Atenieni şi Perşi, în care aceştia fură învinşi. Vestea fu adusă în Atena de un soldat, care d'abia putu să ajungă şi să spună „Bucuraţi-vă! am învins", şi căzu mort.

MARCHETTI FILIPPO (*1836†1902), muzicant şi compozitor italian. Op. p. *Romeo şi Julieta* (1865), *Ruy-Blas* (1869). A fost profesor de cînt la Roma. E autorul muzicei pentru *Cîntecul gintei latine.*

Stema jud. Maramureş.

MARCHI ANTON, profesor român. A fost directorul Şcoalei Normale din Cernăuţi (1874); a publicat cărţi didactice: aritmetică, gramatică, muzică.

MARCHIAN, sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 25 Octombrie. S'a ocupat de magie împreună cu Lucius, apoi s'au convertit. În timpul persecuţiei lui Decius (250) au suferit amîndoi martiriul, fiind arşi în foc.

MARCO POLO ☛ POLO.

MARCONI GUGLIELMO (*1875), electrician italian, autorul telegrafiei fără fir. Primele experienţe în 1897; în 1900 s'a stabilit legătura aeriană între Europa şi America. Premiul Nobel în 1909.

G. Marconi.

MARCOVICI ALEXANDRU (*1835 † 1885), medic român. După studii la Paris, e numit medic al poliţiei sanitare (1864), medic primar la Spitalul Colţea, profesor de clinică medicală şi terapeutică.

MARCOVICI SIMION (*ca. 1802 † 1877), profesor român. După studii la Paris, a fost numit profesor de limba franceză şi retorică la colegiul Sf. Sava din Bucureşti (1830), efor al şcoalelor (1849, 1861); a fost primar al Capitalei (1855), director al telegrafelor (1858). A publicat un curs *de retorică* (1834) şi multe traduceri din l. franceză (Marmontel: *Velisarie*, 1834; Lesage: *Gil Blas*, 1837). din l. italiană (Alfieri: *Filip*, *Oreste*, 1847; Buoni: *Francesca della Rimini*, 1840), din l. engleză (Young: *Nopţile*, 1835).

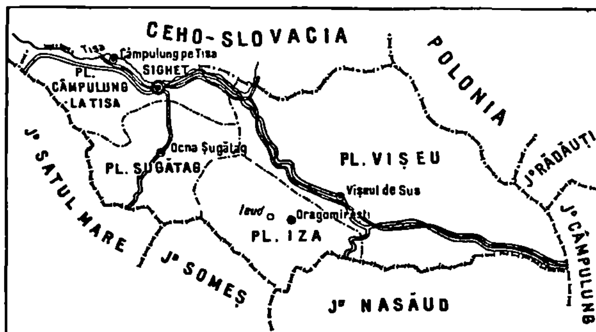
Sim. Marcovici.

MARCU AURELIU (*112 †181), împ. roman, avu multe războaie, între cari acela cu barbarii de la Dunăre (în care-şi găsi moartea), dar e vestit mai ales prin învăţătura sa şi prin *Cugetările* ce a lăsat (12 cărţi scrise în greceşte). Deşi filozof şi umanitarist a lăsat să fie persecutaţi creştinii sub domnia sa.

Marcu Aureliu.

MARCU EVANGHELISTUL († ca. 68), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 25 April. Era de neam iudeu; unii zic că s'a convertit după înălţarea Mîntuitorului. Sigur este că a venit în Roma şi acolo, după cererea credincioşilor, a scris evanghelia care prescurtează pe a lui Mateiu. dar adaogă fapte noi. A fost episcop în Alexandria, apoi s'a retras şi a călătorit făcînd prozeliţi. Cînd s'a întors, a fost prins şi martirizat. Se zice că moaştele sale sînt în Veneţia, care îl are ca patron.

MARCU ISIDOR (*1858), scriitor român din Transilvania. Studii în Alba-Iulia, Blaj, Viena; profesor la institutul teologic din Blaj; secretar al Mitropoliei, canonic. Op. pr. *Catehismul religiunii creştine p. gimnaziu*, 1905, *Alcoolismul* (în colab.), 1907, *Teologia pastorală*, I *Didactica*, 1902, II *Liturgica*, 1906.

Harta jud. Maramureş.

MARDARIE COZIANUL, călugăr român de la Cozia, autor al unui lexicon slavo-românesc scris în 1649, publicat de Gr. Creţu, 1900. Mss. la Academie Nr. 450.

MAREA-BRITANIE ☛ ANGLIA.

MAREA NEAGRĂ, ☛ NEAGRĂ.

MARENGO, oraş. Italia (prov. Piemont), 2500 loc.; vestit prin lupta dela 14 Iunie 1800, în care Bonaparte a învins pe Austriaci. Un tablou vestit de Langlois aminteşte aceasta.

MAREY [mare] ETIENNE JULES (*1830 † 1903), fiziologist francez. Profesor de ştiinţe naturale la Collège de France (1867), director de studii la Şcoala de Hautes-Etudes (1874), membru al Academiei de medicină (1872); a studiat circulaţia sîngelui, mişcările inimei, ş. a.; a perfecţionat aparatele grafice pentru studiul fenomenelor fiziologice.

MARGARETA, pers. din *Faust* al lui Goethe.

MARGARETA DE VALDEMAR (*1353 †1412), regina Norvegiei, Suediei şi Danemarcei.

MARGHILOMAN ALEXANDRU (*1854 † 1925), om politic român. A fost deputat sau senator dela 1884 în multe legislaturi; ministru de justiţie în cabinetul lui Th. Rosetti (1888) şi în guvernele conservatoare, având lucrările publice (Th. Rosetti, 1888, General Manu, 1889), justiţie (L. Catargiu, 1891, P. P. Carp, 1900), internele (P. P. Carp, 1910), finanţele (Maiorescu, 1912). Ca ministru de lucrări publice a terminat litigiul între stat şi compania Lemberg-Cernăuţi-Iaşi: ca ministru de justiţie a făcut legea judecătoriilor de pace. La începutul războiului mondial, a fost de părere ca România să rămîie aliata Germaniei sau neutră. A format guvernul în momentul în care România a fost silită să încheie pace separată (5 Martie 1918). Guvernul lui, sub ocupaţie streină, a cerut şi a obţinut de la Parlament darea în judecată a cabinetului care făcuse războiul. Printr'o hotărîre ulterioară a Parlamentului, toate actele făcute de acest guvern au fost anulate.

MARGHITA, com. rur. jud. Bihor, plasa Marghita; 5910 loc. Staţie c. f. linia laterală Secueni-Sărmăşag. Tîrg la 5 Ianuarie, 27 Sept.

MARIA FECIOARA, mama lui Isus, fiica lui Ioachim şi a Anei. Amintirea ei se sărbătoreşte de biserica ortodoxă de mai multe ori pe an şi în deosebi la 8 Septembrie *(Naşterea Maicei Domnului*, zisă *Sf. Maria cea mică)* şi la 15 August *(Adormirea Maicii Domnului* zisă *Sf. Maria cea mare).*

MARIA (†1529), prima soţie a lui Petru Rareş A avut un singur fiu: Bogdan.

MARIA (†1697), fiica lui Const. Brîncoveanu, soția lui Duca-Vodă.

MARIA PUTOIANA, femee romănă eroică. A arătat deosebită vitejie în luptele cu Turcii, pe vremea lui Mihaiu Viteazul și, fiind prinsă, a manifestat un mare curaj în fața Sultanului. Intîmplarea e povestită de N. Bălcescu în „Istoria lui Mihaiu”.

MARIA, REGINA ROMÂNIEI (*1875), fiica ducelui de Saxa-Coburg-Gotha, nepoata reginei Victoria a Angliei; căsătorită la 26 Decembrie 1892 cu Principele Ferdinand, atunci moștenitor al tronului. Primită cu mare bucurie de toate straturile societății, s'a identificat repede cu aspirațiile poporului. Devenită regină în cele mai grele împrejurări (1914), a încurajat avîntul general la începutul războiului, a împărtășit cu toată țara suferințele înfrîngerii, fără a pierde încrederea în izbîndă, a mîngîiat pe răniți și a încurajat pe luptători, dar a avut fericirea să intre, alături de marele său soț, triumfătoare în București în 1918 și să fie încoronată regină a tuturor Românilor la Alba-Iulia. După moartea Regelui Ferdinand, s'a consacrat operelor de binefacere și în deosebi societății pentru protecțiunea copiilor numită *Principele Mircea*, după numele copilului pe care l-a pierdut în 1916. Regina Maria este și scriitoare. A publicat lucrări în limba engleză și în limba franceză, multe traduse în românește. Prima este *Crinul vieții*, 1913; apoi au urmat: *Visătorul de vise*, 1914, *L'enfant du soleil*, 1915, *Ilderim*, 1915 (după care s'a făcut o adaptare pentru scenă de I. Peretz), *Minola, histoire d'une petite reine malheureuse* (în Revue des deux mondes, 1915), *Patru anotimpuri din viața unui om*, 1915, *Povestea unei inimi*, 1915, *Regina cea rea*, 1916, *Țara mea*, 1917, *Gînduri și icoane din vremea războiului*, 1919, *Din inima mea la inima lor*, 1917, *Sămînța înțelepciunii*, 1923, *Povești*, 2 vol. 1921—25, *Dinainte și după războiu*, 1925, *Quand une reine regarde la vie*, 1925. In ultimii ani a publicat multe articole în revista „Propilee literare”.

Maria, Regina Romaniei.

MARIA (MARIOARA) (*1899), Regina Iugoslaviei, fiica Regelui Ferdinand și Reginei Maria. Căsătorită cu Regele Alexandru al Iugoslaviei; are trei fii.

Maria, Regina Iugoslaviei.

MARIA-CRISTINA (*1858), regină a Spaniei, fiica arhiducelui Ferdinand Carol de Austria, soția lui Alfons XII și mama lui Alfons XIII, care se născu după moartea tatălui lui (1886). Ea a fost regentă în timpul minorității fiului său, pînă în 1902. Fu o femee virtuoasă și o regentă corect constituțională, dar avu nenorocirea să lupte cu mișcări republicane (pronunciamentul generalului Villa Campa) și să piardă Antilele și Filipinele, în războiul cu Statele-Unite.

MARIA DE MEDICI (*1573 †1642), regina Franței, fiica lui Francisc I ducele Toscanei, soția lui Henric VI. Trăi rău cu el, profită de uciderea regelui de către Ravaillac și deveni regentă a fiului său Ludovic XIII, pe care voi să-l conducă și după ce se făcu major; se produse atunci un adevărat războiu între mamă și fiu, fu învinsă, dar isbuti să puie pe duhovnicul ei Richelieu ministru. Socotind că nu e destul de docil, voi să-l răstoarne, dar nu isbuti și fu silită a-și trăi ultimii ani ai vieții în exil.

MARIA DIN MANGOP, soția lui Ștefan cel mare.

MARIA MAGDALENA, mironosiță, prăznuită de biserica ortodoxă la 22 Iulie. Fiind tămăduită de Isus de o grozavă boală, i s'a devotat și a stat lîngă el și cînd se afla restignit. Ea a dus apostolilor vestea Invierii lui.

MARIA STUART (*1542†1587), regina Scoției și a Franței, fiica lui Iacob V, regele Scoției, și a Mariei de Lorena, soție a lui Francisc II: după moartea acestuia (1560), se întoarse în patrie și domni în mijlocul unor mari turburări publice și familiare. Silită să fugă în Anglia, fu osîndită la moarte și executată cu învoirea reginei Elisabeta. Viața acestei nefericite femei a dat subiect mai multor tragedii vestite: una de Schiller (1800), alta de Lebrun (1820), ș. a.

Maria Stuart.

MARIA TUDOR (*1516 †1558), regina Angliei, fiica lui Enric VIII și al Caterinei de Aragon. Luînd tronul (1553) se căsători cu Filip de Spania și avu o domnie sîngeroasă, căci din ordinul ei pieriră peste 300 de persoane, între cari și Jane Grey, vara ei.

MARIA-ANTONETTA (*1755 †1793), regina Franței, soția lui Ludovic XVI, fiica împărat. Germaniei Francisc I și a împărătesei Maria Tereza. Muri pe eșafod împreună cu soțul său la începutul revoluției franceze (16 Oct.).

MARIA-TEREZA (*1717 †1780), împărăteasa Austriei și a Germaniei, regină a Ungariei și Boemiei, fiica lui Carol VI, care-i asigură succesiunea tronului prin *pragmatica sancțiune*. Avu o domnie agitată și în genere nefericită: unii îi disputară coroana, Frederic cel mare îi luă Silezia, pe care ea încercă zadarnic s'o ia înapoi în răsboiul de 7 ani, iar miniștrii săi o siliră să participe la prima împărțire a Poloniei (1772). In timpul ei ministrul Kaunitz puse la cale și execută răpirea Bucovinei (1775), care pricinui o mare durere patrioților moldoveni și avu de urmare uciderea de către Turci a Domnitorului Grigore Ghica (1777), care protestase contra acestui rapt politic.

Maria-Tereza, împărăteasa.

MARIA-TEREZA (*1638 †1683), regina Franței, fiica lui Filip IV al Spaniei și al Elisabetei, soția lui Ludovic XIV. Din pricină că tatăl ei nu dădu zestrea cuvenită, se iscă războiul zis de devoluțiune, care avea de scop a stabili drepturile ei de succesiune la coroana spaniolă (la cari renunțase în schimbul zestrei stabilite). Fu o femeie virtuoasă, dar foarte nenorocită în căsătorie, pe de oparte fiind părăsită de soțul ei, pe de alta văzînd cu ochii moartea a cinci din șase copii ce avea.

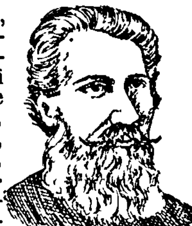
MARIA-LUIZA (*1791 †1847), împărăteasa Franței, fiica împăratului Austriei Francisc I, soția lui Napoleon I. După detronarea soțului său, veni lîngă tatăl său, obținu principatul de Parma, se căsători în secret cu Neipperg, apoi cu Francezul Bombelles; fu o femeie frivolă și lipsită de simț politic. Caracterul ei e bine înfățișat în piesa lui Rostand „L'Aiglon”.

MARIAN IOAN (†1846), profesor român în Transilvania. A fost profesor la gimnaziul din Blaj, inspector al școalelor din ținutul grănițeresc al Năsăudului, vicar episcopesc.

MARIAN GEORGE, publicist român. A fost advocat, ziarist și critic literar. A publicat povestiri, recensii, ș. a. în „Revista contimporană” „Presa”, și alte ziare din București (1873—1885).

MARIAN SIMION FL. (*1847 †1907), folklorist român. A fost preot în Bucovina (1874), membru al Academiei Române (1881). El a cules, ca și predecesorii săi, *poezii poporane* (1869, 1873), *satire poporane* (1893), *hore și chiuituri* (1911),

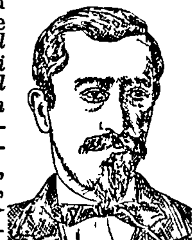
dar s'a ocupat şi de alte ramuri ale folklorului, pînă atunci prea puţin cercetate: *Cromatica poporului*, 1882, *Ornitologia poporană*, 1883, *Insectele*, 1903; a întreprins studiul vieţii întregi a poporului după evenimentele principale ale ei: *Naşterea*, 1892, *Nunta*, 1890, *Sărbătorile*, 3 vol. 1898, 1899, 1901, *Inmormîntarea*, 1890. A adunat şi clasificat *tradiţiunile* (1878, 1895), *descîntecele* (1893, 1904) şi diferite *legende* (ale *Maicii Domnului*, 1904). Acest imens material este un tezaur indispensabil pentru cei ce vor să studieze în amănunte sau comparativ manifestările felurite ale vieţii poporului nostru. Marian a publicat şi cîteva cercetări istorice: inscripţiuni şi documente, descrieri de biserici, ş. a.

Sim. Fl. Marian.

MARIANSKE (fost MARIENBAD), oraş în Cehoslovacia; 6910 loc. Localitate balneară vestită. pentru boale de intestine, stomac, pentru gută, gravelă, etc.

MARIE PIERRE, medic francez, profesor la facultatea de medicină din Paris, şef de laborator la Institutul Pasteur, membru al Academiei de medicină (1911), membru onorar al Academiei Române (1912). A publicat lucrări de anatomie, istologie, patologie.

MARIENESCU ATANASIE M. (*1830†1914); scriitor român. Advocat în Lugoj (1862), magistrat în Oraviţa, jude în Pesta (1880) şi în Oradea (1891) membru al Academiei Române (1881). A publicat poezii, povestiri, nuvele, începînd din 1855 (în „Foaia p. minte", „Transilvania"); s'a ocupat de istoria veche a Românilor, cercetînd legăturile între faptele istorice şi tradiţiile poporului (*Cultul păgîn şi creştin*, 1884, *Crăişori romani în Dacia pe timpul Sarmaţilor*, 1890, *Caucaland în Dacia*, 1890, *Ilirii, Macedoromânii şi Albanezii*, 1903, *Negru-Vodă şi epoca lui*, 1909, *Ţara Severinului sau Oltenia*, 1910; de trecutul bisericesc şi cultural al Transilvaniei (*Petru Maior*, 1882, *Luteranismul, calvinismul şi introducerea limbii române în biserică* 1902) *Isvoare pentru istoria bisericească*, 1911); cîteodată şi de filologie (*Dialectul român bănăţean*, 1902, *Articol şi declinaţiune*, 1902). Cele mai multe în *Analele Academiei*.

At. Marienescu.

MARIN FILIP (*1865†1928), sculptor român, profesor la Şcoala de arhitectură din Bucureşti.

MARIN ALEXE (*1814†1895), profesor român. A fost institutor în Slatina (1826), Craiova (1832), Bucureşti (1834); a făcut studii de fizică şi chimie la Paris şi a fost numit la colegiul Sf. Sava profesor de fizică şi chimie, apoi în 1868 a trecut la universitate, fiind primul profesor de chimie. A publicat cărţi didactice pentru înv. primar şi secundar (*Cunoştinţe p. şc. prim*, 1858; *Fizica*, 1863; *Aritmetica*, 1871; *Desen*, 1876) şi cîteva cărţi de specialitate, în genere prelucrări după autorii streinii (*Astronomie*, 1837; *Geometrie*, 1839; *Mecanică*, 1840; *Fizică*, 1852; *Chimie*, 1853).

MARINA MARTIRĂ, sfîntă prăznuită de biserica ortodoxă la 17 Iulie. Se creştină la vîrsta de 12 ani şi cînd avea 15 ani a fost chinuită ca să renunţe la credinţă, dar statornicia ei a îndemnat pe mulţi să se creştineze chiar atunci. Ei i s'a tăiat capul.

MARINESCU CONSTANTIN, istoric român. Profesor la Universitatea din Cluj; membru corespondent al Academiei Române (1928). Op pr.: *Infiinţarea mitropoliilor*, 1924; *Compte rendu du premier congrès des études byzantines*, 1925; *Legăturile Moldovei cu Polonii*, 1925; *Le Danube et le littoral occidental et septentrionel de la Mer noire*, 1926.

MARINESCU GEORGE (*1864), medic român. Profesor de clinica boalelor nervoase la facultatea de medicină din Bucureşti; membru al Academiei Române (1905), corespondent al Academiei de medicină din Paris, membru al Academiei din Baltimore şi al multor societăţi de specialişti din diferite ţări. In afară de articole în revistele speciale de la noi şi de aiurea, a publicat în Analele Academiei noastre cercetări asupra problemelor cari interesează şi pe marele public: *Limbagiu şi afazie*, 1905, *Scrierea, turburările ei*, 1905, *Influenţa tutunului şi alcoolului*, 1912, *Mecanismul bătrîneţei*, 1913, *Hipnotismul*, 1923, cum şi studii mai speciale: *Nevroza traumatică*, 1907, *Natura şi tratamentul paraliziei generale*, 1914, *Autoscopie, automatism şi somnambulism*, 1915, *Biologia celulei nervoase*, 1920. Avem şi cîteva biografii de savanţi: *Pasteur*, 1923; *Santiago Ramon y Cajal*, 1924; *Charcot*, 1925. In anii din urmă a fost chemat de mai multe Universităţi din Europa şi America pentru a ţinea cursuri şi conferinţe.

MARINI GIOVANI BATTISTA (*1569†1625), poet ital., vestit mai ales prin poeziile sale satirice. Avu o viaţă plină de aventuri. Stilul său preţios, plin de jocuri de cuvinte şi de metafore îndrăsneţe, întîmpină multe împotriviri şi cuvintul *marinism* deveni sinonim cu stil artificios.

MARIOTTE EDME (*1620†1684), preot, fizician francez; membru al Academiei de ştiinţe; se ocupă cu idrostatica; stabili legea, privitoare la presiunea gazelor, care-i poartă numele.

MARIŢA, fluviu în Tracia, curge prin Bulgaria. formează limita între Turcia şi Grecia, se varsă în Marea Egee; lung. 490 km.

MARIUS CAIUS (*156 †86 a. Chr.), general şi politic roman; scăpă statul de năvălirea Cimbrilor şi Teutonilor; se luptă cu rivalul său Sylla, de care fu întîiu învins şi gonit în Africa, dar mai tîrziu reveni în Roma şi pedepsi cu cruzime pe toţi inimicii lui şi lăsă pe soldaţi să prade oraşul în voie.

MARK TWAIN ☛ TWAIN.

MARKI SÁNDOR (ALEXANDRU) (*1853†1925), istoric ungur. A fost profesor de istorie universală la Universitatea din Cluj. Unele din operele lui tratează geografia ţinuturilor din Transilvania (*Fekete-Körös ès vidéke* = Crişul Negru şi împrejurimile lui) sau momente importante din istoria lor, cum sînt: *Revoluţia lui Doja, revoluţia lui Horia*. E autorul mai multor *hărţi* murale şi *atlase* istorice.

MARMARA (MAREA DE) închisă între Bosfor şi Dardanele; supraf. 11.500 km. p. In vechime se numia Propontide. (☛ Europa).

MARMONTEL JEAN FRANÇOIS (*1723†1799), literat franc., autor de tragedii (*Cléopatre*, 1750, de povestiri (*Contes moraux)*, de romane (*Bélisaire*, 1767), de critici literare (*Eléments de littérature*, 1787). Traduceri în româneşte: *Aneta şi Luben* (de Gr. Pleşoianu, 1829), *Bărbatul bun, Femeia bună* (de Heliade, 1832), *Velisarie* (de Sim. Marcovici, 1834), *Istorisire moralică* (de M. Mavrodi, 1838).

MARNA, rîu în Franţa, afluent al Senei; 525 km. lung; în parte navigabil. In timpul războiului mondial, Francezii au repurtat pe malurile ei două victorii: una în 1914, sub comanda lui Joffre, alta în 1918 sub comanda lui Foch.

MAROC (☛ Africa), regiune întinsă la N. V. Africei; limitele spre Sahara nu i se pot stabili; supr. ca. 800.000 km. p. Şiruri pr. de munţi: *Atlas, Anti-Atlas;* înălţimea cea mai mare 3000 m.; rîuri mari: *Muluia*, ş. a.; populaţia, poate 10.000.000, cuprinde: Berberi, Negri, Evrei. In timpul Romanilor erau aci provinciile Mauritania, Tingitana; supusă mai tîrziu de Vandali, de Bizantini, de Visigoţi, de Arabi, de Spanioli, această regiune a fost des frămîntată de lupte interne, căci Sultanul cu reşedinţa la Fez n'are stăpînire peste tot. In secolul XIX au pătruns Francezii şi apoi Spaniolii în diferite ţinuturi ale ţării. Alecsandri a vizitat N. Marocului în 1853 şi a povestit aceasta în relaţiile lui de călătorie.

MARONIŢI, sectă creştină din Siria, întemeiată în sec. VII de Maron. Erau monofisiţi pînă în

1182 cînd se supuseră patriarhului din Antiohia. Vorbesc limba arabă şi trăesc azi sub protectoratul francez. Se ocupă cu agricultura şi creşterea vitelor. Preoţii lor se căsătoresc ca şi ai noştri.

MARSALA, oraş Sicilia (prov. Trapani); 40.000 loc; renumit pentru vinurile de pe acolo; aci debarcă Garibaldi cu cei 1000 în 1860 (11 Maiu).

MARSH JAMES (*1789 †1846), chimist engl., inventă aparatul prin care se poate constata, în substanţele organice, cantităţile de arsenic ori cît de mici.

MARSIGLI (sau MARSILI) LUIGI FERDINANDO conte (*1658 †1730), militar şi scriitor italian. Intrînd în serviciul împ. Leopold al Austriei, a fost ofiţer, ambasador, a luat parte la războaiele acestuia cu Turcii, a fost prizonier. Mai tîrziu s'a întors în Bologna, patria sa, unde a întemeiat o *Academie*, căreia i-a dăruit o sumă de cărţi adunate în cursul lungilor sale călătorii. In cursul acestor călătorii a trăit multă vreme în Banat şi în Transilvania şi a vizitat de multe ori Muntenia, fiind în legătură cu Constantin Brîncoveanu, ca ambasador, şi amic cu Stolnicul Constantin Cantacuzino. Intre operele rămase de la el, cea mai importantă pentru noi este *Lexicon latinum-valachicum-ungaricum*, ms. păstrat în Bologna scris pe la 1700. Opera s'a publicat, însoţită de studii, de C. Tagliavini, 1930.

L. Marsigli.

MARSIL SULTANA (†1871), filantropă română. A donat sătenilor în 1864 toată despăgubirea ce i se cuvenia la exproprierea de atunci; a lăsat prin testament o sumă însemnată pentru Azilul Elena-Doamna.

MARSILIA (=fr. MARSEILLE), oraş, port, Franţa, la gurile Ronului; 500.000 loc.; mare centru comercial; are instituţii culturale (şcoală de medicină, de belle arte, de muzică, grădină botanică, muzee); are un palat comunal din sec. XVI şi clădiri mari din sec. XIX, din cari e vestit palatul de la Longchamps. Legenda spune că a fost întemeiată de Foceeni; sigur e că a fost rivală a Tirului şi apoi a Cartaginei, a ajutat pe Romani contra lui Anibal şi a trecut sub diferite stăpîniri în timpul evului mediu, pentru a avea apoi o serie de vicisitudini ca oraş al Franţei.

MARSILLAC [marsiiac] ULYSSE DE (*1821 †1877), profesor şi ziarist francez. Stabilit în România (1854). A făcut cursuri la liceele Statului, la şcoala militară, la şcoale particulare şi la Universitate. A redactat ziarele *Voix de la Roumanie* (1861 — 66), *Moniteur roumain* (1868 — 70), *Journal de Bucarest* (1870 — 77), publicînd articole variate şi destinate a informa streinătatea despre fapte şi stări de la noi. Avem de la el un *curs de literatură* (1859), un ziar de călătorie (*De Pesth à Bucarest*, 1869) şi un studiu asupra armatei (*Histoire de l'armée roumaine*, 1871).

MARSY, CONTE DE (†1900), arheolog francez. Prezidentul societăţii franceze de arheologie. Membru onorar al Academiei Române (1894). Op. pr. *Du mouvement des études sur l'architecture religieuse du moyen age*, 1894.

MARŞINIŢA, sat jud. Hotin, plasa Suliţa; 3348 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Suliţa.

MARTIN PAPA ROMEI, sfînt (†655) prăznuit de biserica ortodoxă la 14 Aprilie. Născut în Italia, s'a făcut diacon şi a fost trimis ca nunciu apostolic în Constantinopol, apoi ales papă în 649.

MARTIN HENRI (1810* †1883), istoric şi politic franc. Membru al Academiei de ştiinţe morale (1871), al Academiei franceze (1878). Op. pr. *Histoire de France* (1833 ş. u.).

MARTINEZ CAMPOS ARSENIO (*1831† 1900), om politic span. Ca militar participă la luptele din Maroc (1859), din Cuba (1868), fu adversar al Carliştilor, ajunse mareşal, ministru de războiu şi prez. de consiliu (1879), apoi prezident al Senatului. Şeful grupării liberalilor dinastici.

MARTINI (= SCHWARZENDORF I. P.) (*1741 †1816), german de origine, stabilit în Franţa. muzicant, compozitor. O. pr. *Plaisir d'amour*, romanţă.

MARTINIAN (sec. V), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 13 Februarie. A trăit retras în pustie de la vîrsta de 18 ani şi s'a mântuit prin suferinţe de multe ispite: a rătăcit prin multe locuri şi a murit în Atena.

MARTINICA, insulă în Oceanul Atlantic, din arhip. Antilele mici; 988 km. p., 244.000 loc. Aparţine Franţei. Descoperită de Columb în a 4-a călătorie. Cap. Fort-de-France. Are vulcani. Unul din ei Pélée a distrus în 1902 oraşul Saint-Pierre.

MARTINUZZI GEORGE (*1482 †1551), născut în Croaţia, călugăr, om politic în Ungaria. Ajută pe Ioan Zapolia ca să ia tronul Ungariei; fu ministru al acestuia: mai tîrziu luă partea adversarului Ferdinand, dar intrînd în negocieri cu sultanul Soliman II, care se găsea în luptă cu protectorul său de acum, Ferdinand, fu ucis de ofiţeri după îndemnul împăratului.

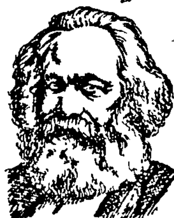
MARTONNE EMMANUEL DE, geograf francez. Profesor de geografie la Sorbona. Membru onorar al Academiei Române (1919). Afară de lucrările generale, între cari *Traité de géographie physique* (1920), a publicat rezultatele cercetărilor sale făcute mai ales în munţii României: *Les tremblements de terre de la Roumanie* (1902), *Les anciens glaciers des Carpathes* (1905), *Sur les reliefs de Paringou et de Soarbele* (1907), *La Dobroudja* (1918), cum şi cîteva scrieri de propagandă în favoarea ţării noastre: *Choses vues en Bessarabie* (1919), *La nouvelle Roumanie dans la nouvelle Europe* (1922).

MARŢIAL MARCUS VALERIUS (*43†104), poet satiric latin, vestit prin *Epigramele* sale.

MARŢIAN DIONISIE (*1829 †1865), primul statistician român. Originar din Transilvania, studiă la Viena, terminînd în 1857, veni în Bucureşti, unde organiză serviciul statistic. A publicat: *Studii de economie politică*, 1858, şi *Anale economice şi statistice*, 1860—64, 1860—69; a reprezentat ţara la un congres internaţional de statistică din Berlin, unde a prezentat un raport.

MARWITZ GEORG (*1856), general german. A avut un rol însemnat în războiul mondial. A comandat întîiu în Răsărit, reuşind în 1915 să spargă frontul oriental, apoi în 1917 în Apus, cînd a avut o victorie la Cambrai, dar în 1918 a fost bătut la Compiègne.

MARX CARL (*1814 †1883), sociolog german, om politic. Fugit din Germania, se stabili la Paris, unde publică scrieri socialiste; expulsat, se refugiă la Bruxelles, unde publică *Manifestul partidului comunist* (1848). In timpul mişcărilor din 1848 se mai întoarse în Prusia, dar fu expulsat; se stabili pentru restul vieţii la Londra. Op. pr. *Observaţiuni critice asupra economiei politice*, *Capitalul*. Unele sînt scrise în colaborare cu Engels. Traduceri româneşti: *Capitalul* (după rezumatul lui Carlo Cafiero, de D. Fabian, 1919), *Muncă, marfă, bani* (de A. Luca, 1910), *Salariu, preţ, profit* (de I. Sion, 1922), *Muncă salariată şi capital* (de I. Brănişteanu), *Manifestul comunist* (de P. Muşoiu, 1892, apoi de Ion Sion, 1913 şi altă ed).

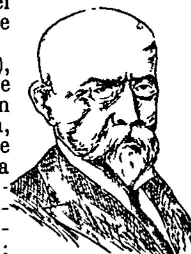

Carl Marx.

MARYLAND, stat din Statele-Unite; cap. Annapolis; vestit prin cultura tutunului; 31.926 km. p., 1.449.660 loc.

MASACCIO TOMASO (*1401 † 1428), pictor italian; lucră în Florenţa, în Roma. Sînt vestite frescele din Florenţa. E un reprezentant de frunte al Şcoalei florentine.

MASANIELLO (= TOMASO ANIELLO) (*1623 †1647), luptător contra dominațiunii spaniole în Neapole, reușind (1647) să răstoarne pe vice rege și să încerce organizarea unei noi ordine de lucruri. Fu ucis în timpul acestei mișcări și numele lui rămase neuitat în acele ținuturi.

MASARYK THOMAS (*1850), om politic ceh. E președintele republicei Cehoslovaciei din 1918. A fost profesor în Praga, a luat parte la luptele politice din imperiul austro-ungar și a pregătit prin propaganda sa libertatea patriei sale. A publicat, între altele: *Die Weltrevolution* 1914—1918, Berlin 1927; *Oesterreich und der Balkan*, München 1914; *Sur le bolchevisme*, Genève 1921. In rom. s'a tradus: *Idealurile umanității*, *Despre bolșevism* (de P. Cancel, 1923).

Th. Masaryk.

MASCAGNI PIETRO (*1863), compozitor italian, director a mai multor instituții muzicale din Italia. Op. pr. *Cavalleria rusticana* (1890), *Amico Fritz* (1891). Cea dintîiu s'a jucat de multe ori pe scenele noastre de trupe române și străine. A fost în București și a dirijat orchestra pentru aceasta în 1902. A mai vizitat țara noastră în 1907 și în 1927 (Cluj, București).

P. Mascagni.

MASCARON JULES (*1634 †1703), mare predicator fr. vestit prin *discursuri funebre* și prin *predici*. Episcop de Tulle și de Agen.

MASPERO GASTON (*1846 †1916), egiptolog fr., prof. la Collège de France (1874); ca director al Muzeului din Bulak, făcu cercetări în Egipt, descoperi numeroase sarcofage, scoase la lumină templul din Luqsor, curăți Sfinxul. Membru al Academiei de inscripțiuni (1883). Op. pr. *Istoria antică a popoarelor orientale* (1875), *Incercare asupra inscripțiunii din templul de la Abydos* (1869), *Arheologia egipteană* (1887, *Basmele populare ale vechiului Egipt* (1889), *Istoria veche a popoarelor din Orientul clasic* (1900).

MASSENA ANDRÉ (*1756 †1817), general fr., marecșal, duce de Rivoli, prinț de Essling; părăsind pe Napoleon, fu guvernator al Parisului după Waterloo.

MASSENET [mas'ne] JULES (*1842 †1912), compozitor fr., profesor la Conservatorul din Paris, membru al Academiei de belle arte (1878). Autor foarte fecund. Op. pr. *Marie Magdeleine*; *Le roi de Lahore* (1877); *Manon* (1884); *Le Cid* (1885); *Werther* (1892); *La Navarraise* (1894); *Sapho* (1897); *Griselidis* (1901); suite de orchestră, poeme, scene corale, 5 volume de melodii diverse, etc. etc.

J. Massenet.

MASSILLON [masiîon] JEAN BAPTISTE (*1663 †1742), prelat și orator fr. Episcop de Clermont (1717), membru al Academiei (1719). Avu curajul în predicile sale, ținute în fața Curții, să predice morala severă și să precizeze îndatoririle celor mari. Op. pr. *Petit Carême* (10 predici, în fața tînărului rege Ludovic xv): *Mort du pêcheur* (Moartea păcătosului), *Petit nombre des élus*. Traduceri rom.: *Cuvîntări bisericești* (de Ioan Genț, Oradea 2 vol. 1898, 906), *Despre micul număr al celor aleși* (de Inocențiu Ploeșteanu, în „Biserica ortodoxă" 1885).

MASSIMU IOAN (*1825 †1877), profesor român. A fost institutor în Brăila (1847), a făcut studii la Paris ca bursier al statului (1856 —60), a fost numit (1862) profesor la liceul Mateiu-Basarab, la liceul Sf. Sava la catedra de limba latină. Membru al Academiei (1867), a fost colaboratorul lui A. T. Laurian la *Dicționarul* și *Glosarul Academiei*. A mai publicat o *gramatică elenică* (1850), o *gramatică română elementară* (1854 ș. a.), o *gramatică macedo-română*, 1862.

I. C. Massimu.

MASSINISSA (*ca. 238 † ca. 148 a. Chr.), rege al Numidiei, întîiu aliat cu Cartaginezii contra Romanilor, apoi amic al acestora, deschise drumul influenței romane în Africa.

MASSON FRÉDÉRIC (*1847 †1923), istoric fr. specializat mai ales în studiul epocei napoleoniene. Op. pr. *Napoléon et les femmes* (1893), *Napoléon inconnu* (1895), *Napoléon et sa famille* (1900).

MASTACANI, com. rur. jud. Covurluiu, plasa Prutul-de-jos; 3489 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Fărțănești.

MATCA, com. rur. jud. Tecuciu, plasa Nicorești; 3788 loc. După legea 1929, sat circ. com. Corod.

MATCEȘTI, circumscripție com. jud. Vâlcea cu 27 sate.

MATEEVICI ALEXE (*1888 †1917), preot român în Basarabia. Profesor la seminariul din Chișinău. In timpul războiului mondial, a fost cu trupele rusești pe frontul din Galiția. A venit apoi în România și a fost pe frontul de la Mărășești. Naționalist propagandist pentru ideea unirii, a scris poezii patriotice; a colaborat la ziarul „Cuvînt moldovenesc". Imbolnăvindu-se de tifos exantematic, a murit în Chișinău.

MATEIAȘ ① munte jud. Muscel în fața Nămăeștilor. Vîrful se chiamă **Sturul** sau **Piatra Nămăeștilor**. Cariere de piatră de var. Aci a fost în timpul marelui războiu, o mare luptă în zilele de 17—29 Octombrie 1916. ¶ ② munte în jud. Neamțu aproape de com. Crăcăoani.

MATEIU EVANGHELISTUL, apostol, prăznuit de biserica ortodoxă la 16 Noembrie. Era vameș pe malul lacului Genesaret, cînd a venit Isus acolo predicînd, a ascultat chemarea lui și s'a dus după dînsul, rămînîndu-i totdeauna devotat. După înălțarea Mîntuitorului, Mateiu a făcut călătorii în Orient, prin Persia, Etiopia, Egipt, și a convertit multă lume. Se zice că a suferit martiriul și a murit în anul 70. După cererea Iudeilor creștinați din Palestina, a scris (pe la an. 40) evanghelia, făcînd anume genealogia lui Isus spre a stabili împlinirea profeților despre Mesia. Se zice că originalul era în dialectul siro-caldeian sau aramean, dar s'a pierdut și a rămas o traducere grecească.

MATEIU BASARAB (†1654), domn al Țării-Românești de la 1632, confirmat de Turci în primele zile ale anului 1633. Era agă și unul din conducătorii partidului boeresc național, care începuse lupta contra Grecilor în 1630. Refugiați în Transilvania, boerii nemulțumiți își făcură oaste și atacară pe Leon Vodă, dar fură învinși. Cînd veni la tron Radu în 1631, îl atacară și pe el, se dete o crîncenă luptă lîngă București, în care pribegii fură victorioși și proclamară Domn pe Mateiu Aga, care pretindea că descinde din vechii Basarabi. Domnia lui, destul de lungă, ar fi fost foarte folositoare țării, dacă n'ar fi fost turburată de două ori de războaie cu vecinul domn Vasile Lupu al Moldovei. Ambițiunea acestuia, care vroia să puie în Muntenia pe fiul său, dorința de răsbunare a lui Mateiu: au fost cauzele acestor războaie. In 1639 Lupu intră în Muntenia, dar este învins la **Ojogeni** (Prahova). După aceasta ei se împăcară și, ca semn văzut al acestui fapt, Vasile zidi în Tîrgoviște biserica **Stelea**, iar Mateiu o alta în satul **Soveja** din Moldova, cu inscripții amintitoare. In 1653 al doilea războiu, pus la cale de Mateiu, care ajută pe rivalul lui Vasile, Gheorghe Ștefan, dar tot Vasile intră în Mun-

tenia și înaintă pînă la Finta (Ialomița): aci fu învins în ziua de 17 Maiu 1653 și silit să fugă și după aceea să piarză și tronul. Bucuria lui Mateiu fu de scurtă durată, căci seimenii, ostașii săi, făcură o revoltă și uciseră cîțiva boeri. Domnitorul îi potoli, dar necazurile, rana dobîndită în lupta de la Finta și bătrînețea îi grăbiră sfîrșitul vieții în Aprilie 1654. Domnia lui Mateiu e însemnată pentru desvoltarea noastră culturală: s'au tipărit multe cărți religioase, pravila dela Govora (1640), pravila de la Tîrgoviște zisă *Indreptarea legii* (1652).

Mateiu Basarab.

MATEIU (MATTHIAS) CORVIN (*1443 †1490), rege al Ungariei, fiul lui Ioan Corvin Huniade. A fost ales rege în 1458, prin sprijinul unchiului său Mihail Szilagy. A purtat multe războaie cu Turcii, cu Boemii, cu Polonii, cu Germanii și cu Ștefan cel Mare. In contra acestuia porni o expediție în iarna anului 1467, trecînd prin părțile Bacăului și ajungînd la Baia, unde era capitala Moldovei. Aci l-a atacat Ștefan în noaptea de 15 Decembrie. și a dobîndit o mare victorie. Cronicarii poloni vorbesc de 10.000 Unguri pieriți; ei spun că Mateiu a fost grav rănit și a scăpat cu fuga, căci altfel ar fi fost prins de Moldoveni. Această înfrîngere nu i-a scăzut prestigiul de care se bucura printre supușii săi. căci a fost un bun administrator și un sprijinitor al culturii: el a fundat Universitatea din Buda și a întemeiat biblioteca numită și azi corviniană.

Mateiu Corvin.

MATEIU DIN GANOHORE, profesor grec la Academia domnească din București pe la 1790.

MATEIU AL MIRELOR, arhiereu grec. A trăit în Țara-Românească prin anii 1611, 1621, a scris în grecește o cronică a Domnitorilor contemporani. A fost egumen la măn. Dealului.

MATEUȚI, com. rur. jud. Orheiu, plasa Rezina; 2180 loc. După legea 1929, sat din circ. com. Rezina-tîrg. Stație c. f. linia laterală Bălți-M.-Rezina.

MATIȚA ① lac jud. Tulcea aproape de Chilia-Veche; supraf. 300 hect.; mult pește. ¶ ② rîu jud. Prahova, se varsă în rîul Lopatna.

MATOREȚ, culme în jud. Mehedinți lîngă Turnu-Severin; se termină aproape de Dunăre.

MATRONA MARTIRĂ, sfîntă prăznuită de biserica ortodoxă la 27 Martie. Fiind servitoare în casa unui puternic în Tesalonic, a fost descoperită că e creștină și martirizată.

MATUSALEM, pers. bibl., patriarh evreu, ar fi trăit peste 900 de ani.

MAUNOURY [monurî] MICHEL JOSEPH (*1847 †1923), general francez. S'a distins în timpul războiului mondial: victoria de la Ourcq, Sept. 1914.

MAUPASSANT [mopasaⁿ] GUY DE (*1850 † 1893), romancier și nuvelist francez. Naturalist, observator fin, stil sobru. A murit nebun. Principalele lui opere s'au tradus în românește, unele de mai mulți traducători. Dintre volume cităm: *Pe apă* (de A. Savela, 1910), *Sapho* (de E. Gîrleanu și D-na Voiculescu, 1908), *Bel Ami* (Bibl. p. toți, f. a.), *Domnișoara Fifi* (Bibl. p. toți), *O viață* (de H. Lecca, Bibl. p. toți, de E. Gîrleanu, 1911), *Duminicile unui burghez* (Bibl. p. toți), *Tare ca moartea* (Ibidem), *Nevestele artiștilor* (de E. Gîrleanu, 1908), *Mica Roc* (de Corneliu Moldovanu, 1912), *Petre și Ion* (de N. N. Beldiceanu, 1908), *Inima noastră* (de C. Apostol, 1912), *Pe coastele Africei* (de A. Mîndru, f. a.), *Cei dintîiu fulgi* (de N. N. Beldiceanu, 1909 Bibl. Minerva), *Yvette* (de D. Nanu, 1909), *Nuvele alese* (de I. Adam), *Povestiri alese* (de M. Sadoveanu, 1907). Numeroase traduceri găsim în ziare si reviste România liberă", „Romînul", „Epoca". „Romînia", „Lumea ilustrată", „Vatra". „Lumea nouă ilustrată", „Convorbiri literare", „Revista literară", „Viața literară și artistică", „Revista idealistă", „Vieața Nouă", „Convorbiri critice", „Semănătorul", „Tribuna din Arad", „Neamul românesc literar", „Junimea literară", „Gîndirea", ș. a. Cele mai multe fără nume de traducători: cele semnate sînt făcute de C. Ramură, M. Pricopie, G. D Mugur, E. Ene, O. Lăzărescu, Irena Mohor, Radu Rosetti, Lucia Caracostea. Zavalide, M. Stroescu, B. Marian, etc.

G. de Maupassant.

MAURI se numesc, în cursul istoriei, întîiu locuitorii din Mauretania (Africa) cari poartă războiu cu Romanii, avînd ca rege pe Jugurtha; apoi cei cari năvăliră în Spania (712) și o stăpîniră, avînd centrul la Cordova. mulți secoli (1492); după aceea locuitorii de limbă arabă din Barbaria (Africa): în fine Maurii din Sahara, foarte războinici, și cei din Ceylon.

MAUSOL rege al Cariei, *377—353 a. Chr., protector al artelor, căruia văduva lui i-a ridicat un monument funerar, una din cele 7 minuni ale lumii antice. De la numele lui a rămas să se zică *mausoleu* oricărui mare monument funerar. Această lucrare a fost stricată în 1522 de către cavalerii din Rodos, cari întrebuințară materialul la altă construcție, dar Englezii luară și depuseră în Muzeul Britanic sculpturile monumentului.

MAVROCORDAT ALEXANDRU zis EXAPORITUL (†1709), dragoman al Porții din 1673. Era fiul unui bogat neguțător Panțiris Mavr. și avea un frate Ioan. Făcuse studii de filozofie și medicină la Pavia. El a fost trimis în multe misiuni diplomatice, între cari vom pomeni: încheierea păcii de la Carlovitz între Turcia deoparte și Austria, Polonia, Rusia și Veneția de altă parte (1669). Aceasta i-a creat și inimiciții, cari s'au manifestat la schimbarea Sultanului și i-au pus chiar viața în primejdie. Mavrocordat a dobîndit și titlul de EXAPORIT (adică, zice cronicarul: „tainicul din lăuntru la împărăție"). Grație prestigiului de care se bucura, a reușit să dobîndească numirea fiului său Nicolae în locul său A avut trei fii: Ioan, Scarlat și Nicolae, dintre cari doi au fost domni în principate. A lăsat și scrieri de istorie și de gramatică, ș. a., dintre cari una *(Istoria sfîntă)* a fost tipărită (grecește) de fiul său Nicolae în București, 1716.

Mavrocordat Exaporitul (pictură dintr'o biserică).

MAVROCORDAT ALEXANDRU, domn al Moldovei 1782—85. Era fiul lui Constantin și fusese pus pe tron prin stăruințele ambasadorului Rusiei. Socotindu-se îndatorat către această Putere, luă măsuri supărătoare pentru Austria și după scurt timp, nu mai avu nici sprijinul Rusiei și fu mazilit.

MAVROCORDAT ALEXANDRU zis FIRARU, domn al Moldovei 1785—86. Fiul lui Ioan Domnitorul, era dragoman la Constantinopol. El urmă pe vărul său la tronul Moldovei: avu o politică conciliantă față de Austria, ca și față de Rusia, cari erau acum în bună înțelegere, pregătind războiu contra Porței. In acest complot intră și domnitorul, care fiind mazilit, fugi în Rusia, unde pregăti spiritele pentru ideea de liberare a Grecilor.

Alex. Mavrocordat.

MAVROCORDAT CONSTANTIN (*ca. 1711 †1769)

domn în Muntenia de 6 ori și în Moldova de 4 ori. Fiul lui **Nicolae** (☞ mai jos). Era foarte tînăr (unii zic 19 ani) cînd fu numit Domn în **Muntenia**(1730), dar, după o lună, venind la tronul Turciei Mahmud I, i se luă domnia. dar i se redete în anul următor (1731): aci stătu pînă în 1733, cînd fu mutat în **Moldova**. In acest timp se căsători cu o Moldoveancă, Ecaterina, fiica Vornicului C. Ruset. In Moldova rămase pînă în 1735, cînd reveni în **Muntenia** și astfel trecu de pe un tron pe altul fără întrerupere: în **Muntenia** 1735—41, în **Moldova** 1741—44, în **Muntenia** 1744—48, în **Moldova** 1748—1749. Prestigiul de care se bucura la Poartă și sumele de bani ce vărsa îi asigurară situațiunea. In acest timp el făcu reforma agrară care-i poartă numele: desființă *vecinătatea* și lăsă pe țărani liberi pe persoana și munca lor, iar boerilor proprietari le acordă un număr de *scutelnici* (locuitori scutiți de dări către stat și lucrînd numai pentru proprietari). Pornind de la un principiu democratic, făcu o legiuire nefolositoare, fiindcă sătenii, apăsați de biruri (pe cari el le mări și le îngreună) parte fugiră peste hotare, parte reintrară de bunăvoe în starea de iobăgie de mai înainte. Turburările produse de mutările lui îi micșorară mult creditul la Poartă, încît, după mazilia din Moldova, rămase mulți ani fără domnie: reveni numai în 1756—58 în **Muntenia**, în 1761—63 în **Muntenia**. De astă dată nu se mai ocupă să facă reforme, ci să strîngă bani. Socotit ca devotat intereselor turcești, el fu trimis din nou în **Moldova** în 1769, cînd începu războiul ruso-turc. Se puse pe muncă, adună provizii, dar Rușii intrară în țară, Mavrocordat fugi spre Galați, dar fu prins și muri din pricina rănilor dobîndite

Const. Mavrocordat.

MAVROCORDAT IOAN (†1719), fiul Exaporitului, dragoman al Porții. A fost caimacamul Moldovei în 1711 pînă la venirea fratelui său: asemenea a administrat Muntenia cît timp a fost titularul închis la Brașov (1716—1719). In această vreme a avut o iscusită duplicitate, arătîndu-se devotat Turcilor, dar fiind în realitate amic al Nemților și urmărind pentru el domnia Munteniei, contra fratelui său. ba știu să stoarcă și de la boerii adversari Nemților importante sume de bani sub pretext că trebue să le dea celor de la Poartă spre a nu ceda Austriei toată Muntenia. Evenimentele nu l-au ajutat și a murit — zice-se otrăvit — în București cu cîteva zile înainte de a sosi Nicolae să-și reia tronul. A fost îngropat în biserica Sf. Gheorghe.

MAVROCORDAT IOAN, domn în Moldova 1743—47, fiul lui Nicolae și frate cu Constantin. A avut o domnie rea: trăia în petreceri și desfătări. punea biruri mari. A plecat urmat de blestemele săracilor și văduvelor.

MAVROCORDAT NICOLAE, (*1680 †1730), fiul lui Alexandru, domn în Moldova de 2 ori și în Muntenia de 2 ori. A fost în vreme de 10 ani mare dragoman la Constantinopol și cu el începe obiceiul Turcilor de a da tronurile principatelor mai ales dragomanilor. Avînd mai puține relații cu Românii, nu știa limba lor și se servia de tălmaciu. Numit întîiu în **Moldova** în 1709 (domnie începută la 25 Ianuarie 1710), a adus cu el mulți Greci și, ca să micșoreze autoritatea boerilor, a încurajat pe țărani în reclamațiile lor, a pedepsit cu asprime pe cei vinovați și a căutat să se arate fără lăcomie de bani și îngăduitor în adunarea birurilor de la săraci. Mazilit în 1711, el și-a păstrat totuși situația preponderantă ce avea la Constantinopol și astfel revine după scurta domnie a lui Dim. Cantemir în același an și domnește pînă în 1716. Acum nu mai are aceeași atitudine față de boeri, ba chiar se servește de trecerea de care se bucura la Turci pentru a ajuta pe cei acuzați pe nedrept de a fi partizani ai Rușilor; se arată tot așa de binevoitor față de masa contribuabililor, micșorînd unele biruri, desființînd altele. Cînd banii țării nu ajung, dă din averea sa particulară și — lucru neobișnuit pînă atunci — prezinta boerilor mari în fiecare an semi ale visteriei. Scriitor și om învățat, el ajută desvoltarea culturii—grecești. se înțelege—prin reorganizarea Academiei din Iași; dar dă mare protecție călugărilor greci veniți pentru a se ocupa de averile mănăstirilor închinate. Prețuit mult de Turci pentru serviciile ce aducea politicei lor, fu mutat în **Muntenia**, unde situația era grea din pricina relațiilor cu Austria. Aci el găsește un partid puternic de boeri amici ai Austriei și procedează față de ei cu multă asprime, arestînd chiar pe mitropolitul Antim, pe care-l trimise la Constantinopol și care fu ucis pe drum probabil din ordinul lui. Boerii fugiți în Ardeal năvălesc în București, îl arestează și-l închid în Brașov. Poarta nu-l înlocuește formal, ci numește **caimacam** pe fratele lui, Ioan, iar, după încheierea păcii cu Austria, Nicolae își reia domnia (Ianuarie 1719) și conduce trebile cu aceeași onestitate ca și în Moldova, cu aceeași încurajare dată culturii și bisericii grecești. A murit în ziua de 3 Sept. 1730 și a fost înmormîntat în mănăstirea Văcărești. A tipărit cărți românești și grecești prin îndemnul și cheltuiala sa.

Nicolae Mavrocordat.

MAVROCORDAT SCARLAT, fiul lui Alexandru, a fost terziman la Poartă și apoi a ocupat funcțiuni importante în Muntenia. A luat în căsătorie pe Ilinca, fiica lui Constantin Brîncoveanu, și au fost cununați de Dositei Patriarhul din Ierusalim.

MAVRODI EUGENIU (*1859 †1915), diplomat român, ministru plenipotențiar. Intrat în carieră în 1885, a reprezentat țara la Bruxelles, a fost director în Minister.

MAVRODIN ① sat jud. Dîmbovița com. Gherghani; loc istoric: diferitele lupte între Mihaiu și Turci între 1595—1599. ¶ ② com. rur. jud. Teleorman, plasa Alexandria: 2228 loc. După legea 1929, sat circ. com. Buzescu.

MAVROGHENI NICOLAE (†1790), domn al Munteniei 1786—1790. Grec din Arhipelag (nu din Fanar) cu o situație foarte modestă, a reușit să ia domnia Munteniei prin sprijinul amiralului Hasan-Pașa, de și era combătut de Fanarioți, cari socoteau că numai lor li se cuvin tronurile principatelor. Aprecierile istoricilor sînt foarte deosebite: unii îl consideră un fel de nebun, alții îl socotesc ca un om iscusit care lucra cu sinceritate pentru interesele Turciei și pentru îmbogățirea sa. Despre administrația lui se spune, între altele: a silit pe preoți să-și facă regulat slujbele, a poruncit ca credincioșii să meargă la biserică în fiecare sărbătoare, a pedepsit aspru pe negustorii înșelători, a spînzurat pe hoți. Jafurile lui meșteșugite loveau și pe boeri și pe țărani. In timpul Domniei lui s'a început războiul Turcilor cu Rușii, apoi cu Austriacii. Mavrogheni a cerut să fie numit *seraschier* și, pe lîngă oștile trimese din Turcia, a organizat și el o armată de Români („oaste de țară cu căpitănii și steaguri frumoase"). El repurtează cu armatele sale (turcească și românească) două victorii importante contra Austriacilor (1788, 1789), dar, după ce Turcii sînt bătuți de Ruși în Moldova, nu mai poate împiedeca pe Prințul de Coburg de a ocupa Bucureștii. Cu tot devotamentul arătat, Turcii l-au mazilit și l-au pedepsit cu moartea. El a zidit în București o biserică așezată

Nicolae Mavrogheni.

lângă Şoseaua Kiselef. In jurul bisericii sînt morminte interesante: Principesa *Bagration* născută Văcărescu; *Aleeu Filipescu*, *Heliade Rădulescu*, etc.

MAVROGHENI PETRE (*1819†1887), om politic român. Incepînd prin a fi prefect în Moldova (1847), a devenit ministru de finanţe în timpul Domniei lui Mihail Sturdza. A mai fost ministru sub Alexandru Ghica. A fost candidat la domnie 1859 şi în timpul lui Cuza nu s'a ocupat de politică. La 15 Iulie 1886 îl vedem ministru de finanţe în primul guvern al Domnitorului Carol, apoi, în timp de patru ani, a avut tot portofoliul finanţelor în lungul minister al lui Lascar Catargiu (1871—75) şi atunci a lucrat mult pentru organizarea finanţelor ţării. In timpul guvernării liberale a lui I. C. Brătianu a reprezentat ţara la Roma, la Constantinopol şi la Viena.

Petre Mavrogheni.

MAVROGHENI PETRU P. (*1849†1916), diplomat român, ministru plenipotenţiar. Intrat în carieră în 1872, a reprezentat ţara la Belgrad, Constantinopol, Viena şi Odesa (consul general).

MAVROID NICOLAE (†1788), predicator grec. Chemat din Constantinopol în Iaşi şi în Bucureşti. A stat aci peste 20 de ani. A tipărit în Iaşi 1756 o carte de predici în greceşte: *Mreajă apostolică, adică cuvinte folositoare.* (Exemplar în Bibl. Acad. Nr. 302, cărţi vechi).

MAVROS NICOLAE (*ca. 1782†1868), general în armata rusă, grec de origine, născut în România. Pe vremea lui Kiselef a fost inspectorul general al carantinelor. A lăsat o colecţiune de antichităţi care a format începutul *muzeului* nostru din Bucureşti.

N. Mavros.

MAWR BARKER JOHN (*1815 †1892), medic englez stabilit în România (1858). A fost medic al spitalului Brîncovenesc; specialist în boale de copii, era foarte iubit în Bucureşti. Ii ziceau „Doctoru Englezu". A scris o carte despre *îngrijirea copiilor mici.*

MAX EDUARD DE (†1924), artist dramatic în Paris. Originar din România. A avut mari succese şi a fost membru al *Comediei franceze.*

MAX PRINŢ DE BADEN (*1867†1929), om politic german. Moştenitor al coroanei ducatului de Baden, a fost ofiţer în armata germană, a luat parte la războiul mondial, dar, fiind rănit, nu s'a mai întors pe front, ci s'a ocupat de Crucea Roşie. Numit cancelar al imperiului în 1918, a fost silit să ceară lui Wilson (4 Octombrie) începerea discuţiilor pe baza celor 14 puncte formulate de preşedintele Americei şi la 8 Noembrie a fost pus în situaţia de a cere împăratului Wilhelm să abdice. Acesta întîrziind cu răspunsul, Cancelarul a anunţat abdicarea împăratului şi a numit cancelar pe Ebert, care a proclamat republica. A fost deci ultimul cancelar al imperiului german şi de la 1918 a trăit retras.

MAXIM MĂRTURISITORUL (*580†662), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 21 Ianuarie. Descendent dintr'o familie bogată, a avut o educaţie şi instrucţie deosebită, a fost numit de împăratul Eraclius secretar al statului. Iscîndu-se atunci lupta religioasă între secte, mai ales în chestiunea celor două firi ale lui Cristos şi *monoteliţii* avînd la Constantinopol mare trecere, chiar şi la împăratul Constantin, se născu o mare discuţiune între Roma şi Bizanţ. Maxim se duse la Roma şi de aci urmară pentru dînsul mari nemulţumiri şi persecuţii, exil şi închisoare, încît muri.

MAXIM PELOPONISIUL, scriitor bisericesc grec sec. XVIII. S'au tipărit în Muntenia două cărţi ale lui: una în greceşte (Bucureşti, 1690): *Manual în contra schismei papistaşilor*, alta tradusă româneşte de Antim Ivireanul (Snagov, 1699): *Carte sau lumină asupra desghinării papistaşilor.*

MAXIM (†1516), mitropolit al Ungro-Vlahiei (ca. 1507—ca. 1512). A venit călugăr din Serbia, unde se zice că a refuzat titlul de *despot;* a împăcat pe Radu-cel-Mare cu Bogdan, domnul Moldovei. După moartea lui Radu, venind la tron Mihnea (zis *turcitul*), el a părăsit ţara şi s'a întors numai la începutul domniei lui Neagoe.

MAXIMILIAN I (*1459†1519), împărat german. A avut lupte cu Ludovic XI al Franţei, cu Flandra şi cu răsvrătiţii din Olanda; a gonit pe Turci pînă în Bosnia (1492).

MAXIMILIAN II (*1527†1576), rege al Boemiei şi Ungariei, împărat german.

MAXIMILIAN FERDINAND (*1832†1867), arhiduce austriac, fratele lui Frantz Iosef; împărat al Mexicului (1864), ucis la Queretaro (1867).

MAYER IGNATZ (*1800†1870), medic german stabilit în România (1834). A fost chemat de Domnitorul Alexandru Ghica: a fost medic al palatului, al armatei şi la un spital din Bucureşti. A publicat cîteva scrieri, între cari: *Du progrès dans les principautés de Valachie et de Moldavie.*

MAZARIN JULES (*1602 †1661), om de stat fr., cardinal (dar nu preot), prim-ministru al Anei de Austria (1643), regenta Franţei în timpul minorităţii lui Ludovic XIV. Cu toate defectele ce i s'au atribuit, el conduse politica aşa că întinse Franţa pînă la Rin şi pînă la Pirinei şi potoli crizele interne foarte acute şi provocătoare de turburări.

J. Mazarin.

MAZEPPA IVAN STEPANOVICI (*1644†1709), hatman al Cazacilor. Crescut la curtea Regelui Poloniei; surprins de un nobil în flagrant delict de adulter, fu legat pe un cal nărădăios, care-l duse în Ucraina: aci fu ales hatman de către Cazaci. Aliat cu Petru cel Mare contra lui Carol XII, îl trădă apoi şi se închise cu noul său prieten la Tighina, unde se sinucise după înfrîngerea şi fuga lui Carol. Viaţa lui inspiră multe opere de artă şi de literatură; între acestea, poema lui Lord Byron *Mazeppa.*

MAZZARINO ☞ MAZARIN.

MAZZINI GIUSEPPE (*1805†1872), revoluţionar ital. Intemeiă la Marsilia, cu Bianca şi Santi, partidul zis Juna-Italia; exilat, arestat, rătăcind prin diferite ţări, încercînd prin comploturi şi mişcări revoluţionare să introducă republica, el aduse mari servicii ideei de unitate a Italiei.

MĂCĂREŞTI, com. rur. jud. Lăpuşna pe Prut, plasa Nisporeni; 2175 loc. E anterioară sec. XVIII; are o bis. constr. de Grigore Sturdza la 1808. După legea 1929, sat din circ. com. Boldureşti.

MĂCELAR ILIE (*1822†1891), om politic român în Transilvania. A luptat în 1848—49 şi, prins de Unguri, a fost condamnat la moarte, dar graţiat. După aceste evenimente, a fost magistrat, apoi deputat în Camera din Pesta (1867); a luat parte la toate congresele naţionale politice şi a colaborat la înfiinţarea băncei „Albina", fiind preşedinte mai mulţi ani.

MĂCEŞU-DE-JOS ① com. rur. jud. Dolj, plasa Bîrca; 2028 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Măceşu-de-sus. ¶ ② M.-DE-SUS, c. r. tot acolo: 3314 loc. Circ. com. cu 5 sate (1929).

MĂCIN, com. urb. jud. Tulcea, plasa Măcin; port la Dunăre în faţa Brăilei; 5000 loc.

MĂCIUCA, circ. com. jud. Vîlcea cu 39 sate (1929).

MĂDĂRAŞ ① com. rur. jud. Bihor, plasa Salonta; 1291 loc. ¶ ② c. r. jud. Ciuc, plasa Centrala; 2336 loc. Mină de fier. Staţie c. f. între Miercurea Ciucului şi Gheorgheni. ¶ ③ c. r. jud. Mureş, plasa Band; 2884 loc. ¶ ④ c. r. jud. Satumare, plasa Arded; 1947 loc.

MĂDERAT, com. rur. jud. Arad, plasa Şiria; 3300 loc. Staţie c. f. între Sîntana şi Ineu pe linia de la Arad spre Brad.

MĂGARUL, schit călugări jud. Tutova com. Zorleni.

MĂGHERUŞ-ŞIEU, st. c. f. jud. Năsăud între Dej şi Borgo Bistriţa; de aci porneşte linia spre Ludoş de Mureş.

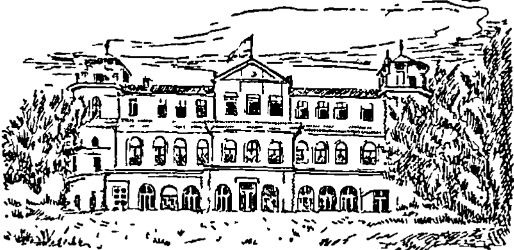
MĂGIREŞTI, circ. com. jud. Bacău cu 16 sate (1929). In com. centrală petrol.

MĂGURA ① com. rur. jud. Vlaşca, plasa Cîlniştea; 2494 loc. Circ. com. cu 6 sate (1929). ¶ ② staţie c. f. jud. Buzău linia Buzău-Nehoiaş. In Satul Măgura lignit. ¶ ③ vîrf în masivul muntos Grinţieş, 1509 m. alt.

MĂGURA CALULUI, vîrf în masivul muntos Grinţieş alt. 1230 m.

MĂGURA OCNEI, mănăstire de călugări jud. Bacău, aşezată într'o poziţie încîntătoare lîngă Tîrgu-Ocna. Se zice că a fost întemeiată de domnitorul Constantin Racoviţă pe la 1756.

MĂGURELE ① sat jud. Ilfov. Aci este institutul de fete „I. Otetelişanu" proprietatea Academiei Române (şcoală normală). Circ. com. cu 3 sate (1929). ¶ ② c. r. jud. Teleorman plasa Turnu; 4345 loc. După legea 1929, com. suburbană la oraşul Turnu-Măgurele.

Castelul dela Măgurele (Ilfov).

MĂGURENI, com. rur. jud. Prahova, plasa Prahova; 2640 loc. După legea 1929, sat circ. com. Floreşti.

MĂICĂNEŞTI, circ. com. jud. Rîmnic Sărat cu 13 sate (1929).

MĂLĂEŞTI ① circ. com. jud. Dolj, cu 19 sate (1929). ¶ ② staţie c. f. jud. Prahova între (Ploeşti) Buda şi Slănic.

MĂLDĂENI, com. rur. jud. Teleorman, plasa Roşiori-de-Vede; 3785 loc. Circ. com. cu 2 sate (1929).

MĂLDĂRESCU GEORGE (*1838 †1896), colonel rom. distins în războiul independenţei.

MĂLDĂRESCU NICOLAE Dr. (*1844 †1927), medic român. Profesor la facultatea de medicină din Bucureşti (1876), decan (1894—1906).

MĂLINESCU VASILE (*1817 †1866), om politic român. A fost secretarul Arhivelor statului în Iaşi; Domnitorul Sturdza l-a silit să se expatrieze din cauza ideilor lui politice; membru al divanului ad-hoc, ministru de culte în 1861.

MĂLINI, com. rur. jud. Fălticeni (fost Suceava, Baia după legea 1929) plasa Mălini; 1732 loc. Şcoală de meserii. Circ. com. cu 9 sate (1929).

MĂMĂEŞTI ① staţie c. f. jud. Cernăuţi între Cernăuţi şi Lujeni. ¶ ② M.-NOI, c. r. jud. Cernăuţi, plasa Şipeniţului; 4596 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Lujeni. ¶ ③ M.-VECHI, com. r. tot acolo; 3500 loc.

MĂMĂLIGA, com. rur. jud. Hotin, plasa Lipcani; 1934 loc. După legea 1929, sat circ. com. Costiceni. ¶ ② staţie c. f. între Larga şi Suliţa-Nouă.

MĂMĂLIGĂ VODĂ, porecla lui Grigore CALIMAH (☛ acest cuv.).

MĂNĂSTIREA, com. rur. jud. Ilfov; plasa Olteniţa; 2082 loc. circ. com. cu 5 sate (1929). Aci este o proprietate a Regelui Carol II.

MĂNĂSTIREA DEALULUI, măn. jud. Dîmboviţa la 4 km. de Tîrgovişte; întem. de Radu V cel Mare la 1499. Reparată de Vodă Bibescu pe la 1844; a fost lagăr de prizonieri turci în timpul războiului din 1877—78, mai tîrziu a fost aci o şcoală de subofiţeri, apoi depou de arme. Azi este o frumoasă şcoală militară. In biserica mănăstirii se păstrează craniul lui Mihaiu Viteazul şi al lui Radu întemeietorul.

MĂNĂSTIREA DINTR'UN LEMN, măn. de maici, jud. Vâlcea pe Valea r. Otăsău, aproape de Rîmnicul Vâlcii. Nu se ştie anul întemeierii, dar exista la 1579.

MĂNĂSTIREA HUMORULUI, com. rur. jud. Cîmpulung, plasa Humorului; 2015 loc. Circ. com. cu 4 sate (1929).

MĂNĂSTIRENI ① com. rur. jud. Cluj, plasa Calata; 2380 loc. ¶ ② circ. com. jud. Botoşani cu 15 sate (1929).

MĂNĂŞTUR ① com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Veriga; 1790 loc. Staţie c. f. între Ilia şi Lugoj. ¶ ② com. rur. jud. Cluj, plasa Calata.

MĂNESCU AUREL (*1859 †1919), fost profesor de calcul integral şi diferenţial la facultatea de ştiinţe din Iaşi (1890).

Valter Mărăcineanu.

MĂNEŞTI, sat jud. Dîmboviţa; 1112 loc. Mine de lignit.

MĂNEUŢI, com. rur. jud. Rădăuţi, plasa Dorneşti; 2650 loc.

MĂRĂCINEANU VALTER (*1840 †1877), ofiţer român. A murit eroic, avînd gradul de căpitan, în asaltul de la Griviţa în fruntea companiei sale în ziua de 30 August.

MĂRĂNDENI, com. rur. jud. Bălţi, plasa Făleşti; 2387 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Slobozia-Bălţi.

MĂRĂŞEŞTI, com. urbană jud. Putna plasa Mărăşeşti; 4000 loc. Staţie c. f. pe linia principală Bucureşti-Cernăuţi, de aci se desparte linia care merge spre Vaslui-Iaşi-Chişinău, linia spre Galaţi şi linia laterală pînă la Panciu.

In jurul acestei comune s'a dat, în cursul marelui războiu, cea mai mare bătălie, care a ţinut 14 zile (6—20 August 1917) şi s'a terminat cu victoria Românilor. Atacul, bine pregătit, din partea armatei germane, avea de scop să sdrobească rezistenţa de aci, ceea ce le-ar fi dat stăpînirea întregei Moldove. Bătălia se compune din o serie de atacuri ale inimicului şi de contra-atacuri ale noastre, toate dovedind pricepere în concepţiune, îndîrjire în execuţiune, un avînt eroic şi un spriit de jertfă din partea comandanţilor şi a soldaţilor. Un publicist german zice că bătălia aceasta a devenit „*mîndria armatei române în războiul mondial*". În amintirea acestor fapte s'a hotărît a se ridica în localitatea aceasta un mare *mausoleu*.

MĂRĂŞTI ① sat jud. Putna, plasa Mărăşti, com. Răcoasa. După legea din 1929, ţine de circ. com. Soveja. Aşezat la N. de confluenţa r. Şuşiţa cu pîrâul Răcoasa. In jurul acestei localităţi a fost, în cursul marelui războiu, una din marile bătălii din anul 1917. A ţinut de la 22 Iulie pînă la 1 August: după ce trupele inimice au fost respinse din poziţiile lor şi silite a se retrage, Românii le-au urmărit timp de 4 zile şi au recucerit 30 de localităţi. Ofensiva aceasta a fost oprită, din pricină că atunci începe debandada pe frontul rusesc din Bucovina, care influenţează pe cel din Moldova şi slăbeşte puterea de ofensivă a frontului româno-rus. ¶ ② staţie c. f. jud. Tutova între Zorleni şi Prut.

MĂRĂŢEI, com. rur. jud. Suceava, plasa Dragomirna; 2000 loc. Circ. com. cu 2 sate (1929).

MĂRCĂUŢI, com. rur. jud. Hotin, plasa Briceni: 2546 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Cepeleuţi.

MĂRCEŞTI, circ. com. jud. Dîmboviţa, plasa Bilciureşti; cu 8 sate (1929).

MĂRCULEŞTI ① circ. com. jud. Ialomiţa, plasa Slobozia, cu 8 sate (1929). ¶ ② M.-TÎRG,

com. rur. jud. Soroca, plasa Floreşti; 2807 loc. După legea 1929, sat circ com. Floreşti. ¶ ③ staţie c. f. linia Bălţi-Mateuţi.

MĂRCUŢA, sat jud. Ilfov com. Pantelimon. Aci a fost multă vreme spital de alienaţi. Era şi o veche mănăstire, din care a rămas biserica, zidită în 1587 de Dan vel-logofăt.

MĂRDĂRESCU GEORGE (*1866), general român. Sublocotenent 1888, general de brigadă 1916, de divizie 1918, de corp de armată 1927. Retras din oştire, e senator de drept. A fost şef de stat-major al armatei a 2-a în 1916 şi 1917. Numit comandantul forţelor române din Transilvania la 12 Aprilie 1919, el porneşte ofensiva în contra Ungurilor la 16 Aprilie, avînd de rezultat gonirea armatelor ungureşti peste Tisa şi ocuparea Budapestei.

MĂRGĂRIT APOSTOL (*1834 †1903), profesor român în Macedonia (de la 1862 cu întreruperi), inspector al şcoalelor române din Turcia. A publicat scrieri despre situaţia şcoalelor şi studii istorice despre Românii din Macedonia. (*Etudes historiques sur les Valaques du Pinde*, 1881; *Les Grecs, les Valaques et les Albanais et l'empire turc*, 1886). A fost membru corespondent al Academiei Române (1889).

Ap. Mărgărit.

MĂRGĂU, com. rur. jud. Cluj, plasa Calata; 2320 loc.

MĂRGEALĂ ŞTEFAN, Român basarabean, a publicat în 1827 la Petersburg O gramatică ruso-română. In 1829 se găsea la studii în Paris. A fost funcţionar în Ministerul de instrucţie din capitala imperiului.

MĂRGINEANU ALEXANDRU (*1871 †1930), general român. Sublocotenent în 1891, a intrat în războiu colonel. General de brigadă 1917, de divizie 1919. S'a distins în luptele de la Mărăşti şi Varniţa.

MĂRGINENI ① com. rur. jud. Neamţ, plasa Războeni; 2003 loc. După legea 1929, sat ţine de circ. com. Dochia. ¶ ② circ. com. jud. Bacău cu 17 sate (1929). ¶ ③ măn. jud. Prahova com. Haimanale, fundată de familia Cantacuzino pe la 1554. A fost şi închisoare politică pe la 1840. Aci au stat Nicolae Bălcescu şi alţii.

MĂRTINENI, circ. com. jud. Trei-Scaune, cu 3 sate (1929).

MĂRTINUŞ, circ. com. jud. Odorheiu cu 3 sate (1929).

MĂŞCĂUŢI, com. rur. jud. Orheiu, plasa Criuleni; 5911 loc. Circ. com. cu 12 sate (1929).

MĂTĂSARU, staţie c. f. jud. Dîmboviţa între Titu şi Goleşti (linia Buc.-Piteşti-Craiova, etc.).

MĂTRICI, com. rur. jud. Mureş, plasa Eremitul; 1038 loc. Staţie c. f. linia îngustă Tîrgu-Mureş-Sovata-Praid.

MĂŢĂU ① com. rur. jud. Muscel, plasa Dîmboviţa; 2018 loc. După legea 1929, sat din circ. com. Pravăţ. ¶ ② vîrf de munte jud. Muscel, alt. 1050 m.

MĂXINENI, circ. com. jud. Rîmnic-Sărat, plasa Măicăneşti; cu 8 sate (1929). Aci a fost o mănăstire, din care a rămas o biserică, zidită de Mateiu-Basarab în 1638.

MĂZĂNĂEŞTI, circ. com. jud. Suceava cu 6 sate (1929).

MĂZĂREANUL VARTOLOMEIU († ca. 1800), călugăr şi scriitor bisericesc în Moldova. A avut ranguri bisericeşti importante. A tradus multe scrieri religioase şi a scris o relaţie a unei călătorii în Rusia. Lui i se atribue *Panegiricul lui Ştefan cel Mare*, o frumoasă compoziţie retorică religioasă şi istorică, publicată de Kogălniceanu în 1841; alţii cred că e o operă tîrzie care imită felul de scriere din sec. XVIII.

MECA (sau MECCA), oraş în Arabia (☛ Asia), 60.000 loc., este locul de pelerinaj al Mahomedanilor: fiecare credincios e dator să meargă cel puţin odată în viaţă la Meca, să ocolească de şapte ori Caaba (☛ acest cuv.). Locuitorii trăesc din comerţul ce fac cu nenumăraţii pelerini. Ca construcţie e vestită moscheea cadrilateră cu arcade, în jurul Caabei.

MECENA CAIUS CILNIUS (*69 †8 a. Chr.), politic roman, amic al lui August, abil seducător al inimicilor acestuia, protector al poeţilor şi artiştilor. Viaţa privată cam uşuratică. Numele său a devenit sinonim cu protector al Artelor..

MECKLENBURG-STRELITZ, mare ducat în Germania; 2930 km. p.; 112.000 loc. Cap.: Neu-Strelitz, 12.000 loc.

MECKLENBURG-SCHWERIN, mare ducat în Germania; 13.127 km. p.; 688.000 loc. Capitală: Schwerin; 50.000 loc.

MEDIAŞ, com. rur. jud. Tîrnava-mare, plasa Mediaş; 14.000 loc. Staţie c. f. linia principală Bucureşti-Cluj între Sighişoara şi Copşa-Mică. Oraş vechiu, are o biserică săsească din 1460.

MEDICI COSIMO (*1519 †1574), primul mare duce de Toscana, îşi stabili domnia după multe şi mari războaie şi negocieri, pedepsind cu cruzime pe inimicii învinşi şi servindu-se de intrigi ca să reuşească. Ca domnitor, a încurajat artele şi a pus să se construiască mari lucrări de căi de comunicaţie.

MEDICI GIOVANNI (*1498 †1536), general italian, şef de trupe de condotieri, luptînd pentru diferiţi suverani. Murind în urma unei răni, trupele lui purtară doliu şi se numiră de atunci *bandele negre*.

MEDICI LORENZO MAGNIFICUL (*1448 †1492), duce de Florenţa, vestit mai ales prin sprijinul acordat artiştilor şi literaţilor.

MEDIEŞ-AURIT, com. rur. jud. Satu-Mare, plasa Seini; 3449 loc.

MEDINA, oraş în Arabia; 20.000 loc.; aci mormîntul lui Mahomet.

MEDITERANĂ MAREA (☛ Europa) între Europa, Asia şi Africa, comunică cu Oc. Atlantic prin strîmt. Gibraltar; a doua comunicare s'a stabilit prin tăierea Canalului de Suez. Supraf. totală 3 milioane km. p. în cari intră şi Marea Neagră (424.000) şi Adriatica (135.000).

MEDJIDIA, com. urb. jud. Constanţa plasa Medjidia lîngă balta Carasu; 9000 loc. Staţie c.f. pe linia Cernavoda-Consstanţa; de aci porneşte linia spre Babadag şi linia spre Bazargic. Are 1 gimnaziu de băeţi. Numele îi vine dela Sultanul Abdul Medgid.

MEDOC, regiune în Franţa (Gironde); vinuri vestite.

MEFISTOFELE sau MEPHISTO, numele dracului în unele scrieri germane. de unde a trecut şi în alte literaturi.

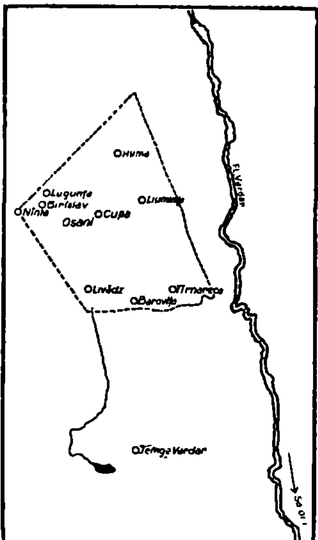
MEGHELUŞ (ungureşte MAGYAROS), munte în Carpaţi, între satele Breţcu şi Oituz. Aci a fost, în cursul marelui războiu, o mare luptă, victorioasă pentru Români, în zilele de 11—13 Octombrie 1916, cu care începe seria de lupte ce formează întîia bătălie a trecătorilor.

MEGISER HIERONYMUS (†1616), filolog germ., publică (1592) o colecţie de specimene linguistice, între cari e şi un *Tatăl nostru* românesc, însă zice că *este în limba chineză*.

MEGLEN (sau MEGLENIA), regiune din Grecia aşezată la V. de rîul Vardar, numită şi Caragiova. Intr'o parte din acest ţinut locuesc şi Români. Ei se deosebesc de ceilalţi Români (*Aromâni*) din peninsula balcanică prin faptul că unii au îmbrăţişat *islamismul* şi prin vorbirea lor care este ca un *subdialect*, alţii zic un *dialect* particular. Numele ce-şi dau ei înşişi este *Vlaşi*. In cercetările etnografice şi linguistice s'a obişnuit să li se zică Me-

Tipuri de Meglenezi (După: Weigand)

glenezi sau **Megleno-români**. Aşezările lor sînt cuprinse într'un oraş mic (**Ninta**) şi în cîteva sate: **Oşani, Birislav, Lugunţa, Huma, Liumniţa, Cupa, Ţîrnareca, Baroviţa, Livădz**. Vorbirea lor se caracterizează prin aceea că schimbarea labialelor este altfel decît a Macedo-românilor, sunetele *ă* şi *î* sînt confundate într'un singur sunet, *d* final cade în grupa *nd*, etc.

Harta regiunii Meglen.
(După: Weigand)

MEHADIA ① com. rur. jud. Severin, plasa Orşova; 2233 loc. aproape de st. baln. **Băile Herculane**; st. c. f. linia Bucureşti - Timişoara. ¶ ② rîu, afluent al r. Cerna.

MEHADICA, com. rur. jud. Severin plasa Teregova: 2200 loc.

MEHEDINŢEANU LUPU (†1618), boer român. Era paharnic. A fost între conducătorii unei mişcări contra Grecilor şi în special contra Domnitorului Alexandru Iliaş. Nereuşind, a fugit în Ungaria, dar mai tîrziu a fost prins de urmaşul lui Alexandru şi predat Turcilor, cari îl uciseră.

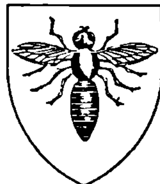
MEHEDINŢI, jud. în Oltenia; cap. *Turnu-Severin*; 5320 km. p., 287.000 loc. (1915); are 9 plăşi, 3 com. urb. şi 204 com. rur. (1926); face parte din circ. Curţii-de-apel din Craiova; are 10

Harta jud. Mehedinţi.

şcoale primare urbane şi 335 rurale (1929), 102 cooperative de aprovizionare şi consum cu capital 3.898.000 lei (1925), 55 coop. p. exploatare de păduri cu cap. 1.730.000 lei (1925), 317 biserici, ţine de eparhia Rîmnicului

MEHEDINŢI SIMION (*1868), geograf şi scriitor român. După studii în Germania, a fost primul profesor al catedrei de geografie la Universitatea din Bucureşti (1901). Membru al Academiei Române (1915). A fost ministru de instrucţie în 1918. A publicat **studii de specialitate** în legătură cu cursul său: *Problemele geografice contemporane*, 1900; *Eterogeneitatea celor patru sfere*, 1900; *Obiectul si definiţiunea geografiei*, 1901; *Antropogeografia*, 1904; *Aplicări antropogeografice*, 1909; *Vechimea poporului român şi legătura cu elementele alogene*, 1925; apoi **cărţi didactice** pentru curs secundar (în multe ediţiuni începînd din 1911). Incepînd din 1893, a publicat articole în „Convorbiri literare" cu subiecte diferite de politică, organizare şcolară, educaţie populară, etc., iar între 1907—1920 a fost directorul revistei. Cu aceleaşi preocupări, a întemeiat o revistă pentru popor (*Duminica poporului*) şi a scris cărţi cu privire la **biserică** (*Pentru biserica noastră*, 1911, *Poţi fi om fără a fi creştin?* ş. a.), la **şcoală** (*Indărăt spre şcoală*, 1907, *Şcoala poporului*, 1918, *Altă creştere*: *şcoala muncii*, 1919), la **educaţie în genere** şi la pregătirea tineretului pentru viaţa (*Către noua generaţie*, 1912, *Ofensiva naţională* 1912), la **literatură** (*Primăvara literară* 1914). Notăm încă: o biografie a lui *Titu Maiorescu* (1915) şi o operă de cultură generală: *Ce trebue să cugete un Român despre ţara şi naţia română*, 1921. Discursul de recepţie la Academie a tratat despre *Caracterizarea unui popor prin munca şi uneltele sale* (1920).

Stema jud. Mehedinţi.

MEHMEŢ ALI PAŞA (*1827 †1878), general turc, de origine germană (KARL DETROIT), a luat parte în războiul Crimeei (1853), în războiul contra Ruşilor şi Românilor (1877), a reprezentat statul la congresul din Berlin (1878), a fost asasinat în Albania.

MEIDANCHIOI, com. rur. jud. Tulcea, plasa Isaccea; 2120 loc. După legea 1929, sat circ. com. Nicoliţel.

MEILHAC HENRI (*1831 † 1897), autor dramatic francez. Membru al Academiei franceze (1888). Op pr. *La vertu de Célimène* (1861), *Décoré* (1888). Asemenea, în colaborare cu Halévy, libretele operetelor lui Offenbach: *Belle Hélène* (1864), *La Périchole* (1868), *Les Brigands* (1869). In colaborare cu A. Millaud: *Mam'zelle Nitouche* (1883). Multe din acestea s'au jucat pe scenele teatrelor noastre.

MEILLET [meïe] ANTOINE (*1866), filolog francez. S'a ocupat de gramatica comparată (*Introduction a l'étude comparative des langues indo-européennes*, 1903), de teoriile generale ale linguisticei (*La linguistique*, 1915, *Linguistique historique et l. generale*, 1921), şi a studiat istoriceşte desvoltarea cîtorva limbi din Europa (*greacă*, 1920, *latină*, 1928, *polonă*, 1921, *serbo-croată*, 1924). A vizitat ţara noastră şi a ţinut conferinţe. E membru onorar al Academiei Române (1923).

MEISSONNIER [mesonie] ERNEST (*1815 †1891), pictor fr.. După ce dete preţioase scene de interior şi de viaţă intimă, însoţi statul-major al lui Napoleon III în Italia şi făcu tablouri istorice; deasemenea în timpul războiului din 1870 începu o serie, pe care n'o termină.

MEITANI GEORGE (*1840 †1909), advocat şi jurist român. A publicat *Studii constituţionale*, 1878, şi o lungă cercetare asupra constituţiei din 1866 în multe fascicole (1880 şi urm.), lucrare premiată de Academia Română. In tinereţe a publicat şi un volum de versuri (*Cînturi intime*, 1860). A fost deputat şi senator în multe legislaturi.

MEKHONG, fluviu în Asia, lung 4500 km.

MELANCHTON FILIP SCHWARTZERD (*1497 †1560), unul din întemeietorii protestantismului şi luptător neobosit. Lui se datoreşte *Confesiunea de la Augsburg*. A lăsat numeroase scrieri.

MELANESIA, regiune din Oceania (☛ harta OCEANIA), cuprinde grupele de insule de la Noua Guinee pînă la ins. Figi; 145.892 km. p., 642.300 loc.

MELANIA ROMANA (sec. V), sfîntă, prăznuită de biserica ortodoxă la 31 Decembrie. A trăit pe timpul lui Onoriu. Era dintr'o familie bogată şi nobilă. După ce s'a căsătorit şi a pierdut copiii, şi-a vîndut averea şi a înfiinţat o mănăstire, unde a murit după o viaţă pioasă.

MELBOURNE, oraş în Australia, capit. Coloniei Victoria; 491.000 loc.

MELCHISEDEC, pers. biblic (Vechiu Test.), preot şi rege în Ierusalim (2000 de ani a. Chr.).

MELCHISEDEC ŞTEFĂNESCU (*1822 †1892), prelat şi istoric român. A învăţat la Seminariul din Iaşi (Socola), s'a călugărit (1843), a fost hirotonit ierodiacon şi numit inspector al Seminariului. A făcut studii superioare teologice la Kiew (1848 ş. u.). Intorcîndu-se, a fost profesor şi rector al seminariului din Iaşi, rector al celui din Huşi, arhimandrit, arhiereu, conducător al episcopiei din Ismail, Huşi, episcop titular la Roman. A fost membru al divanului ad-hoc şi luptător neobosit pentru unire. Ministru în primul cabinet al lui Kogălniceanu (1861), a demisionat, fiindcă un număr de membri ai Adunării nu admiteau ca un călugăr să fie ministru. Membru al Academiei Române (1870), el a îmbogăţit şi literatura special bisericească (*Liturgică*, 1853; *Tipic*, 1854; *Teologie dogmatică*, 1855; *Catehismul ortodox*, 1857; *Teologia pastorală*, 1863; *Euhologiu*, 1873) şi istoria bisericească (*Cronica Huşilor şi a episcopiei*, 1869; *Cronica Romanului şi a episc.*, 1874; *Inscripţiile bisericelor armeneşti din Moldova*, 1881; *Inscripţia de la mănăstirea Răsboieni*, 1882; *Viaţa Mitrop. Filaret* II, 1883; *Viaţa lui Grig. Ţamblac*, 1884; *Notiţe istorice adunate de la 48 de mănăstiri şi biserici*, 1885; *Biserica română în luptă cu protestantismul*, 1890; *Istoria bisericii Trei Ierarhi*, ş. a.), prin acestea a adus contribuţii preţioase şi istoriei generale şi istoriei literare; a tradus *cuvîntările Sf. Ioan Hrisostom*, 1883, a editat *didahiile sau predicile lui Antim Ivireanul*, 1889; a tratat diferite chestiuni de actualitate, cu privire la organizarea bisericească (*Ierarhia şi instituţia sinodală în bis. ortodoxă*, 1803; *Papismul şi starea actuală a bisericii în România*, 1883; *Memoriu despre starea preoţilor*, 1888) sau la cea şcolară (*Facultatea de teologie*, 1882; *Cuvînt pentru şcoala şi biserica română*, 1885), sau cu privire la diferite amănunte în legătură cu viaţa şi activitatea preoţilor, ş. a. (*Cîntările bisericeşti*, 1882; *Editarea cărţilor bisericeşti*, 1882; *Biserica şi Calendarul*, 1881; *Despre cinstirea şi închinarea icoanelor*, 1890).

Ep. Melchisedec.

MELEDIC, st. balneară, jud. Buzău com. Lopătari. Ape sărate cu iod, brom, sulf.

MELETIE ARHIEPISCOPUL (†381), sfînt, prăznuit de biserica ortodoxă la 12 Februarie. A fost patriarh al Antiohiei, detronat şi gonit de trei ori şi iarăşi chemat, după cum împăratul era amic sau adversar al arienilor. El a încercat să aducă pacea în biserică, dar muri chiar în timpul sinodului ecumenic de la Constantinopol.

Mitropolitul Meletie.

MELETIE BRANDABURUL, mitropolit al Moldovei 1844—1848. A fost întâiu episcop de Huşi (din 1803), apoi de Roman (din 1826).

MELETIE MACEDONUL ☛ MACEDONUL.

MELETIE, mitropolit al Proilaviei pe la 1644.

MELETIE KOVACI (†1770), episcop român-unit al diecesei Oradia-mare, dar supus episcopului catolic din acelaşi oraş. Originar din Macedonia, era preot, cînd a fost numit de guvernul din Viena (1748); a stăruit, fără succes, să-şi valorifice drepturile, să devină realmente conducător al diecesei.

MELIDON GEORGE (*1831 †1897), profesor român. A fost profesor la colegiul din Iaşi, director la ministerul Cultelor din Moldova, director general al şcoalelor, inspector şcolar. A publicat cîteva cărţi didactice şi un curs de *Pedagogie* (1874).

MELILLA, oraş în Maroc pe coasta N. a Africei, port la Mediterană; 2000 loc. Aci a fost o veche colonie romană.

MÉLINE JULES (*1838), om politic francez, ministru, prez. al Camerei, prez. de consiliu, şeful partidului *progresist*, susţinător al tarifului protecţionist (1892); ultima dată ministru de agricultură în 1915—16.

MELPOMENE, muza Tragediei.

MEMFIS (MEMPHIS), oraş în Egiptul antic, întemeiat, după legendă, de Menes, primul rege din prima dinastie tinită; prin sec. XI p. Chr. se ruină. Prin săpăturile arheologilor s'au descoperit multe statue şi părţi din templul lui Phtah.

MEMNON ① pers. legend. Grecia antică: unul din eroii de la Troia, omorît de Ahile. ¶ ② rege al Etiopienilor S'a socotit că una din statuele colosale din necropola tebană (Egipt) îl reprezintă pe el.

MEMORANDUM AL ROMÂNILOR DIN UNGARIA, adresat împăratului Frantz Iosef în Maiu 1893, urma să-i fie prezentat în Viena de o delegaţiune specială ; guvernul Ungariei a convins pe suveran să nu primească pe delegaţi şi să înapoieze memorandul în plicul nedesfăcut. Acest act, prin care Românii îşi arătau suferinţele din cauza legilor şi practicilor ungureşti, a a fost publicat. Guvernul Ungariei a socotit această faptă ca o trădare şi a dat în judecată pe membrii comitetului: *Dr. I. Raţiu*, *G. Pop de Băseşti*, *Iuliu Coroian*, *Vasile Lucaciu*, *Dim. Comşa*, *T. Mihaly*, *Aurel Suciu*, ş. a. Curtea cu juraţi din Cluj i-a condamnat (Mai 1894) la închisoare (între 5 ani şi 2 luni). Unii au trecut în România, alţii au fost închişi la Seghedin şi la Vaţ şi graţiaţi în 1895. Aceste împrejurări au înăsprit mult relaţiile dintre naţionalităţile Ungariei şi guvernul ţării şi a prilejuit manifestări de protestare în Bucureşti şi în alte oraşe ale regatului român.

MENAM, fl. Siam, se varsă în gôlful Siam; 1370 km. lung.

MENCIKOV ALEXANDRU SERGHEVICI (*1787 †1869), general şi polit. rus, participă la războaiele cu Turcii; fu ambasador la Constantinopol în vremea evenimentelor din 1853 şi precipită, prin purtarea lui, deslănţuirea războiului.

MENDEL IOHAN GREGOR (*1822 † 1884), botanist austriac. Fiind călugăr saugutin, a studiat biologia plantelor din grădina mănăstirii, mai ales fenomenele de ereditate: s'a ocupat şi de hibrizi. A stabilit o serie de legi ale *eredităţii* cari arată în ce chip se transmit caracterele părinţilor în cursul mai multor generaţii.

MENDELEJEFF DIMITRIE IVANOVICI (*1834 †1907), chimist rus, prof. la Univ. Petersburg; făcu studii asupra petrolului, compresiunii gazelor, etc.

MENDELSSOHN BARTHOLDY FELIX (*1809†1847), compozitor german. Op. pr. *Visul unei nopţi de vară*, *Edip la Colonna*, *Antigona*.

MENDÈS CATULLE (*1841 †1909), poet şi autor dramatic francez. Traduceri româneşti: *Sanguine* (de Bonif. Florescu, 1889); *Nihilista* (f. a.); *Arta de a iubi* (de I. S. Spartali, Buc. 1903); *Romanul roşu* (de V. Trifu, Buc. (1912); *Nuvele* (Iaşi 1913); *Tînăra căsătorită* (de L. Danon, Buc. 1918).

MENDOZA HURTADO DE (*1503 †1585), poet span. Op .pr. *Lazarillo de Tormes* (1554); *Răsboiul Grenadei*. Povesteşte fapte la cari a luat parte.

MENELIK (*1842 †1913), negus al Abisiniei, deveni şi împărat al Etiopiei (1889). După un tratat cu Italia (1889), interpretat de aceasta ca acordîndu-i protectoratul, isbucni războiul (1895), încheiat cu înfrîngerea Italiei şi cu recunoaşterea independenţei (1896).

Menelik II.

MENENIUS AGRIPPA, ☞ AGRIPPA.

MENTON [maⁿtoⁿ], oraş în Franţa, la 21 km. de Nisa; 9000 loc.; renumit pentru clima dulce, care atrage mai ales iarna suferinzi din toată Europa. Aparţine Franţei din 1860.

MENUMORUT, duce al unui mic stat românesc, care se găsea prin părţile N. V. ale Transilvaniei pe la anul 888; era vasal al împăratului bulgăresc.

MERA IOAN T. (*1864 †1909), preot şi învăţător român în Transilvania. A publicat povestiri şi basme culese din popor, între cari un vol. *Din lumea basmelor*, 1906.

MERA (sau MIRA), fostă mănăstire, jud. Putna, pe Milcov, întemeiată pe la 1686 de un Moţoc din Odobeşti, terminată şi înzestrată de Constantin Cantemir (1689) şi de fiul său Antioh (1706). Azi e biserică de mir.

MERAN, oraş în Italia, provincia Tirol; 23.000 loc., st. balneară.

MERCIER [mersie] DESIRÉ (*1851), cardinal belgian. A avut o atitudine demnă sub ocupaţia germană în timpul marelui războiu: a publicat memorabile *scrisori pastorale*.

MERCUR (MERCURIU), zeu roman fiul lui Jupiter, mesagerul zeilor, zeul elocvenţei, al comerţului şi al hoţilor. Echivalent cu grec. Hermes.

Mercur.

MEREI, circ. com. jud. Buzău cu 17 sate (1929).

MEREJKOVSKI DIMITRIE SERGEVICI (*1866 †1929), scriitor rus. Trad. rom: *Moartea zeilor* (de V Demetrius, 1916), *Leonardo da Vinci* (de V. Demetrius, 1920), *Invierea zeilor* (de V. Demetrius, 1921), *Petru cel Mare* (de V. Demetrius, 1923), *Iubirea mai tare ca moartea* (de Al. Iacobescu, f. a.).

MERENI ① com. rur. jud. Lăpuşna plasa Budeşti; 4800 loc. Circ. com. cu 20 de sate. ¶ ② M.-DE-JOS, com. rur. jud. Vlaşca, plasa Cîlniştea; 2539 loc. După legea 1929, sat circ. com. Crevenicu.

MEREŞTI, com. rur. jud. Odorheiu, plasa Ocland; 2731 loc.

MÉRIMÉE PROSPER (*1803 †1870), scriitor francez; membru al Academiei de inscripţiuni (1843), al Academiei Franceze (1844); stărui pentru a fi cunoscute în Franţa literaturi streine, mai ales cea rusă. Traduceri româneşti: *Carmen* (de Radu Baltag, Buc, 1908), *Colomba* (de Natalia Iosif, Buc. 1909), *Noaptea de urgie şi măcel* (de G.B. Rareş, 1920), *Amantul Venerei*, nuvele (de D. Karnabat, 1918), *Dama de pică* (de S. Panteli).

MERIŞANI, com. rur. jud. Teleorman, plasa Balaci; 2182 loc. Circ. com. cu 6 sate (1929).

MEROPA, pers. mitol. grec., fiica lui Atlas şi soţia lui Sisif. Viaţa ei dete subiect tragediilor scrise de Euripide (greceşte), Maffei (ital. 1713), Voltaire (fr. 1743) Aceasta din urmă a fost tradusă în româneşte de Grigore Alexandrescu, publ. 1847.

MEROVINGIENI, numele primei dinastii naţionale în Franţa (după numele lui Merovée), începe cu Clodion (428—448) şi se sfîrşeşte cu Dagobert II (673—679).

MESALINA (sau MESSALINA) (*15 † 48), împărăteasă romană, fiica lui Valerius Messala, soţia lui Claudiu, vestită prin desfrînările vieţii ei. Crudă şi lacomă de bani, făcu să piară mulţi bărbaţi şi femei; dar fu şi ea ucisă din îndemnul soţului ei.

MESIA (=MOESIA sau MISIA la scriitorii noştri vechi), regiune din peninsula Balcanică, corespunzînd aproximativ cu Bosnia, Serbia şi Bulgaria de azi. Aci erau două provinci romane: M. SUPERIOR cu cap. Sardica şi M. INFERIOR, cari au suferit modificări în cursul timpului pînă au fost stăpînite de barbari.

MESLIN, insulă în Dunăre jud. Tulcea în braţul Chilia.

MESMER FREDERIC ANTONIU (*1734 †1815), medic german, a descoperit *magnetismul animal*.

MESOPOTAMIA, în anticitate numele regiunii cuprinse între Eufrat şi Tigru. Aci au fost regatul Ninivei, al Babiloniei, al Caldeei, al Asiriei.

MESSINA, oraş în Italia (Sicilia) la strimtoarea de Messina; 176.000 loc. Are Universitate, muzee şi o catedrală din sec. XI. Datează din timpuri foarte vechi. In 1908 a fost distrus de un grozav cutremur.

MESTECĂNIŞ, munte în munţii Bistriţei (1100 m.), pe acolo şi trecătoare.

MEŞOTĂ IOAN (*1837 †1878), profesor român. A fost director al liceului român din Braşov (1870); a publicat un curs de istorie universală adaptat după Pütz (1867—80), care s'a întrebuinţat mult timp şi în şcoalele din România; cîteva studii şi articole asupra istoriei Românilor şi articole despre pedagogie şi organizarea şcolară. A fost membru corespondent al Academiei Române (1877).

METASTASIO TRAPASSI PIETRO (*1698 †1782), poet ital.; trăi mult în Viena, scrise tragedii, poezii ocazionale, studii literare. Op. pr. *Catone*, *Semiramis*, *Alessandro*, *La clemenza di Tito*. Trad. în rom. *Ahilevs la Schiro*, trad. din greceşte de Iordache Slătineanu, 1877; *Milostirdia lui Tit*, de A. Beldiman, ms. 1784.

METCHNICOV [mecînicov] ILIE ILICI (*1845 †1916), naturalist rus de origine română. Cu Dimitrie Cantemir a trecut în Rusia (1711) şi un boer pe care Ruşii l-au numit Iurie Stepanovici şi care avea rangul de spătar (ruseşte: *mecînic*). Dăruindu-i Petru cel Mare o moşie în ţinutul Harkov, a rămas acolo cu fostul său Domn şi fiul său a primit supranumele din care şi-a format un nume de familie. Un urmaş al acestuia a fost Ilie Ilici. El a condus cîtva timp institutul bacteriologic din Odesa, apoi s'a stabilit la Paris (între 1886—96), unde a lucrat sub direcţia lui Pasteur şi apoi a condus însuşi lucrările. Dintre operele sale, mai cunoscute sînt: *Fagocitoza* şi *Imunitatea*. A fost membru onorar al Academiei Române (1911).

METEŞ ŞTEFAN (*1887), preot şi scriitor român. Director al Arhivelor din Cluj. Membru corespondent al Academiei Române (1919). A publicat scrieri asupra unor chestiuni speciale din trecutul Transilvaniei (*Istoria bisericii*, 1918, *Relaţiile cu Ţara-Românească*, 1920, *Viaţa agrară*, 1921, *Voevozii români*, 1922, *Relaţiile lui Şaguna cu Românii din Principate*, 1925, *Păstori ardeleni în Principate*, 1925, *Moşiile Domnilor şi boerilor din Principate în Ardeal*, 1925); a studiat bibliografia *scrierilor lui* N. *Iorga* (1913, 1921) şi ca lucrări mai generale, a publicat o monografie asupra *Regelui Ferdinand* (1925) şi un prim volum din *Istoria neamului românesc* (1922).

METODIE, episc. al Buzăului 1740—1749, a restaurat multe biserici din eparhie.

METODIŞTI, nume dat, în sec. XVII, puritanilor englezi (în Anglia) şi doctrinarilor catolici (în Franţa); astăzi sînt diferite secte creştine,

răspîndite în toată lumea, pornind toate de la protestantism.

METTERNICH CLEMENT WENCESLAS PRINȚ (*1773 †1859), om politic și diplomat austriac, vestit prin acțiunea sa susținută contra preponderanței lui Napoleon, deși în aparență îi era amic (el a negociat căsătoria cu Maria Luiza și alianța contra Rusiei în 1812). Incepînd de la congresul de la Viena (1815), autoritatea lui deveni așa de mare încît de cuvîntul lui asculta nu numai Austria, dar și Europa. Prin aceasta asigură prestigiul Austriei. Revoluția din 1848 îl sili să demisioneze și să fugă chiar din țară pînă cînd se liniștiră lucrurile, dar rolul său încetă.

MEȚIANU IOAN (*1828 †1916), mitropolit ortodox român în Transilvania. Preot, 1858, protopop, 1860, vicar episcopesc, 1874, episcop al Aradului, 1875. Aci a reorganizat învățămîntul teologic-pedagogic, a înființat o tipografie diecesană, a instituit un fond pentru ajutorarea preoților, a reușit să despartă definitiv de ierarhia sîrbească comunele cu populație românească. In 1898 a fost ales mitropolit și s'a stabilit în Sibiu, în 1899.

Mitrop. Mețianu.

MEȚOVO (MINCIU), orășel, în Grecia (Epir);— 8999 loc. Mulți Aromâni.

METZ [mes], oraș în Franța (Lorena) pe Moselle; 60.000 loc. Are o catedrală începută în sec. XIV, o primărie din sec. XVIII. Datează din timpul Romanilor. Dintre evenimentele mai importante, notăm asediul din timpul războiului franco-prusian și capitularea lui Bazaine (27 Oct. 1870).

MEUMANN ERNST (*1862†1915), pedagog german. A fost profesor la universitatea din Zürich, întemeietorul pedagogiei experimentale; a publicat mai multe lucrări și a întemeiat o revistă de specialitate. La noi trad. *Sistemul esteticii* (de I. Gabrea, 1928).

MEURTHE, rîu în Franța, afl. al fl. Moselle, lung. 170 km.

MEUSE, fl. udă Franța, Belgia și Olanda; lung. 950 km.; se varsă în Marea Nordului prin mai multe brațe, din cari unul la Roterdam.

MEXIC (ESTADOS UNIDOS MEXICANOS), republică federativă compusă din 27 de state în America de N. (☛ · America); supraf. 1.987.201 km. p.; 13.605.000 loc. La E. și V. are două șiruri mari de munți (cele mai mari înălțimi 4000 și 5000 m.) Inainte de descoperirea Americei, a avut o civilizație desvoltată; Cortez a ocupat țara în 1519 pentru Spania; în sec. XIX au început (1808). răscoale și încercări de a deveni independentă. In 1822 un general spaniol, trădîndu-și statul, proclamă independența Mexicului și deveni împărat, dar fu răsturnat (1823) și se proclamă republica, după modelul Statelor-Unite. După multe războaie și turburări grave interne, fu cîtva timp imperiu sub protecția Franței (Maximilian), dar redeveni republică și avu aceleași turburări, dar sub prezidenția lui Porfirio Diaz își restabili prosperitatea economică și legăturile cu celelalte state. Capitala este: **Mexic**, 335.000 loc.

Se mărginește la N. și N-E. cu St.-Unite, la E. cu Golful Mexicului, la S-E cu Honduras, la S și la S-V. cu Oceanul Pacific. La N.-V. este **Golful** și **Peninsula California**; la S. E. peninsula **Yukatan**, unite prin istmul **Tehuantepek**. In mijlocul țării este un podiș înalt (**Podișul Mexicului**) închis la E. de **Siera-Madre**, la N. și la E. de prelungirile **Munților Stîncoși** și de **Siera-Madre de Est**, la S. sînt alte șiruri de munți cu vîrfuri înalte și vulcanice: **Popocatepel** (5452 m.) și **Orizaba** (5.555 m.).

Orașe pr. **Guadalajara, Puebla, Merida, Vera Cruz, Orizaba, Queretaro, Acapulco, La Paz, Carmen, Chihahua, Saltillo, Zacaticos, Durando.**

Fluvi și rîuri: **Rio Grande del Norte**, parte din **Colorado**, care vine din Statele-Unite și se varsă în Golful Californiei.

MEYER-LÜBKE WILHELM (*1861), filolog german, profesor la Iena. la Viena. Op. pr. *Neutrul latin în limbile romanice* (1883), *Gramatica limbilor romanice* (1900). E membru onorar al Academiei Române (1906).

Meyerbeer.

MEYERBEER GIACOMO (LIEBMANN BEER) (*1791†1864), compozitor german. Op. pr. *Fiica lui Jephté* (1813), *Robert le Diable* (1831, cu libret de Scribe, reprez. la Paris), *Huguenoții* (1836), *Profetul* (1849), *Africana* (reprezentată după moartea lui).

MEYER [meier] PAUL (*1840†1917), filolog francez, prof. de limbi romanice la Hautes Etudes (1882), prof. de limbi meridionale la Collège de France (1876), director al școalei de arhivari „Ecole des chartes" (1882), membru al Academiei de inscripțiuni (1884). Op. pr. *Les derniers troubadours de la Provence* (1872), *La Chanson de la croisade contre les Albigeois* (1879), *Contes moralisés de Nicole-Bogin* (1889).

Harta Mexicului.

MEYER GUSTAV (*1850†1900), linguist german, prof. la Gotha, la Praga, la Graz. Op. pr. *Studii albaneze* (1897), *Dicționar albanez* (1891).

MEYNIAL E., istoric și jurist francez. Profesor de istoria dreptului roman și francez la

Universitatea din Paris. Membru onorar al Academiei Române (1919).

MÉZIÈRES [mezier] ALFRED (*1826 †1915), profesor francez la Sorbona de literatură generală. Membru al Academiei franceze (1874). Om politic: deputat, senator, ziarist. Preşedintele Asociaţiunii ziariştilor parizieni. Surprins de Germani într'un oraş ocupat fu ţinut ca ostatic şi muri în captivitate. Op. pr. *Shakespeare, ses oeuvres et ses critiques* (1861), *Dante et l'Italie nouvelle* (1865), *Pétrarque* (1867), *Goethe* (1873).

MEZZOFANTI GIUSEPPE (*1774 †1849), cardinal italian (Bolonia), poliglot: se zice că vorbeà 58 de limbi.

MIASTKOWSKI VOICIECH, sol trimis de regele Poloniei Vladislav IV la Constantinopol în 1640. Cu acest prilej a trecut prin Moldova. Călătoria a fost descrisă de secretarul soliei şi de alţii.

MIAULIS ANDREIU (*1768 †1835), om politic grec. A luptat pentru libertatea patriei la Patras şi Spezzia (1822).

MIAZĂ NOAPTE, personaj din poveştile poporului; el personifică momentul mijlocului nopţii; el aleargă după *Zorilă*.

MICAŞ FLORIAN (†1876), advocat român în Transilvania. A luptat în 1848, a fost arestat de Unguri; liberat, s'a refugiat în Bucovina, de unde s'a întors după sfîrşitul revoluţiei.

MICEŞTI, com. rur. jud. Alba, plasa Ighiu; 1245 loc. După legea 1929, e com. suburbană a oraşului Alba-Iulia.

MICHEIA, profet din vechiul Testament, prăznuit de biserica ortodoxă la 14 August. A trăit pe la 758 a. Chr.

Michel-Angelo.

MICHEL-ANGELO BUONARROTI (*1474 †1564), unul din cei mai mari artişti ai omenirii, sculptor, pictor, arhitect, poet italian. Cele mai vestite din operele lui sînt: *Statua lui Moise, Hristos cu crucea*, picturile de pe *bolta Capelei Sixtine, mormîntul papei Iuliu II*.

MICHELET [miş'le] JULES (*1798 †1874), istoric şi politic francez, prof. la Şcoala Normală superioară, membru al Academiei de ştiinţe morale, prof. la Collège de France. Persecutat din cauza ideilor liberale, pe cari le expunea în cursurile sale, îşi pierdu catedra în 1852, dar continuă să lucreze şi să publice. Muri întristat de înfrîngerea suferită de patria sa în 1870 şi revoltat de excesele Comunei. Lucrările lui sînt foarte numeroase şi foarte variate. Incepînd cu cîteva studii generale asupra *istoriei moderne* şi asupra *istoriei Romanilor* (1828—1831), el se consacră cercetărilor speciale asupra istoriei Franţei. După *Originile dreptului francez* (1837), dă la lumină primele şase volume din opera sa capitală *Histoire de France* (1833—1846). Evenimentele politice şi nevoile sale personale îl întrerup, dar reia publicaţia ultimelor zece volume, ajungînd pînă la Ludovic XVI (1855—67), după ce dăduse *o istorie a Revoluţiei* (1853). Pe lîngă acestea, scrieri de polemică, scrieri filozofice şi morale: *L'Oiseau* (1856), *L'Insecte* (1857), *La Femme* (1859), *La Mer* (1861), etc. Deşi studiază serios izvoarele, are stilul unui apostol, urmărind totdeauna idealul său democratic şi umanitar. In sufletul lui generos au găsit ecou glasul naţiunilor supuse cari doreau să aibă şi ele locul sub soare. In cursul evenimentelor de la 1848 şi după aceea, a fost amicul Polonilor şi al Românilor. Drept recunoştinţă Camera română l-a proclamat cetăţean în 1866. Traduceri româneşti: *Doamna Rosetti* (de D. Munteanu Rîmnic, 1909), *Femeia* (de E. Delaşurpa, 1915), *România, Roma, Piza* (f. a.).

J. Michelet.

MICHIGAN, lac America de Nord; supr. 58142 km. p.

MICKIEWICZ [mischievici] ADAM (*1798 †1855), poet polon, profesor la gimnaziul din Kowno. Amestecat în mişcările pentru liberarea Poloniei de sub jugul rusesc, fu adus în Moscova, iar după publicarea poemei *Konrad Wallemrod* (1827) fu silit să fugă din Rusia. Nu luă parte la revoluţia din 1830, dar o cîntă în versuri înflăcărate. Ne mai putîndu-se întoarce, fu profesor la Lausanne şi la Paris (Collège de France, 1840). In 1848 organiză în Italia legiunea poloneză. Muri la Constantinopol, unde-l trimisese Napoleon III cu o misiune diplomatică. I s'a ridicat un monument în Paris lucrat de Bourdelle.

A. Mickiewicz.

MICLE ŞTEFAN (*1820 †1879), profesor român. Originar din Transilvania; a venit în Iaşi ca prof. de chimie şi ştiinţe naturale la liceu, apoi (1860) prof. de fizică şi chimie la facultatea de ştiinţe de acolo.

MICLE VERONICA (*1853 †1889), scriitoare română. A publicat în diferite reviste poezii, nuvele, etc. şi un volum de *poezii* (1887).

MICLESCU CALINIC ☛ Calinic.

MICLESCU DIMITRIE (*1820 †1896), om politic român. A fost amestecat în mişcarea politică de la 1848 în Iaşi, a fost magistrat în timpul lui Grigore Ghica, a fost luptător pentru unire şi membru al divanului ad-hoc (1857). Sub domnia lui Cuza, a fost deputat, ministru de lucrări publice, finanţe, justiţie. A fost un propagandist pentru împroprietărirea ţăranilor uneori excesiv în cuvîntări şi acte. Mai tîrziu a redactat diferite ziare şi a publicat şi cîteva piese de teatru.

MICLESCU SOFRONIE (*1790 †1863), prelat român. A fost episcop de Huşi (1826—1850), mitropolit al Moldovei (1851). La 1860 cînd Cuza a început a lucra pentru organizarea bisericei române a fost silit să se retragă la mănăstire.

Mitropolitul Sofronie Miclescu.

MICU (KLEIN) INOCENŢIU DE SAD (*1692 †1768), episcop român unit în Transilvania. Născut în com. Sad a studiat în Tirnavia (Ungaria) şi apoi într'o mănăstire din Muncaci, unde se şi călugări, schimbînd numele de *Ioan*. Ales episcop în 1728, fu consacrat în 1730 şi se instală tocmai în 1732; a luptat în dieta Transilvaniei şi în congrese pentru drepturile bisericii şi poporului român: a obţinut schimbarea domeniului episcopesc de la Sâmbata de Jos cu un altul în Blaj şi astfel, în 1737, şi-a mutat reşedinţa în Blaj, unde a început clădirea mănăstirii şi altor edificii. Această continuă luptă a făcut să se ridice acuzaţiuni contra lui, pentru cari a fost chemat la Viena (1744), de unde a fugit la Roma şi în 1751 a demisionat din episcopat şi a trăit în sărăcie pînă la moarte. A fost îngropat în biserica Madonna del Pascolo.

MICU SAMUEL (*1745 †1806), istoric român în Transilvania, unul din întemeietorii şcoalei latiniste. Se numea mireneşte *Maniu*, călugărit 1762, a făcut studii la Blaj şi la Viena. A fost director de studii la institutul Sf. Barbara din Viena, apoi censor de cărţi la Tipografia din Buda. A lucrat, cu Şincai, *gramatica română* scrisă latineşte, tip. 1780. A publicat o traducere a *Bibliei*, tip. Blaj 1795, şi cîteva cărţi de filozofie *(Logica*, 1799*)* şi de teologie, între cari explicarea celor 7 taine (Blaj 1801—1802). A colaborat la *Lexiconul dela Buda* şi a publicat în *Calendarele din*

Buda capitole din istoria Românilor. A lăsat multe manuscrise.

MICULA, com. rur. jud. Satu-Mare plasa Satu-Mare; 1985 loc. Stație c. f. între Satu-Mare și Halmei. St. balneară: pucioasă.

MICULESCU CONSTANTIN (*1863), profesor de fizică moleculară (acustică și optică) la facultatea de științe din București (1894). A publicat articole de specialitate în „Bulletin de la Société des sciences" din București. Membru al Ateneului Român, este vicepreședinte al comitetului.

MICULI CAROL, muzicant român în Bucovina. Elev al lui Chopin. In 1850 a călătorit în Muntenia și Moldova și a cules melodii populare pe cari le-a publicat pe la 1854. Alecsandri vorbește despre această colecție în „România literară".

MIDAS, pers. legend. grec. Rege al Frigiei. Din poveștile despre el: Zeul Dionisos i-a dat puterea de a schimba în aur tot ce va atinge, dar îi fu imposibil să se hrănească; atunci se scăldă în rîul Pactol, care de atunci rămase cu aur în undele sale.

MIDHAT PAȘA (1824* †1884), om de stat turc, autorul constituției din 1876, care-i poartă numele. Aceasta punea oarecari principii democratice, dar înșirînd *provinciile* Turciei trecea între ele și România. De aci protestul guvernului român și hotărîrea lui de a ajuta pe Ruși în speranța dobîndirii independenței.

MIERCUREA-CIUCULUI (înainte de unire i se zicea *Sereda-Ciucului*, ung. CSIK SZEREDA), com. urbană cap. jud. Ciuc, 3800 loc. Stație c. f. linia Brașov-Sf. Gheorghe-Petru Rareș. Are 1 gimnaziu de băeți și 1 de fete. Stațiune balneară: fier, acid carbonic. Oraș vechiu. Se vorbește de el în sec. XI.

MIERCUREA SIBIULUI, com. rur. jud. Sibiu, plasa Miercurea, 2192 loc. Școală de meserii. Stație c. f. linia Sibiu — Alba-Iulia.

MIEREA-BÎRNICII, circ. com. jud. Dolj cu 49 sate (1929).

MIERLEȘTI, stație c. f. jud. Olt linia București—Timișoara între Costești și Slatina.

MIGNE JACQUES ABATE (*1800 †1875), preot și scriitor fr. autorul unei mari publicații asupra sfinților: *Patrologiae cursus completus*: *patr. latina*, *patr. graeca* (1844—1866).

MIHAIL, Sf. Arhanghel, prăznuit de biserica ortodoxă la 8 Noembrie. Cultul lui a fost întărit în timpul lui Constantin cel Mare, care a zidit aproape de Constantinopol o biserică închinată lui.

MIHAIL I, fiu legitim al lui Mircea, Domnul Țării-Rom. 1418—1420. Ucis de Dan II.

MIHAIL II VITEAZUL ☛ MIHAIU.

MIHAIL II, episcop al Rîmnicului pe la 1492.

MIHAIL IERODIACON, scriitor bisericesc rom. A colaborat la traducerea cărții *Pogribania preoților* și a tipărit-o în Tîrgoviște 1650.

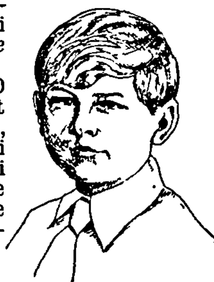

Mihail Obrenovici.

MIHAIL OBRENOVICI (*1825 †1868), prinț al Serbiei de două ori (1839—42, 1860—68). A trăit în țara noastră pînă cînd a fost chemat să ia tronul și după ce a fost silit a-l părăsi din pricina luptelor cu partizanii familiei Carageorgevici. In 1867 a vizitat pe Domnitorul Carol și a convenit cu el că trebue să se pregătească pentru a putea să-și libereze țările de sub tutela turcească. A murit asasinat.

MIHAIL PAVEL episcop ☛ Pavel.

MIHAILID, medic și profesor grec. Doctor în medicină de la Paris, a fost elev al lui Neofit Duca și profesor de elinește al lui Ion Ghica.

MIHAI (*1921), fiul regelui Carol II și al soției sale Elena, fostă principesă a Greciei. Tatăl său renunțînd la drepturile de principe moștenitor prin actul de la 4 Ianuarie 1926, a fost proclamat moștenitor și a devenit rege în 1927, sub regența instituită de moșul său, regele Ferdinand. Această situațiune a încetat în ziua de 8 Iunie 1930, cînd, după anularea actului de la 4 Ianuarie 1926, Parlamentul a proclamat rege pe principele Carol. De atunci a rămas moștenitor al tronului și i s'a dat titlul de *Mare Voevod de Alba-Iulia*.

Mihai, Mare Voevod de Alba Iulia.

MIHAIU RADU (*1840 †1894), ofițer român. A fost prefect al jud. Brăila (1876), prefect al poliției Capitalei (1878) ministru de lucrări publice (1885) și de interne (1887). A avut gradul de general de brigadă în rezervă.

MIHAIU-BRAVUL ① com. rur. jud. Brăila, plasa Viziru; 1572 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Berteștii-de-jos. ¶ ② c. r. jud. Vlașca, plasa Călugăreni; 2730 loc. După legea 1929, sat circ. com. Comana. Stație c. f. linia București—Giurgiu.

MIHAIU-VITEAZUL (*ca. 1558 †1601), domn al Munteniei, apoi al țărilor românești. Era fiul lui Pătrașcu cel Bun și frate cu Petru Cercel. Mama lui (Teodora) era soră cu Iane Cantacuzino, care devenise Ban al Craiovei și avea încă legături cu oamenii de frunte din Constantinopol, fiind reprezentant al domnitorului muntean pe lîngă Poartă. Ca să ajute pe nepotul său, îi cedă bănia Craiovei și-i pregăti calea la tron. Domnitorul Alexandru dete în judecată pe Mihaiu și-l osîndi la moarte, dar fu nevoit să-l ierte; atunci acesta fugi la Constantinopol și reuși să ia domnia (1593). El se hotărî de la început să rupă cu stăpînirea turcească și să intre în liga creștină, care se pregătea atunci. Fără să aștepte o deplină înțelegere cu suveranii cari reprezentau ideea, el măcelărî pe Turcii aflați în capitală ca creditori pentru urmărirea sumelor datorate de domnitorii anteriori și de el însuși. După aceasta trecu Dunărea și prădă cîteva orașe turcești. Poarta trimise trupe mici contra lui, dar văzînd că nu-l poate învinge, hotărî o expediție mare și dete comanda vizirului Sinan-Pașa, renumit prin iscusința sa de general. El vine în țară cu o oștire de peste 100.000 și se întîlnește la Călugăreni cu Mihaiu, care avea vreo 13000, între cari și mici ajutoare din partea lui Sigismund Bathori, prințul Transilvaniei. Lupta de la Călugăreni (13 August 1595) e o victorie pentru Români, dar ei nu pot profita, se retrag și lasă pe Sinan să ocupe Bucureștii, apoi Tîrgoviștea, pe cari nu le poate nici el stăpîni mult timp, căci Mihaiu împreună cu Sigismund Bathori îl silesc a se retrage peste Dunăre. Lăsat în pace de Turci, el intră în Moldova și învinge pe Ieremia Movilă, care-i era adversar, dar nu poate stăpîni efectiv țara. In acest timp Sigismund Bathori renunță la tronul Transilvaniei, pe care-l cedează lui Rudolf, împăratul Austriei. Peste puțin el se întoarce, își reia tronul și caută să se împace cu împăratul, foarte supărat de aceasta; dar deodată renunță din nou la tron, de astă dată în favoarea vărului său cardinalul Andreiu, exilat în Polonia și prieten cu Turcii. Schimbarea aceasta, în vremea în

Mihaiu-Viteazul.

Pecetea lui Mihai ca domn al tuturor Românilor.

care Turcii purtau războiu în Ungaria, primejduia situaţia lui Mihaiu; el se prefăcu că vrea să-i fie devotat, dar — faţă cu pretenţiile cardinalului se învoi cu împăratul, trecu în Transilvania, învinse pe Andreiu şi cuceri provincia, intră triumfător în Alba-Iulia (1 Noembrie 1599). Apoi trecu în Moldova, goni pe Ieremia şi puse în capitală un reprezentant al său. Atunci ia titlul de domn al **întregii Ungrovlahii** şi îşi face pecete (1600) cu acest titlu şi cu stema celor trei ţări româneşti. Faptele lui nu conveneau împăratului; relaţiile lor se rupseră, armata imperială comandată de Basta îl învinse la **Mirăslău**, Polonii intrară în Moldova şi puseră pe tron pe Ieremia şi porniră spre Muntenia, unde vroiau să aşeze pe Simion, fratele acestuia. Mihaiu se duse la Praga, se înţelese cu împăratul, apoi cu Basta şi amîndoi porniră contra lui Sigismund Bathori, care venea cu ajutor polon, să-şi ia tronul părăsit de bunăvoie. Il înving, dar Basta ucide mişeleşte pe tovarăşul său. Astfel se sfîrşeşte cariera atît de strălucită a acestui domnitor, care reuşise a îndeplini pentru o clipă visul neamului românesc de a trăi sub acelaşi sceptru.

MIHAIU-VITEAZUL ① circ. com. jud. Ialomiţa, plasa Lehliu cu 8 sate (1929). ¶ ② com. rur. jud. Turda plasa Mihaiu Viteazul; 2412 loc. staţie c. f. cap. linia îngustă care pleacă dela Bandul-de-Cîmpie.

MIHAIU-VODĂ, fostă mănăstire în Bucureşti zidită prin sec. XV, rezidită de Mihaiu Viteazul la 1594. Pe ruinele ei s'a clădit localul Arhivelor Statului.

MIHALCEA BANUL, unul din generalii lui Mihaiu Viteazul.

MIHALCEA, com. rur. jud. Cernăuţi, plasa Cosmin; 3482 loc. circ. com. cu 2 sate (1929).

MIHALI GRIGORE (*1803 †1872), cleric român unit în Transilvania. A fost profesor la şcoala normală din Blaj (1828), protopop la Bistra (1836), canonic în Blaj (1862), rector al seminariului de acolo (1864).

MIHALI IOAN (†1914), istoric şi filantrop român din Transilvania. A adunat documente maramureşene şi a clădit un cămin pentru studenţi în Sighet. Membru corespondent al Academiei Române (1901).

MIHALI TEODOR (*1855), advocat şi om politic român în Transilvania. A fost membru al comitetului naţional român; a fost osîndit la închisoare în procesul Memorandului şi încarcerat un an (☛ MEMORANDUM).

MIHALI DE APŞA VICTOR (*1841 †1918), prelat român. Mitropolit unit de Alba-Iulia şi Făgăraş. După studii la Roma, unde a luat doctoratul în teologie (1863) şi a fost sfinţit preot, a fost numit profesor la Seminariul din Gherla; apoi a trecut la Blaj, unde a fost secretar şi referent consistorial, asesor la tribunalul matrimonial (1864), protopop (1873); în 1875 episcop al Lugojului, în care calitate a organizat în 1893 primul pelerinaj român la Roma, în 1895 mitropolit. Ca episcop şi mitropolit, s'a ocupat de progresul bisericilor din diecesă şi de buna îndrumare a chestiunilor administrative, a ajutat tinerimea studioasă printr'o fundaţiune cu un fond de 5250 florini; a fost onorat de Papă cu titlul de „conte roman" (1888), a fost membru onorar al Academiei Române (1894); în 1900 s'au făcut serbări mari în Blaj pentru împlinirea a 25 de ani de la instalarea lui ca episcop.

Mitrop. V. Mihali.

MIHALŢ ① com. rur. jud. Alba, plasa Teiuş; 2624 loc. Staţie c. f. linia principală între Blaj şi Teiuş.

MIHĂEŞTI ① st. c. f. jud. Muscel, linia Goleşti-Cîmpulung, la 18 km. de Cîmpulung. ¶ ② **M.-DE-JOS**, com. rur. jud. Olt, plasa Drăgăneşti; 3053 loc. ¶ ③ **M.-DE-SUS**, c. r. tot acolo; 3923. După legea 1929, ţin ambele de circ. com. **MIHĂEŞTI**, care are 3 sate.

MIHĂILEANU ŞTEFAN (*1859 †1900), profesor român în Bucureşti. Venit din Macedonia, el a fost unul din luptătorii pentru ideea de a se ajuta Românii din peninsula balcanică spre a-şi păstra naţionalitatea contra acţiunii Grecilor şi Bulgarilor. Campania aceasta devenind, la un moment, violentă, un Bulgar l-a asasinat în Bucureşti.

MIHĂILENI ① com. urb. jud. Dorohoiu, plasa Berhomete; 4000 loc. Intemeiată la începutul sec. XIX şi numită astfel printr'un hrisov al lui Mihail Sturdza din 1837. După legea 1929, are şi 2 com. suburbane **Pîrîul-Negru** şi **Vlădeni**. Aci a fost, în a treia fază a războiului nostru cu puterile centrale. In ziua de 15 Ianuarie 1918, o luptă între trupele noastre şi cele ruseşti, cari din aliate devenise inimice. Ruşii au fost învinşi, dezarmaţi şi, după această ultimă încercare a lor, au fost siliţi a se retrage în ţara lor, conform dispoziţiilor comandamentului român pe cari voise să le înfrîngă. ¶ ② c. r. jud. Bălţi, plasa Răşcani; 5105 loc. După legea 1929, ţine de circ com. Răşcani. ¶ ③ c. r. jud. Cetatea Albă, plasa Sărata; 2122 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Tatar-Bunar. ¶ ④ c. r. jud. Ciuc, plasa Frumoasa; 2867 loc. ¶ ⑤ c. r. jud. Odorheiu, plasa Cristur; 4431 loc. După legea 1929, sat circ. com. Cobăteşti.

MIHĂILESCU ŞTEFAN C. (*1846 †1898), pedagog român. A fost profesor la liceul Lazăr în Bucureşti; inspector general al învăţămîntului, secretar general al Ministerului Instrucţiei. A publicat cărţi didactice p. cursul primar (*Carte de citire*, *Aritmetică*) şi cel secundar *(Elemente de mineralogie)*, cîteva lucrări de popularizare ştiinţifică *(Convorbiri asupra ştiinţelor naturale*, *Introducere în psihofizică)* şi un studiu interesant asupra chestiunilor şcolare *(Incercări critice asupra învăţămantului primar)*.

MIHĂILEŞTI ① com. rur. jud. Buzău, plasa Glodeanuri'e; 2019 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Glodeanurile. ¶ ② c. r. jud. Vlaşca, plasa Argeş; 2500 loc. Circ. com. cu 8 sate (1929).

MIHĂLĂŞENI, circ. com. jud. Botoşani cu 10 sate (1929).

MIHĂLESCU SCARLAT, boer român. Il găsim în epoca Regulamentului Organic ministru departamentului bisericesc în Muntenia (1835 şi urm.).

MIHĂLCESCU ION (*1874), preot român. Profesor la facultatea de teologie din Bucureşti (1904), avînd catedra de dogmatică şi simbolică. A publicat articole în revista „Biserica ortodoxă", cărţi didactice pentru liceu şi seminarii, cercetări asupra unor probleme filozofice-religioase (*Cosmogonia*, 1906) şi lucrări de propagandă creştinească, mai ales în biblioteca numită „Ia şi citeşte" (*Cea din urmă spovedanie*, *Catechismul ortodox*, etc.) cum şi traduceri, din Flammarion, Bernardin de Saint-Pierre, Bettex, etc.

MIHNEA I CEL RĂU (†1510), domn al Munteniei de la 1507 (sau 1508) după moartea lui Radu cel Mare. Era, probabil, fiul lui Vlad Ţepeş. A luat tronul sprijinit de Turci, avînd de adversar pe un boer sprijinit de Unguri. Pe aceştia i-a împăcat, acordînd privilegii catolicilor; dar pe boerii cari îl combătuse i-a pedepsit cu mare asprime, tăind pe cei mai mulţi (1509), dar a fost mazilit şi silit să fugă în Sibiu, unde a fost ucis.

MIHNEA II ZIS TURCITUL, domn al Munteniei de două ori (1577—83 şi 1585-91). Era fiul lui Alexandru, fiul lui Mircea Ciobanul. Este ajutat la luarea tronului de către bunica lui Doamna Chiajna. Prima lui domnie e turburată de intrigile boerilor şi de o răscoală, pe care el o reprimă cu mare asprime, dar e mazilit. La rîndul lui, reuşeşte să provoace mazilirea lui Petru Cercel, să ia a doua oară tronul şi chiar să-i vază moartea; dar cheltuind cu toate acestea mulţi bani, fu scos din scaun şi după aceea, ducîndu-se la Constantinopol, trecu la religia mahomedană.

MIHNEA III, domn al Munteniei, 1658—1659. Se zicea fiu al lui Radu Mihnea, dar era cunoscut în Constantinopol sub numele de **Gioan-bei**. A venit la tron pus de Turci și cu sprijinul rezidentului german de pe lîngă Poartă. Amenințat de Racoți, fost principe al Transilvaniei depus de Turci, și de Constantin Șerban, fostul domn al Munteniei, el se instalează cu ajutorul Tătarilor, ceeace produce mari nenorociri în țară. Se pare că actele lui, de la un moment au fost acte de nebunie, căci după ce ceru Turcilor să-l recunoască de Principe al Transilvaniei, se uni cu Racoți contra Turcilor și, fiind descoperit, denunță el ca trădători pe denunțători și-i pedepsește cu moartea, apoi trimite o armată în Moldova contra Turcilor și ucide pe Turcii din Tîrgoviște, arde Brăila și Giurgiul (cetăți turcești). Invins, cum era și firesc, fuge peste munți, unde moare.

Mihnea III.

MIHUȚIU [m huț] **IOAN** (†1835), profesor român în Transilvania. A fost director al școalelor naționale din cercul Caransebeș și Lugoj.

MIKHELSON IVAN IVANOVICI (*1740 † 1807), general rus. A venit în Iași cu armată în 1806 în epoca războiului cu Turcii. A murit în București.

MIKLOSICH FRANZ (*1813 †1891), filolog austriac, profesor de slavistică la școala super. din Viena. Op. pr. *Lexicon paleo-slovenico-graecolatinum* (1865), *Gramatica comparată a limbilor slave* (1874), *Elemente slave în l. română* (1861), *Elementele slave în l. maghiară* (1884), *Cercetări asupra limbii române* (1882), *Dicționar etimologic al limbilor slave* (1886). A fost membru onorar al Academiei Române (1888).

MILAE, oraș în Sicilia, azi **Milazzo**, unde fu învinsă flota lui Sextus Pompeius de către armata lui Octavian August (36 a. Chr.).

MILAN (**MILANO**), oraș în Italia (Lombardia), 491.460 loc., industrial și cultural. Catedrală vestită *(il duomo)*, începută în 1386 și termin. în 1813; biser. *Sant 'Ambrogio* din sec. IX, *Santa Maria delle Grazie* (unde e celebra *Cina cea de taină* a lui Leonardo da Vinci), Galeria Brera (unde sînt tablouri de Rafael). Fundat pe la 603 a. Chr. fu cucerit de Romani în 222 a. Chr. *(Mediolanum)*.

MILAN IV OBRENOVICI (*1854 †1901), prinț, apoi rege al Serbiei. Născut în Iași, a făcut studii la Paris, a fost adoptat de Prințul Mihail, proclamat prinț în 1868, fiind minor și sub regență. In 1872 începu domnia reală; în 1876 avu un război nefericit cu Turcii, terminat printr'o pace care păstra situația anterioară; după căderea Plevnei, în 1877, reluă armele și trecu pe teritoriul turcesc, dar fu oprit de încheierea păcii de la San Stefano urmată de tratatul de la Berlin, care recunoștea independența Serbiei, dar nu-i dădea satisfăcătoare compensațiuni teritoriale. De aceea Milan începu o politică antirusă și austrofilă; dar poporul avu deziluzia să vază Bosnia și Herțegovina puse sub administrația austriacă. Proclamat rege (1882), fu îndemnat a declara războiu Bulgariei (după ce aceasta anexase Rumelia), dar armata sîrbească fu învinsă la Slivnița și regele silit a încheia pacea de la București (1886). In 1889 abdică în favoarea fiului său, instituind o regență.

MILCOV ① rîu, izvorăște în jud. Rîmnicul-Sărat, despărțind județul acesta de jud. Putna, apoi trece în jud. Rîmnicul-Sărat, apoi în jud. Putna și se varsă în rîul Putna. Multă vreme trecea chiar prin mijlocul orașului Focșani și era, pînă la unire, hotarul între cele două principate. De aceea zice cîntecul: *Hai la Milcov cu grăbire, să-l secăm dintr'o sorbire*. Pe malurile lui au fost și cîteva lupte vestite: între Ștefan cel Mare și Radu cel Frumos (1473), între Ștefan Tomșa și Petru Șchiopul (1564), între Mihaiu Viteazul și Simion Movilă, pretendent la tronul Munteniei (1600). ¶ ② circ. com. jud. Putna cu 7 sate (1929).

MILESCU NICOLAE (ca. *1625 † ca. 1714), om politic și scriitor moldovean. Uneltind răsturnarea lui Ștefăniță-Vodă, fu descoperit de acesta și i se tăie nasul. De aci porecla de **Cîrnul**. Cronicarul Neculce spune că s'a dus după aceea în Germania și s'a operat și astfel „d'abia s'a fost cunoscînd nasul că-i tăiat”. A fost agent diplomatic al Domnului Grigore Ghica pe la 1660; a călătorit mult prin Europa, a fost profesorul lui Petru cel Mare și agent al Rusiei în China. El și-a scris operele mai ales în limbi streine și cele mai multe au rămas manuscrise. Em. Picot a publicat o bibliografie a lui. Cele mai multe cărți sînt în slavonește, puține în latinește. Afară de aceasta, se află în bibl. Academiei (ms. 494) un manusscris românesc: *Cartea cu întrebări foarte de folos pentru credință*, 1661. Călătoria în China i-a dat ocazia să facă o descriere interesantă, tradusă în rusește (1882) și în grecește, după care Sion a tradus-o românește (1888). O ediție modernă s'a publicat de *E. Grigoraș* 1926.

MILESI BIANCA (*1790†1846), scriitoare italiană. S'a ocupat și cu pictura. A cunoscut-o G. Asachi în Milano și i-a dedicat unele din poeziile sale.

MILEȘTII-MARI ① com. rur. jud. Lăpușna, plasa Nisporeni; 2618 loc. După legea 1929, sat din circ. com. **Boldurești**. ¶ ② **M.-MICI**, c. r. jud. Lăpușna, plasa Ialoveni; 1748 loc. După legea 1929, sat din circ. com. **Ialoveni**.

MILET, oraș în Asia mică. Aci fu o republică vestită mai ales prin sec. VI și VII a. Chr. cu o mare desvoltare culturală, artistică și comercială. Astăzi e fără însemnătate și mai mult ruinat.

MILICESCU CONSTANTIN (*1810 †1868), ofițer român. General în 1859, a fost ministru de războiu în ambele principate.

MILIE, com. rur. jud. Storojineț, plasa Răstoace; 2103 loc. După legea 1929, sat circ. com. Ispaș. Stație c. f. linia laterală Vijnița—Grigore Ghica.

MILIUCOV PAVEL NICOLAEVICI (*1859), istoric rus. A fost profesor la Universitatea din Moscova. A avut rol de frunte în partidul constituțional-democrat și a fost ministru de externe în guvernul Kerenski. Astăzi locuește la Paris. Op. pr.: *Istoria culturii rusești* (1895), *Istoria celei de a duoa revoluții rusești* (1921).

MILL JOHN STUART (*1806 †1873), celebru filozof englez. Fiu al unui filozof și istoric, a dobîndit o instrucțiune extraordinară, putînd să scrie la vîrsta de 6 ani un rezumat al istoriei romane. A călătorit de multe ori în Franța; s'a ocupat de politică, a avut o interesantă carieră parlamentară. A publicat multe articole prin reviste și o serie de cărți de *economie politică* (1848), de *logică* (1843), de *politică* (*Libertatea*, 1854, *Guvernul reprezentativ*, 1861), de *filozofie generală (Filozofia lui Hamilton*, 1865*)*, de *morală*, de *sociologie*. De mare preț este și *autobiografia lui*. Traduceri românești: *Robia femeii* (de M. Stern și M. Schönberg 1895), *Libertatea* (de Teodor Păcățianu, 1899), *Libertatea de cugetare și de discuție* (de P. Mușoiu, 1900), *Disertație asupra libertății* (de Carola Ungarth, Buc. 1902).

MILLE CONSTANTIN (*1861 †1927), ziarist și om politic român. A condus ziarul „Adevărul” din București de la 1897 pînă la 1926.

MILLERAND [mil'ran] **ALEXANDRE** (*1859), om politic francez; luptător socialist, ziarist și orator renumit; ministru în cabin. Waldeck Rousseau (1899—1902), făcu legi pentru protecția muncitorilor; ministru de războiu (1912—13 și în 1914—15), comisar general al Alsaciei (1919), Prezident de consiliu (1920), Prezident al Republicei (1920—24).

MILLET FRANÇOIS (*1815 †1875), pictor fr., expune întîiu în 1840, duce o viață plină de greutăți; după 1848 se retrage la Barbizon. Foarte

combătut la început, se impuse ca peisagist și pictor de scene țărănești. Op. pr. *Le Semeur* (1850), *Les Glaneuses* (1857) capo d'operă, *Bergère avec son troupeau* (1864), *La gardeuse d'oies*, *L'Angelus*, etc.

MILLET GABRIEL, istoric și arheolog francez. Profesor de estetică și istoria artei la Collège de France; director de studii la Școala „des hautes études", unde face lecții despre creștinismul bizantin și arheologia creștină. Membru onorar al Academiei Române (1921) și al Academiei din Belgrad. Dintre operele lui cităm: *Portraits byzantins*, 1911; *L'ancien art serbe*, 1919.

MILLO MATEIU († ca. 1801), poet moldovean. A lăsat un ms. cu poezii, netipărit încă, studiate de Tanoviceanu, Iorga, O. Densușianu.

MILLO MATEIU (*1813 †1896), actor român și autor de opere dramatice. A îmbrățișat cariera în contra opoziției crîncene a familiei; a creat cele mai însemnate roluri din comediile lui Alecsandri: Mama Anghelușa, Coana Chirița, Barbu Lăutarul, Paraponisitul, Millo director; a scris comedii, vodeviluri, farse, din cari *Un poet romantic* (1850), *Baba Hîrca*, 1851, *Apele de la Văcărești*, 1872, s'au jucat cu mare succes; s'a ocupat și de chestiunile de *organizare a teatrelor* și a fost de mai multe ori director de teatru; la 9 Ianuarie 1869 Camerele i-au votat o recompensă națională.

Mateiu Millo (†1896).

MILO, insulă în arhipelagul Cyclade; 148 km. p., 5310 loc. Cap. Kastro-Plaka. Aci s'a găsit celebra statue a zeiței Venus. (☞ acest cuv.).

MILORADOVICI KRASNO MIHAIL ANDREJEVICI CONTE (*1771 †1825), g-ral rus. A luat parte la expediția lui Suvarof; la războiul în contra Turcilor, i-a învins în luptele de la Obilești (1808); la luptele contra Francezilor (1812); a fost guvernator militar al Petersburgului. In București la poalele dealului Mitropoliei e o cruce ridicată de el.

MILOȘ OBRENOVICI (*1780 †1860), întemeietorul dinastiei Obrenovici, care a domnit în Serbia înlăturînd pe Karageorgevici. A fost comandant în luptele pentru eliberare din stăpînirea turcească (1815); proclamat prinț în 1827, a abdicat în 1839, dar și-a reluat tronul în 1858.

MILTIADE (†489 a. Chr.) general atenian învingătorul Perșilor la Maraton.

Miltiade.

MILTON [miltn] JOHN (*1608 †1674), poet englez. Debută cu două poeme filozofice și cu două comedii. După ce călători prin Europa, reveni în patrie și luă parte la luptele politice și religioase publicînd scrieri în cari susține pe puritani și combate pe catolici. Amic al lui Cromwell, fu secretar al Consiliului de stat, dar orbi. Opera sa capitală este *Paradisul pierdut*, epopee religioasă unică în felul ei. Traduceri românești: de Ciomac (ms. Acad. 697), de G. Sion (părți, 1851) și de Lăzureanu (1889).

J. Milton.

MINA, sfînt, prăznuit de biserica ortodoxă la 11 Noembrie. Era egiptean de origine și ofițer în oastea împărătească, dar a fost martirizat în timpul edictului lui Dioclețian (304).

MINA, sfînt, prăznuit de biserica ortodoxă la 10 Decembrie. A fost martirizat în timpul împăratului Maximian.

MINCIAKI, consul rus în București în 1824. A fost însărcinat a trata cu Poarta diferite chestiuni economice și politice, dar n'a ajuns la înțelegere și în curînd s'a făcut războiul care s'a terminat cu pacea de la Adrianopol.

MINCU IOAN (*1852 †1912), arhitect român. A studiat la Paris în școala de arhitectură și în cea de bele-arte. A lucrat, între altele: *Palatul justiției din București*, *Școala centrală de fete*, *Casa Vernescu*, *Monterou*, etc. Fost profesor la școala de arhitectură din București.

I. Mincu.

MINCU MIHAIL (*1815 †1887), artist dramatic român. A jucat mult timp în trupele lui Millo.

MINERVA, zeița înțelepciunii în mitologia romană echivalentă cu Atena a Grecilor. Legenda spune că a ieșit desăvîrșită și înarmată din creerii lui Jupiter. E înfățișată adeseori cu o bufniță.

MINGIR, com. rur. jud. Fălciu, plasa Stălinești; 5633 loc. După legea 1929, a trecut la jud Cahul. Circum. com. cu 8 sate.

MINIAT ILIE (pe la 1700), teolog grec. A fost profesor la o școală teologică din Veneția, mai tîrziu predicator la catedrala patriarhiei din Constantinopol și episcop în Morea; a fost în legături de prietenie cu Dimitrie Cantemir. Dintre operele sale s'a tradus românește: *Cazaniile de prăznuire*, București 1742.

MINIȘ, com. rur. jud. Arad, plasa Radna în regiunea podgoriei; 1136 loc. Școală de viticultură.

Zeița Minerva.

MINORCA [span. MENORCA], insulă din Baleare; 683 km. p., 37.500 loc. Cap. Mahon.

MINOTAUR, personaj mitologic; avea corp de om și cap de taur; păzea labirintul din insula Creta; acolo a fost ucis de Tezeu.

MINOVICI MINA (*1840 †1902), economist român. A întemeiat în București, în 1874, un ziar financiar, *Curierul financiar*, scris românește și franțuzește, în care se ocupa de economia politică, finanțe, industrie, comerț, bursă.

MINOVICI MINA (* 1858), medic român. A fost profesor la facultatea de medicină din București (din 1899) și decan în cîteva rînduri (1919—1921, 1923). Elev al prof. Brouardel din Paris, s'a specializat în medicina legală și a organizat institutul medico-legal din București (care-i poartă numele) cum și serviciul antropometric. Este medic legist. A publicat scrieri de strictă specialitate (asupra *morții subite*, asupra *intoxicațiilor*, asupra *simulațiilor*) și studii generale în legătură cu ea (*Antropologia criminală*, *Evoluția medicinei legale*), cum și rapoarte și memorii despre *învățămîntul medicinei*, despre lucrările diferitelor congrese la cari a participat, etc.

MINOVICI ȘTEFAN (*1867), chimist român. Profesor de chimie organică la facultatea de științe din București (1899). Membru corespondent al Academiei (1925).

MINULESCU IOAN (*1881), poet român. Unul din reprezentanții simbolismului la noi. A luat premiul național de poezie în 1928. A debutat în rev. „Vieața nouă', 1905. Opere pr. *Romanțe pentru mai tîrziu*, 1908; *De vorbă cu mine însumi*, 1913.

MIORCANI, com. rur. jud. Dorohoiu plasa Lascar; 2870 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Rădăuți.

MIRABEAU [mirabo] HONORÉ RIQUETI CONTE (*1749†1791), politic franc. și mare orator. După o tinerețe plină de scandaluri, se amestecă în mișcările revoluționare și avu prilej să rostească la 23 Iunie 1785 ca deputat al Stării a treia (tiers état),

acele faimoase cuvinte: „Spuneţi regelui că sîntem aici prin voinţa poporului şi nu vom ieşi decît prin puterea baionetelor".

H. Mirabeau.

MIRAMARE, castel imperial zidit pe malul Adriaticei, la 6 km. de Triest, pe o stîncă. Aci se semnă convenţia prin care Franţa se obligă să ajute pe Maximilian, fratele lui Frantz Iosef, a deveni rege în Mexic.

MIRĂSLĂU ① com. rur. jud. Alba, plasa Aiud; 1190 loc.; loc istoric: lupta lui Mihaiu cu Basta (Sept. 1600), în care eroul român a fost învins. ¶ ② staţie c. f. jud. Alba, între Teiuş şi Războeni.

MIRBEAU [mirbo] OCTAVE (*1848†1917), ziarist şi romancier francez. A scris şi piese de teatru, între cari *Mauvais Bergers*. In rom. s'au tradus cîteva nuvele prin reviste şi: *Jurnalul unei cameriste* (f. a.), *Nebuna* (de C. A. I. Ghica), *Victima justiţiei* (f. a.), *Un om sensibil* (de Julieta Blazian), *Divorţul meu* (de C. A. I. Ghica, 1925).

MIRCEA CEL MARE sau CEL BĂTRÎN, domnitor al Ţării-Româneşti între 1386—1418, în zilele căruia Principatul a avut cea mai mare întindere: de la Severin pînă la Dunărea de jos, partea de S. V. a Basarabiei (de unde şi numele, Mircea fiind din familia Basarabilor), gurile Dunării şi Dobrogea pînă la Silistra; Mircea mai era şi duce al Amlaşului şi Făgăraşului. A luptat singur sau împreună cu alţi domnitori creştini în contra Turcilor: la Cosova (1389) împreună cu Sîrbii, unde creştinii au fost învinşi; la Rovine în jud. Dolj (1394), unde Baiazid a fost bătut; la Nicopole (1396) împreună cu Unguri, Francezi, Germani, ş. a., unde creştinii au fost iarăşi învinşi; în 1416 Mircea pierdu Dobrogea, pe care i-o luă Sultanul Mahomed I. Situaţia cea mai critică a fost în 1395, cînd Sultanul Baiazid, intrînd în ţară, înaintă pînă la Argeş, punînd pe Vlad domn în locul lui Mircea, care se refugiase în Ardeal. Curînd însă Mircea, aliat cu Sigismund, regele Ungariei, îşi luă tronul. Mircea s'a amestecat în luptele interne ale fiilor lui Baiazid, sprijinind pe unul din ei Musa, care ocupă cîtva timp tronul, dar fu curînd învins de Mahomed. Mircea a zidit şi înzestrat mănăstiri, dintre cari cea mai însemnată este Cozia, unde este şi mormîntul lui.

Mircea cel mare (pictură la măn. Cozia).

MIRCEA III CIOBANUL (†1559), domn al Munteniei de 2 ori (1545—1553 şi 1558—1559). Era probabil fiul lui Radu cel Mare şi a venit la tron, înlăturînd pe fratele său Radu. Ambele lui domnii au fost agitate din pricina luptelor cu unii boeri cari fugise în Transilvania şi venise cu oşti. Se mai pomeneşte şi de o ecatombă teribilă de boeri adversari (unii cronicari socotesc la 200 pe cei ucişi). Mazilit în 1553 din pricina că nu se arătase destul de devotat Turciei, ia a doua oară domnia, încercînd o nouă lovitură a boerilor, şi moare, lăsînd în loc pe fiul său Petru sub epitropia soţiei sale Kiajna.

Mircea Prinţ al României.

MIRCEA PRINŢ AL ROMÂNIEI (*1912†1916.) fiul Regelui Ferdinand şi al Reginei Maria. A murit în cursul zilelor tragice ale retragerii autorităţilor din capitală. In amintirea lui s'a întemeiat în Bucureşti o societate pentru protecţia copilului sub prezidenţia M. S. Reginei Maria, care întreţine dispensare în diferite oraşe, a înfiinţat o şcoală de îngrijitoare de copii, etc.

MIRCEA-VODĂ ① com. rur. jud. Brăila, plasa Ianca; 1687 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Ianca. ¶ ② com. rur. jud. Ialomiţa, plasa Ciocăneşti; 2281 loc. După legea 1929, sat circ. com. Călăraşii-vechi. Staţie c. f. între Cernavoda şi Medgidia (linia Constanţa).

MIRCESCU LUDOVIC (*1872†1930), general român. Sublocotenent în 1893, colonel în 1916, general în 1917. A fost ministru de războiu în guvernul prezidat de Generalul Averescu (1926); inspector general al cavaleriei.

MIRCEŞTI, com. rur. jud. Roman, plasa Vasile Alecsandri; 720 loc. După legea 1929, sat circ. com. Vasile Alecsandri.

MIRCOVICI, general rus. vice-prezident al divanurilor principatelor după plecarea lui Kisselef în Maiu 1834.

MIREA GEORGE D. (*1852), pictor român. După studii la Paris (unde a obţinut medalii importante), a venit în Bucureşti şi a fost numit profesor la şcoala de bele-arte (1892) şi mai tîrziu şi director. E membru al Ateneului Român din Bucureşti şi preşedintele secţiunii artistice a acestei societăţi. Premiul naţional în 1924.

MIREILLE (= Mirelo în provensală), poemă vestită a lui Frederic Mistral în dialect (1859). (☛ MISTRAL).

MIREŞU ① sat jud. Prahova, plasa Podgoria; 1296 loc. După legea 1929, în circ. com. Sînger. ¶ ② staţie c. f. jud. Satu-Mare linia Cluj—Baia-Mare.

MIRINESCU MIHAIL (†1927) medic român. A fost medic primar la spitalul de copii din Bucureşti, vice-preşedinte al societăţii „Principele Mircea" (de la întemeierea ei).

MIRMIDONI, popor din Tesalia. Au participat la războiul Troiei comandaţi de Ahile şi Ajax.

MIRON, sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 17 August. A fost preot în Ahaia, martirizat pentru că a refuzat să jertfească idolilor (pe vremea lui Decius 249—251).

MIRON BARNOVSCHI ☛ BARNOVSCHI.

MIRON CRISTEA ☛ CRISTEA.

MIRON ROMANUL mitrop. ☛ ROMANUL.

MIRON COSTIN, circ. com. jud. Roman cu 21 sate (1929).

MIRONESCU CONSTANTIN (*1850), inginer român. A lucrat la construirea liniei ferate Mărăşesti—Buzău; a fost membru în consiliul tehnic şi profesor la Şcoala de poduri şi şosele din Bucureşti (1882).

MIRONESCU GEORGE G. (*1874), om politic român. Profesor de enciclopedia dreptului la facultatea juridică din Bucureşti. A fost ministru de externe în guvernul prezidat de Iuliu Maniu (1929), iar în 1930—31 prezident de consiliu.

MIROSLĂVEŞTI, com. rur. jud. Fălticeni (fost Suceava, Baia după legea 1929) plasa Paşcani; 2036 loc. După legea 1929, formează o circ. com. cu 8 sate.

MIROŞI, com. rur. jud. Teleorman, plasa Balaci; 2105 loc. După legea 1929, sat circ. com. Căldăraru. Staţie c. f. linia Costeşti—Turnu Măgurele. Are şcoală de meserii.

MISAIL, episcop al Buzăului 1732—1740.

MISÉRABLES LES, roman francez, de V. Hugo (1862), foarte cunoscut şi tradus în multe limbi (☛ HUGO).

MISI, popor ce locuia în peninsula balcanică spre Dunăre, pe vremea lui Alexandru cel Mare; de la ei s'a numit şi provincia MISIA sau MOESIA.

MISIODAX IOSIF, savant grec, a fost profesor de filologie şi filozofie la Academia Domnească din Iaşi pe la 1769 şi director. A scris o carte despre şcoalele greceşti.

MISLEA, sat jud. Prahova, plasa Prahova;

3175 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Scorţeni, In apropiere e penitenciarul de minori în clădirea fostei mănăstiri Mislea, zidită de Radu Voevod pe la 1534.

MISSAIL GHEORGHE (*1835 †1906), advocat şi publicist român. A fost magistrat, director la Ministerul Justiţiei, secretar general al Minist. Domenilor, a fost membru al Ateneului Român; a publicat numeroase articole în diferite reviste şi ziare şi cărţi tratînd chestiuni juridice (*Originile legislaţiunii române*, 1865, *Noţiuni de drept pozitiv după codicele române*, 1866), sau epoce din istoria noastră (*Epoca lui Vasile Lupu şi Mateiu Basarab*, 1866) sau biografii (*Locotenentul C. Jornescu*, 1864, *Constantin Negri*, 1877). A fost în comitetul Societăţii pentru învăţătura poporului şi a donat Şcoalei normale biblioteca sa.

MISSIR PETRE (*1856 †1929), jurist român. A fost profesor la facultatea de drept din Iaşi, apoi la cea din Bucureşti pînă la 1927; membru onorar al Academiei Române (1926). Ca om politic, lucrînd mai mult în gruparea junimistă, a fost deputat, senator, vice-preşedinte al Senatului. A publicat în „Convorbiri literare" articole despre chestiuni juridice şi dări de seamă despre diferite publicaţiuni literare, politice, etc. (1882—1906).

MISSIR VASILE (*ca. 1845† 1929), advocat şi om politic român. A fost deputat, senator şi ministru de domenii (1901—1902).

MISSISSIPI, fl. America de N., izvoreşte din lacul Itasca (descoperit în 1832), udă Statele-Unite şi se varsă în golful Mexic; lung. 6610 km.

MISSOLONGHI, oraş în Grecia; aci Grecii au susţinut mari lupte cu Turcii (1822, 1826); aci muri lord Byron (1824).

MISSURI, fl. în America de N., afl. al Mississippului: 4600 km. lung.

MISTRAL FREDERIC (*1830 †1914), poet francez. A scris mai mult în dialectul provensal; a întemeiat cu J. Roumanille *Societatea felibrilor*, care a unit reprezentanţi ai latinităţii din Europa. S'a făcut celebru prin poema *Mireio* (1859), tradusă în franţuzeşte şi lăudată mult de Lamartine. A publicat şi alte lucrări, între cari un *Dicţionar provensal*. Premiul Nobel în 1904. A legat prietenie cu Vasile Alecsandri, care fusese premiat în 1878 pentru Cîntecul gintei latine; a scris o frumoasă poezie adresată poporului român. Centenarul naşterii sale a fost sărbătorit în Franţa şi în alte ţări latine; asemenea şi la noi prin conferinţe, publicaţii, etc. Din operele lui s'au tradus cîteva nuvele, cîteva poezii şi cîteva cînturi din *Mireio*. Trad. principali: Anton Naum şi Alexandru Naum.

F. Mistral.

MIŞCA ① com. rur. jud. Arad, plasa Chişinău; 2075 loc. ¶② com. rur. jud. Bihor, plasa Marghita; 1425 loc.

MIŞU NICOLAE (*1858†1825), diplomat român. A intrat în carieră în 1886. Ministru al Palatului. A reprezentat România la conferinţa păcii. Ministru de externe în 1919 în guvernul prezidat de general A. Văitoianu.

MITAU ☞ JELGAWA.

MITILENE (MYTILINI), insulă stăpînită de Grecia, lîngă ţărmul Anatoliei: 1750 km. p., 125.000 loc. In antic. se numia LESBOS. Cap. Mitilini sau Kastron.

MITILINEU CAROL (*1866), diplomat român. Incepînd cariera în 1889, a reprezentat ţara la Belgrad, Bruxelles, Petersburg, Paris, Haga, Viena, Stocholm. Retras la pensie în 1930.

MITILINEU MIHAIL (*1836 †1903), diplomat român. A fost secretar general al Ministerului de externe (1871, 1880), ministru plenipotenţiar la Bruxelles (1880), la Belgrad (1882), iar la Bruxelles (1885) şi la Constantinopol (1889). A publicat o *colecţie de tratate* (1874).

MITOC, com rur. jud. Dorohoiu, plasa Lascar; 1999 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Hănţeşti.

MITOCUL-DRAGOMIRNEI, com. rur. jud. Suceava, plasa Dragomirna; 2585 loc. Circ. com. cu 3 sate (1929).

MITRIDATE VI zis cel Mare (*120†63 a. Chr.), rege al Pontului, luptă contra Romanilor, dar fu învins lîngă Eufrat de Pompeiu; osîndit la moarte de fiul său Farnace, proclamat rege în locul său, rugă pe un soldat gal să-l străpungă cu sabia.

MITROFAN, sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 4 Iunie. A fost episcop al Constantinopolului în vremea lui Constantin cel Mare, care l-a preţuit şi l-a onorat mult. In timpul lui s'a ţinut primul sinod de la Nicea (325).

MITROFAN (†1703), tipograf de profesie, călugăr amic cu marele mitropolit Dosofteiu; episcop al Huşilor între anii 1687—ca. 1690. Demisionînd, fu chemat de Brîncoveanu în Bucureşti ca colaborator la Biblia lui Şerban; episcop al Buzăului 1691—1703. A înfiinţat prima tipografie în Buzău (1692); a tipărit un *Triod* (1697), un *Mineiu* (1698, 1700), un *Molitvelnic* (1699).

MITROFANOVICIU VASILE (1831 †1888), profesor român în Bucovina. A fost preot şi profesor întîiu la institutul teologic din Cernăuţi, apoi (1875) la Universitatea înfiinţată acolo în onoarea lui Frantz-Iosef; a fost decan, rector al Universităţii.

MITROPOLII avem *astăzi* în ţară 5 ORTODOXE:
1. *Mitrop. Ungro-Vlahiei*, întemeiată ca. 1359 cu reşedinţa la Curtea-de-Argeş, de unde s'a mutat în Tîrgovişte (ca. 1517), apoi în Bucureşti (ca. 1659). De ea ţin episcopiile: *Rîmnic—Noul Severin*, *Buzău*, *Argeş*, *Tomis*.
2. *Mitr. Moldovei şi Sucevei*, întem. ca. 1399 cu reşedinţa în Suceava, apoi în Iaşi (1564). De ea ţin episcopiile: *Roman*, *Huşi*, *Dunărea-de-jos*.
3. *Mitr. Transilvaniei*, înfiinţată de Mihaiu Viteazul în 1599 în Alba-Iulia şi desfiinţată în 1700, cînd mitrop. Atanasie a prezidat sinodul care a proclamat *unirea* cu Biserica catolică; de atunci mitropolia n'a mai fost ortodoxă şi nici n'a mai fost mitropolie, ci s'a redus la episcopie, recunoscînd supremaţia episcopului catolic din Strigoniu. Românii ortodocşi au devenit supuşi mitropoliei sîrbeşti din Austria, dobîndind întîiu episcop cu reşedinţa în Sibiu, apoi în 1859 un mitropolit cu reşedinţa în Sibiu. De aceasta ţin azi episcopiile din *Arad*, *Caransebeş*, *Cluj* şi *Oradea*.
4. *Mitrop. Bucovinei*, înfiinţată în 1873, cu reşedinţa în Cernăuţi.
5. *Mitrop. Basarabiei*, înfiinţată în 1929, cu reşedinţa în Chişinău. De ea ţin episcopiile zise de *Bălţi* şi *Cetatea Albă — Ismail*.

Avem şi o mitropolie UNITĂ numită de *Alba-Iulia şi Făgăraş*, cu reşedinţa în *Blaj*, înfiinţată în 1853, prin ridicarea la rangul de mitropolie a episcopiei unite. De ea ţin episcopiile din *Oradea*, *Lugoj*, *Gherla* (mutată la Cluj) şi *Satu-Mare*.

MIZIL, com. urb. jud. Buzău, plasa Tohani; 7500 loc. staţie c. f. linia principală de la Bucureşti spre Galaţi, Cernăuţi, Iaşi. Are 1 liceu de băeţi.

MÎNDIC, com. rur. jud. Soroca, plasa Tîrnova; 2886 loc. După legea 1929, sat circ. com. Tîrnova.

MÎNDRA, vîrf în Carpaţi în munţii Lotrului şi Sebeşului, înalt 2530 m.

MÎNDREŞTI ① com. rur. jud. Bălţi, plasa Pepeni; 4400 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Chişcăreni. ¶ ② com. rur. jud. Botoşani, plasa Bucecea; 1055 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Bucecea

MÎNECEI CANALUL (= fr. LA MANCHE), canal între Franţa şi Anglia; lărg. 34 km.

MÎNECIU-PĂMÎNTENI, com. rur. jud. Prahova, plasa Teleajen: 2614 loc. După legea 1929, sat circ. com. Izvoare. In apropiere staţie c. f. Mîneciu, capul liniei Ploeşti—Văleni.

MÎNJINA, com. rur. jud. Covurluiu, fostă proprietate a lui Costache Negri. Aci se ţineau adunări ale tinerilor Moldoveni şi Munteni cari au pregătit unirea principatelor.

MÎRLEANUL, lac, jud. Constanța lîngă satul Mîrleanul.

MÎRȘA, circ. com. jud. Vlașca cu 9 sate (1929).

MÎRȘANI, com. rur. jud. Dolj, plasa Secuiu; 5451 loc. Circ. com. cu 6 sate (1929).

MÂRZESCU GHEORGHE (*1834 †1901), advocat și om politic român. A fost profesor de drept civil la Universitatea din Iași (1869), apoi în București (1896); ministru de culte în guvernul prezid. de Dim. Ghica (1868) și în cel următor prez. de Al. Golescu (1870); a luat parte la coaliția de la Mazar-Pașa, care a răsturnat pe L. Catargiu; ministru de culte în 1896 sub prez. lui P. S. Aurelian. A publicat lucrări de specialitate (*Introducerea codului civil*, 1865; *Copiii naturali*, 1865; *Testamente și donațiuni între vii*, 1870; *Căsătoria*, 1883) scrieri de polemică politică (*Fără-de-legea Sf. Sinod*, 1873; *Regimul corupțiunii și al teroarei sau guvernul lui I. C. Brătianu*, 1891) și discursurile sale rostite în parlament sau aiurea (*Apărarea lui Calistrat Orleanu*, 1884; *Asupra legii Clerului*, 1893).

G Mîrzescu.

MÂRZESCU GEORGE GH. (†1926), advocat și om politic român, fiul precedentului. A fost ministru de domenii în guvern. prezidat de Ion I. C. Brătianu, care a declarat războiul în 1916; apoi ministru de interne în 1918, de muncă, 1922, și de justiție în 1923.

MOACȘA, circ. com. jud. Trei-Scaune, cu 3 sate (1929).

MOARA-DE-PIATRĂ, com. rur. jud. Bălți, plasa Slobozia; 2265 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Slobozia-Bălți.

MOCANU, insulă în Dunăre jud. Vlașca, supraf. 330 ha.

MOCEANU GEORGE (*1838 †1909), gimnastic român. A fost profesor la mai multe școale din București și a călătorit mult în diferite țări cu elevii săi, dînd reprezentații de jocuri naționale.

MOCHIE, sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 11 Maiu. A fost preot în Amfipole pe vremea lui Diocleţian. A fost supus la groaznice chinuri și apoi i s'a tăiat capul.

MOCIRLĂ, stațiune balneară jud. Sălaj. Ape minerale: pucioasă, fier.

MOCIU, com. rur. jud. Cluj plasa Mociu; 2482 loc.

MOCSONYI [mocioni] ALEXANDRU (*1841 †1909), advocat și om politic român în Banat. A fost de multe ori deputat în Camera ungară și a avut importante succese parlamentare, ca susținător al cauzei naționale românești. A fost primul președinte al băncii „Albina”.

MOCSONYI ANDREIU (*1812 †1880), om politic român în Transilvania. Cel mai însemnat membru al acestei familii de nobili români din Banat care din 1780 a purtat în titulatura ei și numele DE FOEN, după domeniul ce li se dăduse de împărat. Amic al Casei de Austria, a propus în 1860 organizarea imperiului pe baza naționalităților, avînd toate popoarele drepturi egale cu instituțiuni autonome. A luptat pentru înființarea mitropoliei ortodoxe românești, independentă de biserica sîrbească. De la 1869, văzând că Ungurii dobîndesc egemonie în monarhie, s'a retras din luptele politice. A fost membru al Academiei Române de la înființarea ei.

Andreiu Mocsonyi.

MOCSONYI ANTONIU (*1816 †1890), ofițer român în armata austriacă. Retrăgîndu-se, s'a ocupat de agricultură și apoi de politică, fiind ales deputat de multe ori, și a ajutat la fundarea băncii „Albina”.

MOCSONYI EUGENIU (*1844 †1901), advocat român în Banat; s'a ocupat și de politică, fiind de cîteva ori deputat.

MOCSONYI PETRU (*1807 †1858), om politic român în Banat. A fost membru al congreselor bisericești, cari luptau pentru independența Bisericii ortodoxe române; a participat la acțiunea diferitelor delegațiuni cari căutau să valorifice drepturile Românilor pe lîngă guvernul din Viena; a murit asasinat în Budapesta.

MODENA, oraș în Italia (prov. *Modena*). A fost în antichitate oraș etrusc, apoi ocupat de Romani; după căderea imp. roman fu stăpînit de Goți, de Longobarzi, de Greci; prin sec. XIII provincia întreagă deveni o parte din posesiunile familiei Este; în 1815 se formă **ducatul de Modena**, dependent de Austria; în 1859 se proclamă unit cu regatul Italiei. Azi orașul are 76.000 loc.; universitate; e patria lui Tassoni.

MOECIUL-DE-JOS, com. rur. jud. Brașov, plasa Zîrnești; 2079 loc.

MOERIS, lac în vechiul Egipt, pomenit de Erodot ca operă minunată după porunca unui faraon.

MOESIA ☛ MISI.

MOFTUL ROMÂN, ziar satiric, redactat de I. L. Caragiale. București, 1893, 1901, 1902.

MOGA DUMITRU (*1812 †1879), advocat român în Transilvania. A fost mult timp magistrat în Alba-Iulia, deputat în dieta din Sibiu.

MOGA VASILE (*1774 †1845), episcop român ortodox în Transilvania. A fost preot, s'a călugărit după ce a fost ales episcop, a fost sfințit la Carloviț (1811); a lăsat o sumă de 29.000 florini, care alcătuește o fundațiune pentru ajutorul tinerilor studenți. Persecuțiile lui au silit pe Gheorghe Lazăr să plece din Sibiu la Brașov și deacolo în Muntenia.

Ep. V. Moga.

MOGOȘANI, com. rur. jud. Dîmbovița, plasa Găești; 2049 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Cojocaru.

MOGOȘEȘTI, mănăstire jud. Dorohoiu com. Buda, aproape de Herța și de Mamornița, fundată de Ștefan Holban pe la 1818.

MOGOȘOAIA, sat jud. Ilfov, plasa Băneasa, aproape de București; 1950 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Chitila. Stație c. f. linia Buc.—Constanța.

MOHU, stație c. f. jud. Sibiu linia Piatra O.-Rîmnicul Vîlcei—Sibiu, aproape de Sibiu.

MOIGRAD, com. rur. jud. Sălagiu, pl. Zalău; 716 loc. (1919).

MOINEȘTI com. urb. jud. Bacău, plasa Taslău-Sărat; 5500 loc. Stație c. f. capul liniei laterale de la Comănești. Exploatare de petrol, rafinării. Societatea „Steaua Română”, ș. a. Stațiune balneară și climaterică.

MOISE, personaj biblic, legislatorul Evreilor; i-a scos din robia Egiptului pe la 1320 a. Chr. Între diferitele reprezentări artistice ale lui, e vestita statue făcută de Michel Angelo, pe mausoleul lui Iuliu II (Roma).

Moise
(de Michel Angelo).

MOISE (†1530), domn al Munteniei 1529-1530; fiul lui Vladislav III: ucis de boerii revoltați.

MOISE DRAGOSI (*1787), episcop român unit al Oradiei. E primul episcop unit independent al acestei diecese, numit la 1776 și sfințit în 1777, fiind sufragan al arhiepiscopului de Strigoniu.

MOISEI, c. rur. jud. Maramureș, plasa Vișeu; 5000 loc. Stație c. f. linia Valea-Vișăului- Borșa.

MOISIL CONSTANTIN (*1876), profesor de isto-

rie la liceul „Spiru Haret" din Bucureşti, conservatorul colecţiei numismatice a Academiei Române, director general al Arhivelor Statului membru corespondent al Academiei Române (1913). A publicat studii asupra monetelor şi medaliilor noastre vechi (*Monetele lui Mircea*, 1911, *Medaliile lui Brîncoveanu*, 1914, *Efigiile monetare ale Domnilor români*, 1915, etc.), o lucrare generală (*Cum trebue înţeleasă istoria Românilor*, 1920); conduce *Buletinul Societăţii numismatice române*.

► **MOJNA**, com. rur. jud. Tîrnava-Mare plasa Mediaş; 2188 loc.

MOKA, oraş în Arabia, port la marea Roşie, (golful Aden); 5000 loc; cultură mare de *cafea*. In sec. XVIII fu oraşul principal din Yemen.

MOLDOVA ① rîu, afluent al Siretului, izvorăşte în Bucovina udă jud. Cîmpulung, Fălticeni, Neamţ şi Roman, trece pe lîngă oraşele **Cîmpulung, Gura Homorului, Roman** şi mai multe sate. Primeşte mai mulţi afluenţi, între cari: **Sadova, Moldoviţa, Humora, Neamţu.** ¶ ② com. rur. jud Cetatea-Albă, plasa Palanca; 2141 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Ivăneştii-vechii. ¶ ③ sat, jud. Hotin lîngă Nistru plasa Chelminţi; 2105 loc. După legea 1929 ţine de circ. com. Ianăuţi.

MOLDOVA-NOUĂ comună rurală judeţul Caraş, plasa Moldova-nouă; 4246 locuitori.

MOLDOVA-VECHE, 2011 locuitori. In apropiere se găsesc zăcăminte de huilă.

MOLDOVA-SULIŢA, circ. comunală judeţul Cîmpulung cu 2 sate (1929,

MOLDOVA, principat întemeiat pe la finele sec. XIII şi prima jumătate a sec. XIV de voevozi veniţi din Maramureş, unde se găseau în luptă cu Ludovic, regele Ungariei, care voia să aibă stăpînire asupra acestui ţinut. Dacă *Dragoş* e socotit ca întemeietorul principatului, se pare că *Bogdan* e cel care a aşezat definitiv domnia Moldovei. Unele povestiri populare au făcut din amândoi o singură persoană (Bogdan Dragoş). După el au început lupta între pretendenţi, de regulă fraţi sau rude între ei, aşa că domniile lor au fost scurte şi turburate. *Alexandru cel Bun* e cel dintîiu care reuşeşte să se menţină peste 30 de ani (ca. 1400—1432), să aibă relaţii strînse cu vecinii, să organizeze statul şi să-i dea şi o ierarhie bisericească. După altă serie de domni, vine epoca lui *Ştefan cel Mare* (1457—1504), vrednică de ţinut minte prin lungimea şi însemnătatea ei. Sub el încep luptele cu Turcii; după el se stabileşte un fel de protectorat al Turcilor, care, cu vremea, se transformă într'o adevărată suzeranitate, căci domnii se urcă pe tron cu ajutor turcesc, cad şi prin luptele interne, dar şi prin ingerinţele Turciei. O clipă Moldova face parte din stăpînirea lui Mihaiu Viteazul (1600), ca parte din întregul pămîntului românesc; apoi lucrurile îşi reiau cursul, politica ţării fiind în legătură cu Polonia şi cu Turcia. La începutul sec. XVIII, cu ridicarea puterii Moscovei, se încearcă o scăpare de sub Turci, dar fără succes. Statul moldovenesc se menţine, îşi urmează tradiţia, dar de pe la mijlocul acestui secol încep luptele între Ruşi şi Turci pentru stăpînirea ţărilor române, în cari lupte se amestecă uneori şi Austria. In acest timp Austria răpeşte Bucovina, şi Rusia, Basarabia. Ocupaţii streine şi încercarea Grecilor eterişti turbură viaţa locuitorilor ei în primele decenii ale sec. XIX. După acest eveniment, încep Domniile naţionale şi în timpul lor începe să pătrundă spiritul nou occidental, susţinut mai ales prin tinerii cari se întorc de la studii din Occident; se încearcă introducerea unor idei mai liberale, se încep apropieri între tineretul cult din ambele principate şi ideea unirii între cele două principate prinde rădăcini din ce în ce mai puternice, politica ambelor state se îndreptează spre aceleaşi ţeluri; emigraţii de la 1848 pun Europa Occidentală în cunoştiinţă de aspiraţiile poporului român şi astfel în 1859 se realizează unirea personală a Moldovei cu Muntenia, prin Cuza, iar la 1862 unirea definitivă şi astfel se naşte **ROMÂNIA.** (☞ **MUNTENIA** şi **ROMÂNIA**).

JUDEŢELE MOLDOVEI

După D. Cantemir ca. 1714	După catagrafia din 1809	După regulamentul Organic 1831	Buletinul alegerilor p. div. adhoc 1857
1. Akkerman			
2. Bacău	1. Bacău	1. Bacău	1. Bacăul
	2. Bender		
	3. Botoşani	2. Botoşani	2. Botoşeni
3. Bugeac	4. Căuşani, Akkerman, Chilia		
			3. Cahul
4. Cernăuţi			
5. Chilia			
6. Cîrligătura	5. Cîrligătura	3. Cîrligătura	
	6. Codrul		
7. Covurluiu	7. Covurluiu	4. Covurluiu	4. Covurluiu
8. Dorohoiu	8. Dorohoiu	5. Dorohoiu	5. Dorohoiu
9. Eşi	9. Eşi	6. Iaşi	6. Iaşii
10. Fălcii	10. Fălciiu	7. Fălciu	7. Fălciiul
	11. Greceni		
	12. Herţa	8. Herţa	
11. Hîrlău	13. Hîrlău	9. Hîrlău	
	14. Hotărniceni		
12. Hotin	15. Hotin		
13. Ismail	16. Ismail		8. Ismail
14. Lăpuşna			
15. Neamţ	17. Neamţ	10. Neamţ	9. Neamţul
16. Orheiu	18. Orheiu		
17. Putna	19. Putna	11. Putna	10. Putna
18. Roman	20. Roman	12. Roman	11. Romanul
19. Soroca	21. Soroca		
20. Suceava	22. Suceava	13. Suceava	12. Suceava
21. Tecuciu	23. Tecuciu	14. Tecuciu	1 . Tecuciul
	24. Tomarova		
22. Tutova	25. Tutova	15. Tutova	14. Tutova
23. Vasluiu	26. Vasluiu	16. Vasluiu	15. Vasluiul

ŞIRUL DOMNILOR MOLDOVEI după Xenopol şi Iorga. Deosebirile dela Iorga sînt arătate cu [ ]. Semnul (?) arată că anii sînt date nesigure.

Dragoş, Sas şi **Balc** 1288—1348 [Dragoş ca.1352—53, Sas ca. 1360].
Bogdan I 1348—65 (?) [ca. 1360].
Laţcu 1365 (?) —74 [ca. 1364 — ca. 1372].
Iuga Coriatovici 1374—75 [ca. 1372—77].
Petru Muşat 1375—91 [Ştefan 1377— ca. 78, Petru I. ca. 1378 — ca. 93].
Roman Muşat (prima domnie) 1391—94 [ca. 1393 — ca. 94].
Ştefan Muşat şi fiii **Ştefan** şi **Petru** 1395—99 [Ştefan 1394—1400].
Roman (a doua domnie) 1399—1400 [Iuga 1399—1400],
Iuga 1400—1401.
Alexandru cel Bun 1400—1432 [1400—1432].
Ilie (prima)1433 [Iliaş 1432—34].
Ştefan III (prima) 1433—35 [1434—35].
Ilie (a doua) şi **Ştefan III** (a doua) 1435 — 44 [1435—43],
Ştefan, Roman II şi **Petru** 1444—47 [Ştefan 1443—47].
Roman II 1447—48.
Petru (a doua) şi **Alexandru** (prima) 1448—49.
Bogdan II 1449—51.
Alexandru (a doua) şi **Petru** (a treia) 1451—55.
Petru (a patra) 1455—57.
Ştefan cel Mare 1457—1504,
Bogdan Incruoişatul 1504—1517.
Ştefan cel tînăr (Ştefăniţă) 1517—1527.
Petru Rareş (prima) 1527—1538.
Ştefan Lăcustă 1538—40.
Alexandru Cornea 1440—41.
Petru Rareş (a doua) 1541—46.
Ilie 1546—51.
Ştefan Rareş 1551—52.
Alexandru Lăpuşneanu (prima) 1552—61.
Iacob Eraclid 1561—63.
Ştefan Tomşa 1563—64.
Lăpuşneanu (a doua) 1564—68.
Bogdan IV 1568—72.
Ion Armeanul zis **cel Cumplit** 1572—74.
Petru Schiopul (prima) 1574 — 79. [Ion Potcoavă 1577, Petru Schiopul 1578—79].
Iancu Sasul 1579—1582.

Petru Șchiopul (a doua) 1582—91.
Aron Emanoil zis **Tiranul** (prima) 1591—93 [1591—92, Alexandru cel Rău 1592, Petru Cazacul 1592].
Aron Tiranul (adoua) 1593—94 [1592—95].
Ștefan Răsvan 1594—95 [1595].
Ieremia Movilă 1595—1606 [Mihaiu Viteazul 1600].
Simion Movilă 1606—08 [1606—07, Mihail Movilă 1607].
Constantin Movilă 1608—1611.
Ștefan Tomșa (prima) 1611—15.
Alexandru Movilă 1515-1516.
Radu Mihnea (prima) 1616—19.
Gaspar Grațiani 1619—20.
Alexandru Iliaș 1620—22 [1620—21].
Ștefan Tomșa (a doua) 1622—23 [1621—23].
Radu Mihnea (a doua) 1623—26.
Miron Barnovschi 1626—29.
Alexandru Coconul (prima) 1629—30.
Moise Movilă (prima) 1630—31.
Alexandru Coconul (a doua) 1631—32 [Alexandru Iliaș 1631—33, Miron Barnovschi 1633].
Moise Movilă (a doua) 1633—34.
Vasile Lupu 1634—54 [1634—53].
Gheorghe Ștefan 1654—58 [1653—1658],
GheorgheGhica 1658—59 [Constantin Basarab 1659-1661].
Ștefan sau **Ștefăniță** 1659—61.
Eustratie Dabija 1661—66 [1661—65],
Gheorghe Duca (prima) 1666—67 [1665—66].
Iliaș 1667—69 [1666—68].
Gheorghe Duca (a doua) 1669—72 [1668—72).
Ștefan Petriceico 1672—74.
Dumitrașcu Cantacuzino (prima) 1674—75.
Antonie Ruset 1675—78.
Gheorghe Duca (atreia) 1678—84.
Dumitrașcu Cantacuzino (a doua) 1684—1685 [Ștefan Petriceico 1684, Dimitrie Cantacuzino 1684-85].
Constantin Cantemir 1685—93.
Constantin Duca (prima) 1693—96 [1693—95].
Antioh Cantemir (prima) 1696 — 1700[1695—1700].
Const. Duca (a doua) 1700 — 1704[1700—1703].
Mihail Racoviță (prima) 1704—05 [1703—05].
Antioh Cantemir (a doua), 1705—07.
Mihail Racoviță (a doua) 1707—09.
Nicolae Mavrocordat (prima) 1709—11 [1709—10].
Dim. Cantemir 1711 [1710—11].
Nicolae Mavrocordat (a doua) 1711—16.
Mihail Racoviță (a treia) 1716—27 [1716—26].
Grigore Ghica (prima) 1727—33 [1726—33].
Constantin Mavrocordat (prima) 1733—35.
Grigore Ghica (a doua) 1735 — 41 [1735—39. ocupație rusească 1739, iarăși Ghica — 1741].
Const. Mavrocordat (a doua) 1741—44 [1741—43].
Ioan Mavrocordat 1744—47 [1743—47].
Grigore Ghica (a treia) 1747—48.
Const. Mavrocordat (a treia) 1748—49.
Const. Racoviță (prima) 1749—53.
Mateiu Ghica 1753—56.
Const. Racoviță (a doua) 1756—57.
Scarlat Ghica 1757—58.
Ion Calimah 1758—61.
Grigore Calimah (prima) 1761—64.
Grigore Al. Ghica (prima) 1764—67.
Grigore Calimah (a doua) 1767—69.
Const. Mavrocordat (a patra) 1769.
Ocupația rusească 1769—74.
Grigore Al. Ghica (a doua) 1774—77.
Const. Moruzi 1777—1782.
Alexandru Mavrocordat (prima) 1782—85.
Alex. Mavrocordat (a doua) 1785—86.
Alexandru Ipsilanti 1786—88.
Ocupația austriacă 1787—91.
Ocupația rusească 1787—92.
Alexandru Moruzi (prima) 1792—93.
Mihail Suțu 1793—95.
Alexandru Calimah 1795—99.
Constantin Ipsilanti 1799—1801.
Alexandru Suțu 1801—02.
Alexandru Moruzi (a doua) 1802—06.
Scarlat Calimah (prima) 1806.
Alexandru Hangerli 1807.
Scarlat Calimah (a doua) 1807.
Ocupația rusească 1808—1812.
Scarlat Calimah (a treia) 1812—1819.
Mihail Suțu 1819—1821.
Turburările eteriei 1821.
Ocupația turcească 1821—22.
Ion Sandu Sturdza 1822—28.
Ocupația rusească 1828—34.
Mihail Sturdza 1834—49.
Grigore Al. Ghica 1849—53.
Ocupația rusească 1853—54.
Grigore Al. Ghica 1854—56.
Caimacam T. Balș, apoi **N. Vogoride** 1856—58.
Caimacami St. Catargiu, V. Sturdza și **A. Panu** 1858—59.
Alexandru Ioan Cuza 1859—1862 (la această dată se proclamă unirea definitivă).

MOLDOVEI (MITROPOLIA) e înființată, după unii sub Alexandru cel Bun, după alții chiar mai înainte. Ea a avut reședința în Suceava, apoi în Iași; de aceea astăzi ea poartă titlul de **Mitropolia Moldovei și Sucevei**. După ultimele întocmiri, de eparhia ei țin județele Botoșani, Dorohoiu, Fălticeni (Baia), Iași și Neamțu. Iată lista mitropoliților, după C. Erbiceanu, cu anul sau anii de funcționare, pe cît se cunosc: **Ioasaf, Calistrat, Macarie I, Macarie II, Varlaam I, Mitrofan I, Eftimie Munteanul, Ștefan Munteanul, Teoctist I** ca. 1399, **Iosif I** ca. 1402, **Grigorie I** ca. 1435, **Damian, Teoctist II** 1454—1477, **Filoteiu, Teofan I, Gheorghie I, Teodosie I, Ghedeon I, Pahomie, Varlam II, David** ca. 1478, **Teoctist III** 1509—1528, **Neofit, Mitrofan II, Gheorghie II, Gheorghie III, Anastasie I** ca. 1541, **Grigorie II**, ca. 1551, **Gheorghie IV**, ca. 1552, **Grigorie II**, ca 1558, **Teofan II** ca. 1561, **Macarie III** ca. 1562—1564, **Teofan II** a doua oară, 1564—1570, **Gheorghie V.** ca. 1570, **Anastasie II** ca. 1572, **Teofil** ca. 1575, **Anastasie II** a doua oară ca. 1577, **Eftimie Munteanul** (?) 1578, **Grigorie III** ca. 1580, **Gheorghie VI** (Movilă) ca. 1581, **Nicanor** ca. 1582, **Gheorghie V**, a doua oară, ca. 1584, **Anastasie III** ca. 1590, **Teodosie II** (Barovschi) ca. 1605, **Anastasie IV** (Crimca) ca. 1609, **Teofan III** ca. 1617, **Anastasie IV** a doua oară, ca. 1620, **Atanasie** ca. 1631, **Varlaam III** ca. 1632—ca. 1655, **Ghedeon II**, ca. 1655—1660, **Sava I**, 1660 ca.—1673, **Dositeiu**, 1673—1674, **Teodosie III**, ca. 1674, **Dositeiu** a doua oară, 1675—1686, **Ioan, Teofan IV, Sava II**, ca. 1691, **Misail** ca. 1702, **Ghedeon III** ca 1708, **Gheorghie VI** ca. 1723, **Nichifor** ca. 1729, **Antonie, Nichifor** a doua oară 1740, **Iacov I** 1750—1758, **Gavriil I** (Calimah) 1758, **Leon** 1786, **Ambrosie** 1788, **Gavriil II** 1792, **Iacob II** (Stamatie) 1792 — 1803, **Veniamin** (Costache) 1803—1808, **Gavriil II**, a doua oară, 1808—1812, **Veniamin**, a doua oară, 1812—1842, Locotenență 1842 — 1844, **Meletie** 1844 — 1848, Locotenență 1848 — 1851, **Sofronie** (Miclescu) 1851 — 1860, Locotenență 1860 — 1863, **Calinic** (Miclescu) provizoriu 1863—1865, **Calinic** definitiv 1865—1875, **Iosif**(Naniescu) 1875—1901, **Partenie** (Clinceni) 1902—1908. **Pimen** (Georgescu) 1909.

MOLDO-VALAHIA, nume dat de streini principatelor în epoca după 1848 în vremea cînd Românii făceau propagandă pentru unire.

MOLDOVAN DIMITRIE (*1811 †1889), inginer român în Transilvania. S'a ocupat cu exploatarea de mine; a luat parte la revoluția din 1848, fiind ales în comisiunea care avea să ducă împăratului petițiunea de drepturi. După revoluție, a ocupat funcțiuni în Transilvania și în Viena.

MOLDOVAN SILVESTRU (*1861 †1915), publicist român în Transilvania. A publicat **scrieri pentru popor** (*Păcală și Tîndală*, 1884; *Fiica a nouă mame*, 1885, *Povestea lui Ignat*, 1885) și o serie de **publicațiuni geografice** asupra diferitelor regiuni ale Transilvaniei (sub titlul de *Țara noastră*, 1894, 1898, 1911, 1913), apoi un *Dicționar geografic* (cu N. Togan), 1909.

MOLDOVAN ȘTEFAN (*1813 †1900), profesor și preot român în Transilvania. A fost profesor în Blaj, protopop în Mediaș; vicar episcopesc în Lugoj. A publicat documente în revista „Transilvania".

MOLDOVAN VASILE (*1824 †1895), om politic român în Transilvania. A fost „prefect de legiune" în revoluția din 1848, a luat parte la

multe lupte, s'a retras în munții Apuseni, unde s'a distins în luptele contra lui Hatvani. După revoluție, a ocupat funcțiuni administrative (vicenotar, vice-comite).

MOLDOVANU-MICU IOAN (*1833 †1915), cleric și profesor român. A studiat la Blaj, Pesta și Viena, a fost profesor în Blaj, preot (1859), canonic (1879), director al gimnaziului; mai tîrziu vicar capitular și a condus arhidiecesa în lipsa unui titular (1892—1895). Ca scriitor, a fost ales prezident al „Asociațiunii transilvane" și membru al Academiei Române. Op. pr. *Dicționar latin-român*, 1864; *Acte sinodale ale bisericii de Albaiulia și Făgăraș*. 1869—1872; *Istoria Patriei*, 1875.

I. Moldovanu-Micu.

MOLDOVEANUL, vîrf în Carpați în munții Făgărașului; înalt 2550 m.

MOLDOVIȚA ① com. rur. jud. Cîmpulung plasa Moldovița; 6290 loc. circ. com. cu 2 sate (1929). In satul **Moldovița-Fierăstrău** e capul liniei ferate laterale de la Vama. ¶ ② mănăstire jud. Cîmpulung în circ. com. cu aceleași nume. Zidită de Alexandru cel Bun pe la 1401. Mănăstirea s'a desființat, dar clădirile au rămas. Cele mai multe sînt ruinate. In biserică se păstrează obiecte de mare preț, unele din vremea lui Ștefan cel Mare. ¶ ③ rîu afluent al Moldovei pe stînga.

MOLEȘTI, com. rur. jud. Lăpușna plasa Ialoveni; 2120 loc. După legea 1929, sat din circ. com. Costești.

MOLDOVEANU IULIU medic român. Profesor de igienă și igienă socială la Facultatea de medicină din Cluj. Membru corespondent al Academiei Române (1920).

MOLIÈRE [molier] JEAN BAPTISTE POQUELIN (1622 †1673), actor și autor dramatic francez, cunoscut în toate țările. In rom. s'au tradus principalele lui opere și unele de mai multe ori: *Precioasele* (de I. Ghica, 1835) și *Prețioasele ridicole* (de N. A. Bogdan, 1925), *Bădăranul* (de Căpitan I. Voinescu II, 1835), *Amfitrion* (de Heliade, 1835), *Vicleniile lui Scapin* (de C. Rosetti, 1836, altă trad. în B. p. toți), *Domnu Pursoniac* (de Grigore Grădișteanu, 1836), *Sgîrcitul* (de I. Ruset, 1836, alta de Erdeli, 1840, alta de I. Stroja, 1911, alta de Mefisto, 1902), *Sicilianul* (de I. Burchi, 1836), *Don Juan* (de M. Costiescu, 1846), *Misantropul* (de G. Sion, 1854, alta de B. Florescu, 1875), *Amorul doctor* (1872 și alta 1895 de I. Scopul), *Tartuf* (de Chirculescu, 1873, alta de S. Vîrgolici, 1879, alta de H. Lecca, f. a.), *Bolnavul închipuit* (f. a.), *Școala bărbaților* (de Alexandrescu-Dorna, f. a.), *Doctorul fără voie* (1906), *Sganarel* (de I. Stroja, 1911), *Școala femeilor* (de G. Gesticone, 1922).

Molière

MOLINARI GUSTAVE (*1819 †1911), economist belgian. A susținut principiul liberului-schimb afirmînd că legile economice sînt tot așa de stricte ca și cele fizice. Membru al Institutului Franței 1874. Op. pr. *Curs de economie politică* (1855), 1880), *Morala economică* (1888), *Teoria progresului* (1880).

MOLIVDOS COMNEN IOAN (†1719 , medic grec stabilit în România. Doctor de la Padova (1686), a fost profesor la Academia grecească din București 1689—1700; apoi a devenit mitropolit al Dristrei (Silistra) cu numele **Ieroteiu**.

MOLNAR DE MÜLLERSHEIM IOAN înainte PIUARIU (*1749 † ca. 1815), medic român în Transilvania. A fost înobilat și atunci și-a modificat numele. A publicat cărți de specialitate interesante și pentru chestiunea terminologiei medicale românești. S'a ocupat și de chestiuni economice (*Economia stupilor*, 1785, *Sporirea stupilor*, 1808); a publicat un dicționar *german-român* (1788), o *istorie universală* tradusă (1800), și un curs de *retorică* (1798 .

MOLOVATA, com. rur. jud. Orheiu plasa Susleni; 3417 loc. După legea 1929. sat din circ. com. Susleni.

MOLTKE HELMUTH CONTE (*1800 †1891), feldmarșal prusian. Ajută pe Sultanul Mahmud II să-și reorganizeze armata; participă la campaniile contra Danemarcei, Austriei și Franței (1870), ca șef de stat major.

H. Moltke.

MOMÎIA, deal în jud. Putna, dominînd valea rîului Șușița. Aci au fost trei mari lupte, în cursul marelui războiu: *a.* la 8 Ianuarie 1917, cînd Germanii au luat toată înălțimea, învingînd trupe rusești și la 9 Ianuarie cînd trupe româno-ruse au atacat și contra-atacat, dar dealul a rămas împărțit între cei doi beligeranți; *b.* la 28 Februarie 1917, cînd Românii au încercat, fără succes, să ocupe dealul întreg; *c.* la 24 Iulie 1917, cînd, în desfășurarea bătăliei de la Mărăști, trupe ruso-române au cucerit înălțimea.

MOMMSEN THEODOR (*1817†1903 , istoric german. Profesor la Altona, Leipzig, Zürich, Breslau, Berlin (1858); ziarist și politic militant contra Franței. Cunoscut în toată Europa prin studiile sale asupra istoriei Romanilor: *Sistemul monetar* (1850), *Cronologia romană pînă la Cezar* (1860), *Testamentul lui August* (1865), *Digestele lui Justinian* (1866), *Istoria romană*, trad. în mai toate limbile. A fost directorul publicației monumentale *Corpus inscriptionum latinarum* a Academiei din Berlin. Membru asociat al Academiei de inscripțiuni din Paris (1895). Membru onorar al Acad. Române (1879). Premiul Nobel 1902.

Th. Mommsen.

MOMULEANU PARIS BARBU (*1794 †1837), scriitor român. A publicat mai multe volume de *poezii* (1822, 1825). Lăudat de Heliade, ridiculizat de alții, e pomenit de Eminescu în „Epigonii": „Mumulean glas de durere", aluzie la poezia *Plîngerea și tînguirea Patriei*.

MONACO, principat pe țărmul francez al Mediteranei; supr. 157 hectare, 15.000 loc.; are un port frumos, un oraș vechiu (**Monaco**) și unul nou (**Monte-Carlo**). Guvernat de un prinț și de un consiliu de stat. La Monte-Carlo e un casino vestit, unde vin, iarna mai ales, vizitatori din toate țările, din cauza climei calde și egale și vegetației bogate chiar cu plante tropicale. Orașul e vechiu: ar fi o colonie feniciană.

MONASTIR ☛ BITOLIA.

MONET CLAUDE (*1840 †1926), pictor francez. Unul din reprezentanții școalei zise impresioniste.

MONGE [monj] GASPARD (*1746 †1818 , matematic francez. A participat la expediția lui Napoleon în Egipt; prof. la școala politehnică, membru al Academiei de științe; pierdu toate situațiile în timpul Restaurațiunii. Este creatorul geometriei descriptive; a publicat studii asupra ecuațiunilor, etc.

MONGOLIA, regiune din Asia, parte din China (☛ Asia); supraf. 2.787.600 km. p.; ca. 3.000.000 loc. budiști. Pămîntul puțin fertil, climă inegală; țară săracă.

MONITEUR DU PÉTROLE ROUMAIN, ziar, București, întemeiat în 1904.

MONITORUL OFICIAL, organul în care se publică actele de stat: legi, decrete, deciziuni, etc., precum și desbaterile Corpurilor legiuitoare. A fost înființat în Moldova (**M. O. al Moldovei**) în 1858 sub conducerea lui Teodor Codrescu, în Muntenia (**M. O.**

al Țării Românești) în 1859; de la 1862 s'a numit M. O. al Principatelor unite; de la 1866, Monitorul jurnal oficial al României, de la 1884 numai Monitorul Oficial.

MONLAU FELIPE (†1871), scriitor spaniol. S'a ocupat de filologie și de gramatică. Are și o scriere despre *idioma valaco o romance oriental* (1868). A fost membru onorar al Academiei Române (1870).

MONOFISIȚI, eretici creștini din Orient, cari admiteau că Iisus a avut o singură natură: cea omenească.

MONROE [monro] JAMES (*1759†1831), al 5-lea prez. al Statelor Unite (1816); autorul faimoasei declarațiuni (doctrina lui M.) de la 2 Decembrie 1823: continentele americane nu pot admite nici o colonizare europeană; orice intervenire a vreunui stat european ca să supună vreun stat din America sau să-i influențeze soarta se va considera ca o manifestație *ostilă Statelor Unite.*

MONSIGNY PIERRE ALEXANDRE (*1729†1817), compozitor fr.; membru al Academiei de belle-arte (1813). Op. pr. *Dezertorul* (1769), *Belle Arsène* (1775), *L'enfant trouvé* (1777).

MONTAIGNE MICHEL DE (*1533†1592), moralist francez, autorul cunoscutelor *Essais* (1580).

MONTANDON ARNOLD (*1852†1922), naturalist francez. A venit în țară în 1877 în administrația Domeniilor Coroanei și apoi a fost numit administrator al Domeniului de la Sinaia până în 1886. A publicat numeroase memorii asupra plantelor și insectelor din țara noastră în diferite reviste de specialitate din Franța, Italia, Viena, București, Pesta. In 1887 a scris o carte: *Excursion en Dobrodgia.* A fost membru coresp. al Academiei Române (1905).

MONTE-CARLO, oraș în principatul Monaco, 3000 loc., iarna vin vizitatori mulți.

MONTE-CRISTO CONTELE DE, roman de Alexandru Dumas tatăl 1841—45. Trad. și în rom. (☛ DUMAS).

MONTECUCCOLI RAYMOND CONTE (*1609 †1681), general austriac, participă la campaniile din 1645, 1646, 1647 contra Suedezilor, contra Turcilor în 1664, contra Francezilor în 1672.

MONTEGUT ÉMILE (*1825†1895), critic francez colaborator la „Revue des deux mondes" între 1847—1870.

MONTEL PAUL, matematician francez. Profesor de mecanică raționată de facultatea de științe din Paris. A publicat un studiu despre *funcțiunile convexe* în „Buletinul Societății române de științe" (1927). Membru corespondent al Academiei Române (1929).

MONTENEGRO (și MUNTENEGRU; în limba lor: CERNA-GORA), principat în Peninsula Balcanică pe malul Adriaticei; supr. 9080 km. p.; 227000 loc. capitala: Cetinie. Țară muntoasă și săracă, locuitori războinici. Ea făcu parte din vechia Serbie, iar după înfrângerea de la Kossovo (1389) și distrugerea statului sârbesc, reuși să-și păstreze o relativă independență; luă parte la toate războaiele din peninsulă; după războiul mondial fu alipită la statul mărit al *Iugoslaviei.*

MONTEORU, stație c. f. jud. Buzău lângă orașul Buzău (11 km.). In com. Monteoru e o școală de meserii. Exploatare de petrol.

MONTESQUIEU CHARLES SECONDAT BARON (*1689†1755), scriitor francez. Fu magistrat, dar nu stărui în această carieră, ci se devotă studiilor istorice și filozofice; membru al Academiei Franceze (1727). Op. pr. *Lettres persanes* (1721), satiră contra societății franceze contimporane; *Considérations sur les causes de la grandeur des Romains et de leur décadence* (1734); *L'esprit des lois* (1748). Scrierile sale avură mare influență asupra spiritului public și contribuiră la pregătirea marei revoluții. Traduceri românești: *Mărimea Romanilor* (de Stanciu Căpățîneanu, 1830), *Firea legilor* (în „Foaia pentru minte" 1842, fragmente), *Scrisorile persiene* (de I. G. Diamand în ziarul „Românul", 1880).

MONTESSUS DE BALLORE FERNANDO CONTE (†1923), sismolog francez. A fost chemat să organizeze serviciul special din Chili; a scris în Analele institutului meteorologic român: *La Roumanie et la Bessarabie sismique.* A fost membru corespondent al Academiei Române (1913).

MONTEVIDEO, cap. republicei Uruguay (☛ AMERICA) pe Rio de la Plata; 448.000 loc.

MONTGOLFIER JOSEPH (*1740†1810) și ÉTIENNE (*1754†1799), fizicieni și mecanici francezi. Au inventat aerostatul care le-a purtat numele.

MONTPELLIER [monpelie], oraș în Franța (☛ Franța), 83.000 loc.; are o Universitate și alte școli superioare; ținut bogat, multe industrii. Are un arc de triumf din timpul lui Ludovic XIV, o catedrală din sec. XIV, palat de justiție din sec. XVII. Vechimea lui se poate urmări până la 1141.

MONTREUX, oraș în Elveția (cantonul Vaud) pe lacul Leman; 18.000 loc.; stațiune climaterică de iarnă; în jur plantații importante de vii.

MONTYON AUGET BARON (*1733 †1820), economist și filantrop francez, lăsă prin testament Academiei un capital important, din care în fiecare an se premiază cărți și din care se dă un premiu faptei celei mai virtuoase din cursul anului (*prix de vertu).*

MOORE [mur] THOMAS (*1779†1852), poet englez. Mai cunoscute din operele lui sînt: *Lala Rooch*, poem oriental (1817), *Irish melodies* (1817). La noi s'a tradus puțin din operele lui: în „Convorbiri literare" an. II *(Melodii irlandeze)* de C. Negruzzi și în „Literatorul", 1880 (*Maria).*

MORARIU CONSTANTIN (*1854†1927), preot și scriitor bucovinean. Unul din întemeietorii foii populare „Deșteptarea" din Cernăuți. A publicat articole în „Biserica ortodoxă" din București, în „Patria" și „Junimea literară" din Cernăuți, și cărți tratînd chestiuni religioase *(Cițiți ce poate credința în Dumnezeu*, 1907, *Virtutea creștină*, 1907; *Ceva despre minuni*, 1921; *Fără lumina legii lui Hristos nu este mîntuire*, 1921; etc.), de istorie națională *(Părți din istoria Românilor bucovineni*, 1893, 94), traduceri din *operele Sf. Ioan Crisostom* (1889), din *Goethe și Schiller.*

MORARIU VASILE (*1850), jurist bucovinean. Fiul mitropolitului Silvestru. A fost magistrat în Bucovina și în Galiția, a fost deputat în Camera legislativă a Bucovinei. A contribuit la fundarea soc. muzicale „Armonia" (1881).

MORARIU ANDREEVICI CONSTANTIN (*1835 †1875), profesor și preot în Bucovina. A predat limba română și religia la gimnaziul din Succava, apoi morala la Institutul teologic din Cernăuți. A publicat manuale de religie pentru cursul secundar.

MORARIU ANDREEVICI SILVESTRU ☛ SILVESTRU.

MORAT (germ. MURTEN), oraș în Elveția (cant. Fribourg) pe lacul cu acelaș nume; 2400 loc.

MORAVA ① rîu, afl. al Dunărei; lung. 319 km.; izvorăște din munții Sudeți și se varsă lîngă Pressburg (Bratislava). ¶ ② rîu, afl. al Dunării format din M. sîrbă și M. bulgară; 240 km. ¶ ③ stație c. f. linia Ilia și Ilanul mare.

MORAVIA, fostă provincie a Austriei; azi face parte din Cehoslovacia. După împărțirea administrativă actuală formează un singur despărțămînt cu Silezia (Morava a Slzko) avînd 26.738 km. p., 3.335.000 loc. Cap. Brno (fost Brünn).

MOREA, peninsulă în Grecia (în anticitate Peloponez); 22.101 km. p., 936.370 loc.

MOREAS JEAN (= PAPADIAMANTOPULOS) (*1856†1910), poet fr. unul din întemeietorii simbolismului. S'au publicat puține traduceri din poeziile lui în rev. „Vieața nouă" de G. Duma, I. G. Teodorescu, etc.

MOREAU [moro] HÉGÉSIPPE (*1810†1838), poet fr., mort tînăr după o viață săracă. Poeziile apărură sub titlul *Myosotis*; cele mai bune sînt cele idilice și melancolice. Traduceri puține. Cităm: *Turturica* de Grigoriu în „Convorbiri literare", 1880.

MORENI, com. rur. jud. Prahova pe valea Cricovului plasa Filipești; 4214 loc. Circ. com. cu 6 sate (1929). Mari exploatări de petrol ale soc. *Con*

cordia, *Astra*, *Creditul minier*, *Forajul*, *Steaua română*, *Redevenţa*, *Română-americană*, etc. Capul unei linii de c. f. laterale care pleacă de la Băicoiu.

MORF ENRIC (*1818 †1921), filolog german. S'a ocupat cu studiul limbilor romanice. Opere pr.: *Aus romanischen Sprachen und Litteraturen*, 1905; *Geschichte der franzosische Litteratur*, 1914.

MORFẸU, pers. mitol., zeul somnului, al viselor şi al nopţii.

MORGAN [morghen] JOHN PIERPONT (*1837 † 1913), financiar american, Vestit prin organizările puternice de carteluri şi trusturi, între cari *trustul oţelului*.

MORISẸNA, fostă capitală a fostului ducat din Banat, pe unde e azi localitatea Cenad.

MORIŢFELD, com. rur. jud. Timiş-Torontal plasa Gătaia; 2076 loc.

MORLẠCI, locuitori din Dalmaţia, mai ales în Zara şi Spalatto şi în insule. Parte catolici, parte ortodocşi. După unii scriitori, sînt Slavi (Serbo-Croaţi), după alţii, Români cari şi-au pierdut limba şi în acest caz *Morlaci* sau *Morlahi* = *Mavro-Vlahi*, Valahi negri. Numărul lor e socotit de unii la 80.000.

MORMONI, sectă relig. America; întemeiată 1830 de Iosef Smith; admite poligamia. Trăiau pe un teritoriu rezervat în Statele-Unite, dar, interzicîndu-se poligamia, au emigrat în Mexic.

MORỌIU CONSTANTIN, jurist român. A fost profesor la colegiul Sf. Sava din Bucureşti. A publicat o colecţie de legiuiri. A tradus: *Văduva vicleană*, după Goldoni (1836).

MOROZẸNI, com. rur. jud. Orheiu, plasa Isacova; 2350 loc. După legea 1929, sat din circ. com. Isacova.

MOROZEWICZ IOSEF, naturalist polon. Profesor la Varsovia, membru al Academiei din Polonia, director al serviciului geologic. Stărueşte pentru colaborarea ţărilor din jurul Carpaţilor la studiul geologic al acestor munţi. E membru onorar al Academiei Române (1928).

MORSE [mors] SAMUEL (*1791 †1872), fizician american, inventă *telegraful electromagnetic* şi alfabetul care-i poartă numele.

MORTẸNI, com. rur. jud. Dîmboviţa, plasa Găeşti; 2536 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Puntea-de-Greci.

MORTUA EST, poezie de M. Eminescu, scrisă într'o primă formă în 1866, apoi refăcută şi publicată întîiu în „Convorbiri literare", 1 Martie 1871.

MORŢỤN VASILE G. (*1860 †1919), om politic român. A fost unul din organizatorii partidului socialist în România; mult timp deputat; mai târziu s'a raliat cu mai toţi conducătorii socialişti la partidul naţional-liberal şi a fost ministru în 1907 (D. A. Sturdza), 1908 (Ion I. C. Brătianu), 1909 (idem), 1914 (idem), preşedinte al Camerei în timpul retragerii la Iaşi. Morţun (cu Ioan Nădejde) a fost directorul revistei „Contemporanul" (1881 şi urm.); a publicat piese de teatru (*Zulnia Hîncu*, 1891, *Ştefan Hudici*, 1891) şi multe din cuvîntările rostite în Cameră sau în întruniri publice.

MORỤ-GHIOL, lac jud. Tulcea com. Morughiol; supraf. 200 hectare; comunică cu Dunărea printr'o gîrlă.

MỌRUS TOMMAS (*ca. 1480 †1535), mare cancelar al Angliei, decapitat de Henric VIII, fiindcă nu i-a aprobat reformele şi faptele. Op. pr.: *De optimo reipublicae statu deque nova insula Utopia* (1515 Basel). De la această scriere a rămas vorba *utopie*: idee sau plan nerealizabil.

MORỤZI ALEXANDRU, domn de două ori în Moldova (1792 — 93, 1802 — 1806), şi de două ori în Muntenia (1793 — 96, 1799—1801). Era fiul domnitorului Constantin. Se deosebia de acesta prin faptul că era lacom de bogăţii şi nu se gîndea la interesele ţării. Incepînd şirul celor 4 domnii în Moldova nu stă decît opt luni şi trece în Muntenia, pe care a găsit-o sărăcită, bîntuită de ciumă ş de lăcuste, a speculat asupra grîului şi porumbului, făcînd un fel de monopol al său personal din cumpărarea şi apoi vînzarea către public a acestor produse. Simţind că intrigile au să-l doboare, părăseşte tronul. Revine după cîtva timp şi stă doi ani, căutînd să adune bani, avînd în acelaşi timp şi mari dificultăţi din pricina incursiunilor lui Pasvanoglu, pe care Sultanul îl iertase şi-i dăduse iar titlul de paşa. In acel timp oraşul Tîrgu-Jiu a fost pustiit şi Craiova prădată şi arsă. Plecînd din Bucureşti, el ia chiar în anul următor domnia Moldovei, pe care o ţine patru ani, dar fu silit a o părăsi din pricina greutăţilor politicei externe a Turciei, pe care o conducea fratele său dragomanul Dimitrie, şi din pricină că duceau o politică de duplicitate, căutînd a fi amici şi cu Turcii şi cu Francezii si cu Rusii.

Alexandru Moruzi.

MORỤZI CONSTANTIN, domn al Moldovei 1777—1782. Era dragoman al Porţii şi uneltise ca Grigore Ghica să fie pedepsit cu moartea. In politica externă a servit interesele Turciei, căutînd să o împace cu Rusia în contra Austriei, dar şi pentru a-şi asigura, prin aceasta, tronul. In politica internă s'a arătat bun administrator, între altele, împiedecînd intrarea rachiurilor din Polonia pentru a proteja industria naţională a fabricilor de rachiu (velniţe).

Constantin Moruzi (după o stampă din col. Academiei).

MORUZI DIMITRIE (†1812), fiul lui Constantin Vodă, mare dragoman, frate cu Alexandru domnul. A fost delegatul Turciei în timpul tratativelor de pace cu Ruşii, cari s'au încheiat la Bucureşti în 1812 prin răpirea Basarabiei de către Ruşi. Guvernul său, socotind că a trădat interesele statului, l-a decapitat.

MORỤZI DUMITRU P. (*1847 †1916), colonel român. A fost prefect de poliţie multă vreme în timpul guvernării lui Ion Brătianu (1881), mai tîrziu a devenit membru al partidului conservator şi a reprezentat în Parlament judeţul său Dorohoiu.

MORỤZI DIMITRIE (*1860 †1914), scriitor român din Basarabia. A fost ofiţer în armata rusă. Trecînd în Moldova, a fost cîtva timp subprefect în jud. Tulcea. A publicat cîteva studii sociale şi politice (*Basarabia şi viitorul ei*, 1905, *Problema jidovească şi poporul român*, 1914), o colecţie de poezii (*Cîntece basarabene*, 1912) şi cîteva romane (*Instrăinaţii*, 1910, *Pribegi în ţară răpită*, 1912, *Moartea lui Cain*, 1914).

MOSCICKI IGNAŢIU (*1867), fizician şi chimist polonez. In timpul cît patria sa era sub stăpînire streină, el a locuit în Londra, în Friburg, unde a fost pus în situaţiuni ştiinţifice importante. In 1913 s'a creat pentru el catedra de *electrochimie* la politehnica din Lemberg şi de atunci a lucrat în domeniul specialităţii sale şi după ce patria a fost liberată, făcînd descoperiri şi aplicaţiuni de mare interes. In 1926 a fost ales preşedinte al republicei.

MOSCỌPOLE sau VOSCỌPOLE, oraş în Grecia. Era centru aromânesc foarte puternic.

MOSCOPOLẸNI, Aromâni din Albania, locuesc în *Pleasa de jos* şi *Pleasa de sus*, *Dişniţa*, *Poeni*, comune pur româneşti. Numele vine de la oraşul *Moscopole*.

MỌSCOVA (rus. MOSCWA; ital: MOSCA; fr. MOSCOU; germ. MOSKAU), oraş în Rusia, capitala actuală a republicei sovietice; 1.772.000 loc.; pomenită întîiu pe la 1147; vestită prin bisericile sale şi prin cartierul zis Kremlin.

MOSELLE (germ. MOSELL), rîu afluent al Rinului; izvorăşte în Vosgi, udă Franţa şi Germania şi se varsă în Rin la Coblentz; lung. 540 km.

MOSSO ANGELO (*1846 †1910), fiziolog italian. A studiat circulaţia sîngelui şi fenomenele cerebrale. Op. pr. *Frica* (1884), *Oboseala fizică şi intelectuală*, *Educaţia fizică a tinerimei*.

MOSTAR, oraş în Iugoslavia (Herţegovina); 16.390 loc.

MOSTIŞTEA, rîu, izvorăşte la nordul jud. Ilfov, curge spre S se varsă în lacul cu acelaşi nume şi de aci în Dunăre în faţa insulei Albina.

MOSUL, oraş în Asia mică, pe Tigru, în regatul Irac; 60.000 loc.; mare industrie de ţesetorie.

MOŞ TEACĂ, jurnal ţivil şi cazon (umoristic), Bucureşti, 1895—1901, director: *Anton Bacalbaşa*.

MOŞANEŢI, circ. com. jud. Hotin, plasa Chelmenţi cu 9 sate (1929).

MOŞI (TÎRGUL MOŞILOR), veche sărbătoare în amintirea morţilor, care se face la noi în Bucureşti. A devenit un simplu bîlciu, care începe Joi înainte de Rusalii. După unii, înfiinţată de Alexandru Vodă Mircea, după lupta cu Ion Vodă cel Cumplit.

MOŞOAIA, circ. com. jud. Argeş cu 24 sate (1929).

MOŞII, staţie c. f. lîngă Cernăuţi (3 km.) pe linia spre Bălţi.

MOŞINOAELE, mănăstire de călugări, jud. Putna.

MOŞNA, com. rur. jud. Fălciu, plasa Răducăneni; 2749 loc. După legea 1929, face parte din circ. com. Răducăneni.

MOŞNIŢA, com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Chişoda; 2125 loc.

MOŞOIU TRAIAN (*1868), general român. A comandat grupul celor patru divizii reunite sub conducere unică, la 24 Decembrie 1918, pentru a ocupa Transilvania. Cînd a început războiul contra Ungurilor cari atacară Transilvania, a fost numit comandant al grupului de Nord (16 Aprilie 1919). A fost ministru de războiu de la 2 Martie 1920 în guvernul prezidat de Vaida-Voevod şi de comunicaţii în cel prezidat de Ion I. Brătianu, 1922.

MOTAŞ CONSTANTIN (*1869†1931), fost profesor la Facultatea de medicină veterinară; şeful Serviciului veterinar din Direcţia sanitară. A publicat articole în „Revista de medicină veterinară şi zootehnie", în „Bulletin de la section scientifique de l'Académie Roumaine", ş. a. Op. pr. *Ingrijirea păsărilor 1922*, *Importanţa politicei sanitare veterinare 1924*, *Profilaxia febrei aftoase, 1922*, *Boalele parazitare la animale cari se trec la om*.

MOTRU, rîu afluent al Jiului pe dreapta; se varsă în Jiu lîngă comuna Gura-Motrului.

MOŢĂŢEI ① com. rur. jud. Dolj plasa Giubega; 5594 loc. ¶ ② staţie c. f. linia Craiova—Calafat. Circ. com. cu 5 sate (1929).

MOŢI, nume dat locuitorilor din Munţii Apuseni ai Transilvaniei. După unii, acest nume s'ar cuveni numai celor din cîteva sate (Vidra, ş. a.). Se ocupă cu tăierea lemnelor din păduri şi cu lucrarea vaselor. Au luptat cu energie în 1848. Din satele acestea a pornit revoluţia lui Horia.

Tip de Moţ lucrător de vase de lemn.

MOŢOC VORNICUL, boer moldovean. A avut mare rol în schimbările de domnie ce s'au făcut în Moldova de la 1552 cu Lăpuşneanu, Despot-Vodă, Tomşa. Cronicarii spun că la venirea cu a doua domnie a lui Lăpuşneanu s'a refugiat cu Tomşa în Polonia şi a fost ucis acolo. Alte izvoare zic că a pierit în Iaşi. El este unul din eroii principali în nuvela lui C. Negruzzi (*Alexandru Lăpuşneanu*) şi în piesa lui Alecsandri (*Despot-Vodă*).

MOUNET [mune] PAUL (*1847 †1922), actor fr. a jucat cu mare succes piese de V. Hugo şi de Corneille.

MOUNET SULLY JEAN (*1841 †1916), actor francez vestit prin rolurile din piesele lui Corneille Victor Hugo şi Shakespeare.

MOUREU [murö] CHARLES, chimist francez, Membru al Academiei de medicină din Paris. A studiat diferite probleme ale sintezei în chimia organică, ale gazelor nobile şi ale corpilor antioxigeni. E membru onorar al Academiei Române (1925).

MOUTON [mutoⁿ] ETIENNE MARIUS († 1831), consul al Franţei în Iaşi; a fost profesor de limba franceză la Gimnaziul Vasilian din Iaşi; ţinea şi o băcănie.

MOUVEMENT ÉCONOMIQUE, revistă lunară, întemeiată de *N. Xenopol*, Bucureşti, 904—1916.

MOVILA-MIREŞEI, com. rur. jud. Brăila plasa Ianca; 3153 loc. Circ. com. cu 8 sate (1929). Aci e un lac sărat cu acelaşi nume.

MOVILĂ ALEXANDRU V, domn al Moldovei 1615—1616. E fiul lui Ieremia şi frate cu Constantin, a cărui moarte vrea s'o răsbune. In adevăr, înlătură pe rivalul său Ştefan Tomşa dar are o domnie scurtă, fiindcă Radu Mihnea din Muntenia vine cu oşti şi-l învinge. E nevoit să fugă la Constantinopol, unde îmbrăţişează religia mahomedană.

MOVILĂ CONSTANTIN (†1612), domn al Moldovei 1608—1611. E fiul lui Ieremia. Domneşte sub tutela mamei sale Melania (sau Marghita); se menţine prin sume de bani date unor persoane puternice din Constantinopol, dar e înlocuit de Turci şi silit să se refugieze în Polonia, de unde vine cu armata, dar este învins în lupta de la Ştefăneşti (pe Jijia) şi ucis.

MOVILĂ GAVRIL, domn al Munteniei 1618—20. Era fiul lui Simion. A domnit scurt timp, fiind înlăturat prin intrigi şi dare de bani de către Radu Mihnea.

MOVILĂ GHEORGHE, mitropolit al Moldovei de două ori: în 1581, a stat puţin, căci văzînd propaganda anti-ortodoxă a. Domnului Iancu Sasu, a părăsit scaunul şi ţara; în 1584, a revenit şi a protestat contra încercării de a se schimba calendarul după îndemnul Papei Grigore XIII.

MOVILĂ IEREMIA (†1606), domn al Moldovei 1595—1606. Vine la tron cu ajutorul Polonilor, răsturnînd pe Răzvan, amicul lui Mihaiu Viteazul. Răzvan vine cu oaste din Ardeal, Ieremia fuge în Polonia, se întoarce cu oaste de acolo şi învinge pe adversarul său şi-l ucide. El este atacat de două ori de Mihaiu: în 1596, cînd acesta stă puţin în Moldova; în 1600, cînd se socoteşte stăpîn, pune un caimacam şi se intitulează domn al Munteniei, Moldovei şi Ardealului, dar şi această izbîndă e trecătoare, astfel că Ieremia rămîne pe tron pînă la moarte.

Ieremia Movilă (pictură mân. Suceviţa).

MOVILĂ MIHAIL, fiu al lui Simion, a fost proclamat domn al Moldovei în 1607, dar a fost înlăturat de vărul său Constantin.

MOVILĂ MOISE, domn al Moldovei de două ori (1630—1631 şi 1633—1634). Era fiul lui Simion. Numit după ce dăduse o mare sumă de bani la Constantinopol, e răsturnat prin acelaşi mijloc de Alexandru Coconul. Revine iarăşi pentru un an, în care timp înşală pe Turci în folosul Polonilor şi adună o însemnată avere.

MOVILĂ SIMION (†1607), domn al Munteniei 1600—1602 şi al Moldovei 1606—1607. E fratele lui Ieremia. După ce Mihaiu Viteazul se retrage din Moldova şi este bătut de Poloni la Teleajen, el intră cu armata în Muntenia şi ocupă tronul. Stricînd tot ce făcuse marele său predecesor, îşi în-

streinează simpatiile boerilor și, după ce Mihaiu piere, este gonit. La moartea fratelui său Ieremia, la tronul Moldovei, pe care-l ține cu mare greutate un an, murind — poate — otrăvit de cumnata sa.

Simion Movilă (după o perdea de la mān. Sucevița).

MOVILĂ PETRU (*1597 †1647), mitropolit în Rusia („al Kievului, Haliciului și a toată Rusia"). Fiul lui Simion, fost domnitor în principate. Este autorul unei vestite cărți *Mărturisirea ortodoxă*, tradusă în rom. de Radu Greceanu *(Pravoslavnica mărturisire, 1691)*. A ajutat pe Vasile Lupu la răspîndirea cărților bisericești, trimețîndu-i meșteri și material tipografic.

MOVILEȘTI, familie boerească din Moldova care a dat mai mulți domnitori în ambele țări în vreme de 40 de ani de la 1595. După cronicarul Neculce originea ei se găsește la un boernaș Aprodul Purice de pe vremea lui Ștefan cel Mare (☛ PURICE).

Mitrop. Petru Movilă.

MOVILIȚA, com. rur. jud Putna, plasa Zăbrăuți; 2045 loc. După legea 1929, sat circ. com. Zăbrăuți.

MOXA zis și **MOXALIE** MIHAIL (sec. XVII), călugăr și scriitor român. A tradus *Pravila de la Govora* (tip. 1640) și a scris în 1620 o cronică întitulată *De 'nceputul lumiei de 'ntîiu*, o istorie universală pînă la 1489, imitată după istorici bizantini.

MOZAMBIC, posesiune portug. pe coasta de R. a Africei; supr. 1.300.000 km. p., 300.000 loc. (☛ Africa).

MOZART WOLFGANG AMEDEU (*1756 †1791), muzicant și compozitor austriac. Geniu precoce: dădea concerte la 6 ani. A scris foarte mult: simfonii, opere, concerte, sonate, etc. Mai cunoscute: *Răpirea din Serai* (1782), *Nunta lui Figaro* (libretul după piesa lui Beaumarchais), *Fluerul fermecat*, *Don-Juan*.

Mozart.

MOZĂCENI ① sat jud. Teleorman; are o școală de meserii. Circ. com. cu 11 sate (1929). ¶ ② circ com. jud. Argeș cu 8 sate (1929).

MRAZEC LUDOVIC (*1867), naturalist român. Este profesor la Facultatea de științe din București de cristalografie și petrografie (1894), membru al Academiei Române (1905). A publicat articole în: Analele Academiei Române, Buletinul Soc. de Științe, Moniteur du pétrole roumain, Anuarul Institutului geologic, Zeitschrifft der Internationalen Bohrtechniken, Archive des sciences physiques et naturelles din Geneva, Bulletin de la section Scientifique de l'Académie Roumaine. S'a ocupat mai ales de zăcămintele de sulf, asbest, minereuri aurifere, de zăc. petrolifere și industria petrolului, de structura geologică a câtorva regiuni ale țării. Comunicări la congresele internaționale ale petrolului. A fost ministru de industrie în guvernul prezidat de I. Brătianu (1927).

MUKDEN, oraș în China (Manciuria); 280.000 loc.; industrie de mătase. Aci a fost o luptă vestită între Ruși și Japonezi în 1905.

MUKTAR PAȘA, general și diplomat turc. A luat parte la războiul Crimeei, a obținut victorii importante în războiul din 1877—78, a pacificat Candia în 1878, a fost comisar al Porții în Egipt în 1884.

MÜLLER MAX (*1823 †1900), filolog englez de origine germană. Profesor la Oxford, apoi la Strassburg de limbi moderne și de gramatică comparată (1850—1869). Asociat al Academiei de inscripțiuni din Paris (1869). Membru onorar al Academiei Române (1875). Op. pr. *Rig Veda*, ediţiune (1849—1875), *Lecțiuni asupra științei limbii* (1861), *Știința comparată a religiilor* (1874).

MÜLLER OTFRIED (*1797 †1840), filolog german; prof. de arheologie la Breslau, Goettingen; luă parte la săpături în Orient. Op .pr. *Manual de arheologie* (1830); *Istoria literaturii eline* (1840).

MÜLLER ANDREAS (*1811 †1890), pictor german. A fost profesor la Düsseldorf.

MÜLLER-GUTTENBRUNN ADAM (*1852), scriitor german din Banat. A publicat romane cu subiecte din viața Germanilor din Ungaria. A fost directorul unui teatru din Viena.

MUNCA, organ social-democrat, București, 1890—1894, red. *I. Nădejde, C. Mille, I. Catina, P. Mușoiu, Al. Ionescu.*

MUNCEL ① pisc în jud. Fălticeni fost Suceava (azi Baia). ¶ ② stație c.f. între Roman și Pașcani. ¶ ③ circ. com. jud. Roman cu 8 sate (1929). ¶ ④ sat jud. Putna, între apele Șușița și Zăbrăuți. In apropiere de acest sat s'a dat, în zilele de 1 și 3 Septembrie 1917, o mare luptă între trupele române și cele germane. Deși ofițerii și soldații noștri au dat dovezi de netăgăduite calități militare, n'au putut câștiga victoria, s'au întors cu mari pierderi. In luptele acestea a căzut și sublocotenentul *Ecaterina Teodoroiu* (☛ acest cuv.).

MÜNCHHAUSEN CAROL FREDERIC BARON (*1720 †1797), fost ofițer în armata rusă, devenit proverbial prin cuvintele și faptele sale îndrăsnețe. „Aventurile" lui s'au scris întîiu în englezește (1758), apoi s'au tradus în nemțește și în alte limbi. In rom. avem o traducere din 1855: *Istoria și întîmplările baronului de Miunhausen.*

MÜNCHEN (fr. MUNICH), oraș în Germania, cap. Bavariei pe Isar; 671.000 loc. Istoria lui se poate urmări pînă în sec. XI. Are universitate, grădină botanică, academie de artă și muzee vestite, școli și importante monumente de artă.

MUNKACSY [muncaci] MIHALY (*1844 †1900), pictor ungur, trăi mai mult în Paris. Op. pr. *Ultima zi a unui osîndit la moarte* (1870), *Milton dictînd fetelor sale Paradisul pierdut* (1878), *Crist înaintea lui Pilat* (1880), *Ecce homo* (1897).

MUNTEANU GAVRIL (*1812 †1869), scriitor român din Transilvania. A fost profesor la seminariul din Buzău și la cel din Rîmnic, apoi la Brașov profesor și director al gimnaziului românesc. Membru al Academiei numit în 1866. A publicat cărți didactice *(Carte de lectură*, 1857, *Gramatică română*, 1860—61, *Geografie*, 1864), un dicționar german-român cu G. Baritiu, 1853—54, și mai multe traduceri *(Werther* de Goethe, 1842, *Odele și epodele* lui Horațiu, 1868, *Operele* lui Tacit, 1871).

Gav. Munteanu.

MUNTELE-MARE, vîrf în munții Bihorului, înalt 1827 m.

MUNTENI ① stație c. f. jud. Vasluiu între Crasna și Vasluiu. ¶ ② c. r. jud. Tecuciu, plasa Nicorești; 2246 loc. După legea 1929, sat circ. com. Ungureni.

MUNTENI-BUZĂU, com. rur. jud. Ialomița, plasa Căzănești; 2348 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Căzănești.

MUNTENIA, nume care se dădea principatului cuprins între Carpați, Dunăre, o linie convențională care îl despărțea de Moldova. Polonii îi ziceau Multany, alți streini îi ziceau Valahia (sau Vlahia ☛ acest cuv.), în documentele interne slavonești se găsește numele de Ungrovlahia (☛ acest cuv.), în documentele interne românești găsim expresia Țara-Românească. In alt înțeles Muntenia este numai partea din spre Răsărit de Olt, cînd cea din

spre Apus e numită Oltenia. In unele texte sau documente găsim şi **Muntenia mare** spre deosebire de **Muntenia mică** (= **Oltenia**). Nu se ştie cu preciziune cari au fost împrejurările în cari s'a format acest stat nici cine au fost întemeietorii. Probabil că au existat stătuleţe conduse de **iuzi**, apoi de **voevozi** şi după oarecari lupte unul din ei a supus pe ceilalţi. După unii istorici, primul domn care şi-a întins domnia peste ţinuturile celorlalţi este **Seneslav** şi apoi fiul său **Ivanco** sau **Tihomir**; după alţii, este **Radu Negru**. După unii, lupta pentru supremaţie a pornit din Oltenia şi de acolo a trecut pe deoparte în ţinutul Făgăraşului, pe de alta în ţinutul Argeşului; după alţii, puterea de stăpînire a venit din Făgăraş spre Argeş. Ori cum să fie, acest stat, odată întemeiat, la 1290 sau la 1320, a avut să lupte cu Ungurii, cari doreau să păstreze o supremaţie reală asupra lui, deşi cea formală nu le era refuzată. In timpul lui *Mircea*, a cărui lungă domnie de peste 30 de ani formează un moment de căpetenie în desvoltarea statului, încep luptele cu Turcii şi, de şi victorios de multe ori, el e nevoit să găsească un mijloc de înţelegere cu ei. După moartea lui, încep lupte între pretendenţi, toţi urmaşi ai primilor domnitori, cari ţin două veacuri (☛ DRĂCULEŞTI şi DĂNEŞTI). Aceste lupte se complică prin tendinţele de expansiune ale Turcilor în aceste părţi şi de aci urmează şi amestecul lor în conducerea ţării ajutînd pe unii contra altora. Secolul XVI se închee cu figura măreaţă a lui Mihaiu, care încearcă nu numai a se libera de supremaţia turcească, dar a uni toate ţările româneşti sub un singur sceptru. Izbînda lui este trecătoare, dar ea lasă un ecou statornic în sufletele Românilor. Epoca de desvoltare culturală din timpul lui Mateiu Basarab e turburată prin luptele lui cu Domnitorul Moldovei; dar la finele secolului XVII şi în primele decenii ale celui de al XVIII vedem strălucita domnie a lui Brîncoveanu, însoţită însă de o luptă uneori surdă, alteori pe faţă între familiile sau fracţiunile de familii cari îşi susţin pretenţiile la tronurile celor două principate. Schimbările domnilor dintr'un principat în altul se continuă şi în sec. XVIII. Poarta trimite aici numai oameni pe cari îi crede devotaţi ei, dar unii din aceştia încep a unelti contra protectorilor lor înţelegîndu-se uneori cu Austria, alteori cu Rusia, adversarele Turciei. In acest timp o parte din pămîntul Ţării-Româneşti trece în stăpînirea Austriei (Oltenia, 1718), dar numai pînă în 1739, cînd revine la patria mamă. Deaici încolo evenimentele politice se desfăşoară ca şi în Moldova. Războaie pe teritoriul lor, ocupaţii ruseşti sau austriace, eteria, toate aduc mari devastări şi nenorociri, dar, după ele, în 1822 reîncep domniile pămîntene. Mişcarea din 48, înfrîntă mai ales după stăruinţa Rusiei, pune pe oamenii politici din Occident în curent cu faptele din aceste ţinuturi şi, după războiul Crimeei, prin voturile divanurilor ad-hoc şi prin alegerea lui Cuza se ajunge la unirea principatelor (☛ MOLDOVA).

JUDEŢELE MUNTENIEI

După pecetea Condicii lui Caragea 1818	După Geografia lui Genilie 1835	După buletinul alegerilor pentru div. adhoc 1857
1. Argeş	1. Argeş	1. Argeş
	2. Brăila	2. Brăila
2. Buzău	3. Buzăul	3. Buzău
3. Dimboviţa	4. Dimboviţa	4. Dimboviţa
4. Doljiu	5. Doljul	5. Dolji
5. Gorjiu	6. Gorjul	6. Gorji
6. Ialomiţa	7. Ialomiţa	7. Ialomiţa
7. Ilfov	8. Ilfovul	8. Ilfov
8. Mehedinţi	9. Mehedinţiul	9. Mehedinţi
9. Muscel	10. Muscelul	10. Muscel
10. Olt	11. Oltul	11. Olt
11. Prahova	12. Prahova	12. Prahova
12. Romanaţi	13. Romanaţi	13. Romanaţi
13. Săcueni	14. Săcueni	
14. Slam-Rîmnic	15. Rîmnicul	14. Rîmnicul-Sărat
15. Teleorman	16. Teleormanul	15. Teleorman
16. Vîlcea	17. Vîlcea	16. Vîlcea
17. Vlaşca	18. Vlaşca	17. Vlaşca

ŞIRUL DOMNILOR MUNTENIEI, (după Xenopol şi Iorga. Pentru primele timpuri am notat şi şirul stabilit de Onciul şi General Năsturel. Deosebirile de la Iorga sînt arătate cu [ ], de la Onciul cu [*], de la Năsturel cu [**].)

Radu Negru 1290—1310 [Seneslav 1247] [*Basarab I 1310—1330], [**Tugomir 1288—1310].

Ivancu Basarab 1310—1320? [Ivanco sau Tihomir 1330] [**Ivanco 1310—1331].

Alexandru I Basarab ca. 1320—1364 [Basarab I ca. 1330—1340, Nicolae Alexandru ca. 1340—1364] [*Alexandru I 1330—1364] [**Nicolae Alexandru 1331—1364].

Vladislav I Basarab 1364—ca. 1375, [Vladislav zis şi Vlaicu 1364—1380] [*Vladislav I 1364—1374] [**Vladislav I 1364—1374].

Radu 1375—1385 [1380] [*1374—1385] [**1374—1384].

Dan I 1385—1386 [ca. 1386] [**1384—1386].

Mircea cel Mare 1386—1418 [şi Vlad I în acelaşi timp cu Mircea 1394—95].

Mihaiu I 1418—1420.

Dan II 1420—1431 [*Dan II 1420—1424, Radu II 1427, Dan II, a doua, 1427—1431.] [**Radu II 1419—1421, Dan II 1421. Dan III 1421, Alex. Aldea 1427, Dan III 1428—30].

Alexandru Aldea 1431—35 [Radu Pleşuvul 1422—27 cu Dan, Basarab II Laiot 1431, Alexandru Aldea 1431—35].

Vlad Dracul 1435—39 [1435—46].

Dan III (prima domnie) 1439—41 [1446—1447].

Vlad Dracul (a doua domnie) 1441—46 [o singură domnie, vezi mai sus].

Dan III (a doua) 1446—1449 [o singură domnie, vezi mai sus].

Vladislav II 1449—56 [1447—56].

Vlad Ţepeş (prima) 1456—62.

Radu cel Frumos 1462—72 [1462—74].

Laiot Basarab 1472—76 [1473—77].

Vlad Ţepeş (a doua) 1476 [Nu e la Iorga].

Basarab cel tînăr 1476—1481 [1478—82] [*Basarab III 1476—77, Ţepeluş 1477—1482] [**Vlad II (a doua) 1476, Basarab IV 1478].

Vlad Călugărul 1481—94 [1482—95].

Radu cel Mare 1494—1507 [1495—1508].

Mihnea cel Rău 1507—10 [1508—10].

Vlad cel Tînăr sau Vlăduţ 1510—1512.

Neagoe Basarab 1512—21.

Teodosie 1521—1522 [1521].

Radu de la Afumaţi (prima) 1522—23 [Vlad Dragomir 1521, Radu Bădică 1521—24, Radu de la Afumaţi 1521—29].

Vladislav 1523—26 [1523—25].

Radu de la Afumaţi (a doua) 1526—29 [o singură domnie, vezi mai sus].

Moise 1529—30

Vlad Inecatul 1530—32.

Vlad Vintilă 1532—35.

Radu Paisie 1535—45.

Mircea Ciobanul (prima) 1545—54.

Pătraşcu cel Bun 1554—58 [54—57].

Mircea Ciobanul (a doua) 1558—59.

Petru Şchiopul 1559—67 [1559—68].

Alexandru 1567—77 [1568—77, Vintilă 1574].

Mihnea II (prima) 1577—83.

Petru Cercel 1583—85.

Mihnea (a doua) 1585—91.

Stefan Surdul 1591—92 [Ilie 1591, Radu 1591, Ştefan 1591—92].

Alexandru cel Rău 1592—93.

Mihaiu Viteazul 1593—1601 [în timpul domniei lui e şi Nicolae Patraşcu 1599—1600 şi Simion Movilă 1600],

Simion Movilă 1601—02.

Radu Şerban 1602—11.

Radu Mihnea (prima) 1611—1616.

Alexandru Iliaş (prima) 1616—18 [Gavril Movilă 1616].

Gavril Movilă 1618—1620.

Radu Mihnea (a doua) 1620—1623.

Alexandru Coconul 1523—26 [1523—27].

Alexandru Iliaş (a doua) 1627—29.

Leon Tomșa 1629—1633 [1629—32, Radu 1632].
Mateiu Basarab 1633—54 [1632—54].
Constantin Șerban 1654—58.
[1654—58. Constantin Cîrnul]
Mihnea III 1658—59.
Gheorghe Ghica 1559—60.
Grigore Ghica (prima) 1660—64.
Radu Leon 1664—69.
Antonie din Popești 1669—72.
Grigore Ghica (a doua) 1672—74.
Gheorghe Duca 1674—1779 [1674—78].
Șerban Cantacuzino 1679—88 [1678—1688].
Constantin Brîncoveanu 1689—1714 [1688—1714].
Ștefan Cantacuzino 1714—16 [—15].
Nicolae Mavrocordat 1716—30 [1715—16, Ion Mavrocordat 1716—19, Nicolae 1719—30, Constantin Mavrocordat 1730].
Mihail Racoviță (prima) 1730—31.
Constantin Mavrocordat (prima) 1731—33.
Grigore Ghica (prima) 1733—35.
Const. Mavrocordat (a doua) 1735—41.
Mihail Racoviță (a doua) 1741—44.
Const. Mavrocordat (a treia) 1744—48.
Grigore Ghica (a doua) 1748—52.
Mateiu Ghica 1752—53.
Constantin Racoviță (prima) 1753—56.
Const. Mavrocordat (a patra) 1756—1758.
Scarlat Ghica (prima) 1758—61.
Constantin Mavrocordat (a cincea) 1561—63.
Constantin Racoviță (a doua) 1563—64.
Ștefan Racoviță 1764—65.
Scarlat Ghica (a doua) 1765—66.
Alexandru Ghica 1766—68.
Grigore Alex. Ghica 1768—69[Emanoil Ruset 1770—71].
Ocupația rusească 1769—74.
Alexandru Ipsilante (prima) 1774—82.
Nicolae Caragea 1782—83.
Mihail Suțu (prima) 1783—86.
Nicolae Mavrogheni 1786—88 [1786—90].
Ocupația austriacă 1789—1791.
Mihail Suțu (a doua) 1791—93.
Alexandru Moruzi (prima) 1793—96.
Alexandru Ipsilante (a doua) 1796—97.
Constantin Hangerli 1797—99.
Alexandru Moruzi (a doua) 1799—1801.
Mihail Suțu (a treia) 1801—1802.
Alexandru Suțu(prima) 1802.
Constantin Ipsilante (prima) 1802—1806. [Alexandru Suțu (a doua), 1806 Constantin Ipsilante (a doua) 1806].
Ocupație rusească 1806—1812.
Ioan Caragea 1812—1819 [1812—18].
Alexandru Suțu (a doua) 1818—1821 [a treia], [Scarlat Calimah 1821].
Tudor Vladimirescu 1821.
Ocupația turcească 1821—22.
Grigore Ghica 1822—28.
Ocupația rusească 1828—1834.
Alexandru Ghica 1834—42.
George Bibescu 1843—48.
Guvern provizoriu 1848.
Căimăcamia 1848.
Constantin Cantacuzino Caimacam 1848—49.
Barbu Știrbeiu 1849—53.
Ocupația rusească 1853—54.
Ocupația austriacă 1854—56.
Alexandru Ghica Caimacam 1856—58.
I. Manu, E. Băleanu și I. Filipescu caimacami 1858—59.
Alexandru Ioan Cuza 1859—62 (cînd se proclamă unirea definitivă).

MURAFA ANDREIU (†1927), preot român din Basarabia. Luptător naționalist, a colaborat la diferite ziare din Chișinău, predicînd iubirea de țară și respectul instituțiilor ei. Opera sa: *Doruri sfinte.*

MURAT [mürą] **IOACHIM** (*1767 †1815), ofițer francez. Fiu de agricultor, destinat a fi preot, ajunse ofițer în armata lui Napoleon, se distinse în multe bătălii și luînd în căsătorie pe sora împăratului, fu numit mareșal; apoi rege al Neapolului (1808—1814). După ce fusese detronat, încercînd să-și reia tronul, fu împușcat.

MURATORI LODOVICO (*1672†1750), arheolog italian. Ca preot, avu un mare proces de erezie; apoi orbi. Op. pr. *Anecdota graeco-latina*, *Rerum italicarum scriptores*, colecție de extrase din vechii scriitori italieni (1709—1738).

MURAVLEANCA, com. rur. jud. Ismail, plasa Fîntîna Zînelor: 2039 loc. După legea 1929, sat din circ. com. Cîșlița-Dunăre.

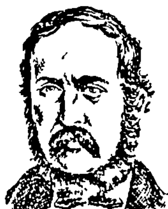
MUREȘ, rîu, izvorăște în munții răsăriteni ai Transilvaniei; trece prin *Alba Iulia*, *Arad*; primește pe dreapta Arieșul, Ampoiul, pe stînga Tîrnava mică unită cu Tîrnava mare la *Blaj*, apoi Sebeșul, Streiul. Se varsă în Tisa în fața orașului unguresc *Seghedin.*

MUREȘ (fost MUREȘ-TURDA), jud. în Transilvania, cap. Tîrgu-Mureș; supraf. 4203 km. p., 245.941 loc. (1923); are 11 plăși, 3 com. urbane, 237 com. rur. (1926). Ține de circ. Curții-de-apel din Tîrgu-Mureș; are 12 școale primare urbane și 187 rurale (1929): 36 cooperative de aprovizionare și consum cu capital 624.000 lei, 1 coop. p. exploat. de păduri cu cap. 1.602.000 lei (1925).

Stema jud. Mureș.

MUREȘ-OȘORHEIU ☞ TÎRGUL MUREȘULUI.

MUREȘANU ANDREIU (*1816 †1863), poet român din Transilvania. Este autorul poeziei *Răsunetul*, cunoscută sub numele de *Marșul anului 1848*, scrisă în mijlocul evenimentelor de la 1848. Il prețuim ca și Francezii pe Rouget-de-l'Isle, autorul Marseillesei, pentrucă, după expresia lui Eminescu (*Epigonii*), a scuturat lanțul robiei. A fost ziarist în Brașov, apoi funcționar al guvernului în Sibiu după 1848. A publicat și o carte de educație (*Icoana creșterii rele*, 1848), afară de volumul de *poezii* (1862).

Andreiu Mureșanu

MUREȘANU AUREL (*1847 †1909), ziarist și om politic român în Transilvania. Era fiul lui Iacob; a condus „Gazeta Transilvaniei" din 1878 pînă în 1900.

MUREȘANU IACOB (*1812 †1887), ziarist român în Transilvania. A fost, de la 1850 la 1877, directorul „Gazetei Transilvaniei", a publicat diferite articole și poezii în acest ziar și în „Foaia pentru minte". Membru onorar al Academiei Române (1877).

MUREȘANU IACOB (*1857 †1917), profesor de muzică în Brașov și diriginte de cor, apoi în Blaj. A publicat în revista muzicală „Muza română", multe compoziții originale: piese corale, balade, etc. Op. pr. *Mănăstirea Argeșului*, baladă corală.

MUREȘIANU, SEVER (*1858), pictor, profesor de istoria artelor și estetică la Școala de bele-arte din Iași (1889).

MURFATLAR, com. rur. jud. Constanța, plasa Medgidia; 1425 loc. Stație c. f. între Medgidia și Constanța. Are o școală de agricultură.

MURGENI, stație c. f. jud. Tutova linia Bîrlad-Zorleni-Basarabeasca. Circ. com. cu 13 sate (1929).

MURGER [mürge] **HENRI** (*1822 † 1861), scriitor și ziarist francez, cunoscut mai ales prin „*Scènes de la vie de bohème* (1848), prefăcută în piesă (cu Barrère) (1849): după ea s'a făcut opera cunoscută a lui Puccini.

MURGESCU IOAN (*1846 †1913), ofițer de marină român. Sublocotenent în 1866, era în 1877 maior; în timpul războiului pentru independență a reușit să scufunde un monitor turcesc în fața Brăilei; a înaintat pînă la gradul de contra-amiral și a fost inspector general al marinei românești.

MURGEȘTI, circ. com. jud. Rîmnic-Sărat cu 17 sate (1929).

MURGILĂ, erou din povestirile poporului nostru. Personifică amurgul serii.

MURGOCI (MUNTEANU) GEORGE (*1872 †1925),

naturalist român. Specialist în geologie. A publicat *rapoarte* și *dări de seamă* asupra lucrărilor Institutului Geologic din București; un studiu asupra *zăcămintelor de petrol de la Băîteni* (1910), studii *hidrologice* (1912), Cercetări geologice în *Dobrogea* (1914), *Kristallographische Bestimmungen* (Viena f. a.). A fost membru corespondent al Academiei Române (1923).

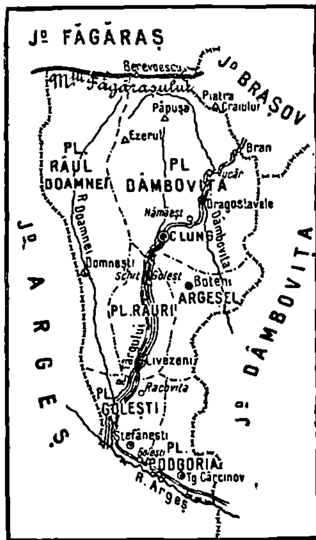
MURGU EFTIMIE (*1805 †1870), scriitor și om politic român din Banat. A fost profesor de filozofie în Iași (1834) la Academia Mihăileană; la București a dat lecții particulare (1836), cînd a fost și profesorul lui N. Bălcescu; stabilit ca advocat în Lugoj (1840), în 1848 a voit să lupte contra Austriei în numele ideii democratice și a proclamat unirea tuturor Românilor; mai tîrziu s'a stabilit la Pesta. A scris în limba germană două lucrări despre originea limbii și poporului român (1827, 1830) și una despre congresul sîrbesc (1865); precum și prospectul materiei propuse de el în Iași (1835). I s'a ridicat un bust în com. Bozovici pe valea Almajului.

MURILLO BARTOLOMEO ESTEBAN (*1617†1682), pictor spaniol, elevul lui Velasquez. Op. pr. *Adorațiunea păstorilor* (în muzeul din Madrid), *Inmulțirea pîinilor* (bis. Sf. Gheorghe).

MURNU GEORGE (*1868), scriitor român. E doctor în litere de la München, profesor de arheologie la Universitatea din București (1910), membru al Academiei Române (1923). A publicat poezii în rev. „Arhiva", „Vatra", „Ovidiu", „Flacăra", etc. și în volume *(Gînduri și vise*, 1898; *Alme Sol*, 1925), articole și cărți de specialitate *(Monumentele antice din Roma*, 1908; *Portretul elin*, 1908; *Arheologia clasică*, 1908; *Atena și ruinele ei*, 1910; *Vase pictate grecești*, 1910; *Monumente din colecția de la Adam-Clisi*, 1913; *De la cetatea Tropaeum*, 1913), studii asupra Românilor Macedoneni *(Vlahia mare de la 1204—1259*, 1907; *Istoria Românilor din Pind*, 1913; *Aromânii în primejdie*, 1913; *Pentru Românii din peninsula balcanică*, 1920); a tradus în versuri *Iliada* (1916), *Odisea*, 1924, și din *Pindar*.

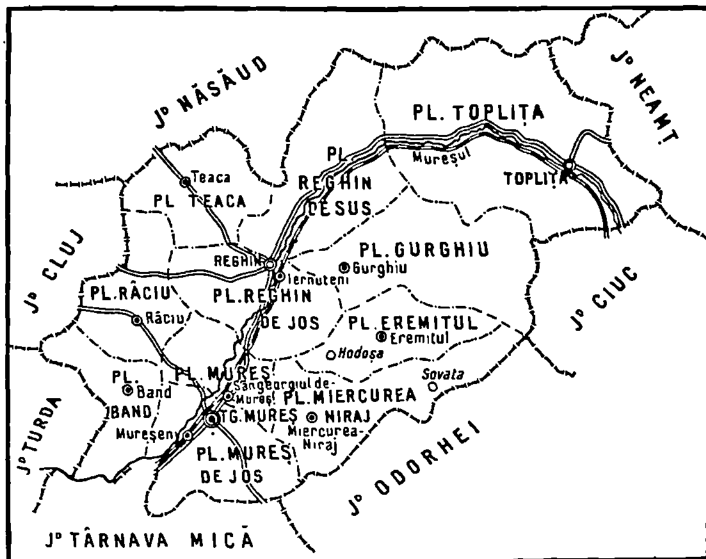
MURRAY [möre], fluviu în Australia, izvorăște în statul Victoria și se varsă în laguna Alexandrina, lung. 1630 km. (☛ OCEANIA).

Stema jud. Muscel.

Harta jud. Muscel.

MUSCEL, jud. în Muntenia; cap. *Cîmpu-lung;* 35 058 km. p., 141.719 loc. (1915); are 6 plăși, 1 com. urb. și 81 com. rur. (1926); face parte din circ. Curții de apel din București; are 6 școale primare urbane și 153 rurale (1929); 23 cooperative de aprovizionare și consum cu capit. 2.063.027 lei și 31 coop. pentru expl. de păduri cu capital 15.666.313 (1925); ține de eparhia mitropoliei Ungro-Vlahiei, are 135 biserici și 2 mănăstiri.

Harta jud. Mureș (legea 1925).

MUSELIM DIONISIE, prelat grec. A fost de patru ori patriarh în Constantinopol și a venit în Muntenia, adăpostindu-se la Constantin Brîncoveanu (1690). Prin stăruințele acestuia, a reușit să ocupe a 5-a oară scaunul (1693), dar nu pentru mult timp, căci iar a fost caterisit și iar a venit în Tîrgoviște, unde a și murit.

MUSICESCU GAVRIL (*1847 †1903), compozitor și muzicant român. Originar din Basarabia, a studiat la Iași și la Petersburg. A fost profesor de armonie la Conservatorul din Iași (1872), dirigințe al corului mitropoliei (1876). A compus coruri religioase și patriotice și a dat multe producțiuni muzicale în diferite orașe ale țării.

G. Musicescu.

MUSPINIOȚI ANASTASIE, filolog grec. A venit în Iași, unde a fost predicator și profesor (pe la 1785).

MUSSAFIA ADOLF (*1835 † 1910), filolog austriac. A fost profesor la Universitatea din Viena și membru al Academiei de științe din acel oraș. S'a ocupat de unele dialecte ale limbilor romanice (vechea spaniolă, catalană, etc.) și de diverse legende din evul mediu făcînd studii de literatură comparată *(Legendele Maicii Domnului, Semnul crucii*, etc.).

MUSSET [müse] ALFRED DE (*1810 †1857), poet francez, reprezentant al romantismului; duse viață agitată, pasionată și vagabondă. Generații numeroase l-au citit cu nesaț ca poet al amorului. Autor al seriei de poezii *Les nuits*, ș. a. Din scrierile lui s'au tradus multe, mai ales poezii, publicate prin reviste (Curierul românesc, Convorbiri literare, Revista contemporană, Familia, Revista lite-

A. de Musset.

rară şi ştiinţifică, Literatorul, Revista literară, Revista nouă, Tribuna poporului din Arad, Revista idealistă, Ramuri, Neamul românesc literar, Drum drept, Flacăra, etc.) de Petre Teulescu, Al. Macedonski, Colonel G. Boteanu, N. Nicoleanu, I. P. Cerkez, S. Vîrgolici, P. Grădişteanu, N. Volenti, N. Ţinc, T. M. Stoenescu, Th. Şerbănescu, T. Naum, Traian Demetrescu, Grigoriu, Gh. Arghiropol, C. Manolache, ş. a. In volume sau broşuri: *Petru şi Camilo* (trad. de Zulnia Iorga, 1875), *La ce visează fetele* (de T. M. Stoenescu, 1888), *Să nu zici vorbă mare* (de Bonifaciu Florescu, 1889), *Mimi Pinson* (de N. Ţinc şi Al. Sterescu), *Picătură de iubire* (de I. Massim, 1894), *Noaptea de Decembre* (de N. Ţincu 1895), *Emelina*, *Margot* (de M. Iftodiu, 1914), *Cele două iubite* (de M. G. Ionescu, 1916), *Spovedania unui îndrăgostit* (de Sotir Nassa, 1921, de G. B. Rareş, 1928), *Fiul lui Tiţian* (de I. Nestorescu, 1924, de D. Nanu, f. a.), *Frederic şi Bernereta* (de C. Belcot, f. a.), *Mierloiul alb* (de Profira Sadoveanu, f. a.), *Andreiu del Sarto* (de A. Florescu, f. a.).

MUSSOLINI BENITO (*1883), om politic italian. A fost învăţător, socialist militant, ziarist („Avanti"); a întemeiat partidul *fascist*, care, organizîndu-se milităreşte (ca semn distinctiv *cămaşa neagră*), a obţinut de la Rege puterea în urma marşului asupra Romei (1922). De atunci Mussolini conduce politica Italiei, a schimbat constituţia, formînd un parlament pe profesiuni, introducînd numeroase reforme în toate ramurile activităţii publice.

MUSTAFA CARA ☛ CARA MUSTAFA.

MUSTAŢĂ NICOLAE (*1839), om politic român în Bucovina. Ca membru în consiliul comunal în Cernăuţi, ca deputat în dieta Bucovinei ca consilier în direcţia fondului religionar, apără interesele poporului român şi ale preoţimei.

MUSTEA FILARET (*1839 †1930), arhiereu, ales episcop de Caransebeş în locul lui N. Popea la 21 Septembrie 1908, dar neconfirmat de guvern.

MUSTEA NICULAE, cronicar român. Cronica lui, care merge de la Istrate Dabija pînă la Mihaiu Racoviţa, s'a publicat de M. Kogălniceanu în colecţia *Letopiseţilor* vol. III (ed. 1-a şi 2-a).

MUŞA MARE şi **MUŞA MICĂ**, munţi jud. Buzău com. Mînzăleşti.

MUŞĂTEŞTI, circ. com. jud. Argeş cu 20 sate (1929).

MUTSU-HITO (*1852 †1912), împărat (*micado)* al Japoniei dela 1867. In timpul lui s'a introdus cultura europeană în Japonia şi statul său a devenit o putere cu autoritate mondială.

MUZĂCHIARI, Aromâni cari locuesc în Albania în jurul oraşului *Fearica* (*Fieri*) şi în *Velarde* (*Berat*) şi în satele din jur. Se ocupă cu agricultura. Numele vine de la ţinutul *Muzachia*.

MUZE, fiinţe din mitologia greacă, trecute la Romani. Ele erau divinităţile inspiraţiei poetice sub diferitele ei manifestări. Erau 9: *Clio*, muza istoriei,—*Calliope*, a poeziei epice, — *Polimnia*, a pantomimei, — *Euterpe*, a poeziei bachice, — *Terpsicora*, a poeziei lirice, — *Erato*, a poeziei ditirambice, — *Melpomena*, a tragediei, — *Talia*, a comediei,—*Urania*, a astronomiei. Conducătorul lor era *Apollon* (numit de aceea şi *Musagetul)*, care era şi zeul soarelui şi zeul producţiei artistice.

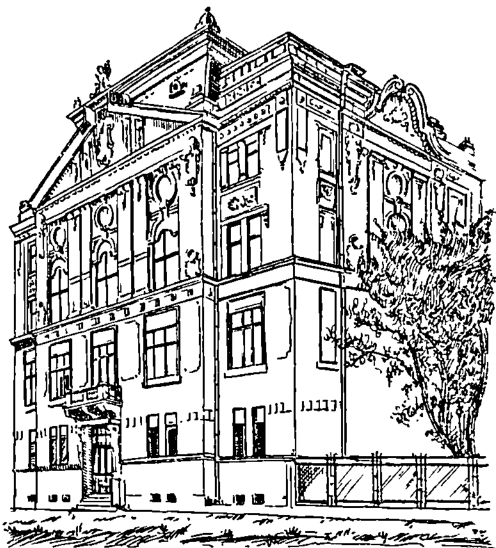

Apollon Musagetul.

MUZEU NAŢIONAL, gazetă literară, redactor *I. Eliade Rădulescu*, Bucureşti, 1836—1838.

MUZEUL AMAN, în Bucureşti, strada C. A. Rosetti, înfiinţat în 1908, după ce Statul a cumpărat casa pictorului şi a adunat în ea, pe lîngă ce a aflat acolo, şi alte opere ale lui. Directorul actual este pictorul *Mihail Teişanu*.

MUZEUL ARMENESC DIN GHERLA, înfiinţat în 1904. Are obiecte felurite vechi şi noi. E menit să oglindească particularităţile vieţii Armenilor din părţile acelea.

MUZEUL „ASTREI" DIN SIBIU este aşezat în clădirea ridicată de vechea *Asociaţiune transilvană...* (☛ acest cuv.). Este un muzeu etnografic, menit

Muzeul „Astrei" din Sibiu.

a adăposti obiectele din cari să se vază caracterele specifice ale poporului român din Transilvania. În aceeaşi clădire este şi biblioteca.

MUZEUL BATTHYANEUM din Alba-Iulia (cetate), înfiinţat în 1792 de episcopul *Ignatiu de Batthyani*. Cuprinde desenuri, gravuri şi mai ales manuscrise vechi cu preţioase „enluminures". E şi o secţie eclesiastică.

MUZEUL BĂNĂŢEAN DIN TIMIŞOARA, înfiinţat în 1872 de o societate numită „*a Muzeului*". Turburat în organizarea lui şi cu colecţiile micşorate, în timpul revoluţiei după războiul mondial, a fost întemeiat din nou prin grija „*Societăţii de istorie şi arheologie*" în 1922, datorită stăruinţelor lui *Emanoil Ungurianu* (☛ acest cuv.). Societatea aceasta l-a cedat municipiului Timişoara. Directorul actual este *Ioahim Miloia*.

MUZEUL BIBLIOTECII „V. A. URECHIA" din Galaţi (în localul liceului). Are documente, monete, medalii. S'a format printr'o donaţiune a *Regelui Carol I* şi alte donaţiuni particulare.

MUZEUL BISERICESC din Vălenii-de-Munte, întemeiat de N. Iorga, cuprinde icoane, cruci, veşminte, etc.

MUZEUL BRUCKENTHAL DIN SIBIU, întemeiat de Baronul Bruckenthal (☛ acest cuv.), are şi o galerie de tablouri, deschisă publicului în 1817. Ea cuprinde opere de valoare, fiind bogat reprezentată şcoala flamandă (*Jan van Eyck. Hans Memling*, *Iacob Jordaens*), arta romanică şi germanică mai slab rerpezentate. E şi un tablou de *Tizian*.

MUZEUL DE ANTICHITĂŢI, în Bucureşti, în localul Universităţii, înfiinţat în 1864, cînd generalul N. Mavros a dăruit Statului o bogată colecţie de obiecte vechi. Cuprinde mai multe secţii: preistorică, eclesiastică, romană; mai multe tablouri vechi, pietre cu sculpturi din monumentul de la Adam-Clisi, cărţi şi manuscrise vechi româneşti şi slavoneşti. Primul director a fost *Grigore Tocilescu*, apoi *V. Pîrvan*, astăzi e *I. Andrieşescu*.

MUZEUL DE ARME AL ORAŞULUI SIBIU, înfiinţat în 1872. Păstrează arme, coifuri, platoşe, stindarde, etc. din sec. XV şi XVI găsite în Transilvania.

MUZEUL DE ARTĂ NAŢIONALĂ „CAROL I". Înfiinţat în Bucureşti în anul 1906. A fost instalat întîiu în vechiul local al Monetăriei Statului, apoi într'o casă particulară. În 1912 s'au început clădirea unui

local propriu așezat pe Șoseaua Kisselef, care nu s'a terminat. Este destinat să reprezinte arta românească din toate domeniile și din toate timpurile. În aripa de Sud s'au putut deschide acum trei secțiuni (ceramică, lemn, țesătorie, mai ales covoare și costume). Depozitul e bogat, multe obiecte au fost expuse la diferite expoziții în streinătate (Roma, Berlin, Geneva, Paris, Barcelona). Director de la înființare este *Al. Tzigara-Samurcaș*.

MUZEUL DE ARTE PLASTICE DIN BUCUREȘTI (☛ *Pinacoteca Statului*

MUZEUL DE ARTE PLASTICE (*Pinacoteca Statului* din Iași e în localul Școalei de bele-arte din acel oraș.

MUZEUL DE ARTE ȘI MESERII DIN CLUJ, înființat în 1904. Are mobile, covoare, ornamente de gips, cusături, lucrări în lemn și piatră, etc. produse ale industriei moderne. Are și săli speciale în cari se organizează diferite expozițiuni.

MUZEUL DE ISTORIE NATURALĂ, în București, șoseaua Kisselef, înființat în 1838, în timpul domniei lui Alexandru Ghica, prin stăruințele lui Mihalache Ghica, fratele domnitorului și ministru de instrucție. Așezat întîiu în cuprinsul colegiului Sf. Sava, a fost instalat de italianul *Fererati*, a avut apoi ca director pe pictorul *Wallenștain;* mai tîrziu a fost mutat în cuprinsul Universității și a avut director pe *Grigore Ștefănescu* din 1866. Colecțiile au fost distruse aproape complet printr'un incendiu în 1885. S'a înființat din nou în 1906 și deschis în localul actual în 1908 sub direcția lui *Gr. Antipa*. El este numai muzeu zoologic; are animale de tot felul împăiate, așezate în vitrine și în săli după clasificarea științifică, precum și un număr de diorame în cari se află animale grupate după mediul zoologic și botanic.

MUZEUL DIN ALBA-IULIA (oraș) al Societății istorice și arheologice a județului Alba, înființat în 1886. Cuprinde monete, bancnote, cărămizi, arme. sculpturi, etc., cele mai multe aflate cu ocazia diferitelor săpături făcute prin apropiere. Închis după războiu, s'a redeschis în 1920, deși multe obiecte au fost transportate la Pesta.

MUZEUL DIN RÎMNICUL-VÎLCII, instalat în cuprinsul clădirii liceului local, are obiecte de pictură și sculptură. S'a început printr'o donațiune particulară.

MUZEUL DIN TURNU-SEVERIN, instalat în clădirea Teatrului Național, făcută de o Societate după inițiativa profesorului T. Costescu. Are ca prim fond colecția Dr. C. Istrati. In același local este și Biblioteca „I. G. Bibicescu".

MUZEUL ESARCU, în palatul Ateneului Român în București, cuprinde toate operele de pictură și sculptură donate de el acestei Societăți culturale cum și o sumă de relicvii interesante.

MUZEUL ETNOGRAFIC DIN CLUJ, înființat în 1923, ca urmare a unei dorințe a actualului rege Carol II. Destinat să servească studiilor asupra *etnografiei Transilvaniei*, s'a deschis pentru public în Iunie 1927. După programa de la înființare, el trebue să cuprinză următoarele 5 secțiuni: românească; a minorităților din România; a popoarelor vecine întrucît au înrîurit poporul român; a popoarelor înrudite prin sînge cu Românii; internațională. Directorul lui, de la înființare, este *R. Vuia*.

MUZEUL FĂLTICENILOR, înființat în orașul Fălticeni din inițiativa lui V. *Ciurea*, care-l conduce astăzi. A fost cîtva timp adăpostit în corpul liceului. iar de la 1929 s'a așezat în local propriu. Cuprinde trei despărțituri mari: istorică și preistorică, etnografică, științifică. Are colecție de documente, de fotografii, cărți vechi. monete și medalii, etc.

MUZEUL FUNDAȚIUNII AMAN DIN CRAIOVA, întemeiat împreună cu întregul așezămînt, în 1908, prin donațiunea lăsată de Alexandru și Aretia Aman. Cuprinde mai ales opere de artiști români vechi și noi, pe lîngă copii după tablouri clasice italiene. Conducerea o are scriitoarea *Elena Farago*.

MUZEUL GORJULUI, în orașul Târgu-Jiu, așezat întâiu în localul prefecturii, apoi la gimnaziul, în fine într'un local propriu în grădina publică. Înființarea lui (în 1894) se datorește stăruințelor depuse de Ștefulescu, Rola Piekarski și Iuliu Moisil, profesori, și inginerul Diaconovici. Cuprinde obiecte de etnografie, țesături, ceramică, documente.

MUZEUL INDUSTRIAL DIN TÎRGUL-MUREȘ, înființat în 1874 de „Asociația culturală și economică săcuiască". Are obiecte de olărie, metalurgie, de lemn, etc.

MUZEUL ISTORIC DIN TURNU-SEVERIN, instalat în corpul clădirii liceului, cuprinde obiecte de preistorie, istorie romană și istorie veche românească.

MUZEUL JUDEȚEAN DIN DEVA, înființat în 1880 de o societate istorică din jud. Hunedoara. A adăpostit, în primul rînd, antichitățile găsite în județ. Sub stăpînirea românească s'au așezat colecțiunile, devenite proprietatea județului, într'un edificiu mai potrivit. Are și o secție etnografică.

MUZEUL JUDEȚEAN DIN ORADEA, înființat în 1872, e instalat într'o clădire proprie special construită. Mare parte din obiecte au fost transportate în 1916 și 1918 în Budapesta. Cu ce a rămas, el a fost redeschis în 1921. Are resturi preistorice, tablouri și sculpturi din diferite epoce, obiecte de artă industrială din sec. XIII—XVIII ș. a. În același local e și o bibliotecă.

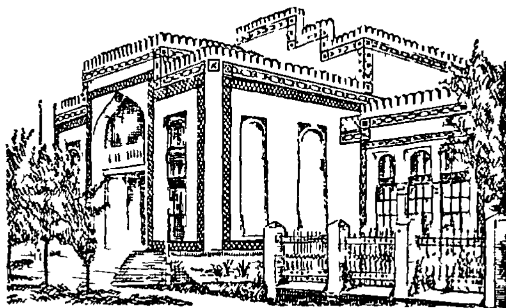
MUZEUL KALINDERU, în București, strada Renașterii, înființat în 1913, cînd moștenitorii lui au vîndut Statului clădirea cu toate colecțiunile ei de sculptură, pictură, gravură, etc.

MUZEUL LIMBII ROMÂNE, înființat în Cluj în 1919: o bibliotecă filologică specială, o colecțiune de fișe bibliografice despre tot ce se publică cu privire la limba română și materialul necesar pentru lucrarea Dicționarului Academiei și pentru alte cercetări, toate sub direcțiunea lui *Sextil Pușcariu*.

MUZEUL MILITAR, în București, parcul Regele Carol I, înființat în 1923, ca o continuare a secției militare a muzeului național înființată în 1914. Cuprinde: drapele, piese de artilerie, arme de foc și albe, uniforme. tablouri, gravuri, în legătură cu diferitele epoce ale istoriei noastre.

MUZEUL NAȚIONAL DE VÎNĂTOARE din Bucrești (în localul Ministerului Agriculturii) cuprinde „tot ce țara produce ca vînat" înfățișat în grupuri biologice, apoi miniaturi de amenajări pentru vînătoare etc,

MUZEUL NAȚIONAL DIN CHIȘINĂU are o secție de geologie, alta care cuprinde flora și fauna Basarabiei, alta pentru industria casnică (covoare, cu-

Muzeul Național din Chișinău.

sături), o colecție de modele ale portului moldovean din Basarabia. Director a fost *Paul Gore*; azi este *Florov*.

MUZEUL NAȚIONAL DIN CLUJ, înființat în 1859, reorganizat după Unire. Cuprinde mai multe secțiuni: antichități, numismatică, etnografie botanică, zoologie, mineralogie.

MUZEUL NAȚIONAL SĂCUESC din Sf. Gheorghe, înființat în 1875. Are antichități, obiecte etnografice, preparate de științe naturale, cum și obiecte de artă. Mare parte din averea muzeului, destinată

a oglindi particularitățile vieții poporului săcuesc, a fost transportată la Budapesta.

MUZEUL ORAȘULUI SIGHIȘOARA, înființat în1898, conține mai mult obiecte privitoare la trecutul ținutului.

MUZEUL PALATULUI CULTURAL DIN ARAD, înființat în 1848, a fost instalat în clădirea specială terminată în 1913. În același local este și o bibliotecă. Autoritățile românești s'au ocupat de aproape de această instituție. Muzeul cuprinde: antichități, relicvii, monete și medalii, o colecție etnografică, etc.

MUZEUL PALATULUI CULTURAL DIN SIGHET, înființat în 1837 de o asociațiune particulară, instalat mai tîrziu în localul palatului cultural. De la 1921 e pe cale de reorganizare.

MUZEUL PALATULUI CULTURAL DIN TÎRGU-MUREȘ, înființat în 1913, este așezat într'un etaj al *palatului*, care mai cuprinde un *Conservator de muzică*, o bibliotecă publică, o sală mare de serbări, o sală mai mică pentru conferințe și concerte. Edificiul a fost început în 1911 și terminat în 1913.

MUZEUL PEDAGOGIC AL CASEI ȘCOALELOR, înființat în 1910 (azi închis pentru a se reface). Cuprinde exemplare de mobilier și material didactic, colecții de diapozitive pentru conferințe populare și o bibliotecă specială cu cărți și reviste de pedagogie și cu o secție de cărți didactice streine și românești vechi și noi. A publicat și un *buletin* cu articole de specialitate.

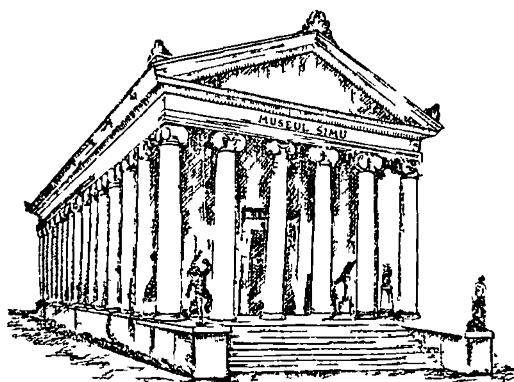
MUZEUL REGIONAL AL OLTENIEI, înființat în Craiova pe la 1910. La început avea numai colecțiuni pentru științele naturale. După războiu are și obiecte de geografie și arheologie. E instalat în localul Prefecturii județului. E condus de *Marin Dimitrescu* și *N. Plopșor*.

MUZEUL SĂSESC AL ȚĂRII BÎRSEI din Brașov. Înființat în 1908 de cîțiva particulari, cuprinde o secție preistorică, una istorică, alta etnografică și alta de științe naturale. Obiectele sînt, în genere, adunate din împrejurimi.

MUZEUL SIMU din București, întemeiat de *Anastasie Simu* (☛ acest cuv.) în 1910 și dăruit Statului român în 1927. Cuprinde opere de pictură și de sculptură datorite mai ales artiștilor din a doua jumătate a sec. XIX.

MUZEUL SOCIETĂȚII ARDELENE DE ȘTIINȚE NATURALE din Sibiu, înființat în 1851: zoologie, botanică, etnografie, etc.

MUZEUL SOCIETĂȚII DE MEDICI ȘI NATURALIȘTI DIN IAȘI (☛ Societatea de. .) cuprinde colecții de păsări și animale mari împăiate, fosile, minerale, etc. S'a deschis publicului la 14 Februarie 1834. Este legat, printr'o întîmplare, și de istoria noastră contemporană. În seara de 3 Ianuarie 1859 s'au adunat mai mulți deputați din Adunarea electivă la Costache Rolla, care locuia în localul cabine-

Muzeul Simu din București.

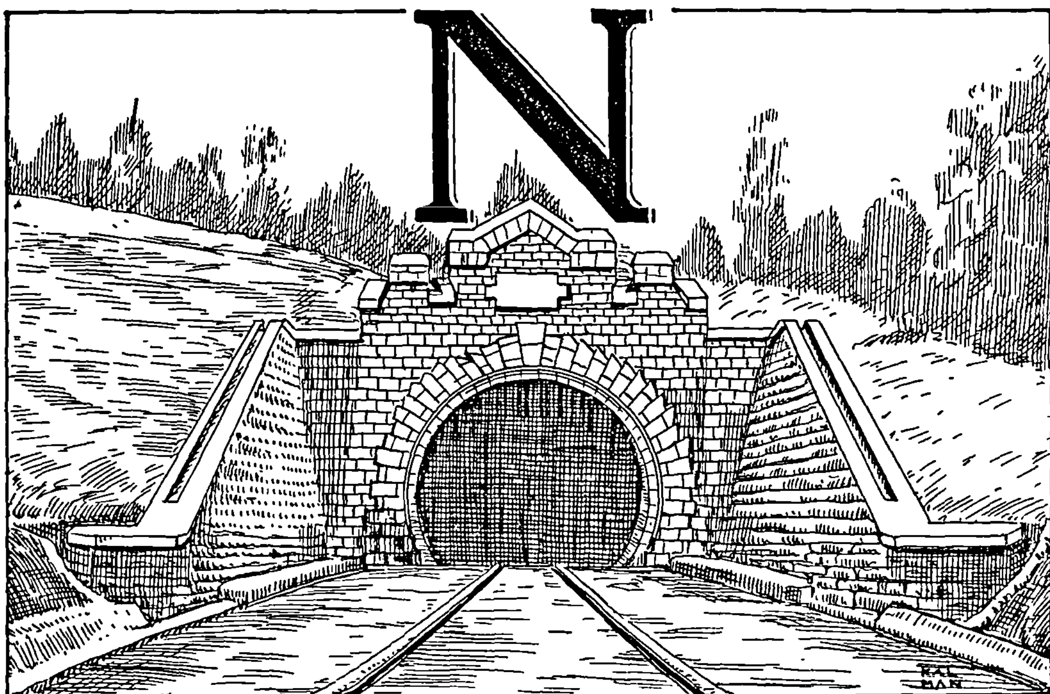
tului de istorie naturală al Societății, și acolo, în sala zisă *Elefant* (sau *a Elefantului*. fiindcă era un schelet al unui asemenea animal) s'a semnat procesul-verbal prin care cei prezenți se leagă a susținea candidatura lui Alex. Cuza.

MUZEUL ȘCOALEI PRIMARE No. 6 DIN GALAȚI, întemeiat de institutorul *Paul Pașa*. Are colecții de științe naturale medalii, monete, obiecte diverse.

MUZEUL TOMA STELIAN, în București, șoseaua Kisselef. Înființat în 1926 în conformitate cu testamentul lui Stelian (☛ acest cuv.). Cuprinde opere de pictură și sculptură. Directorul actual e profesorul *G. Oprescu*.

MYLLER TEODOR, scriitor român. A colaborat la diferite reviste literare din București (1872-76), publicînd nuvele, piese de teatru ș. a.

NEHOIAŞ: TUNELUL CĂILOR FERATE

NABAB, ofiţer superior la curtea sultanilor musulmani din India.

NABONED ☛ BALDASAR.

NABUCODONOSOR I, regele Caldeei ca. 1240 a. Chr.

NABUCODONOSOR II, regele Babiloniei şi al Ninivei, vestit prin războaiele sale; el cuprinse Ierusalimul şi-l dărîmă (587 a. Chr.); făcu multe construcţii în Babilon.

NACU CONSTANTIN (*1844 †1920), om politic român. A studiat dreptul la Paris, a fost magistrat (1870—1876), deputat, vice-preşedinte al Camerei, ministru de finanţe (1885), de interne (1888), profesor de drept civil la Universitatea din Bucureşti (1879) şi a publicat mai multe cărţi de specialitate.

NAGASAKI, oraş Japonia, ins. Kiu-Siu; 107.000 loc.; industrie de porţelanuri; comerţ cu peşte, orez, ceaiu.

NAGY MIHAIL (*1818 †1879), prelat român în Transilvania. A fost preot unit, profesor la seminariul din Oradea, la Beiuş, secretar episcopesc la Lugoj (1857), vicar capitular (1873) şi arhimandrit (1875). A lăsat averea pentru un fond destinat ajutorului preoţilor.

NAGY-VARAD ☛ ORADIA.

NAIDAŞ (sau NĂIDAŞ), com. rur. Jud. Caraş, plasa Răcăşdia; 2456 loc.

NAMUR (flamand Namen), oraş în Belgia; 33000 loc. Are o catedrală şi muzeu; industrie, oţelărie, distilerie. In sec. XVII era oraş întărit şi avu rol important în diferite războaie.

NANA, com. rur. jud. Ilfov, plasa Budeşti; 2198 loc. După legea 1929, sat circ. com. Curcani.

NANIESCU IOSIF (*1820 †1902), ierarh român. A fost egumen al mân. Găiseni, profesor la seminariul din Bucureşti, arhiereu (1865), episcop de Argeş (1873), mitropolit al Moldovei (1875). A dus viaţă călugărească şi a impus disciplina preoţilor şi călugărilor. A fost membru onorar al Academiei Române (1888).

I. Naniescu.

NANKING, oraş în China pe fl. Ianţekiang; 300.000 loc.; vestit în sec. XVII. Centru industrial.

NANSEN FRIDTJOF (*1861 †1930), naturalist şi explorator norvegian. Vestit prin călătoria spre polul nord (1893—96), făcută întîiu cu vaporul „Fram" (pînă la 84°4), apoi pe jos cu Johansen (pînă la 86°14). Descrierea călătoriei a publicat-o într'un volum (*Spre pol*, 1897), trad. în mai toate limbile. La noi s'a tradus de N. Pandelea, 1909, şi de B. Marian, 1924. In timpul războiului mondial s'a ocupat cu protecţiunea prizonierilor.

Fr. Nansen

NANTES [nant], oraş în Franţa pe rîul Loire; 132.000 loc.; are o şcoală de medicină, o catedrală sec. XV, un castel al foştilor duci ai Bretaniei. Vechimea lui se poate urmări pînă în vremea Galilor. Cunoscut în istorie prin *edictul de la Nantes*, dat în 1598 de Henri IV pentru a stabili drepturile protestanţilor în Franţa, revocat în 1685 de Ludovic XIV.

NAPOCA, cetate romană în Dacia, unde este astăzi oraşul Cluj.

NAPOLEON I (*1769 †1821), împărat al Franţei. După carieră militară neregulată, turburată şi de mişcările revoluţiei celei mari (în 1793 era căpitan), ajută pe Barras să sdrobească reacţiunea contra Convenţiunii, fu numit general al armatei trimise în Italia (1796) şi avu numai triumfuri, cari îi asigurară un mare prestigiu în opinia publică şi o mare dragoste a soldaţilor (îi ziceau: micul caporal). General al Directoriului, făcu o expediţie în Egipt (1798). După ce disolvă acest guvern (lovitura zisă dela 18 Brumaire), fu proclamat consul (1800), apoi prim-consul şi consul

Napoleon I.

pe viaţă (1803), în fine împărat (1804). Politica de expansiune şi de anexiuni pe cari o practică, provocă contra lui multe coaliţiuni ale statelor europene, pe cari le sdrobi; dar începînd a fi învins în Spania (1808), steaua sa păli în expediţia contra Rusiei 1812). Astfel ajunse la înfrîngerea din 1814, care îl sili să abdice şi să se retragă în insula Elba. In Martie 1815 încercă să-şi reia tronul, veni pe neaşteptate în Franţa, dar, după o domnie de 100 de zile, fu învins la Waterloo şi silit a doua oară să abdice. Englezii îl făcură prizonier şi-l duseră în insula Sf. Elena, unde muri. Acolo scrise *Memorialul* său, în care îşi explică şi comentează toată activitatea politică.

NAPOLEON II (*1811 †1832), fiu al lui Napoleon I şi al împărătesei Maria-Luiza (pe care tatăl său o luă în căsătorie după ce se despărţi de Iosefină de Beauharnais, prima sa soţie), numit dela naştere *Rege al Romei*, proclamat împărat în 1815 (dar fără să fi domnit efectiv). După căderea imperiului, fu crescut de bunicul său împ. Austriei Francisc I, purtînd titlul de *duce de Parma* şi *duce de Reichstadt*. Viaţa lui inspiră poetului fr. Edm. Rostand piesa *L'Aiglon*, care, deşi nu e în totul conformă cu adevărul istoric, dar e foarte mişcătoare. (☛ ROSTAND).

NAPOLEON III (*1808 †1873), împărat al Franţei. Fiu al lui Louis Bonaparte, (fratele lui Napoleon I, rege al Olandei), şi al Hortensiei, se stabili, în 1819, în Elveţia; după moartea ducelui de Reichstadt, publică o expunere a doctrinelor sale politice, cari se rezumau în două puncte: principiul naţionalităţilor şi grija de masele populare. După cîteva încercări nereuşite de a provoca o schimbare politică în Franţa, profită de revoluţia din 1848 şi fu ales deputat, apoi preşedinte de republică, în fine proclamat împărat (plebiscitul din 1852). Cîteva războaie fericite îi asigură un mare prestigiu în Europa, mai ales prin proclamaţia că voeşte să ajute naţionalităţile a se libera de stăpîniri streine: ajută pe Italieni contra Austriei, pe Polonezi contra Rusiei, pe Români contra Ruşilor şi Turcilor. Războiul cu Prusia (1870) aduse înfrîngerea Franţei şi abdicarea lui (1871). A murit în Anglia.

Napoleon III.

NAPRADI DEMETRU, episcop catolic al Transilvaniei, numit de Sigismund Bathori în 1580, după ce scaunul fusese neocupat mai bine de un secol; persecutat şi destituit tot de Bathori, care desfiinţă şi episcopatul (1601).

NARUTOVICI (†1922), om politic polon. Ales prezident al Republicei, a fost asasinat.

NASLAVCEA, ⊙ com. rur. jud. Soroca, plasa Otaci, 2549 loc. După legea 1929, sat circ. com. Otaci. Staţie c. f. linia laterală Lipnic-Atachi.

NASSAU, ducat în Germania, încorporat în Prusia la 1866; formează provincia Hessen-Nassau.

NASSAU (CASA DE) — familie princiară germană, datînd din sec. XII, despărţită în 2 ramuri, cari au dat suverani statelor germane şi Olandei.

NASTASACHI, st. baln. jud. Bacău com. Tîrgul Ocna.

NASTRATIN-HOGEA, numele romănizat al lui NASR-ED-DIN, fabulist turc din sec. XIV, căruia i s'au atribuit o sumă de snoave, cari se găsesc în diferite literaturi occidentale şi orientale şi unele îşi au izvor în povestiri indiane sau chineze. In l. franceză e cunoscută colecţia făcută de Decourdemanche (*Plaisanteries de Nasreddin Hodja*, 1876); în rom. e colecţia lui Anton Pann (*Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea*, 1853.)

NATAL, colonie engleză în Africa de S. Supr. 70.890 km. p., 920.000 loc. Cap. *Pietermaritzburg*.

NATAL, oraş în Brazilia; 7000 loc.

NATIONAL GALLERY, vestit muzeu de artă din Londra, fundat în 1824.

NATURA ☛ ISIS.

NAŢIONALUL, gazetă politică, a apărut în Bucureşti, în August 1848. Redactori: *P. Cernătescu* şi *T. Strîmbeanu*.

NAŢIONALUL, ziar politic al partidului liberal-conservator, a apărut în Bucureşti, 1889—1896, sub direcţia lui *I. N. Iancovescu*.

NAŢIUNEA, ziar politic, apărut în Bucureşti, 1882—1891, reprezentînd ideile grupului liberal sub prezidenţa lui *Dimitrie Brătianu*.

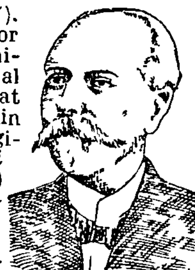
NAUHEIM, oraş în Germania (Hessa, 10439 loc.; staţiune balneară.

NAULIN (* 1870), general francez, comandant suprem al trupelor cari au luptat în Maroc (1925); a luat parte la războiul mondial, a fost comandant al trupelor aliate în Silezia de sus, în timpul aplicării tratatului (1921), şi comandantul armatei franceze din Levant (1923).

NAUM, profet din Vechiul Testament, prăznuit de biserica ortodoxă la 1 Decembrie. A prorocit despre Niniva.

NAUM RÎMNICEANU PROTOSINGHEL (* ca. 1764 † ca. 1838), scriitor român. A fost călugăr la măn. Hurez (1784), a emigrat în Transilvania; mai tîrziu îl găsim protonsinghel în Buzău, în fine calugăr la Cernica. C. Erbiceanu, care a scris biografia lui, citează un mare număr de manuscrise, cele mai multe greceşti, puţine româneşti. Din acestea din urmă notăm: *psaltichie* (1788), abecedar *greco-român* (1805), *istorie bisericească* (1834).

NAUM ANTON (*1835 †1917), scriitor român. A fost profesor de literatură franceză la Universitatea din Iaşi, membru al Academiei (1893); a publicat multe traduceri, mai ales din autori francezi, şi poezii originale (*Traduceri*, 1875; *Aegri Somnia*, 1876; *Versuri*, 1890) precum şi o poemă eroi-comică *Povestea Vulpei*, 1903.

Anton Naum.

NAUSICAA, pers. legend. grec. Se vorbeşte de ea în Odisea; era fiica lui Alcinoos, regele Feacienilor; tip de fată simplă, bună şi plină de drăgălăşenie.

NAVARRA, fost regat cuprinzînd parte din N. Spaniei şi S. V. Franţei. Azi provincie a Spaniei, 10506 km. p., 330.000 loc.

NAVARIN oraş în Grecia (Pelopones), 2000 loc. In faţa acestui oraş s'a dat lupta (20 Oct. 1827) între flota turco-egipteană şi cea franco-rusă, în timpul cînd Grecii se răsculase contra Turciei pentru a-şi asigura independenţa.

NAZARET [turc. EN NASIRA], oraş în Palestina (Asia mică); 7500 loc. Aci a fost reşedinţa familiei lui Iisus; în timpul cruciatelor a fost un episcopat.

NAZARIE CONSTANTIN (*1865 †1926), preot român. A fost profesor la facultatea de teologie din Bucureşti. A publicat cărţi de teologie dogmatică, scrieri de propagandă contra adventiştilor, cuvîntări bisericeşti, etc.

NAZIANZA, în vechime oraş în Capadocia (Asia mică). Era reşedinţa unei episcopii creştine.

NĂDAB, com. rur. jud. Arad, plasa Chişineu; 2054 loc. Staţie c. f. între Arad şi Salonta-Mare.

NĂDAŞ, com. rur. jud. Arad, plasa Spineni. 2447 loc. Staţie c. f. între Ilia şi Rodna spre Arad.

NĂDEJDE IOAN (*1854 † 1929), om politic român. Organizatorul şi unul din principalii conducători ai partidului social-democrat, a fost ales de multe ori deputat; mai tîrziu a intrat împreună cu alţi tovarăşi în partidul liberal, a fost deputat şi redactorul ziarului oficios „Voinţa Naţională". A fost director al revistei „Contemporanul (1881) şi al diferitelor ziare

Ioan Nădejde.

și reviste socialiste „(Drepturile omului, „Munca”, „Critica socială”, „Lumea nouă”, ș. a.). Om cu o cultură enciclopedică, a fost profesor la școalele secundare din Iași, fiind destituit din cauza propagandei politice socialiste; a fost, după războlul de întregire, jurisconsult la Curtea de Casație pentru dreptul rusesc. A publicat scrieri felurite, între cari: *Istoria limbii și literaturii române*, 1887, *Botanica*, 1889, *Geologia*, 1890, și un *dicționar latin-român*, 1894; traduceri comentate ale diferitelor legiuiri rusești: **procedura comercială, codul penal, comercial și civil, legea cambiilor** (1918—1921).

NĂDRAG. com. rur. jud. Severin. Mari uzine metalurgice.

NĂDUȘITA, com. rur. jud. Soroca, plasa Nădușita; 2680 loc. După legea 1929, com. cu 22 sate.

NĂMĂEȘTI, mănăstire, jud. Muscel în satul cu același nume aproape de Cîmpulung, pe malul drept al Argeșului. Nu se știe data întemeierii, poate prin sec. XVI.

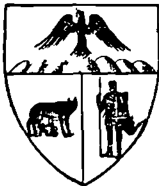
NĂMOLOASA, sat jud. Putna, înființat 1818 de Logof. Costache Conachi. Aci au fost fortificații importante. In timpul marelui războiu, aci s'a petrecut un caz de *trădare a Rușilor*. Se pregătise de către armatele ruso-române o mare ofensivă, care a început sub cele mai bune auspicii prin bombardamentul din zilele de 23, 24 și 25 Iulie 1917, dar în seara zilei a treia sosește ordinul de la comandamentul general rus către trupele lor prin care li se poruncește să stea pe loc în pozițiile ocupate fără nici o mișcare. Constituirea frontului rusoromân era așa întemeiată încît ideia ofensivei a trebuit să fie părăsită.

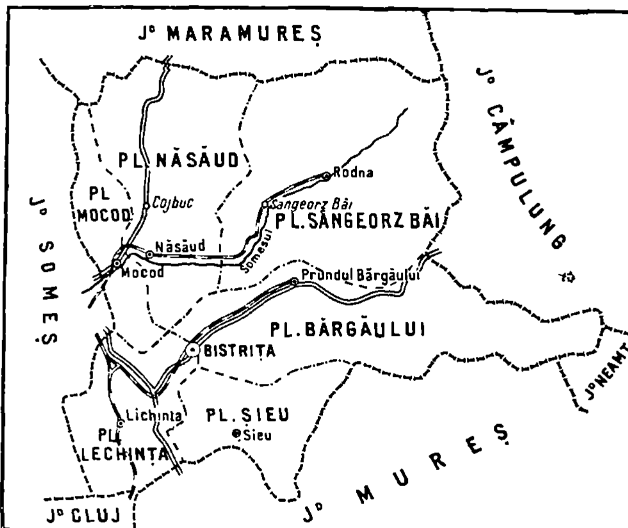
NĂNESCU PETRE, funcționar român la Spitalul Brîncovenesc în 1848. A luat parte la revoluție și a fost exilat. După afirmația lui Ion Ghica, a fost elev al lui G. Lazăr și pe Ghica l-a învățat să scrie românește.

NĂNTE (sau **NONTE**, turc. **NOTIE**), orășel în Meglenia, 5.599 loc., cei mai mulți Aromâni (☛ Meglen).

NĂPĂDENI, com. rur. jud. Bălți, plasa Cornești 2385 loc. După legea din 1929, sat circ. com. Cornești.

NĂSĂUD ① jud. Transilvania, cap. *Bistrița*; 4332 km. p., 131322 loc. (1923); are 6 plăși, 2 com. urb. și 110 com. rur. (1926); ține de circ. Curții-de-Apel din Cluj; are 2 școale primare urbane și 123 rurale (1929); 26 cooperative de aprovizionare și consum cu cap 766.051 lei (1925). ¶ ② com. urb. jud. Năsăud; 3107 loc. Stație c. f. linia laterală Beclean—Rodna-Veche.

Stema jud. Năsăud

Harta jud. Năsăud.

NĂSTUREL UDRIȘTE sau **URIIL**, boer român. Cumnatul lui Mateiu-Basarab; era protectorul scriitorilor, ajuta tipărirea cărților. A tradus însuși *Povestea lui Varlaam și Ioasaf* (1648) rămasă în ms. și tip. de generalul P. Vasiliu Năsturel în 1904.

NĂSTUREL - HEREȘCU ☛ **HEREȘCU**.

NĂSTUREL VASILIU P. ☛ **VASILIU NĂSTUREL.**

NEAGOE BASARAB IV (†1521), domn al Țării-Românești din 1512. Suveran pacific, vestit prin clădiri de biserici, între cari mănăstirea Argeșului, și printr'o scriere „*Invățăturile” către fiul său Teodosie*, ce i se atribue (☛ acest cuv.). El a adus moaștele Sf. Nifon de la muntele Atos (☛ **NIFON**).

Neagoe Basarab.

NEAGRA-ȘARULUI sat jud. Neamț.

NEAGRA, com. rur. jud. Turda plasa Cîmpeni; 3355 loc.

NEAGRĂ MAREA (**Pontul Euxin** al celor vechi), așezată între Rusia, Turcia, Bulgaria, România, comunică cu Mediterana prin Dardanele și cu Marea de Azov prin strîmtoarea Ienicale; supraf. 423.939 km. p.

NEAJLOV, rîu, afluent al Argeșului, în jud. Vlașca. Pe malurile acestui rîu, și pe ale Argeșului, s'a dat, în timpul războiului pentru întregire, marea bătălie numită *de la Neajlov și Argeș* sau *pentru București*. Începută în ziua de 29 Noembrie 1916 și condusă (sub comanda supremă a generalului Presan) în mod victorios în primele ei faze, a devenit nenorocită în urmă (și prin refuzul trupelor rusești de a intra în luptă cînd și unde trebuia) și s'a terminat cu înfrîngerea în ziua de 2 Decembrie, după care a urmat și căderea Bucureștilor.

NEAMȚ ① jud. în Moldova; cap. Piatra; 3977 km. p.. 176.025 loc. (1915); are 6 plăși, 3 com. urb. și 60 com. rur. (1926); ține de circ. Curții-de-Apel din Iași; are 28 școale primare urbane și 201 șc. rurale (1929); 20 de cooperative de aprovizionare și consum cu capital 2.575.000 lei si 25 coop. p. exploat. de păduri cu cap. 6.496.248 lei (1925); are 191 biserici ortodoxe și 9 mănăstiri, ține de eparhia Mitropoliei din Iași. ¶ ② pîrău format din Nemțișor și Ozana, se varsă în Moldova pe dreapta, în jud. Neamț. ¶ ③ mănăstire de călugări, una din cele mai vechi și mai importante. O tradiție spune că s'a fundat de trei călugări în 1392. Document sigur despre întemeiere nu avem. Știm ceva mai bine clădirea bisericilor: cea mare, *Inălțarea*, e făcută de Ștefan cel mare în 1497; bis. *Sf. Gheorghe*, poate în 1392; bis. *Vovidenia*, nu se știe; bis. *Sf. Ioan* de Alexandru cel Bun în 1402. Are cărți și odoare de mare preț. Intre alte morminte, este al lui Ștefan-Voevod, fiul lui Alexandru cel Bun. A fost aci la începutul sec. XIX o tipografie în care s'au tipărit multe cărți bisericești. In anii din urmă s'a instalat iarăși o tipografie, din care au eșit la lumină un număr însemnat de lucrări. Aci a funcționat un seminariu teologic de la 1855 pînă la 1862, când s'a înlocuit printr'o școală primară. Dintre profesori cităm pe: Ghenadie Popescu, doctor în teologie, Policarp Popescu,

Stema jud. Neamț.

Climent Nicolau, Nichifor Iliescu. ¶ ④ stațiune climaterică lîngă Tîrgul-Neamțului; 440 m. altitudine. E şi un izvor de apă sulfuroasă neexploatat.

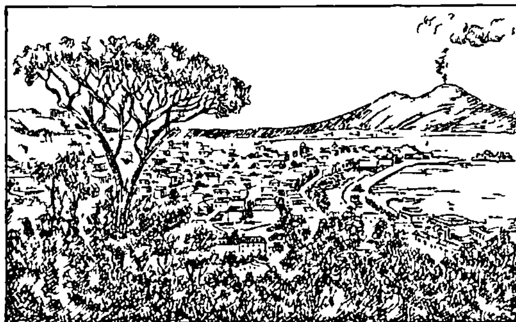
NEAMUL ROMÂNESC, ziar politic sub direcția lui *N. Iorga*, apare în Bucureşti din 1906.

NEAPOLE (ital. **NAPOLI**, fr. **NAPLES**, germ. **NEAPEL**) ① oraş în Italia, lîngă Vezuviu; 900.000 loc. (recens. 1929). Are o catedrală din sec. XIII şi multe castele şi palate. Fundarea lui se datoreşte vechilor Greci, a avut rol însemnat în timpul Romanilor, cari îl luară de la Samniți în 327 a. Chr. ¶ ② golf în Italia la Marea Mediterană. ¶ ③ fost regat, care cuprindea provincia Neapole şi Sicilia, fundat pe la 1130 şi încorporat la statul Italiei în 1860.

NECKER JACQUES (*1732 †1804), financiar francez, născut în Geneva. După sfaturile lui au fost convocate „statele generale" de către regele Ludovic XVI.

NECTARIE COTLARCIUC, mitropolit al Bucovinei, ales la 28 Noembrie 1924.

NECTARIE MORAITUL (*1825), prelat român, de origine grecească. Episcop al Rîmnicului 1792—1812, apoi Mitropolit, al Țării-Româneşti între 1812—1819.

Oraşul Neapole.

NECULCE ION (*1672 † ca. 1744), cronicar moldovean. Boer mare, a ocupat funcțiuni importante sub diferiți domni, iar Dumitru Cantemir l-a numit mare hatman şi astfel a luat parte la luptele contra Turcilor în alianța cu Petru-cel-Mare. După învingerea acestuia, Neculce a fugit în Rusia cu Cantemir şi a stat acolo refugiat pînă în 1719, cînd s'a întors; a stat retras cîtva timp, a fost numai odată vornic sub Constantin Mavrocordat. Cronica lui povesteşte evenimentele Moldovei de la 1662 (Dabija Vodă) pînă la 1743 (Ioan Mavrocordat); are la început „O seamă de cuvinte", povestirea diferitelor tradiții despre diferiți Domni şi oamenii lor. Opera lui Neculcea a fost publicată de Kogălniceanu în „Letopiseți", vol. II.

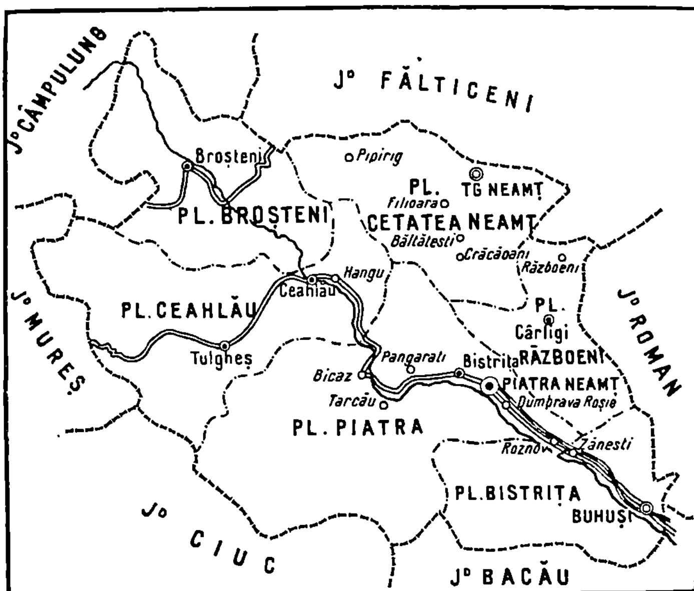
NECULE (sau **NĂCULE**), vîrf de munte jud. Rîmnic Sărat; alt. 1293 m.

NEDĂBĂUȚI, com. rur. jud. Hotin, plasa Clişcăuți; 2613 loc. După legea 1929, sat circ. com. Rucşin.

NEDBAL OSKAR (*1874 †1930), muzicant ceh. Cunoscut ca dirijor de orchestră, a funcționat în Praga, în Viena. A fost de mai multe ori în Bucureşti, unde a condus concertele „Filarmonicei" (1920—1923). S'a sinucis în Zagreb.

NEDEIA ① com. rur. jud. Dolj, plasa Gîngeova; 2366 loc. După legea 1929, sat circ. com. Gîngeova. ¶ ② lac lîngă com. cu acelaşi nume jud. Dolj; supraf. 80 hectare; comunică cu alte bălți vecine (Cîrna, Zglavociu).

NEDELCU ALEXANDRU, filantrop român din

Harta jud. Neamț (legea 1925).

Transilvania. A lăsat averea lui de 100.000 coroane bisericei ortodoxe din Lugoj pentru o fundațiune bisericească, şcolară şi de binefacere.

NEDELCU CHERCEA, com. rur. jud. Brăila plasa Viziru; 5175 loc. După legea 1929, circ. com. cu 8 sate.

NEGEL VASILE (†1923) medic român. A fost profesor la Universitatea din Iaşi (1888) şi medic primar al Epitropiei Sf. Spiridon.

NEGOEŞTI, fostă mănăstire în jud. Ilfov, fondată în 1650 de Mateiu-Basarab. De la 1884 e biserică de mir.

NEGOIU ① com. rur. jud. Dolj, plasa Băileşti; 2422 loc.; după legea 1929, sat circ. com. Rastu. ¶ ② vîrf de munte jud. Argeş; alt. 2547 m. De aci izvoreşte rîul Argeş.

NEGOSTINA, com. rur. jud. Rădăuți plasa Siretului; 2062 loc. După legea 1929, circ. com. cu 3 sate.

NEGREANU DUMITRU (*1858 †1908), om de ştiință român. A fost profesor de fizică la Universitatea din Bucureşti; membru corespondent al Academiei Române (1893). A publicat studii generale despre *gravitate*, *căldură* şi *electricitate*, în legătură cu cursurile sale, precum şi cercetări speciale despre *fuziune*, *rezistența specifică electrică*, *separarea electrostatică a minereurilor*, ş. a. în „Analele Academiei" şi în „Bulletin de la Société des sciences de Bucarest".

NEGRENI ① com. rur. jud. Cluj plasa Crişului; 2318 loc. Stație c. f. linia îngustă Band-ul-de-Cîmpie—Mihaiu Viteazul. ¶ ② com. rur. jud. Vlaşca plasa Glavacioc; 2014 loc.; după legea 1929 sat circ. com. Şelaru.

NEGREŞTI ① com. rur. jud. Satu Mare, plasa Oaşiu; 4130 loc. ¶ ② stație c. f. jud. Vasluiu linia laterală Roman—Buhăeşti.

NEGRI CONSTANTIN (†1822), boer român. După isbucnirea revoluției din 1821, Alexandru Calimah a fost numit de Turci Domn în ambele principate, dar neîndrăsnind a se prezenta, numi caimacami: în Moldova pe Ştefan Vogoride, în Muntenia pe Costache Negri. Acesta fu ucis de Turci —după unii, în timpul turburărilor din Bucureşti — după alții, osîndit pentrucă ar fi trădat interesele Porții.

NEGRI CONSTANTIN (*1812 †1876), om politic

român. Unul din cei mai înflăcărați luptători pentru unire. In timpul domniei lui M. Sturza, el aduna la moșia lui Mînjina (Moldova) pe patrioții munteni și moldoveni stabilind astfel legături amicale între ei. La 1848 în ziua Sf. Ștefan, fiind la Paris, a rostit în mijlocul emigraților un discurs în care a vorbit despre *unirea țărilor*. In timpul divanului ad-hoc și după aceea a făcut acte de mare devotament pentru cauza unirii; iar după votul de la 24 Ianuarie 1859 s'a dus la Constantinopol spre a stărui pentru recunoașterea faptului împlinit. Mai tîrziu a fost un bun ajutor al lui Cuza în chestiunea secularizării averilor mănăstirești, publicînd la Constantinopol în limba franceză un *memoriu* despre mănăstirile închinate. După aceste evenimente, a stat retras din politică. El a publicat prin reviste și cîteva scrieri literare, cari au fost adunate și publicate de E. Gîrleanu în 1909.

C. Negri (†1876).

NEGRO RIO, rîu în America de S., udă Columbia, Venezuela, Brazilia., se varsă în Amazon; lung. 2500 km.

NEGRU-VODĂ ☛ RADU I.

NEGRU-VODĂ sau RADU-VODĂ, fost schit jud. Muscel com. Bădeni. Clădirea lui se atribue lui Radu-Negru. Biserica a fost refăcută în 1859.

NEGRU-VODĂ (CETATEA LUI), ruinele unui cetăți vechi jud. Muscel pe malul Dîmboviței lîngă satul Bădeni, com. Stoenești plasa Dîmbovița.

NEGRUȚ FEKETE IOAN (*1817 †1888), paroh și protopop în Cluj; inspector școlar, canonic. Autor de cărți didactice.

NEGRUȚ FEKETE IOAN (*1854), cleric și profesor român în Blaj; autor de cărți didactice, și de vulgarizare, mai ales în domeniul agriculturii.

NEGRUZZI CONSTANTIN (*ca. 1808 †1868), scriitor român. Născut în Iași, și-a făcut studiile numai în țară. In timpul zaverei (1821) a fugit cu familia în Basarabia, unde a făcut cunoștință cu poetul Pușchin. A ocupat puține posturi politice: deputat în obșteasca obișnuită adunare și, mai tîrziu, în timpul lui Cuza; la 1840 a fost director al teatrului din Iași cu Alecsandri și Kogălniceanu. N'a luat parte la mișcarea din 1848. E însemnat ca traducător din V. Hugo (*Balade*, 1845; *Maria Tudor*, 1837; *Angelo*, 1837), din Antioh Cantemir (*Satire*, cu Al. Donici, 1844), din Pușchin (*Șalul negru)*, etc; mai însemnat ca prozator (întemeietorul prozei în Moldova). Operele sale originale au fost rînduite de el, sub titlul general de Păcatele tinereților, în 4 grupe: *Amintiri din copilărie* (între cari: *Cum am învățat românește*), *Fragmente istorice* (între cari: *Alexandru Lăpușneanu*, *Sobieski și Românii)*, *Neghină și pălamidă* (poezii și teatru, și cîteva traduceri), *Negru pe alb* (treizeci de *scrisori*, cari păstrează în genere mare interes). A fost membru al Academiei Române (1868).

Const. Negruzzi.

NEGRUZZI IACOB (*1842), scriitor român. Fiul lui Constantin N. După studii juridice la Berlin, a fost numit profesor de drept comercial la Universitatea din Iași, apoi transferat în București. S'a retras în 1897. A fost unul din întemeietorii soc. „Junimea" și directorul „Convorbirilor" în timp de 28 de ani. A făcut parte din gruparea politică a lui Carp și Maiorescu; s'a ales de mai multe ori senator și deputat. Membru al Academiei Române (1881), a fost ales de mai multe ori președinte. In 1894—96 au apărut operele sale complete în 6 volume. Dintre ele, mai cunoscute sînt: *Copii de pe natură*, mici scrieri satirice în versuri sau proză, în formă de epistolă, etc. Vol. II cuprinde poezii lirice, balade, satire și o poemă *Miron și Florica*. Vol. III are romanul *Mihaiu Vereanu* și relații de călătorie. Volumele următoare cuprind piese de teatru atît originale *(Nu te juca cu Dracu*, *Împăcare*, *Amor și viclenie*, *O alegere la Senat*, s. a.) cît si traduceri din Schiller *(Hoții*, *Conjurația lui Fieschi*, *Cabală si amor*, *Don Carlos*, *Maria Stuart*). Cu succes s'au jucat revistele *Nazat* (1886) și *Zeflemele* (1888), scrise în colaborare au D. R. Rosetti. In colaborare cu I. L. Caragiale a scris *Hatmanul Baltag*, operă bufă (1884). Negruzzi a publicat multe articole în „Convorbiri literare", între cari *amintiri* despre activitatea societății „Junimea" și a „Convorbirilor literare".

NEGULESCU PETRE P. (*1872), scriitor și profesor român. Licențiat al fac. de litere din București cu teza *Critica apriorismului și empirismului* (1892), a debutat prin articole în „Convorbirii literare" (1892), continuîndu-și colaborarea pînă pe la 1906. Profesor la universitatea din Iași de istoria filozofiei și logică (1899), apoi în București de istoria și enciclopedia filozofiei (1910). Ministru de instrucție în guvernele prezidate de generalul Averescu (1920 și 1926), apoi prezident la Camerei; a alcătuit proiecte de legi pentru reforma învățămîntului (publ. 1922). Dintre lucrările sale de specialitate, citâm: *Psichologia stilului* (1896) și cele două volume despre *Filozofia renașterii* (1910—14). E membru onorar al Academiei Române.

NEGULICI IOAN (*1817 †1852), pictor român. A făcut studii la Paris. Pe la 1845 s'a ocupat și de literatură. A luat parte la revoluția din 1848 și a fost exilat.

NEGURENI, com. rur. jud. Bălți, plasa Râșcani; 2500 loc. După legea 1929, sat circ. com. Cornești.

NEHOIAȘ, stație c. f. jud. Buzău, capul liniei Buzău—Nehoiaș.

NEHOIU ① com. rur. jud. Buzău, plasa Buzău; 3180 loc. După legea 1929. sat circ. com. Nehoiaș. ¶ ② stație c. f. linia Buzău—Nehoiaș. ¶ ③ pîrău jud. Buzău, izvorăște din m. Monteoru și se varsă în r. Buzău.

NEIPPERG ADALBERT CONTE (*1775 †1829), ofițer austriac, luă parte în multe războiae; diplomat, lucră pentru întreținerea urii guvernelor europene contra lui Napoleon I. Soț morganatic al Mariei Luiza, fosta soție a lui Napoleon.

NELSON HORACE (*1758 †1805), amiral engl. vestit prin luptele contra lui Napoleon I, a cărui flotă o distruse la Abukir (1798), și prin victoria contra flotei franco-spaniole la Trafalgar (1805), cu care prilej fu ucis.

NEMEȘ IOAN (†1848), învățător român în Transilvania. A luat parte la revoluția din 1848, a fost prins și spînzurat de Unguri.

NEMROD (= NEMBROD), pers. biblic, nepotul lui Ham, care ar fi întemeiat imperiul Babiloniei.

NEMȚEANU BARBU, numele literar poate și oficial al lui BENJAMIN DEUTSCH (*1887 †1919), scriitor român. A debutat cu poezii în „Viața nouă" (1907) sub pseudonimul Luca Zimbru, a colaborat la „Convorbiri critice" și alte reviste și ziare; a tradus din Tolstoi, Andersen, Bernstein, ș. a. O culegere din operele lui s'a publicat de Mihail Dragomirescu în editura Casei Școalelor, 1926.

NEMȚIȘORUL, pîrău, se varsă în rîul Neamțu.

NENCIULESCU ALEXANDRU, boer român din Muntenia. Il găsim Mare Vistier în 1833—34 și mădular Înaltului Divan în 1837.

NENIȚESCU DIMITRIE S. (†1930), om politic român. A fost ministru de industrie și comerț în guvernul lui P. P. Carp (1910) și al lui Maiorescu (1912); a fost membru al Ateneului Român. A publicat scrieri de politică, economie politică și un studiu *asupra Dunării*.

NENIȚESCU IOAN (*1854 †1901), publicist român. A luat parte la războiul independenței ca ofițer, a fost rănit la Grivița. A făcut studii de

filozofie la Berlin și Lipsca; a fost revizor școlar, profesor de istorie și pedagogie la Școala de institutori din București, inspector școlar, deputat, prefect. A întemeiat revista economică și literară *Țara nouă*. A publicat poezii (*Flori de primăvară*, 1880; *Șoimii de la Răsboeni*, 1882; *Pui de lei*, 1891), o carte pentru școlari (*Tatăl nostru în istorioare*, 1894) și un volum în care relatează călătoria lui la Macedo-români: *De la Românii din Turcia*, 1895. A fost membru corespondent al Academiei Române (1896).

NEOFIT I CRETANUL sau AL MIRELOR, mitropolit al Ungro-Vlahiei 1738—1754. A încurajat tipărirea de cărți bisericești.

NEOFIT, episcop al Rîmnicului 1824—1829, apoi și locțiitor de Mitropolit al țării, iar Mitropolit în 1840 sub numele de Neofit II. A demisionat în 1849. In timpul mișcărilor din 1848, a fost întâiu în capul guvernului revoluționar, dar, după căderea ei, îl vedem sprijinind reacțiunea. In 1845 a trimis cîțiva tineri în străinătate ca să-și desăvîrșească studiile.

Mitrop. Neofit II.

NEOFIT CAVSOCALIVITUL ☛ CAVSOCALIVITUL.

NEONIL († 1853), călugăr român. A fost stareț la mănăstirea Neamțu (1834, 1838, 1843), candidat la mitropolia Moldovei după retragerea lui Veniamin. A trăit cîtva timp la mănăstirea Bărboiul și la mitropolia din Iași.

NEPAL, stat din India (Himalaia), 140.000 km. p., 5.600.000 loc. E stăpînit de un maharajah sub protecția Angliei. Cap. *Katmandu*, 80.000 loc.

NEPOLOCĂUȚI, com. rur. jud. Cernăuti, plasa Șipenițului; 1489 loc. După legea 1929, circ. com. cu 4 sate. Stație c. f. linia Vijnița—Grigore-Ghica.

NEPOS CORNELIUS (*ca. 95 † ca. 28 a. Chr.), istoric roman. Opera lui: *De viris illustribus*, tradusă în rom. de mai multe ori în total și în parte: de Andrea Liviu (Lugoj, 1863), de Al. Stoicescu (Buc. 1916, Bibl. Minerva), de Vasile Grecu (Bibl. p. toți).

NEPTUN, pers. mit. rom. echivalent cu *Poseidon* al Grecilor; zeul mărilor.

Zeul Neptun

NERA, rîu, afluent al Dunării jud. Severin; se varsă lîngă Baziaș.

NERONE (— LUCIUS DOMITIUS NERO) (*37 †68), împărat roman, vestit prin cruzimile și prin crimele sale de ordin privat (Britannicus, mama sa Agrippina, ș. a.), dar istoricii spun că nu era un rău administrator. Poporul îl acuza și de incendiul Romei, dar zic istoricii că nu e lucru dovedit.

Nerone

NERUȘAI, com. rur. jud. Ismail, plasa Cișmele, 3463 loc. întem. 1822 în locul unui sat tătăresc distrus de Ruși la 1770. După legea 1929, com. cu 5 sate.

NERVA MARCUS COCCEIUS (*22 †98), împ. roman după Domițian; a adoptat pe Traian.

NESFOAIA, com. rur. jud. Hotin, plasa Lipcani; 2167 loc. După legea 1929, sat circ. com. Stănilești.

NESSELRODE CAROL CONTE (*1780 †1862), politic rus; diplomat, semnă multe convenții internaționale, participă la Congresul de la Viena (1815); îndemnă pe Țar să dea ajutor Austriei în 1848 contra Ungurilor, voi să împiedece războiul Crimeei și reuși să convoace congresul din Paris (1856).

NESTOR (*1056 †1114), călugăr și cronicar rus. Probabil că cronica lui e o compilație după vechi anale. Vorbește și despre Românii din Dacia.

NESTOR (*ca. 1770 †1838), jurist român. A dobîndit ranguri boerești și a ocupat funcțiuni importante de pe la 1800. A suținut pe Gh. Lazăr în 1816 ca să deschidă Academia sa; a lucrat la Condica lui Caragea; acesta l-a numit în eforia școalelor și poate a fost și profesor de drept la Sf. Sava. S'a bucurat de deosebită considerație din partea lui Grigore Ghica. A fost deputat în Obșteasca Adunare care a ratificat Regulamentul Organic. Il găsim în Adunare și mai tîrziu, prin 1836, și în sfatul de justiție în 1837. In scrierile contemporane e numit de obiceiu *Logofătul Nestor*. După studiul lui Andreiu Rădulescu, numele lui întreg a fost *Ștefan Nestor Craiovescu*.

NESTORIENI, eretici creștini; susțineau că în Iisus sînt două firi: cea omenească și cea dumnezeească. Eresul lor a fost osîndit prin conciliul de la Efes (431). Fundatorul este *Nestorius* († ca. 440) patriarh al Constantinopolei 428-431.

NESTOROVICI ȘTEFAN († 1825), inspectorul școalelor greco-orientale din Ungaria. Prin stăruințele lui s'au întemeiat mai multe școale pedagogice pentru Români.

NEUCHATEL, [nöșatel], oraș în Elveția (canton cu același nume); 20.000 loc.; se poate urmări vechimea lui din sec. XI; are clădiri vechi, între cari un castel din sec. XIV.

NEUSCHOTZ [noișoț] IACOB (*1809 †1889), bancher din Iași. A zidit un templu israelit în Iași și a lăsat un fond Academiei Române ca să ajute pe studenți.

NEUWIED [noivid], oraș în Germania (Koblez) pe Rin; 16.800 loc. In apropiere e castelul *Mon Repos*, locul de naștere a Reginei Elisabeta a României.

NEUVILLE ALPHONSE (*1836 †1885), pictor militar francez. A înfățișat, în operele sale, multe episoade din războiul franco-prusian din 1870.

NEVA, fluviu in Rusia, se varsă în golful Finlanda, trece prin Petersburg; lung. 75 km.

NEVADA, munți în Spania, cu vîrful mai înalt Mulahacen înalt 3534 m.

NEW-YORK [niuiorc], oraș în Statele-Unite (statul N. Y), la Oceanul Atlantic; 3.800.000 loc.; datează din sec. XVI.

NEW ORLEANS, oraș în Statele-Unite, cap. stat. Luisiana; pe Missisipi; 287.000 loc.; fundat 1718.

NEWTON [niut'n] ISSAC (*1642 † 1727), matematic și fizician englez. A descoperit legile gravitațiunii universale; a explicat fenomenul mareelor, descompunerea luminii, echinocțiile.

I. Newton.

NGAMI, lac în Africa de S. ☛ AFRICA.

NIAGARA, rîu America de Nord între Canada și Statele Unite, trece prin lacurile Erie și Ontario; are o cădere de apă vestită în lume.

NIASSA (NYASSA), lac în Africa de Sud (☛ AFRICA).

NIBELUNGII (germ. NIBELUNGEN), după mitol. germ., popor de pitici, stăpîn al unor comori, pentru cari s'au dat lupte mari. Sub acest nume se înțelege și *o poemă poporană germană* scrisă pe la 1200; eroii principali: Siegfried, Krimhilda, regele Gunther. De aci s'a inspirat Wagner pentru seria de opere ale sale. Trad. rom. de V. A. Trifu (tip. Piatra Neamț.).

NICARAGUA, republică în America Centrală, cap. *Managua*. Supraf. 123.950 km. p.; 638119 loc.

NICEA, oraș în Anatolia (Asia mică); în locul ei este orașul Isnik. S'au dat aci multe lupte în antichitate; tot aci s'au ținut două mari *sinoade ecumenice*: în 325 (I-iul) în care s'a osîndit *arianismul* și s'a compus *simbolul credinței* (Crezul); în 787 (II-lea), în care s'au osîndit *iconoclaștii*. In

evul mediu a fost aci un *imperiu gr. c*, fundat de împărații din Constantinopol cari au fost siliți să lase orașul lor *latinilor* cruciați; a *ținut* de la

Primul Sinod de la Nicea.
(după „Indreptarea Legii" 1652).

1204 pînă la 1261, cînd împ. Mihail Paleologul a reintrat în Constantinopol.

NICHIFOR MARTIRUL († ca. 260), prăznuit de biserica ortodoxă la 9 Februarie. Avea un amic, și acela tot creștin, pe care îl supărase cu ceva și nu putea să dobîndească iertare cu toate umilințele și cu toată căința ce arăta. Acel amic fiind prins și obligat a sluji zeilor, ajunse în momentul în care trebuia să fie jertfit, dar se întoarse spre păgînism. Atunci Nichifor, care se tot ruga a fi iertat, se declară creștin și pieri în locul lui. Cărțile spun că el a dobîndit trei cununi: a *credinței*, a *umilinței* și a *dragostei*.

NICHIFOR PATRIARHUL (*758 †828), prăznuit de biserica ortodoxă la 2 Iunie. Era fiul unui mare demnitar împărătesc, el însuși mare demnitar și om învățat. In 806 ajunse Patriarh al Constantinopolului și cîrmui diecesa cu mult zel și autoritate. In timpul lui Leon Armeanul, care ținea cu iconoclaștii, el luă cu multă tărie apărarea icoanelor și, după multe încercări de a i se schimba credința, fu depus în 815 și trimis în exil. Muri exilat și corpul său fu adus în Constantinopol după porunca împărătesei Teodora.

NICHIFOR, mitropolit al Moldovei în două rînduri (după lista Erbiceanu): întîiu în 1729, apoi între 1740—1750. Era călugăr la mân. Neamțu, om învățat, se zice că a fost profesorul lui Grigore Ghica, domnitorul.

NICHIPERCEA, ziar satiric redactat de N. Orășanu, București 1859—1879. Fiind de multe ori suspendat, apărea sub diferite numiri ca și cum ar fi fost ziar nou: *Coarnele lui Nichipercea*, *Coada lui Nichipercea*, *Ochiul Dracului*, *Ghiarele Dracului*, etc.

NICHIȚA (†372), martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 15 Septembrie. Calendarele noastre îi dau de obiceiu numele de „*Românul*"; sigur este că era dintr'o țară stăpînită de Goți și în timpul persecuțiilor lui Atanaric contra creștinilor din ținuturile sale acest Nichita a pierit prin foc.

NICHIȚA EGUMENUL (†824), prăznuit de biserica ortodoxă la 3 Aprilie. Crescut de mic în practica virtuților creștinești, s'a făcut călugăr într'o mănăstire din Bitinia, unde a devenit egumen. In timpul lui Leon Armeanul a fost persecutat de iconoclaști și exilat într'o insulă pînă cînd următorul împărat l-a liberat. De atunci Nichita a trăit izolat într'un mic schit lîngă Constantinopol.

NICHIȚA, EPISCOP AL CALCEDONIEI, prăznuit de biserica ortodoxă la 28 Maiu. A fost persecutat de iconoclaști și a suferit toate cu resemnare, apărînd ortodoxia.

NICHITICI GHEDEON (†1788), episcop român ortodox în Transilvania. E primul autorizat de împărat la 1783 cu sediul la Sibiu. S'a ocupat de progresul școalelor.

NICHOLAS FRANCISC, membru al Academiei de științe a Statului Maryland (Statele-Unite). Membru corespondent al Academiei Române (1921.)

NICOARĂ MOISE (*1785 †1862), profesor român în Transilvania. A fost și căpitan în armata austriacă. Profesor al împăratului Ferdinand V. Prin stăruința lui s'a înființat o școală românească în Arad și s'a schimbat episcopia ortodoxă de aci din sîrbească în românească. Persecutat de Sîrbi, a trecut în Muntenia și a fost profesor în București.

Moise Nicoară.

NICODIM SFÎNT († ca. 1372), prăznuit de biserica ortodoxă la 26 Decembrie. Rudă cu cneazul sîrb Lazăr, a plecat la muntele Atos, unde s'a călugărit. A venit în Serbia și a clădit o mănăstire la Cladova, de aci a trecut în Muntenia și a întemeiat mai multe mănăstiri: *Vodița* (jud. Mehedinți), *Motru* și *Tismana* (jud. Gorj). Se zice că relicviile ce se păstrează la această mân. sînt ale sfîntului.

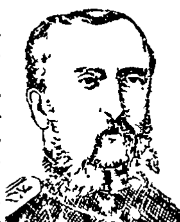
NICODIM MUNTEANU, fost episcop de Huși 1912—1923. Retras la mănăstirea Neamțului. E membru onorar al Academiei Române (1918)

NICOLAE ARHIEPISCOPUL († ca. 342), sfînt ierarh prăznuit de biserica ortodoxă la 6 Decembrie. A fost călugăr într'o mănăstire din Licia (Asia mică) și apoi egumenul ei. In Mira, capitala acestei provincii, fiind o arhiepiscopie, el fu ales și conduse diecesa cu mult zel și virtute și luă parte la sinodul întîiu ecumenic în care a fost osîndit arianismul. Moaștele sale au fost aduse în orașul Bari (Italia) în anul 1087 și se păstrează cu multă cinste. Sf. Nicolae era patronul Rusiei.

NICOLAE BĂLAN, mitropolit ortodox al Transilvaniei din 1929. Membru onorar al Academiei Române (1929).

NICOLAE IOAN (*1827 †1877), maior român, distins în războiul independenței, mort în lupta de la Grivița.

NICOLAE NICOLAEVICI (*1831 †1891), mare duce rus, fiul împăratului Nicolae Pavlovici. In războiul din 1877 a avut comanda generală a armatei de la Dunăre, dar n'a fost fericit în acțiunea sa și a fost oarecum disgrațiat.

Marele duce Nicolae († 1891).

NICOLAE NICOLAEVICI (*1856 †1929), mare duce rus. La începutul războiului mondial a fost numit generalisim al armatelor. In Sept. 1915, cînd țarul a luat comanda, vice rege în Caucaz. In Martie 1917, cînd a abdicat țarul, i s'a transmis lui comanda, dar guvernul provizoriu nu l-a admis; s'a dus în Franța, unde a rămas. In 1924 emigrații l-au ales șef al națiunii, dar fără nici o urmare posibilă de realizare.

NICOLAE sau NICHITA PETROVICI (*1841 †1921) prinț al Muntenegrului, apoi rege (1910), a părăsit tronul după războiu (1918), iar statul său s'a încorporat la Iugoslavia.

NICOLAE II ALEXANDROVICI (*1868 †? 1918), țar al Rusiei, suit pe tron 1894, căsătorit cu prințesa Alice de Hessa. Avînd tendințe pacifice, încheiă (1897) alianța franco-rusă; îndemnă la înființarea conferinței de pace de la Haga (1899). In interior

Țarul Nicolae II.

păstră autocrația. In 1914 spre a împiedeca Austria de a sdrobi Serbia, mobiliză și intră în războiu. Conduse războiul cu slăbiciune, se zice că ar fi vrut să încheie pace separată împărțind Moldova cu Austria. A fost silit a abdica în 1917 și, făcut prizonier de bolșevici, a fost omorît cu familia sa în Siberia.

NICOLAE I PAVLOVICI (*1796 †1855), țar al Rusiei între 1817—1855; învinse pe Perși, apoi pe Turci, cu cari încheiă tractatul de la Adrianopol (1829); reprimă revoluția poloneză (1833); ajută Austria să scape de revoluția Ungurilor (1849); sili Turcia să încheie tratatul de la Balta-Liman (1849) prin care se definea dreptul de protecție asupra principatelor române; muri în timpul războiului Crimeei, văzînd dezastrul.

NICOLAE II PĂTRAȘCU, domn al Munteniei (*1599 †1600), fiul lui Mihaiu Viteazul. A fost, oarecum, numai locțiitor de Domn în timpul cît tatăl său avea reședința în Transilvania.

NICOLAE, PRINCIPE AL ROMÂNIEI (*1903), fiul regelui Ferdinand și al reginei Maria. Este inspectorul general al armatei de uscat, al marinei și al aeronauticei și are gradul de vice-amiral. A fost membru al Regenței dela moartea regelui Ferdinand pînă la suirea pe tron a regelui Carol II.

Principele Nicolae al României.

NICOLAENI, com. rur. jud. Tighina, plasa Sturzeni: 2527 loc. După legea 1929, sat circ. com. Manzăr.

NICOLAIDE PANAIT (†1829), medic grec stabilit în România. Doctor de la Halle (1799), a practicat în Craiova, apoi în București

NICOLEANU NICOLAE (*1833 †1871), poet român. Originar din Craiova, fost director al unei școale din Iași, funcționar în București. A murit nebun la spitalul Pantelimon. A fost redactor la ziarul „Satirul" cu Hasdeu și alții (1866). A publicat un mic volum de *Poezii* fără numele întreg (1865), pe cari le-a tipărit din nou Iacob Negruzzi cu o prefață. Este precursorul lui Eminescu ca poet pesimist.

N. Nicoleanu.

NICOLINA, stație c. f. jud. Iași lîngă orașul Iași.

NICOLIȚEL, com. rur. jud. Tulcea, plasa Isaccea, 4204 loc. După legea 1929, circ. com. cu 4 sate.

NICOPOLI, oraș în Bulgaria, pe Dunăre peste drum de Turnu-Măgurele; 500 loc. Aci a fost *Nicopolis*, fundat de Traian.

NICORENI, com. rur. jud. Bălți, plasa Rășcani; 3562 loc. După legea 1929, sat circ. com. Rășcani.

NICOREȘTI, com. rur. jud. Tecuciu, plasa Nicorești; 953 loc. După legea 1929, circ. com. cu 18 sate. Regiune renumită de vii. Are o școală de meserii.

NICULESCU IOAN, (*1841 † . .), medic militar colonel. A întemeiat pe o proprietate a sa o școală primară, înzestrînd-o cu toate cele necesare și instituind un fond pentru întreținerea ei pe care-l administrează Casa Școalelor.

NICULESCU IOSIF (*1824 †1878), filantrop român. Proprietar agricultor, senator și deputat de mai multe ori. A lăsat prin testament averea sa pentru a trimete tineri români să-și desăvîrșească în străinătate studiile superioare, pentru a ajuta studenți și școlari în timpul studiilor, ș. a. Fondul se administrează de Casa Școalelor.

Iosif Niculescu

NICULESCU OSCAR (*1860), jurist român. A fost prim președinte al Curții de Casație, 1927—1930.

NIEBUHR [nibur] BARTHOLD (*1776 †1831), istoric german. A scris *Istoria Romanilor*, cu vederi noi și originale. A fost și reprezentant diplomatic al Prusiei și ministru de finanțe. S'a tradus puțin din operele lui: cîteva extrase: *Povestiri cu eroi greci* (tr. I. Corbu, 1923).

NIEMEN, fluviu în Rusia europeană, trece în Prusia, unde e numit *Memel*. Lung. 830 km., mare parte navigabil.

NIETZSCHE [nice] FRIEDRICH (*1844 †1900), filozof german; prof. de filologie la Basel; de la 1889 a fost nebun. Autorul teoriei *supra-omului*. Opere pr. *Așa a vorbit Zaratustra*, tradusă de G. E. Bottez, 1916.

NIFON, schit de călugări jud. Buzău com. Măgura, fundat în 1811 de ierodiaconul Nifon. Lîngă schit e o *stațiune balneară*.

NIFON SFÎNT (†1508), prăznuit de biserica ortodoxă la 11 August. Era din Dalmația: a plecat aproape copil cu un călugăr și s'a făcut însuși călugăr la o măn. din muntele Atos, devenind și preot. A fost mitropolit în Tesalonic și apoi patriarh la Constantinopol. Acuzat că și-a însușit pe nedrept averea fostului patriarh Simeon, a fost destituit și exilat la Adrianopol. De aci l-a chemat Radu-Vodă, domnul Munteniei, și l-a făcut mitropolit. In această calitate s'a ocupat de reorganizarea mănăstirilor și a eparhiilor. Atunci s'a desființat mitropolia de la Severin și s'a constituit episcopia Rîmnicului numită și „Noul Severin". Producîndu-se un conflict între el și domnitor (din pricină că mitropolitul n'a voit să pronunțe divorțul unui boer care urma să ia în căsătorie pe sora domnitorului), a fost gonit din scaun. Adăpostit cîtva timp de Neagoe, a plecat din țară, blestemînd pe Radu, și s'a dus în muntele Atos, unde se spune că a săvîrșit multe minuni. Murind, a fost declarat sfînt, și Neagoe, devenind domnitor, i-a adus moaștele cu mare cinste. O parte din ele se află la mănăstirea Argeșului, zidită de Neagoe.

NIFON (*1797 †1875), mitropolit al Ungro-Vlahiei. Călugărit la 1809, arhimandrit (1836), egumen la Cozia (1839), vicar al Mitropoliei (1841), arhiereu (1842), locțiitor de episcop la Rîmnic (1848), de mitropolit în București (1849), mitropolit (1850), dobîndind pentru prima oară titlul de Primat al României în 1865. A lăsat prin testament o mare avere din care s'a întemeiat și se susține Seminariul numit „Nifon Mitropolitul" din București, care dă anual un număr de preoți cari servesc în diferite biserici ale țării.

Nifon Mitropolitul.

NIFON NICULESCU († 1923), prelat român. Episcop al Dunării-de-jos de la 1909 pînă la 1921. A fost grav rănit cu ocazia atentatului cu bombă de la Senat în 1920.

NIGER, fluviu în Africa (☛ acest cuv.); 4160 km. lung.

NIGERIA, colonie engleză în Africa între Golful Guineei și lacul Ciad. Englezii s'au așezat aci în 1879. Supraf. 870.000 km. p., 18 milioane loc. Oraș princip. *Kano* (☛ Africa).

NIGRA CONSTANTIN CONTE (*1828 †1907), diplomat italian. Lucră cu Cavour; reprezintă Italia la Paris, Petersburg, Londra, Viena.

NIHILIȘTI, sectari politici a căror doctrină este distrugerea societății actuale fără a propune în locu-i altă organizare. E protestarea individului contra oricării constrîngeri a mediului sau a societății, cerînd libertatea absolută. S'a desvoltat întîiu în Rusia (în timpul lui Alexandru II) prin cugetători și scriitori ca Kropotkin, Cernișevski, s. a.; apoi și-a fixat centrul în Elveția și a adoptat

ca metodă de acţiune *teroarea* (executată mai ales prin aruncări de bombe.) Ţarul Alexandru a pierit astfel. După cîteva asemenea crime, organizaţiile s'au risipit cu încetul.

NIL, fl. în Egipt (☛ Africa), lung. 6500 km. Multă vreme nu s'au cunoscut izvoarele: azi se consideră lacul Victoria-Nianza ca izvor. Revărsarea lui anuală aduce fertilitatea regiunilor prin cari trece; de aceea se zicea în anticitate: „Egiptul e un dar al Nilului"; vechii Egipteni îl adorau ca pe un zeu şi-i ridicau statue. După ce udă Sudanul şi primeşte o serie de afluenţi, intră în Egipt trecînd pe lîngă un mare număr de oraşe mari sau mici. Primul este *Assuan*, pînă unde vine linia ferată de la Cairo, apoi *Luxor*, *Keneh*, *Assiut*, *Beni-Suef*, *Cairo*; de aci se despart cele două braţe (în vechime erau şapte), cari formează delta. La vărsarea fiecărui braţ în Mediterana, se află oraşele cari dau şi numele braţelor: *Damieta* (la E.) şi *Rosetta* (la V.). La punctul de unde se despart este un mare *baraj*, destinat să înalţe nivelul fluviului ca să alimenteze trei canaluri. Lucrările acestora au ţinut 20 de ani (începînd de la 1805) şi au costat 1.200.000 livre egiptene (1 livră eg. = 25 franci fr.). Pe malurile Nilului sau în apropiere de ele se găsesc resturile vechii civilizaţii egiptene alături de centre moderne de populaţie.

NIJMEGEN (fr. NIMÈGUE), oraş în Olanda; 44000 loc. Are clădiri din sec. XIII. Aci se încheiă pacea între Franţa şi Olanda (1678), urmată de diferite tractate, cari asigurară gloria lui Ludovic XIV, numit de atunci *cel mare*.

NINIVE, capitala Asiriei, pe malul stîng al Tigrului; aci se găsiră resturile unei biblioteci de cărămizi; în 608 a. Chr., căzu în mîna Mezilor; mai tîrziu deveni colonie romană, oraş arab, turcesc. La începutul sec. XIX era cu totul distrusă. De la 1848 se fac explorări şi studii arheologice.

NIOBE, pers. mitol. grec. soţia lui Amfion, avea vre-o 12 copii şi se lăuda cu ei, sfidînd pe zeiţa Latona, care avea numai doi; de aceea aceştia (Apolon şi Artemis) îi uciseră cu săgeţile toţi copiii şi ea, de durere, se prefăcu în stîncă.

NIPPON (sau HONDO), cea mai mare din insulele cari formează arhipelagul Japoniei; 226.579 km. p., 35.460.000 loc. E şi numirea indigenă pentru întreaga Japonie.

NIPRU (rus. DNIEPR, în anticitate BORYSTENES), fluviu în Rusia europeană, se varsă în Marea Neagră; 2265 km. lung.

NIRVANA, recompensa finală făgăduită de budism drept credincioşilor. Nu se poate stabili însă, după textele acestei religii, dacă se înţelege *distrugerea* totală sau o *altă viaţă* fericită.

NISA (fr. NICE), oraş în Franţa, la Marea Mediterană; 105.000 loc ; are clădiri din sec XVII;

Nisa.

climă dulce, care atrage în toate iernile mii de călători streini. Zidită de Fenicieni, fu stăpînită în timpurile moderne cînd de Franţa, cînd de vreun stat italian; în 1860 printr'un plebiscit se anexă Franţei.

NISPORENI, com. rur. jud. Lăpuşna, plasa Nisporeni; 5624 loc. După legea 1929, circ. com. cu 13 sate.

NISTOR IOAN (*1876), istoric şi om politic român. Profesor în Suceava, apoi în Cernăuţi, numit în 1911 conferenţiar la Universitatea din Viena şi în 1912 la cea din Cernăuţi. Membru al Academiei Române (1915). S'a dus în Basarabia, după unirea ei, ca propagandist pentru cultură românească. A intrat în primul guvern al României întregite de la 29 Noembrie 1918 sub prezidenţa lui I. I. Brătianu, ca reprezentant al Bucovinei împreună cu Iancu Flondor; apoi în aceeaşi calitate în guvernele prez. de General Văitoianu (1919), de Vaida-Voevod (1919), de G-ral Averescu (1920), de I. Brătianu (1922), apoi ca ministru de lucrări publice în 1926. A fost între fondatorii revistei „Junimea literară" (1904). Primele sale opere scrise în limba germană (între 1910—1914) tratează chestiuni privitoare la istoria Moldovei, mai ales în raporturile ei cu vecinii *(Chestia Pocuţiei*, *Comerţul şi vămile în sec. XIV—XVI)* şi o cercetare asupra *şcoalelor din Bucovina*. Apoi studiază problemele speciale ale Bucovinei: *Bucovina sub raportul politic şi administrativ*, 1915; *Românii şi Rutenii*, 1915, *Istoria bisericii din Bucovina*, 1916; iar mai tîrziu în limba germană scrie pentru cunoştiinţa streinătăţii: *Der nationale Kampf in der Bukovina*, 1818. Alte opere: unele asupra problemelor provinciale (*Fondul bisericesc din Bucovina*, 1921; *Istoria Basarabiei*, 1923), altele asupra chestiunilor din istoria generală a patriei *(Pomenirea lui Cantemir*, 1924*)*, cum şi o lucrare despre consecinţele războiului pentru independenţă din 1877 asupra Bucovinei (conferinţă în ciclul organizat în 1927 de Universitatea liberă din Bucureşti).

NISTRU (rus. DNIESTR, în anticitate TYRAS), fluviu care desparte Rusia de România. Se varsă în marea Neagră; lung. 1371 km. E navigabil pînă aproape de Soroca. Afluenţi principali pe dreapta: *Răutul*, *Bîcul*, *Botna*. La vărsarea în Dunăre formează un mare golf care se numeşte *Limanul Nistrului*.

NIŞ, oraş în Iugoslavia, provincia Nişava, 28.000 locuitori. Oraş însemnat încă pe timpul împăraţilor Bizanţului. Era la răspîntia drumurilor ce legau Europa de Constantinopole. Astăzi e nodul căilor ferate Belgrad—Skoplie—Salonic—Atena, Belgrad—Sofia—Constantinopole, Niş—Zaiecear—Prahovo (pe Dunăre), deci în curînd al liniei Bucureşti—Niş—Skoplie—Salonic—Atena. A fost reluat de la Turci la 1878. De vreo două ori sediul Adunărei Naţionale sîrbeşti sub ultimii Obrenovici.

NIŞCOV, rîu, izvoreşte în com. Lapoşul, se varsă în r. Buzău.

NIŢCHIDORF, com. rur. jud Timiş-Torontal, plasa Buziaş, 2300 loc.

NIŢULESCU NICOLAE (*1837 †1904), teolog român. A fost profesor de limba ebraică la facultatea de teologie din Bucureşti (1892) şi decan (1893-1896). Opere pr. *Istoria Bisericii*, 1875, *Gramatică ebraică*, 1877.

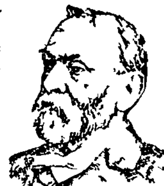
NIVELLE [nivel] ROBERT (*1856 †1924), general francez. S'a distins în războiul mondial la Douaumont (1916), la Chemin-des-Dames (1917).

NOA, staţiune climat. jud. Braşov la 5 km. de oraşul Braşov.

NOAILLES [noaî] ANNE ELISABETH CONTESA DE (*1876), poetă franceză, de origine română, născută Brîncoveanu. S'a făcut cunoscută prin volumele de poezii *Le coeur innombrable* şi *L'ombre des jours* (1901, 1902). A publicat apoi romane *(Nouvelle espérance*, 1903, *Le visage émerveillé*, 1904) şi apoi alte poezii. Prin acestea şi-a înscris numele în istoria literaturii franceze. E membră onorară a Academiei Române (1925).

NOBEL ALFRED (*1833 †1896), chimist suedez. Făcu utilizabilă nitroglicerina, inventă dinamita şi pulberea fără fum; lăsă prin testament averea pentru instituirea a cinci mari premii inter-

naționale pentru știință, literatură și unul pentru pace. Pe acest din urmă îl acordă Dieta norvegiană, pe celelalte Academia suedeză.

Nobel

NOCERA UMBRA, oraș în Italia (Perugia); 7545 loc. Ape minerale vestite.

NODIER [nodie] CHARLES (*1780 †1844), literat francez. A fost membru al Academiei Franceze. S'au tradus puține din operele lui: nuvele, prin ziare, și un volum: *Povești și nuvele* (de N. N. Răutu 1915, Bibl. Minerva).

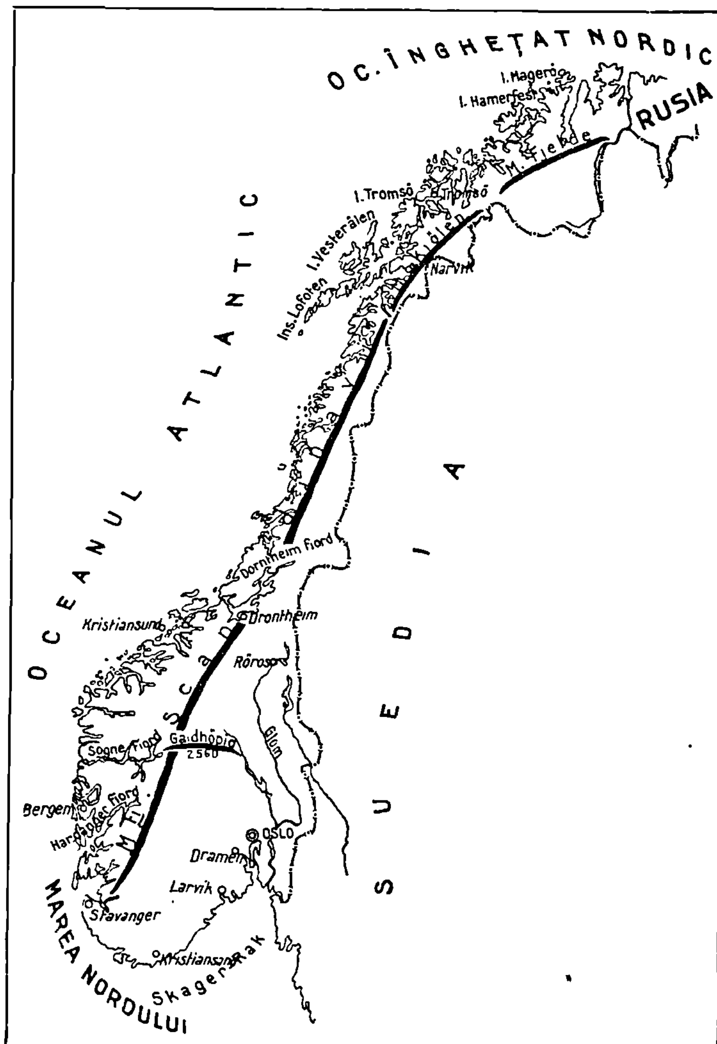
NOGHI MARESUCA (*1849 †1912), mareșal japonez. S'a distins în războiul cu Rusia. A vizitat țara noastră în 1911. Cînd a murit împăratul, s'a sinucis, făcîndu-și harachiri.

NORDAU MAX (*1849†1923), scriitor austriac, locuind mult la Paris. Op. pr. *Minciunile convenționale ale civilizației noastre* (1883), *Degenerarea* (1893), traduse în principalele limbi europ. La noi prima s'a tradus în 1895 de M. Canianu, apoi de B. Marian și M. Negru; a doua de R. Vermont și H. Streitmann în 1894.

NORDENSKJÖLD NILS ADOLF (*1832 †1901), naturalist suedez, venit din Finlanda; făcu multe călătorii (la Spitzberg 1858, Groenland 1870, ș. a.), pe cari le descrise în cărți, dintre cari e mai cunoscută *Călătoria pe Vega*. A fost membru al Academiei de științe din Paris.

NORMANDIA. prov. veche a Franței în Nord (☛ Franța).

NORMANI (NORMANZI), pornind din Scandinavia, unii (*Varegi* sau *Ruși*) făcură incursiuni în Rusia și ajunseră pînă la Constantinopol (941 p. Chr.); alții (*Vikingi*) porniră spre Oc. Atlantic, atacară imperiul lui Carol cel Mare și, după moartea lui, ocupară părți din Nordul Franței, de unde năvăliră și în Paris. Un rege al Franței le-a dat ținutul care se numește și azi *Normandia*. De aci porniră și cuceriră Anglia prin *Gulielm Cuceritorul*.

Harta Norvegiei.

NORVEGIA (NORGE), stat în Europa (☛ Europa) în partea de V. a penins. Scandinaviei. Supraf. 322.987 km. p.; 2.330.000 loc.; densitatea populației 8,2. Se mărginește la N. cu Oceanul Înghețat Arctic, la E. cu Rusia și Suedia, la S. cu Marea Nordului și strîmtoarea Skagerrak, la V. cu Oceanul Atlantic.

Norvegian
(Costum Național).

Toată coasta din spre Ocean este tăiată de un mare număr de *fiorduri* (*Dorntheim*, *Sogne*, *Hardanger*, ș. a.), și în fața lor sînt o sumă de insule mari și mici, dintre cari *Magerö*, *Hamerfest*, *Tromsö*, *Vesterälen*, *Lofoten*.

Pămîntul Norvegiei este muntos: Dealungul țării se întind munții scandinavici cu puține vîrfuri înalte, între cari *Galdhöpig* (2560 m). Fluvii și rîuri: multe, dar scurte; mai însemnat: *Glom*. Sînt și multe lacuri, unele în legătură cu fiordurile.

Mare parte din pămîntul ei este neproductiv; industria cea mai însemnată este pescăria cu diverse ramuri; alt produs important este lemnul din păduri.

Capitala: *Oslo* (fost Cristiania). Orașe pr *Bergen*, *Drontheim*, *Kristiansand*, *Tromsö*, *Larvik*, *Narvik*.

Istoria Norvegiei se poate începe din sec. VIII, cînd erau acolo mici state, dar în sec. IX se unifică acestea, în sec. X se introduce creștinismul. Pînă în sec. XIV ea trăește independentă, dar unită, prin suveranii ei, cînd cu Suedia, cînd cu Danemarca, intră în uniune cu aceste două state (1397) și are epoce de viață liberă și prosperă și epoce de adevărată vasalitate față de Danemarca. In contra acesteia se unesc cele două state ale peninsulei Scandinave, se separă de ea și formează numai ele o nouă uniune (1814), care cu încetul, după multe lupte politice interne, se transformă în uniune personală, pentru a ajunge în 1905 la separație totală, cînd Norvegia dobîndește nu numai un guvern al său, dar și un rege deosebit.

NOSIEVICIU ȘTEFAN (*1833 †1869), profesor român în Bucovina. S'a ocupat cu matematicile și cu muzica: a făcut cîteva compoziții foarte apreciate în timpul lor.

NOSTRADAMUS MICHEL (*1503†1566), me-

dic și ocultist francez, făcu multe profeții și rămase ca tip al ghicitorului.

NOTARA DOSITEIU (*1641 †1707), prelat grec. A fost sfințit ierodiacon din vîrstă foarte tînără de către mitropolitul din Corint. In 1675 a venit la Constantinopol, unde a găsit pe Paisie, patriarh din Ierusalim, și cu el a făcut multe călătorii, a servit apoi ca arhidiacon al lui Nectarie, patriarh al Ierusalimului (după moartea lui Paisie), cu el a călătorit asemenea vizitînd Muntenia și Moldova. In 1666 a fost hirotonisit mitropolit al Cesareei (Palestina). Mai tîrziu a devenit patriarh în Constantinopol și în această calitate a călătorit mult prin Sud-Estul Europei și prin Asia. In țările române a venit de mai multe ori și a stat mai mult timp fiind bine primit de Ioan Duca, de Șerban Cantacuzino și de Constantin Brîncoveanu. El a tipărit în principate mai multe cărți *grecești*, unele lucrate de el ori traduse, alte lucrate de alții și editate de el. Dintre primele: *Manual contra rătăcirii calvine*, București 1690, *Manual contra lui Ioan Karyopylles*, Iași, 1694, *Tomul dragostei asupra latinilor*, Iași, 1698. După moartea lui s'a tipărit *Istoria patriarhilor Ierusalimului*, 1715. Notăm că în Biblia din 1688 se găsește o prefață semnată de el, în care zice că opera e destinată „Rumânilor, Moldovenilor și Ungrovlahilor".

Hrisant Notara

NOTARA HRISANT, prelat grec. Nepot al patriarhului Dositeiu, a făcut studii în Italia și Franța. Venind în București, și-a făcut profesia de credință ortodoxă printr'un discurs în biserica Mitropoliei; a fost profesorul copiilor lui Const. Brîncoveanu. Incepînd ca diacon, a înaintat în ierarhia bisericească și a devenit patriarh al Ierusalimului. A tipărit în grecește o carte despre *Demnitățile bisericești* (Tîrgoviște, 1715) și *Cuvînt despre preoție* (Buc. 1702).

NOTHNAGEL HERMANN (*1841 †1905), medic din Viena, profesor la Universitate. A studiat boalele cerebrale. A vizitat des țara noastră.

NOTTARA CONSTANTIN (*1859), artist dramatic român. A creat roluri în multe piese streine și românești; e profesor la Conservator și director de scenă la Teatrul Național din București; membru al Ateneului Român.

NOUA REVISTĂ PEDAGOGICĂ, organ al societății corpului didactic primar din România, apare în 1901, în locul altor două reviste: *Invățămîntul primar* și *Convorbiri didactice*, cari reprezentase două grupe de institutori deosebite prin oarecari idei, apoi împăcate. A încetat în 1903.

NOUA REVISTĂ ROMÂNĂ, pentru politică, literatură, știință și artă, București 1900—1902 sub direcția lui C. Rădulescu-Motru.

NOUA SULIȚĂ, com. rur. jud. Hotin plasa Sulița pe malul Prutului aproape de gura pîrăului Rachitna; 5432 loc. cf. leg. 1929, circ. com. cu 5 sate.

NOUA ZELANDĂ, numire ce poartă 2 insule mari ale Oceaniei, despărțite între ele printr'o strîmtoare zisă a lui Cook; așezate la S. E. Australiei. Supr. 270.935 km. p. Locuitori indigeni ziși Maoriți 40.000; coloniști 822.000. Capit. *Wellington* pe insula din N. (☛ harta Oceaniei).

NOUA ZEMBLA, grupă de insule în Oceanul Inghețat arctic la N. Siberiei.

NOUL-NEAMȚ, mănăstire numită și CHIȚCANI (☛ acest nume).

NOVAC sau **BABA NOVAC**, general al lui Mihaiu-Viteazul. A fost ucis de Unguri în Transilvania. Este și unul din eroii baladelor poporane înfățișat ca viteaz cu mari puteri luptînd împreună cu fiul său *Gruia* contra Turcilor (Colecția Alecsandri, Bibicescu, G. Dem. Teodorescu și Materialuri folkloristice).

NOVACI, stație climaterică jud. Gorj, plasa Novaci: 600 m. altitudine. Are o școală de meserii.

NOVACOVICI DIONISIE, episcop sîrb în Buda. După ce Mitrop. Transilvaniei Atanasie părăsi biserica ortodoxă pentru a deveni capul bisericii unite, el a fost numit în 1759 de împărat administrator al eparhiei românești ortodoxe (zisă: greco-orientală), dar s'a arătat mai mult favorabil unirii și peste cîțiva ani a părăsit această sarcină.

NOVAKOVICI STOIAN (*1842 †1915), om politic și învățat sîrb. Profesor universitar, membru al Academiei de științe din Belgrad. A scris numeroase studii istorice, literare și filologice, între cari: *Bibliografia generală sîrbo-croată*, *Istoria literaturii sîrbești*. A propus ca sub auspiciile Academiei să se adune material lexical de prin toate ținuturile locuite de Sîrbi sau Croați, pentru pregătirea dicționarului limbii sîrbo-croate. A fost șeful partidului progresist, ministru, prezident de consiliu, reprezentant al țării în streinătate. Ca prieten al Românilor și partizan al unei conlucrări cît mai strînse, a scris la 1878 un articol foarte violent la adresa Rusiei pentru luarea Basarabiei, pentru care lucru s'a cerut de prietenii Rusiei scoaterea lui Novakovici din învățămînt, lucru ce nu s'a făcut.

NOVALIS numele literar al lui FREDERIC DE HARDENBERG (☛ acest cuv.).

E. Novelli

NOVARA, oraș în Italia (Piemont), 33.000 loc.; are un dom din sec. V. Aci armata regelui Carol Albert al Sardiniei fu învinsă de cea austriacă, comand. de Radetzki (25 Mart 1849).

NOVELLI ERMETE (*1851 †1920), artist dramatic italian cu reputație europeană. A jucat pe scena Teatrului Național din București în 1903.

NOVGOROD, numele a 2 orașe în Rusia: unul aproape de lacul Ladoga, 25.000 loc.; altul în partea de S. V. 10.000 loc. (☛ harta Rusiei).

NUBIA, regiune în Africa de Est la S. Egiptului. 250.000 km. p. (☛ harta Africei).

NUCET ① com. rur. jud. Dîmbovița; plasa Nucet; după legea din 1929, circ. com. cu 10 sate. Are o școală inferioară de agricultură. Aci este o herghelie a Statului, ¶ ② stație c. f. linia Titu—Tîrgoviște—Pietrioșița, la 16 km. de Tîrgoviște. ¶ ③ com. rur. jud. Sibiu plasa Nocrich; 880 loc.

Tip de locuitor din Nubia

NUMA POMPILIU (*714 †671 a. Chr.), al doilea rege al Romei antice, căruia legenda atribue organizarea statului.

NUMIDIA, regat în antichitate, în Africa, pe teritoriul Algeriei de azi; apoi provincie romană; devastată de Vandali în sec. V.

NUMITOR, pers. legend. roman; rege al Albei, tatăl Reei Sylvia (sec. VIII a. Chr.).

NUNEZ DE BALBOA ☛ BALBOA.

NÜRNBERG (fr. *Nuremberg*), oraș în Germania (Bavaria) pe r. Pegnitz; 384.272 loc.; are o catedrală din evul mediu vestită; patria lui Albert Dürer; renumit pentru fabricele de jucării. Partea centrală a orașului păstrează aspectul stradelor din sec. XVII și XVIII.

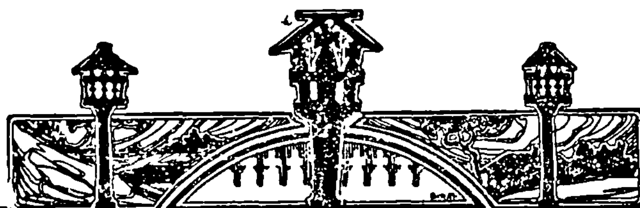
NUȘFALĂU, com. rur. jud. Sălaj, plasa Șimleul-Silvanici; 2487 loc.

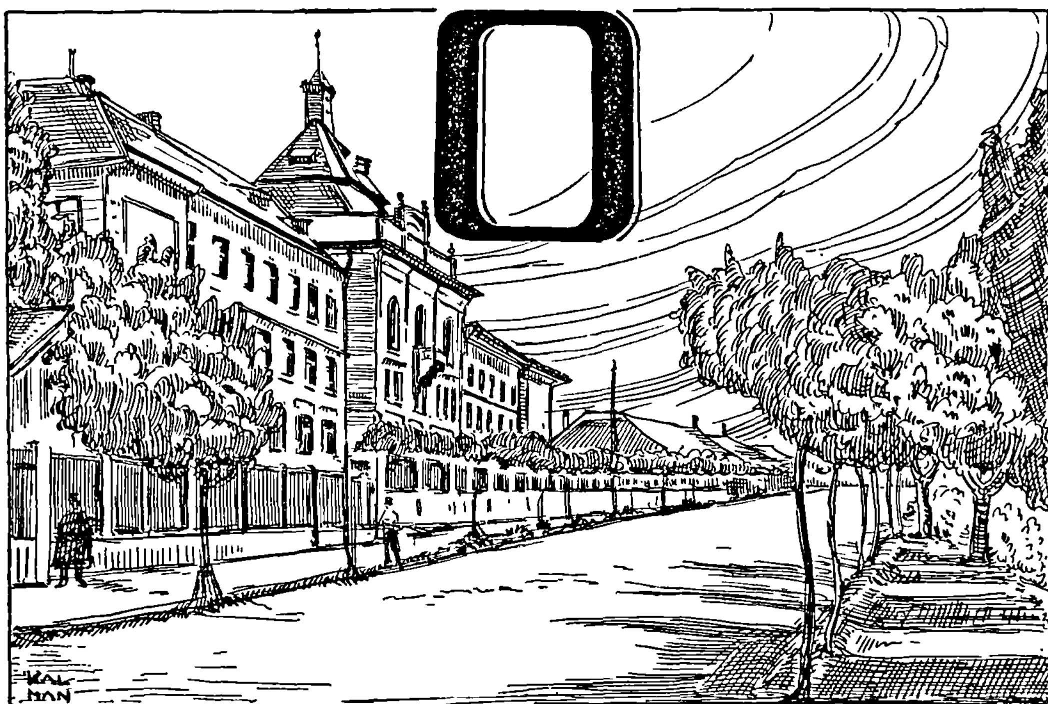
NYANZA sau NIANZA, două lacuri *(Victoria și Albert)* în Africa centrală (☛ Africa și harta Africei).

NYIREGYHAZA, oraș în Ungaria; 43.340 loc.

NYROP CHRISTEF (KRISTOFFER) (*1858 †1931), filolog danez; profesor la Copenhaga de limbile romanice. Op. pr. *Istoria epopeei franceze* (1883), *Gramatica istorică a limbii franceze*. A publicat multe studii de amănunt asupra chestiunilor gramaticale ale limbilor romanice. A fost membru onorar al Academiei Române (1926).

NYS ERNEST (*1851†1920), jurist belgian. A fost profesor la Universitatea liberă din Bruxelles; a studiat mai ales dreptul internaţional şi a publicat multe lucrări speciale. (*Dreptul Războiului*, 1882; *Războiul pe mare*, 1881; *Teoriile politice în Franţa*, 1891; *în Anglia* 1892). A fost unu din directorii *Institutului de drept internaţional şi* al *revistei cu acelaşi nume*; a fost membru corespondent al Academiei Române (1903).

ORĂŞTIE : LICEUL

OAŅCEA, com. rur. jud. Covurluiu, pe Prut, plasa Prutul-de-jos; 2780 loc.; are vechime depărtată; se vorbeşte de ea într'un document de la Ştefăniţă-Vodă 1521. După legea 1929, formează o circ. com. cu 5 sate.

OAR, com. rur. jud. Satu-mare, plasa Satu-mare; 2056 loc.

OAŞ = ŢARA OAŞULUI, ţinut românesc aşezat între Tisa şi Someş, la apus de Sighet şi la răsărit de Satu-mare. Sînt aci 14 comune locuite numai de Români (*Negreşti*, *Certeze*, *Bicsad*, *Boinesti*, *Călineşti*, *Cămărzana*, *Lecînţa*, *Racşa*, *Prilog*, *Tîrsolţ*, *Trip*, *Tur*, *Vama*, *Moişeni*). Vorbirea lor prezintă interesante particularităţi dialectale, pe cari le-a studiat A. Candrea.

OBEDEAŅCA, rîu, izvorăşte din jud. Mehedinţi, trece în Dolj şi se varsă în Jiu pe dreapta, în comuna Breasta.

OBEDEAŅU CONSTANTIN, boer din Oltenia. A fost consilier imperial pe vremea ocupaţiei austriace (1732), caimacam (1740); a zidit biserica din Craiova care-i poartă numele, o şcoală şi un spital.

OBEDEAŅU NICOLAE, ban al Craiovei la 1716.

OBEDEAŅU PETRE, boer român din Oltenia. Căpitan a lui Brîncoveanu, şi capichehaia la Poartă, a fost unul din conducătorii revoluţiei olteneşti care a prins şi a arestat pe Nicolae Mavrocordat (1716).

Oscar Obedeanu

OBEDEANU PETRE, boer muntean; a fost logofăt al dreptăţii şi membru al Obşteştei Adunări între 1836—1855.

OBEDEAŅU OSCAR (*1868 †1914), pictor român. Studii speciale la München ca bursier al Regelui Carol I. Intre alte lucrări: *Regele Carol în faţa Griviţei*, *Mama Răniţilor*, *Mihaiu Viteazul*, *Ştefan cel Mare după bătălia de la Racova*.

OBEDEAŅU VASILE (1834 †1902), colonel român. A luat parte la războiul Crimeei în armata turcească şi a participat la luptele de la Balaklava, ş. a. A terminat şcoala de cavalerie de la Saumur (Franţa). A avut rol politic important în luptele pentru unire; a fost profesor la şcoala militară; a luat parte şi la războiul independenţei. Ca om politic, a fost senator în 1864 şi în multe legislaturi mai tîrziu ca membru al partidului liberal.

OBEDENAŖU-GEORGIADE MIHAIL (*1839 †1885), medic, diplomat şi scriitor român. A fost agent şi apoi ministru al ţării în Roma, Constantinopol, Atena. A fost membru corespondent al Academiei Române (1871), căreia i-a lăsat averea. A publicat studii medicale despre *febre* şi în deosebi despre *frigurile palustre* (1868, 1871, 1873), studii economice (*La Roumanie économique*, 1876), cercetări privitoare la Români făcute la Roma (1885), şi cîteva articole filologice; a adunat *texte macedo-române* publicate după moartea lui de I. Bianu (1891).

Dr. Obedenaru

OBERAMMERGAU, sat în Germania (Bavaria), vestit prin serbările populare ce se dau odată într'un deceniu în timpul săptămânei Paştilor (Passionsspiel), cari atrag numeroşi vizitatori streini.

OBERLAND, masiv muntos Elveţia (cant. Berna); vîrful cel mai înalt Finsteraarhorn (4275 m.).

OBERON, personaj din mitologia nordică. Îl găsim în diferite producţiuni poporane din evul mediu. Acestea au dat material epopeei lui *Wieland* (1780) şi operei lui *Weber* (1826).

OBI, fl. în Siberia; lung. 4300 km. (☛ Asia).

OBOR, cartier în Bucureşti; gară pentru linia Bucureşti—Olteniţa.

OBORIŞTE, staţie c. f. la hotar, capul liniei Medgidia—Bazargic—Oborişte.

OBRADOVICI DOSITEIU, scriitor sîrb. Cele mai însemnate scrieri ale sale sînt: O colecţie de

fabule 1788; *Sfaturile înțelegerii cei sănătoase*, 1802; *Adunare de lucruri moralicești*, 1808. Prima și a treia au fost traduse de Cichindeal.

OBRADOVICI GRIGORE, profesor român în Banat. A fost director al școalelor din Caransebeș și apoi din Timișoara. A publicat o carte despre *lucrarea cîmpului*, *creșterea vitelor și păsărilor*, tradusă din sîrbește.

OBRẸGIA ALEXANDRU (*1860), medic român. Profesor la facultatea de medicină din București de istologie (1893) apoi de psihiatrie (1910), director al ospiciului de boale mintale din București. A fost director al Serviciului sanitar (1900), senator. E membru al Ateneului Român din București și mulți ani a fost vice președinte. A colaborat la revistele „Spitalul", „România Medicală", „Revista științelor medicale"; a publicat multe lucrări de specialitate, studii clinice în legătură cu alienația și cu *boalele mintale*, cum și comunicări la societațile savante din streinătate. E unul din propagandiștii contra *alcoolismului*; a publicat multe broșuri de vulgarizare și un proect pentru vînzarea băuturilor spirtoase. Ca director al serviciului sanitar, a publicat *rapoarte* despre situația sanitară a țării.

OBRẸGIA ANASTASE (*1864), profesor de chimie organică la Universitatea din Iași (1892).

OBRẸJA ① com. rur. jud. Alba, plasa Teiuș; 2032 loc. ¶ ② sat jud. Gorj, plasa Novaci: 302 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Novaci. ¶ ③ c. r. jud. Severin, plasa Caransebeș; 2038 loc. ¶ ④ O. VECHE, c. r. jud. Bălți, plasa Fălești 1498 loc. După legea 1929, sat circ. com. Fălești.

OBRẸNOVICI MILAN (* ca. 1775 †1810), voevod sîrb, devotat lui Caragheorghe în răscoala contra Turcilor (1804). Venind în București pentru o misiune politică pe lîngă Ruși, muri — se zice — otrăvit de un compatriot.

OBRETỊN, lac jud. Tulcea com. Cara-Orman, în legătură cu bratul Sulina. Supr. ca. 6 km. p.

OBSERVATORIULU, ziar politic sub redacția lui G. Baritiu, a apărut în Sibiu între 1878 și 1885.

OCEẠNIA, cel mai nou descoperit continent de pe glob, așezat la S. E. Asiei. Se compune dintr'o mare insulă numită *Australia* și dintr'un mare număr de arhipelaguri. Unii autori numesc *Oceania* numai arhipelagurile fără Australia. Alții deosebesc Australia împreună cu insulele mai apropiate la S.E. și S., făcînd din toate un grup numit *Australasia*.

Australia (numită și *Noua Olandă*) are o suprafață de ca. 7.631.513 km. p., ca. 5.500.000 loc. Aparține Angliei ca Dominion. E împărțită în 6 regiuni: *Australia Occidentală*, *A. Septentrională*, *A. meridională*, *Queensland*, *Noua Galie de Sud*, *Victoria*. E muntoasă mai mult în partea de E. spre țărmul mării. Fluviul principal este *Murray*. Orașe pr. *Melbourne Sydney*, *Adelaida*, *Perth*, *Brisbane*. Organizația de guvern este republică federativă. La S.E. este insula *Tasmania* cu cap. *Georgetown*. Mai departe *Noua Zelandă*, compusă din 2 insule: *de Nord* și *de Sud*.

Numeroasele arhipelaguri sînt grupate în 4 diviziuni: Malesia (ins. *Sonde*, *Borneo*, *Celebe*, *Moluce*, *Filipine*), cu o supraf. de 1.995.930 km. p.; — Melanesia (*Noua Guinee*, *Arhipelagul Bismarck*, ș. a.) cu o supraf. de 953.848 km. p.; — Micronesia (Arhipelagul *Magellan*, ș. a.) cu o suprafață de 3.540 km. p.; — Polinesia (*Noua Zelandă*, *Insulele Sandwich*, etc. cu o suprafață de 305.475 km. p. Acestea ne dau total de peste 2.250.000 km. p. Ele aparțin Angliei, Franței, Japoniei și Statelor-Unite americane. Unele insule au o parte a lor sub o stăpînire, alta sub altă stăpînire.

OCEẠNU P. († 1919), fost profesor la Școala superioară de medicină veterinară din București.

ỌCHIUL-ALB, com. rur. jud. Bălți, plasa Rășcani; 3036 loc. Din 1929, sat în circ. com. Rășcani.

ỌCINA-DE-SUS, sat jud. Prahova, plasa Peleș; 2103 loc. După legea 1929, sat în circ. com. Provița.

ỌCNA ① com. rur. jud. Cernăuți, plasa Nistru 2002 loc. După legea 1929, formează circ. com. cu 8 sate. ¶ ② O.-DEJULUI, c. r. jud. Someș, plasa Dejului; 2895 loc. Mină de sare. Stațiune balneară: băi de sare. ¶ ③ O.-DE-SUS, com. rur. jud. Odorheiu, plasa Praid; 2170 loc. ¶ ④ O.-MUREȘULUI, c. r. jud. Alba, plasa Ocna Mureșului; 5119 loc. Mine de sare. ¶ ⑤ O.-SIBIULUI, c. urb. (1926) com. rur. (1929) jud. Sibiu, plasa Ocna Sibiului; 5000 loc. Stațiune baln: sare, nomol. Stație c. f. între Sibiu și Copșa-mică.

ỌCNELE MARI, com. urb. jud. Vîlcea; 5493 loc. Salină foarte importantă și penitenciar; stațiune balneară: băi de sare, iod, ș. a.; stație c. f. linia secundară Rîureni-Ocnița.

ỌCNIȚA ① com. rur. jud. Dîmbovița, plasa Tîrgoviște; 2913 loc. După legea 1929, formează o circ. com. cu 6 sate. ¶ ② sat jud. Hotin, plasa Secureni; 3525 loc. ¶ ③ sat jud. Soroca, plasa Otaci; 2313 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Otaci. Stație c. f. ¶ ④ fost sat jud. Vâlcea, alipită la com. Ocnele-Mari.

Ọ'CONNEL DANIEL (*1775 †1847), politic irlandez, luptător pentru independența Irlandei și pentru catolicism. Membru în Camera comunelor din Londra, formă un curent puternic pentru ideile sale și avea o mare popularitate în provincia sa. Persecutat de guvernul englez pentru regionalismul său, criticat de compatrioți ca nu destul de îndrăsneț, fu silit să se expatrieze și muri în Italia.

OCTAVIẠN ☛ AUGUST.

ODẠIA, com. rur. jud. Teleorman, plasa Turnu; 2492 loc. După legea 1929, com. suburbană la Turnu-Măgurele.

ODEỌN ① nume dat unor teatre din vechia Grecie. ¶ ② numele unui teatru din Paris, fundat 1797 și reconstruit de mai multe ori; aparține Statului.

ỌDER, fl. în Germania, izvorăște din munții Sudeți (Moravia), udă Frankfurt, Stettin și se varsă în marea Baltică; lung. 864 km.

ODẸSA ① oraș în Rusia (distr. Kerson), port la Marea-Neagră; 405.000 loc.; fundat 1795 de Imp. Caterina II. ¶ ② sat jud. Cetatea-Albă, plasa Volintirești; colonie germană.

ODESSOS, oraș antic la Marea Neagră, colonie a Miletului. Azi *Varna*.

ỌDHNER C. T. (†1904), istoric suedez. A fost director al Arhivelor regale din Stockholm; membru corespondent al Academiei Române (1890.)

ỌDIN, zeu mitol. scandinav (— germ. WUOTAN) In liter. noastră e pomenit de Eminescu în „Strigoii".

ODISẸA, a doua poemă omerică. Povestește peripețiile prin cari a trecut *Odiseu* (Ulise), unul din șefii expediției contra Troiei, plecînd de la Troia pînă să ajungă în patria sa (Itaca). ☛ OMER.

ODOẠCRU († 493), șeful Herulilor, ajunse comandantul gardei pretoriene din Roma, răsturnă pe Romulus Augustulus, împăratul, și se proclamă rege al Italiei (476—493).

ODOBẸSCU ALEXANDRU (*1834 †1895), scriitor român. A făcut studii la Paris și a debutat prin poezii și articole în revista „România literară", a lui Alecsandri (1855). A fost magistrat, membru în comisiunea documentală, director al ministerului instrucției (1861), ministru de culte (1863). A demisionat din pricina chestiei secularizării mânăstirilor în privința căreia se deosebea în păreri de colegii săi și a publicat o carte despre aceasta (sub pseudonim Agaton Otmenedeo). După ce a fost membru în consiliul de stat, i s'a dat sarcina de a organiza secțiunea română la expoziția din Paris (1867) și atunci a scris în colaborare cu P. S. Aurelian: *Notice sur la Roumanie* Ales membru al Academiei (1870), s'a alăturat de aceia cari au combătut curentul latinist, ma-

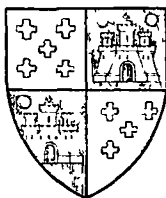

Al. Odobescu

nifestat prin Dicţionariul lucrat de Laurian şi Massimu. In 1874 a ţinut curs de arheologie la facultatea de litere din Bucureşti (tip. în *Istoria arheologiei*, 1877). In 1876—77 a publicat în „Românul" mai multe articole cari pledau pentru intrarea României în războiu. Stabilindu-se la Paris, ca secretar de legaţie şi însărcinat-de-afaceri (1882—85), a lucrat studiul său (în 3 volume) despre aşa numita *cloşcă cu pui* (*Le trésor de Petroasa*, 1889—1900); apoi a venit în Bucureşti, a continuat cursul de arheologie (1887) şi a fost numit membru în Consiliul permanent de instrucţie, apoi director al Şcoalei normale superioare. A murit sinucis. Odobescu a fundat *Revista Română* (1861—63) la care au colaborat scriitorii noştri cei mai de seamă şi în care el a publicat interesante articole de folklor. De la el avem două nuvele istorice: *Mihnea Vodă* (1857) şi *Doamna Chiajna* (1860); două conferinţe: *Moţii* şi *Curcanii* (1878), în cari studiază revoluţia lui Horia şi un episod din războiul pentru independenţă: avem o biografie a lui *Petru Poenaru* (1889), cărţi didactice de curs primar (în colaborare) şi *Pseudocynegeticos*, studii asupra operelor de artă din toate vremile cu subiect vînătoresc, operă unică în felul ei în literatura noastră

ODOBESCU IOAN (*1793 †1857), ofiţer român. A servit în armata rusească în timpul războiului contra Turcilor (1828) şi a trecut în armata română cu gradul de colonel sub Regulamentul Organic. A fost şef al oştirii (1846 şi urm.) şi a arestat în ziua de 19 Iunie pe membrii guvernului provizoriu (1848), dar după plecarea Domnitorului Bibescu s'a retras şi el.

ODOBEŞTI ① com. urb. jud. Putna plasa Milcov; 9200 loc. Podgoric însemnată. Staţie c. f. Focşani—Odobeşti şi de aci linie îngustă la Cuceţi. Are gimnaziu, şc. secundară de fete, şc. de meserii, şc. de viticultură (1929). ¶ ② c. r. jud. Dîmboviţa, plasa Titu; 2109 loc. După legea 1929, sat din circ. com. Titu.

ODORHEIU ① jud. în Transilvania; cap. *Odorheiu*; 2939 km. p., 122697 loc. (1923); are 6 plăşi, 1 com. urb. şi 140 com. rur. (1926); face parte din circ. Curţii-de-apel din Tîrgu-Mureş; are 2 şcoale primare urbane şi 92 rurale; 2 cooperative de consum cu cap. 345.200 lei (1925). ¶ ③ com. urb. cap. jud. Odorheiu, pe valea rîului Tîrnava-mare; la 535 m. altit. Staţie c. f. linia laterală Sighişoara — Odorheiu. Staţiune baln. sare, sulf. Bîlciuri; 15 Maiu, 18 Iunie, 1 Octombrie, 18 Decembrie. In apropiere de acest oraş s'a dat o luptă importantă între armata română şi cea ungară, începută în ziua de 16 Septembrie 1916 şi terminată cu victoria Românilor, cari au intrat în oraş în ziua de 18 Septembrie.

Stema Jud. Odorhei

OECONOMU [ec....] CIRU (*1848 †1910, magistrat român. A fost procuror la Curtea-de-apel din Bucureşti (1876), secretar general al Ministerului Justiţiei (1879), procuror general (1882), procuror la Curtea-de-Casaţie (1884), apoi consilier. A publicat lucrări de specialitate (*Istoria dreptului român*... 1882; *Vechile aşezăminte judecătoreşti*, 1891; *Apele de domen public*, 1893) şi de literatură: *poezii* (în „Convorbiri literare" ş. a.) şi *romane* (*Fiica lui Sejan*, *Răsbunarea lui Anastase*).

OERSTED IOAN CRISTIAN (*1777 †1851), fizician şi chimist danez. A fost profesor la Universitatea din Copenhaga şi la Şcoala politehnică, secretar al Academiei de ştiinţe. A publicat mult; a experimentat pila electro-magnetică; a descoperit *electro-magnetismul*, a susţinut ideia identităţii forţelor naturii.

OFELIA, personaj din tragedia *Hamlet* a lui Shakespeare. Ea personifică iubirea sinceră şi admirativă, dar neînţeleasă: moare nebună.

OFFENBACH JACQUES (*1819†1880), compozitor francez de origine german; întemeietorul teatrului Bouffes-Parisiens din Paris; autor de operete cari au avut mare succes. Op. pr. *Orfeu în Infern* (1858), *Cîntecul lui Fortunio* (1861), *Frumoasa Elena* (1864), *Perichola* (1868), *Frumoasa parfumăreasă* (1873), *Povestirile lui Hoffman*; (reprez. după moartea lui). Multe din ele s'au reprezentat pe teatrele din Bucureşti şi alte oraşe din ţară.

J. Offenbach

OGLINZI, sat jud. Fălticeni (Baia); 1593 loc. Staţie baln.: sare, pucioasă, fier.

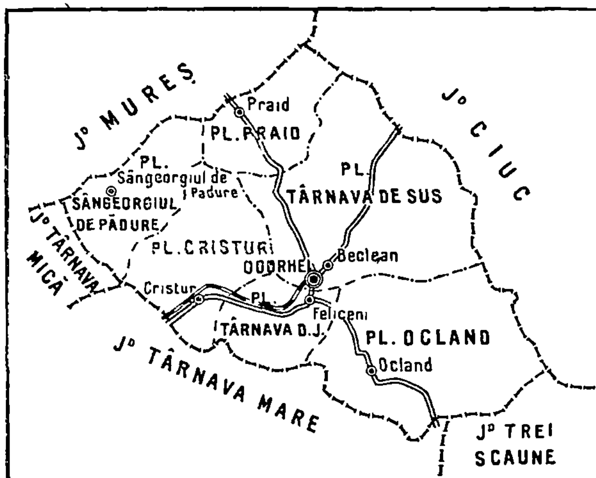
OGREZENI, com. rur. jud. Ilfov, plasa Bolintin; 2613 loc. După legea 1929, sat circ. com. Bolintineanu.

OHIO ① rîu în America de N., se varsă în Misisipi; lung. 1600 km. ¶ ② stat din St. U. A. (☛ America N.); supr. 106.340 km. p.; 4.157.000 loc.; admis în uniune în 1802.

OHNET [one] GEORGES (*1848 †1918), romancier francez, foarte popular, dar rău apreciat de unii critici din Franţa. Traduceri româneşti: *Contesa Sarah* (în ziarul „România liberă", 1883), *Cîntecul lebedei* (de G. Iorga, Bibl. Minerva, de G. Costescu. Bibl. Lectura, în ziarul „Tribuna poporului" 1903), *Jale şi bucurie* (de G. Iorga), *Sergiu Pannine* (de V. Radovitz, 1883), *Hoaţa* (ca. 1892), *Dama în haine sure* (de M. Gaspar, 1907), *Prinţul fatal* (de C. A. Ghica, Buc. 1925).

OHRIDA, oraş în Iugoslavia, lîngă lacul cu acelaşi nume; 9.000 loc. Aci locuesc şi Aromâni

OISE [oaz], rîu în Franţa, izvorăşte în Belgia, se varsă în fl. Sena; lung. 300 km. E în bună parte navigabil.

Harta Jud. Odorheiu

OITUZ ① rîu, afluent al Trotuşului. Izvorăşte în Transilvania, udă jud. Putna şi Bacău şi se varsă în Trotuş, la satul Oneşti. ¶ ② masiv muntos jud. Bacău, cu mai multe culmi, străbătut de trecătorca cu acelaşi nume la o înălţime de ca. 850 m. ¶ ③ circ. comunală jud. Bacău, plasa Trotuş cu 10 sate. ¶ ④ *bătăliile de la Oituz* din vremea războiului pentru întregirea neamului, date prin trecătoare sau pe culmi sau pe malurile rîului, sînt trei: *a*. 10—27 Octombrie 1916, atacurile date de o armată germană ca să intre în Moldova

prin trecătoare, se termină cu completa înfrîngere a năvălitorilor; *b.* 10—18 Noembrie 1916, nouă încercare de pătrundere odată cu atacul de la Jiu, sfîrşeşte iarăşi cu victoria Românilor; *c.* 8—22 August 1917, lupte provocate de Austro-Germani concomitent cu lovitura de la Mărăşeşti. Şi de astădată, după ofensivele duşmane urmară contra-ofensive româneşti şi sfîrşitul a fost victoria Românilor. Pierderile noastre au fost însă foarte mari: se socotesc la 14.000 de oameni. Într'una din aceste lupte şi-a găsit moartea *sergentul grănicer Muşat*, care pierduse mai înainte un braţ şi refuzase de a fi reformat, cerînd să fie trimis pe front ca să arunce granate cu mîna ce-i rămăsese.

OJDULA, com. rur. jud. Trei Scaune, plasa Tîrgul-Săcuesc; 3020 loc. După legea 1929, are în circ. sa 3 sate.

OJEVA, sat jud. Hotin, plasa Secureni; 2135 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Lomacineţi.

OKOŢC (= OKHOTSK) marea, în Oceanul Pacific (☛ harta Asiei), între Siberia, Camciatca şi Sakalin.

OLANDA (= NEDERLAND; fr. PAYS-BAS, germ. NIEDERLANDE, ital. PAESI BASSI), stat în Europa. Se mărgineşte la N. cu Marea Nordului, la E. cu Germania, la S. cu Belgia, la V. cu Marea Nordului. Supraf. 34.208 km. p.; 7.642.000 loc. După cum arată şi numele, pământul Olandei este şes, înclinat spre ţărmii mării şi în unele părţi este chiar sub nivelul apei, astfel că terenurile acelea se apără prin diguri anume făcute. Un mare golf numit *Zuidersee* face o largă spărtură în teritoriul ţării, fiind închis prin două peninsule cari formează provinciile *Friza* şi *Olanda septentrională*. La ieşirea golfului sînt insulele numite Frizice: *Ameland*, *Terscheling*, *Vielend*, *Tenel*. Numeroase cursuri de apă, legate între ele prin o sumă de canaluri, brazdează pămîntul Olandei. Intre acestea, Vechte şi Hegge şi mai ales Rinul cu afl. *Meuse*. Rinul vine din Germania, intră în ţară aproape de oraşul Niemegen şi-şi desparte apele în trei fluvii: *Ijssel*, care se varsă în G. Zuidersee, *Lek şi Vaal*, care se varsă în M. Nordului prin numeroase guri ce formează mai multe delte. In apropiere de gurile Rinului sînt multe golfuri şi insule mici; iar ceva mai la S. este vărsarea fl. Escaut, care vine din Belgia şi care formează mai multe insule prin gurile lui, între cari *Schuwen*, *Beveland*, ş. a. Olanda produce puţine cereale şi legume, dar cultura plantelor industriale e foarte desvoltată; se cresc multe vite mari şi mici, cai, porci; pescuitul e o ramură de activitate foarte productivă. Are şi multe fabrici. Comerţul interior e ajutat de numeroase canaluri. Cap. Haga. Oraşe princ. *Amsterdam*, *Rotterdam*, *Utrecht*, *Haarlem*, *Leiden*, *Maastricht*, *Dordrecht*, *Leeuvarden*, *Groningen*, *Zwolle*, *Niemegen*, *Vlissingen*.

După ce a făcut parte din imperiul lui Carol cel Mare, Olanda a fost supusă diferitelor case domnitoare din Germania, apoi casei de Austria. Persecutaţi de stăpînitorii lor, mai ales după introducerea reformei, locuitorii se revoltară. După multe şi grele încercări se formă *uniunea de la Utrecht* (23 Ianuarie 1579) sub domnia lui Gulielm de Orange cu titlul de *Statholder*, recunoscută de Europa în congresul de la Westfalia (1648). Cucerită de armatele franceze formă *Republica Batavă* (1795), transformată de Napoleon în *Regatul Olandei* (1801); se liberă în 1813 şi în congresul de la Viena (1815) fu recunoscut *Regatul Ţărilor de jos*, unindu-se cu Belgia. Aceasta din urmă se despărţi în 1830.

Incă din sec. XVI Olandezii se avîntară pe mări cu corăbiile lor şi dobîndiră multe colonii. Astăzi imperiul colonial al Olandezilor se compune din 1) *India olandeză* (în Asia) cu 1.483.892 km. p. şi 50.000.000 loc. (insulele Iava, Sumatra, Riau, Borneo, Celebe, parte din Sonde, etc.) cu cap. *Batavia*, 53.000 loc. în insula Iava; 2) *Noua Guinee de Vest* (în Australia) 416.260 km. p. şi 200.000 loc.; 3) *Guiana olandeză* (în America) 129.100 km. p. şi 140.000 loc., cu cap. *Paramaribo*, 46.000

Harta Olandei.

loc.; 4) insula *Curaçao* (în arhip. Antilelor), 1130 km. p. şi 59.000 loc. cu cap. *Willemstad*, 18.000 loc.

OLARIU IULIU (*1859), teolog român. A fost profesor la institutul teologic din Caransebeş şi director. Op. pr. *Introducere în cărţile Vechiului şi Noului Testament*, 1891; *Tipicul bisericii ortodoxe*, 1897.

OLĂNEŞTI ① com. rur. jud. Vîlcea, plasa Cozia; 2100 loc. După legea 1929, sat. circ. Păuşeşti-Măglaşi. Staţiune balneară: pucioasă, iod, sare, etc. ¶ ② c. r. jud. Cetatea Albă, plasa Volintireşti; 3573 loc. După legea 1929, sat circ. com. Purcari.

OLIMP (OLYMP), munte din Tesalia pe care vechii Greci îl socoteau drept locuinţa zeilor.

OLIMPIADA, SFÎNTĂ (*ca. 368 † ca. 410), prăznuită de biserica ortodoxă la 25 Iulie. Aparţinea unei familii foarte bogate şi nobile, în legături cu Curtea imperială din Constantinopol. Rămînînd văduvă, a refuzat o nouă căsătorie şi şi-a risipit averea în binefaceri şi milostenii. Amestecîndu-se în luptele religioase şi luînd partea Sf. Ioan Hrisostom, a fost persecutată de urmaşul acestuia şi de prietenii lui.

OLINESCU DIONISIE, scriitor român bucovinean. A fost şi profesor în România. A scris broşuri şi articole istorice; a făcut cercetări arheologice în Bucovina.

OLINT (OLYNTH), oraş în Grecia antică (pen. Calcidică). Rival cu Sparta şi Atena, se uni cu Filip II al Macedoniei (343 a. Chr.). In chestiunea aceasta ţinu Demostene trei discursuri vestite (Olintiace).

OLIŞCANI, com. rur. jud. Orheiu, plasa Răs

popeni; 3701 loc. După legea 1929, sat circ. com, Răspopeni.

OLIVARES GASPAR DUCE (*1587 †1645), om politic spaniol. Ministru al lui Filip IV (1621), guvernă cu mare autoritate, dar, fiind învins în războiul de treizeci de ani, fu răsturnat (1643).

OLLĂNESCU CONSTANTIN (*1845 †1928), inginer român, a făcut studii la Paris. Inginer şef al concesiunii Strussberg pentru linia Bucureşti—Craiova; deputat, ministru de lucrări publice (1891) în guvernul prezidat de G-ral Florescu şi în cel prez. de L. Catargiu; de interne în guvernul lui P. P. Carp (1900).

OLLĂNESCU DIMITRIE C. (*1849 †1908), diplomat şi scriitor român. Şef de divizie în minist. de Externe (1876), secretar general (1885); a reprezentat ţara ca secretar de legaţie apoi ca ministru la Constantinopol, la Viena, la Atena; a fost comisar al guvernului la expoziţia din Paris (1900). Membru al Ateneului Român şi al Academiei Române (1893), membru al comitetului teatrelor (1884, 1897). A debutat (sub pseudon. *Ascanio*) cu poezii în „Convorbiri literare" (1878); a fondat cu N. Petraşcu revista „Literatură şi artă" (1896); a publicat piese de teatru (*Pe malul gîrlei*, 1879; *Pribeagul*, *Fanny*, *Primul bal*, 1893, ş. a.), poezii (*Satire*, 1896; *Poezii*, 1891), cercetări asupra teatrului (*Teatrul la Români*, 1897, 1898); rapoarte despre expoziţia din Paris (Buc. 1901) şi despre cărţi prezentate la premiile Academiei; în fine *traduceri* din Catul şi din Horaţiu (aproape întreaga operă).

Dim. C. Ollănescu.

OLLIVIER [olivie] ÉMILE (*1825 †1913), politic fr. cunoscut ca ministru preşedinte al lui Napoleon III (Ianuarie 1870), încurajînd pe partizanii războiului cu Prusia; fu răsturnat după primele înfrîngeri şi criticat ca unul din cei răspunzători de dezastru. Fu şi scriitor, membru al Academiei franceze (1870). Pr. Op. *Imperiul liberal* (1895—1901).

OLMÜTZ (= ceh. OLOMUC), oraş în Cehoslovacia (Moravia); 20.000 loc. Universitate din sec. XVI. De aci a dat împăratul Austriei Ferdinand I proclamaţia de abdicare în 1848.

OLOGENI, sat jud. Dîmboviţa, plasa Bilciureşti; 2019 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Cojaca.

OLT, rîu afluent al Dunării pe stînga; lung. 600 km.; izvorăşte în munţii răsăriteni ai Transilvaniei, străbate Transilvania spre V., trece munţii şi desparte Oltenia de Muntenia; trece pe lîngă *Miercurea Ciucului*, *Sf. Gheorghe*, *Făgăraş*, *Rîmnicul Vîlcii*, *Drăgăşani*, *Slatina*; se varsă în Dunăre la V. de *Turnu Măgurele*. Afluenţi pe dreapta: *Vărghiaşul*, *Omorodul Mare* şi *O.-Mic*, *Cornăţelul*, *Lotru*, *Rîmnicul*, *Luncavăţul*, *Olteţul*; pe stînga: *Rîul Negru*, *Bîrsa*, *Topologul*.

OLT, jud. în Muntenia; cap. *Slatina*; 2863 km. p., 179.593 loc. (1915); are 4 plăşi, 1 com. urb. şi 109 com. rurale (1926); face parte din circ. Curţii-de-apel din Craiova; are 5 şcoale primare urbane şi 176 rurale (1929); 25 cooperative de aprovizionare şi consum cu cap. 4.632.824 lei, 3 coop. p. exploat. de păduri cu cap. de 277.951 lei (1925); are 240 de biserici, ţine de eparhia episcopiei de Argeş.

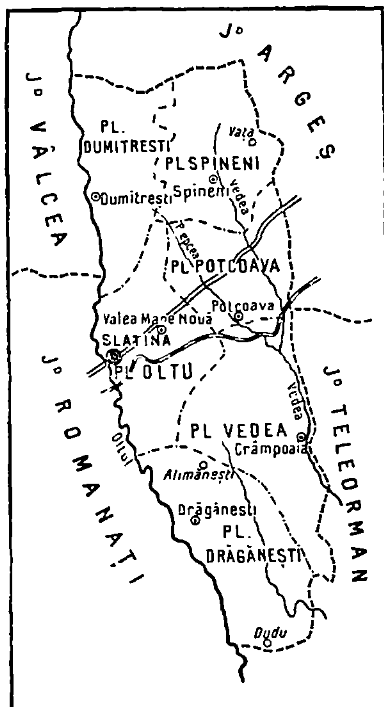
OLTEANCA, com. rur. jud. Teleorman, plasa Turnu: 2107 loc. După legea 1929, are în circ. sa 6 sate.

OLTEANU IOAN (*1839 †1877), episcop gr. cat. român al Lugojului în 1870, apoi al Oradei în 1873.

OLTENEŞTI, staţie c. f. jud. Fălciu linia secundară Crasna—Huşi.

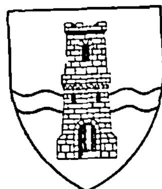
OLTENI, com. rur. jud. Teleorman, plasa Slăveşti; 2690 loc. După legea 1929, are în circ. sa 7 sate.

OLTENIA, regiune a României cuprinsă între Carpaţi, Dunăre şi rîul Olt. În părţile acestea au fost în sec. XII şi XIII mici state numite *judeţe* şi stăpînite de *juzi*, cei mai mulţi sub suzeranitatea regilor unguri. Probabil că hotarele acestora se întindeau şi dincolo de Carpaţi. Mai tîrziu Oltenia intră ca parte integrantă a noului stat al *Munteniei*; dar ea a păstrat totdeauna o situaţie privilegiată, avînd un guvernator special, un *ban* (care era titlul de boerie cel mai mare, pe cînd în Moldova era un titlu mic). De atunci soarta ei a fost una cu Muntenia; numai între 1718—1739 a fost sub stăpînirea Austriei. Azi ea are 5 judeţe: *Mehedinţi*, *Gorj*, *Dolj*, *Vîlcea* şi *Romanaţi*.

Harta jud. Olt.

OLTENIŢA, com. urb. jud. Ilfov, plasa Olteniţa la confluenţa Argeşului cu Dunărea; 8000 loc. Staţie c. f. capul liniei care pleacă de la Bucureşti; altă staţie la port. Are liceu de băieţi şi şc. de meserii (1929).

Stema jud. Olt.

OLTEŢ, rîu, afluent al Oltului pe dreapta; udă jud. Gorj, Vîlcea şi Romanaţi; lung. 150 km. Afl. principal: *Cerna*.

OLTINA ① com. rur. jud. Constanţa plasa Traian, 2618 loc. ¶ ② lac. jud. Constanţa pe teritoriul com. Oltina, Satul-Nou şi Lipniţa; comunică cu Dunărea prin 2 braţe mici: supraf. 70.000 hectare. Se scoate mult peşte. În apropierea acestui lac s'au dat în zilele de 12—14 Septembrie 1916, mari lupte între Români şi Ruşi, alături de cari au luptat şi regimente sîrbeşti, deoparte, şi Germano-Bulgari de altă parte. Deşi au avut cîteva succese, Românii au fost siliţi a se retrage în faţa forţelor superioare.

OMAN ① golf sau mare în Oceanul Indian (☛ harta. Asiei), comunică cu golful Persiei.¶ ② stat la Sudul Arabiei (sub protecţie engleză); 150.000 km. p., 500.000 loc. Cap. *Maskat*. 25.000 loc.

OMAR (* c. 581 †644), calif al Arabilor 634—644, mare luptător pentru răspîndirea islamismului, supuse Siria, Palestina, Egiptul.

OMEIAZII, califi domnitori în Damasc; au avut epoce de mare strălucire cu deosebire în timpul lui Abd-ul-Melik I (685—705) care reuni sub sceptrul lui toată lumea musulmană. Un urmaş al lui s'a dus în Spania, unde a fundat un califat care a ţinut pînă în 1031.

OMER (scris şi HOMER), poet grec, a cărui exis

tentă a contestată de unii critici, ar fi trăit, după spusa lui Erodot, pe la 850 a. Chr. El se consideră autorul marilor epopei *Iliada* și *Odisea* (☛ aceste cuv.) și al epopeei comice *Batracomyomachia*. Operele acestea s'au tradus în întregime în rom. Prima traducere din *Iliada*, neterminată, e făcută de C. Aristia (1837,1868), apoi de Chr. I. Suliotis (1876); întreagă s'a tradus în versuri de G. Murnu în 2 vol. (1906, 1912) cu alte ediții ulterioare. *Odiseea și Batracomyomachia* în proză de I. Caragiani, (1876), *Odiseea* singură de Sim. P. Simon (1880), de G. Murnu în versuri (1924) și de Cezar Papacostea în versuri (1929).

OMER PAȘA (*1806 †1871), numit înainte MIHAIL LATTAS, originar din Croația: general turc, participă la pacificarea Albaniei și a Kurdistanului; comandă armata de ocupație în principate (1848—1850); comandă apoi în diferite expediții și războaie.

Omer Pașa.

OMSK, oraș în Siberia pe rîul Irtici; 37,470 loc.; fundat 1716; stațiune importantă pe transsiberian.

OMUL, vîrf în munții Bucegi, jud. Prahova și Dîmbovița; 2508 m. înălțime. Are 3 vîrfuri.

ONCIUL DIMITRIE (*1856 †1923), istoric român. Născut în Bucovina, a devenit profesor de istoria Românilor la facultatea de litere din București (1895), director al Arhivelor statului (1900), membru al Ateneului Român (1904), membru al Academiei Române (1905); a fost președinte al Academiei. decan al facultății (1919—1923). A publicat întîiu în limba germană cîteva lucrări despre *Bucovina* (1887, 1899) și *Maramureș* (1890); apoi a îmbrățișat istoria Românilor în genere, ocupându-se cu unele chestiuni controversate, mai ales cu începuturile principatelor. (*Originile principatelor*, 1899; *Tradiția istorică în chestiunea originilor române*, 1907; *Biserica domnească de la Argeș*, 1916); articole în „Convorbiri literare": *Iuga Vodă și Bogdan*, *Radu Negru*, *Titlul lui Mircea*, *Filiațiunea lui Basarab*, *Papa Formosus)*; a scris și despre unele perioade mari (*Românii din Dacia traiană până la întemeierea principatelor*, 1902); pe lîngă acestea, cîteva opere de sinteză (*Epocele istorici române și împărțirea ei*, 1906; *Ideea latinității și a unității naționale*, 1913; *Fazele desvoltării istorice a poporului român*, 1920). A scris și un rezumat al întregii istorii naționale (1906, în multe ediții) și priviri asupra unor persoane și momente mari din trecut (*Zece Maiu*, 1899; *Ștefan cel Mare* și *Mihaiu Viteazul*, 1904; *Domnia Regelui Carol*, 1914; *Mihail Kogălniceanu*, 1918; *Mircea cel bătrîn*, 1918).

D. Onciul.

ONCIUL ISIDOR (*1834 †1897), preot și teolog român din Bucovina. A fost profesor la Institutul teologic din Cernăuți (1867), apoi la Universitate (1875) de limba ebraică și exegeza vechiului Testament.

ONEGA ① fluviu în Rusia de N., lung 428 km. ¶ ② golf la Marea Albă, supraf. 16387 km. p. ¶ ③ lac, supr. 9751 km. p. ¶ ④ oraș în Rusia. (Arhanghel), 3000 loc.

ONEȘTI, com. rur. jud. Bacău, plasa Trotuș; 2498 loc. După legea 1929 circ. com. cu 7 sate. Stație c. f. între Adjud și Tîrgu-Ocna.

ONISIFOR, sf. martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 9 Noembre. Mărturisind că e creștin în timpul unor persecuții, a fost chinuit, fiind pus pe un grătar de fier ars, apoi a fost legat de coada unui cal salbatic și așa a pierit.

ONISIM (†95), prăznuit de biserica ortodoxă la 15 Februarie. A fost ucenicul Sf. Pavel la Roma. El a fost trimis să ducă Colosenilor epistola sfîntului apostol. In timpul lui Domițian a pierit ca martir.

ONIȘCANI, com. rur. jud. Orheiu, plasa Bravicea; 2192 loc. După legea 1929, formează o circ. com. cu 9 sate.

ONIȚIU [oniț] VIRGILIU (*1864 †1915), profesor român în Transilvania. A fost profesor și directorul al gimnaziului român din Brașov; membru corespondent al Academiei Române (1902). A publicat cîteva lucrări beletristice (*De toate*, 1908, *Clipe de repaos*, 1901, *In sat la Tînguești*, 1912), *Carte de cetire* pentru diferite clase, diferite edițiuni (1893 și urm., *Limba română, ființa, rudeniile și istoria ei*, 1894, etc.

ONORIU (FLAVIUS AUGUSTUS HONORIUS) (*384 †423), împărat roman, fiul lui Teodosiu. După moartea tatălui său (395), imperiul s'a împărțit în două: Arcadiu a luat Răsăritul și Onoriu *Apusul*, care cuprindea Italia, Spania, Africa, Galiile, Iliria occidentală. In timpul lui a început desmembrarea imperiului. Meritul lui este că a protejat creștinismul.

ONTARIO, lac în America de N., unul din cele 5 mari lacuri între Canada și St. U.; supraf. 18750 km. p.

ONUFRIE EGIPTEANUL († ca. 400, prăznuit de biserica ortodoxă la 12 Iunie. A trăit ca sihastru în pustie timp de 60 de ani hrănindu-se cu smochine și rugîndu-se necontenit.

OPACI, com. rur. jud. Tighina, plasa Sturzeni; 3243 loc. După legea 1929, sat în com. Căușani.

OPINIA, ziar conservator, apare în Iași din 1897.

OPINIUNEA, organul Românilor din străinătate, a apărut în Paris, în 1857, sub direcția lui *V. A. Urechiă*.

OPINIUNEA NAȚIONALE, ziar politic, apărut în București, în 1865, sub redacția lui *N. Orășanu*.

OPORTO, oraș în Portugalia, port la vărsarea fl. Douro în Ocean; 203.199 loc. (Se zice și PORTO).

OPPERT JULES (*1825 †1905), orientalist francez de origine germană. Luă parte la o expediție în Mesopotamia. Profesor la Collège de France (1874), membru al Academiei de inscripțiuni (1881). Op. pr. *Inscripțiile cuneiforme* (1859), *Gramatica asiriană* (1860), *Inscripțiile asiriene* (1860). *Istoria Caldeei* (1866), *Babilonul* (1869).

OPRIȘENI, com. rur. jud. Rădăuți plasa Siret; 2227 loc. După legea 1929, formează o circ. com. cu 3 sate.

OPRIȘOR, com. rur. jud. Mehedinți plasa Bălăcița; 3670 loc. După legea 1929, sat circ. com. Bălăcița.

ORADIA (fost O.-MARE), municipiu cap. jud. Bihor, 90.000 loc. Stație c. f. de unde pornesc trenuri în diferite direcțiuni: 1) spre Sîntana-Arad; 2) spre Cluj deoparte și spre Episcopia-Bihorului de alta; 3) spre Holod-Vașcău; 4) spre Cheresig; 5) spre Secueni și Careii mari și de aci, trecînd pe teritoriul Cehoslovaciei, la Sighet și Valea Vișeului.

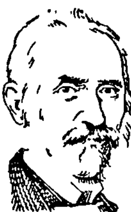
ORADEA, episcopie greco-catolică întemeiată de Maria Tereza în 1776. Iată lista episcopilor pînă azi: *Moise Dragoș* (1776—1787), *Ignațiu Darabant* (1788—1805), *Samuil Vulcan* (1806—1839), *Vasile Erdelyi* (1842—1862), *Iosif Papp Szilagyi* (1862—1873), *Ioan Oltean* (1873—1877), *Mihail Pavel* (1879—1902), *Dimitrie Radu* (1902—1920), *Roman Ciorogariu* 1920.

ORAN, oraș în Algeria; 146.156 loc. Fundat în sec. x.

ORANGE [oranj] ① oraș în Franța în sud; 11.087 loc. Multe monumente romane și un teatru din timpul lui Adrian, în care se dau cîteodată reprezentații: prima în 1869. ¶ ② stat în Africa de Sud (☛ Africa.): supraf. 131.070 km. p.; 207.503 loc. Capitala *Bloemfontein*. Fundat de Buri 1836, supus Angliei, apoi stat liber (1854), în fine anexat de Anglia în urma războiului (1900).

ORAVIȚA com. urb. cap. jud. *Caraș* plasa Oravița; 6823 loc. Stat. balneară; în jur podgorii însemnate. Stație c. f. linia Berzovia—Anina și spre Iam.

ORĂSCU ALEXANDRU (*1817 †1894), profesor de matematici și arhitect român. A fost profesor de geometrie la facultatea de științe din București (1865), rector al Universității (1885—92). Dintre lucrările lui de arhitectură se citează palatul Universității din București (azi în completă refacere) început în 1857 și care a fost atunci un monument măreț în capitală. A fost și ministru de culte în 1876; președinte al *Ligei Culturale* (☛ acest cuv.).

Al. Orăscu

ORĂȘANU NICOLAE T. (*1833 †1890), ziarist și satirist român în București. După ce a debutat cu un volum de versuri *(Floricele de primăvară*, 1854*)*, a publicat broșuri umoristice *(Buletinul Cișmigiului*, 1857, *Căința lui Fîlfîlson*, 1857, ș. a.), a colaborat la diferite ziare și a redactat însuși: *Nichipercea*, *Ghimpele*, *Daracul*, ș. a., în timpul lui Cuza, după lovitura de stat din 1864, fiind de multe ori închis, apoi în timpul guvernului lui Lascăr Catargiu (1870—76), cînd a scris satire în contra Domnitorului Carol, care totuși peste cîțiva ani l-a decorat cu *bene-merenti*. Temperament combativ și nedisciplinat, a ocupat cîteva funcțiuni (în poliția Capitalei, în administrația Regiei Monopolurilor și director al Monitorului Oficial), dar nu s'a fixat și uneori a trebuit să le părăsească din cauza spiritului mușcător cu care se adresa unora din superiorii săi. A făcut și o lucrare serioasă: a tradus *Istoria Moldovei și României de Carra* (1857).

ORĂȘANU ȘTEFAN (*1869 †1903), scriitor român. A publicat (sub pseudonim *Polit* și *Z. Miron*) diferite articole, recensii și critici literare. În broșură: *Cronicarii moldoveni din sec. al 18-lea*, 1899; *Istoria Româniet contimporane*, 1900; etc. A fost bibliotecar la Academia Română.

ORĂȘENI, com. rur. jud. Cernăuți, plasa Șipeniț; 2493 loc. După legea 1929, sat. circ. com. Nepolocăuți.

ORĂȘTIE com. urb. jud. Hunedoara, plasa Orăștie; 8000 loc.; aci se tipări în 1582 cea mai veche biblie (vechiul testam.) în românește: *Palia de la Orăștie*. Stație c. f. linia Teiuș—Arad—Curtici. Are 1 liceu de băeți, 1 gimnaziu, 1 școală de meserii inferioară (☛ frontispiciul literei O).

ORĂȚII, munte jud. Muscel (se numește și *Sasul*).

ORBEASCA-DE-JOS ① com. rur. jud. Teleorman, plasa Slăvești; 2293 loc. ¶ ② O.-DE-SUS, tot acolo; 3025 loc. După legea 1929, ambele sînt sate din circ. com. Olteni.

ORBIC, sat jud. Neamț, plasa Bistrița; 1443 loc. Aci a fost în 1457 o luptă între Petru Aron, domnul Moldovei, și Ștefan, care îl învinse și ocupă tronul.

ORBU, sat, jud. Tecuciu, plasa Podul Turcului; 2763 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Gohor.

ORCADE (engl. ORCNEYS), insule la N. de Scoția (56 la număr); supraf 973 km. p.; 32.000 loc. Insula centrală: *Mainland*.

ORDINEA, foaie politică, apărută în București, în 1866—67, condusă de un comitet: *Lascar Catargiu*, *G. Costaforu*, *Dim. Ghica*, *Aristid Pascal*, *Manolache Costache*, ș. a.

OREB (HOREB), nume al muntelui Sinai—în vechiul Testament (Deuteronom).

ORENOC, fluviu în America de S. (Venezuela), se varsă în Oceanul Atlantic; 2800 km. lung.

OREST, sfînt, prăznuit de biserica ortodoxă la 10 Noembrie. A fost doctor într'o cetate din Capadocia. In timpul persecuțiilor lui Dioclețian, a fost bătut, apoi legat de un cal sălbatic și așa a pierit.

OREST (sau IOREST), mitropolit român de Alba-Iulia, numit în 1640. Fost ieromonah la măn. Putna. A tipărit un *catehism* și o *cazanie* în spirit calvinesc. A fost depus în 1643 prin hotărîrea unui sinod, acuzat că duce viață desfrînată.

ORESTE, pers. mitol. grec. fiul lui Agamemnon și al Clitemnestrei; amic devotat al lui Pilade; ucise pe Clitemnestra și pe Egist, omorîtorii tatălui său. Alte legende spun că, după aceasta, a fost persecutat de *Furii*, cari i-au luat mințile. Faptele lui, diferit prezentate, se găsesc în multe piese antice și moderne: *Andromaca* de Euripid, *Coeforele* și *Eumenidele* de Eschil, *Electra* de Sofocle, *Ifigenia în Taurida* de Euripid, *Andromaca* de Racine, *Ifigenia* de Goethe, ș. a.

OREZ ☛ HOREZ.

ORFEU, pers. mitol. grec., poet și muzicant. Legendele îl consideră ca originar din Tracia și fiu al muzei Calliope. Faptele lui au inspirat pe diferiți poeți din anticitate (Virgiliu, Ovidiu ș. a.) și din timpurile noastre, pe compozitori (Glück ș. a.).

ORGANULU LUMINĂRII și **ORGANULU NAȚIONALE**, reviste politice din Blaj sub conducerea lui T. Cipariu 1847—1848.

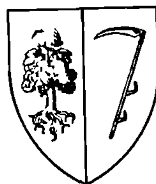
ORGHIDAN RUDOLF (*1797†1862), negustor român din Brașov. După comerțul de băcănie, început în 1826, și-a mărit operațiile, înființînd în cursul anilor trei fabrici de hârtie, o fabrică de oțet, o fabrică de lucrat iască, spălătorii de lînă (și export mare de lînă); el a fost, în 1856, între primii subscriitori ai fabricei de hîrtie de la Zîrnești. Pe lîngă afacerile acestea, el a ajutat în multe împrejurări desvoltarea culturală a Românilor transilvăneni. Prin colaborarea lui s'a înființat de către comitetul bisericii sf. Nicolae din Brașov în 1835 (sau 36) o școală, la care au chemat ca profesor pe G. Baritiu. Cu cheltuiala lui Orghidan s'a tipărit revista populară „Foile de duminică" (1837) și o gramatică „românească și nemțească" (1838), precum și traducerea lui I. Barac din „O mie și una de nopți". In 1858 s'a mutat în București, unde a și murit.

Rudolf Orghidan.

Harta jud. Orheiu. (legea 1925)

ORHEIU ① jud. în Basarabia; cap. *Orheiu*; 4246 km. p., 342557 loc. (1922); are 8 plăși, 1 com. urb. și 117 com. rur. (1926); face parte din circ. Curții-de-apel din Chișinău; are 11 școale primare urbane și 227 rurale (1929); 16 cooperative de aprovizionare și consum cu cap. 730.786 lei și 3 coop. p. exploat. păduri cu cap. 377.200 lei (1925); ține de eparhia mitropoliei din Chișinău. ¶ ② com. urbană cap. jud. Or-

Stema jud. Orheiu.

heiu; 16119 loc.; are școală normală de băeți, liceu de băeți și liceu de fete, școală profesională de fete. Oraș vechiu; unii îl consideră din sec. XIII. Are o biserică zidită de Vasile Lupu.

ORIGEN (*185 †254), teolog. Profesă la Alexandria, apoi la Cesarea, muri în urma torturilor suferite de la persecutorii creștinilor. S'a ocupat cu comentarea bibliei, afirmând că Dumnezeu este absolut și are trei fețe: *tatăl*, care are plenitudinea divinității, *fiul*, subordonat tatălui, care este organul creațiunii, *sfîntul duh*, care depinde de tatăl și de fiul. Teoriile lui au fost osîndite de al doilea conciliu ecumenic din Constantinopol (553).

ORIENTULU LATINU, ziar, care a apărut în Brașov între 1874—75, fondat de Aron Densușianu.

☛ **ORLAT**, com. rur. jud. Sibiu, plasa Săliște; 2200 loc. Stație c. f. între Sibiu și Săliște. Aci s'a dat, în ziua de 22 Septembrie 1916, o luptă a unei brigade române cu Germanii, nenorocită pentru noi.

☛ **ORLEA**, com. rur. jud. Romanați, plasa Dunărea; 2883 loc. Dupălegea 1929, sat circ. com. Gura Padinei.

ORLÉANS [orlean], oraș în Franța, pe Loire; 67.311 loc. Catedrală vestită sec.XVI; palat comunal sec. XV. Aci e casa în care a locuit Joana d'Arc. Datează din sec. V, construit pe ruinele unui oraș roman (Genabum).

ORLÉANS LOUIS-PHILIPPE, DUCE DE (*1747 †1793), om politic francez. Deși rudă de aproape cu Regele Ludovic XVI, era rău văzut la Curte și avea idei liberale. In timpul revoluției a avut o atitudine anti-regalistă, din grădina lui au pornit unele grupe de răsculați cari au dărîmat Bastilia, a votat pentru moartea regelui, dar a devenit suspect unora din tovarășii săi cari avură la un moment puterea, fu osîndit la moarte și decapitat. A fost numit *Philippe-Egalité;* fiul său a devenit rege al Franței în 1830.

ORLOV ALEXEI GRIGORIEVICI (*1737 †1808), militar și om politic rus. A comandat ca amiral flota în lupta cu Turcii la *Ceșmè* (pe țărmul Asiei mici în fața insulei Chios) și a repurtat o mare victorie la 6 Iulie 1770; după aceea a fost numit *Cesminski*; a creat rasa de cai care-i poartă numele.

ORLOV ALEXEI (*1787 †1861), general și om politic rus. A avut comandă în războiul contra Turcilor (1828—29) și a fost delegatul țării la încheierea tractatului de la Adrianopol (1829) prin care s'au stabilit drepturile Rusiei asupra principatelor și în deosebi acela de a face *regulamente organice.* (☛ acest cuv.).

ORMUZ, divinitate din Avesta (religia Medo-Perșilor, mazdeism). Zeul creator a tot ce e bun în univers, în lupta cu Ariman, zeul a tot ce e rău. pe care-l va învinge la sfîrșitul veacurilor și atunci va domni numai binele.

ORODEL, com. rur. jud. Dolj, plasa Plenița; 2702 loc. După legea 1929, sat circ. com. Caraula.

OROLOGHION (după grecește), carte care corespunde cu *Livre d'heures* a catolicilor, este adunarea de rugăciuni ce trebuesc citite în diferite ore de zi și de noapte. Între acestea sînt mulți psalmi. În genere, în vechia noastră literatură s'a dat cărților acestora numele de *Ceaslov* sau *Ceasoslov* (de la *ceas*); numai una din 1764 poartă numele de *Orologhion* (tip. Blaj.) Aceste cărți au apărut și la noi ca și în țările catolice cu mult în urma cărților de fond și de ritual, utilizate în serviciul religios sau diferitele slujbe ale preoților. În Apus ele ajung a fi în mîna laicilor prin sec. XIII. La noi probabil că credincioșii cari doreau să citească acasă rugăciunile la anumite ore se serveau — ca și în apus — de colecția psalmilor; numai în 1685 găsim un *Ceaslov* propriu zis (*Ceaslovet*, Bălgrad, 1685, trad. din slavonește). De aci încolo numărul lor se mărește treptat mai ales în sec. XVIII și la începutul sec. XIX. Mai tîrziu s'au pierdut atît numele slavon cît și cel grecesc și operele acestea au dobîndit titlul de *Carte de rugăciuni*. Multe vreme cărțil acestea au fost în uz; credincioșii mergeau și la biserică cu ele; în ultimii 40 de ani ele au devenit cu totul rare.

OROS (sau RUSSU) IOAN, funcționar român în Transilvania. A luat parte la revoluția din 1848 și a luptat contra Ungurilor, avînd titlul de *prefect de legiune*.

ORȘOVA com. urb. jud. Severin, plasa Orșova; 4560 loc. Stație c. f. între Turnu-Severin și Caransebeș. Așezată pe Dunăre aproape de gura Cernei. Nu departe se află muntele Alionul. Aci s'au dat lupte mari la începutul războiului din 1916, armata noastră fiind comandată de Generalul Dragalina. Aci a fost închis grupul zis de la *Cerna*, după ce Germanii au trecut în țară pe la Jiu și au ocupat Oltenia. El s'a retras pe marginaa Dunării dar n'a reușit să treacă Oltul.

ORTIȘOARA (fost COCOTA), com. rur. în jud. Timiș-Torontal, plasa Vinga, 2192 loc.

ORTIZ RAMIRO (*1879), profesor italian, stabilit în România. Doctor în filozofie, a fost numit profesor de limba și literatura italiană la facultatea de litere din București (1913). Membru corespondent al Academiei Române (1920). Primele sale lucrări, tipărite în Neapole (1900—1910), se ocupă cu chestiuni speciale din istoria literaturii italiene. Mai tîrziu, pe lîngă aceste, dă cercetări despre legăturile dintre literatura italiană și cea română, între cari: *Metastasio și poeții Văcărești*, 1914, *Istoria culturii italiene în România*, 1916, continuînd studiile sale de literatură italiană, mai ales asupra lui *Dante*, cum și de literatură comparată *(Manzoni și Stendhal*, 1923, *Leopardi și Spania*, 1924). Toate acestea sînt redactate în l. italiană; dar are și lucrări scrise românește, între cari *Cronici italiene*, 1921, *Renașterea la Florența în timpul lui Lorenzo de Medici*, 1922, cum și o cuvîntare festivă la Academie cu ocazia comemorării *lui Dante* (1922). In anii din urmă a colaborat la publicarea traducerii *Comediei divine* de G. Coșbuc, făcînd comentariile necesare. Au apărut: *Infernul și Purgatoriul*.

ORTODOXĂ (BISERICA), numele unei părți a Bisericii creștine, care se numește și *de Răsărit*. Ea s'a despărțit de cealaltă *de Apus*, numită de obiceiu *catolică* pentrucă *episcopii* (așa aveau la început titlul) din Roma pretindeau a fi *capi* ai Bisericii creștine din toată lumea și nu voiau să admită egalitatea cu ceilalți episcopi. Discuțiile acestea au ținut cîteva secole, în care timp s'au stabilit deosebiri mai ales de funcționare între Biserica din Roma și cea din Constantinopol și unele de dogmă. Sinodul din 691 numit *Quinisext*, ținut la Constantinopol fără adesiunea episcopului din Roma este începutul *separațiunii Bisericilor*, care se încheiă definitiv în 1054, cînd trimișii de la Roma, aruncară anatema asupra patriarhului *Mihail Cerularius*, iar acesta răspunse printr'o altă anatemă asupra papei *Leon X* și credincioșilor săi. Încercările de împăcare făcute în Conciliul de la Florența în 1439 nu reușiră și cele două Biserici rămaseră despărțite, fiecare socotind schismatică pe cealaltă. Conducătorul Bisericii din Roma dobîndi supremație asupra tuturor episcopilor și mitropoliților din țările apusene (numele de *papa* fu interpretat ca însemnînd *pater patrum*); iar cel din Constantinopol (*patriarh*), dobîndi întîietatea asupra celor din Răsărit, *fu menținut* în aceeași situație și după ce orașul căzu în mîna Turcilor. De dogmele și regulele acestei Biserici țin credincioșii din Grecia, Bulgaria, România, Serbia, Georgia și Rusia. Ea admitea de la început un fel de egalitate între patriarhul din Constantinopol și cel din Antiohia, Alexandria și Ierusalim, cari formau un fel de Sinod suprem prezidat de patriarhul din Constantinopol; cu timpul se admise independența unora din Bisericile creștine ortodoxe cari fură decretate *autocefale*. Autocefalia Bisericii române a fost recunoscută de sinodul din Constantinopol în Aprilie 1885 (☛Organizarea de azi a Bisericii rom. la *România*).

ORTOLAN JOSEPH (*1802 †1873), jurist fr.,

studiă dreptul roman şi instituţiile evului-mediu; prof. la fac. de drept. Op. pr. *Institutele lui Justinian* (1827), *Dreptul constituţional în evul-mediu* (1831), *Drept penal* (1856).

OSAKA oraş în Japonia în insula Nippon; 1.252.983 loc.; port, şcoală de medicină. Streinii îl numesc Manchester al Japoniei.

OSCAR II (*1829 †1907), rege al Suediei şi Norvegiei din 1872 pînă în 1905, cînd s'a separat Norvegia; de atunci numai al Suediei. A fost protector al artelor, el însuşi a scris poezii şi cărţi de istorie.

OSICA-DE-SUS, com. rur. jud. Romanaţi plasa Oltu-de-Sus; 3589 loc. După legea 1929, are în circ. sa 19 sate.

OSIE, profet pomenit de Vechiul Testament, prăznuit de biserica ortodoxă la 17 Octombrie. Prorocia lui se găseşte în Testamentul vechiu (Ed. Sf. Sinod 1914 pg. 1052).

Osiris.

OSIRIS, zeu egiptean; adorat în tot Egiptul. El personifica Soarele sau Lumina şi era în luptă cu fratele său Seth, zeul Întunerecului sau al Nopţii. Lupta lor se repeta în fiecare zi.

OSLO, cap. Norvegiei; 256.227 loc. A purtat acest nume pînă în 1624, apoi s'a numit Cristiania şi de la 1925 i s'a dat numele cel vechiu.

OSMAN PAŞA (*1837 †1900), general turc. A reprimat o răscoală în Creta (1867), a comandat o armată în contra Sîrbilor (1876); după ce Ruşii trecură Dunărea, el a repurtat o victorie contra lor, dar a fost silit să se închidă în Plevna, unde s'a apărat cu bărbăţie contra atacurilor armatei ruseşti unite cu cea românească, sub comanda supremă a Domnitorului Carol. Incercînd o eşire, a fost rănit şi s'a predat încredinţînd sabia colonelului român Cerchez. A fost prizonier în România şi după încheierea păcii, a avut rol mare în organizarea armatei, apoi a fost comandant general în războiul contra Greciei (1897). Sultanul Abdul Hamid îl ţinea în mare onoare şi-i dăduse titlul de *Gazi*.

Osman Paşa.

OSSIAN, personaj legendar scoţian, sec. III p. Chr., erou războinic şi poet. Ar fi scris poezii, pe cari Macpherson le-a publicat în 1760, dar era o mistificare, căci poeziile vechi cari ar fi putut fi scrise de el s'au publicat cu traducere latină în 1807. Publicaţia lui Macpherson a fost aceea care a influenţat literatura romantică în Franţa şi alte ţări. La noi Heliade a scris *Fingal* (☛ acest cuv.). Traduceri: *Dargo*.(de G. Mavrodollu, 1886), *Trathal* (de Costia Rovine, 1914), *Poeme gaelice* (de Costia Rovine, 1915).

OSTAŞII NOŞTRI, colecţiune de poezii ale lui V. Alecsandri, 1878. Cuprinde poezii cu subiecte relative la războiul pentru independenţă.

OSTENDE, oraş în Belgia, port la Marea Nordului. Staţiune balneară cu renume european; 45.268 loc. Datează din sec. X.

OSTOVCINA, insulă în Dunăre la gura braţului Chilia.

OSTRIŢA, com. rur. jud. Cernăuţi plasa Cosmin; 2543 loc. După legea 1929, sat circ. com. Mahala.

OSTROGOŢI, ramură a Goţilor. Au avut aşezări în regiunea Niprului, apoi la Dunăre. Chemaţi de împăratul Zenon (489) ca să apere Italia de Heruli, s'au stabilit acolo şi, cu regele lor Teodoric, au format un stat, care a ţinut pînă în 553, cînd au fost învinşi de un general al împăratului Justinian.

OSTROV ① com. rur. jud. Tulcea, plasa Topolog; 1512 loc. După legea 1929, sat în circ. com. Dăeni. ¶ ② sat jud. Romanaţi, plasa Oltu-de-Sus; 1512 loc. După legea 1929, ţine de com. Osica-de-sus. ¶ ③ com. rur. jud. Hunedoara, plasa Sarmisegetuza; 852 loc. ¶ ④ c. urb. jud. Durostor, plasa Silistra; 2486 loc. ¶ ⑤ mănăstire de călugări jud. Argeş.

OSTROVUL CORBULUI, insulă în Dunăre jud. Mehedinţi; supraf. ca. 1200 ha.

OSTROVUL MARE, insulă în Dunăre, jud. Mehedinţi; supraf. ca. 2200 ha.

OSWIECIM STANISLAV, călător polon. A vizitat multe oraşe din apusul Europei şi a scris despre ele în memoriile sale. Prin ţările noastre a trecut în 1643.

OŞEHLIB, com. rur. jud. Cernăuţi, plasa Şepeniţ; 2000 loc. După legea 1929, sat circ. com. Ivăncăuţi.

OŞORHEI com. rur. jud. Bihor plasa Tileagd; 2763 loc. Staţie c. f. în apropiere de Oradea.

OTACI-TÎRG, sat, jud. Soroca, plasa Otaci; 3580 loc. ¶ **O.-SAT**, tot acolo; 2487 loc.

OTELO (**OTHELLO**), tragedie de Shakespeare (1604), în care se arată pasiunea geloziei. După aceasta s'a făcut libretul operei cu acelaşi nume şi cu muzica de *Rossini* (1816) şi altul cu muzica de *Verdi* (1887).

OTĂSĂU, rîu jud. Vîlcea, afluent al Bistriţei.

OTESCU NONNA I. compozitor român. Director al Conservatorului din Bucureşti. Premiul naţional pentru muzică 1928.

OTETELIŞANU BARBU, boer oltean, a fost consilier în timpul administraţiei austriace.

OTETELIŞANU ILIE (†1733), vornic, întemeietorul bisericii Sf. Ilie din Craiova.

OTETELIŞANU IORDACHE, boer oltean. A întemeiat o tipografie la Craiova pe la 1830.

OTETELIŞANU IOAN (*1795 †1876), om politic şi filantrop român. A fost Vornic al oraşului Bucureşti (Primar), minis. de finanţe în 1866 (sub Cuza). A lăsat prin testament averea sa pentru o instituţie de cultură şi Ion Kalinderu, executorul testamentar, a dăruit-o Academiei Române şi astfel s'a înfiinţat şcoala de fete de la Măgurele (jud. Ilfov.).

OTHON I CEL MARE (*912 †973), împărat german între 936—973; purtă multe şi mari războaie în Apus şi în Răsărit; învinse pe Unguri (955) şi fundă Marca Austriei, intră în Roma şi fu încoronat împărat de papa Ioan XII (962). Este întemeietorul imperiului *roman german* care ţinu pînă în 1806.

OTHON I (*1815 †1867), fiul regelui Ludovic al Bavariei, rege al Greciei între 1832 şi 1862, cînd fu detronat.

OTLACA, staţie c. f. jud. Arad; cap. liniei Arad-Sîntana-Nădab-Otlaca.

OTOPENI, com. rur. jud. Ilfov, plasa Băneasa; 1863 loc. A făcut parte din linia de fortificaţii a cetăţii Bucureştilor, fiind un punct cu instalaţii de apărare.

OTTAWA, cap. Canadei, pe r. cu acelaşi nume; 119.000 loc.; industrii înfloritoare.

OTWINOWSKI ERASM, scriitor polon. A însoţit o solie polonă trimisă în Turcia de regele Sigismund şi, trecînd prin Moldova în 1557, descrie călătoria aceasta. A tradus în limba polonă poeme persane.

OUŞORUL, munte neted în apropiere de Vatra Dornei.

Ovidiu.

OVIDIU PUBLIUS OVIDIUS NASO (*43 a. Chr. †16 p. Chr.), poet latin, renumit în tot imperiul, îşi atrase ura lui August şi fu exilat. Muri la Tomis (cam unde e azi Constanţa). Din operele lui s'au tradus multe bucăţi răsleţe prin diferite reviste de Hasdeu, St. Vîrgolici, V. Bumbac, G. O. Garbea, S. Noac, etc. (în Convorbiri literare, Junimea literară, Epoca,

Foaia p. minte, etc.), iar în volume şi broşuri: *Metamorfozele* (bucăţi alese, 1898), *Arta iubirii* (de Manolescu-Silva, 1899, de D. Stoicescu, 1915), *Elegiile* (părţi, de St. Bezdechi, 1928), *Scrisori din Tomis* (de St. Bezdechi, 1930). Are o statuă în oraşul Constanţa.

OVIDIU, revistă literară, a apărut în Constanţa. sub direcţia lui Petru Vulcan între 1898—1906.

OVIDIU, piesă în 5 acte de V. Alecsandri, jucată pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti la 9 Martie 1885. Tip. 1890.

OVREI ☞ EBREI.

OWEN [oen] **ROBERT** (*1771 †1858), reformator engl. Luînd conducerea fabricelor de filatură din NewLanark de la socrul său, organiză acolo un sistem de viaţă comunistă. După el se luară şi alţi cîţiva în America şi Europa, dar toate organizaţiile se desfiinţară; rămase doar ideea *cooperaţiunii*, care se desvoltă pe alte căi.

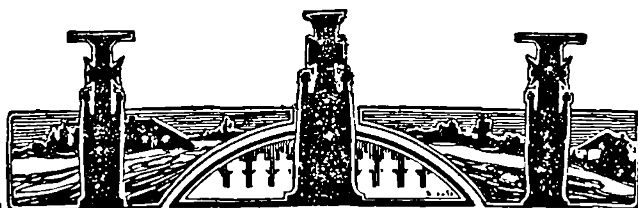
OXENSTIERNA [osenşerna] **AXEL CONTE** (*1583 †1654), om politic suedez, cancelar al lui Gustav Adolf II.

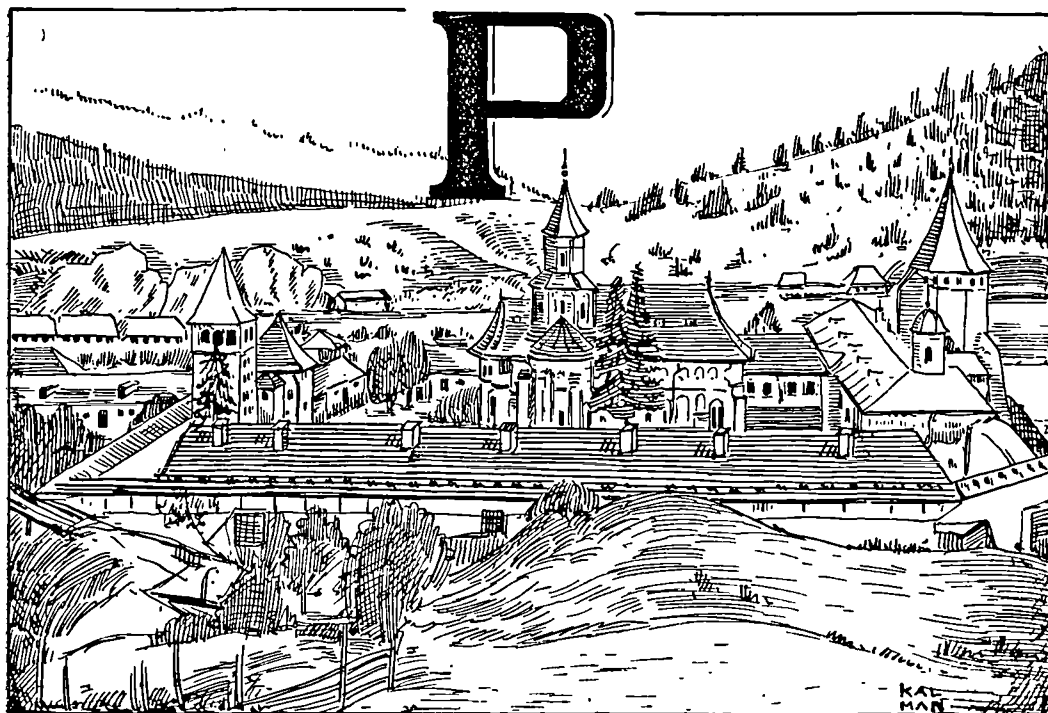
OXENSTIERNA GABRIEL THURESON CONTE (*1641 †1707), om politic şi scriitor suedez. A ocupat funcţiuni însemnate sub Carol XI şi Carol XII, dar în curs de cîţiva ani a fost silit a se exila. A publicat în limba franceză „*Pensées sur divers sujets avec des réflexions morales*". O ediţie din 1825 a servit unui traducător român (necunoscut pînă azi) pentru o traducere ce se găseşte în ms. la Biblioteca din Iaşi, studiată de Al. Lambrior în „Convorbiri literare" (An. VII).

OXFORD, oraş în Anglia, 57.052 loc., vestit prin Universitatea fundată pe la 1249.

OYAMA IVAO (*1843 †1916), mareşal, om politic japon. Fiind în Franţa în 1870, studiă metodele de luptă europeneşti şi le introduse în ţara sa. In timpul războiului cu Ruşii (1904) comandă un corp de armată şi avu victoria de la Port-Arthur.

OZUN, com. rur. jud. Trei Scaune, plasa Ozun; 2075 loc. Staţie c. f. între Braşov şi Sfîntu Gheorghe.

PUTNA (MĂNĂSTIREA).

PAAPA VASILE (* ca. 1819 †1884), filantrop român. A lăsat întreaga sa avere pentru diferite fundațiuni școlare și a construit chiar în timpul vieții sale școale la diferitele sale proprietăți. Il găsim inginer în București în 1846. A fost ministru interimar în cabinetul directorilor în 1861.

V. Paapa.

PACE ☛ TRATATE DE PACE.

PACIFIC OCEAN, se întinde între cele două Americi, Asia și Australia; supr. c. 160.000.000 km. p. Anticii nu-l cunoșteau; d'abia la finele evului mediu diferiți navigatori au descoperit părți din el și de atunci pînă la începutul sec. XIX s'au făcut cercetări pînă a fost deplin cunoscut.

PACUIUL MARE, - MIC, -MIJLOCIU, -LUI SOARE, insule în Dunăre jud. Constanța.

PACIURE DIMITRIE, medic în București; îl găsim *hirurg al orașului* în 1837—1840.

PACIUREA D., sculptor român. I s'a dat premiul național în 1927.

PACTUL DE SIGURANȚĂ DE LA LOCARNO (PACTE DE SÉCURITÉ) încheiat între Germania, Franța, Anglia, Italia, Belgia, Polonia și Cehoslovacia, se compune din 7 tratate semnate în ziua de 16 *Octombrie* 1925 și anume: 1) între Germania, Belgia, Franța, Anglia și Italia, 2) între Germania și Belgia, 3) între Germania și Franța, 4) între Germania și Polonia, 5) între Germania și Cehoslovacia, 6) între Franța și Polonia, 7) între Franța și Cehoslovacia. Acestea formează un singur corp pe baza următoarelor puncte: se garantează menținerea statului quo teritorial și inviolabilitatea frontierelor fixate prin tratatul de la Versailles; se ia angajament a nu se face vreun atac sau invaziune și a nu se recurge în nici un caz la războiu, afară de cazul de legitimă apărare; orice neînțelegere care nu se va putea deslega prin tratative diplomatice directe se va supune unei comisiuni de judecată față de care părțile contractante declară că se vor supune.

PACUVIUS MARCUS (*220 †130 a. Chr.), poet latin, a scris numeroase tragedii, cari s'au pierdut.

PADEREWSKI IGNATIU (*1859), pianist și compozitor polon. S'a făcut cunoscut la Paris în 1887 și apoi a devenit celebru în toată Europa. Op. pr. *Fantezie poloneză*. Patriot, luă parte la manifestații contra asupririi germane. După renașterea Poloniei a fost președinte de consiliu și președinte al Republicei în 1921.

I. Paderewski.

PADINA, com. rur. jud. Buzău; plasa Cîmpu; 4029 loc.

PADOVA, oraș în Italia (prov. Veneția) 91.000 loc. Universitate, biserică din sec. XIII, catedrală după planurile lui Michel Angelo; baptisteriu din sec. XIV.

PADU (fr. PO, ital. PO), fluviu în Italia, lung 652 km.; străbate N. Italiei de la V. la E. și se varsă în Marea Adriatică printr'o deltă.

PAFNUTIE, EPISCOP AL TEBAIDEI, prăznuit de biserica ortodoxă la 25 Septembrie. A luptat contra arianismului în Sinodul de la Nicea 325. Venind în sinodul de la Tir din 335, a înfruntat pe partizanii arianismului, cari formau majoritatea și a părăsit adunarea.

PAGANINI NICCOLO (*1784 †1840), violonist italian, geniu precoce: la 9 ani dete primul concert, la 15 începu turneuri în Europa. Vestit prin abilitatea de a cînta pe o singură coardă. Fu și compozitor: concerte, sonate, capricii, etc.

N. Paganini.

PAGINI ALESE, culegere de bucăți din diferiți autori români, însoțite de biografii, note critice, etc. publicată săptămînal de soc. „Cartea Românească".

PAGINI LITERARE, revistă literară, a apărut în București 1899—1900, avînd colaboratori pe V. A. Urechia, G. Coșbuc, Dr. Urechia, Artur Stavri, ș. a.

PAHLEN [palen] **PETRU PETROVICI CONTE** (*1778 †1864), general rus. A participat la toate războaiele țării sale în primele decenii ale sec. XIX. A comandat armata de ocupație în principate în 1828 și a luat parte la războiul cu Turcii.

PAHOMIE CEL MARE (* ca. 292 † ca. 348) prăznuit de biserica ortodoxă la 15 Maiu. Este întemeietorul vieții călugărești în mănăstire, a scris o serie de regule ale vieții monahale. In mănăstirile întemeiate de el, se păstra tăcerea absolută. A murit în timpul unei epidemii de holeră împreună cu o mare parte din călugări.

PAILLERON [palerоⁿ] **EDOUARD** (*1834 †1899) autor dramatic francez. Membru al Academiei Franceze (1882). S'au publicat puține traduceri: de N. Țînc în vol. ,,Comedii și monoloage", 1892. S'au jucat din piesele lui pe scena Teatrului Național din București: *Scînteia*, *Șoricelul*, *Parazitul*, *Lumea în care ți se urăște*, *In timpul balului*.

PAINLEVÉ [peⁿleve] **PAUL** (*1863), matematic și om politic francez. A fost ministru de instrucție 1 815—16), ministru de războiu (1917) și președinte de consiliu.

PAIS ETTORE, istoric italian, profesor la Universitatea din Roma. Opera pr.: *Storia critica di Roma durante i primi cinque secoli* (în curs de publicație de la 1913). Cartea *Roma e la Romenia nell' antichita* (1915) ne privește în mare parte. E membru onorar al Academiei Române (1924).

PAISIE, primul episcop al Buzăului, 1496—1526.

PAISIE VELICIOVSKI († 1794), călugăr malorus. A învățat la Kiev, a trăit cîtva timp în măn. Poiana-Mărului (jud. Rîmnicul-Sărat), apoi s'a

V. Paisie.
(Din cartea : Adunare a cuvintelor, 1817)

dus la muntele Atos; de acolo s'a întors în Moldova și în 1763 a fost numit egumen la măn. Dragomirna, unde, cu școlarii săi, a tălmăcit cărți din slavonește și grecește. În 1775, cînd Bucovina a încăput pe mîna Austriacilor catolici, s'a refugiat cu toți elevii săi în Moldova la măn. Secul. Aci a stat trei ani ca egumen și apoi a trecut la măn. Neamțu, unde fu făcut arhimandrit și unde-și sfîrși zilele. Aci, cu elevii a tradus și a tipărit din *Viețile sfinților*; a lăsat și o operă originală: *Adunare a cuvintelor celor pentru ascultare*, tip. Neamț, 1817. În această carte se găsește și biografia lui.

PALAFITE, clădiri de locuit ale oamenilor primitivi în mijlocul lacurilor.

PALACKY FRANCISC (*1798 †1876), istoric ceh și om politic, partizan al unei constituții federale a Austriei și adversar al dualismului din 1867.

PALADE TEODOR, pictor român. I s'a dat premiul național pentru pictură în 1926.

PALADI TEODOR, profesor în școala lui Gheorghe Lazăr în București după 1823. A fost între cei dintîi (Urechiă zice: primul) cari au introdus metodul de învățămînt *lancasterian*.

PALAMED, erou din mitologia greacă. Participă la războ. Troiei, fu ucis cu pietre ca trădător. Tradiția îi atribue inventia calendarului, a măsurilor, a monetei, etc.

PALANCA ① vîrf de munte jud. Neamț com. Hangul și Bălțătești. ¶ ② stație c. f. linia Galați—Mărășești—Ghimeș—Tîrgu-Mureș, la 3 km. de Ghimeș. ¶ ③ c. r. jud. Cetatea-Albă plasa Palanca; 2115 loc. După legea 1929, formează circ. com. cu 6 sate.

PALATINAT, stat vechiu în Germania. Au fost două: *Palatinatul Rinului* și *Palatinatul de sus*; s'au împărțit între diferite state germane.

PALEOLOGUE MAURICE (*1859), diplomat francez. A fost ambasador în Rusia în timpul războiului mondial. A publicat articole cu importante destăinuiri din acele vremuri; a vorbit pe larg și despre situațiunea țării noastre.

PALERMO, oraș în Italia (Sicilia); 400.348 loc.; universitate, monumente vechi vestite. Aci

Casa din Palermo unde a murit Bălcescu.
(Colecția Academiei)

în otelul numit atunci *Trinacria* a murit istoricul și marele luptător național Nicolae Bălcescu în ziua de 16 Noembrie 1852.

PALESTINA, ținut în Asia mică (Siria); aparține Turciei; supr. 25124 km. p.; 650.000 loc. Aci a locuit poporul ebreu: cele 12 triburi, cele 2 regate Iuda și Israil; aci a fost leagănul mozaismului și al creștinismului; aci e Ierusalimul.

PALESTRINA GIOVANNI PIERLUIGI (*1526 †1594), compozitor italian, creatorul muzicei religioase la Catolici.

PALIA DE LA ORĂȘTIE, text tipărit în orașul Orăștie în 1582 și cuprinzînd traducerea Vechiului testament (incomplet), făcută de: *Tordaș Mihaiu*, episcop, *Herce Ștefan*, preot, *Zacan Efrem*, dascăl, *Peștișel Moise*, preot, și *Achirie*, protopop.

PALICARI, soldați ai unei miliții naționale grecești, cam neregulată, cari luară parte la războiul independenței Greciei (1821); azi nume dat în batjocură Grecilor.

PALISSY BERNARD (* ca. 1510 † ca. 1590), scriitor, savant, ceramist francez. S'a ocupat de fizică, geologie, chimie, agronomie. In muzeul de la Sèvres și în altele se păstrează multe din operele lui artistice: vase, farfurii, etc.

PALLADE GHEORGHE (*1858 †1903), om politic român. Deputat în multe legislaturi, începînd din 1884, redactor la ziarul ,,Românul" al lui C. A. Rosetti și la ,,Națiunea" a lui Dum. Brătianu, director al ,,Gazetei Poporului" (1895),

ministru de domenii în cabinetul lui Dim. Sturdza (1895), de justiție (1898), de finanțe (1898 și 1901), de interne (1902). A murit în Bîrlad, orașul său natal, în cursul unui banchet politic în momentul cînd rostea discursul.

PALMERSTON HENRY LORD (*1784 †1865), om politic englez, reorganiză finanțele militare (1825); regulă chestia Egiptului contra Franței (1840), totuși se alia cu Franța contra Rusiei (1853) și sprijini politica europeană a lui Napoleon III (1859).)

PALMEȘUL, munte jud. Fălticeni (fost Suceava), alt. 1258 m.

PALMIRA sau PALMYRA, oraș în Turcia asiatică între Damasc și Eufrat (☛ harta Asia). Ruinat și rezidit de multe ori în cursul secolelor, a fost vestit prin gloria lui *Odenat* și a soției sale *Zenobia* (sec. III p. Chr.), rezistînd puterii romane. Cucerită și dezarmată de Turci în 1519, a rămas așa și de multe ori e citată de scriitori ca simbol al ruinei după o mare glorie.

PAMFILE TUDOR (†1921), folklorist român. A fost ofițer superior. Cele mai multe din lucrările lui au fost publicate de Academia Română. El a cules mai ales material privitor la credințe și datine (*Sărbătorile de vară*, 1910; *Sfîrșitul lumii*, 1911; *Crăciunul*, 1914; *Sărbătorile de toamnă*, 1914; *Diavolul*, 1914; *Cerul și podoabele lui*, 1915; *Dușmani și prieteni ai omului*, 1916; *Comorile*, 1916). A mai publicat *Cimilituri* (1908), *Jocuri de copii* (1909), *Ghicitori*, *Colinde*, etc. Are și cîteva schițe și nuvele (*Noaptea Sf. Andreiu*), o comedie populară (*Cuiul lui Pepelea*, 1920) și o expunere istorică despre *Hotin în 1817*.

PAMIR, platou în Asia centrală (☛harta Asia) mărginit la S. cu munții *Karakorum*; supr. ca. 70.000 km. p., 20.000 loc. Turci. Aci ar fi leagănul civilizației indiene, prin migrațiunile în India și în Iran.

PAMPA, regiune în Argentina, vestită pentru pășunile întinse; supr. 144.919 km. p., 40.000 loc.

PAMPER AMVROSIE, călugăr grec. A călătorit prin principatele române (mijlocul sec. XVIII).

PAMPER DIMITRIE PROCOPIE, medic grec, poate român macedonean de origine. A fost secretarul lui Nicolae Mavrocordat și profesor la Academia domnească din București. După alte informații, a fost și preceptorul lui Constantin, fiul lui Nicolae.

PAN, personaj mitologic grec, zeul păstorilor, reprezentat cu picioare de țap și cu cornițe în cap. Era muzicant: inventă un instrument care seamănă cu *naiul* nostru. Obișnuia să sperie pe locuitori; de aci expresia de „*teroare panică*" sau „*panică*".

Pan.

PANAGHIA. vîrf de munte, cel mai înalt al Ceahlăului, jud. Neamț; alt. 1908 m.

PANAITEANU GHEORGHE (*1816 †1900), pictor român.

PANAITESCU SCARLAT (1865), general român. Membru corespondent al Academiei Române (1919). A publicat articole în „Buletinul Societății geografice", „Revista infanteriei", „Revista armatei" și, în volume, diferite studii de tehnică militară (*Curs de topografie*, 1909: *Istoria fortificației*, 1914; *Știința fortificației în România*, 1923), de istorie militară (*Rolul României în războiul mondial*, 1919; *Turtucaia*, 1924), de istorie (*Valurile lui Traian din Basarabia*, 1926) și de economie generală (*Industria lemnului*, 1919).

PANAMA ① republică în America Centrală (☛ AMERICA); 74.522 km. p., 446.200 loc. Capitala *Panama*, 59.458 loc. ¶ ② golf în Oceanul Pacific. ¶ ③ istm între Marea Antilelor și Oceanul Pacific, unind cele două Americi, tăiat printr'un canal, a cărui construcție a început în 1881, a ținut mulți ani, a dat naștere la mari procese și agitații politice în Franța și a început a fi utilizat în 1914.

PANATU-NOU, com. rur. jud. Arad, plasa 2087 loc.

PANCA, com. rur. jud. Storojineț, plasa Dumbrava Roșie: 2239 loc. După legea 1929, sat circ. com. Jadova. ¶ ② stație c. f. linia Adîncata—Berhomete.

PANCIOVA (PANCEVO), oraș în Iugoslavia (Banat); 19.000 loc.

PANCIU, com. urb. jud. Putna, plasa Zăbrăuți; 3000 loc. După legea 1929, are 5 com. suburbane. Are 1 gimnaziu și o școală de meserii (1929). Stație c. f. capul liniei laterale de la Mărășești. Aci s'a dat o luptă în ziua de 12 August 1917 în care frontul rusesc a fost învins.

PANDACLIA, com. rur. jud. Cahul, plasa Traian; 3900 loc. După legea 1929, s'a trecut la jud. Cetatea Albă.

PANDORA, personaj mitologic grec. Zeus i-a dat o cutie, în care închisese toate relele, ca s'o dea lui Prometeu (care furase focul din cer), dar acesta nu deschise cutia; în schimb fratele lui, Epimeteu luă de soție pe Pandora, deschise cutia și de atunci toate nenorocirile se răspîndiră peste nefericita omenire.

PANDECTELE ROMÂNE, repertoriu de jurisprudență, doctrină și legislație sub red. lui *C. Hamangiu*. Apare în București din 1921. Sub aceeași direcție, *Pandectele săptămînale*, revistă fundată în 1923.

PANGRATI ERMIL (*1864 †1931), inginer român. Profesor de geometria descriptivă la Facultatea de științe din București (1894), profesor și director al Școalei de arhitectură. A fost profesor la Școala de arte din Iași, inspector general al învățămîntului secundar, decan al Facultății de științe, ministru de lucrări publice (1912), deputat, senator, rector al Universității.

PANGRATI I., profesor în Iași, membru în Comitetul de inspecțiune al Școalelor din stînga Milcovului, 1861—1864.

PANN ANTON (*ca. 1794 †1854), scriitor român. Originar din Bulgaria, a trecut cu familia în Basarabia la 1806, apoi a venit în București cu mama sa; a fost paracliser, cîntăreț, tipograf, profesor de muzică în București și la Rîmnicul-Vîlcii; din pricina unei aventuri amoroase a fugit la Brașov, în fine a trăit în București ca profesor de muzică la seminariu. S'a ocupat cu muzica bisericească și a tipărit multe cărți necesare școlarilor și preoților (*Axion*, 1819, *Bazul teoretic și practic al muzicei bisericești*, 1845, *Irmologhion* 1846, *Noul doxastar*, 1841, *Epitaful*, 1846); a ordonat melodiile *cîntecelor de stea* (numeroase ediții de la 1821, pînă 1829), apoi: *Anastasimatar*, 1847, *Paresimiar*, 1847, *Tipic*, 1851, *Antifoane*, 1853; a scos calendare în timp de peste zece ani, începînd de la 1821; a tradus din grecește *Noul Erotocrit* și *Hristoitie sau școala moralului*, a scris satire glumețe despre beție (*Îndreptătorul bețivilor*, 1832, *Cîntătorul beției*, 1851, *Triumful beției*, 1852), a publicat o colecție de poezii erotice ironic intitulată *Spitalul amorului*, 1850—52; dar cele mai însemnate lucrări ale lui sînt cele cari reprezintă latura folkloristică a activității lui: *Fabule*, 1839, *O șezătoare la țară*, 1851 (un fel de epopee comică în care Moș Albu își povestește rătăcirile lui prin sate și în care se intercalează povești, ghicitori, anecdote, etc.), *Nastratin Hogea*, 1853 (colecție de anecdote despre, acest erou comic al literaturii orientale) și cu deosebire *Povestea Vorbei*, 1851, anecdote și proverbe (☛ *Nastratin* și *Povestea*). Operele lui au fost foarte prețuite în vremea lor; uitate cîtva timp ele atrag din nou atenția cititorilor prin umorul special și prin morala îngăduitoare, dar serioasă, ce se degajează din ele.

Anton Pann.

PANONIA sau PANNONIA, ținut în Europa centrală cuprinzînd parte din Ungaria de azi, Sla-

vonia, din Bosnia, Croaţia, Istria şi Austria de jos. Locuitorii erau Celţi şi Iliri. Aparţinu Macedoniei, apoi imperiului roman (33 a. Chr.), mai tîrziu Hunilor (sec. V), Ostrogoţilor, Lombarzilor, Avarilor (568), lui Carol cel Mare, în fine Ungurilor (893).

PANTAZI EMANUEL (*1870), advocat român. Membru onorar al Academiei Române (1929).

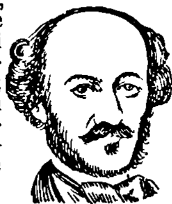
PANTELIMON, sf. martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 27 Iulie. Era creştin, dar trăind într'un mediu păgînesc, fiind şi medic al unui împărat roman, părăsi religia. Influenţat însă de un zelos amic începu să aibă remuşcări şi, revenind la creştinism, îşi împărţi averea la săraci şi primi martiriul în timpul unor persecuţii (poate sub Galeriu?). In multe ţări el este patronul medicilor. Aşa se explică de ce spitalul zidit lîngă Bucureşti de Domnitorul Ghica, poartă numele acestui sfînt.

PANTELIMON, sat jud. Ilfov, azi comună suburbană a municipiului Bucureşti. Aci este spitalul şi biserica zidite de Grigore Ghica (terminate 1750), care se află înmormântat în biserică. ¶ ② staţie c. f. aproape de Bucureşti pe linia care merge spre Feteşti-Cernavoda.

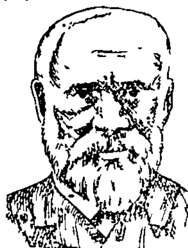
PANTEON, templu consacrat tuturor zeilor, apoi clădire în care se depun morţii celebri ai unei naţiuni. Sînt vestite: *Panteonul din Roma*, clădit pe la 28 a. Chr., cel din *Atena*, construit de Adrian, cel din *Paris*, început ca biserică în 1764, decretat ca locaş din urmă pentru oamenii mari de către Revoluţia franceză.

PANŢU CONSTANTIN (*1824 †1885), advocat român în Transilvania. A fost magistrat; deputat în dieta Ardealului 1863—65.

PANU ANASTASE (*1810 †1866), om politic român. A fost magistrat în Huşi, funcţionar în Iaşi; locţiitor de ministru de justiţie în timpul lui Mihail Sturdza; deputat în divanul ad-hoc, luptător pentru unire; membru al căimăcămiei de trei în 1858, a fost onorat de Adunarea electivă din 1859 cu o medalie pentru purtarea patriotică pe care a avut-o împreună cu colegul său V. Sturdza; deputat sub Cuza şi preşedinte al Camerei.

A. Panu.

PANU GHEORGHE (*1848 †1910), ziarist şi om politic român. A început ca redactor la „Liberalul" din Iaşi şi a fost remarcat de Costache Rosetti. Deputat în Camera de revizuire (1884), a ţinut discursuri interesante în chestiunea reformei electorale, propunînd sufragiul universal şi s'a retras cînd s'a votat articolul privitor la libertatea presei, care i se părea puţin democratic. Atunci a întemeiat ziarul „Lupta" (1886—1891) şi a format o grupare politică *radicală*; a combătut cu violenţă guvernul liberal şi scriind articolul *Omul periculos*, contra Regelui, a fost osîndit la închisoare, dar a plecat din ţară. Peste puţină vreme Suveranul l-a graţiat. A continuat activitatea sa politică şi ziaristică, dar gruparea lui s'a dizolvat şi el însuşi a revenit la partidul liberal. In ultimii ani a redactat o revistă politică şi literară *Săptămîna*, (1902—1910).

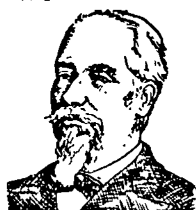

Gh. Panu.

PAP IOAN (†1925), episcop al Aradului de la 1903.

PAPA, staţie c. f. jud. Teleorman între Costeşti şi Roşiori.

PAPADOPOL-CALIMACH ALEXANDRU († 1898), scriitor şi om politic român. A fost ministru de culte cîteva zile în cabinetul prezidat de Dim. Ghica în 1868. Membru al Academiei (1876), a publicat scrieri istorice despre diferite **oraşe** (*Tecuci* în „Conv. liter." 1885, *Botoşani*, Analele Acad. 1886, *Bîrlad*, 1889) şi **personagii** din trecutul nostru (*Alex. Mavrocordat*, 1884, *Gheorghe Ştefan*, 1886, *idem*, 1887, *Domniţa Olena*, Anal. Acad. 1895).

PAPAHAGI PERICLE (*1782), profesor român originar din Macedonia. Director al gimnaziului din Silistra. A studiat folklorul şi dialectul Aromânilor, ocupîndu-se de literatura poporană în genere, în deosebi de basme, de proverbe, de etnografie şi de scriitorii aromâni din sec. XVIII. E membru corespondent al Academiei Române (1916).

Papadopol-Calimach

PAPARUDE, obiceiu poporan: în timp de secetă, femei şi fete tinere (mai des Ţigănci) se îmbracă foarte sumar şi se gătesc cu frunze, flori, rămurele, astfel colindă pe la locuitori cîntînd un cîntec tradiţional, care este invocaţiunea ploii: „*Paparudă rudă, vino de ne udă*".

PAPAZOGLU DIMITRIE (*1811 †1892), ofiţer român. Intrat în armata în 1830 s'a retras cu gradul de locotenent colonel. A publicat numeroase ilustraţiuni prin cari a popularizat figuri şi momente mari din istoria noastră şi vederi din trecut.

PAPĂU, vîrf al muntelui Gheazera jud. Muscel. Alt. 2095 m.

PAPE CARPENTIER [pap carpantie] **MARIE** (*1815 †1878), pedagogă franceză. S'a ocupat de organizarea azilelor de copii mici şi de răspîndirea educaţiei şi instrucţiei în popor. Rolul ei a fost important pe la 1848, cînd a creat o şcoală normală pentru şcolile de copii mici (pe cari le numim noi *grădini de copii*), apoi pe la 1867—78, cînd publicaţiile ei dobîndiră premii academice.

PAPFALVI (PĂPUCIU) CONSTANTIN (*1804 †1892), preot şi profesor român în Transilvania. A fost paroh în Hunedoara şi mai tîrziu canonic la Blaj.

PAPIN DENIS (*1647 †1714), fizician francez. Fiind protestant, a trecut în Anglia (1680), a trăit acolo multă vreme, a fost şi profesor la Marburg. A inventat maşina cu vapori; s'a ocupat de maşina pneumatică, de praful de puşcă, ş. a.

Denis Papin.

PAPINIU IOAN (*1853), diplomat român. A reprezentat ţara, ca agent diplomatic, cancelar, secretar de legaţie, consul, ministru în Salonic, Constantinopol, Buda-Pesta, Sofia, Belgrad; a fost şi secretar general al ministerului de externe în 1891.

PAPIU IOAN, scriitor român teolog. A fost profesor la Năsăud, inspectorul şcoalelor din diecesa Gherlei.

PAPIU-ILARIANU ALEXANDRU (*1828 †1878) istoric român. Originar din Transilvania; a luat parte, ca student, la mişcarea din 1848; a studiat dreptul la Padova şi în 1855 a fost numit profesor de legi la Academia Mihăileană din Iaşi şi jurisconsult al Moldovei. După unire, procuror la Curtea de Casaţie, ministru de justiţie în guvernul lui M. Kogălniceanu 1863. A publicat revista *Tezaur de monumente istorice* (1862) şi diferite cărţi dintre cari: *Istoria Românilor din Dacia Superioară*, 1852, *Viaţa lui Şincai*, 1868. A fost membru al Academiei Române (1868).

Papiu Ilarianu.

PAPP SZILAGYI IOSIF (*1812 †1873), episcop gr. cat. al Oradiei. După ce a fost vicar episcopesc, a fost numit episcop în anul 1862 şi instalat în 1863. A luat parte la conciliul ecumenic din Vatican (1869).

PĂPURĂ-VODĂ, poreclă dată de popor lui Ştefăniţă, fiul lui Vasile Lupu (→ ŞTEFĂNIŢĂ).

PARACELS, numele lui FILIP BOMBAST DE HOHENHEIM (*1493 †1541), medic elveţian, celebru prin peregrinaţiile şi prin teoriile lui. A călătorit prin Italia, Franţa. Germania, Spania, Anglia, Polonia, Egipt, Turcia; a avut epoce de mare celebritate, a fost profesor la Universitatea din Basel (1526), dar şi epoce de persecuţii, de mizerie. Se zice că a fost ucis de inimicii lui. A pretins să reformeze medicina, a introdus, pe lîngă cercetările ştiinţifice, practice ascunse asemănătoare cu ale vrăjitorilor şi ale magiei. A publicat foarte mult. Unele opere sînt scrise într'un stil declamator şi Englezii le-au dat epitetul de *bombastice* după numele lui şi acest calificativ a trecut în toate limbile.

PARACHIOI, com. rur. jud. Constanţa, plasa Traian; 2102 loc.

PARADISUL PIERDUT, epopee de Milton (☛ acest cuvânt), tradusă în principalele limbi europene.

PARAGUAY ① fluviu în America de Sud, izvor. în Brazilia, udă Bolivia, Paraguay, Argentina, se varsă în Parana pe dr.; lung. 2500 km., din cari 1500 navigabil. ¶ ② republică în America de Sud (☛ America); supr. 253.100 km. p., 700.000 loc. Capitala: *Asuncion*. Climă caldă şi salubră. Descoperită 1527 de Sebast. Cabot, a aparţinut Spaniei, apoi Argentinei; independentă în 1814.

PARANT LOUIS, diplomat francez. Numit în 1796 cancelar al consulatului francez din Principate, apoi vice-consul în Iaşi.

PARASCHIVA, sfîntă, prăznuită de biserica noastră la 14 Octombrie. Era fiica unor bogătaşi din Tracia; şi-a părăsit familia şi a călătorit în locurile sfinte, a intrat într'o mănăstire de călugăriţe din partea locului, apoi a trecut la Constantinopol şi a murit într'un sat, fiind îngropată în biserica de acolo. Moaştele ei au fost duse mai tîrziu (pe timpul imperiului romăno-bulgar) la Tîrnova, la Belgrad, la Constantinopol şi de acolo au fost luate, cu aprobarea Sultanului, în anul 1641 şi aduse de Vasile Lupu la Iaşi, unde se află şi acum. Sf. Paraschiva este patroana Iaşilor.

PARCE, persoane din mitologia greacă şi romană. Trei surori: *Clotho*. supraveghia naşterea, *Lachesis*, torcea firul vieţii omului, *Athropos*, tăia firul. (☛ PLUTON).

PARCHEŞ, lac jud. Tulcea în com. cu acelaşi nume; supr. 115 hectare.

PARCUL CAROL, înfiinţat în Bucureşti în 1906 (în mahalaua zisă a Filaretului, aproape de gara cu acelaşi nume). Aci a fost expoziţia organizată cu prilejul serbării jubileului a 40 de ani de domnie a regelui Carol I. În cuprinsul acestui parc se află *Muzeul armatei*.

PARHON CONSTANTIN I. (*1874), medic român. Profesor la Universitatea din Iaşi de clinica boalelor nervoase şi mentale. A publicat lucrări asupra *endocrinologiei* şi diferite alte memorii în specialitatea sa. Membru corespondent al Academiei Române (1928).

PARIBENI ROBERTO, istoric italian, directorul muzeului naţional din Roma şi membru al Academiei dei Lincei. A studiat, între altele, epoca lui Traian şi deci originele poporului nostru. Membru onorar al Academiei Române (1926).

PARING, culme din Carpaţi jud. Vîlcea cu vîrfurile: *Paringul* 2076 m. alt., *Balota*, *Cocorul*, *Briota*, *Chindia*, *Nauruţul*, etc.

PARIS, personaj mitologic. Erou troian, fiul lui Priam şi Ecubei. Cînd păzea turmele pe muntele Ida, apărură zeiţele Hera, Afrodita şi Atena şi-i deteră un măr ca să-l ofere celei mai frumoase. El îl dete Afroditei. Venind în Grecia, răpi pe Elena, soţia lui Menelau, regele Spartei. De aceea se porni războiul troian.

PARIS, cap. Franţei; 2.906.472 loc. Aşezat pe Sena, îşi poate socoti începutul în vremea luptelor lui Cezar pentru cucerirea Galiei. Pe atunci se numia *Lutetia Parisiorum*; mai tîrziu Clovis a ales-o de capitală. După ce a scăpat de devastările Normanzilor, s'a mărit şi s'a înfrumuseţat necontenit. Azi e unul din oraşele cele mai interesante din lume, avînd o viaţă artistică proprie, avînd o mare mişcare politică, fiind un centru ştiinţific de prima ordine. Românii au avut de la sfîrşitul sec. XVIII legături cu acest oraş; acolo s'au dus şi se duc necontenit serii de tineri cari îşi fac studiile, iar viaţa socială are numeroase raporturi cu cea deacolo. De aceea s'a zis în glumă: *Cînd Bucureştii strănută, Parisul are guturaiu.*

PARIS GASTON (*1839 †1903), filozof francez, profesor la Collège de France (1869, membru al Academiei de inscripţiuni (1876). Studiă vechia limbă franceză, literatura medievală şi dete soluţiuni pentru multe probleme de romanistică. A fost unul din întemeietorii revistei de filologie „Romania"; a publicat articole de morfologie, fonetică etc., texte din literatura veche franceză însoţite de comentarii (*Les romans de la table ronde*, *La chanson du pèlerinage de Charlemagne*, ş. a.) cum şi studii generale (*La littérature française au moyen-âge*).

PARIS, com. rur. jud. Cetatea Albă, plasa Decebal; colonie germană; 1850 loc. După legea 1929, sat din circ. com. Arciz. Staţie c. f. între Basarabeasca şi Cetatea-Albă.

PARLAMENT, veche instituţie medievală: nobili cari ajutau pe rege în anume acţiuni, mai ales în împărţirea justiţiei (Franţa) sau cari votau subsidiile necesare curţii regale (Anglia). De aci eşiră adunările reprezentînd unele clase ale societăţii, mai tîrziu voinţa generală a poporului. La noi a existat din vechi timpuri un divan domnesc, adică o mică adunare de boeri şi clerici cu cari se sfătuia Domnul, dar o formă de parlament găsim numai de la Regulamentul Organic (1832). Atunci se institue o *obştească Adunare*, care este întîiu *extraordinară* şi are de scop să revizuiască şi să aprobe Regulamentul (1831), apoi *obişnuită*, care se adună anual şi discută proectele de legi şi alte chestiuni ce i se supun de domnitor. Aceasta a ţinut pînă în 1857, cînd s'au adunat *Divanurile ad-hoc* şi după ele adunările zise *elective* (1859), apoi *legiuitoare* (în fiecare principat). De la 1862 a fost o singură *Adunare* în Bucureşti, care a fost modificată în 1864 prin statut, cînd s'a creat şi un *Senat*. După constituţia din 1866, cu modificările ei ulterioare, am avut şi avem *sistem* bicameral: *Cameră şi Senat.*

PARMA, oraş în Italia (☛ Italia), 58.255 loc. Universitate fund. 1512; catedrală sec. XI. In apropiere fabrici de brînză vestită (parmezan).

PARMA ŞI PIACENŢA, mare ducat în Italia de N. anexat la regatul Italiei în 1859.

PARMENTIER [parmantie] ANTOINE (*1737 †1813), agronom francez, introduse în Franţa cultura cartofilor. Membru al institutului (1795).

PARODI ERNESTO GIACOMO (*1862 †1923), filolog italian. A studiat vechile traduceri italiene din Eneida, dialectele italiene (Toscana, latina vulgară ş. a., a făcut cercetări asupra studiilor privitoare la Dante şi în urmă s'a ocupat de istoria literară.

PAROS, insulă în Marea Egee, arhipel. Cicladelor; supraf. ca. 200 km. p., 12,171 loc. Capitala: *Paros*. Vestită prin marmora ce se extrage.

PARSIFAL, epopee medievală germană; din care s'a inspirat R. Wagner ca să scrie opera sa în 3 acte cu acest nume (1882).

PARTENIE EPISCOPUL LAMPSACULUI (Anatolia), prăznuit de biserica ortodoxă la 7 Ianuarie. A trăit pe timpul lui Constantin cel Mare. A început prin a fi pescar. Devenind preot şi apoi episcop, a săvîrşit multe fapte bune şi vindecări miraculoase.

PARTENIE, episcop al Rîmnicului în 1764, nu se ştie cînd a părăsit scaunul. Poate a fost scos în 1771 în timpul turburărilor războinice. Acesta e poate şi anul morţii, căci în 1772 e trecut ca decedat.

PARTENIE CLINCENI (*1847 †1910), episcop al eparhiei Dunării-de-jos; apoi mitropolit al Moldovei de la 1902 pînă la 1908, cînd a demisionat.

PARTHENIE. Mitropolit al Proilaviei pe la 1803.

PARTHENON ☛ ACROPOLE.

PARȚA, com. rur. jud. Timiș-Torontal plasa Chișoda; 2500 loc. Stație c. f. între Timișoara și Cruceni.

PARȚI, seminție scitică, stabilită în Hircania (Coasta de S. E. a Mării Caspice); au format un regat puternic pe la 260 a Chr. sub regele *Arsaces*.

PAȘAREA ① mănăstire de maici jud. Ilfov pe gîrla Pasărea, întemeiată 1813 de Arhimandritul Timoteiu. Biserica nouă e din 1846. ¶ ② stație c. f. linia București—Fetești. ¶ ③ pîrău jud. Ilfov, se varsă în rîul Dîmbovița.

PAȘCAL ARISTIDE (*1827 †1900), jurist și om politic român. A fost profesor de drept civil la Universitatea din București, decan al facultății ju ridice 1880—1899; a fost deputat și senator în multe legislaturi, a redactat ziarul „Țara" cu P. P. Carp și N. Blaramberg (1867—1869).

PASCAL BLAISE (*1623 †1662), matematic, fizician și filozof francez; geniu precoce: la 12 ani descoperi singur principalele teoreme ale geometriei, la *16 ani* compuse un tratat despre *secțiunile conice*; s'a ocupat de chestiunea *vidului* în natură, ș. a. In 1646 a îmbrățișat doctrina jansenistă (☛ acest cuv.), și în direcția filozofică religioasă a scris mai multe opere, între cari vestite sînt: *Pensées*, *Les provinciales*.

B. Pascal.

PASCALI MIHAIL (* ca. 1829 †1882), artist dramatic român. A jucat în 1848 într'o piesă (Păhărnicia de trei zile) a lui I. Dumitrescu, în 1853 a fost angajat de Millo la Teatrul Național din București. In 1877 a fost între primii membri ai *Societății dramatice* din București. A jucat și la alte teatre și a fost totdeauna apreciat cu deosebire de public.

PAS-DE-CALAIS [pad'cale] strîmtoare între Franța și Anglia, prin care Marea Mînecii comunică cu Marea Nordului.

PASKEVICI IVAN (*1782 †1856), gen. rus, participă la luptele de la Borodino (1812), comandă în Caucaz armata contra Perșilor (1826), cuprinse Armenia (1829), sdrobi revolta Polonilor și ocupă Varșovia (1831), conduse expediția de ajutor Austriei (1849) și primi capitulația de la Vilagos; în 1854 intră în Moldova.

PASSAROVITZ (POJAREVATZ), oraș în Iugoslavia, la vărsarea Moravei în Dunăre; 13.620 loc. Aci se încheiă tratatul din 1718 între Turcia și Austria, prin care Austria ocupă Serbia de N., Banatul și Oltenia.

PASSAU, oraș în Germania (Bavaria), 20.541 loc. Așezat pe Dunăre; aci e punctul pînă unde acest fluviu e navigabil.

PASTELURI, colecție de poezii ale lui V. Alecsandri, publicate în „Convorbiri literare" între 1867—74, apoi adunate și publicate în al treilea volum al ediției de opere complete 1875. Sînt în total 40. Se consideră de mulți critici drept cele mai bune opere ale lui. Cele mai multe înfățișază priveliști din țară, puține sînt exotice.

PASTEUR LOUIS (*1822 †1895), chimist francez. A fost profesor la liceul din Dijon, la facultatea de științe din Strasbourg (1852), director de studii la Școala Normală Superioară (1857), membru al Academiei de științe, al Academiei Franceze de medicină. Lucrările sale despre fermentațiunea lactică și alcoolică demonstrară că *fermentațiunea* este un fenomen determinat produs prin desvoltarea unei ființe specifice. Studiind mai tîrziu vinul, oțetul, berea și boalele lor, descoperi metode pentru a le scăpa de anume boale (*pasteurizarea*). Trecînd la studiul maladiilor contagioase, descoperi, după multe altele, metoda de vindecare a turbării (1885), care-i făcu numele cunoscut în toată lumea și-i asigură recunoștința omenirii întregi.

L. Pasteur.

PASTRAMAGI, insulă în Dunăre jud. Constanța, supr. 120 hect.

PASVANOGLU OSMAN (*1758 †1807), revoluționar turc pe la finele secolului XVIII. Cuceri Rusciucul și malul Dunării pînă la Belgrad, făcu mari incursiuni în Muntenia. In 1798 Sultanul, ca să-l împace, i-a dat titlul de *pașă*. Poporul nostru îi zicea și *Pasvantoglu*, iar soldaților lui *Pasvangii*; de atunci a rămas și expresia *pasvant*: om rău, crud, fără milă.

PAȘCANI com. urb. jud. Fălticeni (fost Suceava) azi Baia; 10.000 loc. stație c. f. linia principală București—Cernăuți; de aci pornește și o linie spre Iași. Mari ateliere ale c. f. r. Are un gimnaziu (1929). In apropierea Pașcanilor s'a dat în ziua de 25 Ianuarie 1918 o luptă între trupele românești și cele rusești cari veneau din munții Neamțului și urmăreau întîlnirea cu alte trupe din Bucovina și apoi pornirea spre Iași. Rușii sînt dezarmați și siliți să se retragă spre Nordul Basarabiei cum era stabilit de marele comandament.

PAȘCANU MIHAIL (*1879 † 1927), advocat român. Profesor la Facultatea de drept și la Academia Comercială din București. A publicat scrieri de specialitate și o dramă: *Moartea Cleopatrei* (1920) reprezentată pe scena Teatrului, Național.

PAȘICI NICOLAE (*1845 †1926), om politic sîrb. Intorcîndu-se din Elveția, unde studiase ingineria, a intrat în politică formînd partidul radical. In 1886 a fost gonit din țară de guvernul regelui Milan și din Bulgaria s'a refugiat în România, unde a găsit adăpost pînă după abdicarea lui Milan, cînd a putut să reintre în țară. A jucat un mare rol politic sub regele Petru, a lucrat pentru reorganizarea administrației și armatei și a putut vedea victoria patriei sale în luptele cu Turcii și apoi cu Bulgarii; a suferit în timpul războiului mondial, dar a avut mulțumirea să lucreze la organizarea țării mărite. A susținut ideea prieteniei între Români, Greci și Sîrbi.

N. Pașici.

PATAGONIA, ținut în S. Argentinei. Oraș: *Santa Cruz*.

PATAPIE, sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 8 Decembrie. A fost călugăr în Egipt, a trăit în pustiu și a săvîrșit vindecări miraculoase.

PATERCULUS VELLEIUS CAIUS (* ca. 19 a. Chr. † ca. 31 p. Chr.), istoric roman, autorul unei istorii romane pînă în epoca lui.

Patagon.

PATERNO EM., chimist italian. Profesor la Universitatea din Roma, membru al Academiei dei Lincei. S'a ocupat de chimia organică, studiind, între altele, derivații oxigenați ai azotului. Membru onorar al Academiei Române (1925).

PATRAS, oraș în Grecia (Morea), 52.147 loc.

PATRIARHIA ROMÂNIEI, înființată la 17 Februarie 1925.

PATRIE (LA), ziar politic liberal, apărut în București 1892—95 sub conducerea unui comitet: *D. A. Sturdza*, *Eug. Stătescu*, *M. Pherechyde*, *C. Nacu*, ș. a.

PATROCLE, personaj mitologic grec. Amic al lui Ahile, participă la războiul Troiei; cînd Ahile sta retras, el luă armele amicului său și se avîntă în contra Troienilor. Fu ucis de Hector. Ahile îl răsbună omorînd pe Hector, apoi îi făcu funeralii solemne.

PATTI ADELINA (1843 †1919), vestită cîntă-

reață italiană, cutreeră Europa și America. La noi a dat reprezentații în 1885—86.

PAUL ☛ **PAVEL**.

PAUL DE ALEP, arhidiacon al patriarhului Macarie din Antiohia (Siria), care a făcut o călătorie de la Alep la Moscova prin Principatele române pela 1653, călătorie a cărei descriere a făcut-o arhidiaconul în limba arabă. Trad. rom. în „Arhiva istorică a României" a lui Hasdeu, (Tom. I, Partea 2-a, 1865), în volum de Emilia Cioranu, 1900, de Popescu-Ciocănel, 1909.

PAUL I PETROVICI (*1754 †1801), împărat al Rusiei între 1796—1801. Fu adversarul revoluției franceze. Cînd Francezii ocupară Malta, el trimise trei armate contra lor, dar nu reuși. Cînd Malta trecu la Englezi, el se uni cu Napoleon contra acestora. Muri asasinat.

PAUL IOAN (*1837 †1926), profesor român la Caransebeș, Slatina, Iași, apoi din 1919 la Universitatea din Cluj, de estetică.

PAUL ȘI VIRGINIA, roman de Bernardin de St.-Pierre (1787) (☛ trad. la **SAINT-PIERRE**).

PAULESCU NICOLAE (* 1869 † 1931), medic român. Profesor de fiziologie la Facultatea de medicină din București (1905). A publicat articole în revista „Spitalul", „Revista științelor medicale", „Buletinul soc. de științe" din București, „Journal de médecine" din Paris, „Journal de physiologie" din Paris. Dintre volume citām: *Finalité. Ame et Dieu*, 1908; *L'hypophyse du cerveau*, 1908; *Fiziologie filozofică*, 1910—1921; *Traité de physiologie médicale*, 1919—22—28; *Jidanii și alcoolismul*, 1927.

PAULIAN CONSTANTIN (*1874 †1919), general român. A murit în lupta cu Ungurii bolșevici în ziua de 17 Aprilie 1919 în Valea-Crișului-Alb, în momentul în care a pornit la atac cu trupele.

PAUSANIAS (sec. II p. Chr.), scriitor grec, autorul *Descrierii Greciei* în zece cărți: descrie ținuturile, operele de artă, tradițiile locale, etc. Carte puțin răspîndită.

PAVEL SFÎNTUL (†ca. 65), prăznuit de bis. ortodoxă la 29 Iunie. Evreu numit Saul, persecutor al creștinilor. Pe cînd intra în Damasc, îi apăru Isus și-l întrebă de ce-l urmărește. El căzu la pămînt și se ridică orb, dar în același timp convins de divinitatea lui Isus. Botezat, își redobîndi vederea și deveni un propagandist creștin cu numele de *Pavel*. Cutreeră prin Asia mică, Grecia, Macedonia; pieri în Roma ca martir. El a lăsat și opere, cunoscutele *Epistole*: Către Filipiseni, Coloseni, Romani, Corinteni (două), Galateni, Efeseni, Tesalonicheni (două), Evrei, către Timoteiu (două), către Tit și către Filimon. Se găsesc în colecțiile complete de traduceri din Noul Testament.

PAVEL TIBEUL (†342), prăznuit de biserica ortodoxă la 15 Ianuarie. Ca să scape de persecuțiile din timpul lui Decius, se duse în pustie, dar se deprinse cu viața de acolo și nu mai reveni. A trăit acolo pînă la vîrsta de 113 ani și în ultimele zile a fost hrănit de un corb.

PAVEL MĂRTURISITORUL, prăznuit de biserica ortodoxă la 6 Noembrie, arhiepiscop la Constantinopol; a luptat contra Arienilor, a fost la un moment scos din scaun, instalat din nou, dar în cele din urmă a fost iarăși persecutat și a murit, se zice, ucis de Arieni.

PAVEL MIHAIL (* ca.1827 †1902), episcop greco-catolic român la Oradea din 1879. Înainte de aceasta a fost preot (1852), notar în Gherla (1856), vicar în Maramureș (1860), deputat dietal (1871), episcop la Gherla (1873). A avut titlul de conte roman, de prelat domestic al Papei, de consilier intim al Împăratului. A înființat fundațiuni importante pentru ajutorul tineretului, a clădit localuri de școală și case canonicale în Oradea, ș. a.; totalul binefacerilor sale se socotește la 3 milioane coroane.

PAVELESCU CINCINAT (*1873), poet român. E cunoscut mai ales prin epigramele sale. A luat premiul național în 1927.

PAVIA, oraș în Italia (Lombardia), 42.042 loc. Universitate din 1360. Catedrală sec. xv.

PAVLICHIENI sau **PAULICIENI**, alt nume dat sectei *bogomililor* (☛ acest cuv. pentrucă socoteau pe Sf. Pavel ca adevăratul înțelegător al evangheliei. Unii istorici cred că sînt deosebiți de manichei sau bogomili și că inițiatorul doctrinei lor este un *Constantin*, care a trăit pe la 660, cînd a înființat o comunitate religioasă. Au fost persecutați în imperiul bizantin. Probabil că au venit și la noi în țară, de vreme ce avem o localitate numită *Popești-Pavlichieni* jud. Ilfov.

PAVLOVCA, com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Cogîlnic; 2183 loc. După legea 1929, sat circ. com. Arciz.

PAVLOVICI DIMITRIE (†1930), patriarh sîrb.

PAVLOVICI DRAGOLIUB (*1866 †1920), istoric și om politic sîrb. Profesor de istoria modernă la Universitatea din Belgrad. A publicat multe opere de specialitate. A fost deputat și prezident al Adunării Naționale după unirea Jugoslavilor.

PAYS ROUMAIN (LE), revistă politică, apărută în București 1867—1869; redactori: *N. Blaramberg*, *Arist. Pascal*, *P. Carp* și *Ulysse de Marsillac*.

PAZMANIAN COLEGIU (**Pazmaneum**), institut de cultură teologică pentru tinerimea catolică în Pesta, înființat pe la 1635 de cardinalul ungur *Pazmány*.

PAZVANTOGLU, ☛ **PASVANOGLU**.

PĂCALĂ, ziar umoristic apărut în București în 1860 sub red. lui *Pantazi Ghica*.

PĂCUREȚI, sat jud. Prahova, plasa Podgoria. Exploatare de petrol.

PĂDUREA-NEAGRĂ (**SCHWARTZWALD**), munți în Germania (Baden și Würtemberg), de unde isvorăște Dunărea și Neckar.

PĂDURENI com. rur. jud. Arad, plasa Chișinău; 2564 loc. Stație c. f. între Nădab și Otlaca (de la Arad).

PĂHNEȘTI, sat com. Duda jud. Fălciu; localitate cunoscută pentru vinuri.

PĂLTINIȘ (germ. **HOHE-RINNE**), stațiune climaterică în jud. Sibiu, la 30 km. de orașul Sibiu; 1400 m. alt.

PĂLTINOASA, com. rur. jud. Cîmpulung, plasa Humorului; 2100 loc.

PĂNADE, stație c. f. jud. Tîrnava-mică aproape de Blaj.

PĂNCEȘTI, com. rur. jud. Putna plasa Sascut; 2867 loc. După legea 1929, sat circ. com. Sascut.

PĂPUȘA ① fost schit jud. Vîlcea între măn. Bistrița și Arnota, întem. probabil în timpul lui Mateiu Basarab. ¶ ② vîrf al muntelui Gheazera jud. Muscel; altit. 2326 m.

PĂRHĂUȚI com. rur. jud. Suceava. Are o biserică din 1522 făcută de logof. Trotușanu. Stație c. f. lîngă Dărmănești pe linia spre Vama și Cîmpulung.

PĂRTEȘTI ① stație c. f. jud. Suceava linia Dărmănești—Vama—Cîmpulung. ¶ ② **P.-DE-JOS**, com. rur. jud. Suceava plasa Arbore; 4000 loc. ¶ ③ **P.-DE-SUS**, c. r. tot acolo; 2505 loc.

PĂȘCANU MIHAIL ☛ **PAȘCANU**.

PĂTÎRLAGE com. rur, jud. Buzău; stație. c. f. linia Buzău—Nehoiaș; are un gimnaziu și o școală de meserii (1929)

PĂTRAȘCU ☛ **NICOLAE II**.

PĂTRAȘCU GEORGE (*1872), pictor român. Premiul național pentru artă în 1925.

PĂTRĂȘCANI, sat jud. Putna, plasa Zăbrăuți. Aci a fost în ziua de 8 August 1917 o luptă, în care porțiunea de front ținută de Ruși a fost înfrîntă de Austro-Germani.

PĂTRĂUȚII SUCEVEI ① com. rur. jud. Suceava, plasa Dragomirnei; 3632 loc.; biserică clădită de Ștefan cel Mare 1487. ¶ ② **P.-PE-SIRET**, stație c. f. pe linia laterală Carapciu—Ciudei. ¶ ③ **P.-DE-JOS**, c. r. jud. Storojineț, plasa Sirețelului; 2507 loc. ¶ ④ **P.-DE-SUS**, tot acolo; 3782. După legea 1929, ambele sînt sate din circ. com. Pătrăuții-pe-Siret.

PĂTROAIA, fostă mănăstire jud. Dîmbovița, fundată în 1715 de către un Cantacuzino și un Greceanu.

PĂTULELE, com. rur .jud. Mehedinţi plasa Blahniţa; 4173 loc. După legea 1929, are în circ. sa 9 sate.

PĂUCESCU GRIGORE (*1842 †1897), advocat şi om politic român. A fost magistrat (1866), ajungînd procuror la Curtea-de-Casaţie (1868); apoi deputat (prima dată 1875) în multe legislaturi, vice-prezident al Camerei, ministru de domenii sub prezidenţa lui L. Catargiu şi a Gener. Manu (1889); ziarist, a condus „Timpul" şi „Epoca". A fundat, cu alţii, revista de specialitate „Dreptul" (1873). A publicat un studiu asupra *Obligaţiunilor* (1878) şi altul asupra chestiunii *agrare*.

PĂULENI, com. rur. jud. Cetatea-Albă plasa Volintireşti; 2768 loc. După legea 1929, sat circ. com. Frumuşica-Veche.

PĂULIŞ com. rur. jud. Arad, plasa Radna; 2207 loc. Staţie c. f. între Radna şi Arad.

PĂUN IOAN (PINCIO) (1868 †1895), scriitor român. A publicat *poezii* în „Contemporanul" (1890 ş. u.), „Evenimentul literar" (1894). După moartea lui s'a publicat un volum: *Versuri si proză* (1896).

PĂUN VASILE (*1850 †1908), profesor şi scriitor român. A fost profesor la liceele „Sf. Sava" şi „Gh. Lazăr" din Bucureşti; a dat lecţiuni de limba română fostului Rege Ferdinand. A publicat poezii, studii de literatură *(Ficţiune, imagine şi comparaţiune*, 1896; *Inrudirea poeziei cu celelalte arte*, 1898) şi multe articole diferite în diverse ziare la cari a colaborat.

PĂUNEŞTI, com. rur. jud. Putna plasa Adjud; 5400 loc. După legea 1929, are în circ. sa 6 sate.

PECENEGI (sau PACINAŢI), popor barbar de rasă mongolă, după unii, resturi ale vechilor Huni. Au trăit în regiunea fl. Volga, apoi au venit pînă la gurile Dunării (sec. IX), au trecut în ţările române şi pe la mijlocul sec. X au început năvăliri în imperiul bizantin. Invingători la început, soarta se schimbă şi prin sec. XII sînt distruşi de împăratul Ioan Comnenul. In toponimia noastră au rămas urme de la ei, numiri de localităţi şi ape.

PECEŞTEA, com. rur. jud. Orheiu, plasa Răspopeni; 2814 loc. După legea 1929, sat com. Răspopeni.

PECICA com. rur. jud. Arad; plasa Pecica; 9149 loc. Staţie c. f. capul liniei laterale care pleacă de la Arad.

PECILI, golf în Marea Galbenă (Asia de E.) ☛ Asia şi harta.

PECINEAGA sau PECENEAGA ① com. rur. jud. Tulcea plasa Topolog; 2040 loc. ¶ ② numele a două pîrae din Dobrogea, se varsă în Dunăre.

PECIUL NOU com. rur. jud. Timiş-Torontal plasa Ciulvăz; 2504 loc. Staţie c. f. linia laterală Timişoara—Cruceni.

PECS [peci] (germ. FÜNFKIRCHEN), oraş în Ungaria: 47.560 loc. Are o catedrală zidită pe la 1064.

PEDAGOGII (= şcoli pentru pregătirea învăţătorilor) în Transilvania: Blaj, înfiinţat 1833, Arad, înf. 1811, Năsăud, înf. 1859.

PEDRO D'ALCANTARA (*1798 †1834), fiul regelui Ioan VI al Portugaliei, declară Brazilia independentă şi se încoronă ca împărat (1822).

PEEL [pil] ROBERT (*1788 †1850), om politic englez. Deputat la 21 de ani, apără actele partidului conservator, fu secretar al Irlandei şi combătu pe O'Connel; ministru de interne (1822 şi 1828), de finanţe (1834), prezident de consiliu de două ori (1841, 1846), făcu multe reforme, mai ales în finanţe.

Pegas.

PEGAS, fiinţă mitologică greacă. Cal înaripat întrebuinţat de diferiţi eroi, apoi de poeţi cari voiau să se ridice în Olimp; deveni astfel simbolul inspiraţiei poetice.

PEI-HO, fluviu în China, se varsă în golful Pecili; lung 556 km.

PEIPUS, lac în Estonia; supr. 3513 km. p.

PE-KIANG, rîu în China, afluent al fl. Sikiang; lung. 380 km.

PEKING (azi se numeşte PEIPING), oraş în China pe fluviul Peiho, capitala imperiului; ca. 1.500.000 loc. (☛ harta Chinei). Are ca port *Tientsin* la golful *Pecili*.

PELAGHIA CUVIOASA (sec. V), prăznuită de biserica ortodoxă la 8 Octombrie. Era comediană şi avea succese mari şi mari bogăţii. Ascultînd într'o zi o predică, s'a convertit, s'a botezat şi a trăit pînă la sfîrşitul vieţii într'o peşteră pe muntele Măslinilor.

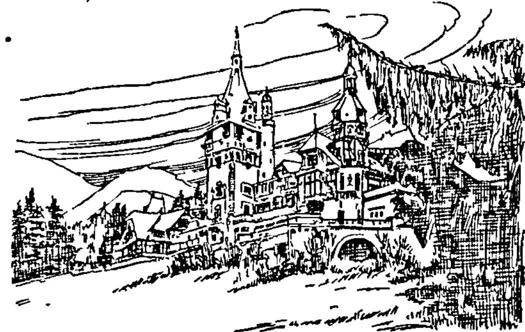
PELAGHIA DIN TARS, prăznuită de biserica ortodoxă la 4 Maiu. A trăit pe timpul lui Diocleţian; era logodnica fiului împăratului. Convertindu-se la creştinism, logodnicul ei s'a sinucis, iar Pelaghia a fost omorîtă în chinuri.

PELASGI, poporul primitiv al Greciei. Ei locuiau şi în insulele din marea Egee, Ionică, şi unii se stabiliră în Italia.

PELÉE, munte în insula Martinica; 1330 m. Vulcan stins, dar în April 1902 a izbucnit şi a acoperit oraşul Saint-Pierre.

PELEŞ, pîrău în jud. Prahova. Se varsă în r. Prahova, trece pe lîngă Castelul zis Peleş din Sinaia. Apă repede. Din legendele despre el s'a inspirat Carmen Sylva ca să scrie *Poveştile Peleşului*.

PELEŞ, castelul regal din Sinaia, zidit de Regele Carol I, între anii 1875—1883.

Castelul Peleş.

PELIMON ALEXANDRU (*1820 †1881), scriitor român. A publicat, începînd de la 1846, numeroase volume de poezii, piese de teatru, cîteva povestiri istorice (*Bătălia de la Călugăreni*, 1848, *Campania din Crimea*, 1855, *Revoluţia din* 1848, 1886) şi mai multe traduceri din *Lamartine*, *Al. Dumas* (Trei Muschetari), *Camile Souvestre*, *B. de Saint-Pierre* (Coliba indiană), etc.

PELISSIER [pelisie] JEAN JACQUES (*1794 †1864, general francez, luptă în Algeria, supunînd triburile din Sud; în războiul Crimeei, cuceri turnul Malacof; apoi fu ambasador, guvernator al Algeriei.

PELLÉ MAURICE (*1863 †1924), general francez. A fost, înainte de războiu, ataşat militar la Berlin. A avut rol important în timpul marelui războiu; mai tîrziu a fost trimis în Siria şi în 1923 a reprezentat ţara sa la conferinţa de la Lausanne.

PELLETIER [pel'tie] PIERRE (*1788 †1842), chimist francez, făcu descoperiri importante: sulfatul de chinină (premiat cu premiul Montyon 1827) prof. la şcoala de farmacie, membru al Academiei: de ştiinţe (1840).

PELLICO SILVIO (*ca. 1789 †1854), scriitor italian; profesor. Acuzat că face parte din societatea carbonarilor, fu osîndit la moarte de tribunalele austriace (1822), dar împăratul îi schimbă pedeapsa şi stete 10 ani închis. Liberat, scrise memoriile intit. *Inchisorile mele* (1833), cari avură mare succes. În româneşte s'au tradus de Clelia Bruzzesi (1878) şi de N. Pandelea (1910). Altă op. tradusă: *Datoriile omului* (de P. M. Georgescu 1892).

PELOPONEȘ (PELOPONEZ), penisulă a Greciei, legată prin istmul de Corint. Numele modern: *Moreea* (☛ GRECIA).

PENCOVICI EUSTAȚIU, ofițer român. Colonel în 1870. Membru în comitetul permanent de pe lîngă Statul-major general. Ministru de războiu în guvernul lui Ioan Ghica (1870). Mai tîrziu înaintat general.

PENDJAB, provincie în India la N. V.; supr. 258.591 km. p., 20.685.000 loc. (☛ ASIA). Cap. *Delhi*.

PENDIDECA CONSTANTIN, eterist, venit cu Alex. Ipsilante în București. A rămas aci după fuga lui și a dovedit multă îndrăsneală.

PENELOPA, persoană mitologică greacă, soția lui Odiseu (Ulise). In timpul cînd soțul ei era dus în războiul troian se răspîndise vorba că a murit și mulți pretendenți o cerură în căsătorie; ea tot amîna răspunsul pînă va termina de țesut o pînză, dar ce lucra ziua desfăcea noaptea și astfel trecu vremea pînă se întoarse Odiseu. De aci expresia *pînza Penelopei*, o afacere care nu se mai isprăvește.

PENEȘ CURCANUL, poezie de V. Alecsandri, scrisă în 1877 (tipărită în „Convorbiri literare" 1878). E o povestire a unui soldat din care reese firea ostașului român.

PENINSULA BALCANICĂ, ziar al intereselor Românilor macedoneni, apărut în București în 1894 sub direcția lui *Ștefan Mihăileanu*, care l-a condus pînă cînd a fost ucis de un Bulgar; apoi a continuat pînă în 1901.

PENTATEUCUL, numele primelor 5 cărți din Vechiul Testament: *Geneza* (Facerea), *Exodul* (Eșirea), *Leviticul*, *Numerii*, *Deuteronomul* (A doua lege). S'ar fi scris de Moise prin sec. xv a. Chr. La noi s'a tradus întîiu în parte în *Palia de la Orăștie* (☛ acest cuv.) și complet în *Biblia lui Șerban* și alte traduceri ulterioare, între cari cităm ediția Sf. Sinod din 1914.

PENTELEU, munte jud. Buzău com. Goidești, 1753 m. alt. Pe aici multe turme de oi cari dau un lapte bun și într'o vreme erau pe aici cele mai vestite cășării (la Viforîta, ș. a.).

PEPENI, com. rur jud. Bălți, plasa Pepeni; 2365 loc. După legea 1929, sat circ. com. Sîngerei.

PERA, cartier din Constantinopol, locuit din vremuri vechi mai ales de Europeni de diferite naționalități (Peroți).

PERCIN [persin] ALEXANDRE (*1846 †1928), general francez. A comandat în luptele din Alsacia, la începutul operațiilor militare. A publicat scrieri asupra războiului.

PERECOP, istm, unește Crimeea cu continentul.

PERESCHIVUL, pîrău jud. Tutova, se varsă în rîul Bîrlad.

PERESECINA, com. rur. jud. Orheiu, plasa Isacova; 5075 loc. După legea 1929, are în circ. sa 8 sate.

PEREȚ, com. rur. jud. Teleorman, plasa Roșiorii-de-Vede; 5924 loc. Stație c. f. linia Roșiori—Zimnicea.

PERGAM, oraș în Asia Mică, fondat de un pers. legendar Pergamos; cucerit de Alexandru cel Mare, deveni capitala Regatului cu același nume; după Attal III fu declarat provincie romană (138 a. Chr.). Vestit în antichitate printr'o bibliotecă de 200.000 volume și prin fabricarea *pergamentului*. In evul mediu a făcut parte din imperiul bizantin și apoi din imp. turcesc.

PERI, mănăstire în Transilvania, jud. Maramureș. Aci a fost reședința unui episcopat ortodox pe la 1620, înființat nu după norme canonice, căci episcopii erau aleși de către preoții din partea locului. Principii Transilvaniei au recunoscut-o și unii episcopi s'au hirotonit de Mitropoliții Moldovei. S'a desființat în 1733.

PERIAM, com. rur. jud. Timiș-Torontal, plasa Periam; 5265 loc. Gimnaziu de băeți. stație c. f. între Timișoara și Vîlcani.

PERIBECĂUȚI. com. rur. jud. Cernăuți, plasa Nistru; 2574 loc. După legea 1929, sat din circ. com. Nepolocăuți.

PERICEIU, com. rur. jud. Sălaj, plasa Șimleul Silvaniei; 2534 loc.

PERICLE (*499 †429 a. Chr.), om politic atenian, mare orator. A guvernat Atena în timp de 30 de ani și a obținut mari succese în lupte cu unele state ale Greciei, mărind prestigiul patriei sale, a organizat după principii democratice conducerea puterilor publice, a înfrumusețat Atena cu construcțiuni mărețe și cu opere de artă de mare valoare, a încurajat pe artiști și pe poeți, astfel că epoca guvernării lui s'a numit „secolul lui Pericle". In timpul războiului peloponeziac a început a pierde din autoritatea sa, a fost chiar înlăturat pentru cîtăva vreme de la comanda armatei. A murit în timpul vestitei ciume, care a adus mari nenorociri asupra Atenei și despre care vorbește inimicul său Thucidide.

Pericle.

PERIDE AR. (*1848 †1906), medic român, originar din Basarabia. A fost profesor la facultatea de medicină din Iași (1885). A publicat o carte despre *reumatism* (1868 și la Paris despre *oase*, probabil teza de doctorat, 1874.

PERIENI, com. rur. jud. Tutova, plasa Simila; 2430 loc.

PÉRIER [perie] **CASIMIR** JEAN PAUL (*1847 †1907), om politic francez. Ministru în mai multe rînduri, prezident de consiliu (1893), a fost ales prezident al Republicei după uciderea lui Carnot (1894), dar un curent ostil s'a format în Cameră și el a socotit nemerit să demisioneze (1895) și să se retragă din viața politică.

PERIEȚI. com. rur. jud. Ialomița, plasa Slobozia; 2210 loc. După legea 1929, are în circ. sa 8 sate.

PERIȘ, stație c. f. jud. Ilfov com. Cocioc, linia București—Ploești.

PERNICE ANGELO, istoric italian. S'a ocupat cu istoria bizantină și cu istoria statelor balcanice. Membru corespondent al Academiei Române (1926).

PERRAULT [pero] CHARLES (*1628 †1703), scriitor francez. Membru al Academiei franceze (1670); fu adversarul clasicismului și susținătorul modernismului în așa numita ceartă dintre antici și moderni; dar renumele îi stă în colecția de basme publicate pentru distracția copiilor lui (1697) și cari deveniră celebre în toată Europa. La noi trad. *Poveștile* (de I. Rășcanu, Bibl. p. t.).

PERRIN JEAN, chimist francez. Profesor de chimie și fizică la facultatea de științe din Paris, distins cu premiul Nobel. S'a ocupat de chestiunea atomului, de problema fluorescenței, etc. A vizitat țara noastră și a ținut conferințe. Membru onorar al Academiei Române (1930).

PERRONCITO EDUARDO (*1852), medic italian. Profesor la școala veterinară din Torino; întemeietorul științei veterinare moderne. A lucrat cu Pasteur și alții la studierea boalelor speciale ale animalelor și a boalelor microbiene cari se transmit omului prin animale. Membru onorar al Academiei Române (1922).

PERROT [pero] GEORGES (*1832 †1914), arheolog francez. A făcut călătorii în Grecia și Asia mică și a publicat opere de arheologie și epigrafie. El a dat textul Testamentului lui August, cunoscut sub numele de *monumentum ancyranum*.

PERSHING [perșin] JOHN (*1860), general american. A comandat trupele în războiul cu Spania cînd a ocupat Filipinele (1899—1903), și în 1917 a fost șeful armatei americane din Franța.

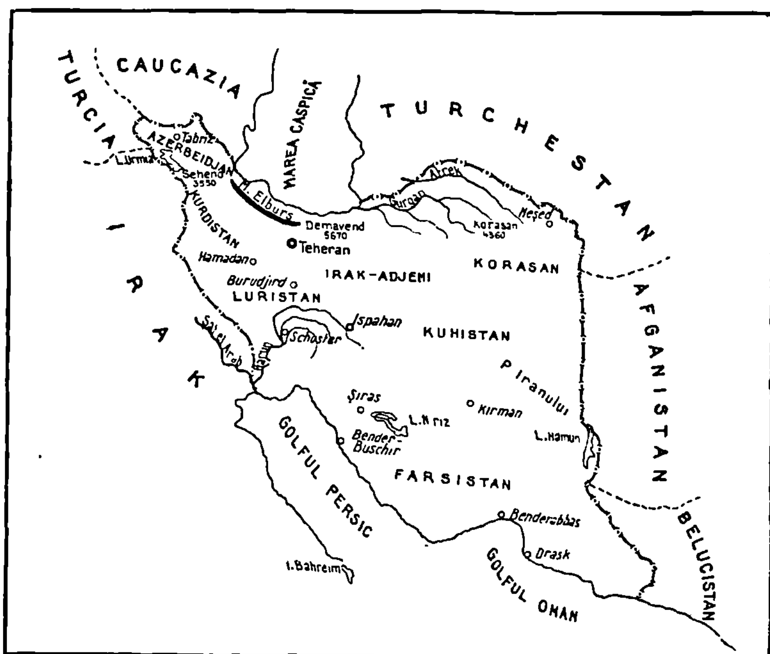
PERSIA (MAMĂLIK-I MAHRUSSEH-I IRĂN), stat în Asia. Se mărginește la N. cu Caucazia, Marea Caspică și Turchestan, la E. cu Afganistan și Belucistan, la S. și S.-V. cu Golful Oman și G. Persic, la V. cu Turcia și Irac. Supraf. 1.645.000 km. p., 9.000.000 loc. Dens. pop. 5,5 loc. pe km. p.

Cuprinde cea mai mare parte din podişul Iranului, care are o înălţime de 1500 pînă la 2500 m. deasupra nivelului mării, iar munţii cari îl închid spre N., N.-V. V. şi S. au înălţimi cari ajung pînă la 5000 m. Aceşti munţi pe de o parte pornesc din Munţii Armeniei, merg pe lîngă M. Caspică sub numele de *Elburz* şi continuă în regiunea *Korasan*, pe de alta coboară tot din spre Armenia şi merg pe lîngă golful Persic prin provincia *Luristan* pînă în *Kirman*; la E. sînt alte şiruri cari fac hotarul spre Afganistan şi Belucistan. Vîrfuri principale: *Demavend* (5670 m.), *Korasan* (4360), *Sahend* (3550), *Zagros* (5180 m.)

Fluvii şi rîuri: *Lar, Atrek, Gurgan* (în M. Caspică), *Heri, Rud, Murgab, Istarab* (în M. de Aral), *Karun* (care se varsă în Şatel-Arab şi astfel în Golful Persic). In centru sînt rîuri cari isvorăsc din munţi şi nu ajung la vreo apă mai mare, ci se pierd în nisipuri sau se varsă în lacuri închise (*Urmia Hamun, Niriz*). Cel mai important din acestea este *Helmend*.

In golful persic stăpîneşte insulele *Bahreim*.

Persia se împarte în 20 de provinicii, din cari mai importante sînt: *Azerbeidjan, Kurdistan. Irak-Adjemi, Luristan, Korasan, Kuhistan, Farsistan*. Cap. **Teheran**. Oraşe pr. *Tabriz* (Tauris), *Ispahan Kirman, Şiras, Abadeh, Bender-Buşir* (Bushir), portul cel mai important la G. Persic, *Buru-djird, Şuster* (Chouster), *Hamadan* (vechia Ecbatana), *Meşed* (Meched).

Harta Persiei.

Persia e un stat foarte vechiu. Scăpînd de supremaţia Asiriei, deveni prin sec. VI a. Chr. un regat puternic, care cuprinse Egiptul (548 a.Chr.), învinse pe Macedoneni şi armatele ei ajunseră la Dunăre; după încercări zadarnice de a supune Grecia, regatul însuşi fu cuprins de Alexandru cel Mare, apoi căzu sub Parţi. In sec. III şi IV Persia se luptă cu Turcii, cu Arabii; prin sec. XI, fu cucerită de Seleucizi, de Mongoli; apoi se ridică prin sec. XVI, formînd noul regat persan, dar iar decăzu, fiind silită în sec. XIX să cedeze Rusiei unele din provinciile sale. In 1906 Şahul Muzafered-Din proclamă o constituţie, pe care succesorul lui o desfiinţă. In timpul războiului mondial a fost atacată şi de Ruşi şi de Turci; iar în anii din urmă e turburată de mişcări bolşevice.

Persan

PERSU GEORGE A. (†1903), medic veterinar român. A fost profesor la Şcoala superioară de medicină veterinară.

PERU (REPUBLICA DEL PERU), stat în America de sud. Se mărgineşte la N. cu Equador şi Columbia, la E. cu Brazilia şi Bolivia, la S. cu Chili şi Oceanul Pacific, la V. cu Oceanul Pacific. Supraf. 1.355.054 km. p.; 5.850.000 loc. Densit. pop. 4,3 loc. pe km. p. Ţară muntoasă, străbătută de *Cordilieri(Anzi)*. Vîrfuri mai importante: *Cuzco* (6153 m.), *Huascan*(6721 m.).

Locuitor din Peru (indigen)

Din cauză că faţă de ţările din E., Peru are munţi înalţi pînă spre Ocean, fluviile şi rîurile pornesc din această ţară şi trec spre E. spre a se vărsa în Oceanul Atlantic. Astfel sînt: *Marañon* cu *Hualaga, Ucayali, Isanas, Rio Madre de Dios, Rio Purus*.

Cap. **Lima**. Oraşe pr. *Callao, Arequipa, Cuzco, Ayacucho, Catacaos*.

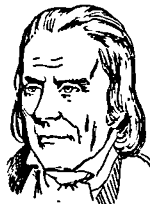
Aci a fost înainte de descoperirea Americei (ca. 1021), regatul *Incaşilor*, în care se desvoltă o importantă civilizaţie. Cucerit de Pizaro (1532), fu provincie spaniolă pînă în 1824, cînd deveni independent prin luptele lui Bolivar.

PERUGIA (fr. PÉROUSE), oraş în Italia (Umbria); 72.995 loc. Are un palat municipal care datează din sec. XIV.

PERUGINO VANUCCI PIETRO (*1446 †1524), pictor italian. A lucrat în Umbria, în Florenţa, în capela Sixtină la Roma. El face parte din prima generaţie a renaşterii italiene. Opere mai cunoscute: *Sfînta familie* (Paris, Louvre), *Schimbarea la faţă* (Perugia), *Punerea în mormînt* (Florenţa).

PESAC ① com. rur. jud. Timiş-Torontal plasa Periam; 2889 loc. ¶ ② staţie c. f. linia Arad—Jimbolia între Periam şi Lovrin.

PESTALOZZI HEINRICH (*1746 †1827), pedagog elveţian. A dus o viaţă agitată, a încercat o sumă de întreprinderi şi în toate a fost nenorocit. După ce a voit să facă grădinărie şi creştere de vite, a deschis o şcoală pentru copii săraci, ca să le dea şi învăţătură şi pregătire pentru viaţă (băieţii, agricultură; fetele, gospodărie şi grădinărie), cunoscută sub numele de şcoala de la *Neuhof* (cantonul Argovie). Ideile sale au devenit cunoscute prin cîteva cărţi, între cari *Leonard şi Gertruda* (tip. la Berlin 1781) şi în timpul revoluţiei franceze s'a văzut numit cetăţean de onoare al Franţei şi a stat cîtva timp la Paris. Intorcîndu-se în Elveţia, a continuat să încerce aplicarea ideilor sale prin diferite instituţiuni, între cari

H. Pestalozzi.

cea din *Yverdon*, cu începuturi fericite, dar părăsită după mari decepţiuni. A publicat atunci şi cărţi importante şi a avut satisfacţia să vadă că Fichte, în discursul său către naţiunea germană, a dat metoda lui Pestalozzi drept model pentru compatrioţii săi. Trad. rom. *Cum îşi învaţă Gertruda copiii* (de E. Bălteanu, 1898), *Leonard şi Ghertruda* (de I. A. Rădulescu-Pogoneanu, 1909).

PEŞTERA ① schit jud. Dîmboviţa, fundat în 1819 de Ioan Baltac. E ascuns ca într'o peşteră între munţi. ¶ ② fost schit cu biserică zidită în 1675 de pîrcălabul Bosie pe malul r. Răut, jud. Orheiu.

PEŞTIŞANI, com. rur. jud. Gorj, plasa Vulcan. Şcoală de meserii (1929).

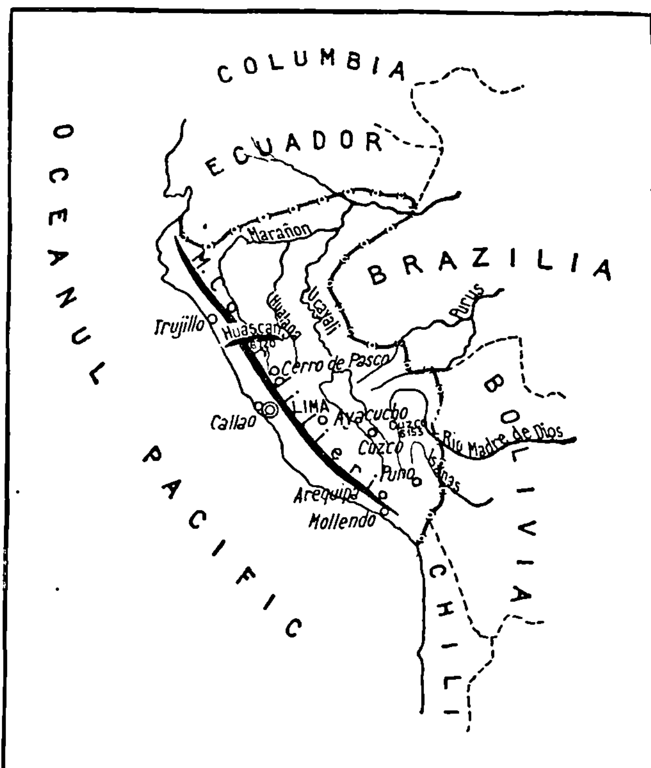
PÉTAIN HENRI PHILIPPE (*1856), mareşal francez. A comandat în 1915 armata de la Verdun, a fost apoi, între 1917—1919, comandantul armatelor de N. şi N.-E.; în 1922 inspector general al armatei franceze.

PETCOVICI VLADIMIR, naturalist sîrb. Profesor la Universitatea din Belgrad. A făcut cercetări şi în România, e membru în asociaţia geologilor carpatici şi a luat parte la reuniunea din Bucureşti. Membru corespondent al Academiei Române (1928).

PETELEA com. rur. jud. Mureş plasa Reghin de jos; 2100 loc. Staţie c. f. între Reghin şi Tîrgu-Mureş.

PETERSBURG, oraş în Rusia, zidit de Petru cel Mare (1703). A fost capitala Rusiei pînă în 1918. In timpul războiului mondial şi-a schimbat numele în *Petrograd*, iar după instalarea regimului bolşevic s'a numit *Leningrad*.

PETICĂ ŞTEFAN (*1877 †1904), ziarist şi scriitor român. A publicat într'un volum trei *Poeme* (1902), iar postum a apărut *Cîntecul toamnei* (1909).

Harta Statului Peru

PETIT DE JULESVILLE [p'ti... jülvil] LOUIS (*1841 †1900) scriitor francez, profesor la şcoala normală superioară. Op. pr. *Istoria limbii şi a literaturii franceze* în 8 vol. (începută 1896).

PETLIURA (†1927), general rus. În timpul mişcărilor revoluţionare ce au urmat după răsturnarea regimului ţarist şi-a organizat o armată de rezistenţă în Ucraina, a fost chiar prezidentul republicei din această regiune, dar a fost învins de armatele sovietice şi silit a se expatria.

PETÖFI SANDOR (ALEXANDRU) (*1822 †1849), poet ungur, ucis în lupta de la Sighişoara, în timpul revoluţiei ungare contra Austriei. Autor al imnului revoluţionar maghiar din 1848. Din operele lui trad. rom. *bucăţi alese* în diferite reviste („Literatorul", 1880, „Familia", „Ramuri", 1908 ş. u., „Convorbiri critice", 1908, „Neamul românesc literar", 1909, „Junimea literară", 1907. „Sămănătorul", 1910) de O. Goga, I. Vulcan, I. U. Soricu, V. Stoica, N. Vulovici, P Dulfu, V. Loichiţă, I. Broşu. In volume: *Apostolul* (de St. O. Iosif, 1896), *Poezii alese* (de St. O. Iosif, 1897), *Funia călăului* (de I. R. Dietrich şi C. Ghiţeanu, 1909, de V. Mircea, ş. a.).

S. Petőfi.

F. Petrarca.

PETRARCA FRANCESCO (*1304 †1374), poet italian, studiă dreptul şi teologia, trăi mai mulţi ani la Avignon (Franţa), unde cunoscu pe *Laura*, căreia îi închină sonetele sale. Trad. rom. puţine: de G. Panu („Conv. lit. VII), A. L. Bolcaş („Familia", XXXII), T. M. Stoenescu („Literatorul", II, partea I).

PETRESCU CEZAR (*1892), ziarist şi scriitor român. Premiu naţional p. proză 1931. S'a făcut cunoscut prin vol. de nuvele *Scrisorile unui răzeş* (1922) şi *Drumul cu plopi* (1924). A publicat alte culegeri şi nuvele şi apoi mai multe romane: *Intunecare* (1927), *Aranca ştima lacurilor*, *Comoara regelui Dromichet*, *Omul din vis*,

PETRESCU DIMITRIE (†1896), fost profesor de astronomie şi geodezie la Facultatea de ştinţe din Bucureşti (1863).

PETRESCU GHEORGHE, jurist român. A fost prezident de secţie la Curtea de Casaţie.

PETRESCU VANGHELI CRUŞOVEANU scriitor român din Macedonia. A publicat *Mostre de dialectul macedo-român* (basme, poezii), 1881.

PETRESCU ZAHARIA (*1841 †1901), medic român. A fost profesor de terapeutică la facultatea din Bucureşti (1870); medic militar, a ajuns la gradul de general şi a fost inspector medical. Membru corespondent al Academiei Române (1885). Opere pr. *Elemente de farmacologie*, 1870; *Elemente de terapeutică*, 1884; memorii şi rapoarte prezentate la diferite congrese.

PETREŞTI ① com. rur. jud. Alba, plasa Sebeş; 2490 loc. ¶ ② com. rur. jud. Iaşi, plasa Copou; 2155 loc. St. c. f. între Vasile-Lupu şi Bălţi.

PETRI VASILE, pedag. român în Transilvania, director al şcoalelor grăniţereşti, profesor la pedagogiul din Deva. A dat directive noi în activitatea corpului didactic primar: cărţi didactice (*Abecedar*, 1864, *Legendar*) şi cărţi de metodică (*Scriptolegia*, 1872, *Plan de lecţiuni*). A condus revista *Şcoala română* de la 1878 pînă la 1881.

PETRICEICU ŞTEFAN, domnitor al Moldovei 1672—1674. Avînd Turcii războiu cu Polonii, cer boerilor să aleagă pe unul din ei în locul lui Duca cel mazilit şi pus la închisoare. Clucerul Petriceicu,

luînd astfel domnia, servi intereseleTurcilor, fără a prejudicia pe ale ţării; dar mai tîrziu se hotărî a părăsi pe Turci şi a trece în partea Polonilor(contra părerii boerilor şi în special a lui Miron Costin). Se înţelese cu Grigore Ghica din Muntenia şi amîndoi trădară pe Turci şi înlesniră Polonilor o mare victorie sub zidurile Hotinului (10 Noembrie 1873). Această politică nu le-a fost de mare folos, fiindcă Polonii nu i-au putut ajuta în deajuns şi şi-au pierdut tronul. Petriceicu a fugit în Polonia şi acolo a rămas.

PETRICENI, com. rur. jud. Storojineţ, plasa Dumbrava-Roşie; 4427 loc. Staţie c. f. între Dorneşti şi Adîncata.

PETRICU IOAN (†1902), fost profesor de chimie anorganică la Facultatea de ştiinţe din Bucureşti (1895).

PETRILA, com. rur. jud. Hunedoara, plasa Petroşeni; 10.926 loc.

PETRINI PAUL (*1847 †1924), medic român. Doctor de la Paris şi intern al spitalelor. Profesor de anatomie la facultatea de medicină din Bucureşti (1888), medic primar al Aşezămintelor Brîncoveneşti. A înfiinţat muzeul de anatomie la facultatea din Bucureşti. A fost de mai multe ori senator. Op. pr. *Des injections hypodermiques de chlorhydrate de narcéine*, teză, 1871, Paris; *La lèpre en Roumanie*, 1897.

PETRINI-GALAŢI M. (*1846 †1926), medic român. Profesor de clinică dermatologică la facultatea de medicină din Bucureşti, director general al Serviciului sanitar. A publicat articole în rev. „România medicală", „Spitalul" ş. a. Dintre volume, cităm: *Le traitement de la syphilis*, 1889; *Lecţiuni de clinică dermatologică*, 1891; *Lecţiuni asupra boalelor de piele*, 1892.

PETRINO ALEXANDRU (*1824 †1898), om politic român în Bucovina. A fost deputat în Dieta Bucovinei şi în Camera din Viena, a fost şi ministru în 1870; a stăruit pentru curentul autonomist şi a ajutat mişcarea economică românească, înfiinţînd o bancă în fruntea căreia a stat el însuşi.

Dim. Petrino.

PETRINO DIMITRIE (*1846 †1878), scriitor român din Bucovina. După o viaţă aventuroasă, a fost nevoit să vie în Iaşi (1875), unde a fost numit prin sprijinul membrilor „Junimei", bibliotecar. A murit în Bucureşti. Multe din poeziile sale au fost publicate în „Convorbiri literare" şi în volume: *Flori de mormînt* (1869), *Lumini şi umbre* (1870), *Raul* (1875). A fost membru corespondent al Academiei Române. (1877).

PETROGRAD ☛ PETERSBURG.

PETRONIUS ARBITER CAIUS († ca. 66 p. Chr.), poet latin, avu mare trecere la curtea lui Neron, care însă îi porunci să se sinucidă, ceea ce făcu în mijlocul unui somptuos banchet. Lui i se atribue fragmentul de roman *Satyricon*, transmis din antichitate. Trad. rom. de G. Popa-Liseanu în rev. „Flacăra", 1921—22, de I. M. Marinescu în volum, 1923, şi sub titlul *Orgia romană*, 1918.

PETROŞANI (sau PETROŞENI) ① com. urb. jud. Hunedoara plasa Petroşeni; 14.000 loc.; aci sînt vestitele mine de cărbuni. Are un gimnaziu de fete şi un liceu de băeţi. În apropierea acestei comune s'au petrecut fapte importante la începutul războiului pentru întregire După luptele din zilele de 14—22 Septembrie 1916, localitatea a fost ocupată de armata inimică; armata română o reia în ziua de 24 Sept., după o puternică contraofensivă; dar nu se poate folosi mult de acest succes, căci o pierde din nou în ziua de 2 Octombrie şi de atunci încep mişcările de retragere dincoace de vechile hotare. ¶ ② staţie c. f. linia laterală de la Subcetate la Lupeni.

PETROŞIŢA ☛ PIETROŞIŢA.

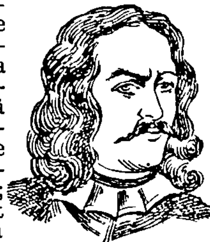
PETROVA, com. rur. jud. Maramureş, plasa Vişeu; 3972 loc.

PETROVICI IOAN (*1882), scriitor român şi om politic. Profesor de filozofie la facultatea de litere din Iaşi. A fost ministru de instrucţie în guvernele prezidate de G-ral Averescu (1920 şi 1926). Membru corespondent al Academiei Române (1927). A publicat poezii(1901—1910), articole biografice (*Amintiri universitare*, 1920, *Figuri dispărute*, 1924), studii filozofice (*Cercetări filozofice*, 1907, *Introducere în metafizică*, 1924), discursuri (*Momente solemne*, 1927), relaţiuni de călătorie (*Raita prin ţară*, f. a.).

PETRU, sfînt din Lampsac, prăznuit de biserica ortodoxă la 18 Maiu. Pe timpul împăratului Decius a fost martirizat, fiindcă n'a vrut să jertfească idolilor şi a stăruit în credinţă.

PETRU SFÎNTUL (* ca. 10 a. Chr. † ca. 67 p. Chr.), primul din cei 12 apostoli. Se numea Simon înainte de a fi chemat de Isus. A trăit aproape de el şi evangheliile povestesc multe din faptele sale. A asistat la schimbarea la faţă a lui Hristos. Cînd trupa de soldaţi a înconjurat pe Hristos ca să-l aresteze după trădarea lui Iuda, Petru a scos sabia şi a tăiat urechia unui ofiţer. Atunci i-a zis Isus: „Pune sabia în teacă! cine scoate sabia, de sabie va pieri". Precum îi prezisese Isus, în noaptea judecăţii. cuprins de frică s'a lepădat de trei ori de învăţătorul său, lucru de care s'a căit toată viaţa. După înviere, Mîntuitorul s'a arătat apostolilor şi le-a poruncit să meargă în toată lumea pentru a predica evanghelia. Petru începu întîiu în locurile unde trăise Domnul, apoi călători în Antiohia şi în alte ţări şi apoi la Roma, unde în timp de 25 de ani lucră pentru organizarea bisericii; de aceea este socotit drept *primul papă*. A avut să sufere mult din pricină că a combătut pe Simon Magul, care dobîndise admiraţiunea lui Neron. Înştiinţat că va fi arestat, a plecat din Roma. In drum i-a ieşit înainte Domnul Isus şi cînd l-a întrebat Petru: *Quo vadis, Domine?* (unde te duci, Doamne?) i-a răspuns: *Mă duc la Roma ca să fiu răstignit a doua oară.* Apostolul a înţeles, s'a înapoiat şi s'a predat autorităţilor. A murit ca martir, după unii în aceeaşi zi cu Sf. Pavel. De aceea biserica creştină îi sărbătoreşte pe amîndoi în aceeaşi zi.

PETRU I ALEXEIEVICI zis **CEL MARE** (*1672 †1725), împărat al Rusiei. Incoronat ţar la vîrsta de 10 ani (1682) împreună cu fratele său Ivan, care muri după scurt timp, se instrui singur cu ajutorul mai multor streini din Moscova şi începu să organizeze o armată după modelul european şi să pregătească flota (lucra el însuşi la construcţia vaselor). A făcut două călătorii în Europa occidentală: întîiu, cu nume de simplu lucrător, în Germania, Olanda şi Anglia (1697); apoi în Franţa (1717); tot timpul îl întrebuinţa ca să studieze organizaţia şi viaţa din oraşele vizitate. Pentru a asigura ţării sale o eşire la mare, a întreprins războaie numeroase. mai ales cu Suedia şi cu Turcia şi a ajuns să ocupe teritorii importante la Marea Baltică. A introdus cu forţa toate formele externe ale civilizaţiei occidentale, luptînd cu împotrivirea clasei boereşti, care provocă mai multe revolte, dar el le reprimă cu mare cruzime; pînă şi costumul occidental l-a introdus şi a silit pe Ruşi să-şi taie bărbile. S'a ocupat de organizarea administrativă şi financiară, de progresele instrucţiei; a întemeiat oraşul *Petersburg*, unde şi-a mutat capitala, a supus puterea eclesiastică celei politice, desfiinţînd partiarhatul şi instituind sinodul, care avea în sînul său un procuror reprezentant al ţarului. Autoritatea lui a fost imensă: i s'a dat titlul de împărat şi numele de *mare*. Pentru istoria noastră el are mare însemnătate, de la el au început legăturile mai apropiate cu principatele. In 1711 Dim. Cantemir, Domnul Moldovei, s'a aliat cu el şi a suferit consecinţele înfrîngerii comune. De atunci Sultanii au început a trimite

Petru I.

ca domni pe diferiţi Greci din Fanar. In privinţa „testamentului" politic (prin care se urmărea cucerirea Constantinopolului) cercetările istorice au ajuns la încheierea că nu aparţine lui Petru, ci este inventat la începutul sec. XIX spre a da un fel de justificare necontenitelor războaie ale Ruşilor contra Turcilor.

PETRU zis **ARON**, fiu nelegitim al lui Alexandru cel Bun a domnit în Moldova sau o singură dată (Iorga) între 1451—1457 sau de trei patru ori (Xenopol) între 1444—1457, fie în unire cu fratele său Ştefan apoi cu nepotul său Alexandru, fie singur. El ucise pe fratele său Bogdan şi, la rîndul lui, fu gonit de fiul acestuia Ştefan (devenit cel Mare); se duse în Polonia sperînd ca, prin ajutorul de acolo, să reia tronul; dar interesele Polonilor hotărîră altfel şi de aceea fugi în Transilvania. Primit bine de regele Mateiu Corvin, care voia să aibă un mijloc de amenințare faţă de Ştefan. el însoţi — se zice — armata ungurească în expediţia în Moldova, dar, lupta de la Baia terminîndu-se cu victoria lui Ştefan, se întoarse în Transilvania, unde mai tîrziu (pe la 1569) fu ucis de oamenii lui Ştefan.

PETRU zis **CERCEL**, ☛ Cercel.

PETRU ERMITUL († ca. 1115), considerat ca iniţiatorul primei cruciade prin predicile cari stîrneau entuziasmul mulţimilor. „*Dumnezeu voeşte!*" erau cuvintele pe cari le repeta.

PETRU II ALEXEIEVICI (1716-1730), împărat al Rusiei între 1727-1730, făcu un tratat de delimitare cu China

PETRU KARAGHEORGHEVICI (*1846 †1921), prinţ sîrb, fiul lui Alexandru K. A trăit mult timp în streinătate, a servit în armata franceză în timpul războiului din 1870; a fost proclamat rege al Serbiei în 1903, a suferit nevoile începuturilor nenorocite ale războiului din 1914, dar s'a putut bucura de izbînda finală.

Petru I al Serbiei.

PETRU III zis **CEL MARE** (*1236 †1285), rege al Aragonului (din 1276 şi al Siciliei (din 1282).

PETRU I MUŞAT, domn al Moldovei (ca. 1375—ca. 1391), după uciderea lui Iuga Coriatovici. După unii (Iorga) se trăgea din familia întemeietorului Bogdan printr'o femee numită *Muşata*; după alţii (Xenopol) aparţinea unei familii din Muntenia, a Muşeteştilor, poate înrudită cu Basarabii. După Grigore Ureche, a domnit 16 ani. A căutat să menţină prietenie şi cu regele Poloniei şi cu al Ungariei.

PETRU II, fiul lui Ştefan Muşat, a domnit în Moldova, dar data e nesigură (Xenopol: 1395—99, Iorga: 1448—49). Se pare că a domnit cîtva timp împreună cu fratele său Ştefan, apoi s'au despărţit şi au luptat pentru tron, ceeace a adus o expediţie a Polonilor spre a ajuta — pare-se — pe Ştefan.

PETRU I zis **PĂTRAŞCU CEL BUN** (†1557), domn al Munteniei între 1553—1557. Era fiul lui Radu Călugărul şi tatăl lui Mihaiu Viteazul şi al lui Petru Cercel. A domnit puţin. A fost invitat de Turci să treacă în Ardeal ca să-i ajute în stăpînirea acestei ţări. A fost otrăvit de un boer Socol, care voia să devină domn.

PETRU zis **ŞCHIOPUL**, domn al Munteniei (1559-1568) şi de trei ori al Moldovei (1574—1577, 1578—1579, 1582—1591). Era fiul lui Mircea Ciobanul şi al Doamnei Kiajna. A domnit întîiu în Muntenia sub regenţa mamei sale, cu greutăţi mari, fiind în mai multe rînduri atacat de boerii pribegi din vremea lui Mircea şi ar fi putut să continue, dacă nu ar fi intervenit cearta între mamă-sa şi Mihail Cantacuzino, om influent la Constantinopol, care voia să ia în căsătorie pe sora lui Petru şi fu refuzat. De aci urmă nu numai mazilirea acestuia, dar şi trimiterea în exil. Dar iscusinţa Kiajnei şi cadourile bogate ce ştia să facă la momentul potrivit, izbutiră ca după 6 ani, să dea fiului său de astă dată tronul Moldovei. Acum Petru, în vîrstă matură, urmă o politică personală, sprijinindu-se pe elementul boeresc. Poate că de aceea a fost puţin iubit de ţărani: ei au ajutat năvălirile pretendenţilor cari îl răsturnară de două ori: în 1577 veni Nicoară Potcoavă, îl învinse, dar nu putu păstra tronul, fiindcă Turcii reintronară pe Petru; în 1878 veni Alexandru Potcoavă şi lucrurile se întîmplară la fel. Dar peste un an şi cîteva luni Turcii îl maziliră şi-l trimiseră în exil la Alep. De aci isbuti să scape şi să vie din nou în 1582 la tron. Acum căută să-şi dobîndească un nou sprijin prin legăturile ce stabili cu Papa Sixtus şi deci şi cu Polonii. Incurajînd cultul catolic, fiind lăudat în scrisorile ce primea, încercă să dobîndească prin Turci tronul Poloniei (la moartea lui Ştefan Bathori. 1586), fără a izbuti. Soarta însă nu-i surîse mult timp. Se iviră mai mulţi pretendenţi şi unii veniră chiar cu oştiri streine. De aceea, temîndu-se poate că va pierde bunăvoinţa Turcilor, fugi din ţară în August 1591 şi, după ce rătăci prin cîteva state apusene, muri la Innsbruk cîndva după 1593 (căci la această dată e pomenit ca fiind în viaţă).

Petru Şchiopul.

PETRU zis **CAZACUL**, domn al Moldovei cîteva luni în anul 1592. Venind cu oşti căzăceşti, răstoarnă pe Aron Tiranul, dar este gonit de o armată trimisă de Sigismund Bathori după cererea Turcilor.

PETRU zis **RAREŞ** (†1546), domn al Moldovei 1527—1538 şi 1541—1546. Era fiu natural al lui Ştefan cel Mare şi năzuia la tronul Moldovei încă din timpul lui Bogdan, dar nu-şi realiză dorinţa decît la moartea lui Ştefăniţă (1527), cînd boerii pribegi îl proclamară Domn. Legenda spune că era pescar şi a primit vestea alegerii sale cînd se afla în drum cu un convoiu de care cu peşte. Rareş a făurit planuri îndrăsneţe. Murind regele Ungariei Ludovic, se iviră doi competitori: Ioan Zapolia, principele Transilvaniei, şi Arhiducele Ferdinand. Rareş, care stăpînea în Transilvania cetăţile Ciceul şi Cetatea de Baltă şi susţinea un episcop la Vad, fu întîiu partizanul lui Ferdinand, dar apoi, cînd Turcii voiră să dea tronul Ungariei lui Zapolia, Rareş trecu în partea lui. Aceste împrejurări îi dădură ocazie să facă mai multe incursiuni în Transilvania, să dobîndească cetatea Bistriţei şi să obţină victorii contra Saşilor din Braşov şi Bistriţa; în felul acesta ajunse la un moment să stăpînească de fapt o mare parte din teritoriul Transilvaniei, cu gîndul de a avea şi o stăpînire de drept. Somat de Zapolia şi ameninţat cu intervenirea Turcilor, renunţă la planul său şi-şi întoarse privirea spre Polonia, cerînd restituirea Pocuţiei. Refuzat de Poloni, ocupă provincia, dar o pierdu în urma înfrîngerii de la Obertin (1531); după aceasta urmară incursiuni de o parte şi de alta, fără să se poată ajunge la un acord. Polonii intervenirä la Sultan, care începu mijlociri pentru aceasta. In acest scop fu trimis Veneţianul Gritti, dar, temîndu-se de vreo cursă, nu se duse în Moldova; mai tîrziu se duse în Transilvania ca să reguleze afacerile de acolo, în urma încheierii păcii dintre Turci şi Ferdinand. Acolo Gritti fu ucis de Unguri şi capul lui trimis lui Petru, împreună cu doi fii, pe care el îi ucise. Temîndu-se de urgia Turcilor, făcu alianţă cu Ferdinand; dar cînd Soliman porni cu armată contra lui, nu dobîndi nici un ajutor. Părăsit şi de

Petru Rareş (după o frescă de la Probota).

boeri şi de trupe, fu silit să fugă peste munţi şi să se închiză în cetatea Ciceului. Aci rămase pînă în 1540, cînd se duse la Constantinopol şi reuşi prin iscusinţă şi dare de bani să ia din nou domnia în 1541. In această domnie urmăreşte un joc dublu: se aliază în ascuns cu Ioachim, marchizul de Brandeburg, în vederea unui războiu contra Turcilor, dar, după ce războiul e început, ajută pe Turci şi, cînd vede că puterile creştinilor sînt înfrînte de păgîni, rămîne de partea Sultanului. Rareş a murit în scaun în Septembrie 1546. Intre alte ecouri ale vieţii lui în literatura noastră cităm: *Visul lui Petru Rareş*, poezie de V. Alecsandri, *Luceafărul*, dramă de Barbu Delavrancea.

PETRU şi ASAN (secol. XII), fraţi din peninsula Balcanică, trimişi ca deputaţi ai Românilor la împăratul Isac II Angel; ei răsculară poporul românesc din părţile acelea şi, uniţi cu Bugarii, întemeiară imperiul *româno-bulgar*.

PETRUSZEWICZ A. S. CANONIC (†1913), istoric polon, fost membru onorar al Academiei Române (1890). A editat cronici, a publicat monografii din cari unele interesează trecutul nostru: *Torturarea domnitorului moldovean Ioan Potcoavă*, 1876; *Cine au fost Cnejii valahi*, 1877; *Regele Poloniei Ioan III şi Moldova*, 1898.

PEUCER GASPAR (*1525 †1602), savant german (matem. medic.), profesor la universitatea din Wittenberg. Elev şi ginere al lui Melanchton, s'a ocupat şi de propagandă religioasă (calvină), pentru care a suferit şi cîţiva ani de închisoare.

PEUPLE ROUMAIN (LE). ziar politic apărut în Bucureşti 1885—86 sub direcţia lui *N. Blaramberg*.

PEUTINGER CONRAD (*1465 †1578), savant german. Sub numele lui s'a publicat o hartă a drumurilor din imperiul roman făcută prin sec. III şi păstrată într'o copie de la 1264 *(Tabula peutingeriana)*. Originalul se găseşte la bibl. din Viena.

PHEREKYDE MIHAIL (*1842 †1926), om politic român. A fost advocat; deputat (1875) şi senator în multe legislaturi, vice-preşedinte şi preşedinte al Camerei şi al Senatului; ministru de justiţie în guvernul de concentrare prezidat de M. C. Epureanu (1875), de lucrări publice în guvernul lui I. Brătianu în 1878, de justiţie în guvernul lui Dim. Brătianu în vremea încoronării (1881), apoi în guvernele prezidate de Ion C. Brătianu pînă la 1888, avînd portofoliul justiţiei şi al externelor, cu o întrerupere de cîţiva ani cît timp a fost ministru plenipotenţiar la Paris; ministru de interne în 1897 (cab. D. Sturdza) şi în 1909 (cab. I. I. Brătianu). ministru de stat în guvernul concentrat al războiului (1916), în fine min. de externe în 1918 (cab. Brătianu).

PHEREKYDE SCARLAT (*1841 †1914), jurist român. A fost prim-prezident al Curţii de Casaţie.

PHILIPPIDE ALEXANDRU (*1859), filolog român. A fost profesor la un liceu din Iaşi şi apoi (1896) la Universitatea de acolo. S'a făcut cunoscut prin o lucrare bibliografică şi biografică *(Introducere în istoria limbii şi literaturii române*, 1888); a publicat articole de critică în „Convorbiri literare" şi în „Viaţa românească", cercetări asupra elementelor limbii şi diferite etimologii *(Altgriechische Elemente*, 1897, *Rumänische Etymologien)*, *o gramatică* elementară a limbii române 1897) şi primul volum din Istoria limbii române, (cuprinzînd *Principii de istoria limbii* (1894 . In anii din urmă a dat la lumină două mari volume despre *Originea Românilor*: I. Ce spun izvoarele istorice 1923. II. Ce spun limbile română şi albaneză, 1928.

PHYSIOLOGUS, culegere de povestiri populare legendare despre viaţa animalelor. E de origine bizantină şi, de prin sec. V după Chr., s'a răspîndit traducîndu-se în diferite limbi (etiopică, armeană, siriană, etc.). Ecouri din aceasta găsim în *Invăţăturile lui Neagoe*, apoi multe părţi cuprinse în cartea noastră de literatură poporană scrisă numită *Floarea darurilor*, care s'a tipărit prima oară în 1700 (Snagov).

PIACENZA, oraş în Italia; 431.717 loc. (☛ ITALIA .

PIANUL-DE-SUS, com. rur. jud. Alba, plasa Sebeş; 2003 loc.

PIARIŞTI, congregaţie de călugări fundată în 1607 la Roma avînd de scop educaţia copiilor.

PIATRA ① com. rur. jud. Romanaţi, plasa Oltul de-sus; 2380 loc. Are o şcoală de meserii (1929). La 3 km. e staţia c. f. numită *Piatra-Olt*, pe linia principală Bucureşti — Craiova; de aci porneşte linia Rîmnicul-Vîlcii—Sibiu şi linia spre Caracal—Corabia. ¶ ② c. r. jud. Teleorman, plasa Zimnicea; 5656 loc. După legea 1929, centrul circumscripţiei cu 4 sate.

PIATRA ARSĂ, pisc jud. Prahova, alt. 2120 m.

PIATRA CRAIULUI ① vîrf de munte în munţii Făgăraşului (jud. Muscel). La S. E. este pasul Bran. ¶ ② staţie c. f. aproape de Ciucea (9 km.) pe linia principală Bucureşti—Oradea.

PIATRA DIN CASĂ, comedie de V. Alecsandri, scrisă în Italia în 1847, reprezentată pentru prima dată în Iaşi la 3 Maiu 1847 în folosul „arşilor" din Bucureşti (în focul cel mare, cîntat de Anton Pann).

PIATRA-[NEAMŢU],com. urb. cap. jud. Neamţ; 26.000 loc. Staţie c. f. capul liniei laterale de la Bacău. Staţiune climaterică, 300 m. altitudine. Are liceu de băeţi, şc. secundară d fete, şc. profesională de fete şi şc. de meserii.

PIATRA ROŞIE, numele a două dealuri din jud. Tulcea (lîngă com. Cerna şi lîngă oraşul Isaccea).

PIC [picĭ] IOSIF LADISLAU, istoric ceh, profesor la Universitatea din Praga. Op. pr. *Ueber die Abstammung der Rumänen*, 1880; *Der nationale Kampf gegen das ungarische Staatsrecht*, 1882; *Die rumänischen Gesetze und ihr Nexus mit dem byzantinischen und slavischen Recht*, 1885 (trad. în l. franceză, Buc. 1887); *Zur rumänisch-ungarischen Streitfrage*, 1886.

PICARD [picar] EMILE (*1856), matematic francez. Fost profesor la Sorbona. Membru onorar al Academiei Române (1911).

PICK BEHRENDT, numismat german. Conservatorul cabinetului numismatic ducal din Gotha. Membru onorar al Academiei Române (1914).

PICO DELLA MIRANDOLA IOAN (*1346 †1494), filozof italian vestit prin erudiţia sa: în 1486 anunţă că va susţine în public la Roma 900 de teze despre cele mai variate subiecte (*de omni re scibili)*. Osîndit de autorităţile bisericeşti, se refugiă în Franţa, de unde mai tîrziu se întoarse şi se aşeză la Florenţa.

PICOLO NICOLAE, medic grec în Bucureşti. A ocupat şi funcţiuni publice: şeful censurii, director al eforiei şcoalelor (pe la 1836 şi urm.).

PICOT [pico] ÉMILE (*1844 †1918), filolog francez. A fost secretar al Domnitorului Carol în 1866; vice-consul al Franţei în Timişoara mai mulţi ani de la 1869; profesor de limba română la Şcoala de limbi orientale din Paris. Membru onorar al Academiei (1879). A publicat (în colab. cu G. Bengescu) un studiu asupra lui *Alexandru cel Bun* (1882), o colecţie de *poezii poporane ale Românilor din Serbia* (1889), o *Bibliografie corneliană* (1875), textul şi traducerea *Cronicei lui Grigore Ureche* (1878), *Biografia şi bibliografia lui Nicolae Milescu* (1883).

Tip de Piei-Roşii

PICTET [picte] RAOUL (*1842 †1929), chimist elveţian. A reuşit să lichefieze idrogenul şi azotul; a construit o maşină pentru producerea frigului pe cale industrială. A scris şi o operă de filozofie a ştiinţei: *Essai d'une méthode générale de synthèse chimique*.

PIEI-ROŞII, nume dat unora din locuitorii primitivi ai Americii, pe cari Europenii i-au găsit acolo şi

i-au numit în primele timpuri *Indieni*. Ei locuesc mai mult în Statele-Unite şi în Mexic şi se împuţinează treptat.

PIELEŞTI, staţie c. f. jud. Dolj între Piatra-Olt şi Craiova.

PIEMONT, regiune din Italia, supr. 29.349 km. p. (Turin, Alexandria, Novara, Coni). Pînă în sec. XI erau aci multe state mici; de atunci încep a se grupa pentru a forma în sec. XV un singur stat. Acesta a fost sîmburele unităţii Italiei.

PIERRON ALEXIS (*1814 †1878), profesor francez; traduse multe opere din elineşte (*Metafizica* lui Aristotel, *Teatrul* lui Eschil) şi publică *Istoria literaturii elene* (1850) şi a *literaturii latine* (1852).

PIETIŞTI, adepţii unui partid religios care s'a produs în sînul protestantismului german pe la 1670, avînd drept centru Universitatea din Leipzig, apoi pe cea din Halle. Ei n'au format o sectă, ci au urmărit numai o prefacere a cadrelor servitorilor bisericeşti. Cu oarecare înclinare spre ascetism, ei osîndeau teatrul, dansul şi chiar plimbarea recreativă. Pe la mijlocul sec. XVIII mişcarea a început a pierde din influenţa sa.

PIETRELE-DOAMNEI, masiv stîncos între jud. Fălticeni (azi Baia) şi jud. Suceava. Prezintă o frumoasă privelişte şi despre el circulă în popor diferite legende. Carmen Sylva s'a inspirat din ele şi a scris povestea *Pietrele Doamnei*.

PIETRELE-FETEI, munte jud. Rîmnicul-Sărat com. Jitia, alt. 1280 m.

PIETRICICA, munte jud. Neamţ în faţa oraşului Piatra.

PIETROAIA, staţie c. f. jud. Dîmboviţa, în tre Titu şi Goleşti linia Bucureşti—Piteşti.

PIETROASA, ① culme de munţi jud. Bacău. ② com. rur. jud. Bihor; plasa Vaşcău; mine de mangan.

PIETROASA-DE-JOS, com. rur. jud. Buzău pe coasta muntelui Istriţa; plasa Tohani; 2456 loc. Aci s'a găsit tezaurul zis de la Pietroasa sau Cloşca cu pui. După legea 1929, sat circ. com. Sărăţeanca.

PIETROIU, com. rur. jud. Ialomiţa, plasa Feteşti; 2740 loc. După legea 1829, sat circ. com. Cocargeaua.

PIETROSUL, vîrf în masivul zis munţii Rodnei alt. 2300 m.

PIETROŞANI, com. rur. jud. Vlaşca, plasa Dunărea, 4894 loc. Are o şcoală de economie casnică (1929).

PIETROŞIŢA, com. rur. jud. Dîmboviţa plasa Pucioasa, pe malul Ialomiţei; 2839 loc. Are izvoare de apă minerală. Staţie c. f. linia Titu-Tîrgovişte. După legea 1929, are în circ. sa 9 sate.

PIGMALION (PYGMALION), rege legendar din Cipru, care sculptase o statuă de fildeş reprezentînd o femee şi se înamorase de ea.

PILAT DIN PONT (PONTIUS PILATUS) († ca. 39), guvernator al provinciei Iudeea, în timpul procesului lui Isus. Nefiind convins de vinovăţia lui şi neavînd curajul să-l scape, îşi spălă mîinile şi zise: *Sînt nevinovat de sîngele acestui om*. Actul lui a devenit simbolic, spre a arăta pe un om onest, dar lipsit de energie pentru a opri un fapt rău.

PILAT CONSTANTIN (*1838 † 1922), ofiţer român. Sublocotenent în 1858, căpitan în 1865, a luat parte la mişcarea de la 11 Februarie 1866, fiind între cei cari au prezentat lui Cuza actul de abdicare; s'a angajat în armata franceză şi a luptat în războiul din 1870, a reintrat în armata română în timpul războiului din 1877; a înaintat apoi pînă la gradul de general de divizie.

PILSEN (ceh. PLIZEN), oraş în Cehoslovacia (Boemia); 88.416 loc.; vestit prin berea ce se fabrică acolo.

PILSUDSKI IOSIF (*1867), om politic şi militar polon. A trăit pînă la războiul mondial în Polonia stăpînită de Ruşi şi a fost, chiar ca student, un element de agitaţie naţionalistă, a suferit şi 5 ani de închisoare în Siberia. La începutul războiului 1914 el formează un corp de soldaţi cu cari luptă în rîndurile Austro-Germanilor contra Rusiei. După ce Polonia rusească e ocupată de aceştia, el începu agitaţia contra lor, împiedicînd recrutările şi rechiziţiile şi contribui la crearea statului polon. El fu ales preşedinte al comisiunii militare şi apoi la 14 Noembrie 1918 şef al statului şi al armatei. In această calitate duse lupta contra armatelor sovietice cari nu voiau să primească liberarea Polonilor de sub jugul rus. Momente grele avu mareşalul în 1920, cînd Ruşii înaintase pînă aproape de Varşovia, dar dobîndi o victorie strălucită contra lor şi stabili hotarele din spre Răsărit. A fost preşedinte al Republicei pînă în 1922, cînd s'a retras, rămînînd numai şef al statului-major. In 1926, socotind că siguranţa ţării e periclitată din cauza luptelor politice, răsturnă cu ajutorul armatei, pe preşedintele şi guvernul de atunci şi în guvernul format sub noul preşedinte al Republicei, primi portofoliul afacerilor militare şi al celor externe şi de atunci el a rămas, ocupînd diferite situaţiuni înalte, arbitrul vieţii politice, bucurîndu-se de încrederea deplină a poporului. A vizitat de multe ori ţara noastră.

PILUL, com. rur. jud. Arad, plasa Chişinău; 2047 loc.

PIMEN CUVIOSUL († ca. 451), prăznuit de biserica ortodoxă la 27 August. S'a retras în pustie şi a trăit în post şi rugăciuni, formînd o comunitate cu mai mulţi fraţi întru pustnicie.

PIMEN GEORGESCU (*1853), prelat român. Episcop al Dunării de jos (1902); mitropolit al Moldovei (1909); membru onorar al Academiei Române (1918). A fost profesor de teologie dogmatică şi simbolică la facultatea de teologie din Bucureşti.

PINACOTECA STATULUI (înf. 1864), aşezată în palatul Ateneului Român din Bucureşti. Cuprinde tablouri vechi şi noi de pictori români şi streini şi o colecţie de sculpturi. Director: pictorul *G. Petraşcu*.

PIND sau MUNŢII PINDULUI, şir de munţi în Grecia, încep în Albania şi se desvoltă în Grecia paralel cu Adriatica. Înălţimea cea mai mare o atinge vîrful *Moaşa* al m. Smolica, 2575 m. Pindul are mai multe ramuri.

PINDAR (* ca. 521 † ca. 441 a. Chr.), poet grec liric. Autorul vestitelor *ode*, adresate mai ales învingătorilor în jocurile olimpice. Trad. rom. puputine de Artur Berar, V. Bogrea, G. Murnu, I. Al. George.

PINI, consul rus în Bucureşti în 1821. La instalarea domnitorului Grigore Ghica (1822), el s'a dus la Sibiu şi de acolo a uneltit prin boerii nemulţumiţi mai multe revolte, unele destul de serioase, sperînd să justifice o intervenţie a armatei ruseşti care sta gata la Prut. Nereuşind, a fost silit să se retragă.

PINTEA VITEAZUL, erou din poeziile noastre populare.

PINZGAU, regiune din Austria (Salzburg), renumită pentru frumoasele bovine ce se cresc acolo.

PIONUL ☞ CEAHLĂU.

PIPERA com. rur. jud. Ilfov, plasa Băneasa. Staţie c. f. lîngă Bucureşti linia spre Feteşti—Constanţa. Aerodrom şi garaje p. aeroplane.

PIPIRIG, com. rur. jud. Neamţ, plasa Cetatea-Neamţului. După legea 1929, sat din circ. com. Vînătorii-Neamţului. Vorbeşte de această localitate Creangă în Amintiri şi Vlahuţă în Schiţele de călătorie. E acolo şi un pîrău cu acelaşi nume.

PIPOŞ IOAN (*1822 †1888), magistrat şi om politic român. A luat parte la luptele din Transilvania în 1848; apoi sub regimul austriac a fost magistrat, prefect şi în 1865 membru în Camera magnaţilor. A lucrat pentru întemeierea gimnaziului român din Brad.

PIPOŞ PETRU, magistrat român din Transilvania. A fost membru la tribunalul din Tîrgul Mureş. In 1858—63 a fost funcţionar în cancelaria consulară austriacă din Bucureşti.

PIPOŞ POMPILIU (*1857 †1893), ziarist român din Transilvania, stabilit în Cernăuţi (1891), unde a lucrat la „Gazeta Bucovinei".

PIR, com. rur. jud. Sălaj, plasa Tăşnad; 2540 loc.

PIRAMIDE (**PYRAMIDE**), vestite în Egipt sînt trei cari se atribue regilor: *Cheops, Chefren* şi *Michenrinos*. Cea mai mare e înaltă de 146 m. În lăuntrul lor sînt mormintele regilor.

PIRANDELLO LUIGI (*1867), dramaturg italian. Director la *Teatro d'arte* la Roma. Trad. rom.: *Şalul negru* (de A. Marcu), *Datoria doctorului*, *Fiul lui Cain* (de A. Marcu), *Enric IV* (de A. Marcu), *Livretul roşu*, nuvele (de V. Rodan), *Omul, bestia şi virtutea* (de P. I. Sturza). Pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti s'au jucat piesele: *Şase persoane în căutarea unui autor*, *Smochine de Sicilia*, *Enric IV*, *Este aşa cum ţi se pare*.

PIRENNE HENRI (*1862), istoric belgian. Cunoscut mai ales prin *Istoria Belgiei*. Profesor la Universitatea din Gand. Membru onorar al Academiei Române (1924).

PIREU, oraş în Grecia (Atica), portul Atenei.

PIRUS (**PYRRHUS**), erou din povestirile epocei eroice a istoriei Grecilor. Era fiul lui Ahile.

PIRUS (*319 †272), regele Epirului. A luptat contra Romanilor venind în Italia în ajutorul Tarentului.

PIRENEI (fr. **PYRÉNÉES**), munţi între Franţa şi Spania, lungime 435 km.

PIRON (**PYRRHON**), filozof grec († 288 a. Chr.). Unul din întemeietorii scepticismului.

PISA, oraş în Italia (Toscana pe Arno; 67.752 loc. Aci e un vestit turn înclinat.

PISARAVA, sat jud. Caliacra, plasa Sf. Dumitru; 3718 loc.

PISCU ① com. rur. jud. Brăila, plasa Silistraru; 2160 loc. După legea 1929, sat circ.com. Brăiliţa ¶ ② staţie c. f. între Barboşi şi Tecuci.

PISCUPESCU ŞTEFAN V. (*1775 † . . .), medic român. Numele tatălui era Manega. A învăţat la Viena. Opere. *Mijloace si leacuri de ocrotirea ciumei*, 1824; *Oglinda sănătăţii si a frumuseţii omeneşti*, 1829; *Doctorul de casă*.

PISISTRAT (* ca. 605 † 527 a. Chr.), tiran al Atenei pe la 560.

PISTYAN (**PIESTANY**, ung. **PÖSTYEN**), oraş în Cehoslovacia pe rîul Waag; 5661 loc. Staţiune balneară renumită.

PIŞCOLT, com. rur. jud. Sălaj, plasa Valea-lui-Mihaiu; 3476 loc.

PITAGORA (**PYTHAGORAS**) (*ca. 570 a. Chr.), filozof grec, întemeietorul matematicei; credea în migraţiunea sufletelor. Unii istorici pun la îndoială chiar esistenţa lui.

PITEŞTI oraş, cap. jud. Argeş; 25.000 loc. staţie c. f. linia principală Bucureşti—Piatra—Craiova, etc. De aci pleacă şi linia laterală pînă la Curtea-de-Argeş. Are liceu (întemeiat 1866), şcoală secundară de fete, şc. profesională de fete, 2 şcoale de comerţ şi una de meserii (1929). E oraş vechiu: se vorbeşte în documente de la finele sec. XIV.

PITT WILLIAM (*1759 †1806), om politic englez. Şef al guvernului în timp de 17 ani (1784—1801), refăcu finanţele, înlesni desvoltarea comerţului exterior, reorganiză administraţia Indiei, dobîndi vot pentru unirea Irlandei cu Anglia, susţinu pe emigraţii din Franţa în timpul Revoluţiei şi de aceea luă parte la războaiele ce urmară.

PITTARD [pitar] EUGÈNE, naturalist şi antropologist elveţian. Profesor la Universitatea din Geneva; membru corespondent al Academiei Române (1919). A vizitat de multe ori ţara noastră şi a făcut studii de antropologie în diferite regiuni. A publicat: *La Roumanie, Valachie, Moldavie, Dobroudja*, 1917; *Les peuples des Balkans*, 1920; *Les races et l'histoire*. 1924; precum şi articole în „Bulletin de la société roumaine des sciences" şi în „Buletinul soc. geografice".

PITUŞCA, com. rur. jud. Lăpuşna plasa Vorniceni; 3840 loc. După legea 1929, sat com. Găleşti.

PIUA-PETREI, com. rur. jud. Ialomiţa, plasa Ţăndărei; aşezat pe stînga Dunării, la confluenţa Ialomiţei cu acest fluviu, 1151 loc. După legea 1929, formează o circ. com. cu 7 sate.

PIUS II PICCOLOMINI (*1405 †1464), al 218-lea papă al Romei, între 1458—1464; căută să facă o coaliţie a statelor creştine contra Turcilor. Lăsă şi scrieri sub numele de *Aeneas Sylvius*.

PIUS VI (*1717 †1799), al 258-lea papă al Romei (1775—1798); avu diferende cu Iosef II al Austriei; luă sub protecţia sa pe preoţii goniţi de revoluţia din Franţa; Napoleon, venind cu armata în Italia, îl sili să semneze un acord, fu totuşi arestat şi dus în Franţa, unde muri. Se numea mireneşte *Giovanni Braschi*.

PIUS VII CHIARAMONTI (*1742 †1823), al 259-lea papă al Romei 1800—1823; semnă Concordatul cu guvernul Franţei; încoronă pe Napoleon la Paris; dar nevoind să adere la faimosul blocus continental, îşi văzu atacat statul, apoi ridicat el însuşi şi adus la Fontainebleau şi silit a semna un act de adeziune, pe care-l dezaprobă îndată ce putu. Rămînînd în duşmănie cu Napoleon, nu-şi reluă scaunul decît după căderea lui.

PIUS IX, mireneşte: MASTAI FERRETTI CONTE (*1792 †1878), al 263-lea papă al Romei 1846—1878. Încercă să dea statelor sale o constituţie întrucîtva liberală; în 1848 fi silit să fugă din Roma la Neapole, dar fu restabilit de armatele franceze; în 1859 teritoriul statelor sale fu ocupat de Italieni, dar rămase Roma ca reşedinţă; în 1870 convocă un conciliu care stabili *infalibilitatea papei* ca dogmă; cînd (Dec. 1870) se declară Roma drept capitală a Italiei, se închise în Vatican (care-i fu lăsat de statul italian) şi de atunci papii s'au considerat prizonieri şi n'au voit să iasă din cuprinsul proprietăţilor lor pînă în 1930.

PIUS X, mireneşte GIUSEPPE SARTO (*1835 1914), al 265-lea papă al Romei (de la 1903). Pios, modest, adversar al tendinţelor moderniste.

PIUS XI, mireneşte ACHILLE RATTI (*1857), papă al Romei, ales în 1922. A fost înainte cardinal şi episcop la Milano.

PIZARO FRANCISCO (*1476 †1541), militar spaniol, cuceri, în unire cu Almagro, statele americane *Peru* şi *Chili*.

PÎCLIŞANU ZENOBIE (*1886), director în Ministerul Cultelor; membru corespondent al Academiei Române (1919). A publicat studii despre organizaţia bisericilor prin articole în revista „Transilvania" ş. a. şi prin volume, unele în „Analele Academiei": *Alegerea arhiereilor*, 1920; *Din istoria bisericească a Românilor ardeleni*. 1923, ş. a.

PÎNCOTA com. rur. jud. Arad, plasa Şiria; 5724 loc. Staţie c. f. între Sîntana şi Ineu pe linia Arad—Sîntana—Brad.

PÎNGĂRAŢI ① pîrău jud. Neamţ, trece prin com. şi măn. cu acelaşi nume. ¶ ② mănăstire jud. Neamţ com. cu acelaşi nume, începută pe la 1461 de călugărul Simion de la Bistriţa, dar zidită cu tot rostul de Alex. Lăpuşneanu 1560.

PÎRJOL, sat com. Bîrsăneşti, jud. Bacău, plasa Tazlău. Exploatare de petrol.

PÎRLIŢII-TÎRG, com. rur. jud. Iaşi, plasa Copou; 2847 loc. Are un gimnaziu (1929).

PÎRSCOVENI com. rur. jud. Romanaţi, plasa Olteţ; 3060 loc. După legea 1929, sat circ. com. Osica-de-sus. Staţie c. f. linia Piatra-Olt—Corabia, lîngă Piatra.

PÂRVAN VASILE (*1882 †1927), istoric român. Profesor de istorie antică la facultatea de litere din Bucureşti (1910), director al Muzeului naţional de antichităţi. membru al Academiei Române (1913), director la Şcoalei române din Roma 1920. A debutat prin studii asupra istoriei Românilor (*Familia Cuza*, 1904, *Ştefan cel Mare*, 1905), apoi s'a ocupat de istoria antică (*Aurelius Verus*, 1909), dar curînd şi-a fixat atenţiunea asupra epocei romane în legătură cu istoria poporului român şi a început cercetări asupra resturilor din acea epocă aflat

V. Pârvan.

în România: *Cetatea Tropaeum* (1912), *Ulmetum* (1912), *Castrul de la Poiana* (1913), *Calatis* (1920). A început săpături cari au condus la descoperirea fostului oraș *Histria* (☛ acest cuvînt), ceea ce l-a îndemnat a studia raporturile între Greci și Romani: *Gînduri despre lume si viață la Greco-Romanii din Pont* (1920); *Inceputurile vieții romane la gurile Dunării* (1923); *La pénétration hellénique dans la vallée du Danube* (1923). Ca discurs de recepțiune la Academie, o biografie a lui *C. Erbiceanu* (1914). Ca lucrări generale sau de sinteză: *Idei și forme istorice* (1920), *Pomenirea împăratului Traian* (1922), *Memoriale* (1923). Pentru a face cunoscută activitatea Școalei române din Roma a început a publica în 1923: *Ephemeris daco-romana*, un anuar cu lucrările membrilor școalei. Ultima operă: *Getica*, protoistoria ținuturilor noastre (1926).

PÎRVU, stație c. f. jud. Argeș, între Pitești și Costești.

PLACE [plas] VICTOR (*1818†1875), agent diplomatic francez la Iași în timpul divanurilor ad-hoc. A funcționat de tînăr în serviciul consular (Madrid, Cadix, Neapole, San-Domingo, Mosul, Iași, Adrianopol, Tananariva, Calcuta, New-York). În Iași a stat de la 1855 pînă la 1863. Aci n'a fost numai un reprezentant diplomatic conștiincios, ci un pasionat susținător al unirii principatelor, legat personal cu partizanii unirii, încurajîndu-i, îndemnîndu-i și afirmînd încrederea sa în viitorul statului român. Amic cu domnitorul Cuza, i-a fost colaborator la proectele de organizare a țării. După ce s'a retras din serviciu, a revenit ca simplu particular în Moldova și a murit aici. A scris și o lucrare de arheologie: *Ninive et l'Assyrie*, 1867.

PLATEN-HALLERMUND AUGUST (*1796 †1835), poet austriac. A trăit mai mult în Italia. A scris ode, sonete, balade și drame.

PLATON (* ca. 429 †347 a. Chr.), filozof grec, muzicant și matematic în Atena; amic și discipol al lui Socrat, călători mult după moartea acestuia, iar la întoarcere (389) începu a răspîndi ideile sale în grădinile zise ale lui Academos, de unde teoriile lui primiră numele de *școală Academică*. Op. pr. *Apologia lui Socrate*, *Criton*, *Fedon*, *Banchetul*, *Republica*, *Legile*. Trad. rom. *Apologia lui Socrat* (de Torouțiu, 1910; de Cezar Papacostea, 1919); *Criton* (de C. Papacostea, 1919); *Fedon*, (de C. Papacostea, 1919); *Banchetul*, de P. Mușoiu, f. a.; de A. Luca, 1910; de V. Grecu, f. a.); *Republica* (de V. Bichigean, 1923); *Gorgias* (de Th. Simenschy, 1920); *Dialoguri* (de St. Bezdechi, 1922).

Platon.

PLATON, martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 18 Noembrie. Mărturisindu-și credința, a fost pedepsit și s'a sfîrșit în mijlocul chinurilor.

PLAUT (TITUS MACCIUS PLAUTUS) (*ca. 250 †184 a. Chr.), scriitor latin, autor de comedii. Din operele lui s'au păstrat: *Amphitruo* (după care s'a inspirat Molière în a sa *Amphitrion*), *Aulularia* (idem în *L'avare*), *Menecmi*, *Captivi*, *Casina*, *Miles gloriosus*, *Poenulus*. Toate au fost traduse în rom. de T. Dinu și P. Păltănea (Buc 1912)..

PLĂTĂNEȘTI, culme de munți în jud. Vîlcea, în stînga Lotrului. Vîrful cel mai înalt e Malaia: 996 m.

PLĂTĂREȘTI ① fostă măn. jud. Ilfov, zidită de Mateiu Basarab, 1646. Azi e penitenciar pentru femei. Stație c. f. linia București Oltenița. ¶ ② com. rur. jud. Cetatea-Albă, pl. Sărata; 8706 loc.

PLENIȚA, com. urb. jud. Dolj, plasa Plenița; 8000 loc. Are un spital, un gimnaziu și o școală de meserii (1929); e reședința plășii; regiune de vii.

PLEȘOIANU DUMITRU (*1811 †1880), inginer român. A lucrat pentru înființarea unei școale normale în Tîrgu-Jiu.

PLEȘOIANU GRIGORE (*1808 †1857), profesor român. A funcționat în Craiova, a tradus din franțuzește *Aneta și Luben* de *Marmontel* (1829), *Genoveva de Brabant* (1838); a publicat și cărți didactice: *Abețedar greco-român*, 1825, *Abecedar*, 1828, *Gramatica franțeză*, 1830, *Abețedar franțezo-român*, 1833, și un fel de manual general pentru începători: *Cele dintîiu cunoștințe*.

Gr. Pleșoianu.

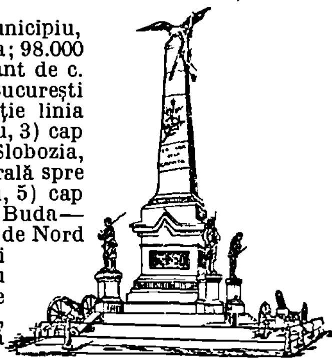
PLEȘUL, munte jud. Fălticeni sau Baia (fost Suceava) com. Bogdănești, 915 m. alt.

PLEVNA (PLEVEN , oraș în Bulgaria; 27.780 loc. Era cetate întărită pe vremea stăpînirii turcești; în războiul din 1877—78 se închisese aci Osman-pașa și a rezistat cu mare vigoare pînă în ziua de 28 Noembrie 1877, cînd, încercînd să iasă, a fost învins și prins de oștile românești și rusești de sub comanda Domnitorului Carol.

PLINIU CEL BĂTRÎN (CAIUS PLINIUS SECUNDUS) (*23 †79), istoric și naturalist latin, cunoscut mai ales prin *Istoria naturală*, mort în vremea erupțiunii Vezuviului, după unii în vîrful vulcanului, unde se dusese să studieze, după alții în Stabia, unde se dusese să ajute la salvarea sinistraților.

PLINIU CEL TÎNĂR (CAIUS PLINIUS CAECILIUS SECUNDUS) (*62 †ca. 120), scriitor latin, amic al lui Traian. Op. pr. *Panegiricul lui Traian*, *Scrisori către Traian*.

PLOEȘTI, municipiu, cap. jud. Prahova; 98.000 loc. Nod important de c. f.: 1) stație linia București—Brașov, 2) stație linia București—Buzău, 3) cap linia laterală spre Slobozia, 4) cap linia laterală spre Văleni — Mîneciu, 5) cap linia laterală spre Buda—Slănic. Are 2 gări: de Nord pentru linia Văleni și de Sud pentru toate celelalte. Are liceu de băeți, școală secundară de fete, șc. profesională de fete, 5 școale comerciale, școală de meserii, și mai multe școale primare. Are 23 biserici ortodoxe, din cari una zidită în 1827 și alta clădită de Mateiu Basarab pe ruinele unei vechi biserici din 1535. Orașul ar fi zidit pe la finele sec. XVI. Dăruit de Alexandru Ipsilante unui Moruzi, a avut în curs de mulți ani procese pentru a-și revendica libertatea, cîștigînd definitiv în timpul Domniei lui Barbu Știrbeiu. Aci a fost cartierul general al armatei rusești în timpul războiului din 1877.

Monumentul Vânătorilor.

PLOMBIÈRES [plombier], oraș în Franța (Vosges), 1830 loc. Stațiune balneară (sulfuroase, sodice, feruginoase, bicarbonate).

PLOPI, com. rur. jud. Soroca, plasa Tîrnova; 2280 loc. După legea 1929, sat circ. com. Tîrnova.

PLOSCA com. rur. jud. Teleorman, plasa Alexandria; 3985 loc. Stație c. f. linia Roșiori—Zimnicea.

PLOTIN (*205 †ca. 270), filozof neoplatonic, Roman de origine, trăind în Egipt. În operele sale, din cari s'au păstrat o parte, încearcă a face o sinteză a tuturor sistemelor filozofice din anticitate împreună cu creștinismul. S'a bucurat de mare prestigiu în timpul vieții sale, nu numai prin înălțimea ideilor ce împărtășea discipolilor săi, ci și prin înalta demnitate morală a vieții sale.

PLUMBUITA, ① sat jud. Ilfov com. Colentina, pe malul drept al rîului Colentina. Aci a fost luptă între Mateiu Basarab și Radu, fiul lui Iliaș, la 26 Oct. 1623, învingînd Mateiu Basarab. ¶ ② fostă mănăstire în același sat întemeiată de un Petru (poate Șchiopul), refăcută de Mateiu Basarab și rezidită, după un cutremur, în 1804 de mitrop. Dositeiu Filitti.

PLUTARH (* ca. 50 †125), scriitor grec, trăi în Atena, vizită Egiptul şi Italia şi fu amic cu oamenii de frunte din Roma, unde locui cîtva timp. Lăsă multe scrieri de morală practică, de filozofie şi de teologie, de studii sociale; dar celebru deveni prin biografiile (*Vieţile paralele*). Trad. rom. *Vieţi paralele* (de C. Aristia, 1857; de P. M. Georgescu, 1891); *Pericle* (de N. Bănescu, 1907); *Licurg* (de P. Muşoiu, f. a.)

PLUTON, personaj mitologic grec. Zeul Infernului şi al morţilor. Unele Compoziţii îl reprezintă înconjurat de *Parce* şi de *Furii*.

Pluton.

PLUTUS, zeul bogăţiei în mitologia greacă.

PNOM-PENH, cap. regatului *Camboge*, pe fluviul Mekong; 62.288 loc.

POARTA, staţie c. f. jud. Severin, între Mehadia şi Caransebeş, linia Bucureşti—Timişoara.

POBRATA ☞ PROBOTA.

POCIATSKI SOFRONIE, ieromonah rus trimis de mitropolitul Petru Movilă ca profesor la Şcoala de la Trei-Ierarhi din Iaşi (1640).

POCUŢIA, o parte din provincia Galiţia, 1211 km. p., cap. *Colomea*. A fost amanetată de Regele Poloniei lui Alexandru cel Bun.

PODCARPATORUSIA, regiune din Cehoslovacia; 12.639 km. p., 605.000 loc.

PODENII-NOI, sat jud. Buzău. Exploatare de petrol.

PODGORIA, com. rur. jud. Arad, plasa Şiria; 3598 loc.

PODOLENI, com. rur. jud. Neamţ, plasa Bistriţa; 2654 loc. După legea 1929, formează o circ. cu 22 sate. Staţie c. f. linia Bacău—Piatra Neamţ.

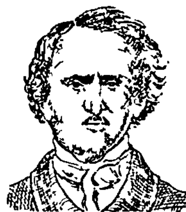
PODOLIA, fostă provincie din Rusia S.-V. Avea cap. Kamenetz-Podolsk. Astăzi face parte din Ucraina.

PODUL ILOAIEI, com. rur. tîrg jud. Iaşi, plasa Bahluiu; 3611 loc. După legea 1929, circ. com. cu 14 sate. Staţie c. f. linia Paşcani—Iaşi.

PODUL ÎNALT, localitate jud. Vasluiu unde s'a dat lupta lui Ştefan cel Mare cu Turcii (ca. 10 Ianuarie 1475). Xenopol situează punctul principal al luptei lîngă un pod peste un pîrău, care azi n'are nume, ci se numeşte numai pîrăul de la *podul de piatră*. Crede că acela se numea în vechime *Racovăţul*. Bătălia aceasta se numeşte de istorici şi *b. de la Racova*.

PODUL TURCULUI, com. rur. jud. Tecuciu plasa Podul Turcului; 1173 loc. Are şcoală de meserii, spital. După legea 1929, centrul unei circ. cu 19 sate.

POE [po] EDGAR ALLAN (*1809 †1849), scriitor american. Vestit mai ales prin povestirile sale cu întîmplări fantastice şi producătoare de groază. S'au tradus multe din ele prin ziare şi reviste („Independenţa", 1862, „Literatorul", 1881, „Epoca", 1885, „Revista literară", 1887, „Tribuna poporului", 1900, „Tribuna" Arad, 1904, 1908, „Vieaţa nouă", 1907—1912, „Luceafărul", 1909, „Sămănătorul", 1909, „Flacăra", 1915—1916) de Faur, d'Artanian, Iosif Popescu, J. B. Hetrat, P. Păltănea, R. Paltin, Luca I. Caragiale şi în broşuri: *Povestiri extraordinare* (de I. Schiopul, 1909; de N. Dascovici, 1912), *Nuvele* (de I. Achimescu, 1912), *Nuvele extraordinare* (de Barbu Constantinescu, f. a.), *Fantezii humoristice* (1924).

E. Poe.

POENARI, sat jud. Argeş. Aci sînt ruinele cetăţuii lui Ţepeş-Vodă.

POENARU CONSTANTIN (*1842 †1912), general român. A fost ministru de războiu în cabinetul prezidat de Lascar Catargiu (1891).

POENARU PETRE (*1799 †1875), profesor şi scriitor român. Studii în ţară şi în Viena şi Paris. A fost profesor de greceşte la şcoala Mitropoliei din Bucureşti (1820), secretarul lui Tudor Vladimirescu (1821), a redactat legiuirea instrucţiei publice sub Regulamentul Organic (1832), a fost profesor şi director al colegiului Sf. Sava (1832—47), deputat în Adunarea obştească (1841), director al Ministerului de externe (1850), membru al comisiei documentelor (1857), membru al Consiliului de stat (1864), membru al Academiei Române (1870), prezident al Societăţii pentru învăţarea poporului român. In această din urmă calitate, deşi bătrîn, a luat parte la mişcarea contra generalului Tell, care, ca ministru de instrucţie, voia să desfiinţeze şcoalele normale. Poenaru a publicat un curs de *algebră* (1841), *cuvîntări* ţinute de diferite ocazii, o biografie a lui *George Lăzăr* (discursul lui de recepţie la Academie, 1871) şi un *dicţionar francez-român* în colaborare cu Florian şi Hill (1840).

Petre Poenaru.

POETAŞU STAN (*1870 †1919), general român. A intrat în războiu cu gradul de colonel S'a distins în luptele de la Topraisar, Neajlov şi Mărăşeşti. In Ianuarie 1919, cînd bande de bolşevici treceau din Ucraina, el, fiind comandantul unei divizii care opera contra lor, a fost ucis de un bolşevic pe cînd inspecta trupele în comuna Bădiceni, căreia i s'a dat numele lui.

Gen. St. Poetaşu

POESII POPULARE culese de V. Alecsandri, prima colecţie de acest fel. A apărut întîiu în două broşuri: 1852, 1853, apoi într'un volum: 1866.

POGĂCEAUA, com. rur. jud. Mureş, plasa Rîciu; 2536 loc. Staţie c. f. linia îngustă Bandul-de-Cîmpie—Mihai-Viteazul.

POGOANELE, com. rur. jud. Buzău, plasa Cîmpu; 5600 loc. După legea 1929, circ. com. cu 8 sate.

POGOR VASILE (*1833 † . . . .), om politic român. A fost deputat, senator în multe legislaturi, primar al oraşului Iaşi. Colaborator la „Convorbiri literare", a publicat traduceri din diferiţi autori. In volum a publicat: *Faust* de *Goethe* (trad. cu Schelitti) 1862.

POGRADEŢ, orăşel în Albania, la marginea de S.-V. a lacului Ohrida; 3425 loc.

POHORLĂUŢI, com. rur. jud. Cernăuţi, plasa Nistru; 2005 loc. După legea 1929, sat în circ. com. Ocna.

POIAN, com. rur. jud. Trei-Scaune, plasa Tîrgu-Săcuesc; 2000 loc. Staţiune climaterică, 610 m. altit.

POIANA, ① sat în com. Comarnic, jud. Prahova, plasa Peleş; 2107 loc. Staţiune baln.¶ ② com rur. jud. Sibiu, pl. Miercurea; 5124 loc.; se cresc aci turme de oi. ¶ ③ com. rur. jud. Soroca. pl. Cotiugeni; 2355 loc. După legea 1929, sat circ. com. Cotiugenii-Mari. ¶ ④ fostă mân. jud. Prahova, în faţa Cîmpinei. S'a întemeiat în 1688 de spătarul Toma Cantacuzino. Biserica actuală e reclădită în 1840. ¶ ⑤ P.-DE-SUS, com. rur. jud. Dîmboviţa, pl. Ghergani; 2307 loc. După legea 1929, sat circ. com. Slobozia-Moara. ¶ ⑥ P.-DE-SUS, com. rur. jud. Dolj, pl. Filiaşi; 2053 loc. După legea 1929, sat. circ. com. Filiaşi. ¶ ⑦ tot acolo P.-DE-JOS, sat jud. Dolj. ¶ ⑧ P.-MARE, com. rur. jud. Dolj, pl. Calafat; 10462 loc. Are o şcoală de agricultură (1929).

POIANA-LUI-MIHAIU, munte jud. Gorj, trecătoare în Transilvania.

POIANA-MĂRULUI ① com. rur. jud. Braşov plasa Zărneşti; 2812 loc. ¶ ② schit jud Rîmnicul-Sărat la hotarul jud. Buzău aproape de com. Vintilă-Vodă, fundat în 1810 de stareţul Teodosie. E şi o biserică veche, zidită în 1464.

POIANA-ŢAPULUI, sat jud. Prahova, între Sinaia şi Buşteni. St. c. f. linia Buc.—Ploeşti—Braşov, etc. Staţiune climaterică 880 m. alt.

POIENILE-DE-SUB-MUNTE, com. rur. jud. Maramureş, plasa Vişeu; 5000 loc.

POINCARÉ HENRI JULES (*1854 †1912), matematic francez. A fost profesor de mecanică la facultatea de ştiinţe din Paris (1881), membru al Academiei de ştiinţe (1887). A publicat cercetări speciale, contribuind la descoperirile matematice cele mai importante ale secolului (ecuaţiunile diferenţiale, funcţiunile fuchsiene, ş. a. în aritmetică, mecanică cerească, fizica matematică, etc.), cuprinse în peste 300 de memorii inserate în diferite reviste şi buletine. A fost membru onorar al Academiei Române (1909).

Henri Poincaré.

POINCARÉ LUCIEN ANTOINE (*1862 †1920), fizician francez. A fost profesor la liceul „Louis le Grand" şi la facultatea de ştiinţe din Paris. A publicat articole în revistele de specialitate. A fost director al învăţămîntului superior, membru onorar al Academiei Române (din 1919, cînd a vizitat România cu misiunea universitară) şi al Ateneului Român.

POINCARÉ RAYMOND (*1860), advocat şi om politic francez, mare orator. După ce fu de mai multe ori ministru, vice-prezident al Camerei, prezident de consiliu, a devenit *prezident al Republicei* în epoca războiului mondial (1913—1920). După expirarea mandatului său, şi-a reluat şi activitatea politică şi profesiunea de advocat. A fost iar prezident de consiliu de mai multe ori.

R. Poincaré.

POJARNA, pîrău, izvorăşte în jud. Bălţi, udă şi jud. Chişinău, se varsă în Bîcu.

POJON (ung. POZSONY) ☞ BRATISLAVA.

POJORÎTA, com. rur., jud. Cîmpulung, plasa Moldovei; 2700 loc. Staţie c. f. linia Dărmăneşti—Vama—Dornişoara.

POLA, oraş în Italia (Istria), port la Marea Adriatică; 49.960 loc.

POLIBIU (POLYBIU) (* ca. 210 † ca. 125 a. Chr) istoric grec. A scris o istorie universală în 40 cărţi de la 220 la 146.

POLICARP EPISCOPUL SMIRNEI († ca. 166), prăznuit de biserica ortodoxă la 23 Februarie. Hirotonisit episcop de Sf. Ioan Evanghelistul, a păstorit în diecesa sa cu mare cucernicie; a fost la Roma ca să se înţeleagă cu Papa în privinţa serbării Paştilor. În timpul lui Marcu Aureliu începură persecuţii contra creştinilor şi atunci pieri, după multe chinuri, şi Policarp.

POLICIORI, sat jud. Buzău, plasa Sărăţelul; zăcăminte de petrol.

POLIEUCT († ca. 250), martir prăznuit de biserica ortodoxă la 9 Ianuarie. Era ofiţer în armata imperială în Armenia. Păgîn, avea un amic creştin, pe Nearc; acesta îl convinse şi în curînd suferi martiriul şi muri. Viaţa lui a dat subiectul tragediei cu acelaşi nume a lui Corneille.

POLINESIA s. POLYNESIA, una din cele patru părţi ale Oceaniei, compusă din un mare număr (cam. 300) de insule (de aci şi numele) mari şi mici.

POLIZU GEORGE (*1819 †1886), medic român. A fost profesor la facultatea de medicină din Bucureşti şi decan între 1869—1880; membru onorar al Academiei Române (1871). Op. pr. *Mica chirurgie*, 1859, *Prescurtare de anatomie descriptivă*, 1859, *Acidul salicilic*, 1875.

POLIZU-MICŞUNEŞTI MIHAIL (*1846 †1916) autor dramatic român. Unele din piesele sale au fost jucate pe scena Teatrului naţional din Bucureşti. S'a ocupat şi cu pictura şi cu muzica (aria pentru *Somnoroase păsărele* de Eminescu este făcută de el).

POLO MARCO (*1256 †1323), călător italian. A călătorit pe la 1271 — 1295 în Asia prin Mongolia şi China şi a povestit aceasta într'o lucrare interesantă.

Marco Polo.

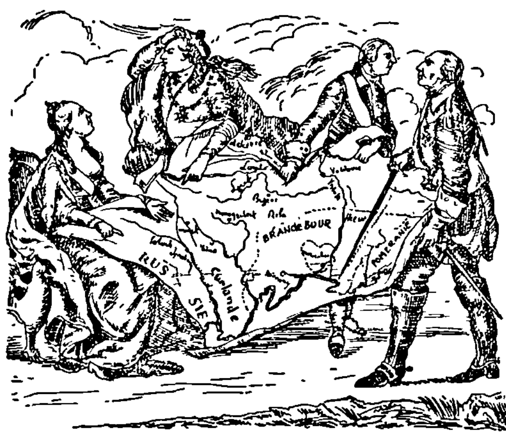
POLONIA (RZECZPOSPOLITA POLSKA, germ. POLEN), stat constituit în 1919 prin reunirea provinciilor supuse, în cursul timpului, Austriei, Rusiei şi Prusiei. Se mărgineşte la N. cu M. Baltică şi cu statul liber Danzig, Prusia, Lituania şi Letonia, la E. cu Rusia, la V. cu Prusia, la S. cu Cehoslovacia şi România. Supraf. 388.390 km. p.; 30.408.247 loc. (1 Ian. 1929).

Pămîntul e în mare parte şes; la S. se întind Munţii Carpaţi *(Beschizi* şi *Carpaţii păduroşi)*, cari îşi întind dealurile spre centrul ţării. Principale fluvii şi rîuri: Warta, Vistula, cu afl. *Pilica*, *Bugul* şi *San*, Pripet care curge printr'o regiune foarte mlăştinoasă, Niemen. Clima e mai mult rece. Se cultivă cereale, sînt păşuni întinse. Munţii au bogăţii importante, mai ales în prov. Silezia de Sus: cărbuni, petrol, fier, zinc. Industrie foarte desvoltată.

Cap. Varşovia (Warszawa) 937.000 loc. Oraşe pr. *Lodz*, 452.000 loc., *Lemberg* (*Lwow*, vechiu *Leopole*), 219.000 loc., *Poznan*, 185.000 loc., *Cracovia* (Kracow), 184.000 loc., *Wilno*, 129.000 loc., *Katowice*, 104.000 loc., *Lublin*, 94.000 loc., *Bydgoszez*, 88000 loc., *Sosnowicc*, 86.000 loc., *Przemysl*, *Kolomyja*, *Thorun*, *Grodno*, *Tarnow*, *Tarnopol*, *Plock*, *Pinsk*, *Wieliczka*. Neavînd port la marc, s'a creat un mic stat liber *Dantzig* în jurul oraşului cu acelaşi nume, cu o suprafaţă de 1950 km. p. pentru ca portul acestuia să servească Poloniei. Ea însă a început construcţia unui al doilea port la *Gdinia* pe teritoriul polonez.

Istoria Poloniei începe prin sec. IX şi primul rege cu titlu şi situaţie regulată se consideră a fi *Boleslas cel Viteaz* (992—1025). El şi urmaşii lui cei mai apropiaţi lărgiră hotarele Statului şi impuseră respect vecinilor; dar alţi suverani următori nu continuară pe aceeaşi cale şi deteră prilej unor necontenite rivalităţi — unele manifestate prin războaie civile — între conducătorii diferitelor provincii. Pe la sfîrşitul secolului XIII Polonezii încep a înţelege că aceste tendinţe centrifuge sînt un pericol pentru însăşi existenţa naţiunii lor. O nouă îndrumare se vede mai ales prin luptele lui *Cazimir cel mare* (1333-70), sub care Polonia cunoscu o epocă de mare prosperitate materială şi culturală. El fondă, în 1364, Universitatea din Cracovia. Murind fără copii, desemnă ca urmaş pe Ludovic al Ungariei. Fiica acestuia, ocupînd tronul, se căsători cu

Iagelon, prinţ păgîn din Lituania, creştinat sub numele de *Vladislav*. Prin aceste împrejurări puterea catolicismului crescu, dar unitatea statului nu cîştigă mult, ba chiar se ridică din ce în ce puterea feudalilor, proprietari de pămînturi (*boiari* în Lituania şi *pani* în Polonia) şi se formă cu încetul o oligarhie a nobililor care reduse pe de oparte puterea regală şi pe de alta apăsa pe muncitorii de pămînt. Situaţiunea aceasta era şi mai rea din pricină că Polonia era mereu atrasă în lupte cu vecinii săi şi tot ea o împiedică de a profita de împrejurarea unirii a trei coroane (Polonia, Ungaria şi Boemia) pe fruntea lui Vladislav, fiul lui Cazimir (ca. 1471). Stingîndu-se dinastia Iagelonilor (1572) şi noul rege ales, prinţul francez Henric de Valois, părăsind tronul, vine Ştefan Bathori, care dă statului o incontestabilă strălucire militară: dar regii următori, din familia suedeză Vasa, au războaie chiar cu Suedezii, unul din ei cedează electorului de Brandeburg provincia zisă *Prusia ducală*. În sec. XVII Polonia are cîteva epoci de strălucire, dar pierde şi multe teritorii. Ridicarea puterii ruseşti aduce pericole noi în exterior, iar puterea nemărginită a nobililor (*liberum veto*: dreptul unui singur deputat de a opri, prin opunerea sa, votarea unei legi) slăbeşte din ce în ce coeziunea internă. *Confederaţiunea de la Bar* (1768) încearcă zadarnic să împiedece decadenţa: în 1772 se produce *prima împărţire a Poloniei* între

Impărţirea Poloniei (după Moreau).

Prusia, Austria şi Rusia şi nici o intervenţie serioasă nu se ridică din Occident pentru a o împiedeca. În 1793 a doua împărţire şi în 1795 a treia şi ultima: statul polon este desfiinţat. *Marele ducat al Varsoviei*, întemeiat de Napoleon (1807) se sfîrşeşte curînd prin Congresul de la Viena (1815), iar încercările de revoltă din 1830 iş din 1863 arătară numai eroismul şi patriotismul polon, dar nu dădură nici un folos pentru reînvierea Poloniei.

Statul polon s'a renăscut, de fapt, în Noembrie 1918 cînd autorităţile streine au părăsit teri-

Harta Poloniei.

toriul. Alegerile pentru Adunarea naţională s'au făcut în Ianuarie 1919 şi deschiderea solemnă a fost la 10 Februarie. Constituţia s'a votat la 17 Martie 1921 şi de atunci a suferit cîteva modificări. Statul polon e *republică*, cu un preşedinte ales pe 7 ani şi cu sistem bicameral (*Sejm* = Camera şi *Senat*).

POLOVRACI (sau POLOVRAGI), com. rur. jud. Gorj, plasa Novaci; 1895 loc. Aci e şi măn. cu acelaşi nume întemeiată de Jupînul Donciu Pîrîianu şi Postelnicul Stan în a. 1640. In apropiere e o peşteră cu stalactite şi stalagmite. Era şi o mină de fier numită *Baia de fier*, care se exploata pe la 1718. După legea 1929, sat circ. com. Novaci. Staţiune climaterică 660 m. altit.

POLZER AUGUST (*1862†1915), chimist român. A fost expert la Institutul central de chimie, mai tîrziu sub-director. Profesor la şcoala de farmacie, apoi la facultatea de medicină. Op. pr. *Petrolul nostru de luminat*, 1908; *Chimia si analiza alimentelor si băuturilor*, 1914.

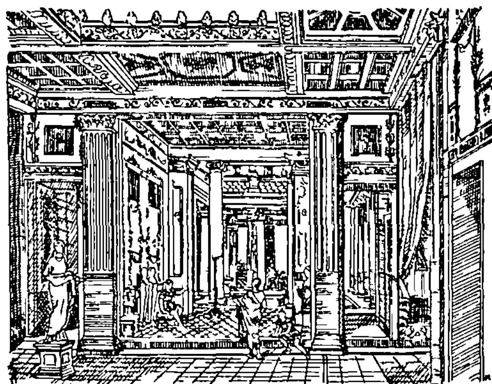
POMÎRLA, com. rur. jud. Dorohoiu, plasa Berhometele; 550 loc. Aci se află un liceu înfiinţat în 1838 de Marele Logofăt Anastasie Başotă. După legea 1929, sat în circ. com. Hilişeu.

POMERANIA (POMMERN), provincie din Prusia, la Marea Baltică; supraf. 30.186 km. p.; 1.789.216 loc. Cap. *Stetin*.

POMPEI, oraş în Italia (Campania) la S. de Neapole, la 24 km. departe de Vezuviu; distrus de erupţia vulcanului în anul 79. Săpăturile, începute în 1860, au dat la lumină două treimi din oraş, arătînd în toate amănuntele viaţa în vremea catastrofei.

POMPEIU (CNEIUS POMPEIUS) (*107†48 a. Chr.), om de stat roman. A format primul triumviat cu

Cezar şi Crassus (60), s'a luptat cu Cezar, a fost învins în lupta de la Farsala şi a murit în Egipt.

Casă din Pompei.

POMPEIU DIMITRIE D. (*1873), matematician român. Doctor în matematici din Paris. A fost institutor. Azi e profesor de mecanică la Universitatea din Bucureşti (1912), transferat de la Iaşi (unde funcţiona din 1907). Membru corespondent al Academiei Române (1916). A publicat articole în „Bulletin de la section scientifique de l'Académie Roumaine", „Annales scientifiques" din Iaşi, „Bulletin de la Société des sciences" din Bucureşti; în volum: *Les singularites des fonctions analitiques uniformes*, 1929; şi cărţi de şcoală: geometrie, algebră, etc. Preşedinte al Camerei Deputaţilor (1931).

Cneius Pompeius.

POMPILIAN IOACHIM (*1835 †1907), pictor român. A fost profesor de desen la liceul „Gh. Lazăr" din Bucureşti.

POMUŢ GEORGE (*1828 †1882), Român din Transilvania refugiat în Statele-Unite după revoluţia din 1848. A luat parte la războiul de secesiune (1861 şi urm.) şi a fost înaintat pînă la gradul de colonel, iar, după cîtva timp, a fost numit general în rezervă. A fost trimis apoi consul general al Statelor-Unite la Petersburg pînă în 1878. Acolo a şi murit.

PONDICHÉRY [pondişeri], oraş în India la Golful de Bengal, 46.849 loc., cap. provinciei franceze cu acelaşi nume.

PONI MATILDA (născută CUGLER) (*1852 †1931), scriitoare română. A publicat poezii în Convorbiri literare (1867—1890) şi în alte reviste, un volum de *poezii* (1871) şi diferite povestiri.

PONI PETRE (*1841 †1925), om de ştiinţă şi politic român. Profesor de chimie la Universitatea din Iaşi (1875), decan al Fac. de ştiinţe (1881), membru al Academiei Române (1879) şi de mai multe ori prezident; ministru de instrucţie în 1891 (guvern. prez. general Florescu), 1895 (guv. D. A. Sturdza), 1918 (guv. G-ral Coandă). El a întemeiat Casa Şcoalelor. A publicat cărţi didactice (*Fizică*, 1874, *Chimie*, 1887) tipărite în numeroase ediţii şi servind multor generaţii de şcolari. A făcut studii asupra *mineralelor* din România şi mai ales asupra *petrolului* nostru. A scris şi o cercetare istorică asupra *răzeşilor*.

Petre Poni.

PONIATOWSKI IOSEF ANTON (*1762 †1813), Polonez, ofiţer austriac, apoi luptător pentru independenţa patriei sale. Colonel şi adjutant al împăratului Iosef II (1787), se luptă cu Turcii; fu apoi chemat în Polonia, se luptă cu Ruşii (1792), se luptă cu Prusienii alături de Kosciusko (1794). Cînd Napoleon institui Marele-ducat al Poloniei, el fu numit şeful armatei şi după ce organiză un mare număr de regimente, luă parte la diferite lupte, ajută pe Napoleon în campania din Rusia, fu numit mareşal al Franţei şi avu o purtare eroică în marea luptă de la Leipzig, în care şi muri.

PONIATOWSKI STANISLAS (*1677 †1762), ofiţer polon, a luptat alături de Carol XII contra Ruşilor, apoi a ocupat funcţiuni importante în patria sau sub August III.

PONSARD [ponsar] FRANÇOIS (*1814 †1867), autor dramatic francez. Prin piesa lui *Lucrèce* (1843) a fost proclamat şeful şcoalei care lupta contra romantismului. A scris şi alte tragedii, dar fără succes. Mai cunoscut s'a făcut el prin comediile sale, între cari *Onoarea şi banii* (1853), trad. de I. C. Lerescu, 1855; de A. Naum, 1890. Alte traduceri: *Oraţiu şi Lidia* (de T. M. Stoenescu, 1885), *Dragoste de poet* (de N. A. Bogdan, 1925).

PONTBRIANT RAOUL DE, profesor francez stabilit în România. A predat la liceele din Bucureşti. A publicat un dicţionar român-francez (1862), o gramatică franceză (1867) şi un metod practic pentru a învăţa o limbă în şase luni (1870).

PONT-EUXIN ☞ MAREA NEAGRĂ.

PONTOPPIDAN HENRIC (*1857), scriitor danez. A publicat romane, nuvele; i s'a decernat premiul Nobel în 1917.

POP GAVRIL (*1818 †1883), scriitor român în Transilvania. A fost preot unit, canonic la Lugoj; membru corespondent al Academiei Române (1871).

POP GEORGE, financiar român în Transilvania. A fost funcţionar de finanţe în diferite oraşe, a avut titlul de consilier regesc (1897). Op. pr. *Indreptar practic în toate afacerile financiare* (1878).

POP GEORGE (*1864), profesor român din Transilvania. A propus limba română şi germană la liceul din Braşov; dar, din cauza unui discurs cu coloare prea naţionalistă, a fost destituit de guvern şi a trecut în România. A profesat în Bucureşti la liceul Mateiu-Basarab, a ţinut un curs liber la Universitatea din Bucureşti. A publicat multe cărţi didactice pentru limba germană (*Gramatică* p. diferite clase, *Povăţuitor*).

POP IOAN, unul din primii profesori români de limba franceză. E numit în 1831 la Colegiul Sf. Sava din Bucureşti, cînd s'a introdus în mod obligatoriu studiul limbii franceze. A publicat, în 1847, o carte de exerciţii pentru acest curs, tradus după Buvelot.

POP NICOLAE (*1840 †1888), profesor român în Braşov. A publicat cărţi didactice de *istorie* şi *geografie* şi o *istorie a Braşovului*.

POP ŞTEFAN (*1845 †1890), profesor român. A funcţionat întîiu la Blaj la şcoala pedagogică, apoi (1882) a trecut în România, unde s'a ocupat cu ştiinţele agricole şi a fost profesor la şcoala de agricultură din Bucureşti.

POP VASILE, preot român unit. A fost vicar a Maramureşului pe la 1808.

POP VENIAMIN (*1846 †1897), profesor român în Blaj. A fost şi protopop. A scris o *Istorie a Transilvaniei*.

POP-CICIO ŞTEFAN (*1865), advocat şi om politic român în Transilvania. Membru în comitetul de conducere al partidului naţional-român, a fost de multe ori ales deputat în Camera din Budapesta, susţinînd drepturile Românilor. A fost vice-prezidentul Adunării naţionale din Alba-Iulia (1 Decembrie 1918), în care s'a proclamat unirea cu vechiul regat. După unire, a fost ministru de stat din partea Transilvaniei în guv. prezidat de Ion I. Brătianu (1918), în cel prez. de G-ral Văitoianu (1919), ministru de externe şi prez. de consiliu interimar (1919—20), prezident al Camerei (1928—31).

POP DE BĂSEŞTI GEORGE (*1835 †1919), om politic român în Transilvania. A fost deputat dietal (1872 şi urm.); a fost între iniţiatorii formării

partidului național român în 1880; a stat un an închis la Vaț după procesul *Memorandului*; vicepreședinte al partidului național; președinte al Adunării naționale din Alba-Iulia (1 Decembrie 1918), care a proclamat Unirea Transilvaniei cu Regatul României.

POP RETEGANUL IOAN (*1853), scriitor și învățător român în Transilvania. Distins mai ales ca autor de cărți pentru popor: *Leonat cel tînăr* (1893), *Povești ardelenești* (5 vol., 1868), *Povești din popor* (1895), *Trandafiri și viorele* (1891), *Pilde și sfaturi* (1900).

POPA GEORGE (*1841 †1897), profesor român în Transilvania. A fost referent școlar în Oradea și în Arad. S'a ocupat cu organizarea învățămîntului (*Norme pentru administrațiunea învățămîntului*, 1877) și cu lucrări de educațiune (*Robinson Crusoe după Campe*, 1783; *Merinde de la școală*, 1888) A fost redactorul revistei *Lumina* (Arad), 1872—73.

POPA-LISSEANU GEORGE (*1866), profesor de limba latină la liceul „G. Lazăr" din București, fost deputat, membru corespondent al Academiei Române (1919). A debutat printr'un studiu asupra *Tablelor cerate din Transilvania* (1890); a publicat studii în specialitatea sa: *Poezia populară la Romani*, *Metrica lui Horațiu*, *Versificația latină*, *Gramatică latină*, etc.; studii de mitologie populară: *Flora si Floriile*, *Sărbători păgînești*, etc.; traduceri din autori latini: *Eutropius*, *Cicero*, *Apulejus*, *Lucian*, etc., cum și monografii istorice: *Cetatea Dristor*, *Orașe greco-romane în noul teritoriu al Dobrogei*.

POPASU IOAN (*1808 †1889), episcop român de Caransebeș din 1865. Inainte (din 1837) a trăit ca profesor în Brașov și a lucrat pentru progresul școalelor de acolo. In diecesa sa a urmărit desvoltarea școlilor și a prestigiului preoților.

POPĂUȚI ① fost schit de călugărițe jud. Orheiu, desființat în 1816. ¶ ② sat în jud. Botoșani, în care e o biserică zidită de Ștefan-cel-Mare.

POPE ALEXANDRU (*1688 †1744), poet englez. cunoscut mai ales prin studiile asupra antichității, prin traducerile Iliadei și Odiseei și mai ales prin poema *Incercare asupra omului* (1734) trad. rom. de Conache (Poezii, vol. II).

POPE WILLIAM JACKSON, chimist englez. Profesor la Universitatea din Cambridge, membru al Academiei Regale de științe. A făcut cercetări asupra fizico-chimiei și în deosebi asupra structurii moleculare. Membru onorar al Academiei Române (1925).

POPEA IOAN (*1839), profesor român în Brașov. Aci a servit la gimnaziu 35 de ani pînă în 1900. A publicat cărți didactice (*Carte de cetire*, 1885 și urm., *Religie)* și pedagogice (*Greșeli în creșterea copiilor*, *Idealele studentului român*.

POPEA NICOLAE (*1826 †1908), episcop român în Transilvania. A fost secretar al mitrop. Șaguna, protosinghel, arhimandrit, în fine episcop de Caransebeș în 1889. S'a ocupat și de politică, a fost deputat în dieta Transilvaniei și în senatul imperial. A fost prezidentul comitetului național format în 1881. Membru al Academiei Române (1899), a publicat o istorie a *Mitropoliei din Transilvania* (1870), o biografie a lui *Șaguna* (1873) și un *Memorial*, culegere de acte din trecutul Românilor (1889).

N. Popea.

POPESCU EUFROSINA născută VLASTO, artistă dramatică română. Pe la 1845 a fost cîntăreață și s'a produs în Milano, Palermo, Veneția. Mai tîrziu veni în București.

POPESCU GABRIEL, desenator și gravor român. A luat premiul național pentru gravură în 1929.

POPESCU IOAN (*1830 †1901), profesor român din Transilvania. Refugiat în Moldova în 1849, a fost institutor în Bîrlad, apoi profesor la liceu și la școala normală de acolo, fiind peste 20 de ani director al acestei școale. Amestecat în luptele politice încă din epoca unirii principatelor, a avut mai tîrziu o activitate importantă, fiind de cîteva ori ales deputat. Membru corespondent al Academiei Române (1877). A publicat: *Școala poporală* ,1875; *Carte de lectură*, 1879; *Psihologia empirică*, 1881.

POPESCU-CANDIANO MIHAIL ☞ CANDIANO.

POPESCU NICOLAE D. (*1834 †1921), scriitor român. Cunoscut prin *Calendarele*, pe cari le-a tipărit (de la 1866) în timp de 30 de ani, în cari a publicat *efemeride* foarte prețioase, relațiuni istorice și povestiri populare inspirate din istoria sau din viața socială. Scoase și în broșuri, ele au avut numeroase edițiuni, mai ales viețile *haiducilor (Jianu*, *Tunsu*, *Miu*, *Bujor*, *Radu Anghel*, *Codreanu*, *Grozea)*. Alte op. *Istoria resbelului româno-ruso-turc*, 1879, *Amorul și Dorul*, colecție de cîntece (multe edițiuni).

POPESCU NICOLAE M. (*1881), preot român. Profesor de istoria Bisericei române la facultatea de teologie din București; membru al Academiei Române (1923). A publicat articole în „Biserica ortodoxă" (din 1908), studii biografice asupra cîtorva persoane importante din trecutul Bisericii: *Macarie Ieromonahul* (1908), *Dionisie Mitropolitul* (1914), *Nifon Patriarhul* (1914), cum și cercetări istorice asupra lui *Brîncoveanu* (1914). In discursul de recepție a tratat despre *Dimitrie Onciul* (1925). În 1931 secretar general al Ministerului de Culte și Instrucție pentru conducerea cultelor.

POPESCU RADU (*ca. 1650†ca. 1729), cronicar român. Boer muntean, a ocupat funcțiuni importante: mare vornic și ban. S'a călugărit în 1723 luînd numele de *Rafail*. Cronica lui, publicată în „Magazin istoric" vol IV, povestește ultima parte a domniei lui Brîncoveanu (de pe la 1699), domnia lui Ștefan Cantacuzino și, mai amănunțit, despre Nicolae Mavrocordat.

POPESCU SCARLAT, jurist român. A fost procuror general al Curții de Casație.

POPESCU SIMION, (*1848. . . .) teolog român. A fost profesor și protopop în Sibiu, apoi (1888) a trecut în România și a predat religia la Școala normală de institutori, apoi la liceul „Gh. Lazăr" din București. Retras 1917. Opere: *Morala creștină*. 1898, *Istoria bisericii române*, 1903.

POPESCU ȘTEFAN (*1873), pictor român. A luat premiul național în 1928.

POPEȘTI-LEURDENI, com. suburbană jud. Ilfov la municipiul București cu toate satele ei.

POPEȘTI-PAVLICHENI, sat jud. Ilfov, plasa Pantelimon; 2056 loc. Ține de com. Popești-Leurdeni.

POPFIU JUSTIN (*1841 †1882), preot și scriitor român. A fost profesor la gimnaziul catolic din Oradea (1864), spiritual și profesor în seminariul de acolo; paroh în com. Lita mare (1879), a redactat revista „Amvonul" (Pesta, apoi Oradea, 1868—1881) și a publicat un studiu asupra *ceremoniilor de la înmormîntare*, precum și scrieri *literare*.

POPINA ① lac jud. Ialomița com. Bordușani. ¶ ② baltă jud. Tulcea. ¶ ③ insulă în laculRazim.

POPINA-MARE, insulă jud. Tulcea în balta cu același nume.

POPLACA, com. rur. jud. Sibiu, plasa Turnișor; 3040 loc.

POPOCATEPELT, vulcan în Mexic; 5420 m. înalt.

POPORUL, ziar politic, apărut în București 1871 -1892 sub direcția lui *N. Bassarabescu* (1875-81).

POPORUL, foae economică, apărută în Pesta din 1893 pînă după 1906; redactată de *D. Bombay* și *Gh. Alexi*.

POPORUL SUVERAN, ziar politic redactat de *Dim. Bolintineanu*, București 1848.

POPOVICI ALEXANDRU (*1866), profesor de botanică la Facultatea de științe din Iași (1904).

A publicat articole în „Annales scientifiques de l'Université de Iași" (mai ales contribuțiuni la studiul florei din România).

POPOVICI ANDREIU A. (*1856 †1925), industriaș român. Originar din Brașov, s'a stabilit în București, unde a întemeiat o moară cu aburi; a fost propagandist al ideii naționale, consilier comunal în București.

POPOVICI AUREL C. (*1863 †1917), ziarist și scriitor român din Transilvania. Studiase medicina, dar s'a ocupat mai mult de filozofie și de politică. El a redactat *Replica* tinerimei române la răspunsul studențimii maghiare (☞ MEMORANDUM), pentru care a fost osîndit la închisoare. Atunci a trecut în România, unde a fost ziarist și profesor de limba germană. A publicat *Principiul de naționalitate* (1894) și o mare lucrare *Wereinigsten Staaten von Gross-Oesterreich* (Leipzig, 1906), desvoltînd proectul unei constituții noi a Austriei în care poporul român din Ungaria ar avea o situațiune potrivită cu numărul și forța sa. Această idee era sprijinită de Arhiducele Franz-Ferdinand (cel omorît la Serajevo), care ar fi avut s'o aplice la suirea sa pe tron. Popovici a fost cîtva timp și director (pentru partea politică) al revistei „Sămănătorul" din București.

POPOVICI DUMITRU (*1861 †1927), cîntăreț român de operă. S'a distins cu deosebire la Beyreuth în operele lui Wagner. Mai tîrziu a venit în țară și a fost profesor la Conservatorul din București și directorul acestei instituțiuni. In ultimii ani a fost director al operei din Cluj, pe care începuse s'o organizeze, dar l-a suprins moartea.

Dumitru Popovici.

POPOVICIU EUSEBIU (*1838 †1922), teolog român din Bucovina. A fost profesor la Universitatea din Cernăuți; membru onorar al Academiei Române (1908). A publicat *Istoria bisericească universală* în limba germană, tradusă în rom. de Atanasie și Gherasim.

POPOVICI GEORGE (*1863 †1905), jurist și poet român. Era fiul lui Eusebiu. A publicat poezii sub pseudon. *T. Robeanu* (1885—1892) și studii asupra dreptului românesc vechiu. A fost membru corespondent al Academiei Române (1905).

POPOVICI GHEORGHE (*1862 †1927), protopop român. După studii la Cernăuți și la Viena, este numit profesor la seminariul teologic din Caransebeș (1886); a fost deputat al Lugojului în Pesta. După unire, a fost senator, vicepreședinte al Senatului, membru corespondent al Academiei Române (1909). A scris despre *Uniunea cu biserica romano-catolică* (1901) și *Istoria Românilor bănățeni* (1904).

POPOVICI IOSIF (*1876 †1928), filolog român. După studii în Viena și la Paris (cu Rousselot), a fost profesor de limbi slavice la Universitatea din Cluj. Acolo a înființat un laborator de fonetică experimentală (prima catedră în România). A publicat cercetări despre dialectul *istro-român*, *Palia de la Orăștie*, *fiziologia vocalelor*, *Ortoepie și fonetică*.

POPOVICI-BĂNĂȚEANU IOAN (*1869 †1893), nuvelist român. A publicat în „Convorbiri literare" nuvele *Din viața meseriașilor*, remarcate și elogios apreciate de T. Maiorescu, adunate apoi în volum.

Popovici-Bănățeanu.

POPOVICI-HAȚEG VALERIU (*1868 †1929), naturalist român. A fost subdirector al *Institutului geologic român*.

POPP IOAN (*1829 †1865), profesor român originar din Transilvania. Luînd parte la revoluția din 1848, a scăpat de moarte refugiindu-se în Moldova. A făcut studii superioare la Viena. Chemat în Moldova, a venit în 1858 și a făcut cursuri la Academia Mihăileană pînă în 1860, cînd a trecut la Universitate, avînd catedra de geometrie analitică, fiind primul profesor de această materie.

POPP VASILE LADISLAU (*1819 †1875), jurist român în Transilvania. A fost profesor de matematică la Blaj (1842); magistrat în Bistrița, în Sibiu, Consilier la instanțele superioare în Viena și Pesta, în 1863 a fost făcut *baron*. A fost prezident al Asociațiunii Transilvane 1867—74.

Vasile Popp.

POPP MIHAIL (*1827 †1892), pictor român din Transilvania. A venit după 1848 în România și a lucrat cu alți pictori la zugrăvirea mai multor biserici. In 1855 s'a întors în Transilvania. A fost profesor de desen la gimnaziul din Brașov. Era fiul unui pictor și frate cu profesorul din Iași Ioan.

POPP SABIN (* ca. 1896 †1928), pictor român. A murit la Viena. Intre lucrările lui se citează tripticul *Sărutul lui Iuda*.

POPRICANI, deal jud. Iași pe dreapta Jijiei. Aci a fost o luptă între Ștefan Tomșa și fiul lui Ieremia Movilă în 1612..

PORCEȘTI, com. rur. jud. Roman, plasa Miron Costin: 1780 loc. Are o școală de meserii (1929). După legea 1929, sat circ. com. Aprodul-Purice.

PORCIUS FLORIAN (*1816 †1906), botanist român transilvănean. A fost învățător, profesor la școala militară din Năsăud, a ocupat după 1848 funcțiuni administrative și stînd retras în Rodna veche s'a ocupat de botanică, descoperind specii noi cari îi poartă numele. A studiat în deosebi flora jud. Năsăud. A fost membru al Academiei Române (1882).

F. Porcius.

PORFIRIE, martir prăznuit de biserica ortodoxă la 4 Noembrie. A trăit pe timpul lui Aurelian. Era actor și, jucînd într'o comedie rolul unui episcop, s'a convertit la creștinism și a murit ca martir.

PORFIRIE EPISCOPUL GAZEI (†420), prăznuit de biserica ortodoxă la 26 Februarie. Născut în Tesalonic, s'a retras la vîrsta de 25 de ani în Egipt în pustie, apoi s'a dus la Ierusalim, și-a vîndut averea și a împărțit banii săracilor. Murind episcopul din Gaza (Palestina), a fost chemat în Cesarea și acolo hirotinisit de arhiepiscopul locului. Ca episcop a reușit, prin faptele lui, să atragă la creștinism mare parte din locuitori și să desființeze templele păgîne.

PORFIROGENITUL, supranumele lui CONSTANTIN VII, împăratul Bizanțului (*905 †959). A fost asociat la imperiu de către tatăl său Leon VI la vîrsta de 6 ani și a domnit de atunci pînă la finele vieții, fie sub tutelă ca minor după moartea tatălui său, fie asociat cu un coleg, fie singur. Generalii săi au repurtat succese contra Ungurilor și au întins influența bizantină pînă în Rusia; el însă s'a ocupat mai mult cu studiul, a încurajat pe scriitori și a compus însuși diferite opere, mai ales istorice și de protocol administrativ.

POROLISSUM, cetate romană pe locul unde e azi com. Moigrad jud. Sălagiu.

PORT-ARTHUR, oraș în China (Manciuria), stăpînit de Japonezi; 22.649 loc.

PORT-ROYAL, fostă mănăstire în Franța (dep. Seine-et-Oise), fondată în 1204; desființată în 1710. Aci au locuit mai mulți învățați (Pascal ș. a.) cari se uniră cu janseniștii (☞ acest cuv.).

PORTIȚA ☞ RAZIM.

PORTOFOLIUL ROMÂN, revistă literară, red. *Bonifaciu Florescu*, apărută în București 1881-82

PORTO MAURIZIO, oraș în Italia (Liguria); 20.259 loc.; port la Mediterana.

PORTORICHE [portoriș] GEORGES (*1849 †1930), scriitor francez. Cunoscut mai ales prin piesele sale. Membru al Academiei franceze. Din

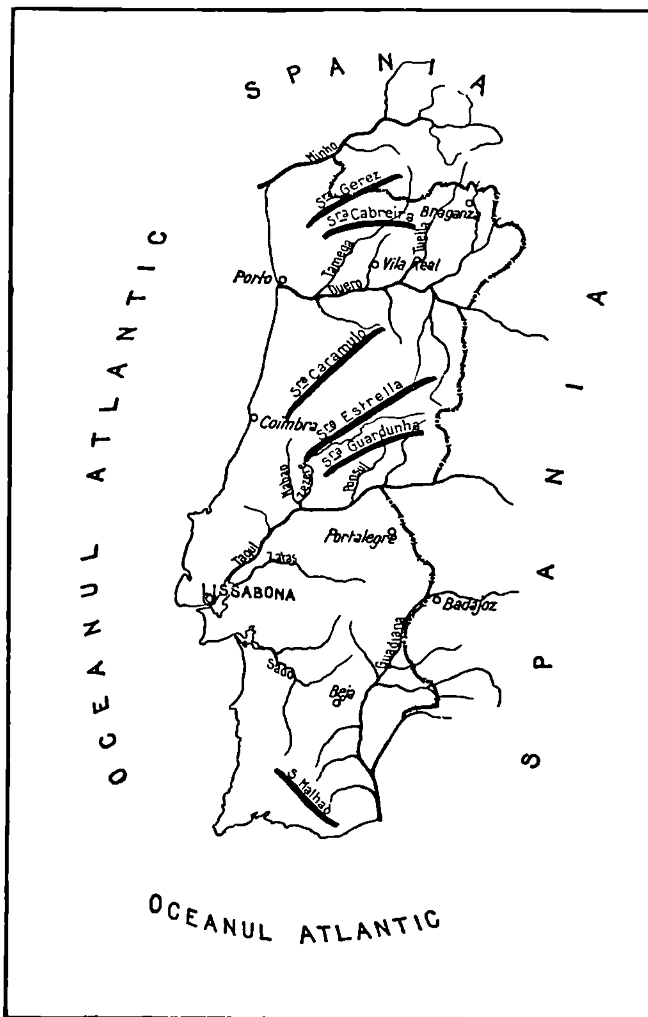
scrierile lui s'au tradus puține în vol. *Comedii și monoloage* (de N. Țînc, 189?).

PORTSMOUTH [portsmŏt], oraș în Anglia în insula *Portsea*; 24.7343 loc.; port militar.

PORTUGALIA (**REPUBLICA PORTUGUESA**), stat în Europa în peninsula Iberică. Se mărginește la N. cu Spania, la E. cu Spania, la S. cu Oceanul Atlantic, la V. cu Oceanul Atlantic. Supraf. 88740 km. p., 5.622.000 loc. Dens. pop. 63. la km. p. E străbătută de cîteva ramuri ale munților din Spania, între cari: *Serra da Gerez*, *Serra Cabreira* la N.; *Serra da Estrella*, *Serra Guardunha* în centru; *Serra do Malhao* la S. Fluvii și rîuri sînt cele cari pornesc din Spania și străbat teritoriul Portugaliei pentru a se vărsa în Ocean: **Minho**, **Duero** (Douro) cu *Tamega* și *Tuella*, **Tago** cu *Zezere*, *Nabao*, *Ponsul*, *Zatas*, ș.a., **Guadiana** la hotarul cu Spania; **Sado**, isvorește chiar în Portugalia.

Cap. *Lisabona* (Lisboa). Orașe pr. *Porto*, *Coimbra*, *Braganza*, *VillaReal*, *Portalegre*, *Badajoz*, *Beja*, *Fabo*.

Portugalia își începe viața proprie în timpul luptelor contra Maurilor (pe la 1109) și cu încetul își stabilește frontierele, devine *regat* (1143), își organizează viața interioară, avînd deseori lupte cu regatul Castiliei din cauza pretențiunilor de suprémație ale uneia și ale alteia. In sec. XV și XVI navigatori portugezi făcură descoperiri importante în Indii și în America și de atunci statul stabili multe colonii (între cari Brazilia) și luă parte la multe războaie. La începutul sec. XIX Portugalia fu amica Angliei și luptă contra lui Napoleon. In 1822 pierdu Brazilia, care se declară independentă. De la 1910, după răsturnarea regelui Manuel. s'a proclamat republică; dar luptele între partide fac să se producă lovituri de stat sau revoluții militare cari țin pe locuitori într'o stare de necontenită neliniște.

Harta Portugaliei.

PORȚILE DE FIER ① defileu între Carpați și Balcani prin care trece Dunărea, jud. Mehedinți. ¶ ② stație c. f. între Caransebeș și Subcetate.

PORUMBACUL-DE-JOS, stație c. f. jud. Făgăraș, linia Făgăraș—Sibiu. Între com. Porumbacul de Sus și cel de Jos s'a dat, în ziua de 30 Septembrie 1916, o luptă în care Românii au obținut o importantă victorie, de care, însă, nu s'au putut folosi în mișcările ulterioare. Aici au căzut colonelul *Iacobini* și maiorul *Porumbaru*.

PORUMBARU RADU C., inginer român. A publicat studii de geologie și paleontologie, între cari: *Etude géologique des environs de Craiova*, 1881; *Studii de paleontologie asupra terțiarului din Oltenia*.

PORUMBARU (MIHĂESCU) EMANOIL (†1921), advocat și om politic român, deputat sau senator în diferite legislaturi (de la 1882), ministru de lucrări publice în guvernul prezidat de P. S. Aurelian (1896), apoi în cel prez. de D. A. Sturdza (1903), ministru de externe in guv. de la 1914 prezidat de I. I. C. Brătianu, a fost acela care a trimis declarația de război Austro-Ungariei la 14 August 1916. Membru al Ateneului Român, a fost vice-prezident și apoi prezident.

C. Porumbescu.

PORUMBESCU IRACLIE, numele literar, apoi oficial al lui **I. GOLEMBIOVSKI** (*1823†1896), preot român din Bucovina. A fost paroh în mai multe comune și în ultimii ani s'a retras la mănăstirea Putna.

PORUMBESCU CIPRIAN (*1854†1883), compozitor român bucovinean. A studiat teologia, apoi muzica la Viena cu prof. Krenn și Schlösser. În 1881 a fost numit profesor de muzică la liceul din Brașov și diriginte al corului bisericii Sf. Nicolae. Îmbolnăvindu-se de piept, s'a dus la Nervi în Italia (1882) și, după un an, s'a întors în satul său de naștere, Stupca, unde a murit. Porumbescu a lăsat vreo 260 de compoziții felurite: muzică de dans pentru piano și diferite instrumente, quintete de coarde, coruri bărbătești, romanțe, muzică religioasă, un manual didactic de muzică, o operetă *Craiu-Nou* (1882). Parte din ele s'au tipărit, parte sînt încă în manuscris. Cea mai populară din compozițiile lui este aria poeziei *Pe-al nostru steag* (a lui A. Bîrseanu). În amintirea lui s'a întemeiat un muzeu care-i poartă numele.

POSADA, sat jud. Prahova, plasa Peleș; 1848 loc. Stație c. f. între Cîmpina și Sinaia. După unii istorici, aci s'a dat faimoasa bătălie a lui Basarab contra regelui ungur Carol Robert.

POSEN (pol. **POZNAN**), oraș în Polonia pe r. Wartha; 169.793 loc.

POSLUȘNICI ☞ **SCUTELNICI**.

POTAISSA, cetate romană în Dacia pe locurile unde se află azi orașul Turda.

POTCOAVA ① lac. jud. Tulcea. ¶ ② stație c. f.

jud. Olt între Costeşti şi Slatina, linia Bucureşti—Craiova, etc.

POTCOAVĂ, numele mai multor pretendenţi la tronul Moldovei, probabil fraţi după mamă cu Ioan Vodă cel Cumplit. In timpul domniei lui Petru Schiopul năvăleşte în Moldova *Nicoară Potcoavă* şi-l goneşte în 1577, dar peste puţin el este învins de Petru cu aliaţii săi şi ucis; apoi năvăleşte *Alexandru* în 1578, are acelaşi succes şi aceeaşi soartă; apoi în acelaşi an năvăleşte *Constantin*, care e respins. Unii istorici zic că cel dintîiu dintre ei, ocupînd tronul şi-a luat numele de Ioan IV.

POTECA EUFROSIN (*1786 †1859), călugăr şi profesor român. A fost între primii bursieri trimişi de stat ca să facă studii în şcolile din Apus în 1822. Inainte fusese profesor de religie la Academia grecească din Bucureşti (1816). Intors din streinătate (Italia, Franţa), fu numit profesor de filozofie la Sf. Sava în 1825. In 1828, fiind închisă şcoala de Ruşi, se duse la Viena, unde tipări cursul de filozofie şi apoi în 1830 fu numit egumen la mănăstirea *Motru*, unde rămase pînă la moarte. Cursul lui este o traducere după traducerea grecească făcută de Banul Grigore Brîncoveanu a cărţii lui *Heinecke* (☛ acest nume). Poteca a lăsat prin testament toată averea sa pentru ajutarea elevilor săraci. Acest fond se administrează azi de Casa Şcoalelor.

Eufrosin Poteca.

POTELU, lac jud. Dolj.

POTEMKIN [patiomchin] GRIGORII ALEXANDROVICI (*1739 †1791), general şi om politic rus, favorit al împ. Caterina II, vestit prin arta cu care ştia să salveze aparenţele. Se zice că în timpul unei călătorii a împărătesei prin ţinuturi nelocuite a format sate întregi de scînduri ca să pară de la distanţă că sînt adevărate. De atunci a rămas ca expresie proverbială: *„satele lui Potemkin"*. In Iaşi se pomeneşte că a fost înmormîntat la mănăstirea Golia.

POTLOGI, com. rur. jud. Dîmboviţa plasa Ghergani, 3200 loc. După legea 1929, are în circ. sa 9 sate.

POTOCKI IOAN (*1761 †1815), istoric polon: călători mult şi scrise (în franţuzeşte): *Istoria primitivă a popoarelor din Rusia*, ş. a.

POTOP, pîrău jud. Dîmboviţa, izvorăşte din com. Cîndeşti şi se varsă în pîrăul Răstoaca.

POTSDAM, oraş în Prusia (Brandeburg) la 20 km. de Berlin; 59.469 loc. Are un palat regal şi alături parcul zis de la *Sans-Souci*.

POTT PERCIVAL (*1713 †1788), medic englez; membru al Societăţii Regale; studiă şi caracteriză pentru prima dată maladia vertebrelor care-i poartă numele.

POTTIER [potie] EDMOND (*1855), arheolog francez. A făcut săpături şi cercetări în Grecia şi în Asia Mică, a fost profesor la Rennes, la Toulouse, apoi în Paris, membru al Institutului. A lucrat la *dicţionarul de anticităţi* cu Daremberg şi Saglio; a publicat studii asupra *vaselor antice* şi un *catalog al muzeului Louvre*, în prefaţa căruia se găseşte un studiu aprofundat asupra picturii şi desenului în anticitate. Este membru onorar al Academiei Române (1926).

POUJADE EUGÈNE, diplomat francez. A fost consul general la Bucureşti între 1849 şi 1856.

POUSSIN [puseⁿ] NICOLAS (*1594 †1665), pictor francez. Reprezentantul cel mai însemnat al clasicismului francez. Operele lui sînt răspîndite în cele mai însemnate muzee din Europa. Mai populare: *Ciobanii din Arcadia*, *Moise scăpat din apă*, *Judecata lui Solomon*.

POVESTEA NUMERELOR, carte de literatură poporană, care explică fiecare număr, în formă de dialog versificat între dascăl şi ucenic. Un studiu asupra ei a făcut Hasdeu în *Cuvente den bătrâni* vol. II.

POVESTEA VORBEI, culegere de proverbe alcătuită de Anton Pann; prima lucrare de acest fel în l. română. Autorul a clasificat proverbele după ideea la care se referă şi fiecare grupă e urmată de o anecdotă în versuri care ilustrează şi explică, prin întrebuinţarea lor, unul sau mai multe proverbe din grupă.

POWEL BADEN (BADEN POWELL [bedn paŭel]) ROBERT (*1857), general englez. A luat parte la războiul cu Burii în Africa. Pe la 1908 a întemeiat cercetăşia. Op. pr. în această privinţă: *Scouting for boys*, 1908.

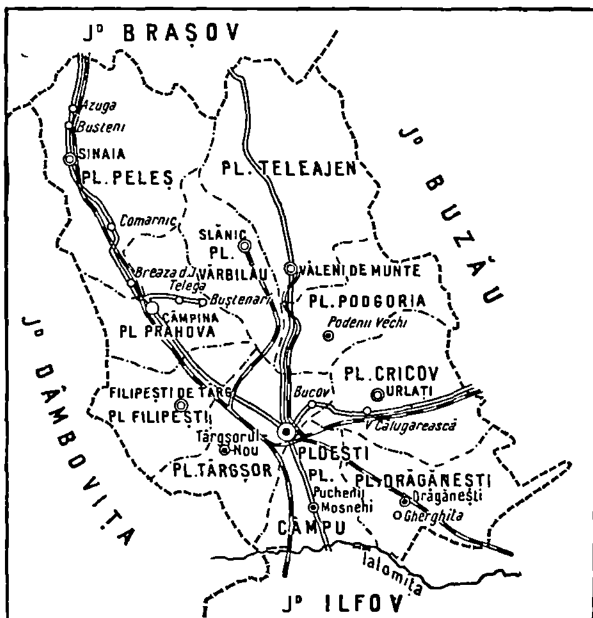
PRADO, loc de preumblare lîngă Madrid; un muzeu în Madrid, vestit pentru colecţiile de picturi (mai ales spaniole şi italiene).

PRAHA (PRAGA, PRAG), capitala Cehoslovaciei, pe rîul Moldau; 737.000 loc. Are un pod vestit terminat la 1507, un palat zidit în 1353 (unde s'a petrecut scena istorică din 1618 zisă *defenestraţiunea de la Praga)*, o primărie zidită între 1838—1858, o biserică începută în sec. X şi terminată în al XIII.

PRAHOVA ① rîu, afluent al Ialomiţei, izvorăşte din Bucegi. Principali afluenţi: *Doftana* şi *Teleajen*. ¶ ② staţie c. f. jud. Prahova linia Bucureşti—Ploeşti.

Stema jud. Prahova.

PRAHOVA, jud. în Muntenia; cap. Ploeşti; 5040 km. p., 413.390 loc. (1915); are 10 plăşi, 7 com. urbane, 149 com. rur. (1926); face parte din circ. Curţii-de-apel din Bucureşti; are 46 şcoale primare urbane şi 344 rurale (1929); 68 coop. de aprovizionare şi consum cu cap. 8.741.307 lei şi 27 coop. p. exploatare de păduri cu cap. 4.702.772 lei (1925); ţine de circ. Mitropoliei din Bucureşti, are 330 biserici şi 6 mănăstiri.

Harta jud. Prahova.

PRAID, (ung PARAJD), com. rur. jud. Odorheiu

plasa Praid; 2787 loc. Stație c. f. cap linia îngustă de la Tîrgu-Mureș. În apropiere mină de sare, dînd ca. 8.000 tone anual. Între această comună și stațiunea balneară Sovata s'a dat, în zilele de 27 Septembrie—4 Octombrie 1916, o mare luptă între armata română de Nord comandată de generalul Presan și cea austro-ungară comandată de feldmareșalul Fabini. Deși victorioasă, armata română a trebuit să se retragă din cauza situației pe alte fronturi.

PRALEA, sat com. Căiuț, jud. Bacău. Aci a fost, în ziua de 14 Ianuarie 1917, în cursul retragerii pe Siret, o luptă serioasă între Germani și Români.

PRALEA ION (*1769 †1847), scriitor român. A făcut o traducere în versuri a *Psaltirei* (1827).

PRAPORGESCU DAVID (*1865 †1916), ofițer român. A intrat în războiu în 1916 cu gradul de general. A murit în ziua de 13 Octombrie, cînd inspecta pozițiile de pază de pe frontieră.

D. Praporgescu.

PRĂJILA, com. rur. jud. Soroca, plasa Florești; 3467 loc. După legea 1929, sat circ. com. Florești.

PREAJBA ① sat jud. Dolj. Are două biserici, una zidită de Hagi Stan Jianu în 1778. ¶ ② stație c. f. jud. Gorj între Tîrgu-Jiu și Bumbești.

PREDEAL ① com. rur. jud. Prahova plasa Peleș; 2173 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Bușteni. Stațiune climaterică, 1050 m. altit. Are o școală normală (1929). Stație c. f. între Ploești și Brașov Aci s'a dat, în cursul marelui războiu, lupte mari între Români și Austro-Germani în zilele de 13—23 Octombrie 1916, cari s'au terminat cu înfrîngerea Românilor. Atît gara cît și satul au fost prăpădite prin atacurile puternice ale numeroaselor tunuri germane. ¶ ② mănăstire așezată la poalele muntelui Clăbucetul Taurului, fundată de Ieromonahul Ioanichie în 1774. Biserica actuală e zidită în 1819 de mai mulți creștini din Săcele.

PREISTORIA, o parte din știința istoriei universale, care studiază evoluția raselor și civilizațiilor omenești înainte de descoperirea scrierii. Constituită d'abia în sec. XIX, ea făcu progrese importante prin studiile lui *Thomsen*, directorul muzeului din Copenhaga, care întrebuință pentru prima dată diviziunea timpurilor preistorice în trei *vîrste*: a *pietrei* (cioplite și lustruite), a *bronzului* și a *fierului*. La noi s'au descoperit resturi din epocele preistorice în mai multe localități: *Cucuteni* (Iași), *Sultana* (Ilfov), în jurul Brașovului, în Dobrogea, în Nordul Basarabiei etc. Au fost cercetate de N. Beldiceanu, Gr. Buțureanu, I. Andrieșescu, Radu Vulpe, Roșka, N. Moroșan.

PREJMER, com. rur. județul Brașov, plasa Bîrsa de jos; 4645 loc. Stație c. f. între Brașov și Sf. Gheorghe.

PREMIUL NAȚIONAL s'a instituit la noi în 1924 și s'a acordat următoarelor persoane: 1. poezie: O. *Goga* (1924), *M. Codreanu* (1925), *G. Topîrceanu* (1926), *C. Pavelescu* (1927), *I. Minulescu* (1928), *Al. Davila* (1929), *N. Crainic* (1930); 2. critică: *G. Bogdan-Duică* (1925); 3. proză: *M. Sadoveanu* (1924), *Al. Brătescu-Voinești* (1925), *Ion Gorun* (1926), *I. Agîrbiceanu* (1927), *N. Iorga* (1928), *L. Rebreanu* (1929), *I. A. Basarabescu* (1930), *Cezar Petrescu* (1931); 4. plastică: *G. D. Mirea* (1924), *Gh. Pătrașcu* (1925), *T. Palady* (1926), *D. Paciurea* (1927), *Șt. Popescu* (1928), *Gabriel. Popescu* (1929), *I. Al. Steriade* (1930); 5. muzică: *G. Dima* (1925), *G. Kiriac* (1926), *T. Brediceanu* (1927), *Nona Otescu* (1928), A. *Castaldi* (1929), *G. Georgescu* (1930). El se decerne pentru fiecare grupă de către o comisiune prezidată de ministrul artelor și compusă din laureații respectivi (literatură, arte plastice, muzică).

PREOȚEȘTI, mănăstire de călugări în jud. Suceava.

PRESBURG ☞ BRATISLAVA.

PRESA MEDICALĂ, revistă de specialitate (românește și franțuzește) apărută în București 1894—1903 sub redacția unui mare număr de medici: *Demosten*, *Leonte*, *Petrini-Galați*, *Stoicescu*, ș. a.

PRESAN CONSTANTIN (*1861), mareșal român Sublocotenent în 1880, general de brigadă în 1907, era general de divizie în 1916, mai tîrziu general de corp de armată. În timpul marelui războiu a fost comandant al armatei a 4-a, mai tîrziu șef al marelui stat-major, comandant al armatelor de Sud în fine generalisim al armatei române în 1917. În această calitate el dă, în Ianuarie, proclamația către locuitorii Basarabiei, arătînd scopul pentru care generalul Broșteanu trece Prutul. Trecînd în retragere, i s'a acordat dreptul de a păstra toate prerogativele gradului ca ofițer activ, a devenit senator de drept și, în 1930, cînd s'a creat gradul de mareșal, a fost înaintat împreună cu Generalul Averescu.

PRESSA, ziar politic al partidului conservator din România. A apărut în București între 1868—76 și 1877—1881. Redactori: *P. Vioreanu*, *C. Esarcu*, *G. Meitani*.

PRETORIA, cap. coloniei engleze Transvaal (Africa), 18.000 loc. (☞ harta Africei).

PREVESA, oraș în Grecia; 11.000 loc.

PRÉVOST ANTOINE ABATELE (*1697 †1763), scriitor fr., vestit prin romanul *Manon Lescaut* (1731), tradus în mai toate limbile Europei. La noi de St. Hr. Băjescu, 1857; de I. S. Spartali, apoi de L. Dauș.

PREVOST (prevo) MARCEL (*1862), romancier francez. Traduceri rom.: *Intre femei* (de Fulmen, 1913), *Un roman pasional* (1918), *Fecioarele nebune* (de L. Rebreanu, 1928), *Bărbatul candid* (de B. Madeleine), *Eu si amanta lui* (de B. Madeleine), *Flacăra înnăbușită* (de D. Nanu), *Scrisori de femei* (de B. Madeleine), *Vîrsta primejdioasă* (de V. Sava).

PRIAM, personaj legendar, grec, ultimul rege al Troiei, tatăl lui Hector, fu ucis de Pirus.

PRIBOENI, com. rur. jud. Muscel, plasa Podgoria; 3185 loc. După legea 1929, sat în circ. Valea Cărcinovului.

PRICOPAN (DEALURILE PRICOPANULUI), culmi de dealuri în jud. Tulcea. Punctul cel mai înalt e *Sulucul*, 364 m.

PRICULICIUL, ziar umoristic apărut în Pesta 1872—1875, sub. red. lui *Iulian Grozescu*.

PRIESSNITZ VINZENZ (*1799 †1851), idroterapeut german. A inventat un bandaj cu cîrpe umede, care-i poartă numele. Intîiu a fost pedepsit (1829) pentru practica ilegală a medicinei; apoi i s'a permis să aibă un stabiliment de idroterapie.

PRIESTLEY [pristleĭ] IOSEF (*1733 †1804), chimist și filozof engl.; făcu studii asupra aerului și descoperi fenomenul respirației plantelor, descoperi idrogenul, azotul. Se ocupă și cu studii teologice și fu un militant în chestii politice și religioase. Partizan al revoluției franceze, părăsi țara și se duse în America.

PRILEP (= PERLEPE), oraș în Iugoslavia (Macedonia), 19.000 loc.

PRINCIPELE MIHAIU, com. rur. jud. Tulcea, plasa Babadag; 2306 loc. După legea 1929, are în circ. sa 8 sate.

PRIPET, rîu în Rusia, lung. 810 km., curge printre imense băltoace. Aci a fost în 1916 o luptă mare între Germani și Ruși.

PRISACA, sat și pădure în jud. Putna. Aci a fost în ziua de 1 August 1917 o luptă sîngeroasă între Români și Germani în cursul marei bătălii de la Mărășești.

PRISĂCANI-MORENI, com. rur. jud. Iași, plasa Codru; 2635 loc. După legea 1929, Prisăcani are în circ. sa 4 sate.

PRISCUS († 471 p. Chr.), istoric bizantin. Op. pr. *Istoria imperiului bizantin și a lui Atila*.

PRISLOP ① munte în jud. Muscel. ¶ ② mănăstire în jud. Hunedoara în valea Haţegului, întemeiată probabil de călugărul devenit *Sf. Nicodim* (☛ acest cuv.) pe la 1370. Rezidită şi înzestrată cu averi de Zamfira, fiica principelui Moise din Muntenia, decedată în 1580 şi îngropată în biserică. Fusese căsătorită cu un nobil ungur, apoi cu un nobil polon. Aci a fost centrul episcopiei *Silvaşului* (☛ acest. cuv.).

PRISTINA, oraş în Jugoslavia (Serbia veche), 15.000 loc.

PRIZREN, oraş în Iugoslavia (Serbia veche); 18.000 loc. A fost capitala vechiului regat sîrbesc sub Duşan şi Uroş (1340—1362).

PROBOTA, fostă mănăstire în jud. Fălticeni (fost Suceava, azi Baia). Numele vechiu era *Pobrata*; a fost zidită probabil de Ştefan Voevod pe la 1390 şi refăcută de Petru Rareş, care a început-o în 1528 şi a terminat-o în 1532. Intre alte morminte, este şi al lui Petru Rareş şi al soţiei sale Elena (†ca. 1551). Clădirile mănăstirii sînt ruinate; se păstrează biserica lui Rareş, care servă ca biserică de mir a satului cu acelaşi nume.

PROBOTEŞTI, sat jud. Dorohoiu plasa Herţa 2302 loc. După legea 1929, ţine de com. Hilişeni.

PROCA GEORGE (*1867), medic român. Profesor de patologie generală la Universitatea din Bucureşti; fost la cea din Iaşi de igienă. A publicat articole în revistele speciale *Spitalul*, *Buletinul Soc. de ştiinţe din Bucureşti* ş. a. şi un vol. de poezii *Rîndunel* cu pseudonimul *O. Carp*.

PROCLU ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI (†447), prăznuit de biserica ortodoxă la 20 Noemb. A intrat de tînăr în serviciul bisericesc, a fost ucenicul sf. Ioan Gură de aur, s'a făcut cunoscut prin predicile sale; a combătut pe arhiepiscopul Nestoriu (429), care este începătorul eresului ce-i poartă numele (☛ acest cuv.) şi în 427 fu ales arhiepiscop. Este cunoscut din predicile şi scrierile sale contra diferitelor eresuri ce circulau în acel timp. Lui i se atribue întrebuinţarea cîntării zisă *Trisaghion* şi o reformă a liturghiei.

PROCOPIE, martir (†303), prăznuit de biserica ortodoxă la 8 Iulie. A fost în serviciul bisericii ca lector şi exorcist; om învăţat; a pierit în timpul persecuţiilor lui Diocleţian.

PROCOPIU DIMITRIE PAMPER, medic grec, poate român macedonean. A fost secretarul lui Nicolae Mavrocordat şi profesor la Academia domnească din Bucureşti.

PROCOPOVICI ALEXIE (*1884), profesor de limba şi literatura română la Universitatea din Cernăuţi (din 1922), membru corespondent al Academiei Române (1919). A publicat studii despre *nazalizare şi rotacism* (1908) şi diferite monografii linguistice extrase din Daco-Romania ş. a.; a editat cu S. Puşcariu *Cazania lui Coresi* din 1581; a întemeiat *Revista filologică* (1927).

PROCOPOVICI TEOFAN (*1681 †1736), arhiepiscop la Novgorod, scriitor rus.

PROCOPOVICI, teolog bucovinean. Îl găsim profesor de exegeză şi de limba ebraică la Seminariul din Socola în 1841.

PROCOV, schit al măn. Neamţului jud. Neamţu, aşezat într'o poziţie foarte pitorească.

PRODAN, unul din comandanţii trupelor lui Tudor Vladimirescu, cu cari a venit în Bucureşti.

PRODAN IOAN (*1844 †1910), jurist român. A fost consilier al Curţii de Casaţie.

PRODROMOS TEODOR, scriitor bizantin din sec. XII. Foarte ecund în multe genuri literare.

PROGRÈS (LE), ziar financiar şi politic, apărut în Bucureşti, 1896—1897, sub red. lui *I. I. Skupievski*.

PROGRESUL MEDICAL, gazetă de medicină, farmacie şi medicină veterinară, apărută în Bucureşti între 1879—1906 sub red. d-rului *B. Vlădescu* şi apoi a d-rului *C. Chabudianu*.

PROILAVIA: MITROPOLIA PROILAVIEI, independentă de ierarhiile din Moldova şi din Ţara-Românească, ţinînd de patriarhia din Constantinopol; cuprindea ţinuturile: Brăila, Ismail, Reni, Chilia, Cetatea-albă, Tighina, Hotin. Reşedinţa eparhiei era în Brăila. Cel mai vechiu Mitropolit citat este *Meletie*, pe la 1644. Desfiinţată de Ruşi în 1771, a fost reînfiinţată de Turci în 1774. Acelaşi lucru se petrece în 1787 şi 1791. După luarea Basarabiei de către Ruşi în 1812, mare parte din ţinuturile depedente de această eparhie trecură în stăpînirea Ruşilor. Prin tratatul de la Adrianopol (1829) mitrop. se desfiinţă pentru totdeauna.

PROKESCH-OSTEN ANTON CONTE (*1795 †1876), ofiţer şi diplomat austriac; autor de memorii şi opere istorice.

PROKESCH-OSTEN ANTON CONTE, fiul precedentului, scriitor austr. publică, între altele: *Depeşile inedite ale cavalerului de Genz către principii Valahiei*.

PROMETEU, personaj mitologic grec. A furat focul din cer şi l-a adus oamenilor; pentru aceasta Zeus îl osîndi să fie legat pe muntele Caucaz şi un vultur să-i mănînce ficatul care să se reînoiască mereu pentru ca tortura să-i fie veşnică.

Prometeu.

PROPAGANDA FIDE (Congregaţia de), întemeiată de papa Clement VIII (1597) şi organizată de Papa Grigorie XV (1622), trimite misionari în toată lumea, tipăreşte cărţi în toate limbile, are şi un *colegiu*, unde învaţă preoţii din ţările necatolice. Acolo au studiat Şincai, Petru Maior ş. a.

PROPĂŞIREA, revistă literară Iaşi 1844. Censura i-a suprimat titlul şi i-a lăsat numai subtitlul „Foaie ştiinţifică şi literară". La finele anului censura a oprit-o. Redactorii principali: *M. Kogălniceanu*, *V. Alecsandri*, *Ion Ghica*.

PROPERŢIU (SEXTUS AURELIUS PROPERTIUS) (*ca. 52† ca. 15 a. Chr.), poet latin, lăsă 3 cărţi de poezii erotice (adresate Cyntiei) şi una de legende istorice. Din poeziile lui trad. rom. de Vîrgolici (Convorbiri literare), de Fl. Stoenescu (Convorbiri critice, 1907, 1908), de Dinu Volbură (Neamul rom. literar, 1911), de D. Teodosiu (Ibidem, 1912).

PROPILEELE (colonadă în faţa unui edificiu mare) **ATENEI**, construite pe *Acropole* în timpul lui Pericle de arhitectul Mnesicles, pe la 435 a. Chr. (☛ Acropole.) Au existat pînă în sec. XIV, cînd ducele Atenei a făcut acolo un castel, apoi Turcii au făcut un depozit de muniţii, distrus în mare parte printr'o explozie în 1656.

PROPILEE LITERARE, revistă culturală, artistică, politică, economică, apare în Bucureşti din 1925; directori: *Romulus Voinescu* şi *I. Foti*.

PROPONTIDE, numele antic al Mării de Marmara.

PROSTA, titlul unei scrisori a lui Ion Ghica către V. Alecsandri. Aci autorul descrie o ţară închipuită în care se văd foloasele aplicării principiilor economiei politice moderne.

PROTAGORA (* ca. 485 †411 a. Chr.), filozof grec, lăsă cărţi de retorică (figurile, verbele, numele, specii de propoziţiuni). I se atribue învăţătura sofistică după care se poate susţinea *pentru* şi *contra* despre orice subiect, în logică precum şi în morală.

PROTESTANŢI, nume generic dat sectanţilor creştini cari sînt contra bisericii catolice.

PROTEU, personaj mitologic grec. Era fiul lui Poseidon, păzea turmele de monştri ale tatălui său şi avea darul de-a prezice viitorul, de a-şi schimba forma după voinţă.

PROTICI ANDREI, director al muzeului din Sofia. A făcut studii asupra artei bulgare. Membru corespondent al Academiei Române (1930).

PROTICI P. († 1881), medic de origine bulgară, venit în Bucureşti, unde a fost profesor la

Propileele din Atena.

facultatea de medicină şi după reînvierea ţării sale s'a stabilit în Sofia, unde a fost membru în Consiliul medical.

PROTOPOPESCU-PAKE EMANOIL (*1843 †1893), advocat şi om politic român. A fost profesor de drept la şcoala comercială din Bucureşti; a fost deputat, prefect al poliţiei Capitalei, primar al Capitalei (1888). In această calitate a lucrat pentru înfrumuseţarea oraşului, deschizînd bulevardul de la Colţea spre Obor şi spre Cotroceni. Numele lui s'a dat unei părţi din acest bulevard, şi acolo i s'a ridicat o statue.

PROUDHON PIERRE JOSEPH (*1809 †1865), sociolog francez; publică ziare şi cărţi în cari susţinea reforma societăţii printr'un federalism sau *mutualism*. A lui e afirmaţia că *proprietatea e o hoţie* (1840). Op. pr. *Creaţiunea ordinei în omenire*, *Filozofia mizeriei* (1849), *Principiul federativ* (1863).

PROVENŢA (fr. PROVENCE), regiune din Sudul Franţei, care, în cursul secolelor, a fost stăpînită de diferiţi suverani, pînă s'a unit definitiv cu Franţa. Vorbirea din acel ţinut se numeşte *langue d'oc*, cuprinzînd mai multe dialecte. A avut o literatură înfloritoare din sec. x pînă în sec. xiv. Acolo a înflorit poezia epică şi poezia lirică. O reînviere a acestei limbi ca limbă literară s'a făcut prin *felibri* (☛ acest cuv.).

PROVIŢA, rîu jud. Prahova, izvorăşte din munţii com. Talea şi se varsă în Cricovul-dulce; trece între altele, şi prin com. Proviţa de jos.

PROZOROVSKI ALEXANDRU ALEXANDROVICI PRINŢ (*1732 †1809), general rus. A fost comandantul suprem al armatei ruseşti în războiul cu Turcii (1808 ş. u.). Învins la atacul Brăilei, a trecut Dunărea, a ocupat Isaccea, Tulcea şi Babadag, dar a murit în lagăr la Măcin.

PRUDHOMME SULLY ☛ SULLY PRUDHOMME.

PRUD'HON PIERRE (*1758 †1823), pictor fr., avu o viaţă plină de greutăţi, mai ales în timpul revoluţiei. Op. pr. *Adevărul coborîndu-se pe pămînt* (plafond la St. Cloud), *Răpirea Psicheei* (Louvre), *Justiţia urmărind crima* (Louvre), după care Grigorescu a făcut o copie ce se găseşte în pinacoteca Statului din Bucureşti.

PRUNARU, sat jud. Vlaşca, plasa Cilniştea. Aci s'a dat în ziua şi noaptea de 26 şi 27 Noembrie 1916 o luptă între Germani şi Români, în care regimentul 2 de roşiori a dat dovadă de un curaj eroic, dar fără succes, fiind învins şi distrus în mare parte.

PRUNCUL ROMÂN, ziar politic în Bucureşti 1848. Redactor *C. A. Rosetti*.

PRUNDU, com. rur. jud. Ilfov plasa Vidra; 2564 loc.

PRUNDUL-BÎRGĂULUI, com. rur. jud. Năsăud plasa Bîrgău; 2508 loc. Staţie c. f. linia Dej—Borgo-Bistriţa între Borgo-Suseni şi B.-Bistriţa.

PRUNIŞOR, staţie c. f. jud. Mehedinţi între Filiaşi şi Turnu-Severin, linia Bucureşti—Craiova —Timişoara.

PRUSIA (germ. PREUSSEN, fr. PRUSSE), stat din Germania (☛ acest cuv.), capit. *Berlin*; 292.755 km. p., 38.265.000 loc. (131 loc. pe km. p.); alcătuită din 14 provincii. Prusia a fost la început un stat teocratic, creat de *Cavalerii teutoni*, cari intrară în ţinuturile acestea ca să introducă creştinismul şi să-l întărească. Acest stat era mai mult un conglomerat de mici organisme, cari se luptau între ele şi cari aveau momente de solidarizare şi deci de creştere şi altele de desbinare şi deci de decadenţă. In faţa lor aveau pe Lituani şi pe Poloni. In sec. xv suzeranitatea Poloniei asupra *ducatului Prusiei* este deplin stabilită. In sec. xvii începe ridicarea acestui stat sub *Frederic Wilhelm* (1640—1688, care reuşeşte să fie recunoscut ca suveran independent şi de regele Suediei şi de regele Poloniei (profitînd de luptele şi rivalităţile dintre ei . Succesorul acestuia *Frederic III* se proclamă *rege* şi fu recunoscut de Casa de Habsburg. Frederic Wilhelm I organiză armata prusiană şi administraţia ţării (i s'a zis *regele-sergent*). Frederic cel Mare făcu din Prusia o mare putere europeană, cuceri Silezia şi provocă împărţirea Poloniei.

PRUT, rîu, izvorăşte în Galiţia, intră în România tăind Bucovina şi apoi formează limita din spre Basarabia. Pînă la 1812 el trecea prin mijlocul mai multor judeţe, cum se vede în harta lui D. Cantemir. Primeşte afluenţi pe dreapta: Ceremuşul, Başeu, Jijia cu *Meletinul*, *Jijioara*, *Bahluiu*, Prutețul şi Elanul etc;. pe stînga: *Larga*, *Velia*, *Lopatnic*, *Racovăţ*, *Ciuhurul*, *Călmăţuiul*, *Gîrla mare*, *Delea*, *Tîrnova*, *Lăpuşna*, *Sărata*, *Tighecíul*, etc. Trece pe lîngă Cernăuţi, Mamorniţa, Rădăuţi, Sculeni, Huşi, Cahul, Fălciu, Reni şi se varsă în Dunăre lîngă Galaţi după un curs de 725 km.

PSALTIRI ROMÂNEŞTI (culegerea psalmilor lui David). Primele traduceri de psaltiri sînt manuscrise din sec. xvi (poate copii după texte mai vechi) şi anume *Psaltirea scheiană* şi *Ps. voroneţeană*. Cea mai veche tipăritură e a lui *Coresi* (1560) şi tot ale lui alte două (una tip. Braşov 1574, alta cu text slavo-român 1577). *Dosofteiu* a tipărit prima psaltire în versuri (Uniev 1673) şi una în proză cu text român şi slavon (Iaşi 1680). In sec. xvii mai avem o psaltire tip. la Belgrad 1651, în Bucureşti 1694 (de *Antim Ivireanul*). In sec. xviii s'au tipărit în Bucureşti 7, în Rîmnic 5, în Buzău 2, în Iaşi 6, în Blaj 3, în Sibiu 3, în Viena 1. E şi un text în versuri ms. de *Teodor Corbea* (ca. 1725). In sec. xix s'au tipărit multe. dar mai toate reproduc textele anterioare. Citâm Psaltirea lui *Veniamin Costache* tipărită după moartea lui (Iaşi 1850, 1862), psaltirea în versuri a lui *Pralea* (tip. Braşov 1827). Cea mai nouă trad. e în publicaţia Sf. Sinod din 1914.

PSEUDOCYNEGETICOS (ψευδοκυνηγετικός), scriere vestită a lui Alex. Odobescu (tip. 1874). Are formă de epistolă, adresată lui C. Cornescu, care-i ceruse să scrie o prefaţă la cartea sa „Manualul vînătorului". Făcînd un „*fals tratat de vînătoare*" înfăţişează vînătoarea din anticitate pînă în vre-

mea lui cum se găsește exprimată în opere de sculptură, pictură, poezie, muzică. Aci este intercalat și un basm imitat după cele poporane „Feciorul de împărat cu noroc la vînat".

PSICHARI JEAN (*1854 †1929), filolog francez. Era grec de origine, nascut în Rusia și stabilit în Franța. A fost profesor la Școala de limbi orientale și la Școala de studii înalte. A publicat scrieri în franțuzește și în grecește.

PSOMACHI CONSTANTIN, profesor grec, a funcționat în București pe la 1818.

PTOLEMEU (it. TOLOMEO, fr. PTOLÉMÉE), numele mai multor regi ai Egiptului, începînd cu P. *I. Soter Lagas*, care a întemeiat dinastia Lagizilor (306—285 a. Chr.). Cel mai însemnat este P. II *Philadelphul* (între 285—247 a. Chr.), care a ajutat pe scriitori și ar fi pus să traducă biblia în grecește (*Septuaginta* sau *septanta*). Cel din urmă P. XVI, fiul lui Cezar și al Cleopatrei (între 42-30 a. Chr.), ucis de Octavian după victoria de la Actium.

PTOLEMEU CLAUDIU (sec. II p. Chr.), astronom grec, a cărui viață e puțin cunoscută, alcătui o expunere a sistemului lumii (care-i poartă numele și o geografie, ș. a.

PUCCINI GIACOMO (*1858 †1924), compozitor și muzicant italian. Op. pr. *Manon*, operă după romanul Abatelui Prévost (1893), *Boema*, după povestirea *La vie de bohême* a lui H. Murger (1869), *Tosca*, operă după drama lui V. Sardou (1900), *Madame Butterfly*. Toate acestea s'au reprezentat de foarte multe ori pe scenele din București.

PUCHENI, numele mai multor com. jud. Prahova (P.-MARI, P.-MICI, P.-MIROSLĂVEȘTI) și al unei com. jud. Muscel.

PUCIOASA, com. urb. jud. Dîmbovița, plasa Pucioasa; 4500 loc. Stațiune baln.: surse sulfuroase și iodurate, 860 m. altitudine. Are un gimnaziu (1929). După legea 1929 are în circ. sa și satele Bela, Diaconești, Glodeni, Maluri, Miculești, Podurile, Scîrlențea, Strîmbu, Șerbănești. Stație c. f. linia Titu-Tîrgoviște — Pietroșița, la 21 km. de Tîrgoviște.

PUCIOSU ☛ IACOBENI.

PUCIOSUL ① izvoare minerale de sulf, satul Tazlău, jud. Neamț. ¶ ② pîrău în jud. Suceava, se varsă în Bistrița.

PUFEȘTI com. rur. jud. Putna, plasa Adjud 2900 loc. După legea 1929, sat circ. com. Domnești. Stație c. f. între Mărășești și Adjud.

PUGOCENI, com. rur. jud. Tighina, plasa Bulboaca; 2219 loc. După legea 1929, sat circ. com. Speia.

PUHOIU, com. rur. jud. Lăpușna, plasa Ialoveni; 2962 loc. După legea 1929, sat circ. com. Mereni.

PULHERIA ÎMPĂRĂTEASA (*399 †453), prăznuită de biserica ortodoxă la 29 Iunie. Era fiica împăratului Arcadiu. La moartea acestuia (408 a rămas moștenitor Teodosiu, în vîrstă de 8 ani. La 414 Pulheria a fost asociată la domnie și a îngrijit de educația fratelui său. Ea a condus mult timp imperiul, a fost disgrațiată și s'a retras într'un sat. Chemată din nou și asociată la domnie, ea s'a ocupat de întărirea Bisericii și de combaterea ereziilor curente.

PULTAVA (POLTAVA), oraș în Rusia (Ucraina); 88.000 loc. Aci Carol XII a fost învins de Petru cel Mare, 8 Iulie 1709.

Aron Pumnul.

PUMNUL ARON (*1818 †1866), profesor și filolog român. Originar din Transilvania, se refugiă în Bucovina în 1848 și rămase acolo, fiind profesor de limba română la gimnaziul român din Cernauți. El știu să fanatizeze pe elevi pentru ideile-i curioase filologice (aplicarea analogiei la toate neologismele și formarea termenilor tehnici din materialul limbii fără împrumut din vocabularul greco-latin). Opera principală este *Lepturariu* (Carte de citire în 6 volume 1862 — 65, care cuprinde bucăți alese din autori și biografii cu aprețieri în genere elogioase și pentru cei mai neînsemnați scriitori. La moartea lui a scris Eminescu, care-i fusese școlar, o poezie, una din primele lui opere.

PUNGEȘTI, com. rur. (tîrg, jud. Vasluiu, plasa Racova. Înființat în 1834; 1256 loc. După legea 1929, circ. com. cu 19 sate.

PUNICE RĂZBOAIE, se numesc războaiele între Romani și Cartaginezi: 1-ul 264—241 a. Chr. se termină cu stăpînirea Siciliei de către Romani; 2-lea 218 201 a. Chr. se termină cu luarea Cartaginei de către Romani, în acest răzb. se distinge Anibal, comandantul Cartaginezilor, ajungînd la porțile Romei; 3-lea 149—146 a. Chr. se termină cu dărîmarea Cartaginei. In timpul pregătirii acestui războiu, Caton repeta mereu cuvintele: *Ceterum censeo Carthaginem esse delendam*, rămase celebre.

PURCARI, com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Volintirești; 2923 loc. După legea 1929, are în circ. sa 5 sate.

PURCĂRENI, com. rur. jud. Brașov, plasa Săcele, 2500 loc.

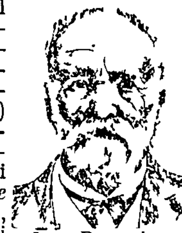
PURITANI ① sectă creștină în Anglia, care pretindea că interpretează mai bine biblia și că aplică în *practica zilnică* preceptele ei morale. S'a desvoltat în sec. XVI și a avut ca reprezentant tipic pe Cromwell. ¶ ② operă în 3 acte de Bellini, libret de Pepoli, reprezentată la Paris la 25 Ianuarie 1835.

PURKINE CYRIL, naturalist ceh. Profesor la Politechnicum din Praga, director al serviciului geologic din Cehoslovacia. A participat la întrunirea geologilor carpatici în București în 1927. Membru onorar al Academiei Române (1928).

PUȘCARIU EMIL (*1859†1929), medic român. Profesor de istologie la facultatea de medicină din Iași (din 1893), director al Institutului de anatomie din Iași. A fost secretar general al Ministerului Instrucției (1899).

PUȘCARIU ILARION (*1842 †1922, scriitor și teolog român din Transilvania. Diacon (1869) arhimandrit (1886), vicar arhiepiscopesc (1889, a fost profesor de istorie bisericească, a lucrat în Sibiu pentru propășirea „Asociațiunii", a colaborat la multe reviste și ziare (mai ales la *Telegraful român*), a publicat un tratat de *pedagogie* (1880), cărți de școală pentru cursul de religie (*Istoria bisericească*, *Istoria biblică*), o colecție de *documente* interesante pentru limbă și pentru istorie (1889—1897) și un *istoric al Mitropoliei* ortodoxe din Ungaria (1900.

PUȘCARIU IOAN CAVALER (*1824 †1911, istoric român din Transilvania. A luat parte la revoluția din 1848. Sub regimul austriac a fost subprefect, căpitan suprem al districtului Făgăraș. Mai tîrziu a fost magistrat în Budapesta. A fost membru al Academiei Române (1900) și membru de onoare al Ateneului Român. A cercetat trecutul familiilor nobile românești și a publicat 2 volume cu *date istorice* prețioase (1892, 1895, 1904); a publicat și cîteva scrieri despre biserica românească și despre momente și persoane din trecutul depărtat (*Statutul organic*, 1889; *Istoria bisericească*, 1903; — *Ugrinus*, 1901, *Ion Circa de Gambutz*, 1901.

Ioan Pușcariu.

PUȘCARIU IOSEF, advocat român în Transilvania. A redactat foaia umoristică *Cocoșul roșu*.

PUȘCARIU SEXTIL (*1877), filolog român. Originar din Transilvania, a făcut studii în Viena și în Lipsca. A fost profesor la facultatea de litere din Cernăuți și cînd s'a românizat Universitatea din Cluj, a trecut aci (1919) ocupînd catedra de limba și literatura română. Afară de cîteva lu-

crări literare de tinereţe (*Schiţe*, 1896, *Juvenilia*, 1898), el s'a ocupat de istoria literaturii române şi de filologia românească. Mulţi ani a redactat în colecţiunile germane partea relativă la mişcarea literară românească, a publicat broşuri şi volume: *Cinci ani de mişcare literară* (1909), *Literatura română* (1925), *Istoria literaturii române. Epoca veche.* Ca filolog, s'a făcut cunoscut prin Dicţionarul etimologic (*Etymologisches Wörterbuch*) tip. la Heidelberg, care nu cuprinde însă decît prima parte: elementele latine. Aceasta şi alte lucrări (*Studii şi notiţe filologice*, *Rumänische Etymologien*, *Rumänische · Diminutivsufixe*, *Lateinisches ti und ki*, precum şi numeroase articole în „Convorbiri literare") precedară opera pe care a început-o în 1907 din însărcinarea Academiei *Dicţionarul limbii române*, întrerupt în 1914, reluat după războiu şi care este în curs de tipărire. Alte probleme cari l-au preocupat au fost: dialectologia şi gramatica. Asupra *dialectului istrian* a publicat o culegere de texte (1906) şi 3 volume (1925). Asupra gramaticei a publicat memorii despre *gramatica istorică*. Pe lîngă catedra sa de la Cluj a înfiinţat *Muzeul limbii române* (care este şi un local cu bibliotecă şi un loc de întrunire al celor cari se interesează de chestiunile privitoare la limba română) şi ca buletin al acestuia editează din anul din 1921 *Dacoromania*, culegere de articole de diferiţi autori, mai ales studii filologice, recensii, note biografice şi bibliografice, etc. Ca discurs de recepţie în Academie rostit în 1920 (ales 1914), a vorbit despre *locul limbii române între limbile romanice*, întărind ideea lui Hasdeu despre fizionomia limbii noastre, a cărei latinitate se manifestă în mod neîndoelnic prin cercetări riguroase ştiinţifice.

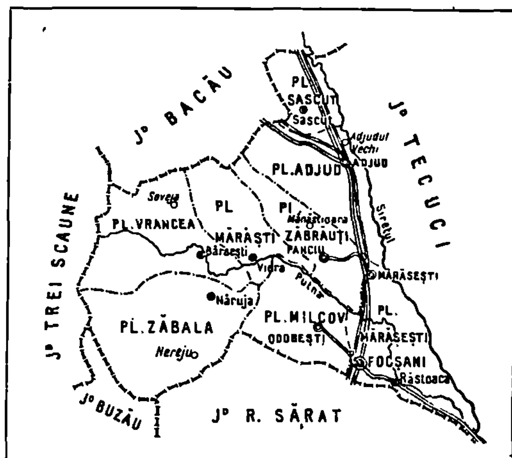
PUŞKIN ALEXANDRU SERGHEIEVICI (*1799†1837) poet rus. A publicat romane şi nuvele, piese de teatru, poezii lirice şi epice. Pe la 1820 fiind exilat în Basarabia pentru ideile sale politice, a făcut cunoştinţă cu mai mulţi Români, între cari şi Constantin Negruzzi. Din operele sale s'au tradus: *Şalul negru* (de C. Negruzzi), *Ţiganii* (de Al. Donici, 1837), *Fata căpitanului* (de Grozescu în rev. „Familia"; — apoi în broşură Buc. ca. 1900), *Dubrovski* (de Vlădescu, 1909), *Haremul* (de G. Carp, 1910), *Dama de pică* (de Constantinescu-Delabaia, 1915). Cîteva trad. prin reviste şi ziare (în „România", 1884, „Flacăra", 1922, „Lamura", 1924).

Al. Puşkin.

PUTILA, com. rur. jud. Rădăuţi, plasa Putila; 2600 loc. După legea 1929, are în circ. sa 3 sate.

PUTINEIU ① sat în jud. Teleorman, plasa Călmăţuiu; 2184 loc. ¶ ② com. rur. jud. Vlaşca, pl. Dunărea; 2700 loc. După legea din 1929, circ. cu 6 sate.

PUTNA ① rîu afluent al Siretului. Udă judeţul Putna, făcînd deoparte hotarul între el şi jud. Trei Scaune; primeşte pe dreapta apele Milcovului. ¶ ② jud. în Moldova; cap. *Focşani*; 3340 km. p., 189.465 loc. (1915); are 8 plăşi, 5 com. urb. şi 79 com. rur. (1926); face parte din circ. Curţii-de-apel din Galaţi; are 20 şcoale primare urbane şi 156 şc. rurale (1929); 21 cooperative de aprovizionare şi consum cu cap. 3.866.577 lei şi 10 coop. p. exploatare de păduri cu cap. 746.466 lei; ţine de eparhia episcopiei Romanului, are 219 biserici. ¶

Harta jud. Putna. (Legea 1925)

③ c. r. jud. Rădăuţi; 2327 loc. (1919). ¶ ④ mănăstire întemeiată de Ştefan cel Mare 1465; aci sînt înmormîntaţi: Ştefan cel Mare, Doamne Maria, Maria din Mangop, Mitrop. Teoctist, Bogdan. fiul lui Ştefan, Ştefăniţă. ¶ ⑤ staţie c. f. capul liniei laterale de la Gura-Putnei.

Stema jud. Putna.

PUTNOKY NICOLAE (*1852), profesor maghiar. A funcţionat la gimnaziul din Sibiu şi la Lugoj. A publicat cărţi didactice necesare şcolilor româneşti pentru învăţarea limbii maghiare, un dicţionar român-unguresc şi unguresc-românesc (mai multe ediţiuni) şi un studiu despre poeziile lui Alecsandri cu subiecte maghiare.

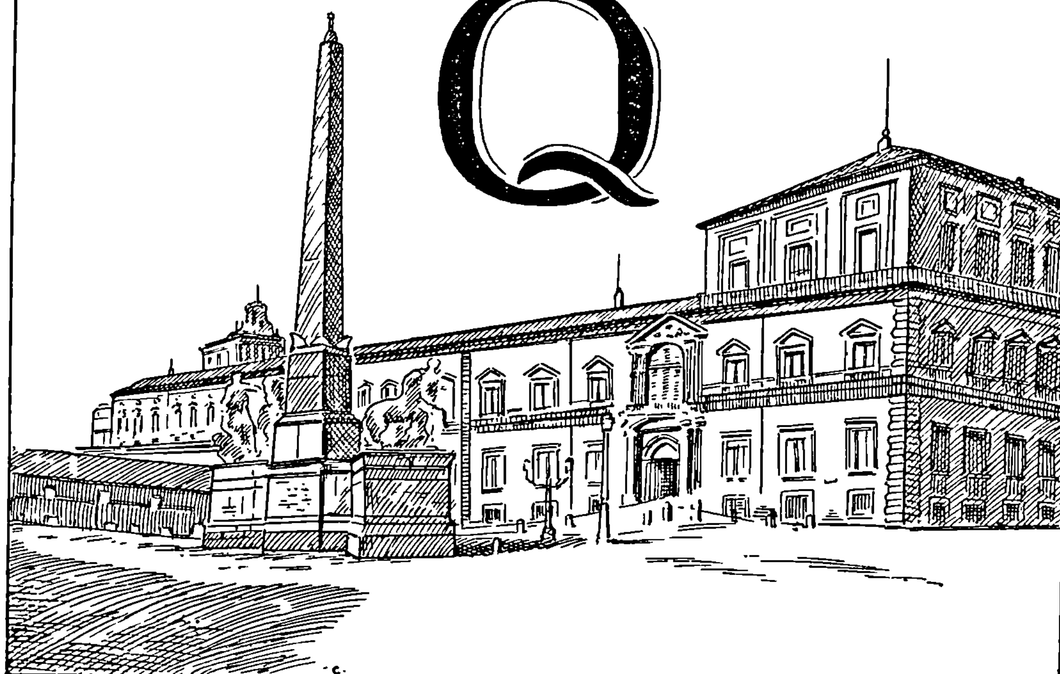
PUTUROASA, numele mai multor localităţi cu izvoare de ape minerale sulfuroase în: jud. *Iaşi* com. Băiceni, jud. *Vîlcea* com. Călimăneşti, jud. *Buzău* com. Gura-Sărăţei.

PUTUROSUL, ① numele mai multor localităţi cu izvoare de ape sulfuroase: jud. *Argeş* com. Brădet, jud. *Bacău* com. Gropile, jud. *Bacău* com. Mănăstirea Caşin, jud. *Bacău* com. Boteşti, jud. *Buzău* com. Chiojd, jud. *Bacău* com. Grozeşti. ¶ ② munte lângă Tuşnad, cu o peşteră în care e acid carbonic şi hidrogen sulfurat.

PUVIS DE CHAVANNES [puvis de şavan] PIERRE (*1824†1898), pictor francez, şeful şcoalei de pictură decorativă murală.

PYLARINO IACOV D. (*1659†1719), medic grec. A învăţat la Veneţia şi la Padova. A scris despre vaccinare (1688); a practicat în Muntenia de pe la 1695 pînă pe la 1706. A fost consul al Veneţiei la Smirna.

QUIRINAL (ROMA).

QUAI D'ORSAI [che d'orse], nume sub care se înţelege ministerul de externe al Franţei (după numele stradei pe care e aşezat).

QUAKERI, partizanii unei secte creştine în America, fondată pe la 1650 de *George Fox*. Ei dispreţuesc formele externe bisericeşti, refuză jurămîntul, combat luxul. Unul din şefi *(Penn)* dobîndi în 1681 un teritoriu în care se aşeză cu amicii săi (numit de atunci Pennsilvania).

QUARNERO, golf la N. mării Adriatice, la E. peninsulei Istria.

QUASIMODO, personaj din romanul „Notre-Dame din Paris" de V. Hugo: surd, cocoşat, chior, cu picioarele strîmbe, cu cap mare, cu gura strîmbă, dar cu un suflet plin de cele mai nobile sentimente.

QUEBEC, oraş în Canada pe fluviul St. Laurenţiu; 95.193 loc.; fundat în 1608 de un explorator francez.

QUERETARO, oraş în Mexico; 33.000 loc. Aci a fost ucis împăratul Maximilian în 1867.

QUESNAY [kene] **FRANÇOIS** (*1694 †1774), medic şi economist francez; întemeietorul economiei politice zisă ortodoxă, prin opera sa *Fiziocraţia* (1768), şi al şcoalei *fiziocraţilor*, care avea ca maximă neintervenţiunea sub nici o formă a statului, exprimată prin formula: *Laissez faire, laissez passer*.

QUIETIŞTI [kietişti], partizanii doctrinei *quietiste (quietism)*. Această doctrină s'a născut pe la mijlocul sec. XVII, avînd între reprezentanţii ei principali pe spaniolul *Molinos*. Ea zicea că omul se poate ridica printr'o rugăciune mistică extraordinară pînă la adevărata iubire de Dumnezeu şi, odată ajuns aci, nu mai are nevoie de a se îngriji de corp şi nici a face fapte bune, de oarece sufletul este purificat şi înălţat la Dumnezeu. Osîndită de biserica catolică, a dispărut foarte curînd, fără să facă mulţi adepţi. Bossuet a combătut-o puternic.

QUINET EDGAR [kine] (*1803†1875), filozof, istoric şi om politic francez. A fost profesor la Academia din Lyon (1838), la Collège de France (1842). Cursul de aci a fost închis în 1846, restabilit de Revoluţia din 1848, dar după lovitura de stat de la 2 Decembrie (1852) din nou închis. Exilat, s'a dus în Belgia, unde s'a căsătorit cu Hermiona, fiica lui George Asachi. El a fost în toate împrejurările un amic sincer al Românilor şi a pledat pentru drepturile lor. Ca recunoştinţă, a fost proclamat cetăţean de onoare al României în şedinţa Camerei din Bucureşti la 10 Martie 1867. S'a întors în patrie după stabilirea regimului republican. Operele lui sînt foarte numeroase. Mai cunoscute: *Ahasverus*, 1833, *Napoleon*, 1836, *Prometeu*, 1838, poeme. A fost membru onorar al Academiei Române (1869).

Quinet Edgar.

QUINET HERMIONA (*1821 †1900), soţia lui Edgar Quinet, fiica lui George Asachi.

QUINEZU (scris şi *Kinez*) **EMANOIL** (*ca. 1817 †1878), advocat şi om politic român. Cu ocazia ocupaţiei ruseşti din 1853, a fost arestat şi trimis în Rusia. A fost deputat (1859), consilier la Curtea de apel şi primar al Craiovei. A publicat studii asupra tratatului de la 1856, asupra instrucţiunii publice şi diferite broşuri de politică militantă: *Revoluţia din anul* 1848 (1859); *Cum să se dea România pe mâna Românilor* (1869); *Adevărul asupra căderii ministerului Brătianu* (1871), în Paris a publicat: *Lettre d'un paysan du Danube à un Russe* (1878) în chestia Basarabiei şi *Les principautés danubiennes devant le droit public*.

QUINTESCU NICOLAE († 1913), profesor român. A avut catedra de limba şi literatura latină la facultatea de litere din Iaşi (1869), a fost transferat la Bucureşti (1881). Teza lui de doctorat din Berlin se ocupă cu *diminutivele* româneşti (1876). Articolele publicate în „Convorbiri literare" şi rapoartele şi cuvîntările din Analele Academiei (al cărei membru era din 1877) tratează subiecte din specialitatea sa sau recensii de cărţi şi mai ales chestiunea ortografiei. El era susţinătorul lui *u* scurt (*U ameninţat cu decapitarea*, 1885).

QUINTILIAN = **MARCUS FABIUS QUINTILIANUS**

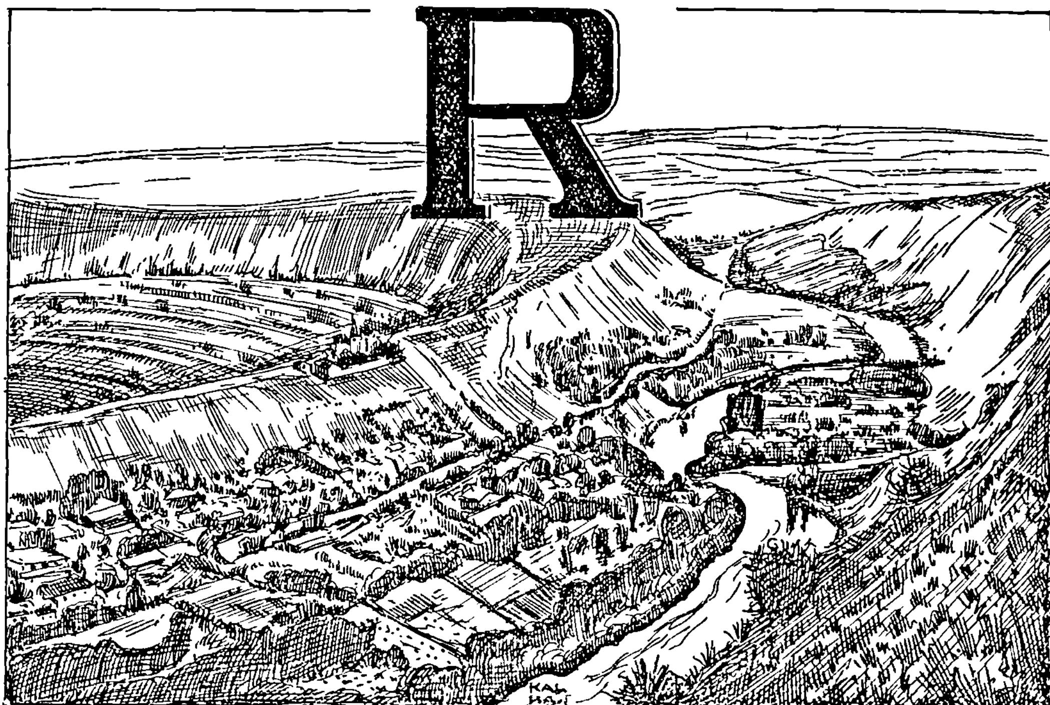
(sec. I după Chr.), retor roman, cunoscut prin opera sa *Institutio oratoria*, în care se găsește știința retorică, pedagogică și gramaticală a epocei.

QUINTUS CURTIUS RUFUS ☛ CURTIUS.

QUIRINAL, măreț palat în Roma, început în 1574 și terminat tocmai în sec. XVIII. După ce Roma deveni (1870) capitala Italiei, se instală aci reședința Regelui.

QUO VADIS, titlul unui roman celebru de Polonezul Sienkievicz (1895). Tradus în toate limbile. ☛ trad. rom. la SIENKIEVICZ.

RĂUTUL (VALEA RĂUTULUI)

RAAB (ung. *Győr*), oraş în Ungaria la confl. rîului Raab cu Dunărea; 56.036 loc.

RABAGAS, comedie de *V. Sardou* (1872), în care se ridiculizează tipul politicianului demagog şi ambiţios.

RABAT, oraş în Maroc; port la Oc. Atlantic; 3.714 loc.

RABELAIS [rab' le] **FRANÇOIS** (*ca. 1500†ca. 1553), scriitor francez, preot, apoi călugăr benedictin şi medic; cunoscut prin opera sa *Gargantua şi Pantagruel* (1532 pînă la 1542), o satiră violentă a ideilor timpului şi în special a filozofiei scolastice, a spiritului de aventuri cuceritoare şi contra unor forme a bisericii catolice şi protestante.

Rabelais.

RACĂŞUL-DE-JOS sau **RACOŞUL** (legea 1929), com. rur. jud. Tîrnava-Mare, plasa Rupeni; 2.145 loc. Staţie c. f. între Braşov şi Vînători, pe linia principală Bucureşti Curtici. Cariere de bazalt.

RACHEL [raşel], nume de teatru purtat de *Elisa Felix* (1820 1858, tragediană franceză.

RACINE [rasin] **JEAN** (*1639 †1699, dramaturg francez, unul din principalii reprezentanţi ai clasicismului modern. Tragediile sale s'au tradus în toate limbile. În româneşte avem pe cele mai însemnate: *Britannicus* (de Iancu Văcărescu, 1827; de Alfred Moşoiu), *Fedra* (de G. Sion, 1875; de D. Nanu, 1929, *Andromaca* (de D. Nanu, 1907, *Impricinaţii* (de Edg. Aslan, 1901), *Estera* (de I. I. Ciorănescu, 1923, *Atalia* (de G. Sion, 1875; de H. Lecca, 1907).

Racine.

RACIU, munte în jud. Dîmboviţa.

RĂCIULA, mân. de maici jud. Orheiu, întem. 1797 de nişte preoţi. Are 2 biserici: cea mai veche din 1822.

RACOCEA TOADER (*1780†1822), scriitor român în Bucovina. Funcţionar al guvernului în Cernăuţi şi în Galiţia. A scos în 1820 un fel de revistă *Crestomaticul românesc*, în care se publicau bucăţi din diferiţi autori traduse.

RACOVA ☛ **PODUL-ÎNALT**.

RĂCOVĂŢ ① pîrău, udă jud. Hotin şi se varsă în Prut la N. de satul Corpaci. ¶ ② sat jud. Soroca; 2336 loc.

RACOVIŢA ① com. rur. în jud. Argeş, plasa Oltul de sus. După legea 1929, sat circ. com. Titeşti. ¶ ② com. rur. jud. Muscel, plasa Goleşti. Are o biserică zidită în 1786 de Arhimandritul Daniil de la Rîncăciov şi de Dumitraşcu Brătianu.

RACOVIŢĂ ALEXANDRU, boer muntean. Îl găsim în 1836 cîrmuitor al jud. Dolj; în 1840 cu rang de mare postelnic director al departamentului Marei logofeţii.

RACOVIŢĂ CONSTANTIN († 1764), domn al Munteniei (de două ori) şi al Moldovei (de două ori). Fiul fostului domn Mihail R. El ia întîiu domnia Moldovei în 1749 şi stă pînă la 1753, cînd reuşeşte, prin daruri şi făgădueli de bani, să treacă în Muntenia, socotită ca ţară mai mănoasă. Aci stă trieniul obişnuit, pînă la 1756, avînd mari dificultăţi din cauza opoziţiei unor boeri cu amici puternici la Constantinopol; se întoarce iar în Moldova, însă numai pentru un an (1757). De astădată e nevoit să aştepte mai mult, luînd d'abia în 1763 tronul Munteniei, dar moare în scaun după un an, otrăvit, se zice. Ca şi tatăl său, a pus mari biruri, şi a provocat mari nemulţumiri. Este interesant că în timpul domniei a doua din Moldova a desfiinţat văcăritul şi a obţinut o carte de afurisenie semnată de 4 patriarhi pentru cel care îl va mai reînfiinţa.

C. Racoviţă.

RACOVIŢĂ DIMITRIE, boer muntean. Îl gă-

sim în 1836 cu titlul de Dvornic, membru in Divanul judecătoresc criminal.

RACOVIȚĂ DIMITRIE (*1868 †1892), ziarist, publică cronici teatrale și critici literare mai ales în *România liberă* și în *Revista nouă*, multe sub pseudonimul *Sphinx*.

RACOVIȚĂ EMIL (*1868), naturalist, fost subdirector al laboratoriului „Arago" de la Bonyals, anexă a Sorbonei (Paris), profesor la Universitatea din Cluj, senator, membru al Academiei Române (1920). Pe lîngă articole de specialitate prin diferite reviste române și streine, a publicat *dări de seamă* despre activitatea Institutului de speologie de la Cluj, pe care-l conduce, a expus principiile generale și metodele specialității sale (*Speologia*, discurs de recepție, 1926, *Spéologie*, 1927), a propus o reformă a studiilor secundare (*Liceul național științific*, 1928) și a dat o lucrare de sinteză (*Evoluția si problemele ei*, 1929). A participat cu „Belgica" la cercetarea polului sud. E unul din conducătorii revistei „Archives de Zoologie expérimentale" din Paris. A înființat în 1905 întreprinderea științifică „Biospeologia".

RACOVIȚĂ MIHAIL, domnitor în Moldova (de trei ori) și în Muntenia (de două ori). Boer moldovean, ajunge domn în țara sa prin stăruințele lui Brîncoveanu, care voia să înlăture pe Antioh Cantemir; domnește puțin (1704—5) și e răsturnat tocmai de Cantemir, pe care pare a-l fi combătut mai puțin Brîncoveanu. Reușind să ia a doua oară tronul în 1707, se înțelege cu Brîncoveanu pentru a face o politică rusofilă, dar este denunțat de însuși tovarășul său, e prins de Turci, cînd voia să fugă, și dus la Constantinopol (1709). Darurile bogate ce risipește la cei în drept îl scapă de vre-o pedeapsă, ba îi redau și tronul în 1716. O invazie germană este gonită cu ajutorul Tătarilor, dar aceștia nefiind plătiți de domnitor fac multe jafuri — cu învoirea lui Racoviță. Uneltind pentru detronarea lui Mavrocordat din Muntenia, este învins în această luptă de intrigi și mazilit, ba chiar închis și amenințat cu moartea. De atunci nu se mai întoarce în Moldova, dar reușește să ia tronul Munteniei în 1730 numai pentru cîteva luni (1731) și căzînd iar în disgrație este exilat în insula Mitiline. O nouă favoare îi dă încă odată tronul Munteniei peste 10 ani, în 1741, și de astă dată izbutește să împlinească — cu mari sacrificii — termenul de trei ani fixat de Turci pentru domnitorii principatelor și în 1744 este mazilit. Cronicarii sînt de acord să afirme că domniile lui Racoviță au fost rele: biruri mari au fost puse pe mari și pe mici și calamități ale naturii au venit să mărească în sufletul poporului, ca și al clasei boerești, ura pentru el. Toți l-au socotit mai rău decît domnitorii de neam strein din acea epocă.

Mihail Racoviță (După o frescă din bis. Cotroceni).

RACOVIȚĂ MIHAIL, boer muntean. Îl găsim cu titlul de Mare logofăt membru al Înaltului Divan și Efor al Spitalelor (1836, 1837).

RACOVIȚĂ NICOLAE D. (*1820 †1896), ministru cultelor în cab. N. Krețulescu 1862.

RACOVIȚĂ NICOLAE GR. (*1838 †1894), ministru de culte în cabinetul Ioan Ghica, 18 Dec. 1870. A fost membru al Ateneului Român.

RACOVIȚĂ ȘTEFAN, domn al Munteniei între 1764—1765. Fiu al lui Constantin, numit îndată după tatăl său, cu sprijinul unui Grec Stavrache, foarte puternic la Constantinopol, nu reuși să se mențîe decît un an, fiindcă sprijinitorul lui fu ucis.

RACUL, stație c. f. în jud. Ciuc, lîngă Petru-Rareș spre Gheorgheni.

RADEȚZKY IOSEF CONTE (*1766 †1858), general austriac, feldmareșal, comandă armatele austriace în luptele din Italia (1849) și ocupă Milano, bătu pe Carol Albert, cuprinse Veneția ; fu guvernatorul provinciei Lombardo-Veneția.

RADIAN IOAN (*1864 †1896), profesor de chimie la școala de farmacie din București.

RADIANU BOICEA (*ca. 1822 †1873), om politic român. A avut rol important în mișcarea de la 1848 în Oltenia. A fost prefect în 1866, apoi de mai multe ori deputat.

RADICEVICI BRANKO (*1824 †1853), poet sîrb. Primul poet liric romantic al Sîrbilor. A lăsat un volum de poezii lirice și satirice. Multe au fost puse pe muzică și se cîntă și azi.

RADICI ȘTEFAN (*1866 †1928), om politic croat. A fost conducătorul unui grup, în Scupcină și afară, care urmărea o politică regionalistă.

RADNA, com. rur. jud. Arad, plasa Radna; 2345 loc. Carieră de piatră; mine de mangan. Stație c. f. de unde linia merge spre Arad, spre Ilia, spre Timișoara. E și o mănăstire catolică.

RADOMIREȘTI, sat jud. Olt, plasa Drăgănești; 2341 loc. Circumscripție comunală cu 7 sate (1929). Are școală de meserii.

RADONIC IOVAN, istoric sîrb, profesor la Universitatea din Belgrad. Între scrierile sale, sînt unele în legătură cu trecutul nostru, între cari unul asupra politicii externe a lui Șerban Cantacuzino și a lui Brîncoveanu. E membru corespondent al Academiei Române (1914).

RADOSLAVOV VASIL (*1856 † 1929), om politic bulgar. Prezident de consiliu, 1913—1918; susținătorul alianței cu puterile centrale.

RADOVAN, com. rur. jud. Ilfov, plasa Budești; 5672 loc.

RADOVICI ALEXANDRU (*1860 †1918), om politic român. Unul dintre întemeietorii partidului socialist în România; mai tîrziu, a trecut în partidul național-liberal. A fost deputat în mai multe rînduri, primar al orașului Ploești, ministru de industrie în 1914.

RADOVICI IOAN (*1869 †1908), medic român și om politic. Fiind student la Paris, a intrat în mișcarea socialistă, ceea ce a urmat și după întoarcerea sa în țară, pînă în 1900, cînd toți conducătorii partidului au trecut la partidul național-liberal. Deputat, fundatorul Institutului pentru tuberculoși din București (Filaret). Suferind de o boală care nu iartă, s'a sinucis aruncîndu-se în Marea Mediterană.

RADU I (după unii fiul, după alții fratele lui Alexandru Basarab), domn al Țării-Românești după 1380. Se pare că pe acesta primii cronicari l-au supranumit *Radu Negru* și l-au socotit ca întemeietor al principatului, punîndu-i însă domnia pe la 1290. A zidit mănăstirea Tismana.

RADU II zis PRASNAGLAVA (PLEȘUVUL), domn al Țării-Românești, fiu nelegitim al lui Mircea, a purtat lupte contra lui Dan II și a reușit chiar, prin anii 1422—1427, să ocupe intermitent fie toată țara fie parte din ea; dar a fost învins și gonit.

RADU DE LA AFUMAȚI, domn al Munteniei în două rînduri. Cînd Mehmet-Bei venit să ajute pe Teodosie (☛ acest cuv.) voi să se facă el domn, atunci Radu se ridică contra lui și, după grele lupte, cînd învins, cînd învingător, reuși să rămîie și să fie recunoscut de Turci (1522). Fiind însă combătut de alți pretendenți, pierdu tronul în 1523 și nu-l recăpătă, de astă dată ajutat de Turci, decît în 1526 și-l păstră pînă în 1529, cînd muri. În timpul domniei a doua el s'a căsătorit cu fiica lui Neagoe Basarab ca să împace partidul drăculesc (de care ținea) cu partidul Basarabeștilor sau Dăneștilor, dar și-a atras ura foștilor săi partizani. Între alte fapte, se citează îmbunătățirile aduse bisericii de la Argeș, unde este înmormîntat.

Radu dela Afumați

RADU III zis CEL FRUMOS († ca. 1472), domn al Munteniei de la 1462. Ia tronul, după fuga fra-

telui său Vlad Tepeş. El a fost în duşmănie cu Ştefan cel Mare, a făcut incursiuni în Moldova, dar a fost bătut la *Soci* (sat azi dispărut, după unii în Muntenia, după alţii în Moldova) şi la *Cursul-Apei* (sau *Vadul-Apei*) şi la Bucureşti şi scos din domnie, dar el se întoarce cu ajutor turcesc şi goneşte pe Laiot Basarab, pus de Ştefan, dar nu rămîne mult pe tron, căci moare — după unii în 1472 (Xenopol), după alţii în 1474 (Iorga).

RADU LEON, domn al Munteniei, 1664—1669. Era fiul fostului domn Leon Tomşa. În unele documente îl găsim numit *Stridie*. Domnia lui a fost liniştită din afară, ar fi putut fi bună înlăuntru, dacă Radu nu s'ar fi înconjurat de Greci cu ajutorul cărora strîngea avere mare. Omul său de încredere era Stroe Leurdeanul. Cantacuzineştii urmărind reabilitarea memoriei lui Constantin Cantacuzino, dobîndiră dovezi de vinovăţia acestuia (☛ LEURDEANUL) şi cerură domnului să-l pedepsească. Domnul se servi de sprijinul lor ca să dobîndească prelungirea domniei după trei ani, dar nu se ţinu de făgăduială, căci făcu un act prin care recunoştea vinovăţia lui Stroe, dar nu-i dete nici o pedeapsă. De aci, stăruinţele Cantacuzineştilor de a-l scoate din domnie, ceea ce se şi întîmplă în Martie 1669, înlocuit fiind cu Anton din Popeşti.

Radu cel Mare. (frescă la Curtea de Argeş)

RADU IV CEL MARE (†1508), domn al Munteniei de la 1494. Ca să se asigure de un sprijin contra Turcilor, el s'a aliat cu Ungurii şi cu Polonii. Domnia sa nu e importantă prin fapte politice. El dobîndi învoire de la Sultan să adăpostească în ţară pe fostul patriarh Nifon, cel detronat de Turci, îl făcu mitropolit, dar se certă cu el şi îl sili să se retragă în muntele Atos (☛ NIFON).

Radu Mihnea. (Pictură în biserica Radu-Voda)

RADU MIHNEA (†1626), domn al Munteniei de trei ori şi al Moldovei de două ori. Era fiul lui Mihnea Turcitul, dar el nu îmbrăţişase islamismul, fiind ascuns de mama sa într'o mănăstire de la Sf. Munte. Crescuse la Veneţia şi devenise om învăţat, cunoscînd limbile latină, grecească şi arabă. El a fost desemnat de domn al Munteniei din timpul decadenţei lui Mihaiu, dar nu reuşi să înlăture pe Radu Şerban, susţinut de boeri, nici pe Simion Movilă, pe care-l susţineau Moldovenii, astfel că domnia lui din 1601 nici nu este înregistrată de toţi istoricii. Efectiv el domni după Radu Şerban începînd în Octombrie 1611. Radu Mihnea veni înconjurat de mulţi Greci, urmă întîiu o politică filo-turcă dar văzînd că Împăratul s'a împăcat cu Sultanul, căută să intre în prietenie cu Germanii. Turcii aflînd, îl mutară în Moldova în 1616. Aci rămase pînă în 1619, cînd fu mazilit, dar în 1620 luă din nou tronul Munteniei şi pînă în 1623 adună mari sume de bani, pe cari le depuse la băncile din Veneţia. În 1623 trecu din nou în Moldova, dar izbuti să puie pe tronul muntean pe fiul său Alexandru Coconul, minor, sub tutela cîtorva boeri; astfel că, de fapt, domnea în ambele principate. El muri în scaun, recomandînd boerilor pe Miron Barnovschi, generalul său.

RADU NEGRU ① com. rur. jud. Brăila, plasa Silistraru; 2275 loc. După legea 1929, sat circ. Nedelea-Chercea. ¶ ② com. rur. jud. Ialomiţa, pl. Ciocăneşti; 2024 loc. După legea 1929, sat circ. com. Roseti. ¶ ③ staţie c. f. jud. Argeş lîngă Curtea-de-Argeş pe linia Piteşti—Curtea-de-Argeş.

RADU zis BĂDICĂ, după unii istorici, domn în Muntenia între 1521—1524; după alţii numai pretendent şi luptînd atît contra fratelui său Radu dela Afumaţi cît şi contra lui Vladislav.

RADU PAISIE (după alţii PETRE), domn al Munteniei, 1535—1545. După unele izvoare s'ar fi numit din botez Petru; intrînd în călugărie s'a numit Paisie şi a ajuns egumen la mănăstirea Argeşului; urcat pe tron de partizanii săi, a luat numele de Radu. Începuturile domniei au fost grele, a avut de susţinut multe lupte cu adversarii săi Basarabeşti (Craioveşti). Amestecîndu-se în luptele din Transilvania între Turci şi Austriaci, a pierdut domnia şi a fost exilat în Egipt.

Radu Şerban. (frescă la Hurez)

RADU ŞERBAN, domn al Munteniei între 1602—1610 şi 1611. Era nepotul lui Neagoe Basarab; ia tronul ajutat de armatele imperiale contra lui Simion Movilă. Politica lui a fost înclinată spre Germania, fiindcă vedea că Turcii sînt mai slabi. Cînd însă văzu că situaţia se schimbă, se întoarse spre Turci, cari îl recunoscură ca domn şi astfel urmă o perioadă de linişte de 5—6 ani, dar în 1610 Gabriel Bathori, domn al Transilvaniei, partizan al Turcilor, trecu în Muntenia şi, învingînd pe Radu, îl sili să se refugieze în Moldova la Constantin Movilă, cu care se găsea în bună înţelegere. Îşi reia curînd tronul, dar nu pentru multă vreme, fiindcă pe de o parte Bathori, pe de alta oştiri turceşti şi tătăreşti îl înving şi-l silesc să fugă în Polonia. De aci se duce la Viena.

RADU DEMETRIU (*1861 †1920), episcop gr. cat. român. A făcut studii în Blaj şi la Roma; a funcţionat (1886) la Arhiepiscopia catolică din Bucureşti, fiind şi profesor la seminariul catolic, apoi rector. În 1896 a fost numit episcop de Lugoj, consacrat în 1896; în 1903 la Oradea. A fost ucis prin bomba care a explodat la Senat în ziua de 8 Decembrie 1920.

RADU ELIE, (*1853†1931), inginer român, intrat în carieră în 1877. Prezidentul consiliului tehnic superior, profesor la şcoala politehnică din Bucureşti. A condus lucrările pentru conceperea şi executarea mai multor linii ferate: Tîrgu-Ocna—Palanca, Craiova—Calafat, Tîrgovişte—Pucioasa ş. a. A studiat alimentarea cu apă a Bucureştilor. Membru onorar al Academiei Române (1926).

RADU-VODĂ, fostă mănăstire în Bucureşti, azi biserică de mir. Întemeiată de Alexandru Vodă pe la 1570 cu numele *Sf. Troiţă*; dărîmată în 1595 de Sinan, cînd a intrat în Bucureşti după lupta de la Călugăreni, rezidită de Radu, nepot de fiu lui Alexandru, în 1614. Acolo este îngropat ziditorul ale cărui rămăşiţe au fost aduse din Moldova, unde a murit, fiind domn acolo (1626).

RADZIEJOVSKI IERONIM (†1667), om politic polon. A fost trimis ca sol la Constantinopol, ca să ceară să nu mai acorde Poarta protecţie Cazaciior din Ucraina revoltaţi contra Poloniei. Cu această ocazie a trecut prin Moldova (1667). Călătoria aceasta e povestită în mai multe relaţii.

RADZIWILL CAROL STANISLAS (*1734 †1790), om politic polon, reprezentant al partidului aristocratic lituano-polon.

Rafael Sanzio.

RAFAEL SANZIO (*1483 †1520), celebru pictor italian. A lucrat întîiu în Urbino, patria sa, apoi în Florenţa, la Roma. Între operele sale e vestită *Schimbarea la faţă*, pe care unii o numesc „producţiune supraomenească". Asemenea *Madonele* sale sînt neîntrecute.

RAFAIL, episcop al Buzăului, 1753—1764.

RAFAILA ① staţie c. f. jud. Vasluiu, pe linia laterală Roman—Buhăeşti. ¶ ② schit jud. Vaslui, lîngă comuna cu acelaşi nume.

RAFFET [rafe] DENIS AUGUSTE (*1804 †1860)

desenator şi litograf francez; a ilustrat un mare număr de opere originale şi de ediţiuni sau traduceri; luînd parte la expediţia lui Demidof în Orientul Europei şi în Principatele române, a publicat un album cu desene după natură, foarte interesante pentru noi.

RAGAZ, staţiune balneară în Elveţia (cant. St. Gall între Rin şi Tamina; 2000 loc. Monumentul poetului Schelling, mort acolo.

RAGUSA srb. **DUBROVNIC** , oraş în Iugoslavia (Dalmaţia , pe un golf la Adriatică, zis Veneţia Slavilor; 14.241 loc.

RAHOVA, oraş în Bulgaria, la Dunăre, faţă de Bechet. Lupte grele 7—9 Noembrie 1877 până ce a fost luată cetatea de trupe române.

RAIACICI IOSIF (*1785 †1861), prelat sîrb. Episcop în Dalmaţia (1829 , în Vîrşeţ (1834), mitropolit în Carloviţ (1842 , mai tîrziu patriarh. A ajutat pe Şaguna ca să ajunga episcop.

RAICEVICH, consul austriac în Muntenia. (1782 1787). Nicolae Caragea, venind domn în 1782, protestează contra numirii lui, arătîndu-l Turcilor ca om periculos pentru interesele lor. El locuia de mai mult timp în ţară ca doctor şi secretar al lui Ipsilante.

Raiffeisen.

RAIFFEISEN FRIEDERICH WILHELM *1818 †1888), economist german. Autorul unui sistem de bănci populare pentru centrele mici care-i poartă numele, introdus şi la noi în primele timpuri ale mişcării cooperatiste.

RAINIS IAHNIS (†1929 , poet leton. În operele lui se vede iubirea pentru poporul său şi pentru cei nevoiaşi. A fost şi luptător politic pentru independenţa patriei.

Rakoczy Franz.

RAKOCZY FRANZ II (*1676 †1735 , prinţ al Transilvaniei, 1707 pînă la 1710, mort exilat în Rodosto Asia Mică).

RALET CONSTANTIN, boer muntean. Îl găsim prezident al epitropiei sărmanilor cu rangul de *Mare agă* (1836, 37).

Dimitrie Rallet.

RALLET DIMITRIE, boer moldovean. Îl găsim membru în sfatul consultativ la depart. Dreptăţii, cu rangul de *Mare logofăt* (1837). A fost în comitetul care a organizat propaganda pentru unirea principatelor.

RALLET IOAN (*1851†1916), profesor de algebră şi teoria funcţiilor la Facultatea de ştiinţe din Iaşi (1892).

RALU DOMNIŢA, fiica mai mică a lui Ion Caragea, care a domnit în Muntenia de la 1812. Era bună muzicantă şi-i plăcea teatrul. După îndemnul ei s'au jucat mai multe piese traduse în greceşte de către elevii de la Măgureanu; ea a trimis la Paris pe Aristia ca să învețe arta dramatică; ea a clădit un teatru în Bucureşti, la „Cişmeaua roşie" (calea Victoriei, colţ cu strada Fîntînei), care a ars în 1825.

RAMBAUD [rambo] **ALFRED** (*1842 †1905 , istoric francez. Profesor la facultatea de litere din Paris, senator, ministru, membru al Academiei de ştiinţe morale şi politice (1897 , membru onorar al Academiei Române (1895 . După o serie de articole şi de volume în cari a tratat diferite chestiuni din istoria medie şi modernă *(L'empire grec au* x-e *siècle*, 1879; *La Russie épique*, 1876; *Russes et Prussiens*, 1895, etc.), a publicat *Histoire de la civilisation* şi, în colaborare cu Lavisse, *Histoire générale du* IV-e *siècle à nos jours* în mai multe volume, 1893 ş.u.

RAMBOUILLET [rambule , oraş în Franţa; 6.500 loc. Un castel din sec. xv aparţine Statului.

RAMBOUILLET, palat în Paris, în care, în sec XVII, se întruneau scriitori şi artişti sub prezidenţia Marchizei de R. Adunările acestea au stîrnit imitaţii cari au căzut în exagerare şi au justificat într'o măsură satira lui Molière din „Preţioasele ridicule".

RAMEAU [ramo] **JEAN PHILIPPE** (*1683 †1764), muzicant francez. A fost compozitorul lui Ludovic XV.

RAMNA, c. r. j. Caraş, pl. Bocşa; 2375 loc.

RAMON Y CAJAL SANTIAGO (*1853), medic spaniol, profesor la Universitatea din Madrid. S'a ocupat cu istologia sistemului nervos şi a studiat amănunţit structura celulei nervoase, aducînd fapte noi după cercetările sale. I s'a ridicat o statuă în Saragoza. Premiul Nobel. Membru onorar al Academiei Române (1923).

RAMONTIAI [ramonţai] **SIMION** (†1844), medic român. A practicat în Moldova; mai tîrziu s'a retras la Viena, unde a şi murit. A lăsat toată averea pentru ajutorul studenţilor români.

RAMPOLLA MARIANO (*1843 †1913), cardinal italian însărcinat cu multe misiuni, a fost secretarul de stat al Papei Leon XIII şi a susţinut politica acestuia. La moartea lui (1903), ar fi avut majoritate ca să fie ales papă, dar reprezentantul Austriei şi-a exercitat dreptul *de veto*, fiindcă-l credea prea amic al Franţei.

RAMSAY [remsi] **WILLIAM** (*1852 †1916), chimist englez. A fost profesor la Univ. din Bristol, apoi la cea din Londra. Celebru prin descoperirea *heliului* şi *argonului*. A fost membru onorar al Academiei Române, 1913. Premiu Nobel 1904.

RAMSAY WILLIAM MITCHEL (*1851), istoric şi arheolog englez. Profesor la Edimbourg. Membru corespondent al Academiei de inscripţiuni din Paris, membru onorar al Academiei Române (1924 . A fost în Bucureşti la Congresul internaţional de bizantinologie.

RAMSES II (grec. **SESOSTRIS** , rege al Egiptului ca. 1388—22 a. Chr.; a persecutat pe Israeliţi.

RAMURI, revistă literară; apare în Craiova din Decembrie 1905.

RAMZIN, lac ☛ **RAZIM**.

RANETTI GEORGE (*1875 †1928), scriitor umorist român. A colaborat la diferite ziare şi reviste umoristice, a fundat însuşi (cu N. D. Ţăranu) revista *Furnica* (1904). Primul lui volum este: *De inimă albastră*, 1899, poezii cari persiflează pe G. D. Pallade. Apoi: *Strofe si apostrofe*, 1900, *Ahturi si ofuri*, 1901; o colecţie de *fabule* (1907 şi 2 comedii: *Romeo si Julieta la Mizil*, *Săracu Dumitrescu*. Pentru multe din publicaţiile sale se servea de pseudonim. *Cyrano* ş. a. În timpul războiului a scris poezii patriotice, în cari străbate şi arta lui specială; în volum: *D'atunci şi d'acolo*, 1921.

RANGABE ALEXANDRU († 1819 †1892), om politic şi scriitor grec. Consilier la ministerul de instrucţie, profesor de arheologie, ministru de externe, ambasador în mai multe oraşe. Membru al Academiei de inscripţiuni din Franţa. Op. pr.: *Repertoriu de inscripţiuni* (1842 1855 , *Istoria literară a Greciei moderne* (1877 tradusă în franţuzeşte.

RANGABE ANDRONIC (†1692), savant grec din Constantinopol. A fost funcţionar al Patriarhiei. Căsătorit cu Elena, fiica lui Anton Roset, domnul Moldovei.

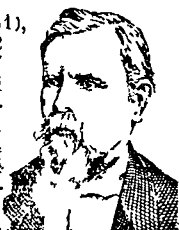
RANKE LEOPOLD (*1795 †1886), istoric german. Profesor la Universitatea din Berlin (1825 , autorul marei lucrări *Istoria universală*, din care a apărut numai antichitatea şi parte din evul mediu (1881—1888 .

RARĂU ① munte în jud. Fălticeni (fost Suceava). ¶ ② schit în apropierea muntelui cu acelaşi nume, zidit de Petru Rareş. După unele tradiţii, schitul actual nu ar fi cel zidit de Petru, căci pe acela l-au stricat Austriacii cînd au luat Bucovina în 1777, ci este ridicat mai tîrziu de ieromonahul Sisoe şi sfinţit în 1800.

RAREŞ PETRU ☛ **PETRU RAREŞ**.

RASCOLNICI, partizani ai schismei care se

declară în Rusia, în 1654, cînd patriarhul Nihon îndreptă unele pasagii din traducerile Bibliei și modifică liturgia.

Ștefan Rasidescu.

RASIDESCU ȘTEFAN (†1881), tipograf român. Înființază în 1862 „Tipografia Națională"; în 1877 se asociază cu C. N. Rădulescu și înființează „Noua tipografie Națională", care ține până la 1880. Fiul său **IOAN ST. RASIDESCU** (*1864 †1916) a fost colaboratorul și apoi succesorul lui Carol Göbl în conducerea tipografiei. (➡ Göbl)

RASTY IOAN, medic în București. Doctor din Paris, 1814. În 1837—40 îl găsim medic la „văpseaua verde".

Ioan St. Rasidescu.

RASTIGNAG, personaj din operele lui Balzac. tip reprezentativ din înalta societate franceză în epoca lui Louis Philippe.

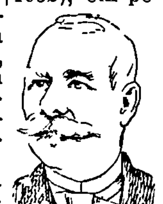
RASTU, com. rur. jud. Dolj, plasa Băilești; 3.704 loc. Circumscripție com. cu 3 sate.

RATISBONA (**REGENSBURG**), oraș în Germania (Bavaria) pe Dunăre; 52.000 loc. Are o catedrală începută în 1275.

RATISBONNE [ratisbon] **LOUIS** (*1827 †1900), scriitor francez. Op. pr.: *Traducerea Divinei Comedii* (1845—59), *Studii despre Heine* (1855), *Figuri tinere*, poezii (1865); dar e cunoscut mai ales prin culegerea de fabule și povestiri morale *Comédie enfantine* (1860).

RAȚ GHEORGHE, general al lui Mihaiu Viteazul și al lui Radu Șerban. Distins în luptade la Brașov contra lui Moise Szekely (7 Iulie 1603).

RATIU [cit. raț] **IOAN** (*1828 †1902), om politic român în Transilvania. Studii la Blaj, Cluj, Budapesta; a participat la mișcarea din 1848, Cîtva timp magistrat, advocat în Buda, Cluj, Sibiu, Alba-Iulia, Turda, a fost între întemeietorii *Asociațiunii transilvane*, a fost deputat în dieta din Sibiu, a mers în delegație la Viena în 1866 ca să ducă împăratului petiția Românilor. Unul din întemeietorii partidului național în 1880. A prezidat conferința politică a Românilor din 1892 și a mers iarăși la Viena în delegația de 300 (➡ *Memorandum*) și, la întoarcere, a fost atacat de Unguri și casa lui devastată.

Ioan Ratiu.

RATIU IOAN (*1841 †1900), profesor și cleric român. A studiat în Blaj și în Viena; preot (1864), profesor în Blaj, asesor consistorial (1875), protopop, secretar al mitropoliei, canonic. Op. pr. *Etica creștină*, *Instituțiile dreptului bisericesc*.

RAȚIU VASILE (*1783 †1870), cleric și profesor român. A predat la liceul din Blaj. Protopop, canonic. Op. pr. *Istoria bisericească* (1854). A lăsat un legat pentru stipendii.

RAȚIU VASILE (*1837 †1902), cleric și profesor român. A funcționat în Blaj, în Reghinul Săsesc și a fost Rector al Seminariului din Blaj. A lăsat legate pentru școale.

RAVENNA, oraș în Italia (prov. Emilia), 72.023 loc., vestit prin monumentele sale din epoca bizantină.

RAWLINSON [ralinsn] **HENRY** (*1819 †1895), arheolog englez. Studiă inscripțiunile cuneiforme și fu unul din fundatorii *asiriologiei*.

RAYLEIGH [reli] **JOHN WILLIAM STRUTT** (*1842 †1919), fizician englez. S'a ocupat de optică, acustică, electricitate. A fost profesor la Londra; a lucrat cu Ramsay. Premiul Nobel 1905. Membru onorar al Academiei Române (1914).

RAZIM (și **RAZELM**), lacul cel mai important din grupa lacurilor maritime din jud. Tulcea, așezate la S. de brațul Sf. Gheorghe, cu care comunică. Sînt 5 lacuri mari (*Razim*, *Golovița*, *Smeica*, *Sinoe* și *Chituc*) și altele mai mici. Toate împreună au o suprafață de 112.500 ha. (cu stufărișurile). Razim singur are 36.000 ha. Toate acestea comunică între ele, iar cu marea printr'o deschizătură numită *Portița* și altele două mai mici. Pe aici, mai ales în l. Razim, pescării foarte importante. În vremuri depărtate va fi fost aci un mare golf cu o mare deschidere care s'a astupat încet prin nisipurile trimise de Dunăre.

RĂBÎIA, movilă în jud. Fălciu, la 600 m. de satul Rișești.

RĂCA (**RÎCA**), com. rur. jud. Teleorman, plasa Slăvești; 2.282 loc.

RĂCARI ① stație c. f. jud. Dolj între Craiova și Filiași. ¶ ② com. rur. jud. Dâmbovița, pl. Ghergani; 2.975 loc. Circumscripție com. cu 13 sate (1929).

RĂCĂCIUNI, stație c. f. jud. Bacău pe linia principală între Adjud și Bacău.

RĂCĂȘDIA (**RĂCĂJDIA**), com. rur. jud. Caraș plasa Răcășdia; 2.696 loc. Stație c. f. între Oravița și Iam.

RĂCĂRIA, sat jud. Bălți, plasa Rășcani; 2.144 loc. Ține de com. Rășcani (1929).

RĂCEA (**RĂCEA**) pîrău, izvorăște din dealul Stroești, jud. Fălticeni (fost Suceava) și se varsă în pîrâul Bahluețul, jud. Iași. Formează mai multe iazuri.

RĂCHIȚA, stație c. f., jud. Severin, între Ilia și Lugoj.

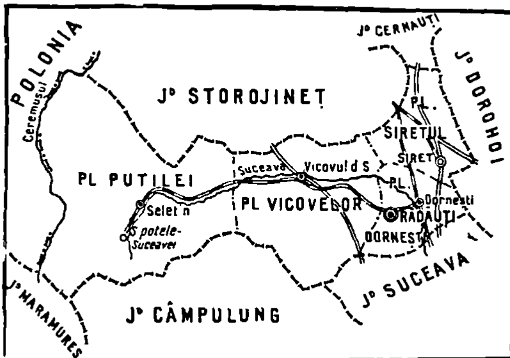
RĂCHITAȘ, munte în jud. Putna. Aci s'a dat în zilele de 20—22 August o bătălie între armata germană și cea română, fără un succes hotăritor pentru vreuna din părți. Aci a căzut locotenentul de rezervă C. Constantinescu, artist al Teatrului Național din București.

RĂCHITOASA, mănăstire în jud. Tecuciu la NV. de satul cu același nume, zidită de Ilie Stolnicul și soția sa Teofana, pe la 1687.

RĂCIU ① schit de maici în jud. Orheiu, întemeiat în 1797; are două biserici. ¶ ② Stație c. f. în jud. Mureș între Bandul-de-Cîmpie și Iuda pe linia îngustă Tîrgu-Mureș—Iuda.

RĂCIULA, com. rur. în jud. Lăpușna, plasa Vorniceni; 2.096 loc.

RĂDĂȘENI, com. rur. în jud. Fălticeni (fost Suceava, azi Baia), plasa Mălini, 2.475 loc. Aci ar fi fost o școală veche pe la începutul sec. XVII.

Harta jud. Rădăuți (legea 1925)

Despre sat se vorbește în documente încă din sec. XV (1434 și u.)

Stema jud. Rădăuți

RĂDĂUȚI, jud. în *Bucovina*; cap. *Rădăuți*; 4 plăși, 2 com. urb., 67 com. rur. (1925) are 11 școale primare urbane și 90 de școale rurale (1929); ține de eparhia Mitropoliei Cernăuți; de circ. Curții de apel Cernăuți; are 7 cooperative de aprovizionare și consum cu cap. 154.919 lei și 2 coop. p. exploatare de păduri cu cap. 156.750 lei (1925).

RĂDĂUȚI, com. urb., cap. jud. *Rădăuți*;

25.000 loc.; 3 bis. (ort., cat., evang.); 1 sinag.; liceu, şcoală inf. de meserii, şc. de agric., 6 şc. primare; jud. ocol; staţie c. f. linia Dorneşti—Seletin.

RĂDENII-VECHI, com. rur. jud. Iaşi, plasa Copou; 3.002 loc. După legea 1929, sat circ. com. Bivolari.

RĂDOAIA, com. rur. jud. Bălţi, plasa Pepeni; 3.075 loc. După legea 1929, sat circ. com. Slobozia-Bălţi.

RĂDUCĂNENI, com. rur. (tîrg), jud. Fălciu, plasa Răducăneni; 2.997 loc., înfiinţat în 1830 de hatmanul Răducanu Roset. Circ. com. cu 11 sate 1 929).

RĂDULESCU ANDREIU (* 1880), jurist român. Consilier la Curtea de Casaţie; profesor la Academia de studii comerciale; membru al Academiei Române (1920). A publicat studii asupra vechilor jurisconsulţi români (*Andronache Donici*, *Logofătul Nestor*, *Flechtenmacher*), asupra istoriei dreptului nostru (*Invăţămîntul dreptului*, *Cultura juridică*, *Saizeci de ani de cod civil*) şi asupra unor chestiuni actuale de organizare, doctrină, etc. (*Falimentele*, *Organizarea judecătorească în Dobrogea*, *Impărţeala prin atribuţiune*, *Registrul de proprietate*, *Dreptul de moştenire al soţului supravieţuitor*).

RĂDULESCU ELIADE ☛ HELIADE.

RĂDULESCU-MOTRU CONSTANTIN (*1868), profesor şi scriitor român. Doctor în filozofie, e profesor la facultatea de litere din Bucureşti din 1900, azi cursul său e de psihologie, logică şi teoria cunoştinţei. Prima sa lucrare este teza de licenţă (*Realitatea empirică si condiţiunile cunoştinţei*, 1889), urmată de cea de doctorat la Leipzig (1893); odată cu aceasta începe a publica articole de filozofie, pedagogie şi critică literară, în „Convorbiri literare" (1893—1906), în „Convorbiri critice" (1907), în „Noua revistă română", care apare sub direcţiunea sa în Bucureşti (1900—1902), în „Ideea europeană", fondată de el (1919), cum şi alte reviste româneşti şi streine. Din anul 1897 apar o serie de studii filozofice (*Silogismul*, 1897; *Problemele psihologiei*, 1898; *Rolul social al filozofiei*, 1899; *Stiinţă şi energie*, 1907; *Valoarea ştiinţei*, 1907; *Psihologia martorului*, 1907; *Puterea sufletească*, 1908); cercetări asupra unor probleme în legătură cu politica şi cu viaţa socială (*Cultura română şi politicianismul*, 1904; *Doctrina conservatoare*, 1909; *Psihologia ciocoismului*, 1911; *Naţionalismul*; *Reforma electorală*, 1914; *Psihologia revoluţionarului*, 1919; *Concepţia conservatoare si progresul*, 1923; etc.), cum şi o serie de studii desvoltate (*Elemente de metafizică*, 1912; *Nietsche*, 1916; *Curs de psihologie*, 1923). Literaturii poetice i-a dat două piese: *Păr de lup*, dramă, 1911, şi *Domnul Luca*, comedie. În anul 1923 a înfiinţat *Revista de filozofie*. Ales membru al Academiei Române (1923), a ţinut ca discurs de recepţie: *Andreiu Bîrseanu şi naţionalismul*. A fost director al Teatrului Naţional din Bucureşti, 1918—19; de cîteva ori senator.

RĂDULESCU-POGONEANU IOAN (*1870), profesor de pedagogie la facultatea de litere din Bucureşti. Director al Seminariului pedagogic universitar. A fost profesor de etică la aceeaşi facultate. Membru corespondent la Academiei Române (1919). Apublicat studii de *etică* (1911), o biografie a lui *Conta* (1902, la Leipzig), mai multe cercetări asupra lui *Eminescu* (în „Convorbiri literare"), a tradus *Leonard şi Ghertruda* de Pestalozzi, cu un studiu biografic (1909), o *gramatică istorică a limbii române* (1902). A colaborat şi la dicţionarul Academiei Române.

RĂDULEŞTI, staţie c. f. jud. Vlaşca, pe linia Giurgiu—Videle.

RĂHĂU ① com. rur. jud. Alba, plasa Sebeş; 2.097 loc. ¶ ② staţie c. f. la 2 km. de satul cu acelaşi nume pe linia Sibiu—Alba-Iulia între Sălişte şi Vinţ.

RĂILEANCA, com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Palanca; 2.652 loc. După legea 1929, sat circ. com. Bairamcea.

RĂPEDEA ① deal în jud. Iaşi. ¶ ② lîngă deal în com. Bucium, aproape de Iaşi, a fost un stabiliment de băi (idroterapie) şi staţiune climaterică.

RĂSBOIENI ☛ RĂZBOIENI.

RĂSBOIUL, ziar politic, a apărut în Bucureşti între 1877—1902.

RĂSCĂEŢI, com. rur. jud. Cetatea-Albă. plasa Volintireşti; 2.790 loc. După legea 1929, sat circ. com. Purcari.

RĂSTOACE, com. rur. în jud. Storojineţ, plasa Răstoace; 2.937 loc. Circumscripţie com. cu 4 sate.

RĂSTOCIU, staţie c. f. linia Cluj—Baia-Mare, între Dej şi Jibou.

RĂSTOJNEA, afluent al Mureşului, aproape de munţii Călimanului. Aci s'a dat o luptă în zilele de 24—28 Septembrie 1916, cînd armata română a respins pe inimic şi a luat cu asalt reduta de pe muntele Sălăşel din apropiere.

RĂSUCENII-DE-SUS, com. rur. jud. Vlaşca, plasa Cîlniştea; 2.224 loc. După legea 1929, sat circ. com. Drăgăneşti.

RĂSVAD, circumscripţie comunală în jud. Dîmboviţa, plasa Tîrgovişte, cu 4 sate, între cari Răsvadu-de-Sus; 2.728 loc. Exploatare de petrol.

RĂSVAN ŞTEFAN († 1595), domn al Moldovei în 1595. Se zice că era neam de Ţigan. A intrat de tînăr în armata polonă, a înaintat repede; venind în Moldova, i s'a dat rang boeresc şi a fost trimis de către Aron Vodă sol la Sigismund Bathori; a devenit comandantul gardei de Unguri şi, după îndemnul lui Bathori, a răsturnat pe Aron şi i-a luat tronul. A lucrat în înţelegere cu Mihaiu-Viteazul contra Turcilor. Atacat şi gonit de o armată polonă care voia să-l înlocuiască cu Ieremia Movilă, revine cu ajutor din Transilvania, dar e din nou bătut, prins de Ieremia şi ucis

RĂSVAN ŞI VIDRA, dramă de B. P. Hasdeu, reprezentată întîia oară pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti la 17 Oct. 1877 şi publicată în 1867.

RĂŞCANI (RÎŞCANI), com. rur (tîrg) jud. Bălţi, plasa Răşcani; 4.855 loc. Circumscripţie comunală cu 39 sate (1929).

RĂŞCANU PETRU (*1846 †1913), profesor român de istorie. A fost institutor, profesor secundar şi profesor de istorie antică la facultatea de litere din Iaşi (1893), inspector şcolar. A tipărit un curs complet de *istorie universală* în mai multe volume (1890—1902), un *istoric al învăţămîntului secundar* (1906), mai multe conferinţe şi, ca inspector, un *raport* despre situaţia şcoalelor secundare în 1895—96.

RĂŞIŢA ☛ REŞIŢA şi RECIŢA.

RĂŞINARI, com. rur. în jud. Sibiu, plasa Turnişor; 5.200 loc. Aci e mormântul mitropolitului Andreiu Şaguna.

RĂTEŞTI, schit de maici în jud. Buzău, lîngă satul cu acelaşi nume, zidit în sec. XVII şi refăcut la 1844 de episcopul Chesarie.

RĂTUNDA, com. rur. în jud. Romanaţi, plasa Ocolul; 3.309 loc. După legea din 1929, sat circ. com. Redea.

RĂUCEŞTI, sat în jud. Neamţ, circ. com. Vînătorii-Neamţului, trecut din jud. Fălticeni (fost Suceava şi Baia) prin legea 1929. Sat vechiu întemeiat înainte de 1711, cînd îl găsim citat într'un act de închinare al lui Dim. Cantemir.

RĂUSENI, sat jud. Fălticeni (fost Suceava); biserică clădită de Ştefan-cel-Mare în amintirea uciderii tatălui său Bogdan, 1455.

RĂUT, rîu afluent al Nistrului, udă jud. Soroca, Bălţi şi Orheiu.

RĂZBOIENI ① sat în jud. Neamţ; schit şi biserică zidită de Ştefan-cel-Mare în 1495 în amintirea bătăliei. ¶ ② staţie c. f. jud. Turda, între Teiuş şi Cîmpia-Turzii pe linia principală Braşov—Cluj, etc. De aci porneşte linia spre Ludoş-de-Mureş şi Tîrgu-Mureş.

RĂZENI (REZENI), com. rur. jud. Lăpuşna, plasa Ialoveni; 5.384 loc. După legea 1929, sat circ. com. Costeşti.

RĂZOARE, staţie c. f. jud. Putna, pe linia Panciu—Mărăşeşti. Pădure aproape de Mărăşeşti

în care s'a dat o luptă, care face parte din lunga bătălie de la Mărăşeşti. Germanii au căutat să ocupe gara, dar n'au reuşit.

RĂZVAD ☛ RĂSVAD.

RĂZVAN ☛ RĂSVAN.

REA SYLVIA, fiica lui Numitor, regele Albei, mama fraţilor Romulus şi Remus. În literatura noastră legenda acesteia a servit ca subiect tragediei lui N. Scurtescu (cu acelaşi nume, 1873).

REAUMUR [reomür] RENÉ ANTOINE (*1683 †1757), fizician şi naturalist francez, membru al Academiei de ştiinţe la 25 de ani. Vestit prin *termometrul* care-i poartă numele.

Réaumur.

REBREANU LIVIU (*1885), scriitor român originar din Transilvania, colaborator la „Luceafărul", „Falanga", „Sburătorul", „Mişcarea literară", etc. A publicat întîiu nuvele (*Golanii*, 1916), apoi romane: *Ion* (1920), *Pădurea spînzuraţilor* (1922), *Adam şi Eva* (1925), *Ciuleandra* (1927). Alte colecţii de nuvele: *Răfuiala* (1919), *Catastrofa* (1921), *Norocul*. Şi cîteva piese, între cari: *Cadrilul* (1919); traduceri din *Cehov* şi din *Kellerman*. Premiul naţional în 1929.

REBRICEA, staţie c. f. lîngă Buhăeşti, spre Iaşi.

REBRIŞOARA, com. rur. jud. Năsăud, plasa Năsăud; 4.002 loc. Staţie c. f. pe linia Beclean—Rodna-Veche.

RECAŞ, com. rur. în jud. Timiş-Torontal; 4.200 loc. Staţie c. f. între Lugoj şi Timişoara, la 36 km. depărtare de Lugoj.

RECEA ① com. rur în jud. Lăpuşna, plasa Vorniceni; 2.553 loc. După legea 1929, sat circ. com. Găleşti. ¶ ② staţie c. f. în jud. Olt, lîngă satul cu acelaşi nume, aproape de Slatina. ¶ ③ fost schit în jud. Orheiu cu o biserică zidită în 1894. Desfiinţat în 1825.

RECIŢA ☛ REŞIŢA.

RÉCLUS [reclü] ELISÉE (*1830 †1905), geograf francez, autorul *Geografiei universale* (1875—1894). A călătorit mult; a luat parte la luptele Comunei din Paris şi a fost exilat, aşa că a trăit mai mult în alte ţări, în deosebi în Belgia, fiind profesor la Universitatea nouă din Bruxelles.

RECREAŢII ŞTIINŢIFICE, revistă fondată de *N. Culianu*, *C. Climescu*, *I. Melic* ş. a. Iaşi, 1883—1888.

REDCLIF, ambasador englez la Constantinopol. Amic cu Ion Ghica, a sprijinit pe Români în epoca de după 1848 pentru a-şi face cunoscute drepturile lor.

REDEA, com. rur. jud. Romanaţi, plasa Ocolul; 3.628 loc. Circumscripţie cu 6 sate.

REDIU, staţie c. f. în jud. Iaşi, pe linia Iaşi—Dorohoiu, la 4 km. de satul cu acelaşi nume.

REDNIC ATANASIE ☛ ATANASIE.

REFORMA, mişcarea începută în sec. XVI în contra bisericii catolice. Primii revoltaţi au fost *Wiclef* şi *Hus*, apoi — mai important — *Luther*, după care urmară *Zwingli*, *Calvin*, *Knox* (☛ aceste nume). Doctrinele reformate s'au răspîndit mai ales în Germania, Elveţia, Suedia, Danemarca, Anglia, Olanda, Franţa. La noi au fost multe încercări de a se introduce diferite doctrine reformate, dar n'au reuşit. Mai mulţi adepţi printre Români a avut calvinismul în Transilvania. Prin propaganda lor s'a început şi în ţările române tipărirea de cărţi bisericeşti traduse în româneşte (sec. XVI). O luptă contra lor s'a produs în principate în sec. XVII (☛ *Sinoade*). După unii istorici, şi Husiţii au avut influenţă; lor s'a datora primele manuscrise de texte religioase româneşti.

REFORMA, ziar politic, a apărut în Bucureşti, în anul 1848, sub red. lui *Alexandru Creţescu*.

REFORMA, ziar politic, fondat de *N. Coculescu*, condusă apoi de *I. Comăneanu* şi în urmă de *I. G. Valentineanu*, a apărut în Bucureşti între 1859—1888.

REGHIN, com. urb. jud. Mureş, plasa Reghin-de-sus; 9.608 loc. Staţie c. f. între Gheorgheni şi Tîrgul-Mureş. Gaz metan neexploatat.

REGNARD [reñar] JEAN FRANÇOIS (*1655 †1709), poet comic francez. Moştenind avere mare, călători mult, fu prins de piraţi, răscumpărat. A scris relaţii de călătorie şi multe comedii. cari au avut succes şi unii critici l-au socotit urmaşul lui Molière. În româneşte s'a tradus *Democrit*, de D. Scavinski, tip. de C. Negruzzi în 1840.

REGULAMENTUL ORGANIC, legiuire întocmită în timpul ocupaţiunii ruseşti. A fost lucrat de o comisiune de Munteni şi alta de Moldoveni, avînd părţi comune şi părţi deosebite. Apoi s'a prezentat generalului Kisselef şi acesta a trimis-o să fie discutată de *Obştească extraordinară adunare de revizie* în fiecare principat.

Iată numele deputaţilor din aceste Adunări: În Moldova: *Mitropolit*: Veniamin Costache, *Episcopi*: Meletie, Sofronie, *Egumeni*: Varlaam, Filaret, Isaia, *Vornici*: Lupu Balş, Şt. Catargiu, C. Conachi, Sandu Crupenschi, Gr. Ghica, V. Hrisoverghi, I. Luca, Mihalache Sturza, Costache Sturza, *Vistieri*: Cantacuzino, Iordache Catargiu, Iordache Roset-Rosnovanu, Al. Sturza, *Hatmani*: T. Balş, C. Balş, Nastasache Başotă, Alex. Ghica, Al. Roset, *Logofeţi*: T. Balş, C. Catargiu, Grigoraş Sturza, *Agi*: Enache Crupenschi, G. Ghica, Iordache Iamandi, G. Racoviţă, Mihalache Veisa, *Postelnici*: N. Canta, I. Cantacuzino, Iorgu Ghica, Ion Racoviţă, Petrache Roset, *Spătari*: V. Alecsandri, G. Balş, V. Beldiman, M. Cantacuzino, D. Canta, Iordache Gane, C. Negri, I. Ralet, Alecu Răşcanu, T. Silion, V. Veisa, Alecu Vîrnav, *Prezident* al dep. pricinilor streine Alecu Balş, *Colonel* Iordache Lăţescu-Costachi.

În Muntenia: *Episcopi*: Neofit, Ilarion, Chesarie, *Egumeni*: Dositeiu, Partenie, Nectarie, *Bani*: Const. Bălăceanu, Grigorie Brîncoveanu, Grig. Băleanu, Const. Creţulescu, *Vornici*: Grigore Filipescu, Mihail Ghica, Iordache Golescu, Alex. Sc. Ghica, Ioan Ştirbei, Dim. Racoviţă, Const. Cîmpineanu, Nic. Ghica, Alecu Creţulescu, Barbu Ştirbei, *Spătari*: Alex. Ghica, *Logofeţi*: Mihalache Racoviţă, Manolache Arghiropol, Alex. Filipescu, Nestor, Atanasie Hristopol, Scarlat Mihăescu, Mihail Cornescu, Dim. Hrisoscoleu, Manuil Băleanu, Pană Costescu, *Hatmani*: Ştef. Bălăceanu, Const. Ghica, Nicolae Filipescu, Alexandru Vilara, Dim. Sc. Ghica, Costache Cornescu, *Vistieri*: Alex. Nenciulescu, *Postelnici*: Filip Lenj, *Agi*: Const. Bălăceanu, Const. Cantacuzino, Manolache Florescu, *Cluceri*: Dincă Brăiloiu, *Paharnici*: Gh. Coţofeanu, Ion Slătineanu, *Stolnici*: Nic. Hiotu, *Serdari*: Grig. Tăut, Iordache Oteteleşanu, *Medelniceri*: Ienuţă Crăciunescu, Dim. Urianu, *Slugeri*: Costache Petrescu, *Pitari*: Ioniţă Gigîrtu.

Iată principalele dispoziţiuni. În fruntea fiecărui principat se află un *domnitor* ales pe viaţă de o adunare obştească extraordinară şi compusă din reprezentanţii clerului, ai boerilor mari, ai boerilor mai mici, ai judeţelor, ai comerţului şi un reprezentant al Academiei (Şcoala superioară). Cînd tronul devine vacant, conducerea domniei o ia o *căimăcămie* de trei (marele logofăt, ministrul din lăuntru şi prezidentul divanului domnesc), care pregăteşte alegerea domnului. Domnitorul, confirmat de cele 2 Curţi (suzerană şi protectoare), guvernează cu un *sfat administrativ*, compus din miniştri (al căror număr variază şi de la un principat la altul şi în cursul timpului). În Moldova sînt cel puţin trei: din lăuntru, de finanţe, marele postelnic (relaţiile cu străinătatea), la cari s'a adăugat şeful miliţiei. În Muntenia sînt cel puţin patru: din lăuntru, al dreptăţii, al credinţei, al finanţei, la cari se adaugă şeful miliţiei, secretarul Statului şi şeful controlului. Fie-care principat are la Constantinopol un reprezentant. Puterile au consuli în fie care principat. În fiecare ţară e o *obştească adunare obişnuită*, care reprezintă clerul, boerii şi districtele. Adunarea examinează dările de seamă ale veniturilor şi cheltuelilor, ea

stabileşte şi impozitele, arată dorinţele ei în orice chestiune administrativă şi discută proectele de legi şi regulamente. *Justiţia* se distribue de tribunale judeţene, de divanurile de apelaţie, de înaltul divan; există secţiuni civile, comerciale, criminale. *Administraţia* se face de ocîrmuitorii districtelor cu subalternii lor. Oraşele au un sfat administrativ. Există un serviciu al carantinelor. *Armata* e condusă de un ştab (stat major) şi e formată din mai multe polcuri (regimente). *Biserica* şi *şcoala* au mari legături, ministrul bisericesc are şi grija şcoalelor, iar conducerea efectivă a bisericii o are mitropolitul cu episcopii, a şcoalei o are epitropia (în Moldova) sau eforia (în Muntenia). Mai există o epitropie sau eforie a sărmanilor şi a caselor făcătoare de bine, alta a spitalurilor. *Poştele*, *ocnele* şi *vămile* se arendează.

REGULUS, general roman (sec. III a. Chr.), vestit prin curajul său patriotic: fiind prins de Cartaginezi, a fost trimis la Roma ca să mijlocească pacea, dar el a sfătuit tocmai din potrivă pe compatrioţii săi şi, întorcîndu-se, a pierit în chinuri.

REICHSTAG, parlamentul Germaniei.

REIMS [reⁿs], oraş în Franţa; 115.200 loc. Catedrală vestită începută în sec. XIII, distrusă de Germani, în timpul războiului mondial. Despre acest oraş se vorbeşte chiar din timpul cuceririi Galiei de Romani (*Durocortorum*, capitala aşa numiţilor *Remi*).

REIN WILHELM (*1847 †1929), pedagog german. Profesor la Universitatea din Iena şi director al seminariului pedagogic. Opere pr.: *Teoria şi practica învăţămîntului popular*; *Enciclopedia pedagogică.*

REINACH [renac] SALOMON (*1858), arheolog şi filolog francez; director al Muzeului de la Saint-Germain, membru al Academiei de inscripţiuni. Op. pr. *Manual de filologie clasică* (1880), *Gramatică latină* (1885), *Epigrafie greacă* (1885). *Originea Arienilor* (1892), repertorii ale *statuelor şi vaselor* greceşti, romane şi etrusce (1897, 1899) şi un manual pentru şcoli (după Gow): *Minerva*, folosit mult şi la noi.

REIS EFENDI, om politic turc. A fost dintre cei cari au susţinut cererea Românilor în 1822 de a avea domni pămînteni.

RÉJANE = GABRIELLE RÉJU (*1836 †1920), artistă dramatică franceză. A jucat şi în Bucureşti.

REMBRANDT = HARMENSZOON VAN RYN (*1606 † 1669), pictor olandez. Din operele lui mai cunoscute: *Rondul de noapte*, *Lecţiunea de anatomie*.

Rembrandt.

REMETEA com. rur. jud. Bihor, pe valea Crişului-repede; 7.000 loc. Mine de bauxită şi aluminiu.

REMETEA-GERMANĂ, staţie c. f. jud. Timiş-Torontal, pe linia Radna—Timişoara.

REMETEA-TIMIŞANĂ, staţie c. f. jud. Timiş-Torontal, pe linia principală între Lugoj şi Timişoara.

REMINGTON PHILO (*1816† 1889), inginer american. A inventat puşca ce-i poartă numele şi maşina de scris.

RENAN ERNEST (*1823 †1892), istoric francez. Învăţă în seminariu teologic, dar îl părăsi pentru studiile ştiinţifice. Profesor la Collège de France (1862), membru al Academiei Franceze (1879). Op. pr. *Viaţa lui Isus* (1863), tradusă în diverse limbi (rom. de B. Marian, 1918; de Nic. Damian, 1921). Din alte screri ale lui s'a tradus puţin: *Omul şi Universul* şi *Pagini alese* de N. Pandelea (Bibl. „Minerva").

Ernest Renan.

RENAŞTEREA, mişcarea artistică, literară şi filozofică începută în Italia prin sec. XIV şi desvoltată pînă în sec. XVI, caracterizată prin întoarcerea la spiritul clasicismului elin şi latin.

RENI, com. urb. în jud. Ismail, plasa Reni; 13.878 loc. St. c. f. pe linia Galaţi—Tighina—Chişinău.

RENI ☛ GUIDO

RENOIR [rönoar] PIERRE AUGUSTE (*1841 †1919), pictor francez. Unul din principalii reprezentanţi ai impresionismului.

RENOUVIER [rönuvie] CHARLES (*1815† 1903) filozof francez. A întemeiat criticismul în Franţa.

REPEDEA ☛ RĂPEDEA.

REPEY [röpe] LUCIEN, profesor francez la Academia Mihăileană din Iaşi pe la 1835—40. Avem de la el *discursul solemn* pronunţat la examen (1836), un manual didactic (*Les rudimens de l'histoire a l'usage de la jeunesse moldo-valaque*) şi un volum de poezii (*Pâquerettes...* 1840).

REPTA VLADIMIR (*1841 †1926), mitropolit al Bucovinei. După studii la München, Bonn şi Zürich, deveni profesor la seminariul clerical din Cernăuţi (1872), la Institutul de studii teologice (1873), la noua Facultate teologică (1875); de mai multe ori decan şi rector al Universităţii, inspector şcolar; călugăr (1875), ieromonah (1885), arhimandrit (1890), vicar general (1896), episcop de Rădăuţi (1898), mitropolit al Bucovinei şi Dalmaţiei (1902). Retras în 1924. Membru onorar al Academiei Române (1919).

RESTAURAŢIUNEA, aducerea la tronul Franţei a dinastiei Burbonilor, după căderea lui Napoleon I (1814, 1815) pînă la 1830.

REŞCA, com. rur. jud. Romanaţi, plasa Oltul-de-jos. Are o biserică, Sf. Nicolae, din 1781.

REŞID PAŞA, om politic turc. A fost vizir; pe la 1852 a fost disgraţiat, apoi a fost ministru de externe în momentele în cari Turcia a rupt relaţiile cu Rusia, începîndu-se astfel războiul Crimeei. Amic bun cu Ion Ghica, l-a decis să primească a se duce ca guvernator în insula Samos, făgăduindu-i sprijinul Turciei pentru realizarea dorinţelor Principatelor.

REŞINARI ☛ RĂŞINARI.

REŞIŢA (sau RECIŢA), com. urb. jud. Caraş, plasa Reşiţa; 14.159 loc. Se compune din două comune: R.-ROMÂNĂ şi R.-MONTANĂ. Aşezată pe rîul Berzava. Staţie c. f. capul liniei de la Timişoara, sînt 3 gări. Pe la 1740 erau aci nişte uzini de fier particulare, cari au fost luate de Stat pe la 1767 şi în 1771 s'au inaugurat noile construcţii după ordinele împărătesei Maria Tereza. Instalaţiunile se perfecţionează necontenit cu fabrică de arme, poduri metalice, vagoane, locomotive, etc. În împrejurimile Reşiţei se află localităţi miniere: Steierdorf-Anina, Oraviţa, Ciclova, ş. a. Aci se găsesc cărbuni, fier, aur, argint, cupru. În multe părţi sînt instalaţiuni mari pentru exploatare. Toate acestea sînt proprietatea unei societăţi (numită *Reşiţa*), care posedă şi întinse păduri, vii, etc.

RETEZATUL, masiv muntos şi pisc în Carpaţi, în munţii Făgăraşului. Piscul propriu zis are 2.477 m. înălţime.

RETIVOIU, munte în jud. Prahova; 1.718 m. altitudine.

REUCHLIN JOHAN (*1455 †1522), savant german, unul din promotorii renaşterii studiilor clasice. Publică studii asupra limbii ebraice, cari fură socotite ca eretice şi avu procese, caşi pentru alte cărţi ale lui. Op. pr. *Vocabular pe scurt*, *Scrisorile oamenilor vestiţi*, *Oglindă pentru ochi*.

REUNION, insulă în marea Indiei; suprafaţa 2.500 km. p.; 173.000 loc. Colonie franceză. Capitala *St.-Denis*.

REUNIUNEA FEMEILOR ROMÂNE DIN BRAŞOV, întemeiată în 1850, pentru ajutorarea fetelor orfane şi p. înfiinţarea de şcoale. Iniţiatoarea a fost *Maria Nicolau*.

REUNIUNEA FEMEILOR ROMÂNE DIN SIBIU, întemeiată în 1880, pentru întreţinerea de şcoale şi p. desvoltarea industriei casnice. Iniţiatoare a fost *Maria P. Cosma*.

REUSS, principat în Germania, despărţit în două: R. *vechiu*, 316 km. p., 72.612 loc., cap. *Greiz*, 39.000 loc.; R. *nou*, 286 km. p., 156.765 loc.,

capitala *Gera*, 83.000 loc. Astăzi fac parte din statul *Turingia*.

REVIGA, com. rur. jud. Ialomiţa, plasa Rovine; 3.108 loc. Circumscripţie com. cu 7 sate (1929).

REVISTA AGRICOLĂ, organ al proprietarilor, arendaşilor şi al cultivatorilor în genere, a apărut în Craiova între 1883—1902, sub conducerea lui *I. Păsăreanu*, *S. P. Radianu* ş. a.

REVISTA ARMATEI, organ de specialitate, a apărut în Bucureşti din 1883 pînă în 1914.

REVISTA ARTILERIEI, organ de specialitate, apare în Bucureşti din 1887. Acum e director General Referendaru.

REVISTA CONTIMPORANĂ LITERARĂ ŞI ŞTIINŢIFICĂ, a apărut în Bucureşti în 1876, continuînd *Revista contimporană* (1873—76) şi *Revista literară si ştiinţifică* (1876). Polemiza cu „Convorbirile literare".

REVISTA DE CHIRURGIE, apare în Bucureşti din 1897. Director la întemeiere *Toma Ionescu*. Acum: *dr. I. Bălăcescu* şi *dr. N. Gheorghiu*.

REVISTA DE MEDICINĂ VETERINARĂ, apare în Bucureşti din 1888 ca organ al Societăţii medicilor veterinari.

REVISTA GENERALĂ A ÎNVĂŢĂMÎNTULUI, întemeiată de Spiru Haret, apare în Bucureşti din 1905.

REVISTA INFANTERIEI, apare în Bucureşti din 1897. Azi director *G-ral V. Economu*.

REVISTA NOUĂ, revistă literară sub direcţia lui *B. P. Hasdeu*, Bucureşti 1887—1895.

REVISTA PĂDURILOR, organ al Soc. „Progresul silvic", apare in Bucureşti din 1886.

REVISTA PENTRU ISTORIE, ARHEOLOGIE ŞI FILOLOGIE, fondată în Bucureşti de *Gr. G. Tocilescu*, a apărut de la 1882 pînă la 1922.

REVISTA ROMÂNĂ, litere, ştiinţe, arte, a apărut în Bucureşti între 1861—63 sub conducerea lui *Al. Odobescu*.

REVISTA ŞTIINŢIFICĂ V. Adamachi, apare în Iaşi de la 1910 condusă de *P. Bogdan*, *I. Borcea*, *I. Simionescu*

REVOLUŢII vestite în istorie: *revoluţia franceză* 1789—1804 (de la întrunirea statelor-generale pînă la proclamarea imperiului); *revoluţia din Iulie* 1830 (răsturnarea Burbonilor); *revoluţia din Februarie* 1848, care proclamă republica; *revoluţia engleză* 1648—1649 (răsturnarea şi uciderea lui Carol I şi instalarea la guvern a lui Cromwell); *revoluţia engleză* 1688—1689 (răsturnarea lui Iacob II şi aducerea la tron a lui Vilhelm III); *revoluţia din Rusia* 1917 (care răstoarnă dinastia Romanov şi aduce regimul bolşevic); *revoluţia din Germania* 1918 (care răstoarnă dinastia Hohenzollern); *revoluţia grecească* din 1821 (care se termină cu independenţa); *revoluţia din Turcia* a junilor Turci din 1908. La noi: *revoluţia lui Horia* contra Ungurilor, 1784; *revoluţia lui Tudor Vladimirescu* din 1821; *revoluţia din Iaşi*, Martie 1848; *revoluţia din Bucureşti*, Iunie 1848; *revoluţia din Transilvania contra Ungurilor*, 1848.

REYMONT WLADISLAW STANISLAW (*1870 †1925), scriitor polon. Premiu Nobel 1924.

REYNOLDS JOSHUA (*1723 †1792), pictor englez. Studii în Italia, cercetări asupra compunerii colorilor; a fost un mare colorist şi s'a specializat mai ales în portrete. A fost între întemeietorii *Academiei regale de pictură* (1768), i s'a dat un titlu de nobleţă, a adunat o avere importantă.

REZINA (sau **RĂZANA**), fost schit de maici în jud. Soroca, întem, în 1779, desfiinţat în 1829.

REZINA-TÎRG, com. rur. jud. Orheiu, plasa Rezina; 3.688 locuitori. Circumscripţie com. cu 20 sate.

RHODES [rod's] **CECIL** (*1853 †1902), colonizator englez. Îmbogăţit prin minele de diamant din Kimberley (Africa de Sud), fu promotorul ideii imperialiste engleze pentru acele regiuni africane. Prim ministru al Coloniei Capului, lucră în acest sens şi propuse facerea liniei ferate de la Cairo la Capul Bunei Speranţe. El provocă războiul Angliei cu Burii şi avu satisfacţia să-i vază învinşi. În cinstea lui s'a dat numele de *Rhodesia* unui teritoriu din Zambezia (☛ H. Africa), supr. 1.604.480 km. p. şi 1.600.000 loc. capit. *Boulouwayo*.

RIBOT [ribo] **ALEXANDRE** (*1842 †1923 , om politic francez, şeful partidului republican-conservator; prezident de consiliu 1893, puse la cale alianţa cu Rusia; idem 1895, porni expediţia în Madagascar.

RIBOT ARMAND (*1839 †1916), filozof francez. Se ocupă mai ales de psihologie şi, afară de traduceri *(Spencer)* şi studii asupra diferiţilor filozofi *(Schopenhauer)*, publică: *Maladiile memoriei* (1881), *Maladiile voinţei* (1883), *Maladiile personalităţii* (1885), *Psihologia atenţiunii* (1888), ş. a. Lui se datoreşte *legea degenerării memoriei.*

RICARDO DAVID (*1772 †1823), economist englez; a formulat teoria *valorii, a salariului natural, a rentei funciare.*

RICHARD [rişar] **HENRI**, ofiţer francez din trupele venite la noi în timpul marelui războiu, căzut pe frontul român.

RICHARDSON [ricerds'n] **SAMUEL** (*1689 †1761), romancier englez. Op. pr. *Pamela*, *Clarisse Harlowe* (1748), cea mai însemnată.

RICHELIEU [rişliö], **ARMAND DU PLESSIS**, cardinal de (*1585 †1642), om politic francez. Prim-ministru al lui Ludovic XIII (din 1624); a întărit catolicismul, ruinînd pe protestanţi, a slăbit puterea Austriei, a stabilit absolutismul regelui, a umilit pe nobili, a făcut reforme în finanţe şi în legi, a încurajat artele şi literele şi a înfiinţat Academia franceză.

Richelieu.

RICHEPIN [rişpeⁿ] **JEAN** (*1849 †1926 , poet francez. Debută prin *Cîntarea calicilor* (*Chanson des gueux*, 1876) şi fu osîndit la o lună închisoare din cauza unor versuri licenţioase. Temperament violent şi dezordonat, impresionează prin puterea invenţiunii şi prin înfăţişarea anomaliilor psihologice. Traduceri româneşti prin diferite reviste şi ziare (Convorbiri literare, 1884, România, 1899, Literatorul, 1893, Lumea nouă literară, 1895, Revista literară, 1896, Conv. lit., 1916) de V. Pogor, Gh. Adamescu, Cinc. Pavelescu, N. Ţinc, D. Nanu ş. a.; iar în volume: *Povestire din lumea nouă* (de B. Marian), *Milioanele* (de A. B. Luca), *Morţi bizare* (de D. Botez), *Steaua* (de R. Rosetti, 1896), *Taina fatală* (de Sonia Vladimir, 1925), *Martira* (de M. Codreanu, 1907), *Desfrînata* (de N. Apostolescu), *Cezar Borgia* (de B. Marian). Membru al Academiei franceze. A vizitat ţara noastră şi a ţinut conferinţe.

Richepin.

RICHET [rişe] **CHARLES** (*1850), fiziologist francez. Profesor la Universitatea din Paris, membru al Academiei franceze. Premiul Nobel, 1913. Membru onorar al Academiei Române (1926). Cităm din operele sale: *Physiologie des muscles et des nerfs*, 1882, *L'homme et l'intelligence*, 1887, *Physiologie générale*, 1891, *Dictionnaire de physiologie*, 1895. Trad. rom. *Omul stupid* (de Vl. Streinu), *Ştiinţa metapsihică* (de M. Drăgănescu şi P. Muşoiu).

RICHTER JEAN PAUL (*1763 †1825), scriitor german. Influenţat de Rousseau şi avînd mult de luptat în viaţă, el îşi făcu o atitudine de dispreţ ironic faţă de realitatea vieţii. Op. pr. *Hesperus*, *Quintus Fixlein*.

RIEGLER EMIL (*1854 †1929), fost profesor de chimie organică la Facultatea de medicină din Iaşi (1886). Membru corespondent al Academiei Române (1904). A lăsat Academiei un fond pentru premii.

RIENZI NICOLA (*1313 †1354), om politic ita

lian. Scăpînd Roma de tirania nobililor, deveni *tribun*, dar nu putu păstra autoritatea ce i se încredință, deveni la rîndu-i tiran, fu răsturnat și omorît. Viața lui a servit ca subiect multor opere poetice și muzicale.

RIFANI, locuitori în Maroc, în preajma munților Rif.

RIG-VEDA, una din cărțile sfinte din vechia Indie; cuprinde mitologia și cosmogonia brahmanică.

RIGA, golf în marea Baltică.

RIGAS CONSTANTIN (*ca. 1757 †ca. 1798), poet grec. Venit în Țara-Românească, a fost secretar al boerului Brîncoveanu; apoi, prieten cu Mavrogheni, fu numit guvernator la Craiova. Fu unul din inițiatorii Eteriei, scrise imnuri patriotice, fu prins de Turci și ucis (după unii) la Belgrad. O colecție de imnuri și ode (grecești), sub numele de *Riga Velestenli*, s'a publicat în Iași în 1814.

RIGHI, munte în Elveția (cantonul Schwyz și Lucerna); înalt. 1800 m.

RIGNANO EUGENIO (*1870 †1930), filozof și naturalist italian. Profesor la Milano, a publicat studii despre *transmiterea caracterelor* dobîndite, *psihologia raționamentului*, *memoria biologică*, *sfîrșitul omului*. A fost membru corespondent al Academiei de științe morale din Paris și al Academiei din Madrid. Cunoștea țara noastră și era un convins filoromân.

RIGOLBOȘ (RIGOLBOCHE) MARGUERITE BEDEL, dansatoare excentrică, vestită pe la 1855—1860. De ea vorbește cu admirație naivă Coana Chirița în monologul lui Alecsandri: *Chirița la Paris*.

RIGOLETTO, operă în 4 acte de Verdi, libret de Piave (1851), după drama lui V. Hugo *Le roi s'amuse*, cîntată de multe ori pe scenele din România.

RICHARD INIMĂ DE LEU (*1157 †1199), regele Angliei de la 1189; participă la cruciada a treia.

RILKE RAINER MARIA (*1875 † 1927), scriitor ceh. Născut în Praga, a trăit în Rusia, unde a scris unele opere ale sale, și în Elveția, unde a și murit. Poet mistic, pătruns de credința creștină. Trad. rom. *Povestiri despre bunul Dumnezeu* (de Nichifor Crainic).

RIMINI, oraș în Italia (Umbria); 50.852 loc.; port la Marea Adriatică.

RIN (RHEIN), fluviu în Europa, lung. 1.225 km., izvorăște în muntele St. Gothard (Elveția), trece prin lacul Constanța și după ce iese are o măreață cascadă (Schafhausen), străbate Germania, trecînd pe lîngă și prin multe orașe, apoi udă Olanda și se varsă în Marea Nordului prin mai multe brațe, formând o mare deltă.

RIO DE JANEIRO [riu de janeiru], oraș cap. Braziliei, la Oceanul Atlantic; 1.157.873 loc.

RIO NEGRO, rîu în America, afluent al Amazonului; 2.299 km. lung.

RIPERT G., jurist francez. E profesor la facultatea de drept din Paris. A vizitat țara noastră în 1930 și a ținut conferințe în București și Cluj.

RISIPIȚI, com. rur. jud. Dolj, plasa Plenița; 4.739 loc. După legea 1929, sat circ. com. Caraula.

RISTICI IOVAN (*1831 †1899), om politic sîrb. A avut rol important sub domnia Principilor Miloș, Mihail și Milan Obrenovici; a obținut de la Poartă retragerea trupelor turcești din cetățile sîrbești (ceea ce România obținuse în 1829); a fost membru în consiliul de regență în timpul minorității lui Milan și a fiului acestuia Alexandru; a condus afacerile statului în timpul războiului nefericit contra Turcilor în 1876; a susținut în fața congresului din Berlin interesele țării sale și a avut durerea să vadă Bosnia și Herțegovina puse sub administrația Austriei. S'a retras din politică chiar în momentul în care regele Alexandru a făcut lovitura de stat în 1893. A publicat lucrări asupra istoriei contemporane a Serbiei.

RISTORI ADELAIDE (*1821 †1906), tragediană italiană.

RIVERA PRIMO DE (†1930), general spaniol și om politic. În urma unei mișcări militare, a devenit prezident de consiliu în 1923 și a guvernat țara fără constituție și fără parlament. S'a retras în 1930 și a plecat la Paris, unde a murit.

RIVIERA, nume dat coastei golfului de Genova (Italia), de la Spezzia până la Nisa.

RIZO EMANUEL ANTON, medic de origine greacă, stabilit în București. Era doctor de la Padova (1795). A publicat la Paris un studiu asupra doctrinei lui Brown, dedicat domnitorului Alex. Ipsilanti (1797).

RIZU NERULOS IACOB, scriitor grec, născut la Constantiopol, a venit în 1799 în Moldova în serviciul lui Constantin Ipsilanti, apoi a rămas cu Alexandru Suțu la 1801 și sub alți domnitori, fiind sau reprezentant la Poartă sau înalt funcționar în țară. După 1821 s'a refugiat în Geneva, unde a fost profesor. A scris o carte despre *eterie*.

RÎFOV, sat în jud. Prahova. Are o biserică zidită în 1724 de Chivu Căplescu.

RÎIOASA, com. rur în jud. Teleorman, plasa Turnu; 2.497 loc. Sat vechiu, îl găsim într'o listă din timpul lui Constantin Mavrocordat. După legea 1929, sat circ. com. Olteanca.

RÎMNA, pîrău, izvorăște în jud. Rîmnicul-Sărat, trece în jud. Putna și se varsă în rîul Putna.

RÎMNIC (EPISCOPIA) cu titlul: *Episcopia Rîmnicului Noul Severin*, înființată în 1496 de Radu-cel-Mare, ca continuare a Episcopiei Severinului. Cuprinde jud. Mehedinți, Gorj, Dolj, Vîlcea, Romanați, cu reședința în orașul Rîmnicul-Vîlcii. Lista episcopilor (după monografia specială): *Ilarion I*; *Ioasaf*; *Iosif I*; *Prohor*; *Grigorie I*; *Sava*; *Onufrie*; *Mihail I*; *Daniil*; *Luca*; *Grigorie II*; *Leontie*, ca. 1530; *Paisie*, ca. 1535; *Mihail II*, ca. 1577; *Efrem I*, ca. 1591; *Teofil I*, ca. 1593; *Efrem II*, ca. 1606; *Teofil II*, ca. 1619—ca. 1636; *Ignatie I*, 1637—ca. 1653; *Dionisie*, ca 1654—ca. 1656; *Ignatie II*, ca. 1659—ca. 1667; *Serafim*, 1668— . ? .; *Varlaam*, ca. 1671—ca. 1672; *Ștefan*, 1673—1693; *Ilarion II*, 1693—1705; *Antim Ivireanul*, 1705—1708; *Damaschin*, 1708—1725; *Stefan II*, 1726—1727; *Inochentie*, 1728—1735; *Climent*, 1737—1749; *Grigorie*, 1749—1764; *Partenie*, 1764—ca. 1771; *Chesarie*, 1773—1780; *Filaret*, 1780—1792; *Nectarie*, 1792—1813; *Galaction*, 1813—1824; *Neofit*, 1824—1840 (între 1829—1840 a condus provizoriu și Mitropolia Ungro-Vlahiei); *Arhiereu Nifon* (provizoriu), 1840—1850; *Calinic*, 1850—1865; *Atanasie I*, 1865; *Arhimandrit Inochentie* (provizoriu), 1865—1873; *Atanasie I*, 1873—1880; *Arhiereu Teodorit* (provizoriu). 1880; *Iosif II*, 1880—1886; *Ghenadie*, 1886—1898; *Atanasie II*, 1898—1909; *Sofronie Vulpescu*, 1912; *Antim Petrescu*, 1918, *Vartolomeiu Stănescu*, 1921.

RÎMNIC-DERE, pîrău în jud. Tulcea, se varsă în pîrăul Casimcea.

RÔMNICEANU GRIGORE (*1845 †1915), medic român. Profesor de chirurgie la Facultatea de medicină din București (1880); membru corespondent al Academiei Române (1890).

RÔMNICEANU MIHAIL (* 1852 †1915), inginer român. Profesor la școala de poduri și șosele, subdirector al căilor ferate române. A lucrat, între altele, linia ferată de la Rîmnicul-Vîlcii la Rîul-Vadului și Bîrlad-Vasluiu-Iași. A fost profesor de căi ferate la Școala de Poduri și Șosele. Membru corespondent al Academiei Române (1904).

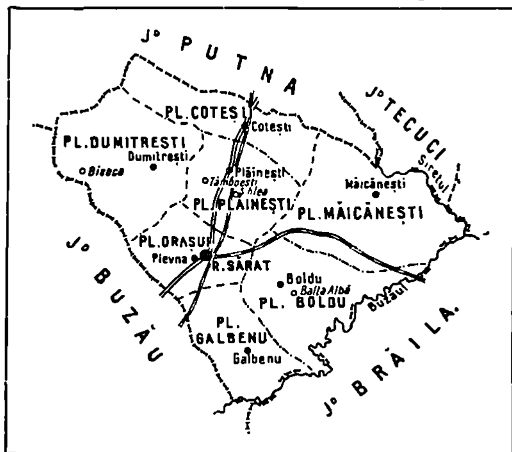
RÎMNICEANU NAUM ☞ NAUM.

RÔMNICEANU VICTOR (*1856), jurist român. Magistrat, fost prim-prezident al Înaltei Curți de Casație și Justiție. E membru onorar al Academiei Române (1923).

RÎMNICUL-SĂRAT, rîu afl. al Siretului pe dreapta. Izvorăște în jud. Buzău, udă jud. Rîmnic, trece pe lîngă orașul Rîmnicul-Sărat, udă jud. Putna și Tecuciu și se varsă în Siret lîngă satul Fundeni. Lung. ca. 150 km.

RÎMNICUL-SĂRAT, jud. în Muntenia; cap. *Rîmnicul-Sărat*; 3.324 km. p., 173.668 loc. (1915); are 7 plăși, 1 com. urb. și 103 com. rur. (1926); face parte din circ. Curții-de-apel din Galați; ar

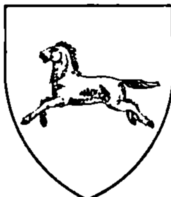
8 şcoale primare urbane şi 198 rurale; 12 cooperative de aprovizionare şi consum cu cap. 2.572.269 lei şi 2 coop. p. exploatări de păduri cu cap. 213.000

Harta jud. Rimnicul-Sarat (legea 1925).

lei (1925); 149 biserici şi 4 mănăstiri; ţine de eparhia episc. Buzău.

RÎMNICUL-SĂRAT, com. urb. cap. jud. *Rîmnicul-Sărat*; 15.000 loc. Staţie c. f. pe linia principală Bucureşti—Cernăuţi. Mai multe biserici, între cari: biserica *Domnească*, zidită de Ştefan-cel-Mare la 1474, după războiul cu Radu-cel-Frumos; bis. *Adormirea*, zidită de Constantin Brîncoveanu şi Spătarul Mihail Cantacuzino în 1697; bis. *Sf. Toma*, zidită de Dumitraşcu Bagdat în 1753. Are liceu, şc. secundară de fete, şc. profesională, şc. de meserii, şc. de agricultură. In apropiere de oraş s'a dat, în zilele de 22—27 Decembrie 1916, una din cele mai mari lupte din epoca retragerii armatelor române. Germanii au atacat aci cu toate trupele lor dela munţi şi au silit să dea înapoi frontul româno-rus.

Stema jud. Rîmnicul-Sarat.

RÎMNICUL-VÎLCII, com. urb. cap. jud. Vîlcea; 19.000 loc.; staţie c. f. linia Piatra-Olt—Sibiu. Oraş vechiu. E pomenit în 1290. Are o catedrală şi 7 biserici. Episcopia e zidită pe la 1504, dar a ars şi s'a refăcut mai tîrziu. Biserica actuală e zidită în 1856, biserica bolniţei e zidită în 1745. Are liceu de băeţi, şcoală secundară de fete, şcoală de meserii.

RÎPA, staţie c. f. jud. Bihor, între Holod şi Ciumeghiul-Nou.

RÎŞCA ① măn. călugări jud. Fălticeni (fost Suceava, azi Baia), zidită (după o inscripţie) de Petru Rareş în 1540 sau (după Cronica lui Ureche) de Macarie episcopul de Roman (mort în 1558 şi îngropat acolo). După cercetările Arh. Narcis Creţulescu, este continuarea unei măn. mai vechi ce se numea *Bogdăneşti*, zidită de un Bogdan Vodă pe la 1350. Numele actual vine de la pîrăul *Rîşca*. ¶ ② pîrău în acelaşi judeţ. Se varsă în rîul Moldova. ¶ ③ fost schit de monahi în jud. Orheiu, cu o biserică din 1776. Desfiinţat.

RÎŞCOVA, sat în jud. Orheiu, plasa Isacova; 3.969 loc. După legea 1929, circ. com. Perescina.

RÎŞNOV, com. rur. jud. Braşov, plasa Bîrsa-de-Sus; 5.332 loc. Staţiune climaterică. Staţie c. f. între Braşov şi Zîrneşti.

RÎŞNOVA, staţiune balneară jud. Prahova, com. Predeal; 1.050 m. alt.; ape descoperite în 1859 de dr. Davila.

RÎUL DOAMNEI, rîu afl. al Argeşului pe stînga, se varsă aproape de Piteşti.

RÎUL VADULUI, st. c f. jud. Vîlcea, linia Piatra-O.—Sibiu.

RÎUREANU IOAN M. (*1832 †1904), profesor şi scriitor român. A fost director de internat în Bucureşti şi a publicat numeroase cărţi pentru copii şi adolescenţi, începînd din 1859, multe din ele traduse sau adaptate după scriitori streini (*Bunele exemple*, *Familia creştină*, *Ouăle Paştilor*, *Emigranţii la Brazilia*, *Cristofor Columb*, *Rosa de Tanneburg*, etc.), toate apărute în numeroase ediţiuni. Casa Şcoalelor a început să le retipărească.

RÎURENI, com. rur. jud. Vîlcea. St. c. f. linia Piatra-O.—Rîmnicul-V.—Sibiu. De aci porneşte şi o linie secundară la Ocniţa.

ROATA-CĂTUNU, sat jud. Vlaşca, plasa Neajlov; 2.550 loc. După legea 1929, ţine de circ. com. Mîrşa.

ROBERT II CUCERNICUL (*ca. 970 †1031), rege al Franţei 996—1031. A avut domnie agitată ş ia murit mîhnit, după ce văzuse ridicîndu-se contra sa pe doi din fiii săi.

ROBERT I zis DIAVOLUL (†1035), duce al Normandiei. A ridicat prestigiul ţării sale prin lupte victorioase; a întreprins un pelerinaj la Ierusalim dar la întoarcere a murit pe drum.

ROBERTSON WILLIAM (*1721 †1793), istoric englez. A fost pastor presbiterian, rector al Universităţii din Edimburg, membru al societăţilor de învăţaţi. Opere pr.: *Istoria Scoţiei*, 1759; *Istoria împăratului Carol* V, 1769.

ROBESCU CONSTANTIN F. (*1839 †1919), profesor român şi om politic. A predat ştiinţele naturale la liceul Mateiu Basarab din Bucureşti; a fost deputat în multe rînduri (prima dată în 1870), director general al poştelor, consilier comunal, ajutor de primar, primar al Capitalei (1896), vicepreşedint al Camerei (1901) şi din nou primar (1902). A fost membru corespondent al Academiei Române (1871).

ROBESPIERRE MAXIMILIAN (*1758 †1794), om politic francez. A fost unul din conducătorii marii revoluţii. Au fost momente în cari el a avut cuvîntul hotărîtor şi mulţi l-au acuzat că vrea să devie dictator. A trimis sau a lăsat să fie trimişi la moarte pe mulţi revoluţionari tovarăşi de luptă şi unii amici ai lui, Danton în primul rînd; dar s'a format în contra lui o coaliţie care l-a acuzat şi l-a ghilotinat.

ROBINSON CRUSOE [cruso], eroul romanului celebru al lui *Defoe* (☛ acest cuv.). A trăit singur într'o insulă pustie. Inspirat din întîmplarea marinarului *Selkirk* (†1721), care a trăit 5 ani (din 1704) în insula Juan Fernandez.

ROBOAIA, schit în jud. Argeş. Zidit din vechime (nu se ştie cînd), dar refăcut de episcopia de Argeş, căreia îi servă de metoh.

ROCHDALE [rocîdel], oraş în Anglia; 90.807 loc. Celebru prin înfiinţarea *societăţii cooperative* de consum în 1844 de către lucrătorii de acolo.

ROCHE [roş] (DE LA), Francez emigrat în ţările române. A fost secretar al mai multor domnitori şi al lui Nicolae Caragea, care-l întrebuinţează pentru a supraveghia cele ce se petrec la graniţele austriace ca să dea de ştire Porţei.

ROCHELLE [roşel], oraş în Franţa, port la Oceanul Atlantic. Monumente interesante din sec. XVI şi urm. Fiind un centru protestant, a avut să susţie lupte cu puterea centrală; acestea au servit de subiect unor opere literare cunoscute şi în alte ţări.

John Rockefeller.

ROCKEFELLER JOHN (*1839), financiar american. A reuşit să aibă în mîna sa întreaga industrie a petrolului, înfiinţînd în 1870 *Standard Oil Company*, care deveni trust (din 1882). A cîştigat avere mare, a fondat aşezăminte culturale cari-i poartă numele, între cari şi un institut pentru cercetări medicale. Mulţi medici români au făcut studii în străinătate din fondul R.

ROD EDOUARD (*1857 †1910), romancier elveţian. Profesor în Geneva de istoria literaturii.

Trad. rom.: *Iertarea* (de D. Nanu), *Soția ideală* de Marin I. Mantu).

RODENBACH GEORGES (*1855 †1898), poet belgian. Stabilit în Paris (1887), a publicat multe volume. Cea mai cunoscută operă e *Bruges la morte*. S'a tradus puțin rom. în reviste (Convorbiri critice, 1907, de G. Duma , iar în vol. *In exil*, roman (de I. Gr. Periețeanu, 1925) și o nuvelă *Mutarea*.

RODIN AUGUSTE (*1840 †1917), sculptor francez. A înoit mijloacele de execuțiune prin procedeul original de a lucra din blocul de piatră numai atît cît trebue ca să reiasă ideea pe care voește s'o exprime, lăsînd restul numai indicat sau chiar neatins. Opere pr. *Vîrsta de bronz* (1877), *Balzac*, *Poarta Infernului*.

RODNA, com. rur. jud. Năsăud, plasa Sîngiorgiu-Băi; 4.616 loc. Mine: plumb amestecat cu argint și aur. Mine de pirit. **RODNA-VECHE**, stație c. f. în apropiere; cap liniei laterale dela Beclean.

RODOS (**RHODOS** sau **RODI**), insulă în M. Egee; 1.404 km. p., 41.600 l. Cap. *Rodos*. Aparține Italiei.

ROENTGEN WILHELM CONRAD (*1845 †1923), fizician german. A fost profesor la Strasburg, la Giessen, la Würzburg; apoi director al unui institut special la München și la Berlin. Celebru prin descoperirea razelor zise x sau *ale lui* R. Ele străbat diferite corpuri opace; prin ajutorul lor s'a creat *radioscopia* și *radiografia* și specialitatea medicală *radioterapia*.

W. Roentgen.

ROGER [roge] NOELLE, numele literar al d-nei *Pittard*, scriitoare elvețiană. A publicat nuvele cu subiecte din țara noastră.

ROGOJENI, stație c. f. jud. Soroca, pe linia laterală Bălți—Mateuți.

ROGOZ, schit jud. Rîmnicu-Sărat, fundat la 1825 de Constantin G. Robescu și soția sa.

ROHOZNA, com. rur. jud. Cernăuți, plasa Prutului; 4.000 loc. După legea 1929, com. suburbană la com. Sadagura.

ROJNIȚĂ GEORGE, (†1910) profesor de igienă la Facultatea de medicină din Iași (1893).

ROLAND, erou din timpul lui Carol cel Mare, mort într'o luptă cu Bascii, pe cînd se întorceau dintr'o expediție în Spania (778). Închipuirea poporană a făcut din el un erou legendar, nepot al lui Carol, care figurează în numeroase povestiri și cu deosebire în cunoscuta epopee *Chanson de Roland* (sec. XI), în epopeile italiene *Orlando inamorato* de Boiardo, *Orlando furioso* de Ariosto, etc.

ROLAND ROMAIN (*1868), romancier și dramaturg francez. Opere pr. *Jean Christophe* în mai multe vol. Premiul Nobel 1915. Trad. rom. *Colas Breugnon* (de Alex. Hodoș, 1923), *Viața lui Beethoven* (de A. de Herz, 1918), *Antoaneta* (de I. Vinea), *Umilă viață eroică* (de ? 1924).

ROLLA CONSTANTIN, om politic român din Moldova. A fost membru al comitetului unionist din Iași în 1857.

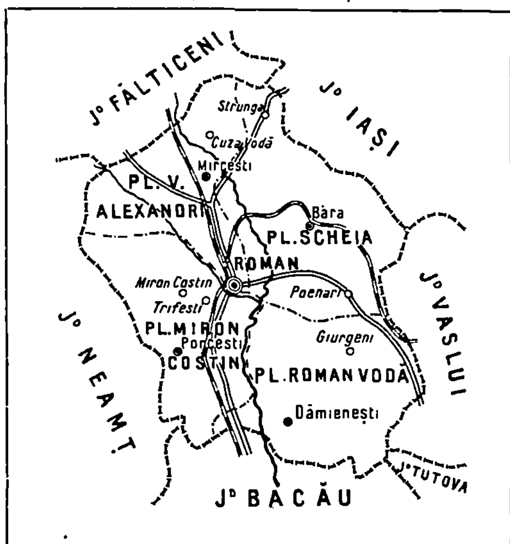
ROMA, oraș cap. Italiei, 867.000 loc. Clădirea ei se datorește, după legendă, lui *Romulus* (☛ acest cuvînt) și s'a desvoltat în cursul timpului, devenind capitala republicei și a imperiului roman, a suferit pierderi mari prin invaziunile barbarilor, cari au distrus ori au stricat multe monumente, s'a refăcut în timpurile moderne fiind capitala statului papal și apoi a regatului Italiei.

Istoria romană începe printr'o epocă **legendară**: micul oraș întemeiat de Romulus a fost întîiu guvernat de *regi* (*Romulus*, *Numa Pompilius*, *Tullus Hostilius*, *Ancus Martius*, *Tarquinius Priscus*, *Servius Tullius*, *Tarquinius Superbus*); apoi (cam pe la 510 a. Chr., 224 de la fundarea Romei) a devenit republică, fiind guvernată de doi consuli, aleși pe un an, și de un senat. Constituțiunea aceasta era aristocratică, adică drepturi politice aveau numai *patricienii*, iar *plebeii* erau lipsiți de ele. Se vede că patricienii cam abuzau de situația lor, de aceea plebeii încep a dori, a cere și apoi a lupta pentru dobîndirea drepturilor. Cu aceste lupte trecem la epoca **istorică**. Ele se urmează multă vreme, cu succese schimbătoare, dar cu progrese mai mari sau mai mici pentru plebei, pînă în anul 300 a. Chr., cînd plebeii nu mai au nimic de revendicat. În același timp, și mai ales după acest an, Roma își întinde influența în afară, dobîndind o adevărată egemonie față de cetățile italiene din centru și din sud. Această situație provoacă gelozia și teama unei cetăți din Africa, ajunsă la o mare prosperitate materială și la influență politică stăpînind Sicilia și Spania. Cu anul 264 a. Chr. se încep războiaele între *Cartagina* și *Roma* (trei la număr, terminate fiecare cu victoria Romei, iar cel de al treilea cu chiar distrugerea cetății, 146 a. Chr.). De acum Roma nu mai are rival; puterea se întinde afară din Italia: în Spania, în Nordul Africei, apoi cu încetul în Grecia, în Bizanț și în Egipt, în peninsula balcanică, în Asia mică și pe de altă parte în Gallia și în N. Europei pînă în Germania și în Britania. Aceste mari succese militare excitară mari ambițiuni ale generalilor, rivalități și chiar lupte între ei. Ultimul secol a. Chr. este epoca luptelor interne și a celor două *triumvirate*. De minune este faptul că în această vreme puterea romană în afară de Italia nu a slăbit deloc, din contra, după schimbările politice începute cu Octavian August (cu păstrarea formelor și numirilor republicane), stăpînirea *imperiului* devine și mai întinsă, ba se vede chiar urmărit un sistem de *romanizare* a provinciilor supuse, care în multe din ele a reușit pe deplin. Paralel cu desvoltarea politică se produce și o însemnată propășire culturală și artistică. Roma și alte orașe se împodobesc cu mari construcții, ale căror ruine există și astăzi. Primii împărați sînt din familia lui *Octavian*: *Tiberiu*, *Caligula*, *Claudiu*, *Neron*, ucis în anul 68 (p. Chr.), apoi este proclamat *Galba*, împotriva căruia se ridică legiunile din provincie și nu rareori în diferitele puncte ale imperiului se proclamă diferiți împărați în persoana generalilor și rămîne efectiv cel ce triumfă în luptă; apoi urmează sistemul adopțiunii și în fine sistemul unei împărțiri a imperiului între doi sau trei. Astfel vedem o perioadă turbure după uciderea lui Galba și proclamarea lui *Othon* și a lui *Vitelius*; dar *Vespasian* (69) stabilește așa zisa dinastie a Flaviilor cu *Titus*, *Domitian*, după care urmează *Nerva*, care adoptă pe *Traian*, acesta pe *Adrian*; apoi Antoninii: *Antonin*, *Marcu Aureliu*, *Commodus;* după el turburări, potolite prin puterea unui împărat de origine africană numit *Septimiu Sever*. Fiul său *Caracalla* (212) întinse dreptul de cetățenie romană la toți locuitorii imperiului. Iarăși turburări și asasinate, și în acest timp se distinseră: *Alexandru Sever*, *Filip Arabul* (care celebră prin mari serbări mileniul Romei), *Decius* (care începu persecuțiile sistematice contra creștinilor), *Claudiu* (268 (care învinse pe barbarii ce începuse a pătrunde în imperiu), *Diocletian* (care nu mai considera Roma ca unică rezidență imperială și dete o nouă organizație a provinciilor . După el numărul împăraților se mărește, dar se produc lupte între ei, ceea ce slăbește puterea de rezistență a statului față de năvălirile barbare; numai mîna sigură a lui *Constantin* (306—337), introducătorul creștinismului ca religie oficială, oprește această alunecare. Curînd *Teodosiu* împărți imperiul între fiii săi (*Arcadiu*, Orientul; *Onoriu*, Occidentul). Viața următoare a acestui *imperiu de Occident* este o continuă luptă cu barbarii pînă în 476, cînd Odoacru, regele Herulilor, detronează pe împărat și trimite la Constantinopol insemnele imperiale.

În evul mediu și în timpurile moderne Roma a mai avut epoci de strălucire și s'a împodobit cu multe monumente, între cari Castelul *Sant-Angelo*, basilica *Sf. Petru* ș. a.

ROMAGNOSI GIOVANNI (*1761 †1835), savant italian, observă pentru prima dată deviațiunea acului magnetic prin acțiunea electricității.

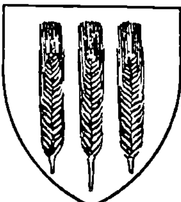
ROMALO GRIGORE (†1849), student român partizan al revoluţiei din 1848. Şi făcuse studiile

Harta jud. Roman (legea 1925).

la Paris în aceeaşi vreme cu Ion Ghica şi luase parte la mişcarea din Iaşi. Exilat la Brusa după 1848, a murit la Constantinopol şi a fost înmormîntat acolo. Atunci V. Alecsandri a scris o poezie (publicată în grupa *Suvenire*).

ROMAN, martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 18 Noembrie. A trăit pe timpul împăratului Maximian şi, făcînd propagandă contra închinării la idoli, a fost chinuit, tăindu-i-se limba, şi apoi fu ucis.

Stema jud. Roman.

ROMAN, judeţ în Moldova; cap. *Roman*; 1.880 km. p., 132.388 loc. (1915); are 4 plăşi, 1 com. urb. şi 52 com. rur. (1926); face parte din circ. Curţii de apel din Iaşi; are 7 şcoale primare urbane şi 181 rurale (1929); 21 cooperative de aprovizionare şi desfacere cu cap. 1.300.916 lei şi 14 coop. p. exploatare de păduri cu cap. 974.220 lei (1925); 122 biserici şi 1 mănăstire; ţine de eparhia episc. de Roman.

ROMAN, com. urb., cap. jud. *Roman;* 25.000 loc. Staţie c. f. linia principală Bucureşti—Cernăuţi. Între biserici, mai însemnate: *Catedrala*, zidită între 1542 şi 1550 începută de Petru Rareş şi terminată de fiul său Iliaş; *Precista*, zidită la 1569 de Doamna Ruxanda, fiica lui Petru Rareş şi soţia lui Alexandru Lăpuşneanu; *Bis. Albă*, zidită la 1695 de Spătarul Vasile Cantacuzino; *Bis. Armenească* e zidită în 1609. Oraşul a fost poate întemeiat de Roman Vodă, care vorbeşte despre el într'un document din 1392. Are liceu, şcoală, secundară de fete, şc. normală, şc. de meserii, şc. de agricultură.

ROMANULUI (EPISCOPIA), întemeiată (după Grig. Ureche) de Alexandru cel Bun. Iată lista episcopilor (după Melchisedec) cu anul urcării în scaun: *Calist*, 1444; *Visarion*, 1456; *Tarasie* (cu titlul de mitropolit), 1466; *Vasilie*, 1488; *Macarie I*, 1514; *Dorothei*, 1528; *Macarie II*, 1531; *Anastasie I*, 1558; *Georgie I*, ca. 1572; *Eftimie* (?); *Efstatie*, 1577; *Nicanor* (?); *Agaton*, 1584; *Grigorie*, 1595; *Agaton*, a doua oară, 1597; *Anastasie II* Crimca, ca. 1606; *Mitrofan I*, 1612; *Pavel*, 1613; *Atanasie I*. 1616; *Dionisie*, ca. 1630; *Mitrofan II*, ca. 1633; *Venedict*, 1641; *Evloghie*, 1642; *Anastasie III*, 1651; *Sava I*, 1658; *Dosofteiu*, 1659; *Teodosie*, 1672; *Ioan*, ca. 1674; *Sava II*, ca. 1685; *Misail*, ca. 1693; *Lavrentie*, 1701; *Pahomie*, 1707; *Sava III*, 1714; *Georgie II*, 1718; *Atanasie II*, 1724; *Daniil*, 1730; *Atanasie II*, a doua oară, 1733; *Ghedeon*, 1734; *Theofil*, 1746; *Ioanichie*, 1747 *Leon*, 1769; *Iacov*, 1786; *Antonie*, 1787: *Veniamin Costachi*, 1796; *Gherasim*, 1803; *Meletie*, 1826: *Veniamin Roset*, 1844; *Atanasie III*, 1865; *Isaia Vicol*, 1868; *Melchisedec*, 1879; *Inochentie Moisiu*, 1892; *Ieronim Ionescu*, 1895; *Ioanichie Flori*. 1897; *Gherasim Safirin*. 1900; *Teodosie Atanasiu*, 1912; *Lucian Triteanu*, 1923.

ROMAN, unul din primii domnitori al Moldovei (ca. 1391—94). Era frate cu Petru Muşat. Din căsătoria cu Anastasia, avu 6 copii, între cari şi Alexandru, domnul de mai tîrziu cu supranume de *cel bun*. A fost răsturnat de fratele său Ştefan şi a mai domnit cîteva luni în 1399—1400.

ROMAN II, domn al Moldovei. A domnit întîiu în unire cu Ştefan şi Petre între 1446—1447 şi apoi singur, puţină vreme, 1447—1448. El ucide pe Ştefan, unchiul său şi ucigaşul tatălui său Ilie; dar este alungat de armata trimisă de Ioan Huniade şi moare în Polonia.

ROMAN ALEXANDRU (*1826 †1897), publicist român din Transilvania. Membru al Academiei Române de la întemeiere (1866). A fost profesor la Beiuş, la Oradea, translator în Buda, profesor la Universitatea din Pesta (1862); a înfiinţat în Pesta ziarul *Concordia* (1861), apoi *Federaţiunea* (1868) şi a avut procese de presă, suferind uneori şi închisoarea. Multă vreme deputat în parlamentul Ungariei (1865—1888).

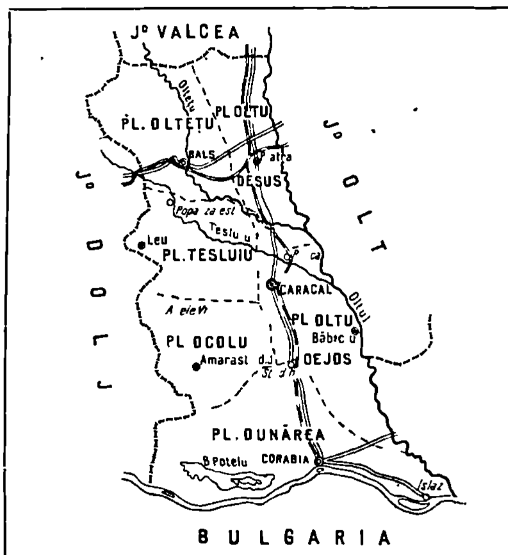

Al. Roman.

ROMAN IOAN N. (*1866 †1931), advocat şi scriitor român. A debutat ca ziarist la „Tribuna" din Arad; mai tîrziu a venit în Iaşi („Drapelul") şi în Bucureşti („Adevărul"). Stabilindu-se în Constanţa, a fost advocat, prefect, deputat, senator. A publicat şi poezii.

R. Roman.

ROMAN IOSIF, advocat şi ziarist român în Transilvania. A debutat în publicistică în 1849. În 1866 s'a stabilit în Oradea.

ROMAN RONETTI (* 1853†1908), scriitor român. A publicat o poemă *Radu* (1878) şi o dramă *Manasse* (1900), care a dat naştere la multe discuţii, fiind pusă chestiunea asimilării Evreilor.

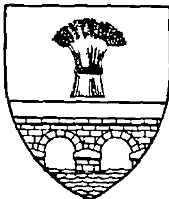

Harta jud. Romanaţi.

ROMAN VISARION (†1885), scriitor român în Transilvania. A fost membru corespondent al Academiei Române (1877). A publicat calendare pentru popor (*Amicul poporului*) în curs de mai mulți ani și un tratat de *geografie* (tradus).

ROMAN CIOROGARIU, episcop român al Oradiei. Fost profesor la Seminariul telogic-pedagogic din Arad. A publicat articole în diferite reviste. A fost rănit cu ocazia atentatului de la Senat. E membru onorar al Academiei Române (1921).

ROMANAȚI, jud. în Oltenia; cap. *Caracal*; 3.560 km. p., 264.396 loc. (1915); are 6 plăși, 3 com. urb. și 130 com. rur. (1926); face parte din circ. Curții-de-Apel din Craiova; are 14 școale primare urbane și 207 școale rurale (1929); 53 cooperative de aprovizionare și desfacere cu cap 2.735.033 lei și 7 coop. pentru exploat. de păduri cu cap. 796.529 lei (1925); 299 biserici și o mănăstire; ține de eparhia episcopici Rîmnicului.

Stema jud. Romanați.

ROMANESCU ARISTIZZA (*1854 †1918), artistă dramatică română. Societară a Teatrului Național din București. Profesoară la Conservatorul de muzică și declamație din București. A debutat la Iași în 1873, și în 1874 a venit în București. Dintre rolurile mai importante: *Getta* (din „Fîntîna Blanduziei"), *Ofelia* (din „Hamlet"), *Clara* (din „Mîndrie și Amor"), *Toinon* (din „Scînteia"), *Desdemona* (din „Otelo"), *Iulia* (din „Ovidiu"), *Vidra* (din „Răsvan și Vidra").

ROMANESCU NICOLAE (*1855 †1931), om politic român. A fost mult timp deputat, primar al Craiovei, mai târziu senator de drept. A publicat scrieri politice și discursurile sale ținute în Parlament și în diferite întruniri.

ROMANO GIULIO (1492 †1545), pictor italian elev al lui Rafael. A lucrat cu el mai multe din frescele vestite din Italia. S'a ocupat și de arhitectură.

ROMANO-CATOLICI, nume dat catolicilor propriu ziși din Austria și Ungaria spre a fi deosebiți de *greco-catolici* = uniți, adică ortodocși uniți cu Roma.

ROMANOV, dinastie care a domnit în Rusia de la 1613 pînă la 1917.

ROMANUL MIRON (*1828 †1898), mitropolit român. Călugărit în 1857, protosingel în 1864, vicar episcopesc (1870), arhimandrit (1871), episcop de Arad (1874), arhiepiscop și mitropolit al Românilor ortodocși din Transilvania și Ungaria (1874). A fost profesor în Arad, a publicat articole în diferite ziare, a participat la congresele naționale bisericești, a fost deputat dietal. Ca membru în Camera magnaților, a protestat contra tuturor legilor făcute de Unguri cari loveau în drepturile politice, bisericești sau școlare ale Românilor.

Miron Romanul.

ROMÂNAȘ, stație c. f. jud. Mureș, lîngă Bandul-de-Cîmpie pe linia îngustă Tîrgu-Mureș—Iuda.

ROMÂNEȘTI ① com. rur. jud. Dîmbovița, plasa Ghergani; 2.171 loc. După legea 1929, sat circ. com. Potlogi. ¶ ② com. rur. jud. Tighina, plasa Cogîlnic; 5.500 loc. Circumscripție com. cu 9 sate (1929). ¶ ③ com. rur. jud. Severin plasa Marginea; mine de fier.

ROMÂNI, popor de rasă latină, format din coloniștii aduși de Traian în Dacia și din locuitorii autohtoni.

Nu se poate stabili cu siguranță cari au fost limitele teritoriului pe care s'a desvoltat poporul român. Traian, învingînd pe Decebal, a distrus toată organizarea statului dac și a înființat aci o nouă *provincie romană*. Centrul ei se găsea în ținuturile în cari fusese centrul puterii Dacilor (Banatul de azi, Oltenia și Sud-Vestul Transilvaniei) și de aci s'a întins spre Est, Nord și Nord-Vest, în legătură cu ținuturile de la Sudul Dunării, unde erau provincii romane mai vechi. După multe informațiuni, se poate afirma că influența romană se simțea în regatul Dacilor înainte de a se produce războiul și cucerirea. Așa se explică faptul că noua provincie s'a romanizat atît de repede și de temeinic. Din sec. III încep năvălirile Goților de la Nord și forța militară romană nu mai poate apăra provincia, de aceea împăratul *Aurelian* retrage legiunile din Dacia în Moesia într'o parte care se numi *Dacia aureliană* (pentru ca să nu existe mărturie oficială că imperiul a pierdut o provincie bogată). Locuitorii Daciei, părăsiți acum de stăpînirea oficială romană, se împăcară cum putură cu diferitele neamuri barbare năvălitoare, ca oameni fără organizație de apărare; unii barbari creștinați trăiră în pace cu creștinii mai vechi din Dacia, ba chiar se încuscriră cu dînșii, alții au stăpînit și au prădat în trecere spre Apus, dar, deși suferința poporului de baștină a fost mare, influența lor a fost de nimica. După împrăștierea Hunilor, împărații romani începură a se interesa mai de aproape de ținuturile dunărene și făcură construcții în diferite puncte ale peninsulei balcanice și la Nordul Dunării. Astfel nu s'a pierdut legătura între locuitorii romanizați din N. și din S. Venind Slavii și așezîndu-se atît în fosta provincie Dacia cît și în Sudul Dunării și amestecîndu-se cu locuitorii mai vechi s'a păstrat aceeași legătură ca mai înainte, și în epoca aceasta (sec. VI-IX) a început a se forma un popor nou care avea să fie *poporul român*. Neamurile năvălitoare de mai tîrziu au fost stăpînitori vremelnici, lăsînd urme în toponimia pămîntului românesc și în vocabularul românesc. Dintre aceștia cei mai însemnați au fost Bulgarii și Ungurii. Cu Ungurii poporul român a avut multe legături după ce aceștia coborîră din Panonia și pătrunseră în Transilvania și chiar în unele părți ale Moldovei și ale Munteniei. Micile state românești existente au fost unele distruse, altele au fost supuse și de atunci au rămas oarecari drepturi de suzeranitate pînă tîrziu, ceea ce a pricinuit adesea lupte între regii Ungurilor și între domnitorii Munteniei, mai ales că aceștia aveau posesiuni și în Transilvania. Bulgarii, pătrunzînd în peninsula balcanică, s'au organizat și au format un stat puternic în luptă cu imperiul bizantin. Înaintînd pînă la Dunăre și chiar trecînd la Nordul ei, au venit în legătură cu Românii de la Nord și de la Sud și, într'un moment greu cînd erau supuși imperiului bizantin, s'au unit cu Românii din Sud și au format cu ei un stat puternic (imperiul româno-bulgar). Din această epocă datează influența lor în întocmirea organizării bisericești a Românilor. Pe la începutul sec. XIV unii din Voevozii români își întinseră stăpânirea asupra altora, căutară a se libera de dominațiunea streină și a dobîndi oare-care neatîrnare.

Astfel se formară cele două principate *Muntenia* și *Moldova*. iar ceilalți Români urmară a trăi în *Transilvania* (☛aceste trei cuvinte).

ROMÂNIA, stat în Europa. Se mărginește la N. cu *Cehoslovacia* și cu *Polonia*, de care se desparte mai mult prin fl. Nistru; la E. cu *Rusia* (Ucraina) și cu *Marea Neagră*; la V. cu *Ungaria*, despărțită printr'un hotar convențional (fixat la conferința de pace după marele războiu), care trece pe la Apus de Satu-Mare, Oradea și Arad, și cu *Iugoslavia*, de care se desparte printr'o linie convențională care taie Banatul pe la mijloc; la S. cu *Iugoslavia* de la Baziaș pînă la Vidin, și cu *Bulgaria*, de care se desparte prin Dunăre până la Turtucaia și printr'o linie convențională (stabilită prin tratatul din București 1913), care merge de la Dunăre până la capul Ecrene.

1866	1878	1913	1919	1925	1929
			1. Alba de jos	1. Alba	1. Alba
			2. Arad	2. Arad	2. Arad
1. Argeș	1. Argeș	1. Argeș	3. Argeș	3. Argeș	3. Argeș
2. Bacău	2. Bacău	2. Bacău	4. Bacău	4. Bacău	4. Bacău
					5. Baia
3. Bolgrad			5. Bălți	5. Bălți	6. Bălți
			6. Bihor	6. Bihor	7. Bihor
			7. Bistrița Năs.		
4. Botoșani	3. Botoșani	3. Botoșani	8. Botoșani	7. Botoșani	8. Botoșani
			9. Brașov	8. Brașov	9. Brașov
5. Brăila	4. Brăila	4. Brăila	10. Brăila	9. Brăila	10. Brăila
6. Buzău	5. Buzău	5. Buzău	11. Buzău	10. Buzău	11. Buzău
7. Cahul			12. Cahul	11. Cahul	12. Cahul .
		6. Caliacra	13. Caliacra	12. Caliacra	13. Caliacra
			14. Caraș-Severin	13. Caraș	14. Caraș
			15. Cernăuți	14. Cernăuți	15. Cernăuți
			16. Cetatea-Albă	15. Cetatea Albă	16. Cetatea Albă
			17. Chișinău		
			18. Ciuc	16. Ciuc	17. Ciuc
			19. Cîmpulung	17. Cîmpulung	18. Cîmpulung
			20. Cojocna	18. Cluj	19. Cluj .
	6. Constanța	7. Constanța	21. Constanța	19. Constanța	20. Constanța
			22. Coțman		
8. Covurluiu	7. Covurluiu	8. Covurluiu	23. Covurluiu	20. Covurluiu	21. Covurluiu
9. Dîmbovița	8. Dîmbovița	9. Dîmbovița	24. Dîmbovița	21. Dîmbovița	22. Dîmbovița
10. Dolj	9. Dolj	10. Dolj	25. Dolj	22. Dolj	23. Dolj
11. Dorohoiu	10. Dorohoiu	11. Dorohoiu	26. Dorohoiu	23. Dorohoiu	24. Dorohoiu
		12. Durostor	27. Durostor	24. Durostor	25. Durostor
			28. Făgăraș	25. Făgăraș	26. Făgăraș
12. Fălciu	11. Fălciu	13. Fălciu	29. Fălciu	26. Fălciu	27. Fălciu
			30. Fălticeni	27. Fălticeni	
13 Gorj	12. Gorj	14. Gorj	31. Gorj	28. Gorj	28. Gorj
			32. Gura-Humor		
			33. Hotin	29. Hotin	29. Hotin
			34. Hunedoara	30. Hunedoara	30. Hunedoara
14. Ialomița	13. Ialomița	15. Ialomița	35. Ialomița	31. Ialomița	31. Ialomița
15. Iași	14. Iași	16. Iași	36. Iași	32. Iași	32. Iași
16. Ilfov	15. Ilfov	17. Ilfov	37. Ilfov	33. Ilfov	33. Ilfov
17. Ismail			38. Ismail	34. Ismail	34. Ismail
				35 Lăpușna	35 Lăpușna
			39 Maramureș	36 Maramureș	36. Maramureș
18. Mehedinți	16. Mehedinți	18. Mehedinți	40. Mehedinți	37. Mehedinți	37. Mehedinți
			41. Mureș-Turda	38. Mureș	38. Mureș
19. Muscel	17. Muscel	19. Muscel	42. Muscel	39. Muscel	39. Muscel
				40. Năsăud	40. Năsăud
20. Neamț	18. Neamț	20. Neamț	43. Neamț	41. Neamț	41. Neamț
			44. Odorheiu	42. Odorheiu	42. Odorheiu
21. Olt	19. Olt	21. Olt	45. Olt.	43. Olt	43. Olt
			46. Orheiu	44. Orheiu	44. Orheiu
22. Prahova	20. Prahova	22. Prahova	47. Prahova	45. Prahova	45. Prahova
23. Putna	21. Putna	23. Putna	48. Putna	46. Putna	46. Putna
			49. Rădăuți	47. Rădăuți	47. Rădăuți
24. Râmnic-Sărat	22. R.-Sărat	24. R.-Sărat	50. R.-Sărat	48. R.-Sărat	47. R.-Sărat
25. Roman	23. Roman	25. Roman	51. Roman	49. Roman	49. Roman
26. Romanați	24. Romanați	26. Romanați	52. Romanați	50. Romanați	50. Romanați .
			53. Sălăj	51. Sălaj	51. Sălaj
			54. Satu-Mare	52. Satu-Mare	52. Satu-Mare
				53. Severin	53. Severin
			55. Sibiu	54. Sibiu	54. Sibiu
			56. Siret		
			57. Solnoc Dobîca		
				55. Someș	55. Someș
			58. Soroca	56. Soroca	56. Soroca
			59. Storojineț	57. Storojineț	57. Storojineț
27. Suceava	25. Suceava	27. Suceava	60. Suceava	58. Suceava	58. Suceava
28. Tecuciu	26. Tecuciu	28. Tecuciu	61. Tecuciu	61. Tecuciu	59. Tecuciu
29. Teleorman	27. Teleorman	29. Teleorman	62. Teleorman	60. Teleorman	60. Teleorman
			63. Tighina	61. Tighina	61. Tighina
			64. Timiș	62. Tim.-Torontal	62. Tim.-Toronta
			65. Tîrnava-Mare	63. Tîrnava-Mare	63. Tîrnava-Mare
			66. Tîrnava-Mică	64. Tîrnava-Mică	64. Tîrnava-Mică
			67. Trei Scaune	65. Trei Scaune	65. Trei Scaune
	28. Tulcea	30. Tulcea	68. Tulcea	66. Tulcea	66. Tulcea
			69. Turda-Arieș	67. Turda	67. Turda
30. Tutova	29. Tutova	31. Tutova	70. Tutova	68. Tutova	68. Tutova
31. Vasluiu	30. Vasluiu	32. Vasluiu	71. Vasluiu	69. Vasluiu	69. Vasluiu
			72. Văscăuți		
			73. Vijnița		
32. Vâlcea	31. Vîlcea	33. Vîlcea	74. Vîlcea	70. Vîlcea	70. Vîlcea
33. Vlașca	32. Vlașca	34. Vlașca	75. Vlașca	71. Vlașca	71. Vlașca
			76. Zastavna		

Supraf. 294.000 km. p. (ceva mai mare decît Italia care are 286.000 km. p., ceva mai mică decît Anglia, care are 314.000 km. p.; teritoriul ei ar cuprinde Olanda, Belgia, Elveţia, Austria, Ungaria şi ar mai rămînea ceva . După datele provizorii ale recensămîntului din 1930 populaţia este de 18.025.237 loc., cari locuesc în 3.570.399 case. Densitatea populaţiei e *in medie*: 61,1 loc. pe km. p. Cea mai mare e în Bucovina (81 . apoi urmează Muntenia (76,8), Basarabia (64,5 Moldova 63,5). Crişana-Maramureş 62,6), Transilvania 52,2), Banatul 51,2), iar cea mai mică e în Dobrogea (34,7

Pămîntul Românici e aşezat ca un amfiteatru: în mijloc munţii *Carpaţi*, şi munţii apuseni, cari aproape închid *podişul Transilvaniei*; apoi e o regiune de *dealuri*, urmată de o regiune de *şesuri*, cari se întind spre Tisa, spre Dunăre, spre Nistru, spre Marea Neagră. Clima României nu e potrivită cu aşezarea ei pe glob. Părţile de S. ale ţării sînt pe acelaşi paralel cu Nisa şi Crimeea şi totuşi n'avem ierni ca acolo. Aceasta din cauza vîntului din spre E. (*Crivăţul* , de care nu sîntem apăraţi de vre-un şir de munţi. Regimul ploilor e foarte capriţios; de aceea avem adesea secetă.

Munţii României sînt *Carpaţii*. Ei se împart în trei ramuri: C. *orientali*, de la cotul Buzăului pînă în Bucovina, C. *meridionali* de la cotul Buzăului pînă la Dunăre, C. *occidentali* (sau munţii Apuseni) de la Dunăre pînă în Valea Someşului. Prelungirile acestor trei ramuri se întind în Transilvania, care este, astfel, regiunea cea mai ridicată din România formînd podişul sau platoul Transilvaniei (ca. 500 m. deasupra mării Negre).

Hidrografia României are ca temeiu Dunărea. Toate apele ţării se scurg, direct sau indirect, în *Dunăre* (☛ acest cuv.). Fiindcă munţii sînt aşezaţi în mijloc, rîurile pornesc mai mult spre S. ori SE, unele în Transilvania merg spre V. Principalii afluenţi ai Dunării sînt: 1. **TISA**, care izvorăşte din munţii României, dar cursul ei se urmează în Ungaria şi Iugoslavia. Ea adună toate apele din Transilvania, dintre cari mai însemnate: **Vişăul**, **Iza**, **Someşul**, format din *S. mare* şi *S. mic*, **Crişul** format din *Bereteul*, *Cr. repede*, *Cr. negru*, *Cr. alb*, **Mureşul**, care primeşte pe *Arieşul*, *Tîrnava mare* şi *T. mică*. 2. **TIMIŞ**. 3. **CARAŞ**. 4. **NERA**. 5. **CERNA**. 6. **JIUL**, care primeşte pe *Bistriţa*, *Gilortul*, *Motru* şi *Amaradia*. 7. **OLTUL** cu afl. *Cibinul*, *Lotru*, *Olteţul*, *Topologul*. .8 **VEDEA** unită cu *Teleormanul*. 9. **ARGEŞUL**, care primeşte *Rîul Doamnei*, *Dîmboviţa*. 10. **IALOMIŢA** cu afl. *Prahova*, *Teleajen*, *Cricov*. 11. **SIRETUL** cu afl. **Buzăul**, unit cu *Bîsca mică* şi *B. mare*, **Rîmnicul**, **Putna**, **Trotuşul**, **Bistriţa**, **Moldova**, **Suceava**, **Bîrladul**. 12. **PRUTUL** cu puţini afluenţi, mai însemnat *Jijia*. La hotarul din spre Răsărit curge **NISTRUL** care se varsă în Marea Neagră printr'un lac lunguet zis *limanul Nistrului*, după ce primeşte pe *Răutu* şi *Botna*. Mai notăm *Cogîlnic*, care se varsă în Mare tot printr'un liman.

Lacuri: 1. **L.-de-munte**; 2. **L.-dş.platou** în jud. Bălţi, Botoşani, Dorohoiu, Iaşi; 3. **L.-de-stepă**: *L.-Sărat*, *Amara*, *Balta-Albă* ş. a.; 4. **L. de Dunăre**: *Ialpug*, *Catalpug*, *Chitai*; 5. **L. de mare**: *Mangalia*, *Techirghiol*, *Razim*, *Goloviţa*, *Sasic* ş. a.

Provinciile *istorice* ale României sînt: *Oltenia*, *Muntenia*, *Moldova*, *Transilvania*, *Banatul*, *Crişana* şi *Maramureş*. După răpirea de către Austria şi de către Rusia a două părţi importante din Moldova, acestea au dobîndit nume speciale în organizarea statelor cotropitoare şi aceste nume s'au păstrat şi după întoarcerea lor la patria mumă: *Bucovina* şi *Basarabia*.

Pentru administraţie, România este împărţită în judeţe. Dăm (pg. 1843) un tablou de lista lor în cursul timpului de la 1866 pînă azi. Astăzi sînt 71.

România are 20 municipii, 51 com. urb. capitale de judeţ, 102 com. urb., 108 com. suburbane, 12.628 sate (1930).

Justiţia se împarte de o Înaltă Curte de Casaţie şi Justiţie (în Bucureşti), 12 Curţi de Apel (Bucureşti, Braşov, Cernăuţi, Chişinău, Cluj, Constanţa, Craiova, Galaţi, Iaşi, Oradea, Timişoara, Tîrgu-Mureş , 72 tribunale, 519 judecătorii.

Statistica populaţiei ne arată că, în privinţa raportului între natalitate şi mortalitate, avem un *excedent al natalităţii*, care creşte anual; astfel în 1919 aveam 365.562 naşteri şi 327.755 morţi, adică un excedent de 37.807, în 1925 aveam 605.655 naşteri şi 361.995 morţi, adică un excedent de 243.660; în 1930 am avut 625.337 naşteri şi 346.515 morţi, adică un excedent de 278.722.

România are un total de 11.348 km. linii de cale ferată, din cari 6.989 km. proprietatea statului şi 4.358 proprietate particulară.

Pămîntul României este socotit la 29.400.000 hectare. Din acestea, terenuri *arabile*: 12.276.807 ha., *fineţe* şi păşuni: 4.156.155 ha., culturi de *arbori* şi *arbuşti*: 556.127 ha., *păduri*: 7.248.987 ha. *Clădiri*, *drumuri*, *mine*, etc. 5.251.124 ha Pe terenurile arabile se cultivă cereale, mai ales *grîu* şi *porumb*, apoi *ovăz*, *orz*, *mazăre*, *sfeclă de zahăr*, etc. Se mai produce în România: spirt şi bere. Se cultivă tutun. Vînzarea tutunului, sării, a chibriturilor sînt monopoluri de stat. Producţiunea minieră a României se compune din: petrol brut, lignită, huilă, antracită; — gaz metan; — aur, argint, plumb, cupru, fier, manganez, bauxită, crom, pirită, mercur, asfalt, chihlibar, ozocherită, sare.

In România există libertatea religioasă. Orice cult care nu este contra ordinei publice şi contra bunelor moravuri este autorizat şi se bucură de protecţia legilor. Cultele cari au cel puţin 200.000 de credincioşi cetăţeni români sînt recunoscute şi au reprezentanţi în Senat. Bisericile *româneşti* sînt: creştină *ortodoxă* şi greco-catolică, cea ortodoxă e dominantă, iar cea greco-catolică are întîietate faţă de celelalte biserici creştine.

Biserica **ortodoxă** (sau greco-orientală) e organizată în 16 eparhii şi anume: ep. *Ungrovlahiei* (Bucureşti), a *Moldovei şi Sucevei* (Iaşi), a *Rîmnicului-Noul Severin* (Rîmnicul-Vîlcii), a *Romanului* (Roman), a *Buzăului* (Buzău), a *Huşilor* (Huşi), a *Argeşului* (Curtea-de-Argeş), a *Tomii sului* (Constanţa), a *Chişinăului* (Chişinău), . *Cetăţii-Albe şi Ismailului* (Ismail), a *Hotinulu* (Bălţi), ep. de *Alba-Iulia şi Sibiu* (Sibiu), ep *Aradului* (Arad), a *Clujului* (Cluj), a *Caransebeşului* (Caransebeş), a *Oradei* (Oradea) şi un vicariat la *Timişoara*.

Biserica **greco-catolică** (unită) e organizată în 5 eparhii: ep. *Alba-Iulia şi Făgăraş* (Blaj), *Cluj-Gherla* (Cluj), *Lugoj* (Lugoj), *Oradea* (Oradea), *Maramureş* (Satu-Mare), au fost şi 2 vicariate: la *Siret* (greco-catolic rutean) şi la *Cernăuţi*.

Biserica **romano-catolică** are un arhiepiscopat la *Bucureşti* şi altul la *Cernăuţi* şi 5 episcopate: *Alba-Iulia*, *Satu-Mare*, *Timişoara*, *Oradea* şi *Iaşi*. Celelalte rituri creştine: episcopia *unitară* la Cluj; — eparhia *evangelică-luterană* la Sibiu;— eparhia *reformată* la Cluj şi la Oradea.

Pe lângă creştini, trăesc în ţară cu organizaţii subvenţionate de Stat *mozaici* şi *mahomedani*.

Învăţămîntul în România se dă în şcoale de Stat şi în şcoale particulare.

Şcoalele de Stat au cele trei grade de învăţămînt: primar, secundar şi superior.

Învăţămîntul primar cuprinde *grădini de copii* (între 5 şi 7 ani), şcoale *elementare* (de la 7 ani, cu 4 ani de curs), şcoale *complementare* (cu 3 ani de curs). Obligativitatea se aplică pînă la 16 ani. Alături de acestea se fac *cursuri de adulţi* şi *şezători şcolare* spre a completa cunoştinţele celor ce n'au putut termina clasele regulate, obligatorii pînă la 16 ani şi facultative după această vîrstă.— **Învăţămîntul secundar** cuprinde un ciclu *inferior* şi altul *superior*, ambele putînd fi teoretice sau practice, avînd un curs de 3 sau 4 ani. Ciclul inferior teoretic cuprinde gimnaziile de băeţi şi mixte, şcoalele medii, şcoalele secundare de fete gr. I; cel practic: şcoalele de comerţ, de meserii, profesionale de fete, de menaj, de agricultură şi viti-

cultură, şcoale de ucenici. Ciclul superior teoretic cuprinde liceele şi şcoalele secundare de fete gr. II, seminariile teologice, şcoalele normale; iar cel practic: şc. de comerţ, de arte şi meserii, profesionale de gr. II, şcoale de menaj, de agricultură, viticultură şi horticultură, şcoale pentru pregătirea funcţionarilor, conservatorii de muzică şi declamaţie, şcoale de belle-arte, şcoale de perfecţiune pentru meseriaşi. — **Invăţămîntul superior** cuprinde, ca teoretic: Universităţile (☛ acest cuv.) şi ca practic: Academia de comerţ şi industrie,) şcoalele politehnice (☛ acest cuv.), şcoala superioară de arhitectură, şcoala superioară de agronomie, şcoalele militare.

Şcoalele particulare sînt de diferite grade de învăţămînt, afară de cel universitar. Unele au programe proprii, altele au programul Statului şi, dacă îndeplinesc anumite condiţiuni, au dreptul de a libera certificate valabile ca şi şcoalele Statului.

Şcoalele de Stat ţin de diferite ministere. Le vom clasifica din acest punct de vedere, dînd şi date statistice (pentru cele ce depind de ministerul Instrucţiei pe anul 1928—29, pentru celelalte pe anul 1926—27).

Ministerul Instrucţiei şi cultelor: A. *Invăţămîntul primar*: 1. *Grădini de copii*: 1.665 şcoale, 98.874 copii, 1.944 conducătoare. 2. *Şcoale primare elementare*: 14.780 şcoale, 1.787.055 elevi şi eleve înscrişi, 37.773 învăţători şi institutori. 3. Pentru clasele complementare n'avem date. 4. *Cursurile de adulţi* au avut 161.622 ascultători înscrişi. — B. *Invăţămîntul secundar*: 1. *Gimnazii de băieţi*: 77 cu 9.565 elevi şi 615 profesori. 2. *Gimnazii mixte*: 33 cu 3.986 elevi şi eleve şi 266 profesori şi profesoare. 3. *Licee de băieţi* 123: cu 27.941 elevi şi 2.507 profesori. 4. *Şcoale secundare de fete gr. I*: 38 cu 3.697 eleve cu 336 profesoare. 5. *Şcoale secundare de fete gr. II*: 80 cu 15.133 eleve şi 1.528 profesori şi profesoare. 6. *Şcoale medii* (numai în noile provincii în 1927—28): 43 cu 5.987 elevi sau eleve şi 340 profesori şi profesoare. 7. *Şcoale normale de învăţători*: 60 cu 15.487 elevi. 8. *Şcoale normale de învăţătoare*: 41 cu 9.923 eleve. 9. *Şcoale profesionale de gr. I şi II* (fete): 69 cu 12.417 eleve şi cu 1.314 profesoare şi maestre. 10. *Şcoale elementare de comerţ*: 53 cu 8.133 elevi şi 432 profesori. 11. *Şcoale elementare de comerţ p. fete*: 14 cu 1.890 eleve şi 127 profesoare. 12. *Cursuri serale comerciale*: 18 cu 2.812 elevi şi 94 profesori. 13. *Şcoale superioare de comerţ* (băieţi): 40 cu 7.558 elevi şi 518 profesori. 14 *Şcoale superioare de comerţ* (fete): 15 cu 1.696 eleve şi 195 profesori şi profesoare. 15. *Şcoale elementare de meserii*: 67 cu 3.188 elevi şi 269 profesori şi maeştri. 17. *Şcoale inferioare de meserii*: 116 cu 11.274 elevi şi 1.237 profesori şi maeştri. 18. *Şcoale superioare de meserii*: 4 cu 795 elevi. 19. *Şcoale de menaj*: 17 cu 1.273 eleve şi 266 profesoare şi maestre. — C. *Invăţămîntul superior*: 1. *Universităţi*: Bucureşti, Iaşi, Cluj, Cernăuţi (☛ Universităţi). 2. *Academia de drept din Oradea* şi *Facultatea de teologie din Chişinău*.

Direcţiunea cultelor şi artelor: 1) *Seminarii teologice*: 16 cu 4.594 elevi şi 323 profesori. 2) *Instituţii teologice*: 5. 3) *Conservatorii de muzică şi declamaţie*: 5 cu 1.800 elevi şi 124 profesori. 4) *Şcoale de belle-arte*: 3 cu 507 elevi şi 34 profesori.

Ministerul de interne: 1 şcoală pentru *ofiţerii de poliţie* cu 80 elevi; 1 şcoală pregătitoare pentru *agenţi de poliţie* cu 60 elevi; 1 şcoală pentru pregătirea *elevilor de jandarmerie rurală*; 1 şcoală pentru pregătirea *subofiţerilor de jandarmerie* cu 250 elevi; 3 şcoale pentru *notari* de sat cu 140 elevi.

Ministerul armatei are o şcoală *inferioară* pentru lucrătorii de geniu cu 60 elevi şi 14 profesori; 6 *licee* militare; pentru *pregătirea subofiţerilor activi* are 2 şcoale de infanterie şi cîte una de artilerie, geniu, marină, intendenţă, aviaţie, piloţi; pentru *pregătirea subofiţerilor de rezervă* are 2 şcoale de infanterie, 2 de geniu şi una de artilerie; pentru *pregătirea ofiţerilor activi* sînt 2 şcoale de infanterie şi cîte una de cavalerie, artilerie, geniu, intendenţă, aviaţie şi navală; pentru *pregătirea ofiţerilor de rezervă* sînt 3 şcoale de infanterie şi cîte 1 de cavalerie, artilerie, geniu, navală, intendenţă şi aviaţie; pentru *perfecţionarea ofiţerilor* activi sînt şcoale speciale de infanterie, cavalerie, artilerie, geniu, marină, intendenţă; pentru *pregătirea ofiţerilor de stat-major* este o şcoală superioară de războiu.

Ministerul comunicaţiilor are 4 şcoale pentru *impiegaţii de mişcare* la C. f., 4 şcoale pentru impiegaţii serviciilor de întreţinere. Casa Muncii are pentru copiii personalului C. f.: 7 *grădini* de copii, 20 şcoale *primare*, 1 *liceu* de băieţi, 1 *gimnaziu*, 1 şcoală profesională.

Ministerul agriculturii are 10 şcoale *elementare* de agricultură cu 148 elevi şi 21 profesori; 18 şcoale de *economie casnică* cu 732 eleve şi 96 profesoare; 37 şcoale *inferioare* de agricultură (şi ramuri secundare) cu 2.172 elevi şi 137 profesori; 3 şcoale *medii* de agricultură cu 262 elevi şi 43 profesori; 1 şcoală *superioară* de agricultură cu 184 elevi şi 46 profesori.

Ministerul de industrie şi comerţ are o *Academie* de înalte studii comerciale şi industriale; 1 şcoală de *conductori rafinori* şi *sondori*; 2 şcoale de *mineri*; 1 şcoală de *sericicultură*; 2 şc. de industrie *casnică*; 14 *ateliere* de industrie casnică; 3 şcoale de *meserii*.

Ministerul Sănătăţii şi al Muncii are: 1 şcoală de *agenţi* sanitari; 9 şcoale de *moaşe*; 5 şcoale de *infirmiere*; 92 şcoale *industriale* pentru lucrători cu 11.114 elevi şi 623 profesori; 25 şcoale *industriale* pentru lucrătoare cu 2.421 eleve şi 171 profesoare; 8 şcoale *comerciale*; 7 şcoale *speciale*, 5 şcoale *mixte*; 4 *ateliere*.

Administraţia pădurilor Statului are 2 şcoale pentru brigadieri silvici, 3 pentru gardieni silvici şi 2 pentru pădurari.

Ministerul lucrărilor publice are 2 şcoale *politehnice* (☛ acest cuv.) şi o şcoală de conductori de poduri şi şosele.

Statul român de azi s'a format din unirea celor două principate, Muntenia şi Moldova, întîiu unire personală (24 Ianuarie 1859), apoi unire deplină recunoscută de puterile garante (11 Decembrie 1861) numai pentru timpul domniei lui Cuza. La 24 Ianuarie 1862 s'a format cel dintîiu minister unitar sub prezidenţia lui *Barbu Catargiu* care a prezentat Adunării (de astădată *una* singură la Bucureşti) un proect de *lege rurală*. Proectul a fost votat în ziua de 11 Iunie, dar înainte de aceasta primul-ministru Barbu Catargiu a fost omorît în ziua de 8 Iunie cînd ieşea de la şedinţele Adunării. Domnitorul n'a sancţionat legea votată şi a chemat la guvern pe *Nicolae Kreţulescu* (24 Iunie 1862). Sub acest guvern s'a făcut primul pas spre secularizarea averilor mănăstireşti: s'au înscris în budgetul Statului veniturile mănăstirilor închinate; dar conflictul între majoritatea Adunării şi guvern şi unirea între extremii conservatori şi extremii-liberali (ceea ce s'a numit atunci *coaliţia monstruoasă*) a adus retragerea lui N. Kreţulescu şi venirea lui *Kogălniceanu* la 12 Octombrie 1863. Rău primit de Adunare, ca devotat al Domnitorului, contra căruia începuse a se forma un curent, acuzîndu-l că vrea să introneze dictatura, Kogălniceanu reuşeşte să formeze unanimitatea faţă de proectul *secularizării averilor mănăstireşti*, care se votează în ziua de 11 Decembrie 1863. Dar de la prezentarea proectului *legii rurale* (13 Martie 1864) atitudinea Adunării devine mai duşmănoasă şi conflictul se termină prin lovitura de stat de la 2 Maiu 1864. Prin *Statut* s'a înfiinţat un nou corp legiuitor (*Senatul*) cu membri de drept numiţi de domn şi s'a lărgit dreptul de vot, făcînd două *colegii*: *alegători primari* şi *alegători direcţi*. Ministerul *loviturii de stat* era astfel compus: *M. Kogălniceanu* (prezident, interne şi lucrări publice), *L. Steege* (finanţe), *N. Rosetti-Bălănescu* (externe, *D. Bolintineanu* (culte), *P. Orbescu* (justiţie)

General Savel Manu (războiu). Pentru a-şi asigura recunoaşterea de către puterile europene a noei stări de lucruri, domnitorul a făcut o călătorie la Constantinopol (25 Maiu). Cu adunarea noului Parlament, liniştea nu se restabileşte. Kogălniceanu se retrage la 25 Ianuarie 1865 şi în locul lui se formează un cabinet *C. Bozianu*, care la 14 Iunie cedează locul lui Nicolae Kreţulescu, ultimul prim-ministru al lui Vodă Cuza. Sub guvernul lui se petrece mişcarea din Bucureşti de la 3 August 1865 (contra domnitorului, care lipsea din ţară), mişcare reprimată cu severitate de guvern; se discută ideea abdicării, pe care el însuşi o confirmă prin faimoasa frază din mesagiul de la 14 Decembrie ,,am primit îndoita alegere numai ca un depozit sacru"; în fine, se pune la cale un complot politic, la care se asociază şi mai mulţi ofiţeri, şi astfel în noaptea spre 11 Februarie cîţiva delegaţi ai organizaţiei pătrund în palat şi cer lui Vodă să semneze abdicarea, ceea ce făcu fără împotrivire. Chiar în acea noapte se formă locotenenţa domnească (*General Nicolae Golescu*, *Lascar Catargiu* şi *Colonel Haralambie*) şi noul minister prezidat de Ioan Ghica. Adunarea chiar în ziua de 11 Februarie aprobă faptul şi alege domn pe *Contele de Flandra*. Acesta refuză. Locotenenţa declară Senatul închis şi Adunarea disolvată. Se face atunci un plebiscit prin care se alege *Principele Carol de Hohenzollern-Sigmaringen*. Pentru negocierile în străinătate este trimis Ioan Brătianu.

Efectuându-se alegeri noi, Adunarea cea nouă s'a întrunit în ziua de 28 Aprilie. Ea a ratificat rezultatul plebiscitului, apoi a început a discuta un proiect de constituţiune. În faţa ei s'a prezentat noul domnitor şi a depus jurămîntul. Apoi a numit primul guvern: *Lascar Catargiu* (prezid. şi interne), *I. C. Brătianu* (finanţe), *I. Cantacuzino* (justiţie), *P. Mavrogheni* (externe), *C. A. Rosetti* (culte), *General Ioan Ghica* (războiu), *D. A. Sturdza* (lucrări publice). Domnia cea nouă a început cu greutăţi mari: în afară opoziţia Austriei şi a Turciei, ba chiar ameninţări cu intervenţia armată; în lăuntru o mişcare separatistă moldovenească, avînd în frunte pe mitropolitul Calinic. Luptele între partide au fost aprige. După schimbări dese de ministere (*Ioan Ghica*, *C. Kreţulescu*, *Ştefan Golescu*, *Nicolae Golescu*, *Dim. Ghica*, *Alex. Golescu*, *M. Costache-Epureanu*, *Ioan Ghica*) se formă guvernul lui *Lascar Catargiu* (11 Martie 1871) care rămase pînă în 1876, cînd opoziţia partidului liberal şi chiar a unora dintre conservatori (*coaliţia dela Mazar-Paşa*), luptele violente în alegeri şi atacurile antidinastice manifestate de multe ori, toate siliră pe domnitor să primească demisia guvernului Catargiu şi după două foarte scurte guvernări (*General I. Florescu* şi *M. Costache Epureanu*), veni la guvern partidul liberal sub prezidenţia lui *Ioan C. Brătianu* (24 Iunie 1876) şi conduse ţara pînă în 1888. In acest timp s'a produs războiul între Turci şi Ruşi. România s'a proclamat independentă şi a intrat în războiu contra Turcilor alături de Ruşi, dar n'a putut păstra judeţele de Sud ale Basarabiei, pe cari Rusia, de şi ne garantase integritatea teritoriului, reuşi să le răpească, chiar cu aprobarea Congresului din Berlin; s'a alipit Dobrogea care a dat României ieşire la mare; s'a proclamat regalitatea şi s'au încoronat primul rege şi prima regină a României; s'a regulat succesiunea la tron prin proclamarea ca moştenitor a principelui Ferdinand, nepotul regelui Carol (1889); s'a înfiinţat Banca Naţională ca institut de emisiune, etc. Tot acum, din cauza inimiciţiei Rusiei, politica noastră externă s'a orientat spre Germania şi Austria (aliate în 1879), ceea ce s'a continuat şi sub guvernele următoare. Dar opoziţia conservatorilor, ajutată de unii liberali, retraşi din partid, cari formară întîiu un grup zis al *liberalilor-sinceri*: G. Vernescu, Pache Protopopescu, ş. a.. apoi un partid zis *liberal-conservator* condus de *Lascar Catargiu* şi *G. Vernescu*, aduse dificultăţi guvernării lui I. Brătianu. Retrăgîndu-se la 14 Martie 1888, urmară o serie de guverne de scurtă durată (*T. Rosetti*, *L. Catargiu*, *General G. Manu*, *General I. Florescu*) pînă la 27 Noembrie 1891, cînd veni *Lascar Catargiu* pentru o guvernare de 4 ani. De atunci alternează guverne liberale (*D. A. Sturdza*, *P. S. Aurelian*, *Ion I. C. Brătianu*) şi conservatoare (*G. Gr. Cantacuzino*, *P. P. Carp*, *T. Maiorescu*). În acest timp se întîmplă războiul balcanic, intrarea armatei române în Bulgaria, pacea de la Bucureşti (1913), alipirea Dobrogei noi. Venind la guvern partidul liberal sub prezidenţia lui *Ion I. Brătianu* (4 Ianuarie 1914), el are linişte numai cîteva luni, căci în August începe războiul cel mare. România se declară neutră.

După puţine zile de la aceasta, regele Carol muri şi la 27 Septembrie 1914 veni la tron *Ferdinand I*. La 15 August 1916 România intră în războiu, care se sfîrşi, după grele suferinţe, cu împlinirea visului de veacuri: unirea tuturor Românilor într'un singur stat. După moartea regelui Ferdinand (20 Iulie 1927), urmă domnia principelui *Mihai* sub regenţă, iar la 8 Iunie 1930 se urcă pe tron, regele actual Carol II (☛ *Cuza*, *Kogălniceanu*, *I. C. Brătianu*, *Carol I*, *Ferdinand I*, *I. I. Brătianu*, *Mihai*, *Carol II*).

Statul român de azi reprezintă desăvîrşirea unei mari evoluţii istorice a *poporului român* (care se arată în art. *Români*, *România*, *Moldova*, *Muntenia*). Pentru a fixa grafic această evoluţie dăm în planşele XX—XXI înfăţişarea teritorială politică din cîteva momente istorice:

1. *Dacia-Romană* arată întinderea provinciei romane în primele timpuri, după cari s'a lărgit spre Miază-Noapte şi spre Răsărit, dar limitele nu se pot fixa decît cu multă aproximaţie;

2. *Primele state româneşti* sunt aşezările ce se pomenesc de diferiţi autori ca existînd în cuprinsul fostei Dacii romane între 890-1240. Fireşte că hotarele acestor întocmiri politice sînt nu numai aproximative, ci chiar ipotetice. Ele sînt: Ducatul lui *Glad*, al lui *Menumorut*, al lui *Gelu* (pomenite de cronica notarului anonim al regelui Bela), *Ducatul lui Kean*, *Principatul Bîrladului*, pomenit de un document admis de unii, contestat de alţii, Voivodatele lui *Lythuon* şi *Seneslau*, a căror esistenţă e mai bine documentată. Scriitorii bzantini Nicetas Choniates şi Ann. Cinamus vorbesc de o organizaţie de stat a unor *Vlahi*, care ar fi fost, după oarecari probabilităţi, în regiunea Bacăului.

3. *Epoca lui Mircea-cel-Bătrîn* arată cele două principate în prima lor formă (liniile continue sînt hotarele sigure, cele punctate sînt hotarele aproximative);

4. *Ţările române sub Mihaiu Viteazul* arată ceeace a realizat pentru un scurt timp Voevodul ucis la Turda;

5. *Principatele la începutul secolului* XVIII arată situaţia lor ca state de sine stătătoare sub suzeranitate turcească;

6. *Principatele în* 1718 arată situaţia după tratatul de la Pasarovici (1718) prin care Austria deveni stăpîna Olteniri;

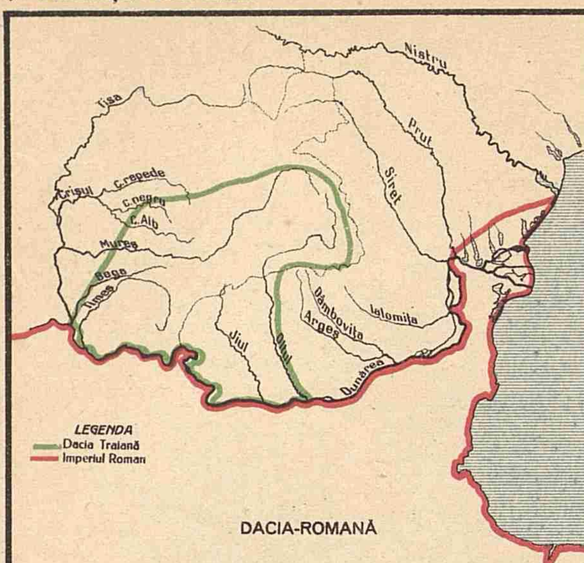
7. *Principatele româneşti în* 1775 arată situaţia după ce Oltenia a revenit sub vechia stăpînire românească prin pacea de la Belgrad (1739), iar Moldovei s'a răpit Bucovina de către Austria, 1775;

8. *Principatele în* 1812 arată situaţia după răpirea Basarabiei de Ruşi prin pacea de la Bucureşti (1812);

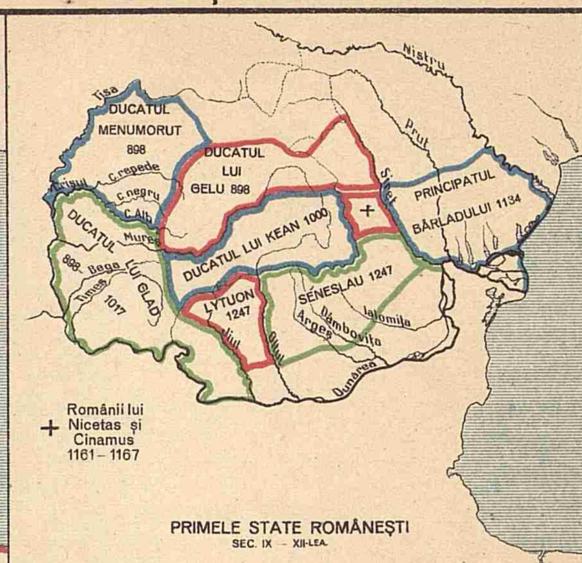
9. *Unirea principatelor* arată situaţia după tratatul de la Paris (1856) care înapoiase Moldovei trei judeţe din Sudul Basarabiei şi după proclamarea unirii definitive în 1861 (data din hartă 1856 arată numai anul în care s'au redat Moldovei judeţele din sudul Basarabiei, dar în acel an principatele nu erau încă unite; ar fi trebuit pus; 1856-1861);

10. *România în* 1878 arată situaţia după războiul pentru independenţă şi după alipirea Dobrogei conform tratatului din Berlin (1878);

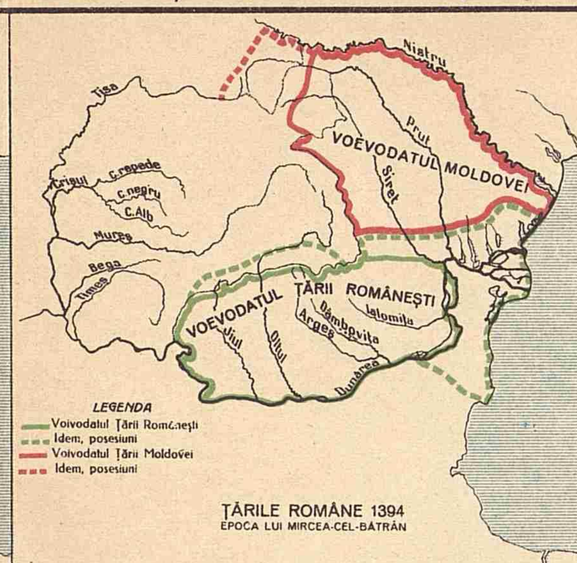
EVOLUŢIUNEA TERITORIALĂ POLITICĂ A ŢĂRILOR ROMÂNEŞTI

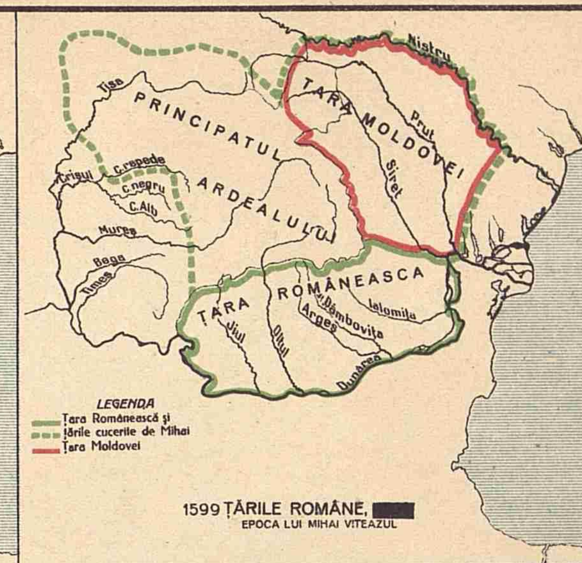
DACIA-ROMANĂ

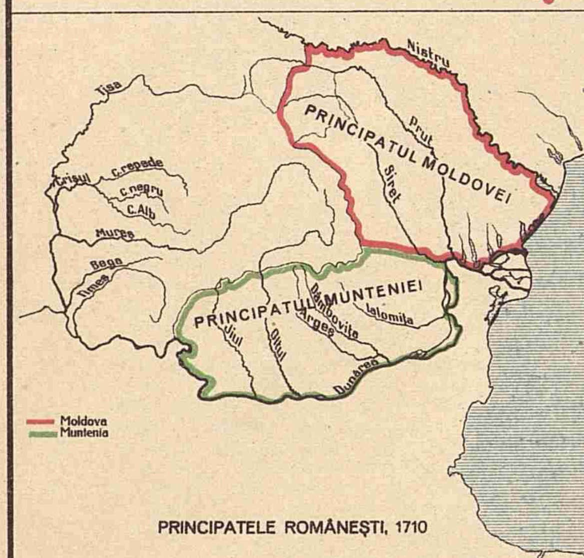
PRIMELE STATE ROMÂNEŞTI
SEC. IX – XII-LEA.

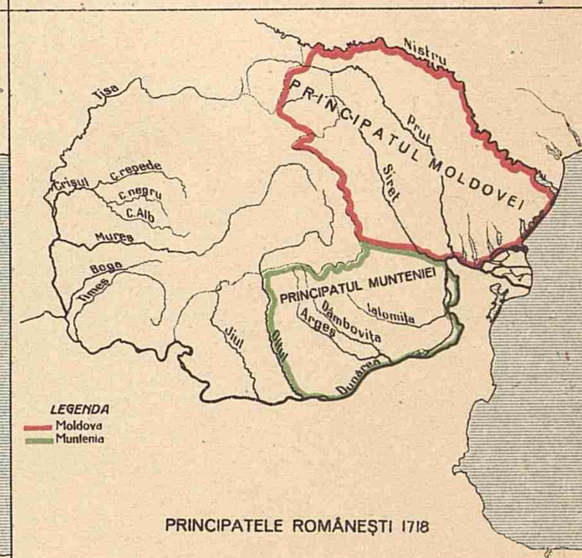
ŢĂRILE ROMÂNE 1394
EPOCA LUI MIRCEA-CEL-BĂTRÂN

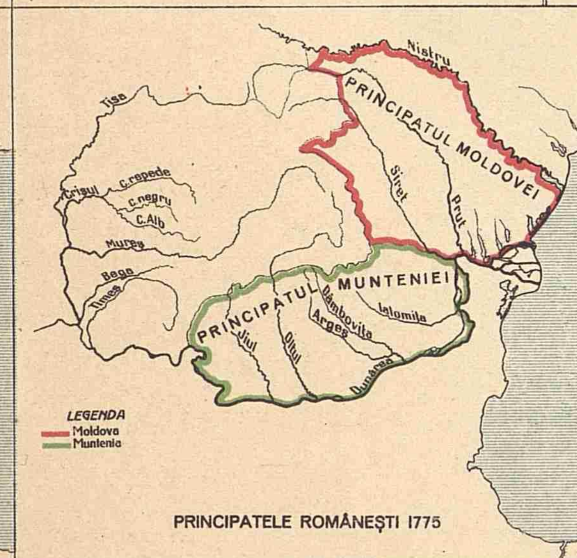
1599 ŢĂRILE ROMÂNE, [redacted]
EPOCA LUI MIHAI VITEAZUL

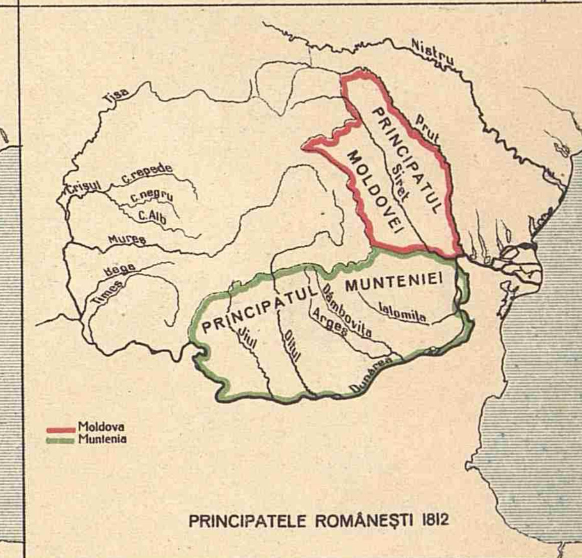
PRINCIPATELE ROMÂNEŞTI, 1710

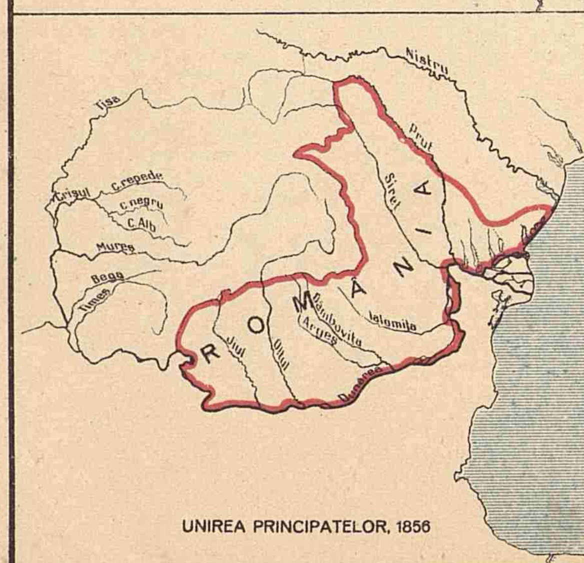
PRINCIPATELE ROMÂNEŞTI 1718

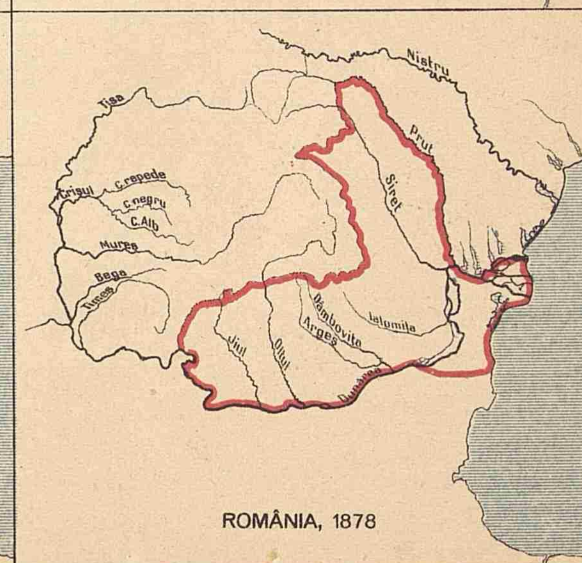
PRINCIPATELE ROMÂNEŞTI 1775

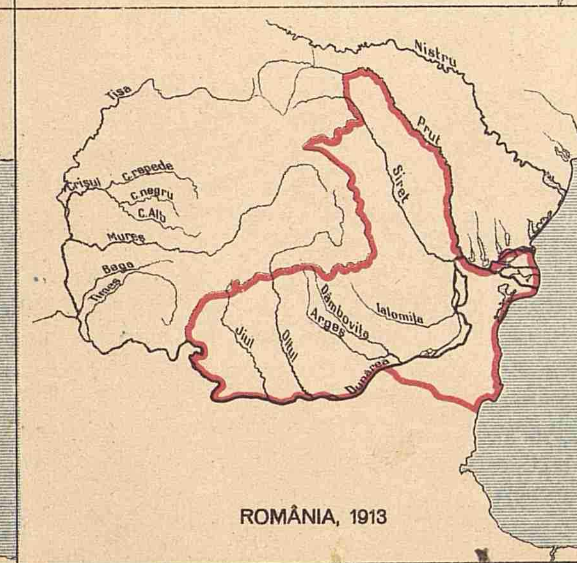
PRINCIPATELE ROMÂNEŞTI 1812

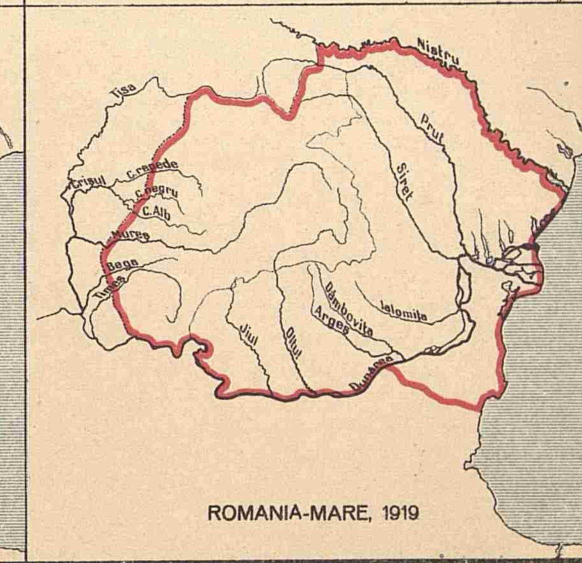
UNIREA PRINCIPATELOR, 1856

ROMÂNIA, 1878

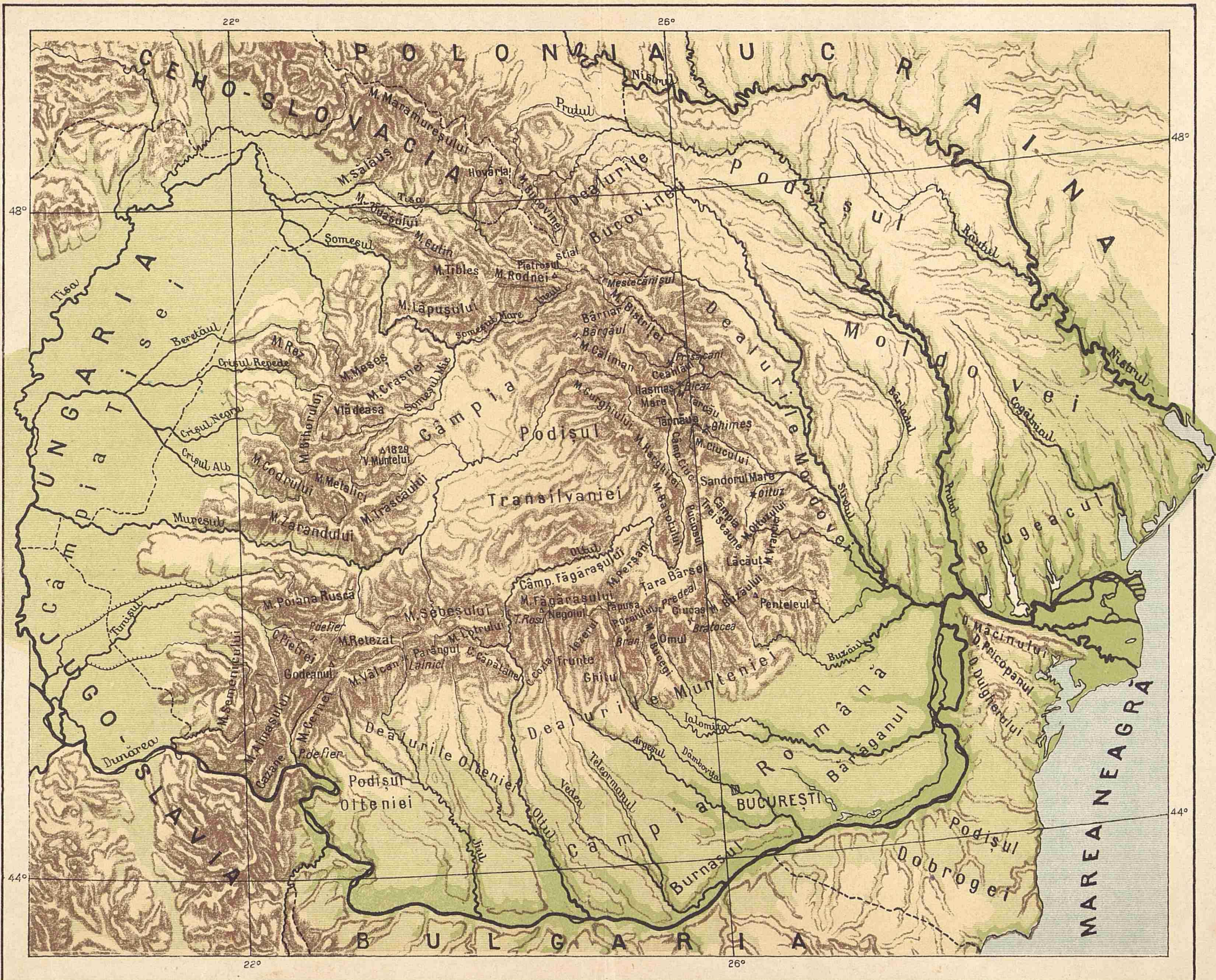

ROMÂNIA, 1913

ROMANIA-MARE, 1919

ROMÂNIA

POLONIA
UCRAINA
CEHO-SLOVACIA
UNGARIA
IUGO-SLAVIA
BULGARIA
MAREA NEAGRĂ
BUCUREȘTI
Podișul Transilvaniei
Câmpia
Câmpia Tisei
Podișul Moldovei
Dealurile Bucovinei
Dealurile Moldovei
Dealurile Munteniei
Dealurile Olteniei
Podișul Olteniei
Câmpia Română
Bărăganul
Burnasul
Bugeacul
Podișul Dobrogei
M. Maramureșului
M. Salaus
M. Oașului
M. Gutin
M. Tibleș
M. Rodnei
M. Lăpușului
M. Bucovinei
Hovârla
Pietrosul
Mestecănișul
M. Bistriței
M. Bârgăului
M. Călimani
Ceahlău
M. Gurghiului
M. Harghitei
M. Ciucului
Sandorul Mare
Tarcău
Ghimeș
Bicaz
M. Baraolt
Tara Bârsei
Trei Scaune
Lăcăuț
Penteleul
M. Buzăului
M. Perșani
Câmp. Făgărașului
M. Făgărașului
Negoiul
Iezerul
Bucegi
Omul
Bran
Predeal
Ciucaș
Piatra Craiului
Frunte
Ghitu
Cozia
M. Lotrului
M. Sebeșului
Parângul
Lainici
M. Vâlcan
M. Retezat
Godeanul
M. Poiana Rusca
M. Semenicului
M. Almașului
M. Cernei
Cazane
P. de fier
M. Zarandului
M. Trascăului
M. Metalici
M. Codrului
M. Bihorului
M. Meseș
M. Rez
Vlădeasa
M. Crasnei
V. Muntelui
1829
M. Măcinului
D. Pricopanul
D. Dulgherului
Prutul
Nistrul
Răutul
Tisa
Someșul
Someșul Mare
Someșul Mic
Berettăul
Crișul Repede
Crișul Negru
Crișul Alb
Mureșul
Timișul
Dunărea
Oltul
Jiul
Vedea
Teleormanul
Argeșul
Dâmbovița
Ialomița
Buzăul
Siretul
Bârladul
Cogâlnicul
22°
26°
44°
48°

ROMÂNIA
Impărțirea Administrativă și Căile de Comunicație

De oarece dicționarul a fost lucrat înainte de facerea recensămîntului și toate datele relative la populație sînt după informațiunile anterioare și nu s'au putut face schimbări la toate numele de provincii, județe, orașe, etc., dăm aci rezultatele (provizorii) ale numărătoarei din 1930 (așa cum s'au publicat de Direcțiunea recensămîntului, Octombrie 1931):

(ORAȘELE CU POPULAȚIE PESTE 30.000 LOCUITORI AU NUMERE DE CLASIFICARE).

POPULAȚIA PROVINCIILOR ISTORICE :

Oltenia	1.516.472 loc.	*Bucovina*	845.903
Muntenia	4.026.005 „	*Transilvania*	3.217.149 „
Dobrogea	811.332 „	*Banatul*	942.072 l..
Moldova	2.413.123 „	*Crișana-Maramureș*	1.387.675 „
Basarabia	2.865.506 „		

POPULAȚIA JUDEȚELOR :

1. Alba	213.795	37. Mehedinți	303.098
2. Arad	423.754	38. Mureș	289.717
3. Argeș	258.305	39. Muscel	150.008
4. Bacău	260.615	40. Năsăud	145.423
5. Baia (Fălticeni)	156.030	41. Neamț	198.482
6. Bălți	386.474	42. Odorheiu	130.646
7. Bihor	508.159	43. Olt	182.345
8. Botoșani	216.611	44. Orheiu	277.709
9. Brașov	164.946	45. Prahova	478.045
10. Brăila	219.932	46. Putna	193.947
11. Buzău	309.393	47. Rîmnic	185.110
12. Cahul	196.030	47. Rădăuți	161.865
13. Caliacra	166.588	49. Roman	151.679
14. Caraș	201.390	50. Romanați	271.254
15. Cernăuți	301.937	51. Sălaj	345.576
16. Cetatea-Albă	340.459	52. Satu-Mare	293.712
17. Ciuc	146.584	53. Severin	240.266
18. Cîmpulung	95.174	54. Sibiu	193.309
19. Cluj	333.545	55. Someș	220.535
20. Constanța	249.914	56. Soroca	315.774
21. Covurluiu	211.216	57. Storojineț	165.917
22. Dîmbovița	310.310	58. Suceava	121.010
23. Dolj	487.355	59. Tecuciu	156.691
24. Dorohoiu	209.230	60. Teleorman	348.027
25. Durostor	211.439	61. Tighina	307.629
26. Făgăraș	86.461	62. Timiș-Torontal	500.416
27. Fălciu	99.267	63. Tîrnava-Mare	148.493
28. Gorj	208.356	64. Tîrnava-Mică	148.340
29. Hotin	395.345	65. Trei-Scaune	136.358
30. Hunedoara	331.650	66. Tulcea	183.391
31. Ialomița	295.500	67. Turda	181.953
32. Iași	276.230	68. Tutova	144.267
33. Ilfov	992.416	67. Vasluiu	138 858
34. Ismail	224.229	70. Vîlcea	246.409
35. Lăpușna	421.857	71. Vlașca	296.614
36. Maramureș	162.050		

POPULAȚIA ORAȘELOR :

1. Abrud	2.456
2. Adjud	6.643
3. Aiud	9.478
4. Alba-Iulia	12.457
5. Alexandria	19.387
6. Arad (x)	77.225
7. Babadag	4.607
8. Bacău (xxiii)	31.264
9 Baia-Mare	13.882
10. Baia Sprie	4.149
11. Balcic	6.323
12. Balș	5.570
13. Bazargic	29.938
14. Băilești	13.271
15. Bălți (xxiv)	30 667
16 Beiuș	4.294
17. Bistrița	13.251
18. Bîrlad	26.189
19. Blaj	4.716
20. Bolgrad	12.821
21. Botoșani (xxi)	32.107
22. Brașov (xvi)	56.234
23. Brăila (xi)	68.310
24 București (i)	631.288
25. Buhuși	8.681
26. Buzău (xviii)	36.115
27. Cahul	10.133
28. Calafat	7.705
29. Caracal	14.769
30. Caransebeș	8.838
31. Carei	16.085
32. Carmen-Sylva	871
33. Cavarna	6.211
34. Călărași	17.890
35. Călărași-Tîrg	4.736
36. Călimănești	2.883
37. Cernavodă	6.459
38. Cernăuți (iii)	111.122
39. Cetatea-Albă (xix)	33.495
40. Chilia-Nouă	17.050
41. Chișinău (ii)	117.016
42. Cîmpina	17.104
43. Cîmpulung (Mold)	10.124
44. Cîmpulung (Muscel)	13.454
45. Cluj (vi)	98.550
46. Comrat	12.359
47 Constanța (xiii)	58 258
48 Corabia	9.381
49. Cosmeni	5.015
50. Craiova (xii)	63.063
51. Curtea-de-Argeș	6.831
52. Darabani	10.538
53. Dej	10.311
54. Deva	10.593
55. Dicio-Sînmartin	6.355
56. Dorohoiu	15.375
57. Drăgășani	6.923
58. Dumbrăveni	3.827
59. Făgăraș	7.028
60. Fălticeni	14.347
61. Filipești-Tîrg	1.917
62. Focșani (xx)	32.799
63. Galați (v)	101.148
64. Găești	6.540
65. Gheorgheni	10.948
66. Gherla	6.659
67. Giurgiu (xxv)	30.348
68. Govora	911
69. Gura-Humorului	5.977
70. Hațeg	3.401
71. Herța	8.368
72. Hîrlău	9.066
73. Hîrșova	3.603
74. Hotin	15.287
75. Huedin	5 469
76 Hunedoara	4.629
77. Huși	16.792
78. Iași (iv)	102.595
79. Isaccea	4.566
80. Ismail	26.123
81. Leova	6.438
82. Lipova	6.069
83. Lugoj	23.674
84. Mangalia	2.776
85. Măcin	5.459
86. Mărășești	4.478
87. Medgidia	5.791
88. Mediaș	15.244
89. Miercurea-Ciucului	5.014
90. Mihăileni	3.699
91. Mizil	6.449
92. Moinești	6.635
93. Năsăud	3.527
94. Ocnele-Mari	7.255
95. Odobești	7.974
96. Odorheiu	8.592
97. Oltenița	10.396
98. Oradea (viii)	82.355
99. Oravița	9.646
100. Orăștie	6.857
101. Orheiu	14.805
102. Orșova	8.428
103. Ostrov	3 127
104. Panciu	6.910
105. Pașcani	13.750
106. Petroșani	15.377
107. Piatra-N. (xxvi)	30.211
108. Pitești	19.630
109. Plenița	7.784
110. Ploești (ix)	77.325
111. Pucioasa	5.779
112. Rădăuți	16.808
123. Reghin	9.182
114 Reni	11 955
11 . Reșița	20.008
116. Rîmnicul-Sărat	15.013
117. Rîmnicul-Vîlcea	15.162
118. Roman	28.948
119. Roșiori	11.443
120. Sadagura	9.005
121. Salonta	15.176
122. Satu-Mare (xiv)	49.914
123. Săveni	4.738
124. Sebeș	9.213
125. Sfîntu-Gheorghe	10.942
126. Sibiu (xv)	48.013
127. Sighet	27.646
128. Sighișoara	13.096
129. Silistra	17.415
130. Sinaia	3.906
131. Siret	10.025
132. Slatina	11 010
133 Slănic	6.274
134. Slobozia	7.605
135. Solca	2.925
136 Soroca	14 661
138 Strehaia	7.999
138. Storojineț	8.611
139. Suceava	17.101
140. Sulina	5.924
141. Șimleul-Silvaniei	7.496
142. Ștefănești	8.886
143. Techirghiol	1.005
144. Tecuciu	17.259
145. Tighina (xxii)	31.698
146. Timișoara (vii)	91.866
147. Tîrgoviște	22.482
148. Tîrgu-Frumos	4.929
149. Tîrgu-Jiu	12.944
150. Tg.-Mureș (xvii)	38.116
151. Tîrgu-Neamț	9 127
152. Tîrgu-Ocna	12.592
155. Tîrgu-Săcuesc	5.147
154. Tulcea	20.108
155. Turda	20.057
156. Turnu-Măgurele	17.351
157. Turnu-Severin	18.337
158. Turtucaia	11.103
159. Tuzla	3.157
160. Urlați	5.421
161. Urziceni	8.705
162. Vama	5.311
163. Vasluiu	15.388
164. Vatra-Dornei	9.878
165. Vălenii-de-Munte	4.227
166. Văscăuți	6.354
167. Vijnița	3.806
168. Vîlcov	7.404
169. Zalău	8.154
170. Zastavna	5.038
171. Zimnicea	10.933

11. *România în* 1913 arată situaţia după războiul balcanic şi după pacea de la Bucureşti 1913 prin care s'a anexat Dobrogea-Nouă; 12. *România în* 1919 arată situaţia de azi după tratatul de la Versailles.

Hărţile No. 1, 3, 4, 5 sînt luate după „Atlasul istoric" de Natalia Turbure (1926 , harta No. 2 după A. Xenopol; iar celelalte după hărţile din fiecare epocă.

ROMÂNIA, societate de navigaţiune maritimă, fondată în Bucureşti în 1913. Are capital de 20 milioane lei.

ROMÂNIA, ziar politic, ştiinţific, literar şi de informaţii, a apărut în Bucureşti între 1837—38, condus de *F. Aaron* şi *G. Hill*.

ROMÂNIA, ziar politic al partidului liberal-conservator, a apărut în Bucureşti între 1884—1892.

ROMÂNIA JUNĂ, societate studenţească română în Viena, înfiinţată în 1868.

ROMÂNIA LITERARĂ, revistă literară, Iaşi, 1855 sub redacţia lui V. Alecsandri.

ROMÂNIA MARE, ① nume ce s'a dat cîtva timp părţii din Principatul Munteniei între Olt, Carpaţi, Milcov şi Dunăre. ¶ ② nume dat regatului român întregit cu provinciile unite.

ROMÂNIA MEDICALĂ, a apărut în Bucureşti din 1893, condusă la început de dr. V. Babeş, N. Manolescu, M. Petrini-Galatz.

ROMÂNIA MICĂ, nume dat într'un timp Olteniei.

ROMÂNIA VIITOARE, ziar politic tipărit la Paris în 1850 de mai mulţi refugiaţi români: *C. Bălcescu, N. Bălcescu, D. Brătianu, N. Golescu, G. Magheru* ş. a.

ROMÂNO-BULGAR (**IMPERIUL**) se numeşte organizaţiunea politică începută pe la 1185, cînd păstorii români din munţii Balcani se ridicară contra lui Isac II Anghel, împăratul din Bizanţ. Conducătorii acestora, Petru şi Asan, fiind ajutaţi şi de Bulgari, cari îşi reaminteau de fostul imperiu bulgăresc distrus de Basiliu Bulgaroctonul (1013). Ei învinseră armatele bizantine şi apoi armatele imperiului latin stabilit la Constantinopol. Urmaşul şi fratele celor doi începători, *Ioniţă*, îşi mări şi mai mult stăpînirea, năzuind chiar a se încorona la Constantinopol, după ce Papa îi recunoscu titlul de împărat. Urmaşul acestuia, *Ioan Asan*, avu o domnie mai liniştită şi puterea lui a fost recunoscută de toţi vecinii. Acest imperiu s'a sfîrşit după 1250. Capitala lui era *Tîrnova*.

ROMÂNUL, ziar politic sub redacţia lui C. A. Rosetti, apoi sub conducerea lui Vintilă Rosetti. Bucureşti, 1857—1905. Avea ca deviză: *Voeşte şi vei putea! Luminează-te şi vei fi!*

ROMEO ŞI JULIETA, tragedie de *Shakespeare* (trad. ☛ la acest cuvînt).

ROMSTORFER KARL (†1917), istoric austriac. Fost inspector al şcoalelor profesionale din Viena şi consilier ministerial. A studiat vechia noastră arhitectură şi în deosebi cetăţile Sucevei şi Neamţului, pentru cari a făcut săpături şi cercetări la faţa locului. A fost membru corespondent al Academiei Române (1914).

ROMULA ① cetate romană în Dacia, ale cărei ruine, numite de popor *Antina*, se găsesc în cuprinsul satelor Recica şi Hotărani, jud. Romanaţi, la depărtare de o oră şi jumătate de oraşul Caracal. ¶ ② staţie c. f. linia Piatra-Olt—Corabia.

ROMULUS, întemeietorul şi primul rege al Romei (după legendă); ar fi trăit pe la 753—716 a. Chr.

RON (ital. **RODANO**, fr. **RHONE**), fluviu mare în Europa; lung. 812 km. din cari pe 559 navigabil. Izvorăşte în Elveţia, străbate lacul Leman şi la ieşire primeşte rîul Arve, trece în Franţa şi se varsă în Marea Mediterană.

RONA-DE-JOS (tîrg), com. rur. jud. Maramureş, plasa Cîmpulung-la-Tisa; 2 517 loc. ¶ ② **R.-DE SUS**, com. rur. tot acolo; 2.847 loc. Ambele sînt staţiuni c. f. pe linia îngustă de la Sighetul-Marmaţiei la Coştini.

RONCIÈRE CHARLES DE LA, istoric francez. Şeful secţiunii imprimatelor la Biblioteca naţională din Paris. A publicat studii despre istoria marinei franceze. A arătat în timpul marelui războiu simpatie pentru cauza noastră. Membru onorar al Academiei Române (1919).

RONSARD [ronsar] **PIERRE** (*1524 †1585) poet francez. Entuziasmat de frumuseţea literaturii antice, pe care a studiat-o cu mare rîvnă, şi-a propus să înceapă o eră nouă în poezia patriei sale, căutînd să transpue în franţuzeşte toate frumuseţile din poezia greacă şi latină. El găsi şapte amici cu aceleaşi convingeri şi tendinţe şi formară *Pleiada* (R., Baïf, Bellay, Tyard, Jodelle, Belleau şi Dorat), în jurul căreia se adunară şi alţi scriitori şi astfel în timp de 35 de ani Ronsard fu şeful acestei şcoale.

Ronsard.

RÖNTGEN ☛ **ROENTGEN**.

ROOSEVELT TEODOR (*1858 †1919), om politic american. A fost prezident al Statelor-Unite, 1901—1909; a mijlocit pentru încheierea păcii între Rusia şi Japonia; în 1909 a făcut o mare vînătoare în Africa; a vizitat oficial Germania în 1910; în războiul mondial s'a arătat adversar al Germaniei.

T. Roosevelt.

ROPCEA, com. rur. jud. Storojineţ, plasa Dumbrava-Roşie; 3.800 loc.

ROQUE-FERRIER [roc-ferie] **ALPHONSE**, filolog francez. A studiat dialectele şi subdialectele din Sudul Franţei. A fost membru al soc. felibrilor, a scris asupra activităţii ei (1877), a luat parte la înfiinţarea publicaţiei *Revue des langues romanes* (începută la Montpellier, 1870), a studiat poezia din Sudul Franţei (1892). A scris o poezie în onoarea lui V. Alecsandri (1879), care i-a răspuns prin poezia „Ronsard la Tuluza" (1882). Are şi lucrări cari ne privesc de aproape: *La Roumanie dans la littérature du Midi de la France* (1881) şi *La poésie populaire de l'Escriveta en provençal, en languedocien et en macédo-roumain* (1883), cu ocazia aceasta a cercetat particularităţile dialectului macedo-român.

ROQUES [roc] **ANTONIN**, profesor francez stabilit în România. A fost profesor la Colegiul Sf. Sava în Bucureşti. A publicat poezii şi piese de teatru în limba franceză (*Pièces dramatiques et poésies*, Paris, 1855), a tradus în franţuzeşte poezii româneşti (*Legendes et doïnes roumaines*, 1864), a scris şi româneşte comedii (*Căsătoria lui Eduard* 1875; *În braţele lui Morfeu*, 1876) şi drame (*Constantin Brîncoveanu*, 1872; *Elena*, 1876); a tipărit şi o *crestomaţie* pentru uzul şcoalelor (1856). A murit în Franţa.

ROQUES MARIO, filolog francez. Profesor la facultatea de litere din Paris, la Şcoala de înalte studii şi la şcoala de limbi orientale, unde predă limba română. A vizitat de multe ori ţara românească pentru cercetări. E membru corespondent al Academiei Române (1914 . Intre alte lucrări cităm cercetările despre *conjuncţiunile* condiţionale româneşti (1907), despre *Evanghelia lui Coresi* şi despre *Palia de la Orăştie*. Conduce revista de specialitate *Romania*.

ROSA SALVATOR (*1615 †1673), pictor, gravor, poet şi muzicant italian. După o tinereţe plină de greutăţi şi aproape de mizerie, ajunse mai tîrziu să fie cunoscut, glorificat şi trăi în mare bogăţie

ROSEBERRY ARCHIBALD (*1847), om politic englez. Membru de drept în Camera Lorzilor (1868), căsătorit cu fiica unui Rothschild, avu un rol important: ca ministru de externe (1886 a urmărit o alianţă cu Germania, a întărit dominaţiunea engleză în Egipt, a combătut pe Ruşi în afacerile orientale; şef de guvern în 1894

a avut nenorocul să se formeze în contra lui o puternică opoziţie, care l-a silit să se retragă şi să părăsească chiar conducerea partidului liberal.

ROSET VENIAMIN (†1851, prelat român. A fost episcop de Roman de la 1844.

ROSETTI ① com. rur. jud. Ialomiţa, plasa Ciocăneşti; 4.799 loc. Circumscripţie com. cu 5 sate (1929). ¶ ② staţie c. f. lîngă Făurei, pe linia Bucureşti—Galaţi.

ROSETTI CONSTANTIN A. (*1816 †1885), om politic român. A început prin a fi ofiţer (praporcic, 1836), apoi a părăsit cariera militară, a fost poliţai în Piteşti, procuror în Bucureşti, librar şi tipograf în Bucureşti. În 1848 a fost între conducătorii mişcării, secretar al guvernului provizoriu; arestat cu ceilalţi colegi, a fost exilat. Stabilit la Paris, a fundat ziarul *România viitoare* (1850, apoi *Republica română* (Bruxelles, 1853). Intors în ţară, a fost deputat în divanul ad-hoc şi partizan stăruitor al unirii principatelor. Ministru în 1860 şi deputat în timpul domniei lui Cuza, a devenit adversarul lui, l-a combătut prin ziarele ce redacta, a fost arestat, a fost dintre şefii conspiraţiei de la 11 Februarie; ministru în guvernul locotenenţei domneşti şi în primul guvern al domnitorului Carol, el a fost după aceea deputat, a făcut parte din coaliţia de la Mazar-Paşa şi a fost ministru în guvernul prezidat de I. C. Brătianu în 1878 şi în 1881. A fost primar al Capitalei şi prezident al Camerei. În 1884 cînd s'a făcut revizuirea Constituţiei, socotind că reforma electorală susţinută de Brătianu este prea puţin democratică, s'a despărţit de vechiul lui tovarăş de luptă şi amic şi a format o disidenţă liberală puternică. Rosetti este unul din marii noştri ziarişti. La 1848 a înfiinţat *Pruncul român*, pe care în 1857 l-a schimbat în *Românul* (☛ acest cuvînt). În tinereţe s'a ocupat şi de literatură; a publicat un volum de poezii *Ceasuri de mulţumire*, 1840) şi o critică asupra poeziilor lui V. Alecsandri (în *Steaua Dunării* şi în *Românul*, 1856, 1857). Fiind el ministru de culte în 1866, s'a înfiinţat Academia Română şi a fost membru activ de la întemeiere. În 1877 a fost director al Teatrului Naţional. În amintirea lui s'a înălţat o statue în Bucureşti.

C. A. Rosetti.

ROSETTI MARIA (*1819 †1893), soţia lui C. A. Rosetti. Născută Grant, a fost o femeie instruită şi devotată patriei române şi ideilor politice ale soţului său. În 1848 a reuşit, cu un curaj admirabil, să scape de la moarte pe Rosetti, l-a urmat în exil, l-a ajutat în redactarea ziarului. a scos însăşi un ziar de educaţie *Mama si copilul* 1865—66.

ROSETTI MIRCEA C. A. (*1859 †1882), scriitor român. A publicat în limba franceză şi în româneşte diferite scrieri sociale şi literare.

ROSETTI RADU (*1822 †1868), om politic român. A fost magistrat, prefect în mai multe judeţe, prefect al poliţiei Capitalei (1855, 1866), director al închisorilor. A colaborat la *Nichipercea*, *Sarsailă*, *Ţînţarul*, etc., adesea cu pseudonimul *Udar*.

ROSETTI RADU (*1853 †1926), istoric şi om politic român. A făcut studii în Elveţia şi în Franţa (Şcoala politehnică din Paris. A fost prefect de Roman. Brăila şi Bacău, director general al închisorilor, deputat în mai multe legislaturi, director al frontierelor în Min. de externe şi, ca atare, membru în delegaţia pentru delimitarea frontierelor cu Ungaria, Austria şi Bulgaria. A publicat studii în „Revista Nouă", „Viaţa Românească" ş. a., în Analele Academiei Române, precum şi în volume speciale. Chestiunile cu cari s'a ocupat cu deosebire au fost: **începuturile poporului şi statelor române** (*Invaziunea Slavilor*, 1889; *Continuitatea elementului roman*, 1916; *Succesiunea Domnilor Moldoveni pînă la Alexandru (cel-Bun*, 1923); **chestiunea agrară şi a claselor sociale** (*Clasele agricole în Moldova*, 1889; *Transformările clasei stăpînitoare*, 1906; *Pentru ce s'au răsculat ţăranii*, 1907; *Pămîntul, sătenii şi stăpînii în Moldova*, 1907; *Cum se căutau moşiile în Moldova la începutul sec.* XIX, 1909; *Teoria lui Giurescu despre rumânie*, 1921; *Cum s'a născut şi a dispărut boerimea*, 1925); **genealogie** *Familiile Buhuşi şi Rosetti*, 1906, probleme speciale din **viaţa socială** trecută (*Censura*, 1907; *Ocupaţia rusească din* 1806—12, 1909; *Un conflict între guvern şi mănăstirea Neamţului*, 1910; **povestiri** (*Cu paloşul*, 1905; *Păcatele Sulgerului*, 1912; *Poveşti moldoveneşti*, 1920; *Alte poveşti*, 1921; *Amintiri*, 1922.

ROSETTI RADU R. (*1877), general român. Fiul istoricului Rosetti. Sublocotenent în 1899, maior în 1914, colonel în 1917, general în 1924; azi în retragere. A fost în 1916 şeful biuroului operaţiilor în Marele Cartier General, apoi a comandat regimentele de infanterie 55, 6 şi 47; a fost rănit la Mărăşeşti. Membru corespondent al Academiei Române (1927). A publicat articole în „România militară", „Revista infanteriei", „Anuarul Institutului de istorie naţională", „Analele Academiei", etc. şi în broşuri, tratînd chestiuni în legătură cu actuala **organizaţie militară** (*Navigaţia aeriană*, *Agenţii de legătură*, *Durata serviciului militar* *Ofiţerii de rezervă*) şi studii de **istorie militară**, în deosebi asupra *luptelor lui Ştefan cel Mare cu Turcii*, asupra războiului dintre *Vasile Lupu şi Mateiu Basarab*, asupra *războiului din* 1877 (îmbrăţişînd şi latura politică şi dînd la lumină material documentar ca: note ale ofiţerilor streini, publicaţii streine, corespondenţa generalului Ion Ghica, relaţiile anglo-române ş. a.) Despre ultimul nostru războiu a scris cîteva studii de detaliu şi o lucrare amănunţită asupra acţiunii regimentului 47 de infanterie.

ROSETTI SCARLAT (CAROL) CONTE (*1802 †1872, om politic român. A ocupat diferite funcţiuni publice: îl găsim în 1836 secretarul societăţii de agricultură, judecător, primar al Capitalei. A fost unul din membrii cei mai devotaţi ai Ateneului român: a fost şi prezident al comitetului, a lăsat moştenire acestei societăţi biblioteca sa.

Scarlat Rosetti.

ROSETTI TEODOR (*1834 †1923, om politic român A fost magistrat, ajungînd prezident al Curţii de Casaţie. A fost ministru de lucrări publice în guvernul prezidat de Lascar Catargiu (1875 76 şi numai în 1888 a reintrat în viaţa politică, fiind chemat în 1888 a prezida un guvern de destindere după căderea lui Ioan C. Brătianu. După aceea a mai fost ministru de justiţie sub prezidenţa generalului Manu (1889) şi de finanţe sub prez. lui T. Maiorescu în 1912. Guvernator al Băncii Naţionale (1891—95), director al Băncii Agricole; întemeietor al societăţii *Junimea* şi colaborator al *Convorbirilor literare*. Membru onorar al Academiei Române (1891).

T. Rosetti.

ROSETTI VINTILĂ C. A. (*1853 †1916, ziarist român. A condus ziarul *Românul* după moartea tatălui său. A fost director al Imprimeriei Statului.

ROSETTI-BĂLĂNESCU NICOLAE (*1829 †1884, om politic român. A fost magistrat, prefect la Galaţi, ministru de externe în guvernele din 1863 1865 cu Kogălniceanu şi N. Kreţulescu.

ROSETTI-SOLESCU GEORGE *ca. 1852 †1916), diplomat român. A început cariera în 1880, trecînd prin toate gradele, ajungînd pînă la cel de ministru plenipotenţiar; a reprezentat ţara la Petersburg, Paris, Viena, Belgrad. S'a retras în 1911.

RÖSLER ROBERT (*1840 †1881, scriitor german (Sas) Cunoscut la noi şi în cercurile de spe-

cialişti prin opera sa *Rumänische Studien*, Leipzig 1871, în care reia teoria lui Sulzer şi Engel, susţinînd că naţionalitatea română s'a format la Sudul Dunării şi poporul român a venit foarte tîrziu în provinciile de la Nordul fluviului, adică el *tăgădueşte continuitatea vieţii Românilor în Dacia*. Teoria aceasta, îmbrăţişată mai ales de scriitorii unguri, a fost combătută de diferiţi istorici şi filologi streini şi români.

ROŞNOV, com. rur. jud. Neamţ. St. c. f. linia laterală Bacău—Piatra-Neamţ.

ROSNOVANU GHEORGHE (1832 † . . .), ofiţer şi om politic român. Şi-a început cariera militară în armata rusească. Trecînd în armata română în 1857, a ajuns la gradul de colonel în 1859. A luat parte la războiul pentru independenţă (1877) şi a luptat la Nicopole, Opanez şi Plevna; a fost prefect şi deputat în multe rînduri. Era partizanul unei apropieri de Rusia în epoca în care politica noastră se orienta spre Germania.

ROSNY [roni] LÉON DE (*1837 †1914), etnograf francez. S'a ocupat mai ales cu istoria Orientului; a fost profesor de limba japoneză la şcoala de limbi orientale. A fost membru corespondent al Academiei Române (1877) şi onorar al Ateneului Român. Ne interesează mai ales cartea lui *Les populations danubiennes*, 1882-85.

ROSSETTI DANTE GABRIELE (*1828 †1882), pictor şi poet englez. A întemeiat cu doi amici societatea zisă *Pre-raphaelite Brotherhood*; ei combăteau şi arta academică (oficială), pe care o găseau imobilizată de procedeuri convenţionale, şi arta anecdotică a altor pictori, pe care o socoteau simplă negustorie; ei urmăreau, prin studiul sincer al naturii, mijloacele de a exprima un ideal superior de gîndire sau simţire. Mişcarea lor a avut rol important în evoluţia artei în Anglia.

ROSSI ERNESTO (*ca. 1829 †1896), artist dramatic italian, vestit prin interpretarea rolurilor de tragedie. A fost şi în Bucureşti (1888—89) unde a jucat cîteva piese ale lui Shakespeare.

G. Rossini.

ROSSINI GIOACHIMO (*1792 †1868), compozitor italian. Opere mai cunoscute: *Barbiere di Seviglia* (după piesa lui Beaumarchais) 1815, *Tancredi* (1813), *Otello*, *Guglielmo Tell*, *Semiramida* (1823). Prima s'a cîntat de multe ori pe scenele noastre de diferite trupe române sau streine.

ROSTAND [rostaⁿ] EDMOND (1868 †1918), autor dramatic francez. S'a făcut cunoscut prin comedia *Les romanesques* (1894), a scris apoi *Princesse lointaine* (1895), *Samaritaine* (1897) şi a dobîndit o adevărată glorie universală prin *Cyrano de Bergerac* (1897), despre care zice un critic că a fost unul din cele mai mari succese ce se cunosc în istoria teatrului. Fireşte, la aceasta a contribuit şi interpretarea lui Coquelin - ainé. Pentru piesa următoare *L'Aiglon* (1900), a găsit o interpretă tot aşa de mare, pe Sarah Bernhardt, dar ca construcţie de teatru este inferioară faţă de Cyrano. *Chanteclair* a avut mai mult un succes de curiozitate prin faptul că personagiile sînt păsări şi animele de curte. În timpul războiului mondial a scris poezii patriotice pline de avînt. Membru al Academiei franceze. Principalele lui piese sînt traduse în rom. *Romanţioşii* (de Mircea Rădulescu, 1913), *Prinţesa îndepărtată* (de M. Codreanu, 1907), *Samariteanca* (de G. V. Botez, de I. Gr. Perieţeanu, 1927), *Cyrano* (de Barbu Creangă, 1908, de M. Codreanu, 1920), *Puiul de vultur* (de I. C. Aslan, 1920, de C. Manolache, 1924).

Rostand.

ROSTOCK, oraş în Germania (Mecklemburg); 67.979 loc.; Universitate din 1419.

ROŞCA-CODREANU, doi fraţi proprietari din Bîrlad: GHEORGHE (*1805 † 1837), fost ofiţer în miliţia Moldovei (1830), retras din cauză de boală în 1832, a murit la Viena. A lăsat prin testament moşia sa Văleni ca să se înfiinţeze o şcoală. Fiindcă venitul nu ajungea, mai ales că executorul testamentar compromisese averea, s'a înfiinţat numai o clasă zisă *reală* pe lîngă şcoala primară din Bîrlad, în 1846.—NICOLAE (*ca. 1808 †1854), agricultor, interesîndu-se de mişcările politice şi culturale. În 1853 a încercat, fără a reuşi, să înfiinţeze un serviciu de navigaţie pe Prut şi pe Siret. Şi-a lăsat averea Statului ca să se înfiinţeze o şcoală de fete, să se adaoge la clasa zisă a fratelui său un curs de limba italiană şi să se întreţină un spital. După diferite transacţiuni în cursul anilor, s'a înfiinţat în Bîrlad un gimnaziu (1858), azi liceu, şi o şcoală profesională-secundară de fete. Liceul poartă numele de familie al celor doi fraţi.

Gh. Roşca-Codreanu.

ROŞCANI ① localitate în Basarabia, lîngă lacul Cahul (după indicaţia cronicarilor), unde în anul 1547 s'a dat o luptă între Ion Vodă cel Cumplit şi armata turcească, terminată cu predarea lui Ioan Vodă, fapt cunoscut în istorie sub numele de *capitularea de la Roşcani*. Nu putem preciza aci ce sat de azi corespunde celui vechiu. ② com. rur. jud. Hunedoara, plasa Dobra; 777 loc.; mine de fier.

ROŞIA, com. rur. jud. Bihor, plasa Beiuş; 2.959 loc. Mine: aluminiu, bauxit.

ROŞIA-MONTANĂ, com. rur. jud. Alba. Mine: aur, argint. Staţie c. f. linia îngustă Turda—Abrud, lîngă Abrud.

ROŞIE MAREA, aşezată între Africa şi Asia. La N. e închisă prin istmul de Suez, care acum e străbătut de un canal, iar la S. comunică cu Golful Aden prin strîmtoarea Bab-el-Mandeb. Supr. 495.000 km. p.

ROŞIORI, com. rur. jud. Brăila, plasa Călmăţui; 2.173 loc. După legea 1929, sat circ. com. Nicoleşti—Jianu.

ROŞIORII-DE-VEDE, com. urb. jud. Teleorman, plasa Roşiori; 12.000 loc. St. c. f. linia Costeşti—Turnu-Măgurele, de unde începe linia Roşiori—Zimnicea. Are liceu, şcoala secundară de fete, şcoală de meserii (1929).

ROŞIU MIHAIU (*1750 †1822), preot şi profesor român în Banat. A publicat cărţi cu conţinut religios şi pedagogic.

ROŞIU PELAGHIA (*1800 †1870), ţărancă româncă din Munţii apuseni, care a luptat alături cu bărbatul ei în timpul revoluţiei din 1848. În Martie 1849 a organizat o companie de femei sub comanda ei şi a respins atacul honvezilor unguri la muntele *Grohot*. A luat parte şi la *Fîntînele* (6 Iulie 1849), bătălie în care Ungurii au fost sdrobiţi şi Vasvari, comandantul lor, ucis.

ROŞU, lac în jud. Tulcea.

ROTARIU PAVEL (*1849), publicist şi economist român în Banat. A luat parte la mişcările politice ale Românilor; a fost director al institutului de credit „Timişana".

ROTH ŞTEFAN (†1849), preot şi profesor sas în Mediaş. La 1848 a fost în comitetul zis de pacificaţiune. După ce trupele lui Bem ocupară Transilvania, a fost arestat şi împuşcat în Cluj.

ROTH VICTOR, istoric sas din Transilvania. E pastor în Sebeş. S'a ocupat de arta connaţionalilor săi, publicînd, între altele, un studiu asupra argintăriilor bisericeşti. Membru onorar al Academiei române (1926).

ROTHSCHILD, familie de comercianţi, bancheri şi oameni de afaceri, cari din Frankfurt-pe-Main s'au răspîndit în Germania, în Franţa, în Austria, în Anglia, fundînd case mari de bancă

cu rol important în desvoltarea economică a diferitelor state.

ROTISLAVOVICI IVANCO, principe al unui stat slavon în Moldova cu reşedinţa în Bîrlad. Se cunoaşte un document de la el din anul 1134.

ROTTERDAM, oraş în Olanda pe fluviul Maas; 536.838 loc. Port maritim, de mare însemnătate. Escală importantă pentru vasele româneşti.

ROTUNDUL, numele a două lacuri (jud. Ismail şi Cetatea-Albă) şi al unei gîrle în Valea Prutului (jud. Ismail).

ROUGET DE L'ISLE [ruje de lil] CLAUDE JOSEPH (*1760 †1836), ofiţer francez, celebru prin compunerea cîntecului *La Marseillaise* (Marsilieza), compusă în April 1792, devenit sub republică imnul oficial al Franţei.

ROUGON MACQUART, numele familiei a cărei istorie o face E. Zola în seria de romane, începătoare cu *Assomoir* şi încheiată cu *Docteur Pascal*.

ROUMANILLE [rumanil] JOSEPH (*1818 †1891), poet provensal. A luat parte la mişcarea *felibrilor* (☛ acest cuv.) A publicat, între altele, o introducere la o scriere a lui Gabriel Azais.

ROUMIEUX [rumiö] LOUIS (*1829 †1894), poet provensal. Cu ocazia sărbătoririi lui Alecsandri la Montpellier (1882) a făcut un sonet care a fost gravat pe statueta Caliopei (oferită poetului român) şi Alecsandri i-a răspuns printr'o poezie „*Felibrului L. R.*" (publ. „Conv. Lit." 1883).

ROUSSEAU [ruso] JEAN-JACQUES (*1712 †1778), scriitor francez, vestit ca filozof şi ca pedagog. Născut în Geneva, duce, de la vîrsta de 16 ani, o viaţă rătăcitoare şi ajungînd la Paris, se face cunoscut prin lucrarea pe care o trimite Academiei din Dijon pentru un subiect de premiu: *Dacă stiinţele si artele au contribuit la curăţirea sau la stricarea moravurilor*. Susţinînd că ştiinţele şi artele sînt cauza corupţiunii moravurilor, îşi atrage —după publicarea studiului— multe critici, dar şi oarecari simpatii. Alte lucrări date la lumină (*Noua Eloiză*, 1761 ş. a.) îl încurajară să publice cele două opere capitale: *Contractul social* şi *Emil*.

J.-J. Rousseau.

Aceasta din urmă, a fost osîndită de Parlament şi el silit să fugă din Paris; în Elveţia află că a fost arsă şi acolo; de aceea a trăit cîtva timp în Neuchatel (care ţinea de Regatul Prusiei) şi apoi a fost silit să se refugieze în Franţa, unde a trăit în casele cîtorva nobili, de acolo în Anglia, în urmă iar în Franţa, unde a şi murit — după unii lovit de femeia cu care trăia. O mare parte din amănuntele vieţii le-a povestit cu o sinceritate desăvîrşită în *Confesiunile sale*, în cari însă atacă pe mulţi contimporani. Deşi foarte irascibil, din pricina unei forme de boală mintală (după mulţi biografi), a fost totuşi foarte admirat în timpul vieţii, iar după moarte i s'au dat mari onoruri: în 1794 rămăşiţele pămînteşti au fost transportate la Pantheon. Din operele lui s'au tradus puţine în româneşte: *Iulia sau Noua Eloiză* (1837); *Contractul social* (de P. Borsiu, f. a., de N. Daşcovici, 1916), *Pagini alese* (în biblioteca „Lumen" de A. Luca, 1919), *Emil* (de Gh. Adamescu, 1914 şi urm.).

ROUSSEAU JEAN BAPTISTE (*1670 †1741), poet francez. A scris *Ode* şi *Satire*.

ROUSSELOT [rus'lo] PIERRE ABATE (*1846 †1924), filolog francez. A fost profesor la institutul catolic (1887), şef al laboratorului de fonetică de la Collège de France, apoi profesor (1920), a dat o bază ştiinţifică cercetărilor de *fonetică experimentală* (a publicat 2 volume asupra acestei ştiinţe, 1897—98); s'a ocupat şi cu dialectologia, a întemeiat *Revue des patois gallo-romans* (cu Gilliéron).

ROUX [ru] PIERRE EMILE (*1853), medic francez. Bacteriolog, subdirector al Institutului Pasteur, membru al Academiei franceze, membru onorar al Academiei Române (1911). A inventat tratamentul difteriei prin serum special.

ROVIGO, oraş în Italia (prov. Rovigo, regiunea Veneţia), 19.000 loc.

ROVINARI, com. rur. jud. Gorj, plasa Jiu; are o şcoală de ţesătorie.

ROVINE, com. rur. jud. Arad, plasa Pecica; 7.262 loc.

ROXOLANI, popor sarmatic, aşezat prin sec. I a. Chr. în părţile dintre Don şi Nipru. Ei au înaintat pînă la Dunăre şi s'au luptat cu Romanii.

ROYAT [roaia], staţiune balneară în Franţa (Centru, dep. Puy-de-Dome); 2.000 loc. Aci regele nostru Ferdinand făcu o cură după boala din 1925.

ROYER COLLARD [roaie colar] ALBERT PAUL (*1797 †1865), jurist francez. A fost profesor de dreptul ginţilor la Facultatea de drept din Paris (1829), decan; a publicat diferite articole în reviste de specialitate şi în enciclopedii. Amic al României, a consimţit (pe la 1860) să fie corespondentul Eforiei Şcoalelor pentru supravegherea bursierilor români aflători la studii în Paris.

ROZAVLEA, com. rur. jud. Maramureş, plasa Iza; 2.818 loc.

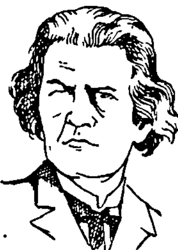
RUBENS PETER PAUL (*1577 †1640), pictor flamand. Vestit prin valoarea şi mulţimea operelor sale. Colorit splendid şi fantazie puternică.

P. Rubens.

RUBICON (lat. RUBICO), rîu între Italia şi Galia cisalpină. Azi *Rugone*. În anul 48 a. Chr. Cesar ajungînd aci cu armata lui, contra hotărîrii guvernului din Roma, avu o ezitare şi apoi rosti cuvintele: *alea jacta est*! (sorţii au fost aruncaţi) şi trecu. Aceste cuvinte au devenit proverbiale.

RUBINI GIOVANNI BATTISTA (*1795 †1854), tenor italian.

RUBINSTEIN [rubinştain] ANTON (*1830 †1894), compozitor rus şi pianist cu renume internaţional. Director al Conservatoriului din Petersburg. A compus opere, simfonii, lieduri, etc.

A. Rubinstein.

RUCĂR, com. rur. jud. Muscel, plasa Dîmboviţa; 4.405 loc. Circumscripţie comunală cu 5 sate. In apropiere, pe linia Rucăr — Podul-Dîmboviciorei, s'a dat în ziua de 13 Octombrie 1916 o luptă între trupe române şi austro-germane, după care trupele româneşti au fost silite a părăsi poziţia în ziua următoare.

RÜCKERT FRIEDRICH (*1788 †1866), poet german. S'a tradus din opera lui prin reviste (Convorbiri literare, Convorbiri critice, Neamul românesc literar, Drum drept) de M. Pompiliu, Radu Rosetti, S. C. Polyzu, V. Tempeanu ş. a.

RÜCKMAN PETRU IVANOVICI BARON, agent al Rusiei la Bucureşti pe la 1836.

RUDA, com. rur. jud. Hunedoara. Mine de aur şi argint.

RUDARI, com. rur. jud. Dolj, plasa Giubega; 2.138 loc. După legea 1929, sat circ. com. Moţăţei.

RUDĂRIA, com. rur. jud. Caraş, plasa Bozovici; 2.385 loc.

RÜDESHEIM, oraş în Germania (Wiesbaden, pe Rin), 4.111 loc. Vii, cari dau un vin renumit.

RUDI, fost schit jud. Soroca, intem. pe la 1777, are o biserică începută de Duca Vodă.

RUDINI ANTONIO (*1839 †1908), om politic italian. A fost ministru de interne în 1869 şi apoi, de la 1891 pînă la 1898 de mai multe ori prezident de consiliu.

RUDNA, staţie c. f. jud. Timiş-Torontal, pe linia Timişoara—Cruceni.

RUDOLF DE HABSBURG (*1218 †1291), împărat german de la 1273. Învinse pe Ottocar, regele Boemiei, pe Enric, duce de Bavaria, devenind astfel stăpînitor peste Austria, Carintia, Carniolia și Stiria, pe cari le lăsă fiului său Albert, preparînd astfel mărirea casei de Austria.

RUDOLF II (*1552 †1612), împărat german de la 1576. A fost și rege al Boemiei (1575—1609) și al Ungariei (1572 1608). Pentru istoria noastră domnia lui este foarte importantă, fiindcă atunci s'au petrecut marile evenimente cari aduseră pe Mihaiu să devină principele celor trei țări românești. Voevodul român 'a avut cu el nu numai raporturi prin corespondență și prin soli, dar și personale. Este cunoscută întrevederea de la Praga (1 Martie 1601), pe care o imortalizează oarecum tabloul lui Frantz Franken, reprezentînd o serbare la Curte și punînd între oaspeți și pe Mihaiu Viteazul.

Rudolf II.

RUDOLF ARHIDUCE (*1858 †1889), fiul lui Frantz-Iosef, moștenitor al tronului Austriei. Era căsătorit cu Ștefania, fiica regelui Leopold al Belgiei. A murit la Meyerling în mod misterios: sinucis, după unele versiuni, asasinat, după altele.

RUDOW WILHELM (*1858 †1897), scriitor german. A trăit în Transilvania; căsătorit cu scriitoarea Lucreția Suciu. A scris despre literatura română: studii asupra poeziei poporane (*Verslehre und Stil der rumänischen Volkslieder*, 1886, *Rumänische Volkslieder*, 1887, *Geschichte des rumänischen Schrifttums*, 1892). A redactat, împreună cu soția sa, revista *Foaie literară* în Oradea (1897).

RUFFIN, însărcinat de afaceri al Franței la Constantinopol pe la 1806, a avut un rol important în desfășurarea evenimentelor de atunci, susținînd pe Turci contra Rușilor.

RÜGEN, insulă a Germaniei în Marea Baltică; 968 km. p. 50.704 loc. Stațiune balneară.

RUGINOASA, com. rur. jud. Fălticeni (fost Suceava). A fost proprietatea familiei Cuza. Aci a fost înmormîntat domnitorul Cuza și pe piatra funerară s'a săpat o poezie a lui Alecsandri.

RUHMKORFF HEINRICH (*1803 †1877), fizician german. A descoperit bobina de inducție.

RUMELIA, numele unei părți din statul Turciei (cum era pînă la 1878) care corespundea întru cîtva cu vechea Tracie și Macedonie. Prin tratatul de la Berlin o parte din ea (R. orientală) a fost declarată provincie autonomă și a rămas așa pînă în 1885, cînd a fost ocupată de Bulgaria. Restul Rumeliei a continuat să facă parte din imperiul turcesc cu numele cam impropriu de R.-Occidentală, formînd trei vilaete: Adrianopole, Salonic și Monastir. După schimbările întîmplate în vremea războiului din 1913 (cu pacea de la București) și ale marelui războiu, din cele trei vilaete: Adrianopol a rămas Turciei, Salonic e al Greciei, Monastir al Iugoslaviei.

RUNC, munte în jud. Bacău;—Muscel;—Buzău.

RUPENI, com. rur. jud. Tîrnava-Mare, plasa Rupeni: 3.127 loc.

RUSĂNEȘTII-DE-JOS, com. rur. jud. Romanați, plasa Oltul-de-Jos; 3.359 loc. După legea 1929, sat circ. com. Băbiciu.

RUSCALA VEGEZZI ☛ VEGEZZI R.

RUSCIUC, oraș în Bulgaria pe Dunăre, în fața Giurgiului; 41.574 loc. Aci e un consulat al României.

RUSCOVA, com. rur. jud. Maramureș, plasa Vișeu; 3.026 loc.

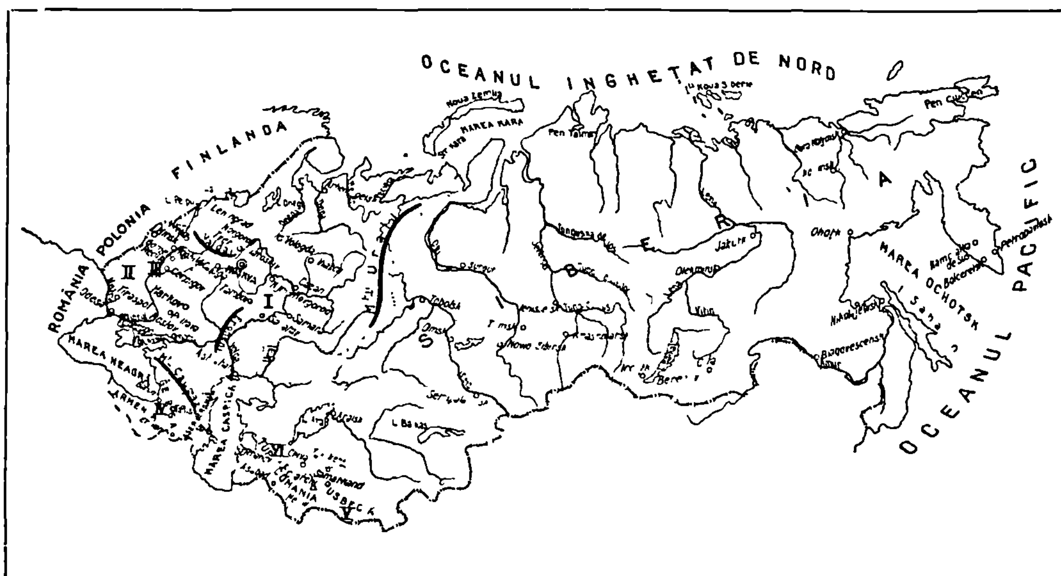
RUSENI, com. rur. jud. Soroca, plasa Tîrnova; 2·164 loc. După legea 1929, sat circ. com. Tîrnova.

RUSEȘTII-NOI, com. rur. jud. Lăpușna, plasa Hîncești; 2.998 loc. După legea 1929, sat circ. com. Văsieni.

RUSET IANCU, ofițer român în vremea Regulamentului Organic, unul din tinerii progresiști cari se adunau în casa lui Cîmpineanu pentru a organiza mișcarea de reformă politică, pe cari i-a descoperit și i-a pedepsit Domnitorul Alexandru Ghica.

RUSIA (S. S. R. SOJUS SOVJETSKICH SOZIALISTICESKICH RESPUBLIK, fr. RUSSIE, ital. RUSSIA. germ. RUSSLAND), stat în Europa și Asia. Este statul cel mai mare din lume. Suprafața totală este 21.909.000 km. p. (4.670.000 în Europa, 17.239.000 în Asia) cu 146.220.000 loc. (114.368.000 în Europa și 31.832.000 în Asia). Densitatea populației în total: 6,7 loc. pe km. p. (în Europa 24 loc., în Asia 1,8).

Rusia europeană se mărginește la N. cu Oceanul Înghețat de Nord, la E. cu Munții Urali, fl. Ural și Marea Caspică, dincolo de cari se întinde Rusia Asiatică, la S. cu Marea Neagră, Marea de Azov și Munții Caucaz, dincolo de cari sînt iarăși cîteva provincii rusești, la V. cu Polonia și România. Afară de Urali și Caucaz, mai sînt prin

Harta Rusiei

RUHR, afluent al Rinului în Vestfalia și Renania. 235 km. lung. În parte navigabil.

RUISDAEL [roisdal] IAKOB (*1630 †1681, pictor olandez.

centrul țării cîteva șiruri de munți, între cari: *Valdai* și *Eghen*. Numeroase cursuri de apă udă pămîntul Rusiei; ele se țin de 4 basinuri: 1. al Oceanului Arctic: *Peciora*, *Mesen*, *Dvina*, *Onega*; 2. al Mării Baltice: *Neva*, *Duna*, *Niemen*; 3. al Mării Negre: *Nistrul*, *Niprul* și *Donul*; 4. al M. Caspice: *Uralul* și *Volga*. Lacuri mai mari: *Ladoga* (și în Finlanda), *Onega*, *Peipus* (și în Estonia), *Ilmen*.

Rusia este o uniune de state, formînd 6 grupe: I. *Republica* **rusească** *socialistă federativă sovietică*, alcătuită din 23 de teritorii, fostele guvernăminte din timpul imperiului cu unele modificări în întindere și în raporturile cu centrul. Aceste teritorii cuprind parte din Rusia europeană și Siberia. Cap. *Moskva*. Orașe principale *Leningrad* (Petrograd), *Arhanghelsk*, *Vologda*, *Novgorod*, *Nijni-Novgorod*, *Iaroslav*, *Viatca*, *Tver*, *Caluga*, *Cazan*, *Mohilev*, *Minsh*, *Tambov*, *Samara*, *Saratov*, *Astrahan*, *Rostov* (în Europa), *Omsk*, *Nowo-Sibirsk*, *Ircuțk*, *Tomsk*, *Cita (Tschita)*, *Iakuțk*, *Nikolajevsk* pe Amur, *Ohoțk*, *Tobolsk*, *Berezov*, *Petropavlovsk* (în Siberia). — II. Republica socialistă sovietică **Ucraina**, cuprinzînd 5 subdiviziuni, între cari și *Republica moldovenească*. Cap. *Harkov*. Orașe principale *Odesa*, *Pultava*, *Cherson*, *Cerniqov*, *Moghilev*, *Tiraspol*.—III. Republica socialistă sovietică a **Rusiei Albe (Bielorosia)** cuprinzînd 11 departamente. Cap. *Minsk*. Orașe principale *Vitebsk*, *Gomel*, *Recița*.— IV. Republica federativă socialistă sovietică a **Transcaucaziei**, compusă din 3 republici: *Armenia* cu 10 cercuri; *Asciberdjan* cu 13 cercuri și 2 state mici autonome; *Georgia* cu 17 cercuri și trei mici state autonome. Cap. *Tiflis*. Orașe principale *Baku*, *Erivan*, *Batum*. — V. Republica socialistă sovietică a **Usbecilor (Usbekistan)**, formată din 6 cercuri și o republică autonomă. Cap. *Samarkand*. Oraș pr. *Tașkent*. — VI. Republica socialistă sovietică **Turcomană (Turkmenistan)**. Cap. *Ciarciui* (*Tschardschui*). Orașe pr. *Asșabad*, *Merw*, *Kranovodsk*. — Statul rus e condus de *comitetul executiv central*, în care congresul general al Sovietelor trimite delegați. Are 597 membri; se împarte în două: sovietul uniunii (451 membri) și al naționalităților (135 membri).

După legendă începutul organizării politice în Rusia s'a început prin sec. IX, cînd Slavii, așezați în diferite grupe printre alte popoare, chemară pe *Varegi* să-i guverneze. După unii istorici, aceștia ar fi fost Scandinavi. Conducătorii acestor Varegi erau trei frați, între cari *Rurik*. Prin sec. X se formează cîteva centre politice: unele la Nord, altele la Sud. Cel din Sud, avînd capitala în Kiew, se desvoltă mai repede, făcu expediții în imperiul bizantin și unul din principii de acolo, *Vladimir* (980—1015) introduse creștinismul (oriental) în acele ținuturi; iar altul (*Iaroslav*) (1016—1054) stabili legături de înrudire cu diferite state din Occident. Pe la 1150 un alt centru (cu capitala *Moscova*) începe a se ridica și în curînd Rusia cu centrul în Kiew decade; dar în sec. XIII Rușii cad sub stăpînirea Mongolilor lui *Gengis-han*. După cîtva timp ei se ridică formînd un nou centru (la Volga) numit *Rusia-Mare* și apoi se reculeg și în jurul Moscovei, sub puternica influență a *Tătarilor*, și la finele sec. XIV *marele principat al Moscovei* dobîndește o adevărată supremație față de celelalte state ce mai existau în Rusia și curînd, slăbind puterea Tătarilor prin diviziuni și lupte pentru tron, devine posibilă concentrarea stăpînirii efective în mîinile lui *Ivan cel Mare* (1462 1503 și apoi în ale lui *Ivan cel Groaznic*, care se încoronează cu solemnitate în 1547, luînd titlul de *țar*. Cu *Boris Godunov* (1598 începe o perioadă nouă în istoria Rusiei, turburată la început, dar mai liniștită de la proclamarea de țar a lui *Mihail Feodorovici* (1613), cu care începe dinastia *Romanovilor*. Astfel ajungem la *Petru* zis *cel Mare* (1689 1725), care introduse cu forța formele de civilizație occidentală și prin luptele sale dobîndi o mare notorietate în Europa. Intrigile, asasinatele și luptele între pretendenți, venirea la tron a unor femei (mai ales cele două *Ecaterine*), cari se dovediră însă pe cît de depravate și crude, pe atît de iscusite în conducerea trebilor politice interne și în relațiile cu streinătatea, toate acestea nu împiedecară mărirea teritorială și ridicarea treptată a puterii Rusiei, care deveni, mai ales în a doua jumătate a sec. XVIII și la începutul sec. XIX unul din factorii principali ai politicei europene. În acea epocă raporturile țărilor române devin din ce în ce mai strînse cu Rusia. Sub cuvînt că dorește a apăra pe creștinii din provinciile Turciei și din statele dependente de ea, Rusia provoacă necontenite războaie, de multe ori ocupă principatele, după pacea de la Adrianopol ocupația ține mai mulți ani (1829—1834); în genere acțiunea Rusiei este tolerată, mai rar acceptată, de statele occidentale. În acea epocă răpește Moldovei Basarabia și devine protectoarea principatelor, pregătindu-și cu abilitate anexarea lor. Numai războiul Crimeei, pornit în 1853 de puterile Occidentului, din pricină că se vedea un mare pericol, reduce întru cîtva marele rol al Rusiei, silită fiind a înapoia o parte din Basarabia și, prin aceasta, gurile Dunării; dar nu trece mult și succesele războiului din 1877—78, de și obținute în parte prin ajutorul armatei românești, îi redau prestigiul pierdut și congresul european de la Berlin nu are forța de a o opri să răpească României (aliate) cele trei județe înapoiate Moldovei în 1856. Domnia împăraților în această vreme a fost în genere absolută, tiranică, ajungînd să reprime orice manifestare de independență politică, fie și teoretică. Desființarea *servajului* (iobăgie) în 1861 de către Alexandru II a fost o măsură care a venit, întru cîtva, în favoarea țăranilor, dar n'a servit la înlăturarea fermenților revoluționari și însuși autorul ei a căzut victima unei bombe a nihiliștilor (1881). Alexandru III (1881—94) și Nicolae II (1894—1917) nu înțeleseră glasul vremii și regimul constituțional nu se putu introduce nici sub domnia lor. Nicolae orientă în mod hotărît politica sa spre o înțelegere cu Franța, — după războiul cu Japonia sfîrșit prin victoria japoneză (1905) — și astfel se amestecă în războiul care începu în 1914 între Austria și Serbia și avea să cuprindă aproape întreaga Europa și părți din alte continente. Acțiunea Rusiei în acest războiu, început cu stăruință și sinceritate, s'a paralizat cu încetul, pare-se, printr'o ocultă influență germană (chiar s'a vorbit de încheierea unei păci separate . Atunci s'a produs o mișcare revoluționară, țarul a fost detronat (1917), s'a proclamat regent marele-duce Mihail, fratele lui Nicolae, și apoi conducerea a fost luată de *Kerenski*, care voia să stabilească un regim parlamentar și să continue războiul. O nouă revoluție dete puterea în mîna comuniștilor extremi (numiți *bolcevici*) conduși de *Lenin* și *Trotzki*. Aceștia au încheiat pace cu puterile centrale (la Brest-Litowsk , au voit să împiedece formarea noilor state baltice, au purtat chiar un războiu cu Polonia și au stabilit în interior un regim zis *sovietic*. Armatele rusești, venite în țara noastră ca aliate, nu ne-au dat ajutor cu bună credință sub regimul țarist, iar sub regimul nou au voit să introducă și la noi organizarea lor și astfel s'a ajuns la lupte serioase în diferite puncte ale Moldovei. După așezarea nouei stări de lucruri după războiu, Rusia sovietică a căutat să introducă ideile ei în diferite state ale Europei, de aceea multe din ele au rupt relațiile diplomatice cu ea. În 1929 a întocmit așa zisul *plan de cinci ani*, prin procedarea numită *dumping*, avînd de scop să producă turburări și dezastre economice oriunde se va putea.

RUSKIN [röskin] **JOHN** (*1819 †1900), critic de artă și estetician englez. Profesor la Cambridge. Trad. rom. puține: *Comori și grădini* (de C. Antoniade, 1914), *Regele rîului de aur* (de N. Batzaria 1925).

RUSO ALEXANDRU (*ca. 1817 †1859), scriitor

român. A studiat în Elveţia şi, pentru ideile ce manifesta după întoarcerea în Moldova, a fost închis de stăpînire la mănăstirea Soveja (1846). A luat parte la mişcarea din Iaşi din Martie 1848, a fost nevoit a trece în Transilvania şi a fost la Blaj în ziua adunării de la 3/15 Maiu. In timpul exilului său a călătorit la Paris şi a fost arestat de Unguri în Transilvania. E cunoscut prin articolele sale de critică (asupra limbii, literaturii, politicei): regretă că prefacerile din vremea aceea au rupt cu trecutul, limba s'a împestriţat cu streinisme, că literatura este hrănită din imitaţii în loc de a se adresa la isvorul poeziei poporane. A scris şi interesante amintiri din copilărie şi alte memorii (Soveja), a lui este şi poema *Cîntarea României* (☛ acest cuv.).

Al. Russo.

RUSS LUDOVIC (*1816 †1888), medic austriac stabilit în Moldova pe la 1840. A fost şi profesor de medicină operatorie la facultatea din Iaşi (1883).

RUSS LUDOVIC L. (*1849 ....), medic român. Doctor din Viena. Profesor de clinică medicală la Universitatea din Iaşi (1887). A fost şi decan (1892—1900). A luat parte la războiul independenţei.

RUSSO DEMOSTENE (*1869), profesor de filologie bizantină la facultatea de litere din Bucureşti (1915), doctor în filozofie. A publicat articole în „Biserica Ortodoxă" (1906 şi urm.), apoi studii despre *elenismul* în România; critica textelor; *texte* de autori emendate ş. a. Membru corespondent al Academiei Române (1919).

RUSSU IOAN (*1816 † 1882), profesor român în Transilvania. A predat la Şcoala pedagogică din Arad.

RUSSU IOAN, canonic mitrop. unită Blaj. A fost profesor în Blaj şi în Sibiu. Candidat de mitropolit în 1901. A publicat predici, diferite cărţi didactice, între cari şi o prelucrare după *istoria antică* a lui Pütz.

RUSU-ŞIRIANU. IOAN (*1864 †1909), ziarist român. A lucrat şi în Bucureşti ca redactor la diferite gazete. Activitatea cea mai importantă a desfăşurat-o în Transilvania, fiind colaborator la ziarele de luptă politică ale Românilor de acolo (*Tribuna*, Sibiu şi Arad). A publicat un volum de *nuvele* (1894) şi un studiu despre *Românii din statul ungar* (1904, Bucureşti).

RUŞAVĂŢ, staţie c. f. jud. Buzău pe linia Buzău—Nehoiaş.

RUŞEŢU, com. rur. jud. Brăila, plasa Călmăţuiu; 3.649 loc. După legea 1929, sat circ. com Ion I. C. Brătianu.

RUŞI, staţie c. f. jud. Hunedoara, între Simeria şi Subcetate (linia Deva—Lupeni).

RUŞII-DE-VEDE ☛ ROŞIORI.

RUTENI, populaţie slavă din Bucovina (mai ales în ţinuturile Coţmani, Zastavna, Vijniţa). Pînă la 1848 ei aveau o situaţie cu totul inferioară şi politică şi numerică. Ei au progresat prin sprijinul acordat de guvernul imperial austriac. La ocuparea Bucovinei (1774) la o populaţie de

Ruteni.

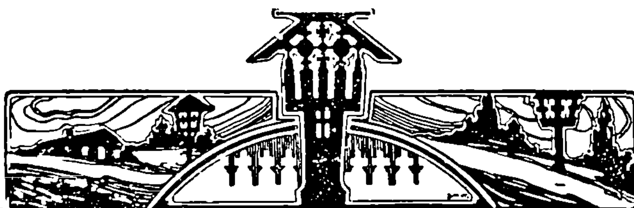
71.750 loc. erau ca. 15.000 Ruteni faţă de ca. 52.700 Români. Această situaţie se schimbă în cursul timpului în defavorul Românilor; astfel în 1880 statistica arată 239.000 Ruteni la 190.000 Români, iar în 1910 la o populaţie de 794.000 loc. erau 273.000 Români la 305.000 Ruteni. Această anormală creştere se explică şi prin imigrări din Galiţia şi prin rutenizarea unora dintre Români.

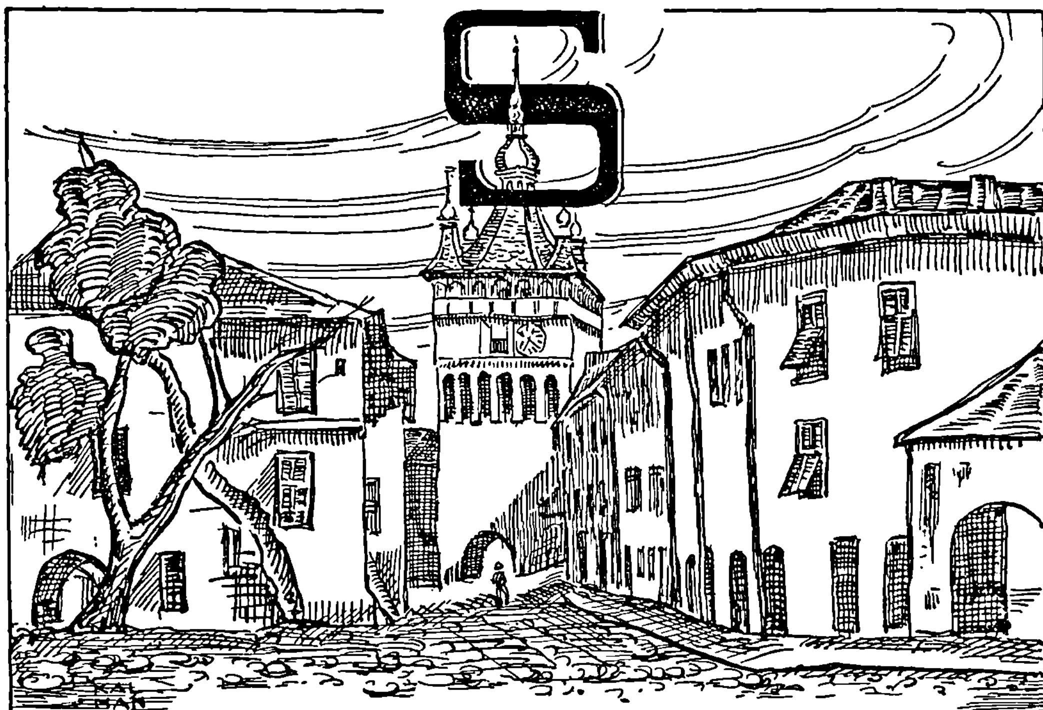
RUXANDA (†1570), doamnă a Moldovei, fiica lui Petru Rareş, soţia lui Alexandru Lăpuşneanul. E înmormîntată la mănăstirea Slatina.

RUY BLAS, piesă de Victor Hugo, 1838. Pentru trad ☛ V. HUGO.

RUYTER [roaiter] MICHIEL (*1607 †1676), amiral olandez. A comandat în 1665 flota ţării sale contra Englezilor şi a învins în 1673 flotele aliate, engleză şi franceză.

RYSWICK [raisvaik], sat în Olanda, unde s'a încheiat pacea din 1697, cu care se sfîrşi războiul coaliţiunii de la Augsburg.

SIGHIŞOARA: TURNUL OROLOGIULUI.

SAAC, fost judeţ (se zicea şi *Secueni*): parte din jud. Prahova; capitala era *Bucov*.

SAARBRÜCKEN, oraş în Germania (Prusia renană) pe rîul Saar; 125.000 loc., unde Francezii repurtară o victorie contra Prusienilor (1870). Teritoriul din prejur în întindere de 1910 km. p. şi 774.000 loc (*Saargebiet*) este pus sub admistraţia Societăţii Naţiunilor pînă la 1935 şi administrat de o comisiune internaţională (☛ *Sarre*).

SABAR, rîu, afluent al Argeşului, format din Ciorogîrla şi Răstoaca (unite lîngă satul Vîrtejul, jud. Ilfov), se varsă în Argeş lîngă com. Izvoarele.

SABASA, pîrău jud. Fălticeni (fost Suceava, azi Baia); se varsă în Bistriţa.

SABATIER [sabatie] **PAUL** (*1854), chimist francez. Profesor la facultatea de ştiinţe din Toulouse; membru al Institutului Franţei, laureat al premiului Nobel. E membru onorar al Academiei Române (1925). S'a ocupat de chimia minerală, de sulfurile alcaline; a stabilit legea termică a cîtorva hidraţi; a studiat cromaţii alcalini, vitesa transformării acidului metafosforic, a descoperit reacţiunile cataletice cari au mare rol în chimia industrială. A participat la conferinţa internaţională de chimie pură şi aplicată din 1925 în Bucureşti.

SABEISM, religie puţin cunoscută şi puţin răspîndită: Coranul vorbeşte de ea. Unii istorici zic că s'a stins prin sec. XI.

SABINI, popor în Italia centrală (prov. Sabina) în antichitate. Romanii le răpiră femeile şi fetele, avură războiu cu ei,se împăcară. Supuşi de Romani la 296 a. Chr.

SACALIN, insulă în marea de Ochoţk (NE. Asiei), 70.338 km. p., aparţine jumătate Rusiei şi jumătate Japoniei (din 1905). Cap. părţii japoneze e *Kuşunkoton*.

SACARNENI (**SAHARNENI**), mănăstire în jud Orheiu aproape de Nistru, întemeie ă în 1776 de călugărul Vartolomeu Ciungu.

SACHER-MASOCH LEOPOLD (*1836 †1895), romancier austriac. Fost profesor la universitatea din Graz şi din Lemberg. Subiectel romanelor sale sînt luate mai ales din lumea evreească din Galiţia. Traduceri s'au publicat prin reviste (Familia ş. a.) şi în broşuri: *Creditorii*, 1910, *Buni şi răi*, 1910, *Fiul iubitei*, 1912 (acestea de Constantinescu-Delabaia), *Hadaska* (de R. Streitmann), *O femee si jumătate* (de Marga Dima).

SACOŞUL-MARE, com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Buziaş; 2.700 loc.

SACOŞUL-TURCESC, staţie c. f. între Chişoda şi Buziaş.

SADACLIA, com. rur. jud. Tighina, plasa Cogîlnic; 2.514 loc. După legea 1929, sat circ. com. Cimişlia.

SADAGURA, com. rur. (tîrg), jud. Cernăuţi, plasa Prutului; 2.700 loc. *Com. urb.* legea 1929. Înfiinţată 1770 de generalul Petru Gartenberg Sadagurski. O aminteşte piesa lui Alecsandri „Iorgu de la Sadagura”. St. c. f. între Suliţa-Nouă şi Cernăuţi.

SADOVA ① com. rur. jud. Dolj, plasa Gîngiova; 3404 loc. Circ. com. cu 9 sate (1929). ¶ ② fostă mănăstire lîngă com. cu acelaşi nume. ¶ ③ staţie c. f. jud. Suceava între Vama şi Pojorîta.

SADOVEANU MIHAIL (*1880), scriitor român. S'a făcut cunoscut prin primele sale volume din 1904 (*Povestiri*, *Şoimii*, roman, *Dureri înnăbuşite*, nuvele), obţinînd un premiu academic după raportul lui T. Maiorescu. Pînă la războiul de întregire a publicat nuvele, romane şi relaţii de călătorie. Viaţa militară a înfăţişat-o în războiu (*Povestiri din războiu*, 1905) şi în cazarmă (*Amintirile căprarului Gheorghiţă*, 1906); viaţa satelor şi a micilor tîrguri moldoveneşti în *Crîşma lui Moş Precu*, 1905, *La noi în Viişoară*, 1907, *Cîntecul amintirii* 1909. Romanele din această epocă au subiecte istorice (*Vremuri de bejenie* 1906, *Neamul Şoimăreştilor* 1915) ori subiecte din viaţa contimporană (*Însemnările lui Nicolae Manea*, 1907, *Duduia Margareta*, 1908, *Floare ofilită*, 1905, *Apa morţilor*, 1911). Relaţii de călătorie şi descrieri de sate, oraşe etc.: *Oameni si locuri*, 1908 (din Moldova), *Priveliști dobrogene*, 1914, *Depărtări*, 1930 (Memoriul lui Cuconu Ilie Leu despre o călătorie la Deva; apoi descrieri din Do-

brogea şi povestiri de vînătoare). După războiu a publicat nuvele cu subiecte din acele vremuri (*Frunze 'n furtună*, 1920; *File sîngerate*, 1917) şi un roman satiric (*Strada Lăpuşneanu*, 1920 , dar şi alte culegeri cu subiecte diferite (*Umiliţii mei prieteni*, 1918; *Umbre*, 1920; *Cocostîrcul albastru*, 1921; *Ţi-aduci aminte*, 1923), cum şi romane cu subiect social (*Oameni din lună*, 1924; *Venea o moară pe Siret*, 1925 sau istoric (*Zodia Cancerului*, 1929 . În 1931 a apărut romanul *Bal'agul*. În seria relaţiilor de călătorie: *Orhei şi Soroca*, 1921; *Olanda* 1928. Povestiri de vînătoare şi pescuit: *Ţara de dincolo de negură*, 1926, *Împărăţia apelor* 1928. În colaborare cu D. *Pătrăşcanu* a dat într'o redacţie modernă cîteva din *Vieţile sfinţilor*. A prelucrat texte vechi populare, unele mai aproape de redacţiile vechi (*Alexandria* , altele cu multă libertate (*Puiul pădurii*, care e Genoveva de Brabant). Cîteva amintiri despre *Anghel*, *Creanga*, *Eminescu*, *Pamfile* l-au atras într'un alt cerc de preocupări. A tradus din *Maupassant*, *Taine* ş. a. Discursul de recepţiune ca membru în Academia Română prezintă o privire critică despre *poezia populară* (1923 . Din scrierile sale cîteva s'au tradus în limbi streine, mai ales în italieneşte. In 1931 a fost ales prezident al Senatului.

SADOWA, sat în Cehoslovacia (Boemia) pe Bistriţa; 200 loc. Aproape de acest sat s'a dat o vestită luptă între Austriaci şi Prusieni (3 Iulie 1866), în care puterea Austriei a fost înfrîntă şi de atunci a început înălţarea Prusiei.

SADU, com. rur. jud. Sibiu, plasa Avrig; 2.350 locuitori. Locul naşterii lui Samuil Micu.

SADYK EFENDI MEHMET, om politic turc. Delegat al ţării sale la încheierea tratatului de la Adrianopol la 14 Septembrie 1829 cu Rusia.

SAFARIK [şafarşic PAUL IOSEF (*1795 †1861 . istoric ceh. A fost bibliotecar în Praga. A scris despre *anticităţile slavone* (1837 şi despre *literaturile sudslavice* (tip. 1864). El considera limba română ca un dialect slavo-român.

SAFO (SAPPHO, SAPHO) sec. VII a. Chr.), poetă greacă, a trăit cîtva timp în insula Lesbos, unde avea o şcoală poetică. Ei i se datoreşte strofa numită *safică* (întrebuinţată şi în latineşte). Viaţa ei e puţin cunoscută, iar din operele ei au rămas prea puţine.

SAGASTA PRAXEDES MADEO (*1827 †1903), om politic spaniol. Ministru şi prezident de consiliu în multe rînduri; şeful partidului liberal; a avut durerea să semneze tratatul din 1898, prin care Spania pierdea coloniile din Antile şi Filipine.

ŞAGHIN ŞTEFAN (*1860), preot şi profesor în Bucovina. Profesor de dogmatică specială la Facultatea teologică din Cernăuţi.

SAGUNT, oraş în Spania antică, la Mediterana, distrus de Anibal la 219 a. Chr. Pe ruinile ei s'a ridicat oraşul *Murviedro*.

SAHARA, imensă regiune din Africa de N., mai mult lipsită de producţiune şi plină de nisipuri (☛ harta). Devenit şi nume comun = pustie.

SAHARNA, măn. de călugări, jud. Orheiu, întem. de la 1776 de un shimonah Vartolomeu pe resturile unui vechiu schit. Are o biserică sfinţită în 1821 şi alta zidită în 1883.

SAIGON, oraş în Cochinchina (Indochina), cap. Indochinei franceze; 83.339 loc., din cari 4.000 Francezi.

SAINTE-AULAIRE [sentoler] LOUIS DE BEAUPOIL DE (*1778 †1854 , diplomat francez. A fost deputat, ministru la Roma (1831 , ambasador la Viena, la Londra (pînă în 1848 , membru al Academiei franceze.

SAINTE-AULAIRE AUGUSTE-FÉLIX DE BEAUPOIL CONTE *1866 , diplomat francez. Şi-a început cariera în 1894, ajungînd la gradul de ambasador; a reprezentat ţara sa în Chili, Brazilia, Austria, România, Spania, Anglia. În Bucureşti a venit în 1916 şi a ramas titular pînă în 1920. Refugiat odată cu guvernul român în Iaşi, a fost în tot timpul un sfătuitor devotat şi un izvor de energie în momentele critice prin cari a trecut ţara; la încheierea armistiţiului, s'a dus în Franţa pentru a reveni îndată ce a fost cu putinţă. Numeroase sînt discursurile şi articolele în cari apăra cu convingere şi tărie dreptatea cauzei româneşti. Cu prilejul sărbătoririi din 1929 a victoriei finale, s'a alcătuit un volum de omagiu pentru acest amic al poporului român (tipărit în 1930), începînd cu o scrisoare a M. S. Reginei Maria şi cuprinzînd articole ale oamenilor politici, scriitori, ş. a.

SAINT CYR [seⁿ sir], sat în Franţa aproape de Versailles; ca. 5000 loc. Aci a fost în sec. XVII o şcoală de fete nobile fondată de d-na de Maintenon. Azi e o şcoală militară.

SAINT-DENIS [seⁿ dni], oraş în Franţa pe Sena (arond. Seine). Aci Enric IV se lepădă de protestantism 'n 1593.

SAINT-EMILION, oraş în Franţa (Gironde); vinuri vestite.

SAINT-ETIENNE, oraş în Franţa (Loire); mari uzine pentru fabricarea armelor.

SAINT-GERMAIN-EN-LAYE, [aⁿ le] oraş în Franţa (aproape de Versailles); 20.000 loc. Aci se încheiă pacea între catolici şi protestanţi (1570) şi pacea între aliaţi şi Austria (10 Sept. 1919).

SAINT-MALO, oraş în Franţa, port la Marea Mînecii, la golful cu acelaşi nume.

SAINT-MARC GIRARDIN FRANÇOIS (*1801 †1873 , literat şi om politic francez. A fost profesor la facultatea de litere din Paris (1834 , membru al Academiei franceze (1844). Opere pr.: *Tableau de la littérature française au XVI siècle* (1828), *Essais de littérature et de morale* (1844), *Cours de littérature dramatique* (1843—1863).

SAINT MIHIEL, oraş în Franţa (Loire); cucerit de Germani în 1914, reluat de Americani, Sept. 1918.

SAINT PIERRE [seⁿ pier], oraş în insula Martinica, distrus de cutremur şi erupţia vulcanului Pelee (1902).

SAINT PIERRE BERNARDIN DE (*1737 †1814), scriitor francez. Autorul romanului *Paul şi Virginia* (1787) trad. rom. de Iancu Buznea (1831), I. Săndulescu (1908 , D. Stăncescu, şi al povestirii *Coliba indiană* (1791), trad. de Leon Asachi (1821), A. Pelimon (1850), I. Mihălcescu (1908), E. Bezdechi.

SAINT QUENTIN [seⁿ canteⁿ], oraş în Franţa pe rîul Somme (Aisne); 37.345 loc. Devastat de Germani în războiul mondial (1914 .

SAINT-SAENS [seⁿ sans] CAMILLE (*1835 †1921), compozitor francez. Profesor de muzică religioasă şi organist la biserica Madeleine din Paris, este autorul multor poeme lirice, cîntece bisericeşti, simfonii şi opere. Op. pr. *Samson şi Dalila* (1877), cîntată pe scena operei noastre, *Etienne Marcel* (1878). Foarte cunoscut este *Dansul macabru*. A publicat şi scrieri de critică muzicală şi de filozofie.

SAINT-SIMON CLAUDE CONTE DE (*1760 †1825), filozof francez. A luat parte la luptele pentru independenţa Statelor-Unite (1779), a călătorit mult, a fost foarte bogat, apoi a sărăcit. Op. pr. *Esquisse d'une nouvelle encyclopédie* (1809-1811), *Histoire de l'homme* (1813 , *L'industrie* (1817). Teoria lui, cunoscută sub numele de „Saint-simonism" susţine că societatea trebue să se organizeze pe baza *asociaţiunii*, să se desfiinţeze proprietatea ereditară şi aceasta să revie unei bănci centrale, care va organiza şi distribui producţiunea, ba chiar să se formeze o nouă religiune. Avu elevi cari luptară vreo 10 ani pentru răspîndirea ideilor lui, dar apoi acestea rămaseră uitate.

SAINTE-BEUVE CHARLES (1804 †1869 , critic francez. A debutat prin poezii şi printr'un roman, dar s'a consacrat criticei şi istoriei literaturii; a făcut cursuri în Lausanne, în Liège şi apoi în patria sa, fiind numit profesor la Şcoala normală superioară (1857 ; la începutul carierei sale a fost fervent susţinător al romantismului; membru al Academiei franceze (1840); a avut şi un rol politic, fiind senator. Opp r. *Port-Royal*, 1840—1860

Causeries de Lundi (cronici din ziare, adunate în 28 de volume, 1849—1861 şi 1801—1866).

SALADIN (*1137 †1193), sultan al Egiptului; a cuprins Siria şi a gonit pe creştini din posesiunile lor, ocupînd Ierusalimul.

SALAMANCA, oraş în Spania; 32.414 loc.; are o Universitate fondată în 1239, o catedrală începută în 1513 şi terminată în 1734.

SALAMINA, insulă în golful Atenei (Grecia antică), unde Temistocle a învins pe Perşi în 480 a. Chr.

SALCEA ① staţie c. f. jud. Teleorman, linia Costeşti—Turnu-Măgurele. ¶ ② com. rur. jud. Mehedinţi, plasa Cîmpul; 3629 loc. După legea 1929, sat circ. com. Gîrla-Mare.

SALIGNY ALFONS (*1853 †1903), chimist român. Doctor din Berlin, a fost directorul primului laborator tehnologic din România, profesor de chimie la Şcoala de poduri şi şosele, director al Monetăriei Statului.

SALIGNY ANGHEL (*1854 †1925), inginer român. A conlucrat la construcţia mai multor linii ferate, a fost director al liniei Bîrlad—Vasluiu; al construcţiei docurilor din Galaţi, al liniei Feteşti—Cernavodă şi al executării podului peste Dunăre; director general al căilor ferate, membru al Academiei Române (1897), ministru de lucrări publice în guvernul prezidat de General Coandă (1918) şi în cel următor prezidat de Ion I. Brătianu (1918). Numele lui s'a dat unei staţii c. f. pe linia Cernavodă—Constanţa.

Ang. Saligny.

SALINE, staţie c. f. jud. Bacău, lîngă Tîrgu-Ocna, linia laterală Adjud—Tîrgu-Ocna—Comăneşti.

SALISBURY [selisbŏri] **MARCHIZ DE** (= **LORD ROBERT CECIL**) (*1830 †1903), om politic englez, adversarul lui Gladstone şi al lui Beaconsfield. Vestit orator, fu ministru al Indiei (1874), ministru de externe (1878), prezident de consiliu (după 1888 în mai multe rînduri) ca reprezentant al partidului conservator.

SALLUSTIU (**CAIUS SALLUSTIUS CRISPUS**) (*86 †34 a. Chr.), istoric latin. A ocupat funcţiuni publice şi a fost amestecat în luptele dintre Clodiu şi Milone; s'a îmbogăţit ca guvernator al Africei (46) şi a dus o viaţă luxoasă, în care timp a scris: *De bello Jugurthino* şi *De Conjuratione Catilinae.* Ambele s'au tradus de Dem. T. Dobrescu (pe la 1875), iar a doua de Al. Zane (1840) şi de D. Priboianu şi N..Besnea (1914),

SALMANASAR I, II, III şi **IV**, regi ai Asiriei între 1280—720 a. Chr.

SALOMEA (†72 p. Chr.), prinţesă evreică, vestită prin faptul că a isbutit să dobîndească de la unchiul său regele Irod, capul Sf. Ioan Botezătorul.

SALONIC ① golf în Marea Egee. ¶ ② oraş în fundul golfului, în Grecia; 144.000 loc.; datează din antichitate: cucerit de Atenieni în războiul peloponezian, a fost reconstruit de Casandru, regele Macedoniei, sub numele de *Tesalonic.* Aci este un consulat român.

SALONTA, com. urb. în jud. Bihor, plasa Salonta; 16.000 loc. **SALONTA-MARE**, staţie c. f., pe linia de la Holod prin Ciumeghiul.

SALSOMAGGIORE, oraş în Italia (prov. Parma), mine de sare şi ape minerale saline şi iodurate; 6.000 loc.

SALVA, com. rur. jud. Năsăud, plasa Năsăud; 2.075 loc. Staţie c. f. linia laterală Beclean—Rodna-Veche.

SALVADOR, republică în America centrală; supraf. 21.070 km. p.; 1.162.000 loc. Cap. *San-Salvador.* Ţară bogată, cu păduri, cu cîmpii în cari se cultivă orezul, trestia de zahăr ş. a. Locuitorii sînt urmaşi ai albilor cuceritori amestecaţi cu indigenii (se numesc *ladinos*).

SALVINI TOMASO (*1829 †1914), artist dramatic italian. Juca rolurile mari din tragediile italiene şi din dramele shakespeariene. A fost în Bucureşti în Martie 1880.

SALZBURG, oraş în Austria; 36.000 loc. A fost în evul mediu capitala unui ducat eclesiastic, devenit apoi o provincie a Austriei.

SAMAIN [sameⁿ] **ALBERT** (*1859 †1900), poet francez. Op. pr. *Au jardin de l'Infante* (1893), *Aux flancs du vase* (1898). Trad. rom. s'a publicat întîiu în „Viaţa nouă" (1908—1911), apoi în „Neamul românesc literar (1911), „Drum drept" (1915), „Viaţa românească" (1921), „Flacăra" (1921) de G. Duma, N. Stănescu, Ion Sîn Giorgiu, P. P. Stănescu, D. Nanu, C. A. Ghica, şi în broşuri: *Xanthis* (de M. Carp, 1924) *Polyphem* (de I. M. Raşcu, 1911).

SAMARCAND, oraş în Turchestanul rusesc; ca. 80.000 loc.; a fost. cap. imperiului lui Tamerlan, al cărui mormînt se găseşte aci în cripta unei moschei.

SAMBRE, rîu în Franţa şi Belgia; pe malul lui a fost victoria Englezilor contra Germanilor (Noembrie 1918).

SAMNIŢI, popor care locuia în Italia antică; au fost supuşi, după mari lupte, de Romani şi încorporaţi în statul lor.

SAMOA, arhipelag în Polinesia; cuprinde 14 insule cu o supraf. de 2.787 km. p. şi cu ca. 37.000 loc.

SAMOS, insulă în Marea Egee, grupul Sporadelor; 475 km. p., 70 000 loc. Aparţine Greciei. Aci a fost guvernator Ioan Ghica între anii 1854—59, pe cînd aparţinea Turciei.

SAMSON (*ca. 1155 †ca. 1117 a. Chr.), personaj biblic. Dăruit de Dumnezeu cu o forţă supranaturală, a scăpat pe Israeliţi de dominaţiunea Filistenilor şi a fost şeful lor (judecător) timp de 20 de ani. Înamorat de Dalila, a destăinuit acesteia secretul forţei (care sta în faptul că-şi păstra părul netuns şi nu bea băuturi fermentate), aceasta, pe cînd dormia, i-a tăiat părul şi astfel Filistenii l-au învins şi l-au luat prizonier. Multe opere plastice (Verdier, Rubens, Van Dick, Veronese, etc.), poetice (Eminescu) şi muzicale (Saint-Saens) sînt inspirate din peripeţiile vieţii lui Samson.

SAMUIL, profet, prăznuit de biserica ortodoxă la 20 August. A fost ultimul judecător al lui Israil, pomenit în Vechiul Testament. El a sfinţit pe Saul, cu care începe şirul regilor.

SAMURCAŞ COSTACHE, boer român, caimacam al Craiovei în 1807.

SAMURCĂŞEŞTI ☞ **CIOROGÎRLA.**

SAN BERNARD, munte între Italia şi Elveţia, loc de trecere foarte frumos la o înălţime de 2.494 m. Are un lac, lîngă care e un vestit schit de călugări fondat în 962 de către Sf. Bernard din Savoia. Călugării aceştia cresc un soiu de cîni mari pe cari îi dresează să caute şi să ajute pe călătorii rătăciţi prin zăpezi. Mai e şi alt munte mai mic zis: *Micul San Bernard.*

SANCHO PANZA [sancîo pansa], al doilea erau al romanului lui Cervantes „Don Quijotte".

SANCTIS FRANCESCO DE (*1818 †1883), om politic italian. Profesor de literatură. De multe ori ministru de instrucţie. Op. pr. *Studii asupra lui Petrarca, Istoria literaturii italiene.*

SANCTIS GAETANO DE, istoric italian. Opera pr. *Istoria Romanilor.* Membru onorar al Academiei Române (1924).

SANCŢIUNE PRAGMATICĂ, nume sub care se înţeleg mai multe acte de împăraţi sau regi pentru a regula o chestiune importantă de stat: 1. *din Franţa* 1269 — se .stabilesc drepturile Bisericii de la Roma pe teritoriul Franţei; 2. *de la Bourges* (Franţa) 1438 — cu acelaşi obiect, a suferit mai multe modificări în cursul timpului; 3. *din Austria* 1713, prin care Carol VI reglează ordinea de succesiune a Habsburgilor în Austria; 4. *din Spania* 1759, — prin care Carol III reglează drepturile de succesiune ale Burbonilor în Spania.

SAND GEORGE, pseudonimul **AURorei DUPIN** (*1804 †1876), romancieră franceză. A debutat

colaborînd cu Jules Sandeau (de la care şi-a luat şi pseudonimul) la un roman (*Rose et Blanche*, 1831), apoi a publicat singură un mare număr de opere cari au făcut-o cunoscută nu numai în patria sa, ci şi în toate statele civilizate ale Europei, unde s'au tradus multe. A avut viaţă agitată, a călătorit cu Alfred de Musset la Veneţia (1834), a terminat prin instalarea unui teatru de păpuşi pentru nepoţii ei, pentru care a scris mai multe scene. Traduceri româneşti numeroase: *Metella* (de D. Moşoi, 1847, de Baronzi, 1853), *Indiana* (de Teulescu, 1847), *Secretarul intim* (de S. Andronic, 1847), *Lavinia* (de D. Moşoi în „Curierul românesc", 1848), *Leone Leoni* (de A. Rahtivanu, 1850), *Mauprat* (de S. Andronic, 1853), *Lelia* (de N. Nenovici, 1853, de T. Roman), *Mont révèche* (de A. Dertman, 1853), *Lacul Dracului* (de G. Baronzi, 1855), *Maeştrii mosaişti* (de M. Romalo, 1873), *Mica Fadetă* (1887), *Valentina* (f. a.).

SANDEAU [sandо] JULES (*1811 †1883), romancier şi autor dramatic francez. A fost ziarist, bibliotecar la palatul St. Cloud (1859), membru al Academiei Franceze (1858). Trad. rom. *Marianna* (de P. Teulescu, 1855).

SAN DOMINGO ☛ HAITI.

SANDFELD-JENSEN Kr., filolog danez. A studiat limba românească şi prin călătorii în ţară. A publicat articole în „Grundriss der romanischen Philologie" şi în „Revue de dialectologie romane", precum şi două lucrări mai mari: *Limba română şi cea albaneză* (1895) şi *Studii româneşti* (1900, vol. I). Membru corespondent al Academiei Române (1911).

SANDU-ALDEA CONSTANTIN (*1874 †1927), agronom şi scriitor român. A fost profesor şi director al Şcoalei superioare de agricultură; membru corespondent al Academiei Române (1919). A publicat lucrări de specialitate: *Scrisori către plugari*, 1901, *Cărticica plugarului*, 1907, *Selecţiunea melodică a cerealelor*, 1907, *Cubajuri agricole*, 1914, *Despre semănături*, 1921, etc. Ca literat a debutat în gruparea de la „Sămănătorul", prin nuvele. Op. pr. *Drum şi popas*, 1904, *In urma plugului*, 1905, *Ape mari*, 1910, *Călugărenii*, 1920 (nuvele) şi *Două neamuri* (roman), 1906. A tradus din *Sudermann*, *P. Loti* şi *Andersen*.

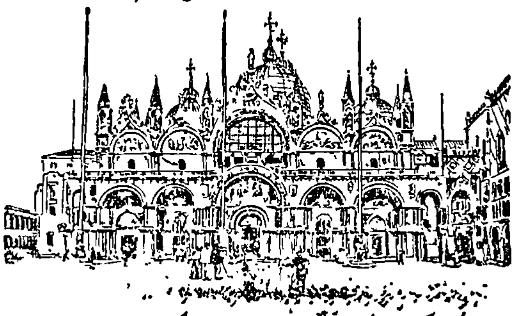
SANDWICH [senduîci], grupă de insule zisă şi HAWAI (☛ acest cuvînt).

SANFIRESCU Z. (*1841 †1905), medic român. Profesor de medicină operatorie la Universitatea din Iaşi (1893). Op. pr. *Legile şi regulamentele sanitare*, 1881; *Manual de obstetrică*, 1883.

SAN FRANCISCO, oraş în Statele-Unite Americane (California), aşezat în golful cu acelaşi nume; 417.000 loc., fondat în 1776; oraş industrial şi port mare.

SANISLĂU, com. rur. jud. Sălaj, plasa Carei; 5.150 loc. Staţie c. f. între Valea-lui-Mihaiu şi Carei-Mari.

SAN LORENZO (Sfîntul Laurenţiu), fluviu în America de Nord., uneşte lacul Ontario cu Oceanul Atlantic; lung. 990 km.

San Marco (Veneţia).

SAN MARCO, biserică vestită în Veneţia ca lucrare de artă şi cu comori artistice; începută în 832, sfîrşită în 1071.

SAN MARINO, republică mică în Italia centrală (muntele Titano şi împrejurimi); 61 km. p., 12.812 loc.

SAN PETERSBURG ☛ PETERSBURG.

SAN REMO, oraş în Italia (prov. Porto-Maurizio); 16.000 loc. Climă excelentă; mulţi vizitatori streini, mai ales în timpul iernei.

SAN SALVADOR, cap. rep. *Salvador*.

SAN STEFANO, sat lîngă Constantinopol. Aci s'a încheiat, la 3 Martie 1878, între Rusia şi Turcia, un tratat de pace, revizuit prin congresul de la Berlin.

SANS-SOUCI [san susi], castel imperial lîngă Postdam (Prusia). De el se leagă povestirea cu expresia devenită celebră: *Sînt judecători la Berlin.*

SANT' ELENA, insulă ☛ SFÎNTA ELENA.

SANTIAGO ① provincie în Chili. ¶ ② oraş, cap. Statului Chili; 333.000 loc. ¶ ③ oraş în Mexic. ¶ ④ oraş în Peru. ¶ ⑤ ~ de Compostella, oraş în Spania; 25.000 loc. ¶ ⑥ oraş în Cuba.

SANTONI, medic francez, venit în Moldova cu misiunea franceză în epoca refacerii armatei noastre şi mort acolo în timpul războiului.

SAPHIR MORITZ (*1793 †1858), scriitor satiric german; a trăit în Viena, Berlin şi München, unde a ocupat şi o funcţiune la teatrul Curţii. Op. pr. *Scrieri diferite* (1832), *Noi scrieri diferite* (1832), *Prostii*, proverbe şi şarje (1837).

SARACCO GIUSEPPE (*1821 †1907), om politic italian, senator, ministru cu Depretis şi Crispi; economist; prezident de consiliu în 1900 cînd fu ucis Umberto.

SARACHINO GHEORGHE zis CRITEANU, medic grec stabilit în Muntenia pe la 1685.

SARAFOLA, com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Periam; 3.574 loc.

SARAGOSA (= span. ZARAGOZA), oraş în Spania, fosta capitală a fostului Stat Aragon; ca. 114.000 loc., are o veche universitate, un pod din sec. XV.

SARAJEVO (şi SERAJEVO), oraş în Iugoslavia (Bosnia); 60.087 loc. Acolo au fost ucişi Franz Ferdinand, moştenitorul tronului Austriei, şi soţia sa în 1914 (28 Iunie st. n.), fapt care, prin complicaţiile ulterioare, a deslănţuit războiul mondial.

SARANDI FROSA (* 1840 . . .), artistă dramatică română. A fost între primele societare ale Teatrului Naţional din Bucureşti, conf. legii din 1877. A creat multe roluri în comediile lui Alecsandri şi în multe piese streine. S'a retras în 1897.

SARASATE PABLO (*1844 †1908), violonist spaniol, cunoscut în Europa şi în America.

SARCEY [sarse] FRANCISC (*1827 †1899), critic francez. A fost profesor în diferite oraşe; ziarist în Paris: 33 de ani a publicat în „Le Temps" articole de critică dramatică (1867—1899), reunite în mai multe volume după moartea lui: *Quarante ans de théatre* (1900—1902). A publicat şi cîteva romane.

SARDANAPAL (grec. SARDANAPALLOS, asir. ASURBANIPAL), person. legendar, rege al Asiriei pe la 836 a. Chr., după care s'a distrus imperiul lui; povestirile antichităţii greceşti îl prezintă ca un suveran foarte bogat şi desfrînat.

SARDICA, fost oraş roman cam în locul unde e astăzi *Sofia* (Bulgaria).

SARDINIA (ital. SARDEGNA), insulă în Marea Mediterană, despărţită de Corsica prin strîmtoarea Bonifacio; aparţine Italiei; 24.100 km.p.; 853.000 loc; capit. *Cagliari*. După ce a fost provincie romană, a fost stăpînită de diferiţi barbari, de Bizantini, de Aragonezi, de Austria, de Savoia (1720), cu care a format regatul Piemontului şi Sardiniei, în jurul căruia s'a pregătit unitatea Italiei.

Sardou.

SARDOU [. . .du] VICTORIEN (*1831 †1908), autor dramatic francez. Avînd o mare uşurinţă şi mult simţ teatral, a avut mare succes cu piesele sale, traduse şi în alte limbi;

membru al Academiei Franceze (1877). Op. pr.: *Nos intimes*, 1861 (trad. rom. „Amicii falşi"), *La famille Benoiton*, 1865; *Rabagas*, 1872, satiră po litică; *Daniel Rochat*, 1880; *Divorçons*, 1880; *Madame Sans-gêne*, 1893; *Patrie*, 1869, cea mai frumoasă din dramele sale; *La Haine*, 1874; *Fedora*, 1882; *La Tosca*, 1887, după care s'a lucrat opera cu acelaşi nume de Puccini. Pe scena Teatrului Naţional s'a jucat cu mai mare succes: *Patrie*, *Nos intimes* şi *Divorçons*.

SARICA, podgorie în jud. Tulcea.

SARICHIOI, com. rur. în jud. Tulcea, plasa Babadag; 3.790 loc. Circ. com. cu 6 sate (1929).

SARIGHIOL-DE-VALE, com. rur. în jud. Tulcea, plasa Tulcea; 2.495 loc. După legea din 1929, sat circ. Sarinasuf.

SARMISEGETHUSA (SARMISAGETHUZA) ① cetatea regală a Dacilor, se afla în ţinutul Haţegului, pe lîngă satul Grădiştea. A devenit, după cucerire, o importantă colonie romană. ¶ ② staţie c. f. între Caransebeş şi Subcetate.

SARRAIL [saraĭ] MAURICE (†1929), general francez. A comandat, în cursul marelui războiu, frontul aliaţilor la Salonic.

SARRE (germ. SAAR), rîu în Franţa şi Prusia, lung. 235 km., se varsă în Moselle. In basinul acestui rîu pe teritoriul german se află importante mine de cărbuni. Prin tratatul de la Versailles aceste mine au fost cedate Franţei, ca compensaţie pentru minele de cărbuni din Nordul Franţei distruse de Germani. Administraţia acestui teritoriu a trecut în seama Societăţii Naţiunilor pe timp de 15 ani (din 1920), iar după expirarea acestui termen, populaţia lui va decide prin vot cărei suveranităţi voeşte să aparţină.

SARREGUEMINES, oraş în Franţa, pe rîul Sarre; 14.000 loc.; are fabrici de porţelanuri, de săpun, de fierărie, etc.

SARSÎNLAR, com. rur. în jud. Durostor, la 18 km. de Turtucaia. În apropiere a fost în timpul marelui războiu, în ziua de 5 Septembrie 1916, o luptă între trupele noastre şi cele germano-bulgare, terminată cu înfrîngerea noastră.

SARTO ANDREA DEL (*1488 †1539), pictor italian. A lucrat fresce în diferite biserici; a fost chemat şi în Franţa de către Francisc I.

SASANIZI, dinastie regală care a domnit în Persia de la 226 pînă la 651.

SASCA MONTANĂ, com. rur. în jud. Caraş, plasa Răcăjdia; 2.000 loc.

SASCHIZ, com. rur. jud. Tîrnava-Mare, plasa Daneş lîngă Sighişoara, are biserică-cetate şi cetăţuie pe vîrf de deal.

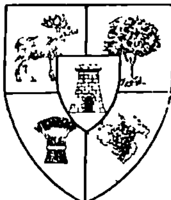
SASCUT, com. rur. jud. Putna, plasa cu acelaşi nume. Staţie c. f. lîngă Adjud.

SASUL IANCU ☞ IANCU SASUL.

SAŞI, colonişti germani chemaţi în Transilvania de către regi unguri (Andreiu II ş. a.) prin sec. XII, XIII şi urm. Ei au fost grăniceri şi au organizat sate şi oraşe în părţile în cari erau aşezaţi. Centrele lor principale sînt jud.: Sibiu, Braşov, Tîrnavele, Bistriţa.

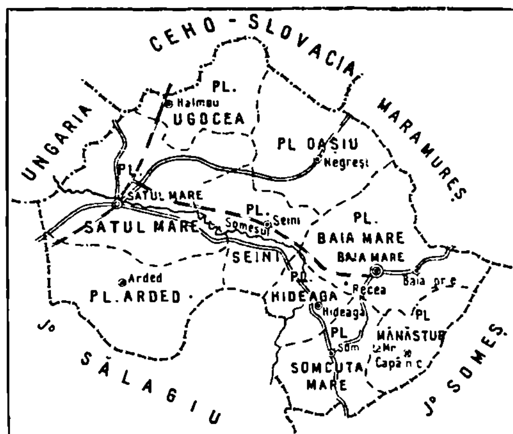
SATCHINEZ, com. rur. în jud. Timiş-Torontal, plasa Vinga; 2.776 loc.

SATHAS CONSTANTIN (*1842 †1914), istoric grec. Op. pr. *Documents inédits relatifs à l'histoire de la Grèce au moyen-âge* (8 volume tip. Paris) şi *Bibliotheca graeca medii aevi*. Acestea şi alte lucrări ale lui ne interesează de aproape pentru epoca influenţei greceşti asupra culturii noastre.

Stema judeţului Satu-Mare.

SATULUNG ① com. rur. în jud. Braşov, plasa Săcele; 5.991 loc. ¶ ② staţie c. f. în jud. SatuMare, între Jibou şi Baia-Mare.

SATU-MARE, jud. în Crişana; cap. *Satu Mare*; 4.902 km. p., 368.694 loc. (1923); are 9 plăşi, 2 com. urb. şi 207 com. rur. (1925); ţine de circ. Curţii-de-Apel din Oradea; are 18 şcoale primare urbane şi 329 şcoale primare rurale (1929); are 16 cooperative de aprovizionare şi desfacere cu cap. 890.217 lei şi 4 coop. p. exploatare de păduri cu cap. 550.425 lei (1925); *bisericile* ţin de eparhia greco-catolică şi de cea ortodoxă din Cluj.

Harta jud. Satu-Mare.

SATU-MARE, com. urb., cap. jud. *Satu-Mare*. Staţie c. f.; 65.000 loc. Are şcoală normală, liceu de fete şi de băeţi, şcoală profesională de fete, şcoala comercială superioară şi inferioară, şcoală de meserii.

SATU-NOU ① com. rur. jud. Arad. plasa Chişineu; 2.215 loc. ¶ ② com. rur. jud. CetateaAlbă, plasa Sărata; 2.378 loc. După legea 1929, sat circ. com. Sărata. ¶ ③ com. rur. jud. Ismail, plasa Reni; 2.703 loc. După legea 1929, sat circ. comunală Taşbunar.

SATURN (grec. CRONOS), după mitologia greco-romană, era zeul timpului. Legenda spune că a mîncat mulţi din copiii săi; alţii au scăpat: între aceştia Zevs. Ca divinitate italică era zeul semănăturilor şi în amintirea lui se făceau serbările zise *saturnale* (lat. *saturnalia*). In timpul acestora, nu se ţinea în seamă deosebirea de rang social.

Saturn.

SAUL (*ca. 1115 †ca. 1055 a. Chr.,) primul rege al Israeliţilor, care i-a scăpat de Ammoniţi, Moabiţi, Sirieni, Filisteni, ş. a. A domnit 40 de ani şi s'a sinucis. Deşi a avut 7 fii, urmaşul său a fost David, desemnat de Dumnezeu prin profetul Samuel.

SAUL GHEORGHE, medic grec stabilit în Bucureşti pe la 1764, a trecut apoi la Iaşi (1776), a fost cîtva timp agent al domnitorului Costache Moruzi la Poartă, apoi a trăit în Sibiu şi mai mult în Bucureşti. Vorbeşte despre el Şincai în „Cronica "sa.

SAUNA ① baltă în jud. Tulcea. ¶ ② mănăstire de călugări în jud. Tulcea.

SAUSSURE [sosür] HORACE DE (*1740 †1799), fizician şi geolog elveţian. A fost profesor la Academia din Geneva; a cercetat munţii patriei sale, urcîndu-se pînă la vîrful Mont-Blanc; a studiat gheţarii, a descoperit diferite minerale, a inventat diferite instrumente (ca higrometrul, care-i poartă numele, dinamometrul, cianometrul, electrometrul, anemometrul). Op. pr. *Călătorie în Alpi* (1779—1796).

SAUTERNES [sotern], oraş în Franţa; renumite vinuri albe.

SAVA, rîu în Iugoslavia, afluent al Dunării

pe dreapta. Se varsă în Dunăre lîngă Belgrad; lung. 712 km.

SAVA CEL SFINȚIT (*439 †532), prăznuit de biserica ortodoxă la 5 Decembrie. Născut în Capadocia din părinți bogați, a renunțat la avere și, deși n'avea 18 ani, s'a retras într'o mănăstire. Mai tîrziu, a trăit cîtva timp în pustiu. Descoperit de credincioși, a fost nevoit a face acolo o lavră (mică mănăstire) și el deveni stareț. Fiind foarte sever, călugării se revoltară, el se retrase în pustiu. Găsit și aici, se formă o nouă lavră. El a călătorit și la Constantinopol de două ori ca să intervie la împărat pentru pacea bisericii. Mănăstirile din Orient țin rînduelile fixate de el.

SAVA STRATILAT, prăznuit de biserica ortodoxă la 24 Aprilie. A fost general roman pe timpul lui Aurelian. Denunțat că e creștin, a mărturisit și a pierit ca martir.

SAVA (BIMBAȘA) ☛ BIMBAȘA-SAVA.

SAVA BRANCOVICI ☛ BRANCOVICI.

SAVARY JEAN RENÉ (*1774† 1833), general francez. Ministru al Poliției (1809—1814), guvernator al Algeriei, 1831—33. Devotat lui Napoleon, a dobîndit titlul de duce de Rovigo.

SAVIGNY FREDERIC CAROL (*1779 †1861), jurist german. Profesor la Marburg, Landshut, Berlin, a fost unul din întemeietorii științei moderne a dreptului în Germania. Mihail Kogălniceanu i-a fost elev la Berlin și vorbește cu venerație despre el. Op. pr. *Geschichte des Römischen Rechts im Mittelalter* (1815—1852).

SAVIN EGIPTEANUL, martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 16 Martie. A fost martirizat pe timpul lui Dioclețian și a pierit după groaznice chinuri.

SAVOIA (fr. SAVOIE), regiune cuprinsă între lacul Leman, munții Alpi și fluviul Ron. Alipită Franței în 1792, a fost separată în 1815 și a revenit în 1860.

SAVONAROLA GEROLAMO (*1452 †1498), călugăr italian, A fost dictatorul Florenței după ce aceasta a fost învinsă de Francezi și după ce Petru de Medicis fu gonit. Dînd o constituție nouă, cu măsuri aspre contra luxului, stîrni opoziția unei părți din populație și, după retragerea Francezilor, văzu scăzîndu-i popularitatea, fu părăsit de toți, fu excomunicat de papa și muri ars pe rug.

SAX ALTENBURG (HERZOGTUM SACHSEN-ALTENBURG), ducat din Germania, 1.324 km. p., 216.000 loc. Cap. *Altenburg*.

SAX-COBURG-GOTA (HERZOGTUM SACHSEN KOBURG-GOTHA), ducat din Germania; 1.977 km. p., 257.000 loc. Cap. *Gotha*.

SAX MEININGEN (HERZOGTUM SACHSEN-MEININGEN), ducat din Germania; 2.468 km. p., 278.000 loc. Cap. *Meiningen*.

SAX WEIMAR (GROSSHERZOGTUM SACHSEN-WEIMAR-EISENACH), mare ducat din Germania; 3.617 km. p., 417.000 loc. Cap. *Weimar*.

SAXA-COBURG FREDERIC DUCE DE (*1737 †1815), general austriac. A comandat în războiul contra Turcilor (în alianță cu Rusia) și a intrat în București în 1790 împreună cu Suvarof. Soldații lui au fost numiți de Romîni: *Nemții cu coadă* (fiindcă aveau peruci). A luat parte apoi la războiul contra Franței (1793—94).

SAXONIA (SACHSEN), stat din Germania, odinioară regat; 14.993 km. p.; 4.980.000 loc. Cap. *Dresda*; orașe pr. *Leipzig*, *Chemnitz*, *Zwickau*.

SAY [se] JEAN BAPTISTE (*1767†1832), economist francez, profesor la Collège de France. Op. pr. *Economie politique* (1803), *Cathèchisme de l'economie politique* (1815), *Lettres a Malthus* (1820).

SAZONOV SERGEI DIMITRIEVICI (*1860 †1927), om politic rus. A fost ambasador, ministru de externe în timpul războiului mondial, cînd a avut un rol foarte important în desfășurarea războiului. După unele documente se vede că n'a primit cu bunăvoință participarea României în război și a fost lipsit de sinceritate în raporturile față de ea. S'a expatriat la începutul revoluției, a reprezentat guvernul lui Denikin la Paris. A murit la Nisa.

SĂBĂOANI, com. rur. jud. Roman, plasa Vasile Alecsandri; 3.764 loc. Circ. com. cu 10 sate (1929).

SĂCĂLAZ, com. rur. jud. Timiș-Torontal, plasa Chișoda; 3.965 loc. Stație c. f. lîngă Timișoara.

SĂCĂRÎMB, com. rur. jud. Hunedoara; 790 loc. Mine de aur și argint.

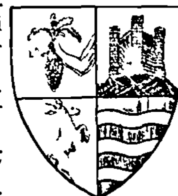
☛ **SĂCĂȘIANI**, stație c. f. jud. Sălaj între Careii-Mari și Sărmășag.

SĂCEL ① stațiune balneară în jud. Gorj, plasa Cărbunești. ¶ ② com. rur. jud. Maramureș, plasa Iza; 3.696 loc. Petrol.

SĂCUENI ① com. rur. jud. Bihor, plasa Săcueni; 5.142 loc. Stație c. f. pe linia care duce de la Oradea la Careii-Mari prin Episcopia Bihorului. ② fost județ în Muntenia ☛ Saac.

SĂCUI (ung. SZÉKELYEK, germ. SZEKLER), popor din Transilvania, după unii resturi ale Hunilor, după alții o ramură a Ungurilor amestecați cu alte neamuri. Mai probabil colonii ale Ungurilor trimise de regii lor prin sec. XI în valea Mureșului, a Tîrnavelor, pentru a apăra acele părți de invaziunile Pecenegilor și Cumanilor. Ei locuesc în jud. Trei-Scaune, Ciuc, Odorheiu și parte din Mureș. Avînd o sumă de privilegii din partea regilor unguri, au desnaționalizat în cursul timpului mulți Romîni.

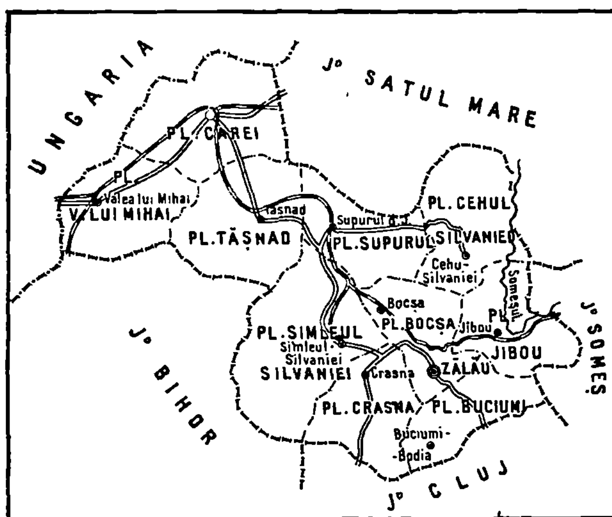
SĂHĂSTRIA, schit jud. Botoșani; are biserică zidită de Arhiereul Chesarie Sinadon și alții în 1857, și alta zidită de Arhimandritul Rafail în 1842.

Stema jud. Sălaj.

SĂLACEA (SÁLÁCEA), com. rur. jud. Sălaj, plasa Valea-lui-Mihaiu. 3.600 loc.

SĂLAJ, jud. în Crișana; cap. *Zalău*; 3.815 km. p., 241.037 loc. (1923); are 10 plăși, 3 com. urb. și 267 com. rur. (1926); face parte din circ. Curții-de-apel din Oradea; are 3 școale primare urbane și 277 școale primare rurale (1929); 8 cooperative de aprovizionare și desfacere cu cap. 329.968 lei (1925). Bisericile ortodoxe și unite țin de respectivele episcopii din Oradea.

Harta jud. Sălaj (legea 1925).

SĂLARD (SALARD), com. rur. jud. Bihor, plasa Sălard; 2.600 loc. Stație c. f. între Gheorgheni și Reghin.

SĂLĂTRUC, munte jud. Muscel.

SĂLĂUȘ, munte în Carpați în Cehoslovacia la hotarul de N. V. al Transilvaniei.

SĂLCIILE, com. rur. jud. Prahova, plasa Drăgănești; 2.600 loc. După legea 1929, sat circ. com. Ciorani.

SĂLCIUA-DE-JOS, stație c. f. jud. Turda, pe linia îngustă Turda—Abrud.

SĂLCIUA-DE-SUS, com. rur. jud. Alba. Mine de fier.

SĂLCUȚA ① com. rur. jud. Tighina, plasa Sturzeni; 3.241 loc. După legea 1929, sat circ. com. Taraclia. ¶ ② stație c. f. jud. Dolj, linia Craiova—Calafat.

SĂLIȘTE, com. rur. jud. Sibiu, plasa Săliște; 4.200 loc. Stație c. f. linia laterală Sibiu—Alba-Iulia. Are gimnaziu, 2 șc. comerciale și 1 șc. de menaj (1929).

SĂLIȘTEA-DE-SUS, com. rur. jud. Maramureș, plasa Iza; 3.366 loc.

SĂNĂTĂUCA, sat în jud. Soroca, plasa Văscăuți; 2.289 loc.

SĂPÎNȚA, com. rur. jud. Maramureș, plasa Cîmpulung-la-Tisa; 3.548 loc.

SĂPTĂMÎNA, revistă politică sub conducerea lui *G. Panu*, București 1901—1910.

SĂRATA ① stație balneară jud. Bacău. ¶ ② com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Sărata; 2.393 loc. Circ. com. cu 6 sate (1929). Stație c. f. între Basarabeasca și Cetatea-Albă. ¶ ③ rîu în jud. Cetatea-Albă; se varsă în lacul Cunduc.

SĂRATA-MONTEORU ① stațiune baln. jud. Buzău. ¶ ② **S.-GALBENĂ**, com. rur. în jud. Lăpușna, plasa Hîncești; 3.553 loc. După legea 1929, sat circ. com. Hîncești.

SĂRĂRIA, com. rur. în jud. Cetatea-Albă, plasa Tusla; 4.928 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Divizia.

SĂRĂȚEANU CONSTANTIN († 1903), fost procuror general al Curții de Casație.

SĂRĂȚEANU CONSTANTIN (* 1862), fost consilier la Curtea de Casație, fost ministru de interne (1918), fost regent (1929—1930).

SĂRĂȚEL (sau **SEREȚEL**), stație c. f. jud. Năsăud între Mihaiu-Viteazul și Bistrița.

SĂRĂȚICA, com. rur. jud. Tighina, plasa Sturzeni; 2.018 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Manzîr.

SĂRINDAR, numele unei foste biserici din București (Calea Victoriei în fața Cercului Militar), zidită de Mateiu Basarab în 1652, pe ruinele alteia mai vechi. Era a 40-a (de aci numele, după o vorbă grecească), adică ultima din seria celor 40 ce făgăduise că va clădi în timpul domniei sale în diferite părți ale țării. S'a dărîmat în 1896.

SĂRINDARUL-DE-JOS, sat în jud. Ilfov, plasa Fierbinți; 2.386 loc. După legea din 1929, sat circ. com. Dridu.

SĂRMAȘ, com. rur. jud. Mureș, plasa Toplița; 2.800 loc. Stație c. f. linia Ludoș-de-Mureș—Bistrița.

SĂRMĂȘAG, stație c. f. jud. Sălaj pe linia Careii-Mari și Zalău.

SĂRMĂȘEL, com. rur. jud. Cluj. Gaz metan. Stație c. f. pe linia Ludoș-de-Mureș—Bistrița.

SĂRULEȘTI, stație c. f. jud. Ilfov, linia București—Constanța între Brănești și Lehliu.

SĂSENI, fostă mănăstire în jud. Buzău, com. Gura-Nișcovului. Rezidită de episcopul Chesarie în 1835.

SĂTMAR în loc de **SATU-MARE** (☛ acest cuv.). E o formă mai veche, probabil formată de Unguri în terminologia administrativă. Eminescu i-a dat valoare întrebuințînd-o: „Din *Sătmar* pînă'n Săcele...".

SĂULESCU GEORGE (*1799 † . . . .), profesor și publicist român. A trăit în Iași, a publicat cărți didactice (*Abecedar*, 1832 și urm., *Gramatică*, 1833), poezii în *Albina românească* (1842 și urm.), fabule (1837) și diferite articole istorice și filologice. Se socotește că el este autorul mistificării cu Cronica lui Huru. (☛ acest cuv.).

SĂULESCU MIHAIL (*1888 †1916), poet român. A publicat, începînd din 1909, poezii în diferite reviste („Sămănătorul", „Ramuri", „Flacăra", „Luceafărul" ș. a.) și un volum intitulat *Viața*. Mai are și o dramă *Săptămîna luminată*. A murit în războiu în primele lupte de la Predeal. Acolo i s'a ridicat în 1930 un monument.

SĂULESCU MIHAIL ☛ SEULESCU.

SĂVENI ① com. urb. în jud. Dorohoiu, plasa Bașeu; 3.800 loc. După legea 1929, circ. com. cu 3 sate. ¶ ② com. rur. jud. Ialomița, plasa Țăndărei; 2.623 loc. După legea 1929, sat circ. com. Țăndărei. Aci au fost internați ostaticii români sub ocupațiunea germană.

SĂVÎRȘIN, stație c. f .jud. Arad, între Deva și Radna.

SBIERA IOAN G. (*1836 †1916), istoric român. Profesor de limba română la liceul din Cernăuți, apoi la Universitatea înființată în 1875, membru al Academiei Române (1866); a urmat în parte ideile filologice ale lui Aron Pumnu. A publicat monografii despre cîțiva scriitori (*Grigore Ureche*, 1884, *Aron Pumnu*, 1889), cercetări asupra istoriei noastre (*Originea Românilor*, 1878, *Traiul Românilor înainte de fundarea staturilor naționale*, 1890, *O pagină din istoria Bucovinei*, 1899, *Contribuire pentru o istorie socială*, 1906), asupra literaturii (*Mișcări culturale și literare*, 1897), și asupra folklorului (*Ler Doamne*, 1865. *Povești populare*, 1886, *Colinde, cîntece de stea*, 1888). O lucrare de mare interes este publicarea — cu studii și note—a *Codicelui Voronețean*, 1885.

I. Sbiera.

SBURĂTORUL, poezie de Heliade Rădulescu, publicată întîiu în „Curier de ambe sexe" Periodul IV.

SCALA, teatru în Milano, construit în 1776—1778; socotit ca avînd una din cele mai bune trupe de operă din Europa .

SCALIGER IULIUS CESAR (*1484 †1558), filolog și medic italian. A publicat un pamflet *Contra lui Erasm* (1528), *comentarii asupra operei lui Hipocrat* (1538), o *Poetică* ș. a.

SCANDERBEG GEORGE (*1414 †1464), patriot albanez, care, deși crescut la curtea Sultanilor și deși îmbrățișase islamismul, se revoltă contra Turcilor și purtă lupte timp de peste douăzeci de ani, aliindu-se cu Regele Ungariei și cu Ioan Huniade, voevodul Transilvaniei. Amintirea lui este venerată de Albanezi, cari îl numesc de obiceiu *George Castriota*.

SCANDINAVIA, numele dat marii peninsule de la N. Europei, care cuprinde Suedia și Norvegia.

SCARRON PAUL (*1610 †1660), poet satiric francez. Op. pr. *Roman comique*.

Scanderbeg.

SCAVINSCHI DANIIL († ca. 1830), scriitor român. Era farmacist. A publicat versuri și traducerea comediei „Democrit" de Regnard. C. Negruzzi l-a făcut cunoscut prin scrisoarea în care-i povestește viața.

SCĂENI, stație c. f. jud. Prahova, linia Ploești-Văleni.

SCĂENII-DE-SUS, sat în jud. Soroca, plasa Tîrnova; 2.881 loc.

SCĂRIȘOARA ① com. rur. jud. Romanați, plasa Oltul-de-jos; 2.079 loc. După legea 1929, sat circ. com. Babiciu. ¶ ② com. rur. jud. Turda, plasa Cîmpeni; 2.010 loc.

SCĂRIȘOREANU CONSTANTIN (*1869), general român. S'a distins în luptele de la Topraisar și Amzacea (19 Octombrie 1916), în luptele de pe Neajlov (Noembrie 1916) și la Mărășești. Numele lui s'a dat unei comune din jud. Constanța, care cuprinde 3 sate (Amzacea, Scărișoreanu și Maior Chiriacescu).

SCEPTICI, filozofi greci, cari profesau doctrina îndoelii, formulată întîiu de Pyrrhon.

SCEVOLA MUCIUS, erou roman legendar (sec. VI a. Chr.). Pe cînd patria sa era în războiu cu Etruscii, el pătrunse în tabăra inimică şi cercă să ucidă pe regele Porsena, dar, nereuşind şi fiind prins, îşi arse mîna dreaptă, spunînd că sînt alţii sute de tineri în Roma gata să facă acelaşi lucru. Legenda spune că Porsena a părăsit asediul cetăţii.

SCHAFFHAUSEN [şaf...] (fr. SCHAFFHOUSE), oraş în Elveţia, pe Rin; 18.500 loc. Are o catedrală de la 1104, un turn din 1564. In apropiere este o vestită cascadă a Rinului. Alecsandri a descris-o în poezia sa „Căderea Rinului".

SCHAUMBURG-LIPPE, [şaŭ...] principat în Germania supr. 340 km. p., ca. 48.000 loc. Cap. *Buckeburg*. În 1929 s'a alipit la Prusia.

SCHEELE CARL (*1742 †1786), chimist suedez, descoperi *clorul*, *manganezul*, *glicerina*, *acidul arsenios*.

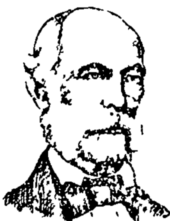
SCHELER MAX [şe...] (*1874 †1928), filozof german. A fost profesor în Colonia pînă în 1918. Op. pr. *Jurnalismul în etică*, *Eternul în om*.

SCHELETTI GEORGE (*1837 †1887), compozitor român. Profesor la Conservatorul din Iaşi; a compus muzica pentru multe poezii.

SCHELETTI NICOLAE (*1836 †1872), ofiţer român. A înaintat pînă la gradul de colonel (1869). Colaborator la *Convorbiri literare*: trad. *Faust* şi *Werther* de Goethe, şi diferite poezii de Schiller, Goethe şi Heine.

SCHELLING [şe...] FRIEDRICH (*1757 †1854), filozof german. A fost profesor la Iena (1795), la Würzburg (1803), la Erlangen (1820), la München (1827). El începe prin stabilirea principiului că eul este singura realitate şi că obiectul filozofiei este a stabili cum eul se opune lumii; mai tîrziu îşi transformă teoria într'un idealism obiectiv. Op. pr. *Filozofia naturii*, 1797; *Filozofia şi Religia*, 1804; *Expunerea sistemului*, 1801.

SCHEWITZ [şeviţ] ANTONIU (1815 †1879), profesor sas din Transilvania, trecut în Muntenia pe la 1840 ca profesor în familii boereşti. În 1847 a deschis în Bucureşti un pensionat particular autorizat de Eforia Şcoalelor, împreună cu Raoul de Pontbriant. De la 1850 a rămas singur şi l-a condus pînă în 1875, cînd s'a asociat cu FLORENTIN THIERRIN (*1849† 1907), originar din Elveţia, venit ca profesor în 1872, şi institutul s'a numit *Schewitz Thierrin*. Noul director l-a condus pînă la moarte, iar după aceea a luat conducerea fiul său *Gabriel Thierrin*, care-l conduce în prezent (la început cu colaborarea lui G. Longinescu). Institutul a avut la început numai cursul primar; mai tîrziu s'au deschis şi trei, apoi patru clase gimnaziale. În primele timpuri ale existenţei lui a împlinit un gol în învăţămîntul nostru, fiind şcoale puţine, şi a atras chiar elevi din ţările vecine. Se dădea mare atenţie educaţiei şi limba de predare era franceza, apoi franceza şi germana, mai tîrziu, fireşte, s'au făcut cursurile în româneşte, dar limbile streine au fost cultivate cu stăruinţă.

Schewitz.

SCHILLER [şiler] FRIEDRICH DE (*1759†1805), poet german. După o tinereţe petrecută în serviciul ducelui de Würtemberg ca medic de regiment, fuge din acest stat şi rătăceşte prin diferite oraşe germane, scriind piese cu caracter revoluţionar şi cu fond filozofic profund (*Hoţii*, 1781; *Fiesco*, 1783; *Intrigă şi amor*, 1784) şi poezii lirice mai puţin reuşite. Mai tîrziu e numit profesor la Universitatea din Iena, se căsătoreşte, se ocupă cu istoria şi intră în legături de amiciţie cu cei mai însemnaţi scriitori ai epocei, între cari Goethe, cu care rămîne legat pînă la moarte. Aceste împrejurări îi dau o nouă putere de muncă şi-l fac să lucreze mult, să publice opere de valoare şi să-şi învingă efectele boalei de piept care, totuşi, îl doborî înainte de timp. In această epocă scrise mai multe drame istorice, poezii epice mai lungi şi vestitele lui *balade*. Operele lui sînt numeroase şi de mare valoare. El şi cu Goethe sînt şi astăzi socotiţi cei mai însemnaţi poeţi ai Germaniei. Amintirea lui s'a conservat cu putere şi, în 1859, s'au făcut în diferite ţări europene serbări pentru centenarul naşterii sale. La noi asemenea a fost un festival şi cu acel prilej a scris Heliade Rădulescu cunoscuta sa poezie *La Schiller*. Trad. româneşti foarte numeroase: *a)* piese de teatru: *Wilhelm Tell* (de B. Marian, 1908, de St. O. Iosif, 1913), *Hoţii* (de I. Negruzzi, 1871, de V. Ghiull, 1908), *Cornetul* (de M. Vitlimescu, 1839), *Conjuraţia lui Fiesco* (de I. Negruzzi, 1871, de V. Ghiull), *Fecioara din Orleans* (de S. Grossmann, 1878, de Maria Cunţan, 1909), *Intrigă si amor* (de I. Negruzzi, 1871, de V. Ghiull, 1910), *Don Carlos* (de M. Locher, 1888, de V. Ghiull, 1908, de G. Coşbuc, 1910), *Maria Stuart* (de I. Negruzzi, 1887), *Zestrea Suzetei* (de A. Pelimon, 1872), *Parasitul* (de Winterhalder, 1859), *Moartea lui Wallenstein* (de E. M., 1864), *Omagiul artelor* (de N. Quintescu, 1882), *Nepotul ca unchiu* (de Petra Petrescu, 1880). *b)* Poezii epice şi lirice prin diferite reviste: *Cîntecul clopotului* (de A. Stern, 1869, de S. Vîrgolici, 1872, de Rucăreanu, 1872, de A. Pelimon, 1872, de Toma Iorgu, 1909), *Impărţirea pămîntului* (de I. Many, 1846, de G. M., 1858, de P., 1872, de Al. Radu, 1882, de D. G. Iamandi, 1899), *Cavalerul Toggenburg* (de Heliade, 1868, de D. G. Iamandi, 1899), *Vînătorul Alpilor* (de Z., 1839, de A. Mureşianu, 1851, de V. Tempeanu, 1912), *Vrednicia femeilor* (de Velia, 1845, de S. Vîrgolici, 1872, de Toma Iorgu, 1909), *Pruncucigaşa* (de Scheletti, 1868, de T. M. Stoenescu, 1883), *Speranţa* (de Velia, 1845, de S. Vîrgolici, 1872, de F. C., 1888), *Inelul lui Policrat* (de D. Onciul, 1876, de Gh. Adamescu, 1898), *Mînuşa* (de M. Eminescu), *Florile* (de A. Petrinu, 1875, de T Stoenescu, 1881), *Copilul la izvor* (de ?, 1838, de N. Schelitti, 1869, de I. Negruzzi). *c)* alte scrieri: *Istoria războiului de 30 de ani* (de G. de Lenş, 1875).

Schiller.

SCHINA CONSTANTIN (*1838 †1913), jurist român. A fost prim-prezident al Curţii de Casaţie.

SCHINA GEORGE (*1844 †1905), jurist român. A fost consilier la Curtea de Casaţie.

SCHINA GHEORGHE, medic grec stabilit în Bucureşti pe la 1804.

SCHITUL DURĂU, staţiune climaterică lîngă Piatra Neamţ, lîngă mănăstirea cu acelaş nume; 600 m. altitudine.

SCHITUL GOLEŞTI, sat, fost schit în jud. Muscel. Staţie c. f. lîngă Cîmpulung. Mină de lignit.

SCHITUL-MARE, fostă mănăstire în Bucovina, zidită — după I. G. Sbiera — de *Cniahiniţki* pe la 1612. O biserică a fost zidită de Maria, fiica lui Ieremia Movilă. S'a risipit pe la 1786.

SCHLEGEL [şlegăl] AUGUST WILHELM (*1767 †1845), scriitor german, profesor la Bonn, susţinător al romantismului. Op. pr. *Curs de artă şi literatură dramatică* (1811), *Observaţiuni asupra limbii si literaturii provensale* (1818). ¶ FREDERIC (*1772†1829), scriitor, frate cu precedentul. Op. pr. *Istoria literaturilor vechi si moderne* (1815), *Limba şi filozofia Indienilor* (1808).

SCHLEIERMACHER [şlaĭ.,] FRIDERIC (*1768 †1834), teolog şi moralist german, profesor la Universitatea din Berlin (1810), membru al Academiei de ştiinţe (1811). Op. pr. *Expunerea credinţei creştine după principiile bisericii evangelice* (1821).

SCHLESWIG [şlesvig] (fr. SLESVIG), ţinut în peninsula Jutland, fost în vechime un *ducat*, a aparţinut Danemarcei pînă în 1866, cînd a fost anexat de Prusia şi s'a reîntors în parte la vechia patrie în urma unui plebiscit (1920).

SCHLIEMANN [şliman] HEINRICH (*1822†1890), arheolog german. A studiat ruinele Troiei, făcînd cercetări la faţa locului mai mulţi ani (de la 1871), a condus multe săpături la Micene, la Tirint, în insula Itaca. Op. pr. *Trojanische Alterthümer* (1874), *Mykenae* (1878), *Ilios* (1885).

SCHLUMBERGER GUSTAVE LEON (*1844 †1929), istoric francez. S'a ocupat mai ales cu istoria bizantină (*Epopeea bizantină la finele sec.* x, 3 vol.; *Nicéphore Phocas*, 1890; *La prise de Constantinople*; *Byzance et croisades*, 1927). A fost membru onorar al Academiei Române (1925).

SCHMIT CRISTOFOR CANONIC (*1768†1894), scriitor german. Cunoscut prin cărţile pentru copii, traduse în multe limbi. După acestea a alcătuit I. M. Rîureanu o mare parte din operele destinate copiilor şi tinerimii.

SCHMIDT WILHELM (*1830 . . . .). fost profesor la liceul romano-catolic din Sibiu (1854) şi apoi la Cernăuţi (1868). A publicat despre *Cetatea familiei Huniadi* (1865), *Geţi şi Daci* (1857), unele *Datini ale Românilor* din Transilvania (1866).

SCHNEIDER PAUL HENRI (*1849†1898), mare industriaş şi om politic francez. A continuat opera tatălui său IOSEPH-EUGÈNE (*1895†1875), întemeietorul uzinelor metalurgice de la *Creusot*.

SCHÖNBRUNN [şön...], sat în Austria lîngă Viena: un parc vestit şi un castel de vînătoare ridicat de Maria Tereza (terminat în 1750).

SCHOPENHAUER [şop...] ARTHUR (*1788 †1860), filozof german. A fost profesor la Berlin, apoi s'a retras la Frankfurt. Op. pr. *Impătrita rădăcină a raţiunii suficiente* (1813), *Lumea ca voinţă si reprezentaţie*, 1819, *Incercare asupra liberului arbitru* (1841). Din operele lui a tradus în limba franceză I. A. Cantacuzino: *Lumea ca voinţă...* (1886), *Critica filozofiei Kantiene* (1889), *Aforisme* (1890), iar în rom. Titu Maiorescu: *Aforisme asupra înţelepciunii în viaţă* (1890); C. Pestreanu: *Viaţa, amorul si moartea*: A. Luca: *Durerile lumei* (1910). Alta: *Femeea*, 1913.

Schopenhauer.

SCHOTT [şot] fraţi ARTHUR (*1814†1875) şi ALBERT, scriitori germani. Primul a locuit mai mulţi ani în Banat, unde a cules basme *româneşti*, pe cari le-au publicat împreună (1845).

SCHRADER [şrader] OTTO (*1855†1919), filolog german, fost profesor la Universitatea din Iena, membru corespondent al Academiei Române (1891). Op. pr.: *Linguistisch-historische Forschungen zur Handelsgeschichte und Warenkunde*; *Erforschung des indogermanischen Altertums*; *Frei, eine sprachgeschichtliche Betrachtung*.

SCHUBERT [şu...] FRANZ (*1797 †1828), compozitor austriac. A făcut primele compoziţii la 14 ani; a lăsat aproape de 1.200 lucrări.

Schubert.

SCHUCHARDT [şuhard] HUGO (*1842†1927), filolog german. A trăit cîtva timp în Elveţia franceză şi în Italia. Profesor de filologie romanică la Universitatea din Leipzig, la Halle, la Graz. Op. pr. *Wokalismus der Vulgärlateins*, 1866; *Ueber Hasdeus altrumänische Texte*, 1880; *Weltsprache und Weltsprachen*, 1894. Membru onorar al Academiei Române (1877).

SCHULLER [şuler] JOHANN KARL (*1794†1865) profesor şi scriitor sas din Sibiu. A studiat trecutul poporului său şi al Românilor. S'a ocupat cu probleme importante pentru noi: *latinitatea limbii* (1831), *începutul Românilor si limba lor* (1844), *povestea mănăstirii Argeşului* (1858) şi cu folklorul nostru: *Colindele* (1860), etc.

SCHULZE-DELITZSCH [şulţe-delicĭ] HERMANN (*1808†1883), economist german. A fost magistrat, deputat; a format societăţi pentru cumpărarea în comun de obiecte alimentare, luptînd prin principiul asociaţiei contra teoriei socialiste a lui Lassalle. Op. pr. *Curs de economie politică pentru uzul lucrătorilor* (1874).

SCHUMANN [şu...] ROBERT (*1810†1856), compozitor german. A fost director de muzică în Dresda (1844), în Düsseldorf (1850); a murit nebun într'o casă de sănătate. Dintre numeroasele sale opere, se citează cele 4 simfonii şi 4 uverturi, apoi mai multe poeme; a lăsat şi un volum de critici muzicale.

Robert Schumann.

SCHUSTER [şu...] FRIEDRICH WILHELM (*1824† . . .), scriitor sas din Transilvania şi profesor de la 1846. A adunat şi a tradus poezii poporane româneşti, scriind asupra lor comentarii de mare importanţă.

SCHUYLER EUGEN (†1890), scriitor american. A fost ministru al Statelor-Unite în Bucureşti. A scris *Peter the Great*, în care se ocupă de istoria Românilor. A fost membru corespondent al Academiei Române (1885).

SCHWARZ [şvarţ] BERTHOLD (*ca. 1318†ca. 1384), călugăr german, considerat de unii ca inventator al prafului de puşcă.

SCHWARZBURG-RUDOLFSTADT, principat în Germania, 941 km. p., 100.000 loc; cap. *Rudolfstadt*. ¶ S.-SONDERSHAUSEN, 862 km. p., 90.000 loc.; cap. *Sondershausen*.

SCHWITZ (sau SCHWYTZ), canton în Elveţia; 908 km. p., 58.000 loc. Cap. *Schwitz*. Împreună cu *Uri* şi *Unterwalden* formează originea confederaţiei elveţiene (1144, 1206, 1291). De la el şi numele german al întregei confederaţii: *Schweiz*.

SCILLA ☛ CARIBDA.

SCIPIONE (SCIPIO), familie însemnată în istoria romană, din care vestiţi sînt: LUCIUS CORNELIUS, consul în 298 a. Chr., învingătorul Etruscilor; LUCIUS CORNELIUS, consul în 259 a. Chr., care a luat Sardinia din puterea Cartaginezilor; PUBLIUS CORNELIUS (*235†183 a. Chr.), supranumit *Africanus*, care ocupă Cartaginea şi învinse pe Asdrubal, puse capăt celui de al doilea războiu punic; PUBLIUS CORNELIUS AEMILIANUS (*185 a. Chr. †129), distrugătorul Cartaginei în al treilea războiu punic.

SCITHIA MINOR, numele ce purta regiunea Dobrogei pe vremea imperiului roman de răsărit.

SCIŢI, popor însemnat în antichitate, locuitori ai unei regiuni neprecise, pe care Grecii o aşezau la NE. Europei şi la NV. Asiei. Mezii şi Perşii au avut multe războaie cu ei prin Asia (Cirus a murit într'o expediţie de acestea), apoi prin Europa (expediţia lui Dariu). Herodot vorbeşte de ei în cartea IV a Istoriei sale, arătînd că ei se întindeau pînă la Marea Neagră şi la Dunăre.

SCÎNTEIA, schit de maici în jud. Putna, lîngă com. Baloteşti.

SCOLASTICI, filozofi şi savanţi cari au profesat teoriile şi învăţămîntul lor în evul mediu. Epoca scolasticismului începe în secolele IX-XII cu *Scotus Erigenus*, *Sf. Anselm*, *Abélard*; ajunge la culminaţie cu *Albert cel mare*, *Sf. Toma*, *Duns Scotus*; decade cu *Roger Bacon*, *R. Lully* şi prin loviturile luptelor din epoca reformaţiunii.

SCOPLIE ☛ USKUB.

SCORŢENI ① com. rur. jud. Lăpuşna, plasa Vorniceni; 2.738 loc. ¶ ② com. rur. jud. Prahova, plasa Prahova; 3.789 loc. Circ. cu 6 sate (1929).

SCOTT HUGO, general american, venit în Iaşi în 1917 cu misiunea americană. Primit oficial în Parlament.

SCOTT WALTER (*1771†1832), romancier englez. Unul din primii autori de romane istorice, vestit şi tradus în toate limbile europene. Trad. rom. *Logodnica lui Triermen* (de Alex. Minescu, 1836), *Richard inimă de leu* (de G. Baronzi, 1856), *Văduva din ţara Highlandzilor* (de C. Navarlic), *Fecioara de la Toro* (1880), *Oglinda mătuşii Margareta* (de Al. Iacobescu, 1919).

SCOŢIA ☛ ANGLIA.

SCRIBA LAZĂR (†1767), scriitor grec, originar

din Trapezunt. Secretarul lui Constantin Mavrocordat, profesor la Academia domnească din București. A scris: *Istoria pe scurt sau paralelă 'ntre domnitorii Valahiei și ai Moldovei.*

SCRIBAN FILARET (*1811 †1873), cleric român și scriitor bisericesc (mirenește: *Vasile Popescu Scriban*). Călugărit la Kiev, unde a făcut studii. A fost profesor la Academia Mihăileană, la seminariul de la Socola și rector, egumen al mănăstirii Socola, arhimandrit, arhiereu cu titlul Stavropoleos, deputat în divanul ad-hoc al Moldovei, profesor la facultatea teologică, membru în comisia documentală. A publicat cărți didactice (*Catihis*, 1846, *Istoria sfîntă*, 1847, *Ermineutica*, 1856, *Istoria bisericească*, 1851).

Arh. Filaret Scriban.

SCRIBAN NEOFIT (*1808 †1885), cleric și scriitor român. Călugărit la 19 ani, a învățat la Academia Mihăileană din Iași și la Colegiul Sf. Sava din București; a deschis o școală de cîntări în mân. Neamțu (1843); a fost director al școalei Trei Ierarhi din Iași (1846), profesor la Seminariul de la Socola (1848 — 1862); arhimandrit (1857); deputat în divanul ad-hoc din Iași, arhiereu (1861); membru în consiliul superior de instrucțiune; locțiitor de episcop la Argeș (1862). A fost unul din fruntașii luptelor pentru unire. Adversar al organizării bisericești întocmită sub Cuza, a combătut-o ca necanonică prin discursuri și publicațiuni (*Nelegalitatea proiectului pentru alegerea mitropoliților și episcopilor*, 1861; *Răspuns Guvernului și Sinodului din* 1865, 1866; *Apărarea adevărului față de episcopatul necanonic*, 1866). A făcut cărți didactice (*Catihis*, 1838, *Melodă p. studiul limbii elenice*, 1861—62; *Curs de istorie*, 1851) și cercetări asupra trecutului bisericii (*Istorisire despre mitropolia Moldovei*, 1857); a publicat cuvîntările sale rostite la diferite ocazii (între cari: *Cuv. la alegerea domnului*, 1859; *la înmormîntarea ep. Ghenadie*, 1861; *la moartea lui Carol Rosetti*, 1872; *la Paște*, 1876; și o colecție de *cuvinte bisericești*, 1868), cum și broșuri de propagandă în epoca luptelor pentru unire (*Unirea și neunirea principatelor române*, *Foloasele unirii*). În 1870 a adunat multe din operele sale într'un volum (*Incercări poetice, discursuri, memoare*).

Neofit Scriban.

SCRIBE EUGÈNE (*1791 †1861), autor dramatic francez. A scris drame istorice, comedii cu substrat politic, cum și librete de opere și opere comice (*Fra Diavolo*, 1839; *Robert Diavolul*, 1831; *Hughenoții*, 1836). La noi mai cunoscută, afară de libretele muzicale, este: *Adrienne Lecouvreur* (1849). Trad. rom.: *Africana* (1847), *Bertrand și Raton* (de I. Văcărescu, 1847), *Măgarul lui Buridan* (de N. A. Bogdan în „Familia", 1895).

SCRIOAȘTEA, com. rur. în jud. Teleorman, plasa Roșiorii-de-Vede; 2.308 loc. Circ. com. cu 6 sate (1929).

SCRISORI, poezii de Eminescu; patru s'au publicat în timpul vieții lui în „Convorbiri literare". A 5-a e postumă.

SCROB CAROL (*1856 †1913), ofițer român. Autor de romanțe cari au fost însoțite de muzică și foarte răspîndite. A publicat un volum: *Poezii complete*, 1889.

SCULENI-TÎRG, com. rur. în jud. Iași, plasa Copou; 2.986 loc. În legea 1929: *Sculenii-Vechi*, sat circ. com. Țigănași. Aci a fost, în timpul retragerii în Moldova, principala tabără a Cercetașilor români.

SCULIDA GHEORGHE (†1792), medic grec al domnitorului Nicolae Caragea; a rămas în București, după plecarea acestuia.

SCULY LEON, medic român. Profesor de clinică chirurgicală și oftalmologie la Facultatea de medicină din Iași (1886).

SCUMPIA, com. rur. jud. Bălți, plasa Fălești; 2.191 loc. După legea 1929, sat circ. com. Fălești. Stație c. f. între Vasile-Lupu și Bălți.

SCUPCINA, numele parlamentului Serbiei.

SCUREIU DIMITRIE (*1846 †1929), profesor român. Originar din Transilvania, a fost cîtva timp institutor în Bucovina, de unde a venit în țară (1866) și a fost director al școalei normale din Cîmpulung (Muscel).

SCURTESCU NICOLAE (*1844 †1879), scriitor român. Colaborator la *Columna lui Traian*, *Ghimpele*, *România liberă*. Op: *Rhea Silvia*, dramă, 1873.

N. Scurtescu.

SCURTU IOAN (*1877 †1922), profesor și ziarist român din Transilvania, stabilit în București. S'a ocupat mai ales cu studierea vieții și operelor lui Eminescu, publicînd articole și broșuri și făcînd mai multe *edițiuni* ale *poeziilor* acestuia. Teza sa de doctorat de la Leipzig (1903) tratează viața și opera în proză a lui Eminescu. A fost colaborator la rev. „Semănătorul" și cîtva timp între conducătorii ei.

SCUTARI (SKUTARI, SHKODRA) ① oraș în Albania (în vechime *Scodra*), ca. 30.000 loc. ¶ ② oraș în Turcia Asiatică (Anatolia), 82.000 loc.

SCUTELNICI, o categorie de țărani, cari erau scutiți de orice dare către Stat, dar plăteau proprietarului moșiei o sumă anuală. Instituția aceasta a luat ființă în timpul domniei lui Constantin Mavrocordat (1741—43). După unii autori, s'a făcut spre a da o compensație proprietarilor pentru desființarea *rumâniei* (iobăgie, vecinătate); după alții, n'avea nici o legătură cu reforma lui și se atribuiau numai boerilor dregători și numărul scutelnicilor era în raport cu însemnătatea funcțiunii. Asemănători cu scutelnicii erau *poslușnicii*, dar existența acestora este mult mai veche (se găsește într'un document din 1387) și-i aflăm mai ales în serviciul mănăstirilor. Deosebirea între *poslușnici* și *rumâni*, este că primii sînt legați prin obligații de servicii către *persoana proprietarului* (fie boer sau mănăstire), iar rumânii sînt legați de pămîntul pe care-l locuesc și se hrănesc. Iobăgia a fost desființată de Mavrocordat, poslușnicii și scutelnicii au fost desființați de Regulamentul Organic.

SEACA, com. rur. jud. Olt, plasa Drăgănești; 2.930 loc. După legea 1929, sat circ. com. Mihăești.

SEBASTIANI HORACE CONTE (*1772 †1851), mareșal și om politic francez. Avu o strălucită carieră militară în epoca revoluției și a primului imperiu; ocupă posturi diplomatice însemnate; fu ministru sub Louis Philippe. Ca ambasador la Constantinopol (1806), el a avut un însemnat rol în desfășurarea evenimentelor politice cari interesează de aproape țările române și cari se termină cu răpirea Basarabiei de Ruși.

SEBEȘ ① com. urb. jud. Alba, plasa Sebeș; 10.000 loc. Stație c. f. linia Sibiu—Alba-Iulia. ¶ ② munți, ramură din Carpați, se întind mai ales în jud. Hunedoara și Alba. ¶ ③ rîu jud. Alba, afluent al Mureșului, se varsă lîngă Alba-Iulia.

SEBIȘ, com. rur. jud. Arad, plasa Sebiș; 2.089 loc. Stație c. f. între Ineu și Brad.

SECESIUNE (fr. SÉCESSION), războiul ce s'a purtat între statele de N. și cele de S. ale Statelor-Unite Americane (1860—1865), pornit mai ales din pricina chestiunii sclavilor, cele din N. fiind pentru desființarea sclaviei (*aboliționiste*), iar cele din S. pentru păstrarea ei. Victoria a fost a celor din N.

SECU, mănăstire în jud. Neamț. Întemeiată ca mic schit cu o biserică de lemn în 1560 de un sihastru numit *Zosima*. În 1595 s'a zidit o biserică

de zid de către Marele Vornic *Nestor Ureche*, care e îngropat acolo cu soția sa *Mitrofana*. În jurul bisericii sînt mormintele mai multor episcopi şi mitropoliți, între cari mitropoliții Varlaam, Sava, Ghedeon ş. a.

SECUI ☛ SĂCUI.

SECULARIZAREA AVERILOR MĂNĂSTIREŞTI, făcută prin legea din Decembrie 1863, a trecut în patrimoniul statului român toate averile mănăstirilor închinate în cursul timpului către diferite mănăstiri din Orient.

SECURENI-SAT ① sat în jud. Hotin, plasa Secureni; 4.418 loc. Ține de circ. com. Secureni-Tîrg. ¶ ② S.-TÎRG, com. rur. tot acolo; 5.536 loc. Circ. com. cu 11 sate.

SECUSIGIU. com. rur jud. Timiş-Torontal, plasa Periam; 2.564 loc.

SEDAN, oraş în Franța, ca. 20.000 loc. Oraş vechiu (sec. XV), cu multe fabrici. Aci a fost în Septembrie 1870 o vestită bătălie între Prusieni şi Francezi, în care aceştia au fost învinşi şi, după aceea urmă capitularea armatei, cu care se sfîrşi războiul.

SEGHEDIN (SZEGEDIN, ung. SZEGED), oraş în Ungaria, la confluența Mureşului cu Tisa; 130.000 locuitori.

SEGHIŞOARA ☛ SIGHIŞOARA.

SÉGUR [segür] SOPHIE CONTESA DE (*1799†1874), scriitoare franceză de origine rusă; a publicat povestiri pentru copii şi tineret vestite şi traduse în toate limbile țărilor culte. Traduceri româneşti: *Povestiri cu zîne* (de L. Dauş), *Insemnările unui măgar* (de Iosif Răşcanu), *Nenorocirile Sofiei* (de Suzana Drăghici), *Hanul cu noroc* (de Ana Niculescu-Codreanu), *După ploaie vreme bună* (de Eufr. Pallă), *Bietul Tudorel* (de N. R. Niger, 1921), *Fetițele cele bune* (de Virginia Pallă), *Copiii cuminți* (de Ștefania L. Caragiale).

SEIGNOBOS CHARLES (*1854), istoric francez, fost profesor la Dijon (1879), apoi la Paris la Universitate (1883); unul din maeştrii istoriei critice. Op. pr. *Histoire de la civilisation* (1884—86); *Histoire politique de l'Europe contemporaine* (1897); *La méthode historique appliquée aux scinces sociales* (1901).

SEINI, com. rur. jud. Satu-Mare, plasa Seini; 5.600 loc. Stație c. f. între Satu-Mare şi Baia-Mare.

SELEMET, com. rur. jud. Tighina, plasa Cimişlia; 3.450 loc. După legea 1929 sat circ. com. Cimişlia.

SELETIN, com. rur. jud. Rădăuți, plasa Putilei; stație c. f. linia spre Dorneşti.

SELEUCIZI (fr. SELDJOUCIDES), regi persani din trei dinastii ce domniră între 1060—1308.

SELEUŞ, com. rur. jud. Arad, plasa Şiria; 2.637 loc. Stație c. f. între Sîntana şi Ineu.

SELIM I CEL CRUD (*1467†1520), sultan al Turcilor între 1512—1520). Ajuns la tron prin ajutorul ienicerilor. cari siliră pe tatăl său Baiazet să abdice. A purtat lupte cu Persia şi cu Egiptul, pe care-l luă în stăpînire. Cu el a încheiat Bogdan Vodă al Moldovei în 1513 tratatul de împăcare şi închinare. Cu acel prilej a călătorit la Constantinopol logofătul Ion Tăutul, ducînd Sultanului un dar de 10 pungi. Xenopol spune că textul tratatului n'a fost aflat pînă acum. Cuprinsul lui îl dă Nicolae Costin în cronica sa şi D. Cantemir în Descrierea Moldovei.

Selim II.

SELIM II CEL BEȚIV (*1524 †1574), sultan al Turciei.

SELIM III (*1761†1808), sultan al Turciei între 1789 —1807. A introdus organizarea europeană a armatei; a fost răsturnat şi apoi ucis.

SELIOGLU, com. rur. în jud. Cetatea-Albă, plasa Coglìnic; 5.743 loc. După legea 1929, sat circ. com. Taşlîc.

SELIŞTE, com. rur. jud. Hotin, plasa Chelmenți; 2.929 loc. După legea 1929, sat circ. com. Ionăuți.

SELIŞTEA-VECHE, com. rur. jud. Lăpuşna, plasa Nisiporeni; 2.804 loc. După legea 1929, sat circ. Bolduresti.

SELLA QUINTINO (*1827†1884), geolog italian, om politic, financiar, membru al Academiei dei Lincei. •Membru onorar al Academiei Române (1883).

SEMĂNĂTORUL, revistă literară întemeiată de A. Vlahuță şi G. Coşbuc. După ei o conduse N. Iorga, apoi D. Anghel, St. O. Iosif, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea şi I. Scurtu. Bucureşti, 1901—1910.

SEMENDRIA, oraş în Iugoslavia (Serbia), pe Dunăre; 7.100 loc. Ocupat de Germani în 1915.

SEMENIC, stație c. f. jud. Timiş—Torontal între Timişoara şi Buziaş.

SEMIRAMIDA, personaj legendar, regină a Asiriei şi Babiloniei.

SEMIȚI, popoare cari descind, după legendă, din *Sem*, fiul lui Noe. Au fost în antichitate *Asirienii* şi *Caldeenii*, astăzi sînt: *Evreii*, *Arabii* şi *Sirienii*.

SEMLAC, com. rur. jud. Arad, plasa Pecica; 5.280 loc.

SEMLACUL-MARE, stație c. f. jud. Timiş-Torontal.

SEMLIN (sîrb. ZEMUN), oraş în Iugoslavia (Croația) pe rîul Sava. Aci a fost în 1456 o victorie a lui Ioan Huniade contra Turcilor.

SEMMERING, trecătoare în Alpii din Austria (Stiria), la 1396 m. înălțime (după alții 2.000 m.). Stațiune climaterică foarte căutată.

SENA (fr. SEINE), fluviu în Franța, se varsă în Canalul Mînecei; lung. 776 km.

SENATUL, instituție legislativă pe care o găsim la Români şi apoi la diferite state în timpurile moderne. La noi, Regulamentul Organic a instituit un regim parlamentar — foarte restrîns — *monocameral* „Obşteasca obişnuita adunare"; tot aşa a stabilit şi Convențiunea din Paris din 1858. La 1864 prin lovitura de stat şi prin *statut* s'au adus modificări acestei organizații şi s'a înființat pentru prima dată *Senatul*, care a început a funcționa chiar în acel an, 1864. Constituanta din 1866 a pus din nou problema şi, primind sistemul *bicameral*, a înființat un Senat cu membri de drept (moştenitorul tronului şi episcopii) şi cu membri aleşi. Noua Constituție după războiu l-a păstrat, dar i-a modificat organizarea, avînd mai mulți membri de drept (foşti preşedinți de consiliu, foşti înalți magistrați, foşti generali cu înalte comandamente, foşti deputați sau senatori în multe legislaturi, etc.).

SENECA MARCUS ANNAEUS zis RETORUL (*61 a. Chr. †30 p. Chr.], retor şi profesor de retorică la Roma. A scris o istorie a războaielor civile, care s'a pierdut; au rămas un număr de discursuri, cari dau detalii despre moravurile timpului şi despre metodele de învățămînt.

SENECA LUCIUS ANNAEUS zis FILOZOFUL (*2 †66), a debutat ca advocat, bine preparat de tatăl său; apoi s'a făcut profesor de filozofie şi s'a amestecat în luptele politice şi intrigile vieții de curte şi de familie din vremea lui Claudiu şi Neron, căruia îi fusese preceptor. Scriind mult şi în multe direcții, mai ales cărți de filozofie, în care se arăta susținător al teoriei stoicilor, el ducea în acelaşi timp o viață desfrînată. Compromis într'un complot contra lui Neron, a fost pedepsit de acesta ca să moară deschizîndu-şi vinele.

Seneca Lucius.

SENEGAL ① fluviu în Africa de V., care udă regiunea cu acelaşi nume şi se varsă în Oceanul Atlantic aproape de oraşul St.-Louis; lung. 1.800 km. ¶ ② colonie franceză în Africa Occidentală ca. 1.200.000 loc. Parte din litoral a fost descope-

rit de Portughezi în 1446; explorarea fluviului şi a teritoriului a început în sec. XVII, dar stăpînirea efectivă s'a stabilit la începutul sec. XIX.

SENEGAMBIA, regiune în Africa V. între Sahara, Sudan, Guineea şi Oceanul Atlantic.

SENESLAV, voevod ce stăpînia valea Argeşului în ultimele decenii ale secolului XIII. El trăia în *Curtea* (domnească) *de Argeş*. Unii istorici socotesc că el este întemeietorul principatului muntean, alţii inclină pentru Tihomir.

SENTINELA ROMANĂ, poezie de V. Alecsandri, în care înfăţişează începuturile naţiunii române, simbolizînd-o într'o *sentinelă*; scrisă în 1848, în timpul exilului său.

SEPTUAGINTA (fr. SEPTANTE), traducerea bibliei (Vechiul Testament) din limba ebraică în limba greacă făcută de 72 de învăţaţi în Egipt pe vremea lui Ptolomeu II Filadelful. După alţii, s'ar fi început această traducere pe la 200 a. Chr. şi s'ar fi sfîrşit d'abia la începutul erei creştine.

SERACIN TEODOR (*1836 †1901), român general austriac. A luat parte la luptele contra Prusiei în 1866, a fost profesor la Institutul geografic militar din Viena.

SERAFIM, episcop de Maramureş; îl aflăm în documente între 1712—1714.

SERAFIM, episc. eparh. Buzăului, 1649—1668; apoi episc. al Rîmnicului pînă pe la 1671, cînd probabil s'a retras ca să devie shimonah (ascet). El a aşezat sediul episcopiei în schitul Frăsinet, azi dărîmat, unde este acum grădina episcopiei.

SERAFIM, mitropolit al Ungro-Vlahiei 1577 1584. El a hirotonisit pe Ghenadie ca mitropolit al Ardealului (1578).

SERAFIM DIMITRIE (*1863 †1931), pictor român. A fost profesor la Şcoala de bele-arte din Bucureşti (1901). A făcut studii la Paris: elevul lui Henner.

SERAI, cuv. turc., palat în care locuiau prinţii au Sultanul.

SERAJEVO ☛ SARAJEVO.

SERAO MATILDA (*1856 †1927), scriitoare italiană. A publicat romane şi nuvele. Trad. rom. *Despărţiţi* (1897, în ziarul „Tribuna din Arad), *Pe stradă* (de Lia Măgură, 1903), *In provincie* (de P. Robescu, 1907), *Povestea unor suflete* (de Valeriu Dragomir, 1908), *Adio iubire* (de D. Ionescu-Morel, de Sofia Nădejde), *Visul unei nopţi de dragoste* (de Sofia Nădejde, 1915), *Mama vitregă* (de Ionescu-Morel), *Scînteia sub cenuşă* (de D. Nanu), *Idila paieţei*, nuvele (de Sofia Nădejde), *Mîna tăiată* (de G. Popescu, 1929).

SERĂUŢII-DE-SUS, com. rur. jud. Cernăuţi, plasa Prutul; 2.893 loc. După legea 1929, sat circ. com. Zadobreni.

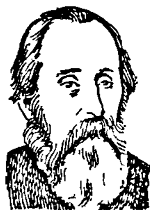
SERBIA, stat în Europa cuprins azi în statul *Iugoslavia* (☛ acolo geografia). Aci dăm istoria poporului sîrb.

Sîrbii au venit din Galiţia în peninsula balcanică la începutul sec. VII, aliaţi cu Avarii. S'au creştinat prin sec. IX. Au putut astfel să se aşeze în ţinuturile cedate de împărăţia bizantină între Dunăre şi Marea Adriatică. În aceste timpuri primitive se despărţiră în două mari ramuri: *Sîrbi* propriu zişi (la Est) şi *Croaţi* (la Vest). Multă vreme n'avură nici un rol important. Trăiră împărţiţi în state mici, avînd în frunte un *jupan*, şi fiind în dependenţă mai mare sau mai mică de Bizanţ ori de Ungaria. În sec. XIII încep să se amestece în luptele civile din imperiul bizantin, iar în sec. XIV ajunseră în culmea puterii sub *Ştefan Duşan* (1334—1355), care se proclamă *ţar al Sîrbilor şi Grecilor*. În această calitate cuprinse o bună parte din provinciile bizantine. După moartea lui imperiul se desfăcu şi urmaşii lui (acum numiţi *despoţi* = prinţi) avură să apere independenţa lor faţă de Turcii cari intrase în Europa, dar în 1459 Serbia deveni paşalîc turcesc, iar regatul Bosniei căzu şi el sub Turci în 1463, apoi şi Herzegovina în 1432 şi Montenegru în 1499. Trăiră astfel asupriţi pînă în 1804, cînd începură a se mişca, întîiu sub conducerea lui *Gheorghe Petrovici* zis *Caragheorghe*, mai tîrziu sub a lui *Miloş Obrenovici*. Astfel *Serbia* ajunse să se bucure de autonomie, recunoscută de Sultan, sub domnia unui principe, în 1830. Primul suveran fu chiar *Miloş*, dar el fu nevoit să abdice în folosul fiului său *Milan*, urmat de *Mihail*, răsturnat de familia cealaltă în 1842, cînd veni la tron *Alexandru Caragheorghevici*, care avu aceeaşi soartă, căci fu silit a ceda tronul lui *Miloş Obrenovici*, pe care-l urmă *Mihail* (a doua oară) în 1860. Fiind asasinat în 1868, veni la tron *Milan Obrenovici* (nepot de văr) întîiu minor sub regenţă, apoi major. În timpul minorităţii lui s'a decretat Constituţia (1869). În 1876 Serbia încearcă a se libera de Turci, dar este învinsă. În timpul războiului ruso-turc, ea intră iar în luptă şi este recunoscută independentă prin tractatul din Berlin (1878), alături de Montenegru, alt stat sîrbesc. În 1882 prinţul Milan se proclamă rege şi în 1885 declară războiu Bulgariei (care îşi alipise atunci Rumelia), dar fu învins şi peste cîţiva ani silit a abdica în favoarea fiului său Alexandru (1889), minor şi acesta. Proclamîndu-se major înainte de timpul legal, avu multe greutăţi interne, iar căsătoria cu Draga Maşin provocă un curent ostil în lumea politică şi, probabil din pricina aceasta, fu asasinat împreună cu soţia sa în 1903 de către un grup de ofiţeri. Atunci fu proclamat rege *Petru Caragheorghevici*, care trăia în exil. El renunţă la politica austrofilă a ultimilor regi din dinastia Obrenovici şi intră în relaţii cu Franţa şi Anglia. Atentatul de la Serajevo, cînd a fost ucis moştenitorul tronului Austriei, a avut de urmare o notă foarte severă din partea guvernului austriac şi de aci a urmat declaraţia de războiu din 1914. Prin intrarea trupelor austriace în Serbia se începe războiul mondial, care a fost foarte nenorocit pentru ea, teritoriul fiind ocupat în tot timpul, regele cu armata silit a se retrage din ţară; dar sfîrşitul a fost restaurarea mărită a statului sîrbesc, care deveni Iugoslavia de azi. (☛ Iugoslavia).

SEREDA CIUCULUI ☛ MIERCUREA CIUCULUI.

SERGENT [serjaⁿ] EMILE, medic francez. Profesor la Facultatea de medicină din Paris şi membru al Academiei de medicină. A făcut cursuri la facultăţile noastre în 1927 şi 1929. Membru onorar al Academiei Române (1930). Cartea lui *Technique clinique médicale* a fost tradusă şi publicată în Bucureşti (1922).

SERGHIE (SERGIU), martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 7 Octombrie. Era ofiţer roman pe vremea lui Maximian (285—310). Refuzînd a jertfi idolilor, el şi cu camaradul Vah au fost chinuiţi şi au pierit. Martiriul lor a fost mai tîrziu sărbătorit: episcopul Alexandru a zidit o biserică în oraşul Rasafe şi împăratul Justinian a dat oraşului unde au fost ucişi numele de *Sergiopol*. Cei doi sfinţi sînt patronii unei biserici din Roma. Moaştele lor sînt împărţite la diferite biserici din Praga, Paris, iar capetele se găsesc la mănăstirea din Curtea-de-Argeş păstrate într'un sicriu dăruit de cetăţenii oraşului Ploeşti.

Marin Serghiescu.

SERGHIESCU MARIN, unul din Românii cari au participat la revoluţia din Muntenia 1848 şi au fost exilaţi. Ion Ghica relatează o trăsătură de caracter a lui. Erau la Constantinopol, la o masă şi un lăutar român cînta o doină, Serghiescu — pe care amicii săi îl poreclise *Naţionalul* — începu să plîngă şi, la mirarea unui Perot (locuitor din Pera), răspunse: *Perotule, Perotule! tu n'ai patrie, nu ştii ce e un cîntec naţional.*

SERGHIEŞTI, com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Sărata; 2689 loc.

SERGIU DIMITRIE (*1834 †1891), medic român. A practicat în Bucureşti, specialist în boale de copii; a fost profesor la facultatea de medicină.

SERRUYS DANIEL, istoric şi economist fran-

cez. Profesor de filologie bizantină la Şcoala de înalte studii din Paris. În timpul războiului s'a ocupat cu chestiunile economice, apoi a fost numit director general al Ministerului de comerţ. S'a specializat în tratate de comerţ. A vizitat ţara noastră în Ianuarie 1931.

SERVIUS TULLIUS, după legendă, al 6-lea rege al Romei.

SESOSTRIS, numele unui mare rege egiptean ale cărui fapte le povesteşte Herodot: organizare administrativă, cuceriri de teritorii, construcţii de monumente şi canaluri. În realitate e vorba de Ramses II (☛ acest cuv.).

SETON-WATSON R. W., istoric şi ziarist englez. Profesor la King' College la Londra. A călătorit de multe ori în ţinuturile româneşti şi a fost unul din susţinătorii drepturilor poporului românesc. Articolele sale (sub pseud. *Scotus Viator*) şi diferite broşuri au luminat opinia publică engleză asupra situaţiei Românilor din Statul Ungariei, ameninţaţi cu desnaţionalizarea de către stăpînitorii lor vremelnici.

SEULESCU MIHAIL (*1859†1929), economist şi om politic român. A fost profesor de statistică şi finanţe la Universitatea din Bucureşti; membru al Ateneului Român; ministru de finanţe în guvernul prezidat de Al. Marghiloman în 1918.

SEVASTIAN MARTIR (†288), prăznuit de biserica ortodoxă la 18 Decembrie. Crescut în Milano; deşi creştin, a devenit soldat şi a ajutat pe toţi soldaţii creştini. Devenind şeful gardei pretorienilor, în timpul lui Diocleţian, continuă opera sa; aceasta provocă mînia împăratului şi apoi martirizarea lui Sevastian.

SEVASTOPOL, oraş în Rusia (Crimea); 73.070 loc., fondat în 1784. A fost cetate întărită. Cucerirea ei (8 Sept. 1855) a fost episodul hotărîtor în războiul Crimeei, aducînd înfrîngerea Rusiei şi tractatul de la 1856.

SEVASTOS ☛ CHIMENITUL.

SEVASTOS ELENA (†1929), scriitoare română. S'a ocupat mai ales cu folklorul, adunînd şi publicînd opere de literatură poporană (*Cîntece moldoveneşti*, 1888; *Poveşti*; *Anecdote*) şi studiind unele chestiuni mai generale din viaţa poporului pe baza tradiţiilor (*Nunta la Români*, 1889). A scris şi o piesă de teatru (*Dreptul tău*, 1906) şi un studiu social (*Mijloace pentru îmbunătăţirea stării poporului*, 1905).

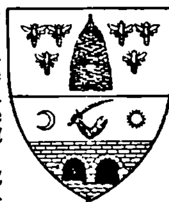
SEVASTOS ROMULUS (*1866†1926), naturalist român. Profesor la şcoala militară din Iaşi. A publicat articole în „Annales scientifiques de l'Université de Iasi", „Analele Institutului geologic din Bucureşti", etc. precum şi volume deosebite. A studiat în parte geologia cîtorva regiuni ale ţării (*Codăeşti şi Răducăneni*, 1909, *Mogoşeşti*, 1911. *Şesul Prutului şi al Jijiei*, 1922), a făcut cercetări mai generale asupra *Straturilor postglaciare* în Europa centrală, nordică şi orientală (1907) şi mai speciale asupra unor fosile (gasteropodele pleistocene, 1909).

SEVER (LUCIUS SEPTIMIUS SEVERUS) (†211 p. Chr.), împărat roman. S'a urcat pe tron, proclamat de legiunile sale din Iliria, după ce învinse pe competitorii săi din Asia şi din Galia. El a protejat pe artişti şi pe literaţi. De la el a rămas arcul de triumf din Roma, care-i poartă numele.

SEVEREANU CONSTANTIN (*1845†1930), medic român. A învăţat în şcoala de medicină înfiinţată în Bucureşti de generalul Davila, apoi la Paris. Întorcîndu-se în 1864, a fost medic la spitalul Colţea, profesor la facultatea de medicină din Bucureşti. A fost unul din primii noştri chirurgi. Pensionat (1916), a scris memorii. A fost şi consilier comunal şi deputat (1887), a publicat: *Medicină populară*.

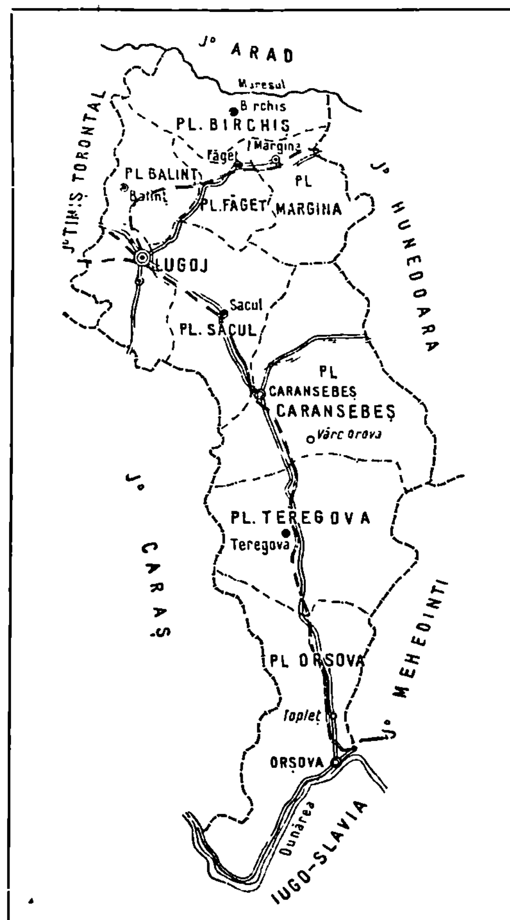
SEVERIN, judeţ în Banat, cap. *Lugoj*. Are 9 plăşi, 3 com. urb., 224 com. rur. Ţine de circ. Curţii de Apel din Timişoara. Bisericile ortodoxe din judeţ ţin de eparhia ep. din Caransebeş, cele unite de eparhia ep. din Lugoj. Are 13 grădini de copii, 227 şcoale primare rurale şi 7 urbane. Înainte de legea din 1925 era unit cu jud. Caraş şi se numia Caraş-Severin.

SEVERIN, fostă *mitropolie a Severinului*. Întemeiată pe la 1359 de Alexandru Basarab, domnul Munteniei. Ea a continuat, probabil, pînă în 1496, cînd s'a întemeiat de Radu Vodă cel Mare episcopia din *Rîmnic* (jud. Vîlcea), care a luat titulatura: *Rîmnic-Noul Severin*.

Stema Jud. Severin.

SEVERIN EM. (†1893), fost profesor la Facultatea de medicină din Bucureşti. Îl găsim în 1864 la catedra de anatomie patologică şi patologie chirurgicală.

SEVERU AXENTE ☛ AXENTE.

Harta Jud. Severin (legea 1925).

SÉVIGNÉ MARIE MARCHIZA DE (*1626†1696), scriitoare franceză cunoscută prin scrisorile adresate mai ales fiicei sale în vreme de 25 de ani. Ele s'au publicat după moartea ei (1726; ediţie completă, 1819).

SEVILLA, oraş în Spania, pe Guadalquivir; 205.529 loc. Are o catedrală vestită, universitate veche, muzee. Ea datează din timpul războaielor punice.

SÈVRES [sevr], oraş în Franţa (lîngă Versailles); 9.465 loc. Vestit prin fabrica de porţelanuri (fond. 1756) şi prin muzeul special; aci este o şcoală normală superioară pentru fete, ale cărei cursuri le-au urmat şi multe profesoare române.

SEYM, Parlamentul Poloniei.

SFATUL ŢĂRII, parlament al Basarabiei, întocmit în 1917 pentru a hotărî asupra situaţiei viitoare a *Republicei moldoveneşti*. Era compus din:

44 deputaţi aleşi de comitetele ostăşeşti, 36 aleşi de congresul ţărănesc, 58 aleşi de consiliile judeţene şi comunale, de corporaţii, etc. S'a convenit ca 70 % din membri să fie români moldoveni, iar restul neromâni (☛ UNIREA).

SFEȚEA CONSTANTIN (*1864 †1924), comerciant român. Originar din Braşov. A debutat ca funcţionar al librăriei Socec; a fost director al institutului grafic „Progresul" din Ploeşti; a cumpărat fondul comercial al lui Eniu Bălteanu şi a deschis în Bucureşti pe seama sa „Librăria Şcoalelor" (1891). Mai tîrziu şi-a mărit afacerile, înfiinţînd şi o tipografie şi litografie, a construit un local propriu în calea Moşilor; apoi a început a se ocupa şi de editură: a publicat pentru prima dată volumele de poezii ale lui Coşbuc, a editat revista „Vatra" şi multe cărţi. În 1920 s'a asociat cu alţi proprietari de tipografii, librării, etc. pentru a întemeia „*Cartea Românească*", la conducerea căreia a participat ca director general.

Const. Sfetea.

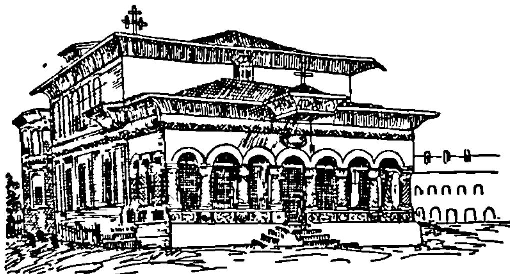
SFÎNTA-ANA, lac vestit într'un crater vulcanic, în apropiere de Tuşnad.

SFÎNTA BARBARA ☛ BARBARA.

SFÎNTA ELENA (engl. SAINT HELENA), insulă în Oc. Atlantic, descoperită în 1502; 122 km. p., 3.747 loc.; cap. *Jamestown*; posesiune engleză. Aci fu exilat (1815) şi muri Napoleon (1821). Cadavrul lui fu adus în Franţa în 1840.

SFÎNTA SOFIA (turc. HAGIA SOFIA), biserică vestită în Constantinopol (zidită de Constantin cel Mare (pe la 327), mărită de fiul său Constanţiu, arsă în anul 404, restaurată de Teodosiu II, arsă din nou în timpul lui Justinian I şi reedificată de el (532), făcută moschee în 1453, restaurată în 1847.

SFÎNTUL GHEORGHE ① com. urb. în Transilvania (fost SEPSI-SZT-GYÖRGY), capitala jud. Trei-Scaune, pe Olt; 12.000 loc. Staţie c. f. linia Braşov—Breţcu. Aproape st. baln. Şugaşu. ¶ ② biserică din oraşul Suceava începută de Bogdan, fiul lui Ştefan cel Mare (1514—1522), terminată de Ştefăniţă, fiul său. ¶ ③ unul din cele trei braţe ale Dunării (☛ DUNĂREA). ¶ ④ fost schit jud. Buzău. ¶ ⑤ două biserici în Bucureşti: *Sf. Gh. Vechiu* zidită, după cum spune pisania, la 1492 de Vel Vornicul Nedelcu şi soţia sa Anca, refăcută de alte persoane mai tîrziu. Pictura actuală e de pictorul Pompilian. Pe timpul lui Brîncoveanu a fost aci o şcoală cu dascăl român şi slavon; — *Sf. Gh. Nou*, începută de un boer Panaitachi şi terminată de Const. Brîncoveanu în 1709. Aci este şi mormîntul Domnitorului, multă vreme ascuns, fără inscripţie; numai pe o candelă era o menţiune care a îndrumat pe cercetători să afle aceasta. ¶ ⑥ biserică zidită de Ştefan-cel-Mare în Hîrlău.

Biserica Sf. Gheorghe-Nou din Bucureşti (forma veche).

SFÎNTUL ILIE, com. rur., jud. Suceava; biserică clădită de Ştefan cel Mare în 1457.

SFÎNTUL IOAN, schit de maici jud. Putna lîngă Panciu, întemeiat 1812 de călugăr *Dumitru*.

SFÎNTUL ION CEL NOU ☛ IOAN.

SFÎNTUL IOAN DAMASCENUL ☛ IOAN.

SFÎNTUL-SAVA, fostă biserică în Bucureşti, zidită în sec. XVII, rezidită de Constantin Brîncoveanu pe la 1707—1709 (aşezată pe locul unde se află statuele Mihaiu Viteazul, Heliade şi Lazăr), a fost şi mănăstire, avînd în jurul bisericii clădiri importante în cari Şerban Cantacuzino a înfiinţat pe la 1680 o *Academie domnească* cu limba de predare greacă modernă. Această instituţie a luat în cursul sec. XVIII, o mare desvoltare, fiind cunoscută în tot Orientul. Mutîndu-se mai tîrziu în alte localuri, chiliile mănăstirii Sf. Sava erau neocupate în 1817, cînd domnitorul Caragea hotărî, după îndemnul cîtorva boeri, să autorize pe Gh. Lazăr, venit din Transilvania, a deschide aci o *Academie* cu limba de predare română, avînd cursuri pentru cele trei grade de învăţămînt: primar, secundar, superior. Începînd din 1818, şcoala aceasta, cu oarecari întreruperi provocate de războaie şi epidemii, a continuat şi continuă şi azi, schimbînd localurile, sub numele de *liceul Sf. Sava*. Între 1830—1859 aci se înfiinţară o sumă de institute de cultură cari cu timpul se desvoltară şi, luîndu-şi existenţă separată, se despărţiră de vechia tulpină: *Biblioteca Statului*, *Imprimeria Statului* (ambele purtară întîiu numele de B. şi I. Colegiului Sf. Sava), *Muzeul naţional de artă*, *Scoala de bele-arte*, *Cursuri de inginerie*, *Cursuri de drept*, *de stiinţe*, *de litere* (cari formară nucleul Universităţii), *Cursuri de agricultură*, etc.

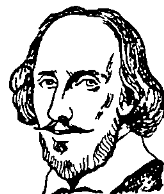
SFÎNTUL SAVA, biserică în Iaşi; interesant tip de arhitectură bizantină.

SFINX, personaj mitologic, monstru — reprezentat de artiştii egipteni şi greci. Cel mai vestit monument de acest fel este cel din Egipt, lîngă piramida lui Cheops.

SFORZA, familie nobilă italiană, care a dat mai mulţi duci ai Milanului, între cari: *Francesco* (*1401† 1466), *Galeazzo Maria* (*1444 †1476), *Francesco Maria* (*1492 †1535), ultimul duce, după care statele lui trecură în stăpînirea lui Carol Quintu.

SGANARELLE [sganarel], personaj comic din teatrul lui Molière (Sganarelle. ş. a.)

SHAKESPEARE [şecspir] WILLIAM (*1564 †1616), actor şi autor dramatic englez. Persoana lui este foarte discutată. Despre existenţa actorului cu acest nume nu încape îndoială, dar unii critici, în timpul nostru, cred că autorul pieselor nu era el, ci *Bacon* (☛ acest cuv.), alţii zic că era un Italian, alţii socotesc că parte din piesele ce poartă numele sînt de el, parte de altcineva. Trad rom. numeroase: *Machbeth* (de Şt. Băjescu, 1850 de P. P. Carp, 1864, de C. A. Ştefănescu, 1911 de V. Demetrius, f. a., de A. Stern, 1922, de Mihail Dragomirescu, 1925), *Hamlet* (de D. P. Economu, 1855, de A. Stern, 1877 şi 1922), *Othello* (de T. Bagdat, 1848, de P. P. Carp, 1868, de V. Anestin, 1909, de D. Nanu, 1913, de Mihail Dragomirescu, 1923), *Regele Lear* (de Adolf Stern, 1881, de Margareta Miller-Verghi, 1911, de L. Dauş, 1911), *Romeo şi Julieta* (de T. Bagdat, 1848, de Dim. I. Ghica, 1882, de A. Macedonschi, 1881, de H. Lecca, 1907, de Mihail Dragomirescu, 1922), *Iuliu Cezar* (un fragment în „Foaia pentru minte", 1840, întreagă de Căpitan Şt. Stoica, 1844, de A. Stern, 1879, de Scarlat Ghica, 1896, de Lăzureanu, 1892, de D. N. Ghica, 1908, de A. Stern, 1922), *Neguţătorul din Veneţia* (de Scarlat Ghica, 1885, de C. A Ştefănescu, 1912, de A. Stern, 1923), *Antoniu şi Cleopatra* (de Sc. Ghica, 1893, de A. Stern, 1922), *Visul unei nopţi de vară* (de G. P. Sterian, 1893, de G. Topîrceanu, 1921), *Femeia îndărătnică* (de H. Lecca, 1907), *Noaptea regilor* (de I. Peretz), *Coriolan* (de A. Stern, 1922), *Richard III* (de Sc. I. Ghica, 1884).

Shakespeare.

SHAW [şa] GEORGE BERNHARD (*1856), poet

şi dramaturg englez. Scriitor socialist. Teatrul său, avînd la bază o puternică ironie şi o vădită intenţie satirică, urmăreşte să distrugă admiraţia generală pentru anume persoane istorice şi să ridiculizeze o serie de idei admise peste tot în privinţa chestiunilor sociale. Premiul Nobel în 1925. Traduceri româneşti: *Medicul în dilemă* (de Al. Frunzescu, 1918), *Profesiunea d-nei Warren* (de V. I. Popa).

SHEFFIELD [şefild], oraş în Anglia; 490.924 loc. Vestit pentru fabrici, mai ales de cuţite.

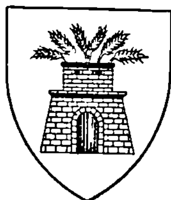
SHELLEY [şeli] **PERSY BYSSHE** (*1792 †1872), poet liric englez. Gonit din Universitatea din Oxford pentru publicaţia *Necesitatea ateismului* (1811), se amestecă în luptele politice, părăsi Anglia şi trăi în Italia în amiciţie cu Lord Byron. A murit într'un naufragiu. Puţine traduceri româneşti de I. B. Hétrat, de Buzdugan, de Flynt în „Arhiva", „Lumea nouă".

SHYLOCK [şailoc], personaj din piesa *Negustorul din Veneţia* a lui Shakespeare; a devenit tipul creditorului speculant şi nemilos.

SIAM, regat în Indochina (Asia), 518.159 km. p., 9.831.000 loc.; are şi zone de influenţă franceză şi engleză. Prin mijloc curge fluviul *Me-nam*; ţară bogată; cap. *Bangkok*. Regele actual este *Rama VII* (*1893), domneşte din 1925.

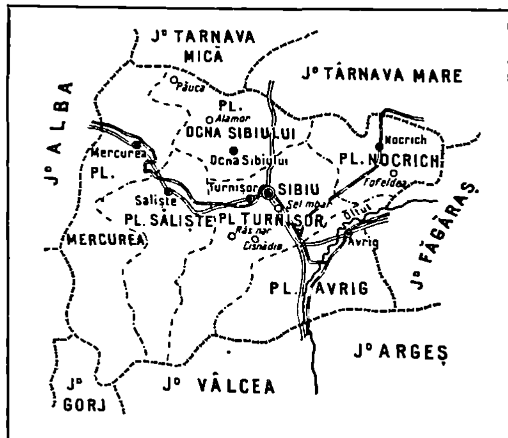
SIBERIA, vastă regiune din N. Asiei, stăpînită de Rusia; ca. 9.495.000 km. p., 9.307.000 loc. (☛ **ASIA**).

SIBILE, personagii mitologice, femei cari aveau darul de a prevesti viitorul. Legendele antichităţii pomenesc de multe, între cari este vestita Sibila de la Cume, de care vorbeşte Virgiliu în Eneida. Romanii credeau că ele au scris nişte cărţi (*sibiline*), cele mai multe pierdute sau arse.

Stema jud. Sibiu.

SIBIU, judeţ în Transilvania; cap. *Sibiu*; 3.619 km p., 192.060 loc. (1923); are 6 plăşi, 2 com. urb. şi 87 com. rur. (1926); face parte din circ. Curţii-de-Apel

Harta jud. Sibiu (legea 1925)

din Braşov; are 7 şcoale primare urbane şi 82 şc. prim. rurale (1929); 18 cooperative de aprovizionare şi desfacere cu cap. 1.127.110 lei şi 1 coop. p. expl. de păduri cu cap. 29.140 (1925). Bisericile ortodoxe şi unite ţin de episcopiile respective din Sibiu şi din Blaj.

SIBIU (sau **SIBIIU**), germ. *Hermanstadt*, ung. *Nagyszeben*. municipiu, cap. jud. Sibiu; 44.911 loc.; staţie c. f. în legătură spre Rîmnicul Vîlcii, spre Copşa-Mică, spre Vinţul-de-jos şi Alba-Iulia. Are şcoală normală de băieţi, gimnaziu şi liceu de băieţi, gmnaziu şi liceu de fete, şcoală comercială superioară de băieţi şi alta de fete, şcoală de meserii. E sediul mitropoliei ortodoxe a Ardealului. Are o frumoasă catedrală zidită sub îndemnul Mitropolitului Şaguna. În timpul marelui războiu au fost aci, în zilele de 26—28 Septembrie 1916, importante lupte ale armatei româneşti contra

Catedrala din Sibiu.

celei austro-germane cari se terminară cu retragerea Românilor spre trecătoarea Oltului.

SICHIANG (**SIKIANG**), mare fluviu în China de Sud; 1.150 km. lung.

SICILIA (în antic. greacă: **TRINACRIA**), mare insulă la sudul Italiei în Marea Mediterană; 25.740 km. p., 3.500.000 loc. Are un vulcan vestit: *Etna*. Cap. *Palermo*; alte oraşe: *Messina*, *Siracuza*, *Trapani*.

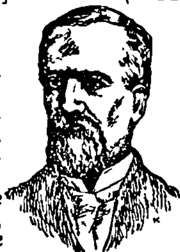
SICILII (**AMBELE SICILII**), regat întemeiat de Roger, şef al Normanzilor în Italia (1130), trecut apoi în stăpînirea familiei Hohenstaufenilor, mai tîrziu aparţinînd Spaniei, ducatului de Savoia (tratatul de la Utrecht, 1713), apoi Regatului Neapolului (1721) pînă în 1860, cînd, după expediţia lui Garibaldi, se uni cu Italia.

SICOC (**SIKOK** sau **SIKOKU**, **SHIKOKU**, **SCHIKO**) insulă din arhipelagul Japoniei; 18.210 km p., 3.167.707 loc.

SIDNEY PHILIP (*1554 †1586), om politic şi scriitor englez; autor de romane.

SIEMIRADZKI HENDRIK (1843 †1902). pictor polon. A călătorit în Germania şi Italia. Picturile lui se văd în biserica evangelică din Cracovia (*Isus potolind valurile*), în palate din Petersburg, în teatre din Cracovia şi Lemberg, în muzeele din Cracovia (*Torţele lui Neron*), Hanovra, etc

SIENKIEVICZ [şenkievici] **HENRYK** (*1846 †1916), romancier polon. Cît timp ţara sa a fost supusă, a trăit mai mult prin străinătate, a şi murit în Elveţia. După reînvierea Poloniei osemintele lui au fost aduse în patrie şi înmormîntate cu cinste. Vestit prin romanele sale istorice; premiul Nobel în 1905. Multe traduceri româneşti: *Viaţa la sate* (1908), *Quo vadis* (de H. Lecca, 1907, de G. B. Rareş ş. a.), *Pe cîmp de glorie* (de Gr. Tăuşanu, 1907), *Valea vieţii şi valea morţii* (1904), *Fără credinţă* (de Sofia Nădejde), *Potopul* (de Sofia Nădejde, 1910), *Cavalerii crucii* (de G. B. Rareş), *Prin foc şi sabie* (de Sofia Nădejde, 1910 şi de altcineva în ziarul „Epoca", 1901), *Prinsoarea* (de Paul Ionescu, 1909), *Eterna vic-*

Sienkievicz.

timă (pe N. G. Răd.-Niger, 1922, de C. A. Ghica), *Pentru pîine* (de St. Berechet, 1909), *Amintiri din viața de artist* (de V. Ghull), *In zadar* (de H. Ciocâlteu), *Să-l urmăm* (de T. Protopopescu, 1903, de I. Mihălcescu, 1927), *Bartek învingătorul* (de Iosif Nădejde), *Doamna Elzen* (de M. Negru, 1911), *Hania* (de O. L. Pitești, 1906), *Păzitorul farului* (de St. Berechet, 1920), *Amanta* (de N. R.-Niger, 1920), *Micul lăutar* (de N. R.-Niger, 1920), *O idilă în savană*, 1907), *Onoapte de Crăciun* (de At. Ionescu, 1904), *Cele două cîmpii* (1906), *Natură și viață* (1903), *Ianko Muzicantul* (de Sonia Vladimir, de I. C. Panțu, 1901, de Brătescu-Voinești, și de alții), *Slugă bătrînă* (de I. Grămadă, 1909, de I. C. Panțu, 1901, și de C. V., 1911).

SIÉYÈS EMANUEL ABATE (*1748 †1836), om politic francez, cunoscut prin broșura despre *Starea a treia* (tiers état) publicată în 1789, care a fost unul din îndemnurile burghezimei de a-și pretinde drepturile în conducerea statului.

SIGHET, com. urb. cap. jud. *Maramureș*; 30.000 loc. Stație c. f. Are școală normală de băieți, liceu de băieți și liceu de fete.

SIGHIȘOARA, com. urb. cap. jud. *Tîrnava-Mare*; 18.000 loc. Stație c. f. pe linia principală Brașov—Blaj, etc. De aci pleacă linia îngustă spre Cornățel. Are liceu de băeți și liceu de fete și școl primare. Păstrează aspectul medieval cu zid de cetate în jur.

SIGISMUND I (*1467 †1548), rege al Poloniei între 1506—1548.

Sigismund I.

SIGISMUND II AUGUST (*1520 †1572), rege al Poloniei între 1548—1572; în timpul lui s'au unit cu Polonia: Lituania, Volhinia și Ucraina.

SIGISMUND BATHORY ☛ BATHORY.

SIHASTRUL, mănăstire de călugări în jud. Tecuciu, com. Buciumeni.

SIHĂSTRIA, schit în jud. Neamț, zidit în 1840.

SIHLA, schit de călugări în jud. Neamț, cu două biserici, una de lemn. Aci e o peșteră în care — zice tradiția — a trăit Sfînta Teodora în vreme de 60 de ani.

SIHLEA, com. rur. în jud. Rîmnicul-Sărat, plasa Plăinești; 2.000 loc. Stație c. f. între Rîmnicul-Sărat și Focșani.

SIHLEANU ALEXANDRU (*1834 †1857), poet român. A murit tînăr. În anul morții s'a tipărit volumul *Armonii intime*.

A. Sihleanu.

SIHLEANU ȘTEFAN (*1857 †1923), profesor de zoologie la Universitatea din București (1888). A fost și director la ministerul de finanțe (1881), secretar general al ministerului de culte (1895), director general al Teatrelor (1901 — 1905), președinte al Ateneului Român. A făcut și studii de muzică; bun pianist. Opere pr.: *Lacurile Africei ecuatoriale*, 1877; *18 ani de istorie financiară* (1870—1887), 1889; *Curs de zoologie medicală*, 1911.

SI-KIANG, fluviu în China, lung. 1.150 km., se varsă în Marea Chinei de Sud (☛ ASIA).

SILA, sfînt, prăznuit de biserica ortodoxă la 30 Iulie. Ucenic și tovarăș al sf. apostol Pavel. A călătorit cu el, a fost persecutat de Iudei.

SILAȘI GRIGORE (*1836 †1897), profesor român în Viena, apoi la Universitatea din Cluj la catedra de limba și literatura română (1872). Membru onorar al Academiei Române (1877). A lucrat și în mișcările naționale românești; de aceea a fost scos la pensie în 1885. Publ.: *Discusiuni filologice și istorice magiare*, 1879; *Renașterea limbii românești în vorbire și scriere*, 1879.

SILEZIA (germ. SCHLESIEN) ① două provincii ale Prusiei *Niederschlesien* și *Oberschlesien* (de jos și de sus), prima cu 26.616 km. p. și 3.159.000 loc., a doua cu 9.702 km. p. și 1.372.000 loc. Orașe principale: *Breslau*, *Liegnitz*, *Schweidnitz*, *Oppeln*, etc. Parte din aceste teritorii au trecut la Polonia în 1922. ¶ ② provincie a Poloniei (pol. *Slask*), 4.239 km. p., 1.125.000 loc. Orașe principale *Kattowitz*. ¶ ③ regiune zisă *Silezia austriacă*, care a ținut de Austria pînă în 1919, cînd s'a împărțit între Cehoslovacia și Polonia.

SILISTRA, com. urb. cap. jud. *Durostor*; 15.000 loc. Are liceu și școală secundară de fete. Port la Dunăre. În timpul războiului pentru întregire se făcuse aci pregătiri importante de rezistență dar, după căderea Turtucaiei, s'a socotit că ar fi inutilă aci o luptă și orașul a fost evacuat în ziua de 9 Septembrie 1916.

SILIȘTEA - CRUCII, com. rur. jud. Dolj, plasa Băilești; 2.457 loc. După legea 1929, sat circ. com. Urzicuța.

SILIȘTEA-GUMEȘTI, com. rur. jud. Teleorman, plasa Balaci; 3.338 loc. După legea 1929, sat circ. com. Balaci.

SILIUS ITALICUS CAIUS (*ca. 25 †101), poet latin. S'a sinucis prin foame. A scris o poemă epică *Punica* (al doilea războiu punic pînă la lupta de la Zama).

SILLA (LUCIUS CORNELIUS SYLLA) (*136 †78 a. Chr.), general roman. A luptat cu Marius contra lui Jugurta; mai tîrziu a devenit adversarul lui și Roma s'a împărțit în două tabere, una cu Marius, alta cu Silla. După lupte cu succes întîiu al acestuia, apoi al celuilalt, Silla rămase stăpîn pe situație și deveni dictator, pedepsi cu cruzime pe adversari și dete o constituție prin care întăria puterea Senatului, apoi se retrase în viața particulară și muri chinuit de o grozavă boală.

SILVAȘ, sat în jud. Hunedoara. E numele unei *episcopii* românești, cu reședința în măn. *Prislop* din apropiere (☛ acest cuv.). Întemeiată în 1571, a ținut pînă în 1585. Primul episcop a fost *Eftimie*, venit din Moldova, unde fusese egumen la Neamț. El purta titlul de *episcop al Românilor din toată țara Ardealului și părțile ungurești*. În 1574 îl vedem înlocuit cu *Cristofor* (socotit de A. Bunea identic cu Cristofor episcopul de la Geoagiu), care păstorește pînă în 1579, cînd îl urmează *Ghenadie I*; dar după acesta vine în 1585 *Ioan de la Prislop*, care se sfințește la București și-și mută reședința la Alba-Iulia.

SILVELA FRANCISCO (*1843 †1905), om politic spaniol. Advocat, ziarist, ministru de multe ori, deveni, după moartea lui Canovas (1897), șeful partidului conservator și conduse țara în două rînduri (între 1899—1903), dar, descurajat, se retrase din viața politică.

SILVESTRU PAPĂ AL ROMEI (†335), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 2 Ianuarie. Devine papă în 314 (a fost al 33-lea). A combătut pe donatiști și pe arieni; a întărit mult biserica creștină.

SILVESTRU MORARIU - ANDREEVICI (*1818 †1895), mitropolit român în Bucovina. Preot (1842), referent episcopesc (1862), călugăr (1874), arhimandrit (1877), deveni mitropolit al Bucovinei și Dalmației în 1880. Op. pr. *Cuvîntări bisericești* (1860), *Tipiconul bisericii ortodoxe* (1883), *Epistole pastorale*.

Silvestru Morariu.

SIM (SEM), fiul lui Noe. Din el se trag Semiții.

SIMA AL LUI ION GRIGORE (*1856), publicist român în Transilvania. Colaborator la calendare și diferite reviste; a publicat opere în stil popular.

SIMEON (*893 †927), țar al Bulgarilor. S'a luptat cu Bizantinii și cu Ungurii în mai multe rînduri și a avut o domnie strălucită, întinzîndu-și stăpînirea în mare parte din peninsula balcanică trecând și peste Dunăre în țările române.

SIMERIA, com. rur. jud. Hunedoara, plasa

Simeria; 4.200 loc. Stație c. f. între Deva și Petroșani.

SIMINICEA, com. rur. jud. Botoșani, plasa Bucecea; 2.605 loc. Circ. com. cu 4 sate (1929).

SIMION STÎLPNICUL (sau STILITUL) (*ca. 390 †459), sfînt prăznuit de biserica catolică la 5 Ianuarie și de cea ortodoxă la 1 Septembrie. După ce și-a dobîndit renume prin viața sa pioasă și prin cuvîntările sale, a voit să scape de întrebările și solicitările credincioșilor ca să se roage în liniște; pentru aceasta și-a construit o coloană înaltă de 12 metri în care a trăit patru ani și apoi altele din ce în ce mai înalte, pînă la 89 de metri. De acolo ținea cuvîntări cu tot felul de îndemnuri spre rugăciune, jertfire, răbdare. Se zice că era așa de respectat încît a rămas neatins în timpul diverselor persecuții contra creștinilor. Era consultat de episcopi și chiar de împărat. Așa a trăit 30 de ani.

SIMION, episcop al Ierusalimului (†107), prăznuit de biserica ortodoxă la 27 Aprilie. Era cu vreo cîțiva ani mai mare decît Isus și mama lui era sora sfintei Fecioare. A trăit alături de apostoli și, după moartea lui Iacob, fratele său, a devenit episcop al Ierusalimului. A murit martirizat în timpul lui Traian.

SIMION, sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 21 Iulie. A trăit patruzeci de ani în pustiu și întorcîndu-se în Edesa (azi Orfa în Mesopotamia) a făcut multe fapte minunate, uneori prefăcîndu-se a fi nebun.

SIMION, episcop în Persia, prăznuit de biserica ortodoxă la 17 Aprilie. A trăit pe timpul lui Sapor (poate S. II pe la 340). Nevoind să se supuie unor porunci ale satrapilor, a fost martirizat și i s'a tăiat capul.

SIMION ȘTEFAN, mitropolit al Ardealului (1643—1651). A tipărit *Noul Testament* din 1648, tradus de *Silvestru Ieromonahul* și revăzut de el. In prefață se găsește declarațiunea că scrie pentru ca să înțeleagă *toți Românii* și că alege cuvinte *bune*, adică înțelese de toți. Lucrarea este un important document pentru *unitatea limbii.*

SIMIONESCU IOAN (*1873), naturalist român. Studii la Iași și la Viena; profesor de geologie la facultatea de științe din Iași (1902), transferat la București (1929); membru al Academiei Române (1911). A fost secretar general al Ministerului de Instrucție (1913—18), rector, senator, deputat. E prezidentul consiliului de administrație al soc. „Cartea Românească". A publicat articole de specialitate în „Buletinul Soc. de științe" din București, Analele Acad. Rom., „Anuarul Institutului geologic" „Annales scientifiques de l'Université de Iași", „Annuaire de l'Université de Grenoble", „Verhandl. și Iahrbuch der K.-K. geol. Reichsanstalt" din Viena, expunînd cercetările sale asupra geolog. și paleont. terenurilor mesozoice și terțiare din România (80 lucrări); a scris în colaborare cu Th. Bădărău, seria completă de cărți didactice p. Șt. Nat. și un studiu despre *didactica științelor naturale* (ed. II, 1931), un *Tratat de Geologie* (1927) și *Introducere în Paleontologie*. Cunoscut în marele public prin lucrările sale de vulgarizare științifică, unele relative la plante și animale (*Din viața plantelor*, 1915, *Din tainele florilor* 1919, *Din lumea păsărilor*, 1920, *Mamiferele noastre*, 1920, *Peștii apelor noastre*, 1921, *Lecturi botanice*, 1923, *Lecturi zoologice*, 1923, *Plante de primăvară*, 1924, *Plante de baltă*, 1924); altele la mineralogie și geologie (*Cărbunele de pămînt*, 1915, *Petrolul*, 1916, *Sarea*, 1919, *Lecturi geologice*, 1920, *Fierul*, 1921, *Gazurile naturale*, 1922); altele la geografie (*Sahara*, 1916, *Țara românească*, 1919, *Cehoslovacia*, 1922, *Către Everest*, 1924, *Bucovina*, 1924, *Ardealul*, 1924). A publicat și cîteva biografii (*Bernard Palissy*, 1919, *Oameni aleși, streini și români*, 1921, 1926); descrierea pitorească a României (Vol. I *Dobrogea*) și *Orașe din România* (1928). Prin articole de ziare și reviste (o serie în „Viitorul") a arătat frumusețile țării, descriind orașe, sate, îndemnînd tineretul să călătorească pentru cunoașterea țării (*Excursiile*, 1912). A scris și pentru cercetași volumul *Pufuri de păpădie*, 1919. A condus *Revista științifică Adamachi* din Iași; conduce publicația periodică a „Cărții Românești": *Cunoștințe folositoare*. În legătură cu școala a publicat: *Scrisoarea unui elev*, 1915, *Rolul dascălului*, 1916, *Bacalaureatul*, 1925 (în „Viața românească").

SIMIONESCU-RÎMNICEANU MARIN, scriitor român. Critic literar. A publicat un volum de studii critice *Propilee literare* (1913). Membru corespondent al Academiei Române (1919).

SIMIONEȘTI, com. rur. jud. Tighina, plasa Sturzeni; 2.093 loc. După legea 1929, sat circ. com. Manzîr.

SIMMENTHAL, regiune din Elveția vestită pentru rasa de vite ce se cresc acolo și prin brînzeturile ce se prepară acolo.

SIMON JULES (*1814 †1896), om politic francez. A fost profesor la Școala normală superioară și la Sorbona în locul lui Cousin. Adversar al imperiului, își pierdu catedra, dar, după căderea lui Napoleon, deveni ministru în guvernul apărării naționale și apoi prim-ministru în 1876. Ca senator, combătu bulangismul și printr'un pamflet (*Adu-ți aminte de 2 Decembrie*), dar, după 1890, nu mai intră în niciun guvern. A făcut un proiect de lege pentru învățămîntul primar (1849) și a scris o carte despre reforma învățămîntului secundar (1874).

SIMON MAGUL, un fel de vrăjitor pomenit în „Faptele apostolilor". Impresionat de minunile îndeplinite de ucenici, a cerut să se boteze și a voit apoi să *cumpere* dreptul de a împărți și el sfîntul duh. De acolo vine cuvîntul *simonie*, vînzare de lucruri sfinte.

SIMONIDI RĂDUCANU (*1798 †1878), filantrop român. A fost negustor în București, apoi s'a ocupat de politică, fiind membru al municipalității, al trib. de comerciu, etc. A lăsat averea sa, prin testament, ca să se ajute elevi în școalele din țară și să se trimită bursieri la studii în alte țări. Administrarea averii o face Casa Școalelor. În cursul anilor s'au trimis și ajutat din fondul Simonidi studenți pentru științe naturale, medicină, inginerie, chimie, pictură, drept, etc. în diferite școale din Berlin, Paris, München, Geneva, etc. Din același fond s'au dat ajutoare și pentru Azilul Elena Doamna și pentru spitalul de nașteri.

Simonidi Răducanu.

SIMOR [șimor] (*1813 †1891), mitropolit primat al Ungariei de la 1867. Avea și titlul de cardinal.

SIMPLON, trecătoare prin Alpi, la 2.000 m. înălțime, pe unde Napoleon a construit, între 1801—1807, o șosea frumoasă. În 1898 s'a început facerea unui tunel prin care s'a stabilit legătura între Elveția și Italia.

SIMU ANASTASIE (*1854), filantrop român. A ocupat situațiuni politice importante. A clădit local pentru un muzău, în care a adunat un mare număr de opere de artă plastică în curs de mulți ani și apoi l-a dăruit Statului.

SIMUN, vînt care vine din Sahara și ajunge, slăbindu-și intensitatea, pînă în Italia.

SINAI, peninsulă în teritoriul care leagă Asia de Africa, între golful de Suez și golful Acaba; aci grupă de munți, unul din ei este locul vestit din Vechiul Testament în care Moise a primit de la Dumnezeu tablele legii.

SINAIA, com. urb. în jud. Prahova, plasa Peleș: 4.000 loc. Stație c. f. între Ploești și Brașov. Aci este un vestit castel ridicat de regele Carol I. În cuprinsul orașului e o veche *mănăstire* zidită de Spătarul Mihail Cantacuzino în 1695. Are și gimnaziu de băeți.

SINAN PAȘA (†1596), mare vizir în Turcia (de

cinci ori). Se zice că a fost porcar în copilărie. A fost guvernator al Egiptului; a repurtat mai multe victorii: contra Arabilor (1570), contra Spaniolilor, contra Ungurilor, dar a suferit și cîteva înfrîngeri, între cari și aceea din expediția contra lui Mihaiu Viteazul. A murit în vîrstă de peste 80 de ani

Sinan Pașa.

SINDIPA (SYNDIPA), personaj legendar, eroul povestirii din literatura poporană scrisă intitulată *Istoria Syndipii filozofului*. Se zice că povestirea e de origine indiană. La noi s'a introdus printr'o redacție grecească: cel mai vechiu text manuscris e din 1779, cel mai vechiu tipărit e din 1802 (Sibiu). Cuprinde multe întîmplări din cari rezultă viclenia femeilor.

SINGAPUR, oraș în Indochina engleză (Asia), 184.500 loc.

SINGURENI, com. rur. jud. Vlașca, plasa Călugăreni; 2.035 loc. După legea 1929, sat circ. com. Călugăreni.

SINIA, stație c. f. în jud. Severin, între Lugoș și Buziaș.

SINOADE (CONCILII) ÎNSEMNATE ÎN ISTORIE sînt întîiu cele ținute în primele secole ale creștinismului pînă cînd s'a format doctrina creștină. Acestea se numesc *ecumenice* (☛ *Concilii*). Apoi vin cele din *epoca reformei*, adică a luptelor dintre catolici și diferitele feluri de reformați ori portestanți. În țările noastre avem două sinoade importante. Primul în 1641—42 la Iași contra calvinismului: el a aprobat *mărturisirea ortodoxă* făcută de Petru Movilă ca să combată doctrina exprimată de patriarhul Ciril Lucaris. Au participat: *Porfirie*, fost mitropolit la Nicea, Ieromonahul *Meletie Sirigul*, predicator la Patriarhie, *Varlaam*, mitropolitul Moldovei, *Evloghie*, episcopul de Roman, *Anastasie*, ep. de Rădăuți, *Georgie*, ep. de Huși, *Ieremonahul Sofronie*, rectorul colegiului Vasilian din Iași și egumen la Trei-Ierarhi, *Petru Movilă*, episcopul Kievului, *Isaia Trofimovici*, egumen al măn. Nikolski din Kiev, *Iosif Cononovici*, egumen măn. Teofania din Kiev, *Ignatie Odenovici*, predicator din Kiev. Al doilea sinod a fost în Iași în 1645, la care au participat numai ierarhii Munteniei și Moldovei, provocat de Catehismul lui Rakotzi. Atunci s'a citit cartea lui Varlaam: *Răspunsuri la Catehismul calvinesc.*

SINOE, gîrlă în jud. Tulcea ☛ RAZIM.

SINOPEUS PANAIT, scriitor grec, a lucrat în București la tipărirea cîtorva cărți între anii 1697—1699.

SINTEA-MARE, com. rur. jud. Arad, plasa Chișineu; 2.118 loc.

SION, deal din Ierusalim. Unii autori vechi întrebuințează acest cuvînt ca sinonim cu Ierusalim.

SION [germ. SITTEN], oraș în Elveția (cant. Valais), 5.500 loc. are un edificiu al Primăriei din sec. XVII și un turn, a cărui zidire se atribue lui Carol cel Mare.

Sion Gheorghe.

SION GHEORGHE (*1821 †1892), scriitor român. A luat parte la mișcarea din Iași în 1848, a plecat după aceea în Transilvania și în Bucovina. Mai tîrziu s'a stabilit în București. Membru al Academiei Române (1868). A publicat poezii (*Ceasuri de mulțumire*, 1844), fabule (*101 fabule*, 1869), a tradus din Lamartine (*Moartea lui Socrat*, 1847 , Molière (*Mizantropul*, 1854), Voltaire (*Zaira*, 1854), Racine (*Fedra*, 1875, *Athalia*, 1875), din grecește (*Istoria Daciei de Dionisie Fotino*, 1859, *Istoria fraților Tunusli*, 1863); a redactat *Revista Carpaților* (☛ acest cuv.), ziarul *Ziua* (1859), a publicat memorii (*Suvenire contemporane*; 1888).

SION VASILE (*1869 †1921), medic român. Profesor de igienă la facultatea de medicină din Iași, apoi în București (1903).

SIONIȘTI, partizanii *sionismului*, doctrină care are de obiect constituirea unui stat israelit în Palestina; ea a început a fi pusă în practică după 1882 prin înființarea mai multor colonii prin subsidiile lui Ed. Rothschild.

SIRACUZA (lat. SYRACUSAE), oraș vechiu în Italia (Sicilia). Patria lui Arhimede. Orașul nou are 64.849 loc.

SIR-DARIA, fluviu în Turchestan, lung. 2.860 km.; se varsă în marea Aral.

SIRENE, personagii mitologice, avînd corpul jumătate de femee și jumătate de pește. Trăind în apă, atrăgeau pe navigatori în spre locuri primejdioase ca să piară.

SIRET, r. afl. al Dunării pe stînga; lung. 470 km.; izvorăște în Bucovina, fiind format din *Siretul mic* și *Siretul mare*. Udă județele *Storojineț*, *Rădăuți*, *Dorohoiu*, *Botoșani*, *Fălticeni*, *Roman*, formează hotarul între jud. *Putna* și *Tecuciu*, *Rîmnic*, *Brăila* și *Covurluiu*. Se varsă în Dunăre la S. de Galați. Udă orașele *Storojineț*, *Siret*, *Pașcani*, *Roman*, *Adjud*, *Mărășești*. Afluenți principali pe dreapta: *Suceava*, *Moldova*, *Bistrița*, *Trotușul*, *Milcovul*, *Rîmnicul*, *Buzăul*; pe stînga: *Bîrladul*, *Covurluiul*. Pe malurile Siretului în jud. Putna au fost lupte grele în zilele de 4—19 Ianuarie 1917, în timpul retragerii armatelor române și ruse în Moldova.

SIRET, fost jud. în *Bucovina*; unit cu jud. Rădăuți.

SIRET, oraș în jud. Rădăuți, plasa Siret; 10.000 loc.; 3 bis. ort., 1 cat., 1 unită, 1 sinag.; șc. industr. infer., liceu, 2 șc. prim., 1 spital. Stație c. f. cap. liniei laterale de la Adîncata. Se zice că a fost întemeiat de Sas-Vodă pe la 1360; prima capitală a Moldovei; în sec. XIV episcopat catolic; a fost și o colonie romană.

SIRET CHARLES (*1769 †1830), scriitor francez, autorul cărții *Epitome historiae grecae*, 1799, publicată de I. C. Massimu într'o ediție pentru școalele românești (1858)

SIREȚI, com. rur. jud. Lăpușna; 4.506 loc. Circ. com. cu 17 sate (1929).

SIRIA (SYRIA), regiune întinsă în Turcia asiatică pe marginea Mediteranei; 115.000 km. p., 2.350.000 loc. Despre ea se vorbește în Biblie sub numele de *Aram*.

SIRIGOS (sau SYRIGOS) MELETIE (†1664), teolog și scriitor grec. Originar din Creta, a venit în Moldova cu ocazia Sinodului din 1642 și a rămas în Iași mult timp, devotat lui Vasile Lupu. Se zice că a tradus din latinește în grecește o colecție de legi de care s'a servit Istrate Logofătul ca să compună *Pravilele împărătești* din 1646. Cartea lui *Intîmpinare la principiile catolice* (grecește) s'a tipărit în București în 1690. Acolo e și o notiță biografică.

SIRIU, sat jud. Buzău, stațiune balneară (băi sărate alcaline).

SIRIU-MARE, gîrlă în jud. Prahova, izvorăște din muntele Tătaru, trece în jud. Buzău și se varsă în rîul Buzău.

SIRMIUM, fost oraș în imperiul roman, prov. Pannonia (pe r. Sava); distrus de Avari în sec. VI. Ruinele se văd lîngă Mitrovița (Iugoslavia).

SIRTORI GIUSEPPE (*1813 †1874), ofițer italian și luptător pentru libertate. Se afla în Paris în Februarie 1848 și a luat parte la revoluție; a venit în Italia și a fost amestecat în toate mișcările și războaiele, în multe rînduri a fost silit să trăiască în exil; a fost între intimii lui Garibaldi.

SISIC [șișici] FERDO (*ca. 1870), istoric croat. Membru corespondent al Academiei Române (1930).

SISIF (SISYPHOS), personaj legendar al Greciei vechi. Osîndit de zei să urce, în eternitate, o piatră pe un povîrniș și cînd ajunge cu ea sus, să se rästoarne piatra. Trecut în proverb: *muncă de Sisif.*

SISMONDI LEONARD (*1773 †1842), istoric și

economist elveţian. Inspirat de teoriile lui Adam Smith, publică un tractat despre *bogăţia comercială* (1803). Trăi în Geneva şi în Paris, făcînd cursuri. Op. pr. *Istoria republicelor italiene* (1818), *Principii de economie politică* (1819), *Istoria căderii imperiului roman* (1835), *Istoria renaşterii libertăţii în Italia* (1832).

SISOE CEL MARE (†429), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 6 Iulie. A trăit în deşertul Egiptului pe un munte pe unde murise Sf. Anton. Acolo vieţui în rugăciune şi tăcere, dar mulţi credincioşi şi pustnici din diferite părţi veniau să-l vază şi să-i ceară sfaturi, astfel deveni un mare predicator. Numele acestui sfînt a rămas în unele legende populare, dîndu-i-se însuşirea de *a goni dracii*. Un manuscris din sec. XVI (publicat de Haşdeu) arată cum el a scăpat din ghiarele Dracului pe copiii surorei sale şi cu această ocazie a aflat toate numele Dracului. Lista acestor nume a devenit un fel de talisman. Se obişnueşte în unele pături sociale să se scrie lista şi să se coasă în scufiţa copilului, astfel va fi ferit de draci. Cărticica *Minunile sfîntului Sisoe* se tipăreşte şi azi. El e considerat ca protectorul copiilor.

SITALKE, rege al Tracilor, pomenit de unii scriitori; ar fi domnit pe la 430 a. Chr.

SIUL, pîrău în jud. Olt, merge paralel cu rîul Olt; trece în jud. Teleorman şi se varsă în Olt în dreptul com. Liţa. Lung ca. 55 km.

SIVAS ① provincie în Turcia asiatică (Anatolia); 62.000 km. p. În vremile vechi forma o gubernie importantă condusă de un *beglerbei*. ¶ ② oraş în aceeaşi prov. 58.900 loc.

SIXT (SIXTUS) IV-lea (*1414 †1484), al 229-lea papă al Romei, ales în 1471; i se datoreşte construcţia capelei sixtine din Vatican.

SIXT V-lea, numit înainte *Felice Peretti* (*1521 †1590), al 235-lea papă, ales în 1585. A fost porcar. Unul din cei mai mari susţinători ai catolicismului ca putere politică, a excomunicat pe Henric II, regele Franţei, şi a îndemnat pe Filip II să pornească războiu contra ţărilor protestante.

SÎMBĂŞAG-ROGOZ, staţie c. f. linia Oradea —Vaşcău.

SÎMBĂTA-DE-SUS, com. rur. jud. Făgăraş. Aci se păstrează un vechiu castel al lui Brîncoveanu, în care Ministerul Agriculturii a întemeiat un „cămin al intelectualilor", unde se duc, în serii, scriitori, pictori, etc. ca să se repauzeze. Pe frontispiciul clădirii s'a scris: „Trăiţi liniştiţi, căci aveţi dreptul la odihnă".

SÎNDOMINIC, com. rur. jud. Ciuc, plasa Centrală; 7.800 loc. Staţie c. f. între Petru-Rareş şi Gheorgheni. Mine de cupru.

SÎNGEREI, com. rur. jud. Bălţi, plasa Pepeni; 4.260 loc. Circ. com. cu 34 sate (1929).

SÎNGIORGIUL-DE-MUREŞ, com. rur. jud. Mureş, plasa Mureş-de-Sus; 2.026 loc.

SÎNGIORGIUL-DE-PĂDURE, com. rur. jud. Odorheiu, plasa cu acelaşi nume; 3.100 loc. Staţie c. f. între Dicio-Sînmartin şi Praid.

SÎNGIORGIUL-SĂSESC, staţie c. f. linia Ludoş-de-Mureş—Bistriţa.

SÎNGIORZ-BĂI, com. rur. jud. Năsăud, plasa cu acelaşi nume: 4.326 loc. Staţiune balneară.

SÎNMARTIN, com. rur. jud. Arad, plasa Sf. Ana; 2.942 loc.

SÎNMARTIN-DE-CÎMPIE, staţie c. f. jud. Mureş, între Bandul-de-Cîmpie şi Iuda.

SÎNMIHAIUL-ROMÂN, com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Chişoda; 2.068 loc.

SÎNMIHAIUL-DE-CÎMPIE, staţie c. f. jud. Cluj, linia Ludoş-de-Mureş—Bistriţa.

SÎNMIHAIUL-DE-SUS, staţie c. f. pe linia îngustă Turda—Abrud.

SÎNNICOLAUL-MARE, com. rur. jud. Timiş-Torontal; 10.716 loc.

SÎNNICOLAUL-MIC, com. rur. jud. Arad, plasa Arad; 3.900 loc.

SÎNPETRU ① com. rur. jud. Braşov, plasa Bîrsa-de-jos; 2.495 loc. ¶ ② staţie c. f. jud. Timiş-Torontal, între Periam şi Sînmiclăuşul-Mare.

SÎNPETRU-GERMAN, com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Periam; 2.658 loc. Staţie c. f. între Arad şi Periam.

SÎNPETRU-MARE, com. rur. jud. Timiş-Torontal, 2.577 loc. În câmpia de lângă acest sat s'a dat în cursul bătăliei dela Braşov, în zilele de 7—8 Octombrie 1916, o luptă purtată cu eroism de trupele româneşti.

SÎNTANA (SFÎNTA ANA), com. rur. jud. Arad, plasa Sfînta Ana; 5.704 loc. Staţie c. f. pe linia laterală care pleacă de la Arad şi merge de o parte spre Nădab, de alta spre Ineu. Are gimnaziu de băeţi (1929).

SÎNTANDREIU ① com. rur. jud. Bihor, plasa Seleuş; 2.025 loc. ¶ ② com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Chişoda; 2.691 loc.

SÎRBU IOAN (*1865 †1922), istoric român. A fost preot în satul Rudăria (Banat). A scris despre *Mateiu Basarab* (în l. germană, 1899) şi, după îndelungate studii, a întreprins o lucrare mare despre *Mihaiu Viteazul*, din care n'au apărut decît 2 volume (1904, 1907), premiate de Academia Română.

SKERLICI IOAN (*1877 †1914), profesor şi istoric sîrb. A scris istoria literaturii sîrbeşti. Ziarist, deputat, orator.

SKOBELEV IOAN NICHITICI (*1778 †1849), general rus. A luat parte la războiul cu Turcii, terminat cu pacea din 1812. A fost rănit la Silistra. A publicat lucrări militare.

SKOBELEV DIMITRII IVANOVICI (*1821 †1880), general rus. A luat parte la războiul din 1877.

SKOBELEV MIHAIL DIMITRIEVICI (*1843 †1882), general rus. În războiul contra Turcilor din 1877—78 s'a distins în luptele de la Plevna şi de la Şipca.

SKOK PETAR, filolog croat. Profesor de filologie romanică la Universitatea din Zagreb. S'a ocupat de raporturile dintre limba română şi limbile slavice. Membru corespondent al Academiei Române (1929).

SLATINA ① com. urb. cap. jud. *Olt*; 10.000 loc. Staţie c. f. linia principală de la Bucureşti spre Craiova, etc. ¶ ② izvoare de apă minerală lîngă Tîrgu-Neamţ. ¶ ③ mănăstire în jud. Fălticeni (fost Suceava) lîngă com. Mălini. Întemeiată de Alexandru Lăpuşneanu şi sfinţită în 1558. Aci e înmormîntat Lăpuşneanu şi Doamna Ruxanda.

SLATINA-MICĂ, staţie c. f. jud. Severin, între Orşova şi Caransebeş.

SLAVA, rîu în jud. Tulcea, se varsă în lacul Razim.

SLAVA-CERCHEZĂ, sat în jud. Tulcea, plasa Babadag; 2.004 loc. Ţine de circ. Topolog (1929).

SLAVEIKOV PETKO RAICIOV (*1828), poet bulgar. A studiat în Bucureşti; a contribuit la formarea limbii literare şi la renaşterea literaturii bulgare. A publicat: *Proverbele bulgare*, 1889; colecţie de *poezii populare*. A fost ministru de instrucţie şi prezident al Adunării naţionale.

SLAVI, grup de popoare, socotit azi (după Hickmann) la un total de 171 milioane, din cari: *Ruşi* 45 milioane, *Ucrainieni* 38 milioane, *Poloni* 23 mil., *Sîrbi, Croaţi şi Sloveni* 12 mil., *Cehi şi Slovaci* 10.900.000, *Bieloruşi* (Ruşi albi), 6.700.000, *Bulgari* 5.200.000, *Venzi* 70.000.

SLAVICI IOAN (*1848 †1925), scriitor român. Originar din Transilvania, a făcut studii la Pesta şi Viena, a fost profesor în Bucureşti, ziarist în Sibiu, a avut un rol de frunte în mişcarea politică a Românilor din statul Ungariei. La un moment a susţinut o politică dezaprobată de colegii săi şi a fost înlăturat. În timpul marelui războiu şi în vremea ocupaţiei duşmane păstrând aceeaşi atitudine, a fost mult criticat. A debutat în „Convorbiri literare" cu o serie de *nuvele* pe cari le-a adunat în 2 volume în 1881. Mai tîrziu a publicat alte **nuvele, romane şi povestiri** (*Vatra părăsită*, 1900, *Manea*, 1906, *Mara*, 1906, *Spiru Călin*, 1908, *Cel din urmă arcaş*, 1923). A publicat şi piese de **teatru** (*Toane sau vorbe de clacă*, 1874, *Gaspar Graţiani*, 1888),

studii istorice (*Studii asupra Maghiarilor*, 1871, *Românii din regatul ungar si politica maghiară*, 1892, *Ardealul*, 1893), cercetări asupra școalelor și unor probleme de educație (*Școalele noastre sătești*, 1890, *Institutul Otetelesianu*, 1906, *Educația rațională, morală, fizică*, 1909), și cărți didactice (*Istoria universală*, 1891, *Curs de gramatică română*, 1900).

SLAVONIA, regiune cuprinsă între Dunăre, Sava și Drava. Supr. ca. 23.000 km. p. Compusă din Slavonia propriu zisă și *Sirmia*. A fost supusă Ungariei, azi aparține Iugoslaviei. Oraș pr. *Osjek* (fost *Eszek*).

SLĂNIC ① com. urb. jud. Prahova, plasa Vărbilău; 7.815 loc. Stație c. f. cap. liniei laterale care pleacă din Ploești prin Buda. Salină: în 1922 s'au extras 64.426 tone. Stațiune balneară și climaterică, 389 m. altitudine; se află în lacurile de aci: iod, brom, fier și pucioasă. ¶ ② gîrlă în jud. Prahova, se varsă în r. Vărbilău; trece prin com. Slănic, are mulți afluenți cari seacă vara. ¶ ③ stațiune balneară în jud. Bacău, într'o poziție pitorească; 530 m. altitudine; ape minerale bicarbonate clorurate-sodice, izvoare feruginoase, etc.

SLĂNICEANU GEORGE (*1835 †1885), general român. Sublocotenent în 1856, colonel în 1870, general în 1880. În războiul pentru independență s'a distins în luptele de la Rahova (7 Noembrie 1877). A fost ministru de războiu în 1876 și în 1880.

SLĂTINEANU BARBU (*1806 †1867), magistrat și om politic român. A intrat în magistratură în 1833. A fost membru al Adunării elective care a ales pe Cuza în București la 24 Ianuarie 1859 și delegat cu alți colegi să se ducă la Iași spre a prezenta Domnitorului rezultatul votului; consilier și președinte la Curtea de Casație 1862—67.

SLĂTINEANU IOAN (*1795 †1864), om politic român. A fost deputat în obșteasca extraordinară adunare care a votat Regulamentul Organic și apoi deputat în obșteasca obișnuită Adunare de mai multe ori; cîrmuitor al Brăilei; membru al Curții apelative (1847), ministru al dreptății (1852, 53), al instrucției (1854, 1858). Candidat de domn în 1859, a votat la 24 Ianuarie pe Cuza. Mai tîrziu a fost președinte de secție la Curtea de Casație.

SLĂTINEANU IORDACHE (†1822), boer român. A fost membru în căimăcămia de la 1821. A tradus din grecește piesa lui Metastasio: *Ahilefs la Schiro* (tip. 1797).

SLĂTINEANU NICOLAE, boer român; a clădit cu fratele său Iane, biscrica *Adormirea* din Slatina (1736).

SLĂTINEANU RĂDUCANU (*ca. 1723 †1817), boer român. A fost caimacam în 1789 și 1802; a înființat prima fabrică de postav în România la Săftica, lîngă București (1781).

SLIMNIC, com. rur. jud. Sibiu, plasa Ocna-Sibiului; 3.248 loc.

SLOBOZIA ① com. rur. jud. R.-Sărat. ¶ ② com. rur. jud. Neamț, plasa Piatra; 2.400 loc. După legea din 1929, sat circ. com. Rosnov. ¶ ③ com. rur. jud. Argeș, plasa Dîmbovnic; 3.093 loc. După legea 1929, sat circ. com. Mozăceni. ¶ ④ com. urb. jud. Ialomița, plasa Slobozia; 7.500 loc. Stație c. f. spre Ploești direct, spre Braila prin Țăndărei, spre Călărași prin Ciulnița și tot prin aceasta legătura cu linia București—Constanța. ¶ ⑤ com. rur. jud. Ismail, plasa Reni; 4.100 loc.. După legea 1929, sat circ. com. Cismigioi. ¶ ⑥ Com. rur. jud. Vlașca, plasa Dunărea; 3.000 loc. După legea 1929, com. suburbană la com. Giurgiu.

SLOBOZIA-BĂLȚI, com. rur. j. Bălți, plasa Slobozia-Bălți; 2.193 l. Circ. com. cu 36 sate (1929)

SLOBOZIA-CONACHI, com. rur. jud. Covurluiu, plasa Pechea; 2.093 loc. După legea 1929, sat circ. com. Pechea.

SLOBOZIA-GĂNEASA, com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Volintirești; 2.672 loc.

SLOBOZIA-MÎNDRA, com. rur. jud. Teleorman, pl. Turnu; 2.773 loc. Circ. com. cu 6 sate (1929).

SLOBOZIA-MOARA, com. rur. j. Dîmbovița, pl. Ghergani; 2.476 l. Circ. com. cu 8 sate (1929).

SLOVACI, popor slav locuitor în Slovacia.

SLOVACIA, regiune din Statul Cehoslovacia; 48.936 km. p. și 3.000.000 loc. Cuprinde două districte: *Bratislava* și *Nitra*.

SLOVACKI IULIU (*1809 †1849), scriitor polon. A trăit mai mult în Paris. A scris drame, epopei, romane cu subiecte din istoria patriei sale sau cu subiecte orientale.

SLOVENI, popor slav care locuește în provinciile Stiria meridională, Carintia și Carniolia. Numărul lor se socotește la 1.300.000. Vorbesc un dialect apropiat de cel serbo-croat.

SMEI, personagii din basmele poporului român. Ei au puteri mari și locuesc într'un teritoriu care e deosebit de al oamenilor, dar se învecinește cu el.

SMETANA FREDERIC (*1824 †1884), compozitor ceh, fost șef de orchestră la Teatrul Național din Praga. A publicat poeme simfonice, opere, lieduri, danțuri, etc.

SMIL, numele vechiu al Ismailului.

SMILES [smaĭls] SAMUEL (*1816 †1904), publicist englez, cunoscut prin scrierea *Self-help* (1859), tradusă în multe limbi.

SMIRNA (SMYRNA, turc. ISMIR), oraș în Turcia (Anatolia), cap. provinciei cu același nume; 98.850 loc. E reședința unui arhiepiscop grec și a unuia armean. Port important la golful cu același nume.

SMITH ADAM (*1723 †1790), filozof și economist scoțian. Op. pr.: *Cercetări asupra naturii si cauzelor bogăției națiunilor*, 1776. tradusă în multe limbi, în care stabilește principiul că isvorul tuturor bogățiilor este munca. El unul din fundatorii economiei politice.

SMÎRDAN, sat în Bulgaria, unde s'a dat lupte între Turci și Români în timpul războiului pentru independență în ziua de 12 Ianuarie 1878.

SMÎRDIOASA, com. rur. jud. Teleorman, plasa Zimnicea; 2.875 loc. Circ. com. cu 5 sate (1929). Stație c. f. linia Roșiori—Zimnicea.

SMOLENSK, oraș în Rusia pe Nipru; 60.000 loc. A aparținut Lituaniei și a fost anexat la Rusia în 1686. În 1812 a fost aci o luptă între armata lui Napoleon și Ruși.

SMULȚI, com. rur. jud. Covurluiu, plasa Bujor; 3.348 loc. După legea 1929, sat circ. com. Drăgușeni.

SNAGOV (unii scriu ZNAGOV) ① pîrău, izvorăște în jud. Dîmbovița și trece în Ilfov, se varsă în lacul cu același nume, formînd mai multe bălți. ¶ ② lac. jud. Ilfov, de formă lunguiață; primește apele pîrăului și se scurge în r. Ialomița. ¶ ③ fostă mănăstire, pe o insulă în lacul cu același nume. Despre trecutul ei vorbește A. Odobescu în scrierea sa „Cîteva ore la Snagov" (1862). Tradiția locală atribue zidirea ei lui Vlad Țepeș, dar trebue să fie mult mai veche, fiindcă se vorbește de existența ei în documente mai vechi și în inscripția de pe un engolpion aflat între odoarele mănăstirii (1438). Țepeș a făcut numai oarecari îmbunătățiri edificiilor, ca și alți domni cari i-au făcut danii. În sec. XVI aci era închisoare politică (sau poate și pentru alți condamnați). Aci au fost omorîți Vistierul Udrea, Stolnicul Radu, Jupînul Barbu, Jupînul Cracea, frați, ale căror morminte se găsesc alături de al mamei lor Jupînița Marga, devenită Eufrosina monahia. Aci a fost sugrumat Constantin Cantacuzino Postelnicul, în Decembrie 1662, din porunca Domnitorului Grigore Ghica, pe care el însuși îl ajutase să ia tronul și-l sfătuia ca pe un fiu. Aci a înființat Mateiu Basarab o tipografie în 1643; aci a fost egumen Antim Ivireanul și a tipărit multe cărți.

SNOBISM (de la *snob*, cuvînt englez ce înseamnă om pretențios și vanitos pînă la ridicol) a devenit cunoscut în Anglia și în multe alte țări prin opera scriitorului Thacheray, *Cartea snobilor* (Snobpapers), care s'a publicat întîiu în ziarul *Punch* și a avut mare succes (1846).

SNIATIN, oraș în Polonia (prov. Galiția) pe Prut; 12.441 loc. A fost amanetat de Regele Poloniei lui Alexandru cel Bun.

SNYDERS [snaĭders] FRANS (*1579 †1657), pictor flamand. A studiat în Italia și, întorcîndu-se în Flandra, s'a făcut vestit prin picturile de animale.

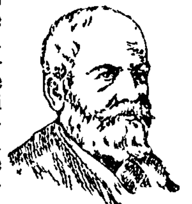
SOBIESKI IOAN (*1624†1696), rege al Poloniei. A servit întîiu ca comandant de oştiri, luptînd contra lui Carol Gustav, regele Suediei, contra Tătarilor, Turcilor şi Cazacilor. Murind Mihail Koribut, fu proclamat rege sub numele de Ioan III (1673). Luă parte la apărarea Vienei contra Turcilor, pe cari îi învinse (1683).

Ioan Sobieski

SOBRANIA, numele parlamentului în Bulgaria.

SOCARICIU, com. rur. jud. Ialomiţa, plasa Feteşti; 3.046 loc. Circ. com. cu 8 sate (1929).

SOCEC IOAN V. (*1830†1896), industriaş şi comerciant român. Originar din Săcele (ţinutul Braşovului), a venit în Bucureşti în 1848 şi a fost angajat în librăria lui Gh. Ioanid, pe care l-a îndemnat să înceapă editarea de cărţi didactice şi populare. În 1856 deschise magazin propriu de librărie şi de obiecte de artă şi continuă editura, pe care o desvoltă treptat, dînd un mare număr de cărţi de şcoală şi opere literare ale autorilor cunoscuţi, cari îşi văzură atunci (1875 şi urm.) publicate operele *complete*: V. Alecsandri, D. Bolintineanu, Const. Negruzzi, Ion Ghica, Hasdeu, Odobescu, Maiorescu, Iacob Negruzzi ş. a.; mai tîrziu făcu acelaşi lucru pentru generaţiile mai tinere de scriitori. Librăria Socec a editat şi cîteva reviste, între cari Revista Nouă, Convorbiri literare, ş. a. Alături de librărie, Socec întemeiă şi un stabiliment de litografie şi de tipografie, asociindu-se cu *S. Sander* şi cu *D. Teclu*, care s'a desvoltat mai tîrziu, luînd proporţii însemnate. Socec a fost între întemeietorii primei fabrici de hîrtie din ţara noastră, care deveni societatea *Letea*, mai tîrziu contribui la începuturile fabricei lui Ştef. Ioanid de la Cîmpulung.

Ioan V. Socec.

SOCETU, com. rur. jud. Teleorman, pl. Roşiorii-de-Vede; 2.132 loc. Sat circ. Scrioaştea (1929).

SOCI, loc. jud. Fălciu, lîngă satul Moşna. Unele povestiri spun că aci a fost lupta între Ştefan cel Mare şi Radu cel Frumos (1471).

SOCIALISM doctrină politică după care, toate mijloacele de producţiune trebue să fie socializate ca şi circulaţia, schimbul şi creditul (☛ Partea I). Cuvîntul se zice că s'a întrebuinţat pentru prima dată în 1832 de Pierre Leroux, dar multă vreme înţelesul lui n'a fost bine precizat. Teoretic s'a stabilit planul de organizare al acestei întocmiri sociale de către Carl Marx şi adepţii lui (☛ cuv.).

În ţara noastră o mişcare politică socialistă organizată s'a început între 1875—1880 pe deoparte prin cîţiva socialişti basarabeni veniţi în ţară, pe de alta prin cîţiva tineri români, cari şi-au făcut studiile în Paris şi în Bruxelles şi acolo au intrat în legătură cu socialiştii militanţi. Primul ziar socialist a fost *Basarabia*, apărut în Iaşi (1879), care a ţinut numai cîteva luni; prima manifestare politică a fost serbarea în amintirea Comunei din Paris, în 1881, cînd au fost arestaţi organizatorii, iar cei cari nu erau cetăţeni români au fost expulsaţi. După aceste începuturi se produce o puternică eflorescenţă publicistică, prin care sînt atraşi mai ales studenţii şi şcolarii: *Emanciparea*, Bucureşti, 1883; *Lampa*, Brăila, 1886—87; *Desrobirea*, condus de **Anton Bacalbaşa**, Bucureşti, 1887—88; *Muncitorul*, condus de **V. G. Morţun**, Iaşi, 1887—89, acestea ca organe de propagandă; *Revista socială*, condusă de **Ion Nădejde**, Iaşi, 1884—87; *Drepturile omului*, condus de **Const. Bacalbaşa, C. Filitis, Emil Frunzescu, C. Mille, I. Nădejde, Al. Radovici şi Paul Scorţeanu**, Bucureşti, 1885—1889, acestea ca organe de doctrină, iar pentru formarea unui auxiliar din literatură apare revista *Contemporanul*, Iaşi, condusă de **Nădejde şi Morţun**. Tot atunci începe pregătirea pentru lupta electorală, se fac cluburi, întruniri publice sau restrînse şi astfel se aleg deputaţi Morţun şi Nădejde. Alte foi apar acum: *Critica socială* (Iaşi, 1891—93), *Munca* (Buc., 1890—94), *Lumea nouă* (Buc. 1894—1900), iar în literatură ideile socialiste se susţin prin revista lui Gherea *Literatură şi ştiinţă* (1893—94), la care colaborează şi scriitori cari nu au legături cu partidul politic. Acest partid se intitulează la început *partidul muncitorilor*, apoi *social-democrat*. La un moment dat conducătorii încep a sprijini pe liberali în lupta contra conservatorilor şi în 1899 consiliul de conducere hotărăşte să-i schimbe numele în *naţional-democrat*. Ei au mai ales două motive: 1. stadiul desvoltării ţării noastre nu e prielnic pentru răspîndirea cu succes a teoriilor socialiste; 2. slăbirea sentimentului naţional prin internaţionalism poate înlesni altor State cu guverne de tot anti-democratice să îngenunche ţara noastră şi să distrugă şi ce s'a cîştigat pînă acum prin luminarea maselor. Astfel, în 1900 cei mai însemnaţi conducători ai socialiştilor se aliază cu partidul naţional-liberal, primind — cu prilejul unui banchet (9 Februarie 1900) — titulatura de „tinerimea generoasă". Cei cari făceau acest pas erau toţi oameni culţi şi teoreticiani ai partidului socialist; de aceea urmează o perioadă de inacţiune, din care partidul reuşeşte să iasă după ce se grupează în jurul lui Dobrogeanu-Gherea, care nu urmase pe tovarăşii săi. Această nouă fază a luptei lor politice este din ce în ce mai legată de evenimentele din Rusia, se organizează greve puternice, se întocmesc sindicate şi se gravitează din ce în ce în afară. Sufletul mişcării în această epocă după 1906 este *d-rul Rakovski* (acela care avea să devie unul din conducătorii revoluţiei bolşevice în Rusia), iar după războiu este *Ilie Moscovici*. Ziarele sînt: *Viitorul social* (Iaşi—Bucureşti 1907—1914), *România muncitoare*, (Buc., 1902) şi *Social-democraţia* (Iaşi, 1918-1919, Buc. 1919—1920).

SOCIETATEA ARHITECŢILOR ROMÂNI, fondată la 26 Februarie 1891, are de scop strîngerea relaţiilor între membri, studierea diferitelor chestiuni speciale. Cel dintîiu preşedinte a fost *Alex. Orăscu*; azi este *Statie Ciortan*.

SOCIETATEA „CARTEA ROMÂNEASCĂ", înfiinţată în Iunie 1919, ca urmare a consfătuirilor din timpul războiului la Iaşi, ale unui grup de cărturari şi înfăptuită prin fuzionarea celor mai vechi firme româneşti de tipografie şi editură din Bucureşti. Se ocupă cu editură, comerţul de librărie şi industria grafică. A încurajat scrisul românesc prin acordări de premii însemnate. A înfiinţat biblioteci la sate. A editat clasici români, Istoria lui Xenopol şi multe din operele scriitorilor de seamă. Publică broşuri de difuziune culturală: *Cunoştinţe folositoare*, *Biblioteca agricolă* şi *Pagini alese*.

Cartea Românească.

SOCIETATEA COMPOZITORILOR ROMÂNI, înfiinţată în 1920, are de scop să cultive muzica românească, să încurajeze pe tinerii compozitori români, să apere interesele profesiunii, să cultive gustul muzicii în ţară prin concerte, etc. Preşedinte este de la constituire *George Enescu*.

SOCIETATEA COMUNALĂ A TRAMVAIELOR DIN BUCUREŞTI, înfiinţată în participare cu Municipiul, în anul 1909. Are capital 150 milioane.

SOCIETATEA COMUNALĂ DE LOCUINŢE EFTINE, fondată, cu participarea Municipiului Bucureşti, în 1910. Are capital 50 milioane lei.

SOCIETATEA CREDITULUI FUNCIAR URBAN DIN BUCUREŞTI, înfiinţată în Bucureşti în 1873. *Idem* **DIN IAŞI**, înfiinţată în 1881.

SOCIETATEA CULTUL EROILOR, înfiinţată în Septembrie 1919 sub numele de „Mormintele eroilor",

a luat numele actual în 1927. Scopul ei este să îngrijească de mormintele eroilor, să comemoreze pe oamenii cari au contribuit la înălțarea neamului nostru. Prezidentă de onoare este M. S. Regina Maria; prezident activ, Patriarhul României. Societatea a întemeiat mai multe cimitire de onoare, a înălțat diferite monumente și în fiecare an organizează serbarea de la *Ziua eroilor*.

SOCIETATEA CULTUL PATRIEI, înființată în București la 14 Decembrie 1926, urmărește cultivarea iubirii de patrie, coordonarea acțiunilor patriotice din țară, cultura tradițiilor strămoșești și întărirea spiritului de ordine și legalitate.

SOCIETATEA DE CREDIT FUNCIAR RURAL, fondată în București în anul 1873 pe baza legii speciale din 17 Aprilie. E prima societate mare la noi cu capital exclusiv românesc.

SOCIETATEA DE CULTURĂ MACEDO-ROMÂNĂ, fondată la 23 Septembrie 1879, are de scop să mențină legăturile între Românii macedoneni și Statul român, să răspîndească învățătura în limba română în ținuturile din Peninsula balcanică, să ajute bisericile și școalele de acolo. Inițiator a fost *V. A. Urechia*, cel dintîiu președinte a fost *Mitropolitul Calinic*. Azi este *Iuliu Valaori*, profesor la facultatea de litere.

SOCIETATEA DE MEDICI ȘI NATURALIȘTI, înființată în 1830, în Iași de dr. Czihak și M. Zotta. Guvernul Moldovei a aprobat-o în 1833. A adunat exemplare de faună și floră, cărți; a format un muzeu și o bibliotecă. Din 1844 a început a publica un *Jurnal științific*. Din 1858 activitatea publicistică a Societății a scăzut, dar de la 1886 a reluat firul întrerupt. In Ianuarie 1887 apare *Buletinul soc. de med. si nat.*, în 1915 *Bulletin et mémoires de la Société des médecins et naturalistes*, mai tîrziu: *Revista medico-chirurgicală, buletin al Societății*.

SOCIETATEA DOAMNELOR ROMÂNE DIN BUCOVINA, înființată în Cernăuți în 1891 pentru sporirea învățămîntului feminin și desvoltarea industriei casnice.

SOCIETATEA FILARMONICĂ ROMÂNĂ, întemeiată în București în 1867, avînd de scop a cultiva gustul pentru muzică și a organiza concerte. Ea înființă de la început o orchestră sub conducerea lui Eduard Wachmann și mulți ani se urmară concertele în sala Ateneului.

SOCIETATEA FILOSOFEASCĂ A NEAMULUI ROMÂNESC ÎN MARE-PRINCIPATUL ARDEALULUI, înființată în Transilvania în 1795, a fost oprită de a funcționa.

SOCIETATEA LITERARĂ ROMÂNĂ, înființată în 1821 de Românii refugiați în Brașov. A funcționat cîtva timp. Poate că prin îndemnul ei a lucrat Heliade Gramatica sa publicată în 1828.

SOCIETATEA NAȚIONALĂ DE CREDIT INDUSTRIAL înființată în București pe baza legii din 1923 pentru a încuraja industria românească. Capital 500 milioane lei.

SOCIETATEA NATIONALĂ DE CRUCE ROȘIE, înființată în 1876, în urma aderării României la convențiunea din Geneva (1864 pentru a veni în ajutorul răniților și bolnavilor militari în timp de campanie. Cel dintîiu președinte a fost *Prințul D. Ghica*. A avut rol important în vremea războiului pentru independență și în cursul marelui nostru războiu. Azi e prezident inginerul *George Balș*.

SOCIETATEA NAȚIUNILOR (se zice și **LIGA N.**). întemeiată la 10 Ianuarie 1920, conform cu principiile puse în tratatele de la Versailles, Neuilly, Saint-Germain și Trianon. Are sediul la *Geneva*. Scopul este să stabilească cooperația între națiuni și să garanteze pacea. Lăsînd fie-cărui stat toată libertatea în privința politicei interne, îi cere să și-o limiteze în privința relațiilor internaționale atît în chestiile politice cît și în cele juridice și economice. Societatea a avut la înființare ca membri 42 de state, astăzi are 54. Înscrierea și retragerea din Societate este liberă, dar pentru primire se dă un vot. *Organele* Societății sînt: *Adunarea* tuturor membrilor (care se întrunește în sesiune ordinară în fiecare an în Septembrie); *Consiliul*, compus din 5 membri permanenți și din 4 nepermanenți; *Secretariatul*, care lucrează în tot timpul. La acestea se adaugă: *Curtea de justiție internațională* (inaugurată în 1922) cu reședința la Haga, avînd 11 judecători titulari și 4 supleanți aleși pe 9 ani; *Organizarea internațională a muncii*, care are de scop să asigure și să menție condițiuni de muncă echitabile și umane. Pentru menținerea păcii, Societatea urmărește: *limitarea armamentelor, garanții contra agresiunilor, regularea pacifică a conflictelor între state, înregistrarea tratatelor* (un stat nu poate pretinde de la altul respectarea unui tratat, dacă a fost secret și dacă n'a fost înregistrat la Secretariatul Societății . Neavînd organizată o forță proprie ca să impună soluțiunile sale, ea se mărginește a discuta în mod public toate litigiile și a convinge pe adversari să nu înceapă un războiu înainte de a fi cercat sau împăcarea pe cale directă sau judecarea conflictului de Curtea de justiție sau de Adunare. Cu timpul s'au creat și alte organe auxiliare cari se ocupă de diverse chestiuni, ca: organizarea transitului, organizarea de igienă, vînzarea opiului și a stupefiantelor, tratamentul femeilor și al copiilor, cooperația intelectuală. Președintele Consiliului se alege în fiecare an. În ultimii doi ani a fost ales *N. Titulescu*, reprezentantul României.

SOCIETATEA ORTODOXĂ A FEMEILOR ROMÂNE, înființată în București în anul 1910, are de scop să întreție spiritul de practică religioasă ortodoxă în societatea românească; a înființat școale de fete în București (1912), Iași, etc.

SOCIETATEA PENTRU FOND DE TEATRU ROMÂN, înființată la 4 Octombrie 1870 în Transilvania, avînd sediul în Brașov, și sucursale în diferite orașe. Primul comitet: Prez. *Iosif Hodoș*, vice-prez. *Alex. Mocioni*, casier *V. Babeș*, secretar *Iosif Vulcan*, membri: *Alex. Roman, P. Mihali* și *Iosif Gall*. Adunările generale se țin în fiecare an în alt oraș. Cu toate stăruințele depuse n'au reușit să aibă, cum doreau de la început, un local de teatru propriu și o trupă completă de profesioniști. Sumele adunate le întrebuințau pentru publicații de piese originale și traduceri și pentru organizări de reprezentații cu diletanți.

SOCIETATEA PENTRU ÎNVĂȚĂTURA POPORULUI ROMAN, întemeiată în 1866 de către membrii Ateneului Român din București, cu scopul de a înființa școale normale în diferite orașe ale țării, de a răspîndi cultura prin cursuri de adulți și de a combate analfabetismul. Mulți ani au funcționat școale normale cari au dispărut treptat pe măsură ce Statul însuși a înființat școale normale oficiale. S'a păstrat numai cea din București, care funcționează și azi, avînd alături și o școală primară și o grădină de copii. Primul președinte al Soc. a fost *Scarlat Rosetti*, apoi: *Heliade Rădulescu, Petru Poenaru, Scarlat Fălcoianu, Costache Bosianu, General I. Em. Florescu, G. Chițu, Mitropolitul Ghenadie, George I. Lahovari*, ș. a. Azi este dr. *C. Angelescu*. Primul director al școalelor societății a fost *Ioan Bădilescu*; astăzi este *Petre Gîrboviceanu*.

SOCIETATEA PENTRU PROFILAXIA TUBERCULOZEI, din București, urmărește să organizeze dispensare și alte instituții și ia măsuri cari să ajute la profilaxia tuberculozei și la îngrijirea tuberculoșilor.

SOCIETATEA PENTRU PROTECȚIUNEA ANIMALELOR, înființată la 14 Aprilie 1904, după inițiativa luată de Irina Butculescu și Elisa Periețeanu-Buzău, are de scop a împiedeca purtarea barbară a omului și a răspândi idei pentru protejarea animalelor folositoare. Președinte actual: *General C. Coandă*.

SOCIETATEA POLITEHNICĂ. înființată la 18 Octombrie 1881 de mai mulți ingineri români cu ocaziunea inaugurării liniei Buzău—Mărășești. Membrii sînt: ingineri, arhitecți, profesori de științe, de matematică și ofițeri din arme speciale. Publică un *Buletin* lunar, în care sînt articole referitoare la lucrările tehnice de seamă făcute în România, la știința tehnicei. Cel dintîiu prezident a fost Colonelul *N. Dabija*. Astăzi e: *N. P. Ștefănescu*.

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE FILOZOFIE, înființată în 1910 în București, urmărește cultivarea și răspîndirea studiilor filozofice, prin conferințe publice și prin editarea *Revistei de filozofie*, care a ajuns la volumul XVI. Prezident și director al revistei e C. Rădulescu-Motru.

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE GEOGRAFIE, întemeiată la 15 Iunie 1875. Scopul ei este să contribue la progresul și expansiunea cunoștințelor geografice în general și în deosebi a îndruma studiile pentru a se face cunoscută România din punct de vedere geografic, economic. Prezidentul activ este Regele, care o conduce ajutat de doi vice-președinți și de un secretar general. Primii vicepreședinți au fost *Prințul Alex. Cantacuzino* și *G-ral C. Barozzi*, iar secretar general *George I. Lahovari*. Societatea a publicat dicționarul județelor din vechiul regat (afară de Dolj), un dicționar geografic general al României, un dicționar a Basarabiei și al Bucovinei. Ea ține adunări generale anuale și conferințe și este în legătură cu toate societățile similare din lume. Publică un Buletin. Vice președinții de azi sunt: g-ral *C. Coandă* și *M. Oromolu*. Secretar general este *Al. Tzigara-Samurcaș*.

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE NAVIGAȚIE PE DUNĂRE, fondată în 1914. Sediul în București. Are capital de 49 milioane lei.

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE ȘTIINȚE, înființată în București în 1890, sub inspirația d-rului C. Istrati, a publicat un „Buletin" (au apărut pînă acum 26 volume); începînd din 1903 a organizat congresele „Asociațiunii pentru desvoltarea și înaintarea științelor" și o expozițiune. După războiu cele 4 secțiuni (Matematică, Fizică, Chimie, Științe Naturale) au început a lucra fiecare în direcțiunea sa. Acestea au legături cu societățile similare din alte țări. Regii Carol I și Ferdinand I au fost prezidenții de onoare, tradiție pe care a urmat-o și actualul Rege, interesîndu-se în special de secțiunea de fizică.

SOCIETATEA ROMÂNISMUL, înființată în București în 1869, avînd de scop propaganda patriotică prin conferințe și publicații. A editat o revistă, care purta ca titlu numele societății, 1870—71.

SOCIETATEA SCRIITORILOR ROMÂNI, înființatăîn București în 1909. În Ianuarie 1929 avea 157 membri activi. Prezidentul actual este: *Liviu Rebreanu*.

SOCIETATEA STUDENȚILOR ÎN MEDICINĂ, în București este cea mai veche societate studențească.

SOCIETATEA „TRANSILVANIA", întemeiată în București în ziua de 3 Maiu 1867, cu scop de a ajuta pe studenții din provinciile subjugate spre a-și desăvîrși studiile în streinătate. Cel dintîiu președinte a fost Al. *Papiu Ilarian*.

SOCIETĂȚI DE PRESĂ sînt în România: în București: *Sindicatul ziariștilor*, înființat în 1900; *Asociația generală a presei române*; *Asociația corespondenților streini din România*; *Sindicatul ziariștilor* din Moldova, cu sediul în Iași; *Cercul ziariștilor profesioniști* din Iași; *Asociația presei periodice*, în București; *Sindicatul presei române din Ardeal și Banat*, înființat în 1920; *Sindicatul ziariștilor minoritari*, în Cluj, Brașov, Arad, Satul-Mare, etc.

SOCIN LELIO (*1525 †1562), teolog italian protestant, adversar al lui Luter și al lui Calvin. Din cauza marei autorități a acestuia, fu nevoit a semna o declarație de renunțare, dar tot nu putu să rămîie în Elveția, ci se duse în Polonia (1559), unde fu bine primit. El este fundatorul doctrinei *sociniane*, care respinge dogma trinității.

SOCODOR, com. rur. jud. Arad, plasa Chișineu; 5.354 loc. Stație c. f. linia Arad—Otlaca.

SOCOLA, sat și tîrgușor în jud. Iași. Stație c. f. aproape de Iași spre Vasile-Lupu. Fostă mănăstire în care s'a așezat la 1803 primul seminariu teol. din Moldova, mutat mai tîrziu înorașul Iași.

SOCOR GABRIEL (*1848 . . . .), medic român. Profesor de fiziologie și clinică oftalmologică la facultatea de medicină din Iași (1897).

SOCOTORA (SOCOTRA), insulă în Oceanul Indian, stăpînită de Englezi: 3.372 km. p., 12.000 loc.

SOCRATE (*ca. 469 †ca. 399 a. Chr.), filozof grec. A dus o viață simplă și și-a întărit corpul prin exerciții și privațiuni. A fost profesorul lui Platon, Xenofon, Alcibiade și ținea și lecțiuni publice. Din învățămîntul lui a rămas *metoda* care-i poartă numele (prin întrebări și răspunsuri) și *ironia* zisă *socratică*. El credea într'o ființă unică, creatoare a lumii și cam rîdea de zei. Aceasta i-a pricinuit un proces, dn care a ieșit osîndit la moarte: trebuia singur să bea otravă. A făcut aceasta în mijlocul admiratorilor săi, după ce le-a ținut un lung discurs.

Socrate.

SODOMA, oraș vechiu în Palestina, pe care Dumnezeu l-a distrus prin foc, fiindcă locuitorii erau vițioși și desfrînați.

SOFALA, oraș în Africa de SE., port la canalul Mozambic; 2.000 loc.

SOFIA (bulg. SREDEZ, în antc. SARDICA), pe r. Bogana; 154.431 loc. Capitala regatului Bulgariei.

SOFIA, com. rur. jud. Bălți, plasa Slobozia-Bălți; 3.756 loc. După legea 1929, ține de circ. com. Slobozia-Bălți. Stație c. f. între Bălți și Lipnic.

SOFIȘTI, după sensul de azi, sînt oameni instruiți cari știu să susțină și să combată orice idee. În anticitate ei s'au bucurat, în unele epoce, de mare prestigiu, fiindcă studiau filozofia și retorica, cercetau natura; mai tîrziu se ocupară de teoria cunoștinței și unii din ei formulară principiul că *fiecării afirmațiuni i se poate opune o afirmațiune contrară*. Cu timpul s'au discreditat, au fost acuzați de imoralitate și de lipsă de convingere, punînd totul în puterea retoricei.

SOFOCLE (SOPHOKLES) (*495 †406 a. Chr.), dramaturg grec. Din peste o sută de lucrări, ne-au rămas 7, cari toate au fost traduse în rom. *Edip la Colona* (de Ed. Aslan, de M. Stăncescu, 1903, de M. Iorgulescu, 1921, de E. Dinescu, 1909), *Antigona* (de Mihail Dragomirescu, 1896, de Ana Codreanu și C. Niculescu, 1924, de Eug. Dinescu), *Electra* (de E. Aslan, de G. Murnu, 1910, de Eug. Dinescu. 1909), *Edip-rege* (de P. Simonu, 1896, de E. Aslan, 1894, de M. Dragomirescu, 1925, de Eug. Dinescu, 1909), *Filoctet*, *Ajace* și *Trahinienele* (de Eug. Dinescu, 1909).

Sofocle.

SOFONISBE, fiica lui Hasdrubal, general cartaginez. Devenind, în a doua căsătorie, soția lui Masinisa, fu luată ca prizonieră de Romani, dar se sinucise cu otrava trimisă chiar de soțul său. Viața ei a dat subiect mai multor tragedii (Corneille, Voltaire, Alfieri ș. a.).

SOFRONIE PATRIARHUL IERUSALIMULUI († ca. 640), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 11 Martie. După ce a călătorit prin Egipt, prin Siria, a fost ales patriarh în 634, deși nu era nici preot. A combătut pe *monoteliți*, a făcut enciclice contra lor și a trimis la Roma ca să roage pe papa să-l ajute în această luptă.

SOFRONIE, întemeietorul mănăstirii Neamțului, împreună cu călugării Pimen și Siluam, și primul ei stareț, ca. 1392.

SOHATU, com. rur. jud. Ilfov, plasa Budești; 2.337 loc. După legea 1929, circ. com. Vasilați.

SOISSONS [soason], oraș în Franța pe r. Aisne; 14.458 loc. În anticitate *Noviodunum*. Aci au avut Germanii o victorie în Ianuarie 1915.

SOKOLI, nume dat asociațiunilor de tineri din Cehoslovacia, cari au de scop a cultiva și desvolta forțele fizice și sănătatea în interesul superior al patriei.

SOLCA, com. rur. jud. Suceava, plasa Arbore; 3.751 loc. Stație balneară în jud. Gura-Humorului; fostă mănăstire zidită de Ștefan Tomșa în 1630.

SOLFERINO, sat în Italia (Mantua) la S. de

lacul Garda. În 1859 victoria armatelor franceză și sardă contra Austriei.

SOLIMAN (†1410), sultan al Turcilor (ca. 1403—1410). Învins în Asia de Tamerlan, s'a așezat în Adrianopol și a făcut un tratat de pace cu Bizanțul. A fost odată răsturnat de fratele său Musa și, reluîndu-și tronul, a avut lupte cu Veneția, a năvălit în Bosnia. Ducînd o viață desfrînată, a fost atacat de fratele său Musa și ucis. Dim. Cantemir zice că Analele turcești nu socotesc pe Soliman, Musa și Mahomet (trei frați) drept *sultani* titulari, ci numai *interimari*, întru cît nu stăpîneau întreg imperiul.

SOLIMAN II sau **I**, zis MAGNIFICUL sau, de Turci, KANUNI (*legislatorul*) (*1495†1566), sultan al Turciei (1520—1566). A domnit cu mare strălucire, întinzîndu-și acțiunea și influența sa din Asia pînă în Apusul Europei, unde susținu pe Francisc I (al Franței) contra lui Carol Quintu (al Spaniei). A purtat multe războaie. Cele mai însemnate sînt cele contra Austriei și Ungariei și contra Persiei. Obținînd contra Ungurilor o mare victorie la Mohaci (1526), puse stăpînire pe Buda, încredințînd guvernul lui Ioan Zapolia. Cînd acesta fu învins de împăratul Ferdinand, făcu o nouă expediție, luă din nou Buda (1529) și asedià Viena, fără însă a o lua. În aceste împrejurări se amestecă și Petru Rareș, domnul Moldovei, lucrînd pe față în folosul Turcilor, dar în ascuns înțeles cu Ferdinand pregătea pentru sine domnia Transilvaniei. Nereușind, el a provocat mînia lui Soliman, care, îndemnat de Poloni, a năvălit în Moldova și a silit pe Petru să părăsească tronul și țara. Puțin după aceea a ocupat și o parte din Basarabia și a zidit cetatea *Bender* (Tighina). În Persia a obținut succese și a încheiat o pace favorabilă pentru sine (1555). Soliman a construit mai multe clădiri în Constantinopol, între cari marea moschee *Suleimanie*. A organizat administrația Statului, împărțindu-l în mai multe guvernăminte; a întocmit o ordine specială a corpului preoțesc (*ulema*), a reglementat armata ienicerilor, a adunat diferitele hotărîri ale Porții într'un complex de legi.

Soliman II.

SOLINGEN, oraș în Germania (Düsseldorf); 48.912 loc. Renumite fabrici de cuțitărie.

SOLNOC-DOBÎCA, fost județ în Transilvania, azi *Someș* (☛ acest cuv.).

SOLOGUB, pseudonimul lui FEDOR CUZMICI TETERNICOV (*1863), poet rus. A început a publica prin 1896. Opera pr. *Dracul mărunțel*. Poeziile sale cîntă frumusețile naturii, arată că rosturile omenești sînt trecătoare; cîntă copiii.

SOLOMON (SALOMON), personaj biblic, rege al Israilului (977—953 a. Chr.). Era fiul lui David. A construit templul din Ierusalim. Vestit prin înțelepciunea cu care a guvernat. I se atribue *Cîntarea cîntărilor* și *Eclesiastul* (☛ acest cuv.].

SOLOMON ALEXANDRU (*1832†1875), ofițer român. În 1869 era colonel. A fost ministru în ultimul minister al lui Cuza (1866); general în 1872.

SOLOMON IOAN (*1793†1892), colonel român. A servit într'o trupă auxiliară a Rușilor cînd au trecut prin țară contra Turcilor (în 1810, în 1821); a ajutat cu poterașii pe Tudor Vladimirescu, dar după uciderea acestuia a fugit din țară. A servit în armata rusească în 1829, luptînd contra Turcilor. În 1839 a intrat în miliția Munteniei cu gradul de colonel.

SOLOMON NICOLAE (*1820†1875), om politic român din Transilvania. A fost prefect de legiune în revoluția din 1848. După victoriile lui Bem, a trecut în Muntenia, s'a întors după liniștirea lucrurilor, apoi a revenit în București, unde a și murit.

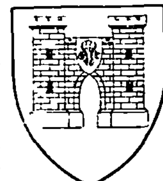
SOLON (*ca. 639†559 a. Chr.), legislatorul Atenei. Socotit între cei șapte înțelepți ai Greciei. Grație lui, Atenienii luară înapoi insula Salamina pe care o pierduse. În timpul unor mari turburări, fu chemat să reorganizeze statul și făcu atunci o întocmire economică și socială, căutînd a stabili un echilibru între clasele sociale. Legenda spune că a cerut concetățenilor săi să jure că nu vor schimba nimic în timp de 10 ani și apoi a plecat în Asia.

SOLONȚ, localitate în jud. Bacău pe apa cu același nume, unde se găsesc zăcăminte de petrol; puțin exploatate.

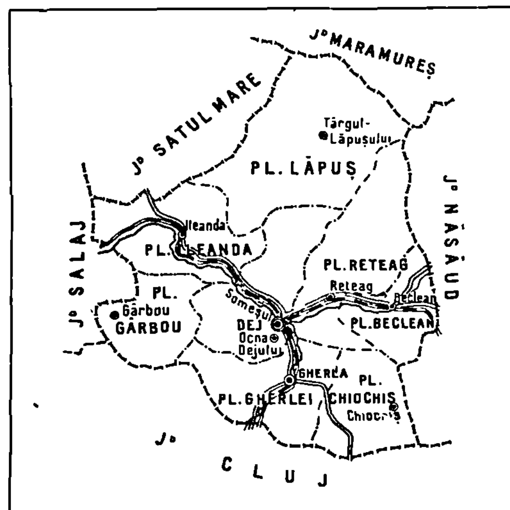
SOLVAY ERNEST (*1838†1922), industriaș belgian. A inventat procedeul de a fabrica soda cu amoniac.

SOMALIA, regiune în Africa de E. între golful de Aden și Oceanul Indian. Cea mai mare parte aparține Angliei și Italiei.

SOMEȘ, rîu afluent al Tisei; format din *Someșul mare*, cu afl. *Bistrița*, și *Someșul mic*, format la rîndul lui din *Someșul cald* și *Someșul rece*, cari se împreună la *Cluj*; trece în Ungaria și primește ca afl. pe stînga: *Almașul*, *Crasna*; trece pe lîngă orașele *Dej* și *Satu-mare*; se varsă în Tisa lîngă hotarul Cehoslovaciei.

Stema jud. Someș.

SOMEȘ, jud. în Transilvania, cap. *Dej*; 4.147 km. p.; 257.529 loc. (1923); are 8 plăși, 2 com. urb. și 261 com. rur. (1926); ține de

Harta jud. Someș.

circ. Curții de apel din Cluj; are 5 școale primare urbane și 258 școale primare rurale (1929); 29 cooperative de desfacere cu cap. 472.927 lei (1925). Bisericile ortodoxe țin de episcopia Clujului, cele unite de episcopia Gherlei.

SONDE sau SUNDE, grupă de insule mari și mici la S.E. Asiei: *Sumatra*, *Java*, *Borneo*, *Celebe*, etc.

SONG-KOI (SONGKA) sau FLUVIUL ROȘU, fluviu în Indochina franceză.

SOPRON [șopron], comitat și oraș în Ungaria.

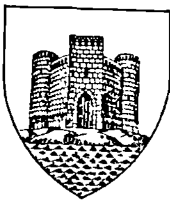
SORBONA (fr. SORBONNE), școală teologică în Paris, fundată de R. de Sorbon în 1257. Azi clădirea, mult refăcută, cuprinde facultatea de litere și de științe, celelalte facultăți avînd alte localuri.

SOREL ALBERT (*1842†1906), istoric francez. Membru al Academiei franceze și al Ac. de științe morale și politice. Opere pr. *Histoire diplomatique de la guerre franco-allemande* (1875), *L'Europe et la révolution française* (1885) ș. a.

SORICA, munte în jud. Prahova, situat între Azuga, pîrâul Azuga și muntele Dutca. La poalele lui s'a clădit o fabrică de postav.

SOROCA, com. urb. cap. jud. Soroca; 15.000 loc. are șc. normală, 3 licee, o șc. profesională de fete și o șc. de meserii.

SOROCA, jud. în Basarabia; cap. *Soroca*; 4.331 km. p., 381.509 loc. (1922); are 7 plăşi, 1 com. urb. şi 46 com. rur. (1926); face parte din circ. Curţii de apel din Chişinău; are 10 şcoale primare urbane şi 238 şcoale primare urale (1929); are 13 cooperative de desfacere cu cap. 150.964 lei (1925). Bisericele ţin de eparhia episc. Hotinului.

Stema jud. Soroca.

SOTIRIU C. A., arheolog grec. A studiat istoria bizantină. A participat la congresul de bizantinologie din Bucureşti. Membru corespondent al Academiei Române (1930).

Harta jud. Soroca (legea 1925).

SOUTHAMPTON [sausempt'n], oraş în Anglai, port la golful cu acelaşi nume (canalul La Manche), pe o peninsulă formată între confluenţa fl. Test şi Itchen; 160.000 loc. În faţă e insula Wight.

SOVATA, com. rur. jud. Mureş, plasa Miercurea-Nirajului; 3.983 loc. Staţie c. f. lîngă Praid pe linia Blaj—Praid. Staţiune balneară, are şi staţie c. f. lîngă Praid pe linia îngustă Praid—Tîrgu-Mureş.

SOVEJA, com. rur. jud. Putna. ¶① fostă mănăstire jud. Putna, aşezată în munţi pe rîul Şuşiţa. Biserica e zidită de Mateiu Basarab în 1645 ca semn al împăcării cu Vasile Lupu, care zidise şi el o biserică în Muntenia (Stelea, Tîrgovişte).

SOZONT, martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 7 Septembrie. Intrînd într'un templu, a rupt mîna unui idol şi, vînzînd aurul, a împărţit banii săracilor; a fost martirizat şi a murit.

SPA, oraş în Belgia ; 7.711 loc. Staţiune balneară.

SPACU GHEORGHE, chimist român. Profesor la Universitatea din Cluj, directorul laboratorului de chimie anorganică şi analitică. S'a ocupat de *sărurile duble* şi de *aminele* acestor săruri; a cercetat structura intimă a *benzidinei* şi *tolidinei*. Membru corespondent al Academiei Române (1927).

SPALATO (sîrb. SPLIT), oraş în Iugoslavia (Dalmaţia), 25,024 loc Aci a fost vechiul oraş roman *Salonae*.

SPANIA (ESPAGNA, fr. ESPAGNE, germ. SPANIEN, ita., SPAGNA) stat în Europa. Se mărgineşte la N. cu Oceanul Atlantic şi cu Franţa, la E. cu Marea Mediterană, la S. cu Marea Mediterană, Africa, de care e despărţită prin strîmtoarea Gibraltar, şi cu Oceanul Atlantic, la V. cu Oceanul Atlantic şi Portugalia. Supr. 497.881 km. p. (cît de 2 ori România); 21.920.000 loc. Dens. pop. 42 pe km. p.

Spania e o ţară mai mult muntoasă; depresiunile mai importante sînt pe lîngă cursul fluviilor şi spre mare. La N. sunt Munţii *Pirenei* şi M. *Cantabrici*; în centru sînt mai multe şiruri: *Iberici*, *Sierra Morena*, *S. Guadarrama*, *S. Gredos*, *S. Gata*, *S. Guadelupa*, *S. Nevada*, *M. Cataloniei*. Ţara întreagă este un podiş, cu înălţimea medie de 700 m., străbătut de şirurile acestea de munţi, cari închid unele părţi formînd podişuri parţiale, cum e al Castiliei. Vîrfuri mai înalte: *Peñas de Europa* (2.665 m.) în munţii Galiciei, *Mulahacen* (3.481 m) în Sierra Nevada. Fluvii şi rîuri: EBRO cu *Segre*, apoi JUCAR, SEGURA se varsă spre E. în Mediterană; MINHO, DUERO cu afl. *Esla* şi *Tormes*, TAGO cu numeroşi afluenţi, GUADIANA trec în Portugalia şi se varsă în Oceanul Atlantic; GUADALQUIVIR cu *Jenil* se varsă la S. în Ocean. Clima în interior în parte aspră, în parte foarte caldă şi uscată; în apropierea ţărmurilor mării umedă. Se cultivă plante ca în Europa centrală şi multe din cele sudice (măslin, bumbac, portocal, lămîiu); vii renumite; peşte de rîuri şi de mare (industrie şi comerţ de sardele); în munţi mine de fier, plumb, aramă, sare, etc. Moneta este *peseta*. Se întrebuinţează sistemul metric. Locuitorii sînt de ginte latină, de religie creştini catolici.

Cap. *Madrid*. Oraşe pr. *Barcelona*, *Taragona*, *Valencia*, *Alicante*, *Cartagena*, *Murcia*, *Malaga*, *Cadix*, *Sevilla*, *Cordoba*, *Toledo*, *Aranjuez*, *Salamanca*, *Santiago*, *Bilbao*.

Provinciile istorice: *Catalonia*, *Aragon*, *Castilia*, *Galicia*, *Andalusia*, *Valencia*. Pentru administraţie e împărţită în 48 departamente.

Spania are colonii în Africa: *a)* insulele *Canare* ş. a., 7.486 km. p.; *b)* în *Maroc*; *c)* în *Sahara* 285.000 km. p.; *d)* în *Guineea*, 26.659 km. p.

Cele mai vechi cunoştinţe despre Spania ne spun că a fost locuită de *Iberi*, cari au dat numele peninsulei. Prin sec. II a. Chr. a fost cucerită de Romani şi a devenit *provincie*, romanizîndu-se cu încetul. După căderea imperiului roman, multe neamuri de barbari au trecut pe acolo, mai ales *Visigoţii*, cari stăpîniră pînă pe la 711; apoi urmă dominaţiunea *arabă*. Pe la 1200 statele cari rămaseră nesupuse izbutiră să gonească pe Arabi. Cu Ferdinand Catolicul, regele Aragoniei, care se căsători cu Isabela, regina Castiliei, începe unitatea statului. După descoperirea Americei, Spania cucereşte ţări peste Ocean şi-şi face un mare imperiu colonial; îşi întinde stăpînirea şi în Europa; astfel Carol V putea zice că *soarele nu apune niciodată în statele sale*. În sec. XIX Spania trecu prin mari turburări interne, pierdu în urma războiului cu Statele-Unite (1898) insulele Filipine, Cuba, etc. Regele Alfons XIII a avut multe greutăţi de trecut. În 1923 s'a produs o revoluţie militară, care a adus regimul zic *directoriu* al lui Primo de Rivera, sfîrşit în 1930. Restabilirea regimului parlamentar nu s'a putut face în linişte. După mai multe încercări ale oamenilor politici chemaţi în acest scop, s'a produs un curent republican puternic, ceea ce a decis pe rege să părăsească Spania împreună cu toată familia sa (1931) şi atunci s'a proclamat republica, dar noul regim nu şi-a luat încă mersul normal.

Spaniol.

SPARTA, în anticitate capitala *Lacedemoniei*. În anticitate statul Lacedemoniei sau Spartei (prov. Laconia) a jucat un mare rol. Oraşul Sparta, fondat de Dorieni, a învins pe celelalte oraşe din Laconia şi a întemeiat un stat care a fost multă vreme cel mai puternic în lumea elenică. Organizarea lui este atribuită de legendă lui Licurg şi e bazată pe principii aristocratice, adică drepturile de *cetăţean* se transmit prin moştenire şi numărul acestor cetăţeni este limitat. Guvernul este exercitat de doi regi, avînd ca organ consultativ un

consiliu de bătrîni. Viaţa Spartanilor era foarte sobră, educaţia tinerilor foarte severă. Cînd s'a ridicat Atena, a început între ele o serie de lupte pentru egemonie, cari s'au sfîrşit cu ruina Spartei.

SPARTACUS, sclav roman, conducătorul răscoalei care s'a numit războiul sclavilor, 17 a. Chr.

SPARTIVENTO, cap pe coasta de Sud a Calabriei (Italia).

SPĂTĂREŞTI, sat în jud. Fălticeni (fost Suceava), aproape de oraşul Fălticeni. Aci s'a dat în ziua de 28 Ianuarie 1918 o luptă între Români şi Ruşi. Trupe din corpul al II-lea rus voind să treacă pe aici în Bucovina, fiind oprite de comandantul român, ele au atacat oraşul, însă au fost învinse şi dezarmate. În amintirea acestei lupte s'a ridicat în Fălticeni un monument.

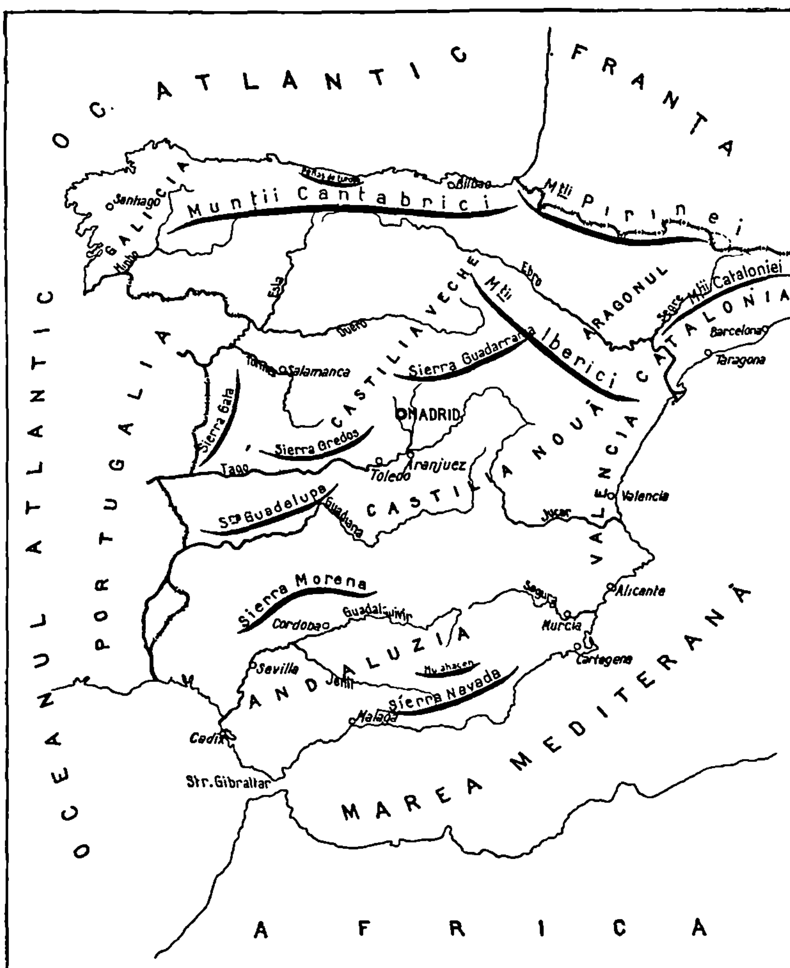
SPENCER HERBERT (*1820 †1903), filozof şi sociolog englez. A aplicat principiul evoluţiunii la societatea omenească, la progres şi la civilizaţie. Opere pr. *Primele principii*, *Biologie*, *Psihologie*, *Sociologie*. Trad. rom. *Despre educaţie* (de D. Stăncescu, de B. Marian), *Autobiografia* (de *I. Duscian*, 1924), *Individul împotriva statului* (de I. O. Stefanovici, 1924), *Progres* (de L. Ghips), *In contra socialismului* (de Titu Maiorescu, 1893).

SPERANTIA TEODOR (*1856 †1929), scriitor român. Se numea *Nădejde*, dar un profesor latinist i-a schimbat numele pe cînd era şcolar. A fost institutor, profesor în Bucureşti (Şcoala normală de institutori, liceul Mateiu Basarab), inspector şcolar, deputat, membru al Ateneului Român, membru corespondent al Academiei Române (1891). S'a făcut cunoscut mai ales prin *anecdotele* sale. Culegînd din popor şi din cărţi, le-a versificat, dîndu-le desvoltări cu detalii personale (multe volume: *Anecdote populare*, 1889. *Alte a.*, 1802, *Tot a.*, 1803, A. *afumate*, 1898, A. *împănate*, 1903, A. *pipărate*, 1903, A *nouă*, 1909, A *de post*, 1912, A. *cu minuni*, 1918, A. *cu noroc*, 1918, A. *marinate* f. a.). A făcut studii de folklor: *Mioriţa şi căluşarii*, 1914 şi diverse articole precum şi lucrări de natură generală, ca *Introducere în literatura populară română*, 1904. A mai scris piese p. teatru popular (*Ce face Dracu*, 1900, *De necaz*, 1900, *Ce poate lenevia*, 1908, etc.), romane (*Feighela*, *Vinovată*, 1922, etc.), numeroase cărţi didactice de curs primar şi secundar (*Abecedar*, 1881, *Curs de limba română*, dif. ediţii, etc.) precum şi un studiu asupra *fabulei şi fabuliştilor români* (1893).

SPETENI, com. rur. jud. Ialomiţa, plasa Urziceni; 3.585 loc. Circ. com. cu 12 sate (1929).

SPEZIA, oraş în Italia (Genova), port la golful cu acelaşi nume; 87.612 loc.

SPICUITORUL MOLDO-ROMÂN, revistă literară în două limbi, româneşte şi franţuzeşte (de aceea avea şi al doilea titlu „Glanneur moldo-valaque") apărută în Iaşi în 1841 sub direcţia lui G. Asachi.

Harta Spaniei.

Aci s'au publicat primele poezii franţuzeşti ale lui V. Alecsandri.

SPINAZOLLA O., profesor italian stabilit în România. A predat limba italiană la liceele Sf. Sava şi Mateiu Basarab din Bucureşti. Îl găsim în 1864.

SPINENI ① staţie c. f. jud. Romanaţi, între Piatra-Olt—Craiova. ¶. ② com. rur. jud. Arad, plasa Spineni; 3.076 loc.

SPINOZA BARUCH (*1632 †1677), filozof olandez de origine evreească. A dus o viaţă de privaţiuni şi studiu; a publicat foarte puţin în timpul vieţii. Lucrările cari i-au stabilit celebritatea, unite sub numele generic de *Ethica*, au rămas în manuscris. Ele se ocupă de metafizică, de psihologie, de morală, de politică, de religie. Opera lui a exercitat o mare influenţă asupra cugetătorilor contemporani şi asupra multora din secolele următoare. Ideile desvoltate de el formează un complex filozofic cunoscut sub numele de *spinozism*.

Spinoza.

SPIRA (germ. SPEYER, în antic. NOVIOMAGUS), oraş în Germania (Bavaria, Palatinat), 26.000 loc. Aci s'au adunat 29 de *diete*, dintre cari cele mai însemnate sînt: cea din 1526 şi cea din 1529. Cu ocazia acesteia din urmă, partizanii lui Luther au luat numele de *protestanţi*.

SPIRIDON EPISCOP AL TRIMITUNDEI (†ca. 347), prăznuit de biserica ortodoxă la 12 Decembrie. Trăia în Cipru, ca proprietar de turme de oi. Pentru credinţa şi viaţa lui pioasă a fost ales episcop al Trimitundei (insula Cipru . A luat parte la primul sinod de la Nicea şi la cel din Sardica.

SPIREA (DEALUL SPIREI), cartier în Bucureşti, unde s'a dat la 13 Septembrie 1848 lupte între armata turcească şi pompieri. S'a ridicat acolo un monument comemorativ.

SPIROPOL, medic grec din Corfu, stabilit în Bucureşti pe vremea lui Alexandru Ipsilante (1774—1782).

SPITTELER KARL (*1845†1924), scriitor elveţian. Unele scrieri cu pseud. *Felix Tandem.* Premiul Nobel. Op. pr. *Prometeu şi Epimeteu*, epopee, 1880; *Imago*, roman, 1906.

SPITZBERG, grupă de insule în Oceanul Îngheţat de N.; ţin de Norvegia.

SPORADE, grupă de insule în Marea Egee; ţin de Grecia, afară de cele cari intră în *Dodecanesul italian.*

SPORER IOSIF, medic în Bucureşti. Era în 1837 mamoş al oraşului. A publicat un tratat despre *Meşteşugul moşirii*, 1839.

SPREA, rîu în Germania, trece prin Berlin, se varsă in r. Havel; lung. 365 km. E unit cu Oder printr'un canal.

SPRIE (BAIA SPRIE), com. urb. jud. Satu-Mare; 4.600 loc. Mine de aur, argint, cupru, plumb. St. c. f. cap. liniei de la Satu-Mare.

STABAT MATER, cîntec bisericesc făcut de Sf. Grigore cel Mare. Mulţi compozitori au făcut muzică pentru el: Palestrina, Rossini ş. a.

STABIA, oraş în Italia, distrus de erupţia Vezuviului (79 p. Chr.), descoperit pe la 1749; azi *Castellamare.*

STAEL [stal] ANNE LOUISE BAROANĂ (*1766 †1817), scriitoare franceză. Fiica ministrului Necker. Persecutată de Napoleon pentru ideile ei liberale. Operele ei au contribuit la formarea spiritului romantic în Franţa. Cunoscute sînt: *De l'Allemagne*, 1810; şi romanele *Delphine* (1802) şi *Corinne* (1807), aceasta trad. de Ioan Voinescu, 1846.

STAHI CONSTANTIN (*ca. 1850†1920), pictor român. Profesor la Şcoala de belle-arte din Iaşi. Între tablourile sale mai însemnate *Regina Elisabeta cu fiica sa.*

STAHL GEORG ERNST (*1660†1734), medic german. Autorul *animismului* în medicină şi al *flogisticului* în chimie.

STALIN (GIUGAŞVILI zis) IOSIF (*1879), revoluţionar rus, originar din Georgia După moartea lui Lenin, a devenit conducătorul guvernului sovietic.

Costache Stamati.

STAMATI CONSTANTIN, diplomat grec din Constantinopol. A fost consul al Franţei în Bucureşti cu înfiinţarea consulatului în 1796, dar Poarta n'a voit să-l recunoască.

STAMATI COSTACHE (*ca. 1799†ca. 1869), scriitor român, cunoscut sub numele de *Cavalerul S.* Deşi trăia în Basarabia, unde a ocupat cîtva timp şi o funcţiune administrativă, era în raporturi dese cu fruntaşii politicii şi literaturii din Moldova. A debutat în „Albina românească" în 1834; a publicat şi cîteva volume, între cari: *Povestea povestelor*, 1834, şi *Muza românească*, 1868 (ambele tip. în Iaşi). A fost membru fondator al Academiei Române, numit în 1866.

Iacob Stamati.

STAMATI IACOB († 1803), mitropolit al Moldovei. A fost întîiu episcop al Huşilor, 1782; apoi mitropolit, 1792. A zidit clădiri importante în cuprinsul mitropoliei din Iaşi. A tradus din greceşte *Critil şi Andronius*, tip. 1794, şi a tipărit multe cărţi religioase în tipografia reînoită a Mitropoliei.

STAMATIADI PETRE, profesor la Academia grecească din Iaşi pe la începutul sec. XIX (ca. 1819). Sub numele lui s'a tipărit o carte intitulată: *Atîrnare în loc de scrisoare asupra tarafului Ochelistilor*, fără an, avînd la fine notat: 1791. E traducerea scrierii lui Evghenie Vulgaris (☛ acest cuv.). E interesantă pentru chestiunea terminologiei ştiinţifice româneşti şi pentru notele cari o însoţesc.

STAMBUL, numele turcesc al oraşului *Constantinopol* (☛ acest cuv.). Numele oficial de astăzi este *Istambul.*

STAMBULESCU IOAN (*1861), magistrat român. A fost consilier al Curţii de Casaţie (1910), procuror general (1923), prim-preşedinte (1931). A publicat un studiu asupra Constituţiei actuale a României (1924).

STAMBULOV ŞTEFAN (*1855†1895), om politic bulgar. A trăit în România pînă la războiul din 1877, cînd s'a înrolat în armata rusească. După liberarea patriei sale, a fost prezident de Cameră, ministru prezident, membru al regenţei după abdicarea lui Alexandru, prezident de consiliu sub noul prinţ Ferdinand, a orientat politica Bulgariei spre Austria şi contra Rusiei. A murit asasinat.

Doamna Stanca.

STAMORA-MORAVIŢA, staţie c. f. jud. Timiş-Torontal la hotarul Iugoslaviei spre Vîrşeţ.

STANCA DOAMNA, soţia lui Mihaiu-Viteazul.

STANISLAS I LECZINSKI (*1677†1766, rege al Poloniei, dela 1704 pînă la 1709, sprijinit de Carol XII, dar silit a fugi după ce acesta fu învins de Ruşi. În 1735, a fost ales din nou rege, dar August III îl învinse cu ajutorul Rusiei. Silit a încheia un tratat în acelaşi an în Viena, renunţă la tron, dar i se permise a purta titlul de rege. Trăi restul vieţii în Lorena şi se ocupă de filozofie. Fiica sa, Maria, a fost soţia lui Ludovic XV.

Stanislas Poniatovski.

STANISLAS II AUGUST PONIATOVSKI (*1732 †1798), ultimul rege al Poloniei. A luat tronul în 1764 prin ajutorul ţarinei Caterina şi fu devotat Rusiei şi Prusiei. Confederaţiunea de la Bar îl declară detronat (1770), dar el continuă sub protecţia Rusiei şi de aceea nu putu împiedeca prima împărţire a Poloniei (1773). Protestînd în contra împărţirii a doua (1793), fu lovit şi de Rusia şi de poporul său şi abdică în 1795.

John Stanley.

STANLEY JOHN ROWLAND, zis HENRI MORTON (*1841 †1904), ziarist şi călător american. A făcut multe călătorii, dintre cari trei celebre: *a)* 1869-71 în Africa, ca să găsească pe Livingstone, care plecase de mai mult timp şi despre care nu se ştia nimic de trei ani; *b)* 1874-77, să urmeze cercetările lui Livingstone, în aceleaşi regiuni ale Africei ecuatoriale; *c)* 1887-88 ca să ajute pe EminPaşa, care, în urma cuceririi Sudanului egiptean de către madişti, se găsea izolat într'o provincie din centrul Africei. El a povestit în articole şi cărţi toate întîmplările din călătoriile sale. Trad. rom. *Călătoria lui St. prin Africa centrală* (de Andrei Bîrseanu, 1886), *În întunecimile Africei* (1890), *Emin-Paşa şi revolta din Ectanoria.*

STANLEY OF ALDERLEY HENRY (*1827

†1903), om politic englez, membru al partidului liberal. Amic al Românilor în timpuri grele. A publicat o colecție de poezii românești traduse sub titlul: *Rouman Anthology*, 1856.

STAR-CHIOJD, com. rur. jud. Prahova, plasa Teleajen; 3.397 loc. După legea 1929, sat circ. com. Rincezi.

STARA-ZAGORA, oraș în Bulgaria; 29.000 locuitori.

STATELE-UNITE (**UNITED STATES OF AMERICA: U. S. A.**), stat în America de N. Se mărginește la N. cu Canada, la E. cu Oceanul-Atlantic, la S. cu Mexico și Golful Mexic, la V. cu Oceanul Pacific. Supraf. 7.996.918 km. p., 122.728.873 loc, cu insule 137.501.561. În părțile de E. și V. se află lungi șiruri de munți: M. *Alegani*, M. *Stîncoși* și M. *Cascadelor* sau ai *Californiei* (între cari *Siera Nevada* cu înălțimi pînă la 4.540 m.). În centru e o vastă cîmpie care e basinul fluviului Misisipi. Vîrfuri: *Black Dorne* (2045 m.), *Blanc* (4386 m.). Fluvii și rîuri: **Haison**, **Dalaware**, **Potomak** (se varsă

Harta Statelor-Unite.

în Oc. Atlantic), **Alabama**, **Missisipi** cu *Misuri*, *Arkansas*, *Red-River* și alți afl. (în G. Mexic), **Colorado**, **Rio Grande del Norte** trec în Mexico, **Sacramento** și **Columbia** (în Oc. Pacific). Lacuri: *Mikigam* și parte din L. *Superior*, *Huron*, *Erie* și *Ontario*.

Republica aceasta se compune din 49 state autonome federate: *Alabama*, *Arizona*, *Arkansas*, *Colorado*, *Connecticut*, *Delaware*, *Columbia*, *Florida*, *Georgia*, *Idaho*, *Illinois*, *Indiana*, *Iowa*, *California*, *Kansas*, *Kentuky*, *Luisiana*, *Maine*, *Maryland*, *Massachussett*, *Michigam*, *Minnesota*, *Mississipi*, *Missuri*, *Montana*, *Nebraska*, *New-Hampshire*, *New Jersey*, *New Mexico*, *New York*, *Nevoda*, *North Carolina*, *North Dacota*, *Ohio*, *Oklahoma*, *Oregon*, *Pennsylvania*, *Rhode Island*, *South Carolina*, *South Dakota*, *Tennessee*, *Texas*, *Utah*, *Vermont*, *Virginia*, *Washington*, *West Virginia*, *Wiskonsin*, *Wyoming*.

Capitala **Washington**. Orașe pr.: *New-York*, *Chicago*, *Philadelphia*, *Los Angeles*, *Cleveland*, *Baltimore*, *Boston*, *Pittsburg*, *San Francisco*, *Buffalo*, *Rochester*, *Oakland*, *Birmingham*, *Norfolk*, *Albany*, *Oklahama*, *Charleston*, *San Diego*, *Galveston*, *New-Orleans*, *Portland*.

Clima: în Răsărit mai caldă decît în țările de aceeași latitudine din Europa, în Apus mai temperată. Producțiunea pămîntului este foarte variată și bogată: cereale, fructe, petrol, minerale diferite. Se cresc animale, cu carnea cărora, conservată, se face un mare comerț; pescării numeroase. Industrii felurite și foarte numeroase comerț întins. Moneta este dolarul.

Locuitorii sînt de diferite neamuri, dar predomină cei de rasă anglo-saxonă. Toți aceștia sînt imigranți. Băștinașii sînt de rasă roșie, numiți impropriu Indieni (*Piei roșii*). Sînt și negri aduși ca sclavi din Africa, în cursul timpului, liberați mai tîrziu. Între ei și albi există pînă azi un mare antagonism.

În Statele-Unite locuesc mulți Români emigrați mai ales din ținuturile cari au fost stăpînite de Unguri. Cea mai veche mențiune sigură este din timpul războiului de secesiune (1861—65), cînd au participat la evenimente și cînd doi din ei s'au distins în mod deosebit: *Nicolae Dunca*, ajuns căpitan și mort în luptă, *George Pomuț*, ajuns general (☛ acest cuv.). Primii Români emigrați au locuit mai ales în Statele Ohio, New-York, Pennsylvania, Michigam și Indiana, apoi s'au stabilit și aiurea; unii au locuit în Canada. S'au format cu timpul o serie de centre importante, în cari ei s'au organizat în cercuri amicale, au făcut societăți culturale și politice, au întemeiat ziare, au clădit biserici și școale. Cetățeni fideli ai statului în care trăesc, ei n'au uitat țara de origine. (În 1928 cînd s'au făcut serbările unirii, ei au trimis cîteva sute de reprezentanți cari au manifestat aci sentimentele lor). Unii se întorc la vechile lor căminuri după ce au adunat oarecare avere. Numărul lor (după informațiile din cartea lui Șerban Druțu) era de 87.721 în 1910, de 134.318 în 1920. Se cuprind și cei născuți acolo în cursul anilor. Pe la 1902 au început a se întemeia societăți cari poartă nume ca: *Dacia-Română*, *Ulpia Traiană*, *Fiii României*, *Neamul Romănesc* ș. a. Pe la 1903 au început să publice ziare românești și reviste dintre cari cităm: *Românul* (început în 1905), *America* (1906), *Deșteaptă-te, Române* (1912). Au organizații bisericești numeroase cu preoți și au reușit să clădească frumoase localuri de închinare în cîteva

orașe din Statele-Unite și în Canada. Ca ocupație, cei mai mulți sînt lucrători manuali și meseriași, dar găsim și ingineri, arhitecți, literați, medici.

Istoria Statelor-Unite începe cu înființarea coloniilor engleze în ținuturile acelea. Luînd o desvoltare importantă, metropola voi să le supună la impozite. De aci se porni un războiu pentru independență al acestor colonii, ajutate de Franța, Spania și Olanda (după intervenția lui B. Franklin), care se termină cu victoria lor și cu declarația de independență (4 Iulie 1776), pe care Anglia fu nevoită să o recunoască (1783). Coloniile cari luase parte la acest războiu se constituiră într'un stat cu o constituție republicană federativă (1787), proclamînd președinte pe Washington. Cu fostele colonii engleze se uniră și cele franceze și spaniole de Sud. Pe la mijlocul sec. XIX începură neînțelegeri între statele din N. (engleze), cari voiau să desființeze sclavia (Negrilor) și cele din S. (latine), cari voiau s'o păstreze. Acestea duseră la un războiu, început în 1861, numit de *secesiune* (fiindcă unele state voiau să se despartă de Uniune) și terminat în 1864; atunci se desființă sclavia și se cimentă unirea. De-atunci puterea politică și economică a Statelor-Unite crescu prin războaie, prin acțiuni diplomatice, prin prosperitatea financiară. Intervenind, în 1917, în războiul din Europa, hotărîră victoria și reprezentanții lor avură cuvînt hotărîtor la încheierea păcii.

STATUTUL, modificarea constituției (Convențiunea din 7 August 1856) de către Alex. Cuza prin lovitura de stat de la 2 Maiu 1864. Se instituiau două camere, în locul celei stabilite de constituția din 1856. Nume împrumutat din istoria Italiei: *Statutul de la 4 Mart* 1848, promulgat de Carol Albert regele Sardiniei.

STATUTUL ORGANIC, prin care s'a format organizarea Bisericii ortodoxe române în Transilvania sub mitropolitul Șaguna (☛ acest cuvînt).

STAȚIU (PUBLIUS PAPINIUS STATIUS) (*ca. 45 †ca. 96), poet latin. Op. pr.: *Thebaida*.

STAVRI ARTUR (*1869 †1928), scriitor român. A debutat cu *poezii* în „Contemporanul" (1888); a publicat mai multe volume: *Poezii*, 1894; *De demult*, 1897; *Pe același drum*, 1900; *Cîteva clipe*, 1904; *Luminișuri*, 1910.

STAVRINOS, scriitor și om politic, grec de origine, venit în Muntenia, unde a servit ca *vistiernic* al lui Mihaiu Viteazul. După moartea acestuia, a fost închis în orașul Bistrița din Transilvania și apoi ucis. E autorul unei cronici versificate (în l. greacă) despre *Vitejiile lui Mihaiu Viteazul*.

STAVROPOLEOS, biserică în București, zidită în 1724 de arhiereul Ioanichie Stavropoleos, pe ruinele unei alte biserici mai vechi, care se zice că era întemeiată pe la 1560 de un boer *Ghiorma Banul*. Ea a primit numeroase danii și egumenul ei Ioanichie a închinat-o unei mănăstiri din Epir. În jurul bisericii s'au făcut clădiri de locuință pentru călugării greci ce veneau în țară și prăvălii de închiriat; la un moment i se zicea *Hanul Grecilor*. După secularizare, și-a pierdut averile, a fost luată în seama statului, dar s'a ruinat. Pentru valoarea ei arhitectonică și artistică a fost declarată monument național și s'a început lucrări de restaurare, cari nu s'au sfîrșit încă.

STAVROPOLEOS, sat jud. Prahova, plasa Filipești; 3.700 loc. Ține de circ. com. Moreni.

Stăncescu Const.

STĂNCESCU CONSTANTIN I. (*1837 †1909), pictor român. Studii la Paris; profesor la școala de bele-arte din București (1865), mai tîrziu director al acestei școale. S'a ocupat și de teatru, a tradus piese, a fost membru în comitet și director al Teatrului Național din București (1887—88). Membru fondator al Ateneului Român, a fost mult timp vice-prezident al comitetului.

STĂNCESCU DUMITRU (*1866 †1899), folklorist român. A publicat *culegeri* de basme și snoave (1892, 1893, 1895), cum și un mare număr de *traduceri* din *Coppée*, *Al. Dumas-fiul*, *Augier și Sandeau*, *Andersen*, *Spencer*, *Theuriet*, *Genevraye*, *B. de Saint-Pierre* (☛ la acești autori) ș. a. Cele mai multe au apărut în *Biblioteca pentru toți*, al cărei director a fost la începutul apariției ei în 1892.

STĂNCULEANU GEORGE (†1917), medic român. A fost profesor de clinica și teoria oftalmologică la Universitatea din București.

STĂNESCU BARTOLOMEIU (*1875), episcop de Rîmnic. A fost profesor la Facultatea de Teologie din București.

STĂNEȘTI, com. rur. jud. Vlașca, plasa Dunărea; 4.549 loc. Circ. com. cu 4 sate (1929). Stație c. f. linia Giurgiu—Videle.

STĂNEȘTII-DE-JOS ① com. rur. jud. Storojineț, plasa Ceremuș; 4.410. După legea 1929, sat circ. com. Stăneștii-pe-Ceremuș ¶ ② S.-DE-SUS sat tot acolo; 2.125 loc.

STĂNILEȘTI, com. rur. jud. Hotin, plasa Lipcani; 2.203 loc. Circ. com. cu 19 sate (1929).

STĂNIȘOARA ① munte în jud. Suceava. ¶ ② măn. de călugări jud. Argeș. pe stînga Oltului; e metoh al Coziei.

STĂTESCU EUGENIU (*1838 †1906), om politic român. A fost advocat în București. A debutat în politică în 1868. La 1876 devine pentru prima oară ministru și de atunci a făcut parte din guvernele partidului național-liberal (justiție 1877, 1878, interne 1881, externe 1881, justiție 1882, 1885, 1895, 1902) sau a fost președinte al Senatului. I s'a ridicat o statuă în sala mare a palatului de justiție din București.

STĂNCENI, com. rur. în jud. Cernăuți, plasa Colacin; 2.381 loc. Circ. com. cu 4 sate (1929).

STEAUA DUNĂRII, ziar politic întemeiat de *M. Kogălniceanu*, condus apoi de V. *Alexandrescu* (*Urechia*), *N. Mălinescu* și *I. Codrescu*. Iași, 1855-1856, 1858—1860.

STEED HENRI VICKAM (*1871), ziarist englez. A călătorit mult ca reporter al ziarului *Times* prin diferite orașe ale Europei; a avut rol important în timpul războiului mondial. După războiu a fost însărcinat să facă un curs de istorie a Europei centrale la Universitatea din Londra.

STEEGE LUDOVIC (*1813 †1872), om politic român. Dintr'o familie suedeză stabilită în Muntenia pe vremea lui Carol XII. A fost medic și a publicat o lucrare despre *apele dela Slănicul Moldovei* (1854); apoi membru în comisia centrală din Focșani, consilier la Curtea de Casație, agent diplomatic la Viena, Berlin, Petersburg; ministru de finanțe în guvernul prezidat de M. Kogălniceanu (1863—64) și în 1867.

STEENSTRUP JOHS JAPETUS SMITH (*1813 †1897), zoolog danez. Director al Muzeului zoologic din Copenhaga; membru onorar al Academiei Române (1870).

STEIERDORFANINA, com. urb. jud. Caraș, plasa Oravița; 10.000 loc (☛ Reșița).

STEIN [ștaîn] HEINRICH BARON (*1756 †1831), om politic german. Intrat în serviciul Statului în 1780, a lucrat pentru aplicarea multor reforme în finanțe și vămi pentru ridicarea Prusiei; a fost ministru în 1807 și a desființat iobăgia.

STEINACH [ștaînah] EUGEN (*1862), biolog german. Profesor la Viena. Plecînd de la ideea că bătrînețea depinde de starea de funcționare a glandelor sexuale, a afirmat că ea se poate vindeca într'o măsură prin anume operație (☛ Brown-Sequard).

STELIAN, sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 26 Noembrie. A trăit din copilărie în sihăstrie și se ocupa vindecînd copii de boale. De aceea este unul din patronii copiilor.

STELIAN TOMA (*1869 †1925), advocat și om politic român. Doctor în drept din Paris, diplom. școalei de științe politice; profesor de drept comercial la facultatea juridică din Iași (1885), apoi în București 1897; ministru de justiție 1907, 1908,

1909 în guvernul partidului național-liberal. A lăsat Statului casa sa din București și cu tablourile ce poseda, pentru a se instala acolo un muzeu (☛ MUZEUL ST.).

T. Stelian.

STELUȚA, poezie elegiacă de V. Alecsandri, pusă în fruntea grupării intitulate de el *Lăcrimioare* (1853), devenită foarte cunoscută prin melodia scrisă de D. Florescu.

STENDHAL, numele literar al lui HENRI BEYLE (*1783 †1842), scriitor francez. A fost funcționar, ofițer în armata lui Napoleon (campania din Italia și din Rusia), consul în Italia. Trad. rom. *Schitul de la Parma*, = *La Chartreuse de Parme* (de V. Demetrius), *Roșu și negru* (de George A. Dumitrescu), *Despre amor* (de G. A. Dumitrescu), *Vanina Vanini* (de F. Lobodă).

STENO FLAVIA, scriitoare italiană. E redactoare la ziarul „Secolo XIX"; colaborează la ziare și reviste din Franța și din Argentina; ține conferințe. E o prietenă a României.

STENTOR, erou din poemele omerice. Avea o voce așa de puternică încît striga tot așa de tare ca 50 de oameni.

STEPANOVICI STEPAN VOEVOD (*1856 †1929), general sîrb. Sublocotenent în 1876, a înaintat repede, a luat parte la războiul din 1877—78, la cel din 1885 și la primul războiu balcanic. General din 1907, în urma victoriei (29 August 1914) contra Austriacilor, e numit *voevod al armatelor* sîrbești; în 1918 a participat la ruperea frontului la Salonic. După încheierea păcii s'a retras din viața activă.

STEPHENSON [stiv'sön] GEORGE (*1781 †1848) inginer englez. A inventat locomotiva cu aburi în 1814.

STERCA-ȘULUT ☛ ȘULUȚ-STERCA.

STERIAD CONSTANTIN (†1867), om politic român în Muntenia. S'a ocupat de finanțe. A fost clucer, șef de secție în 1846, ministru în 1859.

STERIADE I., pictor român. Premiul național în 1923.

STERNE [stern] LAVRENCE (*1713 † 1768), scriitor englez. A fost pastor anglican. A debutat cu romanul *Tristram Shandy* (1759), care-l făcu deodată cunoscut și afară din patria sa și pe care-l continuă în 9 volume. Altă operă vestită: *Călătorie sentimentală* (1768).

STEYR [ștaier], oraș în Austria; 25.100 loc. Fabrici de arme.

STHEGENS LEON LOUIS (†1929), general francez. A venit în România ca colonel, a fost unul din colaboratorii generalului Berthelot și a lucrat la refacerea armatei noastre în Moldova, a luat parte la luptele din vara anului 1917, mai ales la Nămoloasa, la Blehani, la Tecuci, la Mărășești; a pregătit așa zisul triunghiu al morții.

STILICON (†408), general roman. Tutorele lui Onoriu. A apărat Italia și imperiul de Apus contra barbarilor, învingînd pe Alaric, pe Vandali, etc.

STINNES HUGO (*1870 †1924), industriaș și om de afaceri german. S'a ocupat de extragerea și vînzarea cărbunilor, de instalațiuni electrice, a fost armator, constructor de vase comerciale, de mașini agricole, de mașini de cusut, a avut fabrică de hîrtie, a fost proprietar de oteluri, editor de cărți, proprietar a 200 de ziare; s'a amestecat în comerciul și industria și viața economică în timpul și după războiu în Elveția, Austria, România, Rusia, Turcia, Spania, Argentina.

STIRIA (STYRIA), provincie din Austria (Steiermark), 17.375 km. p., 979.000 loc. Cap. *Graz*.

STÎLPENI, stație c. f. jud. Muscel, linia Golești—Cîmpulung, la 25 km. de Cîmpulung.

STÎLPU, com. rur. jud. Buzău, plasa Glodeanurile; 2.258 loc. După legea 1929, sat circ. com. Merei.

STÎNA, stație c. f. în jud. Cluj, între Cluj și Huedin.

STÎNCENI, stație c. f. jud. Mureș între Gheorgheni și Lunca-Bradului.

STÎNIȘOARA, culme în Carpații Moldovei, jud. Fălticeni (fost Suceava, azi Baia). Înaltă 1.157 m.

STÎRCEA EUGENIU, BARON (*1835 †1901), om politic român din Bucovina. A fost deputat în dieta Bucovinei și în Camera din Viena.

STÎRCEA VICTOR, BARON (*1840), om politic român din Bucovina. A fost membru în dieta Bucovinei, prezident al „Societății pentru cultură" din Cernăuți.

STOBORU, com. rur. jud. Cluj; 330 loc. mine de fier.

STOCKHOLM, cap. Suediei pe lacul Melar; 453.000 loc.

STOENESCU TEODOR (*1860 †1919), scriitor român. A debutat în gruparea lui A. Macedonski la *Literatorul* (1880—85). După încetarea acestei reviste, a înființat *Revista literară* (1885). A publicat atît în coloanele revistelor la cari a colaborat cît și în volume poezii (*Poezii*, 1883, *Sofia*, 1887, *Zile negre*, 1888, *Decepții*, 1891, *Nopți albe*), romane și nuvele (*Nuvele*, 1885, *Muma copilului*, roman), piese de teatru (*Nunta neagră*, 1883, *Însurătoare*, 1896) și multe traduceri din autori francezi mai ales.

STOENEȘTI ① com. rur. jud. Vlașca, plasa Călugăreni; 2.470 loc. După legea 1929 sat circ. com. Pângălești. ¶ ② com. rur. jud. Romanați, plasa Oltul-de-jos; 2418 loc. Circ. com. cu 12 sate. Pe aici au trecut Oltul armatele germane în ziua de 24 Noembrie 1916, înaintînd spre București.

STOICA IOSEF, episcop în Maramureș, pe la 1692—1701.

STOICA ȘTEFAN (1808 †1878), ofițer român și scriitor. A avut gradul de colonel. A publicat nuvele și diferite articole în *Foaia pentru minte* din Brașov în 1842—43, cum și traduceri din mulți autori în reviste ale timpului.

STOICĂNEȘTI, com. rur. jud. Olt, plasa Drăgănești; 2.565 loc. După legea 1929, sat circ. com. Radomirești.

STOICESCU CONSTANTIN (*1852 †1911), advocat și om politic român. A fost magistrat, secretar de legație, deputat în multe rînduri ales la Ploești, ministru de lucrări publice (1895), externe (1896), justiție (1898, 1901).

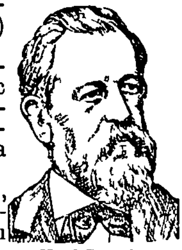
STOICESCU GEORGE (*1850), medic român. Profesor la facultatea de medicină din București (1878), medic primar la spitalul Colțea, membru în consiliul sanitar, deputat, senator. Opere: *Lecțiuni de clinică medicală*, 1888.

STOLBA WENCESLAS (†1930), autor dramatic ceh.

STOLBERG, oraș în Germania (Prusia Renană), aproape de Aachen; 15.855 loc. Fabrici de sticlărie și altele.

STOLNICI, stație c. f. jud. Argeș, linia București—Craiova, între Costești și Slatina.

STOLOJAN ANASTASE (*1836 †1901), om politic român. Magistrat, primar al Craiovei, deputat (de la 1869 de multe ori), ministru de justiție (1879), de domenii (1885) în guvernele prezidate de I. C. Brătianu, de interne (1896), de domenii (1897) în guv. prez. de D. A. Sturdza.

Karl Storck.

STOLYPIN PETRU ARCADIEVICI (*1863 †1911), om politic rus. A fost guvernator de provincie, ministru de interne, prezident de consiliu. Mort în urma unui atentat.

STORCK KARL (*1826 †1887), artist german stabilit în România în 1849 ca gravor, sculptor în lemn și în piatră. Devenit cetățean român a fost profesor la Școala de bele-arte din București de la înființarea ei (1867). Opere: Basorelieful de pe *frontonul palatului Universității* (care se conservă încă); statua micei principese *Maria*,

fiica Regelui Carol şi a Reginei Elisabeta, pe mormîntul ei); *Regina Elisabeta, mama răniţilor* (palatul regal din Buc.); *Domniţa Bălaşa* (în curtea bisericii cu acelaşi. nume în Buc.); busturi ale oamenilor politici: B. Catargiu, G. Costaforu, M. Kogîlniceanu, etc. Ca sculpturi în lemn se citează mobilierul mănăstirii *Viforîta* şi al bis. *Antim* din Bucureşti. Opera lui a fost continuată de doi fii ai lui: *Carol* (☛ mai jos) şi **FREDERIC** (*1872), profesor la Şcoala de arte frumoase din Bucureşti

STORCK CAROL (*1854 †1926), sculptor român. Opere: *Protopopul Tudor*, *Forţa si Prudenţa* (la Palatul Justiţiei), Statua *D-rului Davila* (în faţa facultăţii de medicină).

STOROBĂNEASA, com. rur. jud. Teleorman, plasa Alexandria; 2.155 loc.

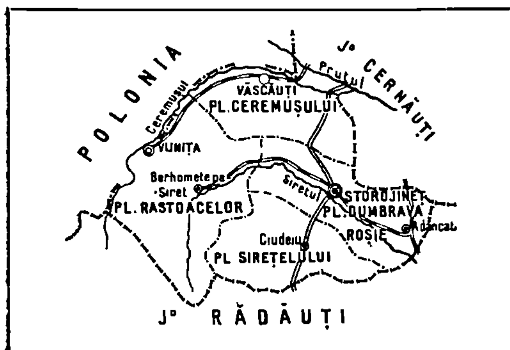

Stema jud. Storojineţ.

STOROJINEŢ, com. urb. cap. jud. *Storojineţ*; 12.000 loc. 2 bis. ort., 1 cat., 1 unită, 1 sinag.; 1 şc. inferioară industrială 1 liceu, 4 şc. prim.; staţie c. f. pe linia laterală Incata — Berhomet, 1 spital.

STOROJINEŢ, jud. în *Bucovina*; cap. *Storojineţ*; 4 plăşi; 3 com. urb. 64 rur.; ţine de eparhia Mitrop. Cernăuţi; circ. Curţii de Apel Cernăuţi.

STORTHING, parlamentul norvegian.

Harta jud. Storojineţ.

STOWE BEECHER HARIET ☛ BEECHER.

STRABON (*66 a. Chr. †ca. 24 p. Chr.), geograf grec. A călătorit mult şi a scris mult, dar s'a păstrat numai *Geografia* (aproape întreagă). Vorbeşte şi despre peninsula balcanică.

STRACHINA, lac în jud. Ialomiţa.

STRADIVARI (latinizat STRADIVARIUS) ANTONIO (*1644 †1737), vestit fabricant italian de instrumente cu coarde.

STRAJA, com. rur. jud. Rădăuţi, plasa Vicovele; 4.443 loc. Staţie c. f. între Gura-Putnei şi Brodina.

STRAJANU MIHAIL (* 1841 † 1917), profesor şi publicist român. A predat limba şi literatura română la liceul din Craiova (1873). Autor de cărţi didactice pentru cursul secundar.

STRALSUND, oraş în Germania (Prusia, Pomerania), 36.396 loc. Fabrici numeroase. Aci a fost un lagăr de prizonieri în timpul războiului mondial, unde au murit mulţi Români.

STRANGFORD, ambasador englez la Constantinopol. A condus tratativele între Ruşi şi Turci în 1822—25 cu privire la organizarea principatelor după mişcările din 1821.

STRASBURG, com. rur. jud. Cetatea-Albă, colnie germană.

STRASSBURG (fr. STRASBOURG), oraş în Franţa (Alsacia) pe Ill şi Bruche (Breusch). Face parte din depart. *Bas-Rin*. 166.767 loc. Catedrală din 1277, cu turn de 142 m. înalt.

STRAŞIMIR, domnitor al Vidinului, înlăturat de Unguri (1369), caro voiau să devie stăpîni peste ţinuturile Sîrbilor. Ajutat de Vlaicu, domn Tării Româneşti, cumnatul său, şi-a reluat domnia.

STRAT IOAN (*1836†ca. 1876), jurist şi om politic român. Profesor de economie politică la Universitatea din Iaşi (1860); membru în Consiliul de stat; membru în Consiliul superior de instrucţie; ministru de culte la 9 Iulie 1866 (cabin. Ion Ghica) şi de finanţe 1871 (cabin. L. Catargi), agent diplomatic la Paris, Constantinopol. Op. pr. *Economia politică*.

STRATFORD THOMAS WENTWORTH CONTE (*1593†1641), om politic englez. A fost adversarul parlamentului; a fost guvernator în Irlanda, osîndit la moarte şi executat.

STRATILESCU DUMITRU (*1864†1927), general român. Locotenent în 1886, general de divizie în 1917. A fost profesor la şcoalele militare, a comandat unităţi mari în timpul războiului; după războiu, avînd gradul de general de corp de armată, a fost inspector general de armată, apoi (1926) senator de drept.

STRAUSS IOHANN, doi compozitori austriaci cu acest nume: *tatăl* (*1804 †1849) şi *fiul* (*1825 †1899). Amîndoi sînt autori de valsuri vestite. Publicul din diferite ţări a confundat adesea lucrările unuia cu ale altuia. După Brockhaus şi Meyer, mai importante sînt ale fiului. El a scris: *An der schoene blaue Donau*, valsul celebru, şi operetele: *Wiener Blutt*, *Fledermaus*, *Lustige Krieg* şi *Zigeunerbaron*, jucate în traducere de trupe româneşti. Cea din urmă mai ales (*Voevodul Ţiganilor*) a avut mare succes, datorit în primul rînd talentului lui Ştefan Iulian, care interpreta rolul lui *Jupan*.

STRAUSS RICHARD (*1864), compozitor german. Şef de orchestră la Weimar, la Berlin, director general al muzicei. Compoziţii pr. *Simfonia domestică*, *Don Juan*, *Salomca*.

STRAVOLCA I. G., fost profesor de fizică la Universitatea din Iaşi (1879).

Ioan Străjescu.

STRĂJESCU IOAN (†1873), Român din Basarabia. A fost numit între membrii fondatori ai Societăţii Academice în 1866, dar neputînd veni la şedinţele adunării, a fost trecut ca membru onorar (1870).

STRĂŞENI, staţie c. f. jud. Lăpuşna, între Vasile-Lupu şi Chişinău.

STREHAIA, com. urb. jud. Mehedinţi, plasa Motru-de-Jos; 8.000 loc. Staţie c. f. linia Bucureşti—Timişoara, între Filiaşi şi Turnu-Severin. A fost capitala jud. Mehedinţi, trecută apoi la Cerneţi. A fost aici şi o episcopie. Are o şcoala infer. de meserii.

STREICHER, ofiţer francez venit cu misiunea franceză, mort în timpul marelui războiu.

STREIUL, rîu, afl. al Mureşului pe stînga, jud. Hunedoara.

STREJEŞTII-DE-SUS, com. rur. jud. Romanaţi, plasa Oltul-de-Sus; 2.068 loc. După legea 1929, sat circ. com. Pleşoiu.

Gustav Stresemann

STRESEMANN GUSTAV (*1878 †1929), om politic german. A intrat în parlament în 1907. Membru al partidului naţional-liberal, a susţinut războiul şi a cerut ca să se facă sacrificiile pentru dobîndirea victoriei, care trebuia să lărgească graniţele Germaniei şi spre Răsărit şi spre Apus. Devenind şeful partidului în 1917, începu o campanie contra guvernului şi reuşi să vadă înlăturat pe Bethmann-Holweg. După înfrîngere, Stresemann fu nevoit să fundeze un nou partid zis *populist*, care combate diferitele guverne republicane şi protestează contra tratatului de la Versailles. Numai după ce vede situaţiunea critică a statului în urma rezistenţei pasive, după căderea catastrofală a

monetei (un dolar ajunge 4.000.000 mărci în August 1923), primeşte să formeze un guvern de coaliţiune cu reprezentanţii centrului, cu democraţi, cu socialişti. În afară acest guvern încetează rezistenţa pasivă, în interior ia măsuri severe contra manifestărilor comuniste şi institue o nouă monetă (Rentenmarck). Stresemann, ca ministru de externe, ia parte la diferitele conferinţe şi convenţiuni internaţionale şi se sileşte să împace vechea Germanie cu Germania ieşită din revoluţie şi astfel să asigure pacea Europei. Pentru silinţele sale în această direcţie i s'a decernat în 1927 (odată cu Briand, Chamberlain şi Dawes) premiul Nobel pentru pace.

STRIDIE ☛ LEON.

STRIGOAIA, staţie c. f. jud. Suceava între Dărmăneşti şi Vama pe linia Dărmăneşti—Borgo-Suseni.

STRIGOI, fiinţe închipuite despre cari vorbesc basmele şi mai ales superstiţiile populare. Se zice că oamenii cari mor în anumite condiţiuni se fac strigoi şi ies noaptea din morminte spre a persecuta pe unii şi pe alţii.

STRIGONIU (ung. ESZTERGOM, germ. GRAN, sloven OSTRIHOM), comitat şi oraş în Ungaria; reşedinţa arhiepiscopului primat al Ungariei.

STRINDBERG AUGUST (*1849 †1912), romancier suedez. A scris romane, nuvele, drame. Trad. rom.: *Tatăl* (1913), *Mustrarea de cuget* (de J. Botez, 1916), *Nuvele* (de J. Botez, 1916), *Frînturi din viaţa omenirii* (de Ion Gorun, 1924), *Doi diavoli* şi *Cea mai tare* (de P. T. Vally), *Dragoste si pîine* (de Otilia Ghibu), *Nu vă jucaţi cu focul* (de P. Vally).

STRÎMBA ① com. rur. jud. Bălţi, plasa Slobozia-Bălţi; 2.800 loc. După legea 1929, sat circ. com. Slobozia-Bălţi. ¶ ② com. rur. jud. Vlaşca, plasa Călugăreni; 2.245 loc. După legea 1929, sat circ. com. Călugăreni.

STRÎMBENI ① com. rur. jud. Prahova, plasa Vărbilău; 3.814 loc. Circ. com. cu 6 sate (1929). ¶ ② com. rur. jud. Teleorman, plasa Balaci; 3.326 loc. După legea 1929, sat circ. com. Căldăraru.

STRÎMBUL, insulă în Dunăre. jud. Constanţa.

STRÎMTURA, com. rur. jud. Maramureş, plasa Iza; 3.412 loc.

STROESCU CONSTANTIN (†1928), om politic român din Basarabia. Luptător naţionalist, a luat parte activă la mişcarea pentru autonomia Basarabiei şi a fost ministru de războiu în timpul republicei moldoveneşti.

STROESCU MIHAIL (*1843 †1888), filantrop român din Basarabia. A făcut importante donaţiuni Casei Şcoalelor şi altor instituţiuni de cultură.

STROESCU VASILE (*1844 †1926), filantrop şi om politic din Basarabia. Membru onorar al Academiei Române (1910). A făcut importante donaţiuni pentru societatea culturală „Astra" din Transilvania. A fost preşedintele sfatului ţării în Basarabia, deputat după 1918, raportorul legii pentru unirea Basarabiei (1919).

STROEŞTI, com. rur. jud. Suceava, plasa Ilişeşti; 2.686 loc. Circ. com. cu 3 sate (1929).

STROMBOLI, insulă în marea Tireniană (Lipare), 13 km. p. Aci e un vulcan care a făcut ultima dată erupţie în 1921.

STROSSMAYER IOSIF (*1815 †1905), episcop de Diacova. A combătut dogma infailibilităţii Papei. Naţionalist croat, a întemeiat Academia jugo-slavă din Zagreb (1867).

STROUSBERG BERTHEL HENRY (*1823 †1884), om de afaceri german. A construit căi ferate în Germania. El a fost în fruntea unui consorţiu care a executat linii ferate în ţara noastră. Falimentul acestei construcţii în 1870 a fost începutul ruinei lui. A murit în mizerie.

STROWSKI FORTUNAT, profesor şi ziarist francez, de origine poloneză. E profesor de literatură franceză la facultatea de litere din Paris, critic literar şi dramatic. A publicat studii asupra câtorva autori vechi şi ediţii de ale operelor lor (*Montaigne*, *Pascal*) şi o interesantă privire generală asupra literaturii moderne (*Tableau de la littérature*). În 1929 a fost în Bucureşti la congresul criticilor dramatici şi muzicali.

STRUNGA, st. balneară jud. Roman, cu sorginţi sulfuroase.

STRZYGOWSKI IOSIF, profesor de istoria artelor la Universitatea din Viena. S'a ocupat de arta bizantină şi în deosebi a studiat pictura bisericească din vechile mănăstiri ale Bucovinei. Membru corespondent al Academiei Române (1914).

STUART ☛ MARIA.

STUDINA, fermă a statului jud. Romanaţi. Staţie c. f. linia Piatra-Olt—Corabia.

STULPICANI, com. rur. jud. Cîmpulung, plasa Homorului; 2.700 loc.

STUPCA, com. rur. jud. Suceava, plasa Ilişeşti; 3.500 loc.

STURDZA ALEXANDRU (*1791 †1854), funcţionar şi diplomat în serviciul Rusiei, român de origine. Îşi începe cariera în 1809 ca ataşat în Ministerul de externe, apoi la legaţiile din Viena, Paris, în 1828 a venit în Bucureşti ca şef al cancelariei armatei de ocupaţie. În 1843 a fost epitrop al seminariului de la Socola. Op. pr. *Essai sur les lois de la nature humaine*; *Sur la doctrine et l'esprit de l'église orthodoxe*. A scris un *pamflet contra universităţilor germane* (1818). Trad. rom. *Enhirid adecă mînelnic al pravoslavnicului hristian* (de Eufr. Poteca, 1832), *Învăţături religioase-morale* (de Filaret Scriban, 1844); *Epistolii despre datoriile sfinţitei diregătorii preuţăsti* (de Filaret Scriban, 1843), *Duplul paralel sau biserica în faţa papităţii* (de Neofit Scriban, 1851).

STURDZA DIMITRIE A. (*1833 †1914), om politic român. Studii în München, Bonn şi Berlin. A debutat în 1857 ca secretar al Divanului ad-hoc din Moldova; a fost secretar al căimăcămiei din 1858, secretar particular al Domnitorului Cuza, mai tîrziu adversar al lui, fiind devotat politic al lui Ion Ghica; ministru de lucrări publice în primul guvern al lui Carol sub prez. lui Ion Ghica, de finanţe în guv. de la 1870, prezidat de acelaşi, şi retras în Martie (☛ Ghica Ion); apoi în toate guvernele prezidate de Ion Brătianu, la lucrări publice (1876), finanţe (1877, 1878, 1879), externe (1882), culte şi instr. (1885), finanţe (1888).

D. A. Sturdza.

După moartea lui Brătianu a fost proclamat şef al partidului naţional-liberal şi prim-ministru în 1895, 1897, 1901—1904 (cînd s'au făcut marile economii pentru salvarea creditului statului), 1907 (cînd s'a făcut reprimarea răscoalelor ţărăneşti). În 1908 s'a retras de la şefia partidului şi s'a ocupat de afacerile Academiei Române. Ales membru al ei în 1871, a fost în timp de mulţi ani secretar general, îmbogăţind colecţia numismatică a ei prin donaţiuni şi cercetări personale, stăruind pentru publicarea documentelor din col. zisă Hurmuzachi (☛ acest cuv.) şi dînd la lumină o altă serie de documente relative la *istoria regenerării României*. Prima sa scriere este traducerea cărţii lui Colson despre drepturile Moldovenilor şi Muntenilor (1856); de atunci a publicat scrieri de economie politică şi finanţe (*Banca naţională*, 1889, *Suprafaţa si populaţia regatului României*, 1896, *Cestiunea petrolului*, 1905, *Memoriu asupra legilor agrare*, 1914), între cari trebue să numărăm şi discursurile ţinute în Parlament sau în întruniri publice; scrieri de numismatică (*Uebersicht der Munzen und Medaillen des Fürstentums Rumänien*, 1874, *Numismatica română*, 1878, *Bibliografia numismaticei*, 1879); scrieri de istorie naţională (*Portretele domnitorilor români*, 1874, *Rumänien und der Vertrag von San Stefano*, 1878, *Europa, Rusia si România*, 1890, *40 de ani de domnie ai Regelui Carol*, 1907). Sturdza a fost unul din întemeietorii Creditului funciar rural şi mulţi ani directorul instituţiunii.

STURDZA GRIGORE (*1821 †1901), fiul Domnitorului Mihail Sturdza. A avut rol politic în 1848, cînd a lucrat la înnăbuşirea mişcării democratice a tinerimii moldovene. A fost ofiţer în armata otomană, ajungînd general sub numele de *Muklis-Paşa*. A candidat în 1859 la tronul Moldovei. A fost în multe rînduri senator şi deputat. A scris o carte despre *legile fundamentale ale universului* (1894).

STURZA ION SANDU (†1842), domnitor al Moldovei, 1822-1828. Primul domn pămîntean după epoca Fanarioţilor, numit pe 7 ani. El avu să lupte cu mari greutăţi din cauza nenorocitei situaţii economice, rămasă după excesele eteriştilor. El constată toate acestea într'o *plîngere* pe care o adresează Porţii în 1826. În timpul domniei lui, drepturile Rusiei faţă de Principate se măresc prin Convenţiunea de la Akkerman. În timpul domniei lui s'au produs mişcări politice importante în sens liberal. În 1822 s'a făcut un *proect de constituţie*.

Ion Sandu Sturdza.

STURDZA MIHAIL (*1795 †1884), domn al Moldovei, 1834—1849, primul domn regulamentar, numit pe viaţă. Fiul logofătului Grigore, a ocupat funcţiuni importante mai ales în ramura şcolară. A fost membru în comisiunea care a redactat Regulamentul Organic. Ca domnitor, a luat măsuri bune de natură administrativă (şosele, tîrguri), a liberat Ţiganii, a întemeiat o şcoală superioară (Academia care-i purta numele, 1835), o şcoală superioară de meserii (1840), dar a provocat multe nemulţumiri în rîndurile tinerimii liberale, mai ales prin îngăduinţa acordată Evreilor din Galiţia de a se aşeza în Moldova, a reprimat cu severitate începuturile de mişcări politice, cum a fost aceea de modificare a Regulamentului în Martie 1848. După convenţiunea de la Balta-Liman, s'a retras şi a trăit mai mult în streinătate.

Mihail Sturdza.

STURDZA VASILE (*1810 †1870), om politic român. Magistrat (1849), ministru de lucrări publice (1850), prezident al divanului domnesc (1856); membru al căimăcămiei de trei din 1858. Cu colegul său Anastase Panu, se opune uneltirilor colegului lor Catargiu care voia să zădărnicească unirea principatelor. De aceea adunarea electivă a Moldovei le-a decernat o medalie de recunoştinţă. Apoi prezident al Curţii de casaţie (1862), pensionat la 1868; la 9 Ianuarie 1869 i s'a votat o recompensă naţională.

Vasile Sturdza.

STURDZA-SCHEIANU DIMITRIE (†1920), cercetător al istoriei Romînilor, a adunat documente relative mai ales la starea ţăranilor romîni. A dăruit Academiei Romîne peceţi, fotografii, etc. Membru onorar al ei (1907).

STURZENI, com. rur. jud. Tighina, plasa cu acelaşi nume; 2.517 loc. După legea 1929, sat circ. com. Manzîr.

STURZEŞTI, com. rur. jur. Bălţi, plasa Glodeni; 3.985 loc.

STUTTGART, oraş în Germania (Württemberg) pe Nesenbach şi Neckar; 337.199 loc.

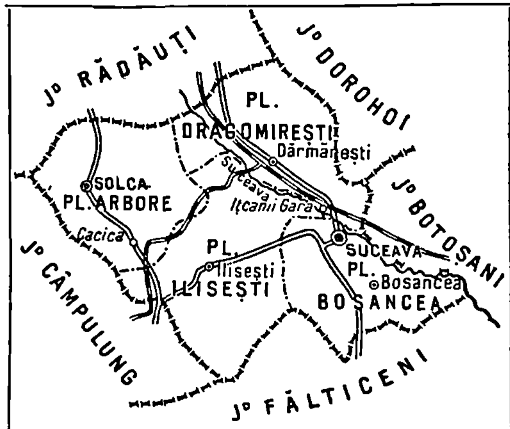
SUATU, com. rur. jud. Cluj, plasa Mociu; 2.458 loc.

SUBCETATE ① com. rur. jud. Mureş, plasa Topliţa; 3.600 loc. ¶ ② staţie c. f. jud. Hunedoara, de la care porneşte o linie spre Simeria, alta spre Lupeni, alta spre Caransebeş.

SUCEAVA, jud. în *Bucovina*; cap. *Suceava*; 569 km. p.; 65.940 loc. (1919); 1 plasă; 1 com. urb., 49 rur.; ţine de eparhia Mitrop. Cernăuţi; circ. Curţii de apel Cernăuţi; are 3 şcoale primare urbane şi 74 rurale (1929).

SUCEAVA, ① com. urb., cap. jud. *Suceava*; 10.100 loc. (1919); 6 bis. ort., 1 cat., 1 unită, 4 armen., 9 sinag.; liceu, şc. industr., şc. inf. agric., 4 şc. prim.; 1 spital; staţie c. f. între Vereşti şi Dărmăneşti pe linia principală Bucureşti—Cernăuţi. A fost capitala Moldovei de la Petru Muşat (1374) pînă la Alex. Lăpuşneanu (1564); se văd ruinele cetăţii domneşti; moaştele Sf. Ioan cel nou în bis. Sf. Gheorghe. Bis. Sf. Gheorghe clăd. 1522; bis. Sf. Dumitru clăd. Petru Rareş; bis. Mirăuţilor de Alex. cel Bun. ¶ ② Fostă cetate lîngă oraşul Suceava, zidită prin sec. XIV şi refăcută de Ştefan cel Mare. A rezistat la multe atacuri inimice. Părăsită de Lăpuşneanu, cînd s'a mutat reşedinţa domnească la Iaşi. A fost reparată în sec. XVI de Ieremia Movilă.

Stema jud. Suceava.

Harta jud. Suceava (legea 1925.)

SUCEAVA, rîu afl. al Siretului, udă jud. Rădăuţi, Suceava şi Fălticeni (Baia, fost Suceava).

SUCEVIŢA, com. rur. jud. *Rădăuţi*; 1.619 loc. (1919). ¶ mîn. veche (bine populată în 1560), refăcută de episcopul G. Movilă în 1574 şi de Ieremia Movilă în 1586. Are o biserică foarte interesantă cu picturi pe păreţii exteriori.

SUCHIER [süşie] HERMANN (*1848 †1914), filolog german. S'a ocupat de limbile romanice. A scris despre limba şi literatura provensală. A publicat ediţiuni critice ale vechilor texte franceze.

SUCIU LUCREŢIA (*1859 †1900), scriitoare română. A publicat un vol. de poezii şi o traducere a op. lui Lessing, *Laocoon*.

SUCIU PETRE, fost profesor la facultatea de drept din Iaşi.

SUCIU VASILE (*1873), prelat român din Transilvania. Mitropolit al Blajului, ales în 1918. A fost profesor la Seminariul superior teologic din Blaj, s'a ocupat de şcoale. E membru onorar al Academiei Române (1919). Op. pr. *Hipnotism şi spiritism*, 1906; *Teologia dogmatică fundamentală*, 2 vol., 1907; *Teologia dogmatică specială*, 2 vol. 1908.

SUDAN, vastă regiune din Africa centrală, care se întinde de la Abisinia (la E.) pînă la oceanul Atlantic (la V.) ☛ Africa.

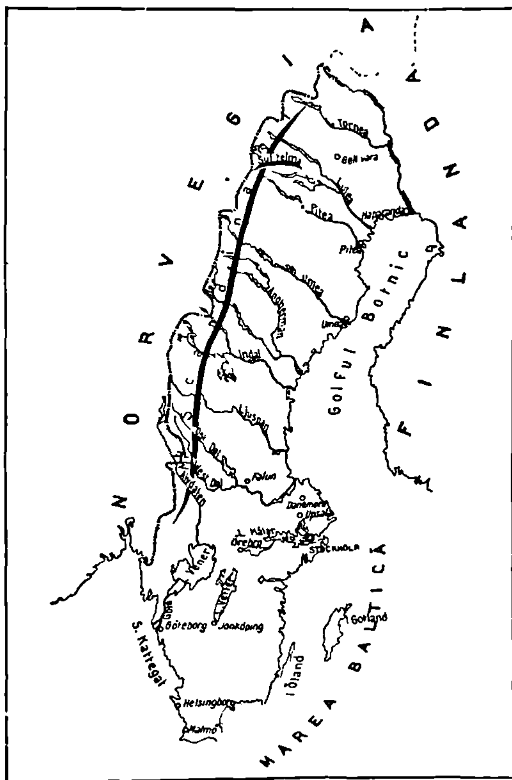
SUDERMANN HERMAN (*1857 †1928), dramaturg german. Trad. rom. *Magda* (de Virgil Popescu, 1896), *Ioan Botezătorul* (de I. Chendi şi C. Sandu, 1901), *Moara părăsită* (de H. Lecca, 1908), *Stane de piatră* (de Emil Fagure, 1909), *Jertfa* (de E. Marghita), *In mrejele păcatului* (de B. Madeleine), *Nunta Yolantei* (de M. Negru).

SUDIȚI, com. rur. jud. Ialomița, plasa Slobozia; 4.832 loc. După legea 1929, sat circ. com. Mărculești.

SUE [sü] **EUGÈNE** (*1804†1857), romancier francez. Mare succes în epoca sa cu unele din romanele sale sensaționale. Prima trad. la noi e publ. în „Foaia pentru minte", 1844: *Ovreiul neadormit*. Apoi avem: *Crucea de argint* (de Eliad, 1858), *Matilda* (de G. Baronzi, 1853, de I. Petrescu, 1855), *Artur* (de Teulescu, 1854), *Chernoc Corsarul* de C. Băjescu, 1852), *Comandorul de Malta* (de N. D. Racoviță, 1857), *Jidovul rătăcitor* (de Iosif Arhimandrit, 1857), *Misterele Parisului*.

SUEDIA (**SVERIGE**, germ. **SCHWEDEN**, fr. **SUÈDE**, it. **SVEZIA**), stat în Europa. Se mărginește la NE. cu Finlanda, la E. cu Golful Botnic și Marea Baltică, la S. cu M. Baltică, la V. cu strîmtoarea Kattegat și Norvegia. Supraf. 448.460 km. p.; 6.074.000 loc. Insule: *Gotland*, *Öland* în Marea Baltică.

Țară muntoasă spre V. și centru, iar spre E. și S. șeasă. Munții Scandinavici. Vîrfuri puțin înalte: *Sulitelma*, 1680 m. Teritoriul Suediei este tăiat

Harta Suediei.

de la V. la E. de un mare număr de fluvii cari duc în mare și apele multor lacuri mari: *Tornea*, *Lulea*, *Pitea*, *Umea*, *Indal*, *Ljusnan*, *Ost-Dal* și *West-Dal* unite, *Alvdaten* care se varsă în lacul *Vener* și prin fl. *Göta* se scurge în mare. Mai sînt două lacuri: *Vetter* și *Mölar*, aceste în legătură cu marea.

Cap. *Stockholm*. Orașe pr. *Haparanda*, *Pitea*, *Upsala*, *Falun*, *Örebro*, *Göteborg*, *Jonköping*, *Helsingborg*, *Malmo*. Clima aspră în genere; pe lîngă coaste, mai dulce.

Începuturile istoriei Suediei se confundă cu ale Norvegiei și Danemarcei. Primele centre politice ale Scandinaviei s'au format în S. Suediei de azi în jurul lacurilor Vener, Veter, pe la finele sec. x, iar cu timpul s'au desvoltat și altele. Astfel s'a închegat *statul suedez*, alături de cel norvegian și de cel danez. Lupte pentru domnie între diferite familii împiedecă o desvoltare serioasă a lui prin sec. XIII și XIV. Atacat și de Germani, fu nevoit să ceară ajutorul Norvegiei, unită cu Danemarca prin căsătoria Margaretei cu Haakon (1387) și să intre în uniunea de la Colmar (1397). Această unire n'a fost solidă, contra ei s'au ridicat de multe ori partide naționaliste (sec. XV) și în fine în sec. XVI cu *Gustav Vasa*, începe seria regilor naționali ai Suediei, apoi urmează luptele contra Poloniei, Germaniei și Danemarcei, mai tîrziu contra Rusiei, urmate de o puternică expansiune teritorială, astfel că în 1660 ea stăpînea Finlanda, Estonia, Livonia, parte din Ingria, parte din Pomerania, Brema ș. a. avînd o suprafață de 900.000 km. p. și o populație de 3.000.000 suflete. Este epoca lui *Gustav Adolf*, a lui *Carol XI* și *Carol XII*; dar în sec. XVIII Suedia fu nevoită a se restrînge pe țărmul apusean al Mării Baltice din pricina ridicării din ce în ce mai puternice a Rusiei. Dacă își pierde renumele ei de mare putere militară, se desvoltă pe calea artelor și a științelor. Unirea cu Norvegia (1814) fu numai o unire personală, care se desfăcu și ea în 1905. Suedia în cursul sec. XIX încercă multe schimbări în ordinea politică internă și continuă a se desvolta în civilizație și cultură.

SUESS EDUARD (*1831†1914), geolog austriac. A fost profesor la Universitatea din Viena; a fost și deputat. Reputația lui e universală stabilită mai ales prin: *Das Antlitz der Erde*, 1883 (Fața pămîntului).

SUETONIU (**CAJUS SUETONIUS TRANQUILLUS** (*ca. 70†ca. 140) istoric roman. Op. *Vitae XII imperatorum* (de la Cezar la Domitian), trad. rom. de G. Munteanu, Brașov 1867.

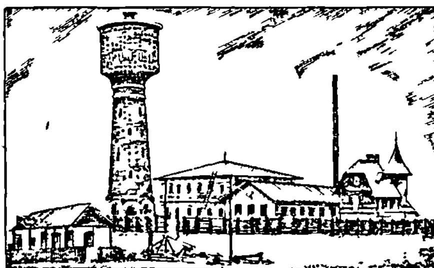
SUEZ ① istm care leagă Africa de Asia, larg de 112 km. ¶ ② golf la N. Mării-Roșii. ¶ ③ oraș în Egipt, în fundul golfului cu același nume. ¶ ④ canal care străbate acest istm, tăiat după studiile lui Ferdinand de Lesseps, prin lucrările începute în 1859 și terminate în 1869 și executate cu fondurile unei societăți anonime (pe acțiuni). El unește Mediterana cu Marea Roșie. E lung de 168 km., larg de 80—135 m., adînc de 11—12 m. A costat 494 milioane franci. Concesiunea e dată companiei de către guvernul egiptean pe timp de 99 de ani (1869—1968), după care rămîne în deplina proprietate a Egiptului. Din 1887 e declarat neutru.

SUHAIA ① com. rur. jud. Teleorman, plasa Slăvești; 4.070 loc. Circ. com. cu 2 sate (1929). ¶ ② lac în jud. Teleorman, lîngă Dunăre, aproape de Zimnicea, în legătură cu Dunărea.

SUHOVERCA, com. rur. jud. Cernăuți, plasa Șipeniț; 2.205 loc. Circ. com. cu 3 sate (1929).

SUIDAS (sec. x p. Chr.), scriitor bizantin. A făcut un fel de dicționar de vorbe și fapte contemporane, prețios prin detalii, deși are și multe greșeli.

SULINA ① cel mai mic braț al Dunării prin

Uzina de la Sulina.

care se varsă în Marea Neagră; adîncit și lărgit prin lucrări artificiale ca să serve trecerii vaselor mari din Mare în Dunăre. ¶ ② com. urb. jud. Tulcea, plasa Sulina; 5.400 loc. Are un gimnaziu de băeți.

SULIȚA ① com. rur. (tîrg) jud. Botoșani, plasa Sulița; 2.808 loc. Circ. com. cu 13 sate (1929). ¶ ② com. rur. jud. Hotin, plasa Sulița; 2.726 loc. Circ. com. cu 5 sate (1929).

SULLY-PRUDHOMME RENÉ ARMAND (*1839 †1907), poet francez. Premiul Nobel 1904. Poet parnasian. Opere pr. *Stances et poèmes*. Trad. rom. în diferite reviste: Convorbiri literare (1873-74), Literatorul (1884), Lumea nouă literară (1895-96), Luceafărul (1907), Semănătorul (1909-10), Ramuri (1908), Neamul românesc literar ş. a. de V. Pogor, Carol Scrob, A. Steuermann, E. Farago, C. Teodorescu, Şt. Braborescu, C. Manolache, ş. a.

SULZER FRANTZ IOSEF (†1791), istoric austriac. Fost ofiţer în armata austriacă. Profesor la curtea lui Alexandru Ipsilante, 1776. A murit în Piteşti. Op. *Geschichte des transalpinischen Daciens*, (Viena, 1781—82), izvor preţios de informaţii pentru noi.

SUMATRA, insulă în arhip. Sondelor în Oceanul Indian; ţine de Olanda. Cu micile insule din jur 479.231 km. p., 4 294.000 loc. ☛ Asia.

SUPAN ALEXANDER (*1847 †1929), geograf german. Profesor la Breslau. Op. pr. *Elemente de geografie fizică: Coloniile europene.*

SUPLACUL-DE-BARCĂU, com. rur. jud. Bihor, plasa Marghita; 2.358 loc.

SUPPE [sûpe] FRANZ (*1829 †1895), compozitor austriac. Cunoscut prin operetele sale: *Fatinita*, *Boccacio* (jucat de de multe ori de trupe româneşti). *Poet şi ţăran.*

SUPUR, staţie c. f. jud. Sălaj, între Careii-Mari şi Sărmăşag, lîngă satul Supurul-de-jos.

SURAIA, com. rur. jud. Putna, plasa Mărăşeşti; 3.465 loc. Circ. com. cu 9 sate (1929).

SURANI, com. rur. jud. Prahova, plasa Podgoria: 2043 loc. Circ. com. cu 5 sate (1929).

SURDUC, com. rur. jud. Someş. Mine de lignit. Staţie c. f. între Dej şi Jibou.

SURPATELE, fostă mănăstire în jud. Vîlcea, zidită pe la 1591 de Ştefan Surdul.

SURUCEANU IOAN CASSIAN (†1897), scriitor român (în limba rusă) din Basarabia. A publicat o colecţie de inscripţiuni latineşti şi greceşti (1894). Membru onorar al Academiei Române (1888).

SURUCENI, măn. de călugări jud. Chişinău, intem. în 1785 de pitarul Suruceanul; are 2 biserici, una zidită în 1828. Stareţul actual e Arhimandritul Dionisie Erhan.

SURUL, vîrf în munţii Făgăraşului.

SUSAIUL, munte în jud. Prahova.

SUSANA ☛ SUZANA.

SUSENI, com. rur. jud. Ciuc, plasa Gheorgheni; 3.844 loc.

SUSLENI, com. rur. jud. Orheiu. plasa Susleni; 4.000 loc. Circ. com. cu 14 sate (1929).

SUŢEŞTI, com. rur. jud. Brăila, plasa Ianca; 3.817 loc. După legea 1929, sat circ. Movila-Miresei. Are o şcoală inferioară de meserii.

SUŢU ALEXANDRU (*1837 †1920), medic român. Profesor de clinica boalelor mentale la facult. de medicină din Bucureşti (1881), a înfiinţat un institut pentru tratarea acestor boale. Membru corespondent al Academiei Române (1881).

SUŢU ALEXANDRU († 1821), domn al Moldovei şi al Munteniei (de trei ori). Destituind pe Constantin Ipsilante în cursul anului 1801, Poarta numeşte domn în Moldova pe Suţu, dar în 1802 intervine înţelegerea între Rusia şi Turcia, care recunoaşte celei dintîiu un drept de amestec în administraţia principatelor, şi foarte curând domnitorul Moldovei primeşte o notă cu serioase observaţii. Cînd să răspunză, se întîmplă fuga lui Mihail Suţu, Domnul Munteniei, şi atunci, în Iulie 1802, e pus să conducă şi Muntenia, dar în Octombrie pierde ambele tronuri. În Moldova nici nu se mai întoarce; domneşte însă în Muntenia încă de două ori: odată, de la August pînă la Octombrie 1806, a doua oară de la 1818, după fuga lui Caragea. Aflînd pregătirile pentru eteria grecească şi temîndu-se de a se compromite faţă de Turci, luă tot felul de măsuri ca să împiedece orice fel de mişcare favorabilă în ţară. De aceea eteriştii hotărîră să-l omoare, dar n'o putură face în 1820, cînd trebuia să izbucnească revoluţia, ci în 18 Ianuarie 1821, cînd fu otrăvit Suţu de un medic.

Alexandru Suţu.

SUŢU MIHAIL, domn al Munteniei (de trei ori) şi al Moldovei (de două ori). Poreclit *Dracu*, era dragoman la Constantinopol; ştiindu-l cu bani mulţi, cei interesaţi de la Poartă fac pe Sultan să-l destitue şi să-l exileze în insula Rodos cu doi fii. Dar peste puţin — după ce făcuse mari daruri unde trebuia — este iertat şi în 1783 i se dă domnia Munteniei. Deşi prin hateşeriful din 1784 se confirmă, după cererea Rusiei, că Domnii nu vor fi schimbaţi decît în caz de vină vădită, Suţu e înlocuit în 1786 cu Nicolae Mavrogheni. După stăruinţa amiralului Hasan-Paşa, el revine în 1791 după ce armata austriacă de ocupaţie părăseşte principatele (după pacea de la Şistov), dar peste doi ani este trecut în Moldova (1793), unde stă iarăşi doi ani (1795), dar este mazilit. În 1801 e numit în Muntenia, dar în 1802 fuge la Braşov cu toate averile şi însoţit de numeroşi boeri şi negustori, de frica năvălirii lui Pasvantoglu, ale cărui bande intrase în Oltenia, jefuise în jud. Mehedinţi, ajunsese pe la Tîrgu-Jiu, pe la Ocne şi prin jud. Dolj. Din Transilvania Suţu trece în Austria, de acolo în Rusia şi, în fine, în Turcia, sub garanţia ambasadorului rusesc. Se vede că nu-şi pierduse încă reputaţia de om ponderat şi iscusit, căci Turcii îl trimit domn în Moldova în 1819. Acum el găseşte o situaţie plină de greutăţi. În Rusia se pregătise mişcarea contra Turcilor sub comanda lui Ipsilanti, încurajată pe sub mînă de cercurile politice ruseşti. Acesta intră în relaţii cu Suţu, face apel la patriotismul lui grecesc, îi dă dovezi despre sprijinul eventual al Rusiei şi-l prinde în capcană: Moldova devine un centru de pregătire pentru mişcarea grecească şi aci izbucneşte pe faţă. În momentele decizive, consulul rusesc dezaprobă acţiunea Grecilor şi Domnitorul Suţu, grav compromis, se decide să fugă în Rusia, lăsînd în locul lui o cîrmuire vremelnică.

Mihail Suţu.

SUŢU MIHAIL (* 1841), inginer şi numismat român. Absolvent al Şcoalei centrale din Paris (1864). Membru al Academiei Române (1909) şi al Ateneului Român. A studiat monetele vechi ale *Italiei* (1887), ale *Macedoniei* (1893), monetele *imperiale romane* (1899), *egiptene* (1904, 1909), apoi monetele inedite ale *oraşelor noastre pontice* (1913) cum şi sistemele de *greutăţi din anticitate*, mai ales din Orient (1884, 1895, 1909), a publicat lucrări despre *originile monetelor* (1885, 1919), despre *importanţa numismaticei* pentru istoria Românilor (1916). Ca discurs de recepţiune la Academie: *Numismatica română* (1911).

SUŢU NICOLAE (*1799 †1871), cunoscut sub numele de *Beizadea Nicolachi*, om politic român. Fiul lui Alexandru Suţu, fostul domn, fugise în timpul eterici în Transilvania. A fost secretar de stat în timpul lui Kisseleff: în timpul domniei lui Mihail Sturdza ministru al diferite departamente, postelnic şi epitrop al şcoalelor în 1842 A reţinut în Iaşi pe Ion Ghica ca profesor la Academie. A fost consilier la Curtea de Casaţie. Op. *Statistica Moldovei.*

SUŢZOS ALEXANDROS (*1802 †1863), scriitor grec. A publicat romane şi o istorie a revoluţiei greceşti.

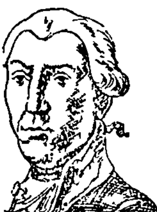
SUŢZOS PANAGHIOTIS (*1806 †1868), scriitor grec. A publicat drame, nuvele, romane.

SUVENIRE, grupă de poezii ale lui V Alecsandri;

a treia grupă din colecția publ. în 1853 și păstrată în edițiile ulterioare.

SUWAROV ALEXANDRU ☞ SUWOROV.

SUWOROV ALEXANDRU VASILIEVICI GRAF RIMNIKSKI PRINȚ ITALIISKI (*1729 †1800), general rus. A luat parte la războiul de 7 ani; a reprimat revoluția din Polonia (1768); a învins pe Turci la Turtucaia și Hîrșova, după cari victorii a urmat pacea de la Kuciuc-Karnargi (1774); a făcut expediții victorioase în Crimeea și Caucaz; a repurtat, în unire cu armata austriacă, comandată de principele de Coburg, două victorii contra Turcilor la Focșani și la Mărtinești (31 Iulie și 22 Septembrie 1789), cari i-au adus titlul de *graf*; a potolit cu mare cruzime o nouă revoltă în Polonia (1794); a luptat, în unire cu Austriacii, contra Francezilor în N. Italiei, atunci i s'a dat titlul de *prinț*. I s'a ridicat un monument în Petersburg și altul în jud. Rîmnicul-Sărat.

Suworov.

SUZANA ① stație c. f. jud. Tutova, între Zorleni și Prut. ¶ ② mănăstire în jud. Prahova, zidită în 1740.

SVINIȚA, com. rur. jud. Severin, plasa Orșova; 4.409 loc. Mine de lignit.

SWEDENBORG EMANUEL (*1688 †1772), filozof suedez. A trăit un timp la Londra și în Olanda. A publicat studii de matematică și asupra metalurgiei. Mai tîrziu s'a consacrat studiului cărților sfinte și le-a explicat într'un spirit mistic cu totul personal, creînd un fel de nouă religie creștină, fără însă a forma o organizație de sectă. Op. pr. *Arcana caelestia*, 1749 (secretele cerești); *Vera christiana religio*. 1771, rezumatul doctrinei sale.

SVIFT [suift] IONATHAN (*1667 †1745), scriitor satiric englez. Opere pr. *Călătoriile lui Guliver* în țara piticilor și în țara uriașilor. Trad. rom. de I. Negulici (1848), Gr. H. Grandea (1879), Haralamb Lecca (1909), L. Dauș.

SWOITALSKI CASIMIR (*1886), om politic polon. Doctor în filozofie, a fost profesor la un gimnaziu; în războiul mondial a luptat în legiunile poloneze, a fost deportat pentru ideile sale anti-austriace; în 1918 și-a reluat postul, iar în 1925 a devenit funcționar în cancelaria Republicii, apoi director în ministerul de instrucție, ministru al acestui departament și apoi a fost însărcinat cu formarea cabinetului.

SYBARIS, oraș în Italia antică (Grecia Mare, aproape de golful de Tarent), distrus în 510 a. Chr. Locuitorii trăiau în mare lux și n'aveau alte preocupări decît petrecerile; de aceea numele lor (*Sibariți*) și al orașului au rămas de pomină.

SZABO IOAN (*1836 †1911), episcop român unit în Gherla. din 1879.

SZABO IOSIF (*1836 †1874), medic român din Iași, naturalist. S'a ocupat de fauna și flora României. A fost membru onorar al Academiei Române (1872).

SZATMARI-POP CAROL (*1813†1888), pictor. român.

SZÉCHENYI BÉLA CONTE (*1837 †1918), geograf maghiar. A călătorit prin America, Algeria, India, Japonia, China, etc. și a descris aceste călătorii. Opere: *Amerikai utam* (Drumul meu în America), *Sz. Béla gróf keletyzsiai útjának tudományos erédmenye* (Rezultatele științifice ale călătoriei Contelui Sz. B. prin Asia orientală).

SZÉCHÉNYI [secenĭ] ISTVAN (ȘTEFAN) CONTE (*1791 †1860), om politic maghiar. Ministru de lucrări publice în 1848. Renumit mai ales pentru activitatea sa culturală: a înființat Academia maghiară de științe, pentru care a donat 60.000 fl.; a contribuit la înființarea Teatrului Național din Budapesta. Prin îndemnul lui s'au organizat: navigația dunăreană, regularea Porților de fier, s'a clădit podul dintre Pesta și Buda, etc. Adversar politic al lui Kossuth.

SZEGEDIN, oraș în Ungaria (comitatul Csongrad); 119.109 loc.

SZEKELY MOZES (MOISE) (*ca. 1550 †1603), general, principe al Transilvaniei. Om de încredere al lui Ștefan Bathory, pe care l-a urmat în Polonia. Reîntors în țară, luă parte la toate frămîntările pentru stăpînirea Ardealului. A luptat alături de Andreiu Bathory împotriva lui Mihaiu Viteazul, apoi, după triumful acestuia, a trecut de partea lui, ca peste puțin timp să-l trădeze, unindu-se cu Basta. A luptat și împotriva lui Basta, și alungîndu-l cu ajutorul Turcilor a fost proclamat în 1603 principe al Transilvaniei; dar Basta cu ajutorul lui Radu Vodă l-a biruit în lupta de la Brașov și l-a decapitat (17 Iulie 1603). Istoricii noștri îi zic: *Moise Secuiul*.

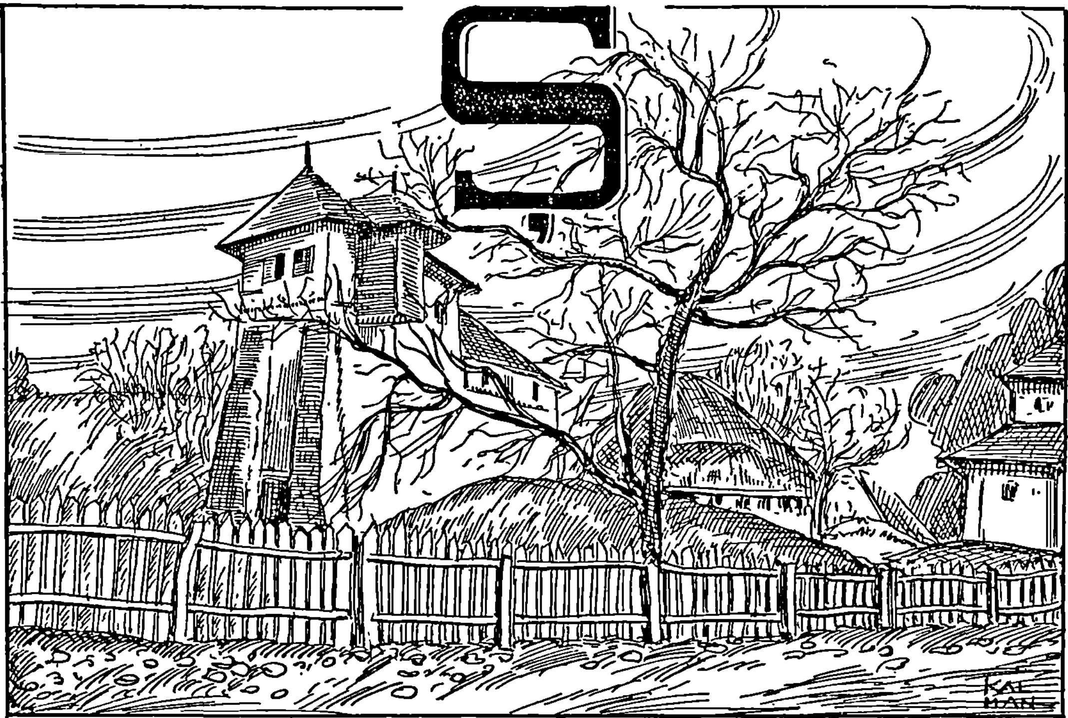
SZÉLL [sel] KOLOMAN (*1845 †1915), om politic ungur. Ministru de finanțe 1875—78, prezident de consiliu 1899—1903, 1904 prezident al delegațiunilor.

SZEMERE BERTALAN (BARTHOLOMEI) (*1812 †1869), om de stat maghiar. Ministru de interne 1848, prezident de consiliu 1849. După revoluție a emigrat în Franța și apoi în Anglia; s'a întors în patrie în 1865.

SZEMERE PAUL (*1785 †1861), poet ungur din școala lui Kazinczy, creatorul sonetului în literatura maghiară. A condus mai multe reviste literare (*Élet és Literatura*).

SZMIGELSKI VICTOR (*1858), teolog român. Canonic și profesor în Blaj; a publicat cărți didactice; a lăsat un fond pentru internatul de fete din Blaj.

VEDERE DIN ŞUICI (JUD. ARGEŞ).

ŞAABNER-TUDURI ALEXANDRU (*1859†.. ..), medic român. A studiat apele minerale din ţară şi a publicat despre cele din districtul Dîmboviţa (1885), din districtul Neamţu (1890), despre un izvor din jud. Buzău (1890).

ŞABA, com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Liman; 4.370 loc. Colonie elveţiană întem. 1823. Locuitorii au vii întinse şi grădini de pomi fructiferi. E o localitate renumită mai ales ca podgorie. Staţie c. f. între Cetatea-Albă şi Bugaz.

ŞABLA, com. rur. jud. Caliacra, plasa Cavarna; 2.100 loc. Circ. com. cu 16 sate (1929).

ŞAFARIK (ceh. SAFARIK) PAUL IOSEF (*1795 †1861), filolog ceh. Profesor la Petersburg. Unul din întemeietorii studiilor de slavistică în sec. XIX. A publicat studii despre *antichităţile slavice* (1837), *etnografia slavă* (1842) şi despre *istoria literaturii Slavilor din Sud* (1864).

ŞAG, com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Chişoda; 2.175 loc.

ŞAGANI, com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Tusla; 2.640 loc. După legea 1929, sat circ. com. Noul-Caragaci.

ŞAGUL, com. rur. jud. Arad, plasa Arad; 2.106 loc.

Andreiu Şaguna.

ŞAGUNA ANDREIU (*1809†1873), prelat ortodox român în Transilvania. Macedonean de origine, a făcut studii în Pesta şi în Vîrşet şi a fost ales episcop al Românilor ortodocşi. În timpul mişcărilor din 1848 a fost, împreună cu colegul său unit, în fruntea delegaţiunii care s'a prezentat împăratului cu petiţiunea de drepturi a Românilor. După revoluţie a început lupta pentru emanciparea bisericii române de cea sîrbească şi în 1864 a văzut restabilită vechia mitropolie a Românilor şi el a fost primul mitropolit, iar în 1868 a realizat *statutul* bisericesc, după care s'a condus biserica românească neunită din Trasnilvania pînă la unire şi din care s'au luat multe dispoziţiuni în legea generală a organizării biseicii româneşti. El este iniţiatorul Asociaţiunii pentru literatură şi cultură fondată în Transilvania în 1861. A publicat multe scrieri pentru propaganda ideii de independenţă a bisericii române (*Pro memoria* despre dreptul istoric al autonomiei bisericeşti naţionale a Românilor, 1849, şi în limba germană, urmat de un *Adaos* 1859; *Memorial pentru restaurarea mitropoliei*, 1860, etc.), cărţi teologice pentru studenţi (*Dreptul canonic*, 1854, *Teologie pastorală*, 1857, *Istoria bisericii ortodoxe*, 1860, *Enhiridion carte manuală de canoane*, 1871), circulări şi instrucţiuni pentru profesori, directori, duhovnici; a supraveghiat o nouă *traducere a Bibliei*, tipărită în 1856—58. Memoriile sale dintre anii 1846—71 s'au publicat în 1923.

ŞAMŞUD, com. rur. jud. Sălaj; 1.175 loc. (1919); locul naşterii lui G. Şincai.

ŞANDERNAGOR (CHANDERNAGOR), oraş în India franceză; 27.000 loc.

ŞANDRU-MARE munte în jud. Bacău.

ŞAN-TUNG (SCHANTUNG), provincie în China; 147.800 km. p., 38.000.000 loc. Capit. *Tsinan*.

ŞANTĂU, com. rur. jud. Sălaj, plasa Tăşnad; 3.264 loc.

ŞANŢ, com. rur. jud. Năsăud, plasa Sîngiorgiu-Băi; 2.178 loc.

Preotul Radu Şapcă.

ŞAPCĂ RADU, preot român. A fost membru în comitetul revoluţionar din 1848, care a subscris proclamaţiunea de la Islaz 9 Iunie 1848.

ŞAPTE-BANI, com. rur. jud. Bălţi, plasa Glodeni. După legea 1929, sat circ. com. Glodeni.

ŞARD-IGHIU, staţie c. f. jud. Alba, linia îngustă Alba-Iulia—Zlatna.

ŞARU-DORNEI, sat jud. Fălticeni (fost Suceava).

ŞAT-EL-ARAB ☞ TIGRU.

ŞĂINEANU LAZĂR (*1859), filolog. Născut în România. Evreu de origine, a trăit mult timp aci, dar respingîndu-i-se cererea de îndigenat in 1895, a părăsit ţara şi s'a stabilit

la Paris. În prima parte a activităţii sale (pînă la 1902) s'a ocupat de *filologia românească*; în a doua parte de cea franceză. După ce publicase, între altele, un studiu asupra *Ielelor* (1886), s'a făcut cunoscut prin lucrarea *Încercare asupra semasiologiei române* (1887), care i-a servit şi ca teză de licenţă. După studii în Germania şi Franţa, a revenit şi a fost cîtva timp suplinitorul cursului lui B. P. Hasdeu la facultatea de litere din Bucureşti. A publicat articole de specialitate în „Convorbiri literare" şi alte reviste; cărţi de şcoală pentru limba română, latină şi germană (*Dicţionar german-român*, 1890, *Gramatica latină*, 1899, *Autorii români moderni*, 1891, *Mitologie clasică*, 1890, etc.), studii filologice generale (*Linguistica contimporană*, 1890, *Raporturile între gramatică si logică*, 1891, *Istoria filologiei române*, 1892) şi speciale (*Basmele române*, 1895, premiat de Academia Română; *Influenţa orientală asupra limbii române*, 3 volume, între cari şi un vocabular al turcismelor, 1900); a făcut asemenea primul *Dicţionar* în felul micilor enciclopedii germane şi franceze, 1896 şi alte ed. După cîteva articole şi broşuri polemice (*Cum se critică un dicţionar*, 1901; *O carieră filologică*, 1901), urmează cărţile sale publicate în Paris, cari au ca obiect folklorul (*L'état actuel des études du folklore*, 1912), vorbirea populară (*L'argot ancien*, 1907; *Les sources de l'argot*, 1912; *Le langage parisien au XIX siècle*, 1920) şi limba vechilor texte (*La langue de Rabelais*, 1922).

ŞCHIOPENI, com. rur. jud. Fălciu, plasa Olteneşti; 2.150 loc. Circ. com. cu 15 sate (1929).

ŞCOALA DE PODURI ŞI ŞOSELE. înfiinţată în Bucureşti în 1857 ca „şcoală tehnică" de inginerul francez Leon Lalane (*1811 †1892). El a venit în ţară în 1853, a construit podurile de pe şoseaua Ploeşti-Predeal, s'a ocupat de şoselele şi de linia ferată Cernavoda—Constanţa în timpul războiului Crimeei. În 1878 a făcut parte din comisia internaţională pentru delimitarea Dobrogei. Această şcoală a fost reorganizată în 1881 de inginerul *George Duca* (☛ acest nume), care i-a fost mulţi ani director. Pe atunci toate cursurile erau comune. Din 1920 a devenit *scoală politehnică* (☛ acest cuvînt).

ŞCOALA POLITEHNICĂ DIN BUCUREŞTI, rezultată din transformarea Şcoalei de poduri şi şosele (☛ acest cuv.) în 1920. Are 5 secţiuni: *construcţii*, *electromecanică*, *mine şi metalurgie*, *industrială*, *silvică*. Are 39 profesori titulari şi 21 conferenţiari, cu 623 studenţi (1930—31).

ŞCOALA POLITEHNICĂ DIN TIMIŞOARA, înfiinţată în 1920, are (1930): 23 profesori titulari şi 8 conferenţiari, cu 408 studenţi. Are două secţiuni: *electro-mecanică* şi *mine*. Primul ei rector a fost *Traian Lalescu*.

ŞCOALA ROMÂNĂ, revista Societăţii Institutorilor. Apare în Bucureşti din 1902.

ŞEBUTINŢI, com. rur. jud. Hotin, plasa Securenì; 2.225 loc. După legea 1929, sat circ. com. Romancăuti.

ŞEGARCEA ① com. rur. jud. Dolj, plasa Segarcea; 6.451 loc. Circ. com. cu 19 sate (1929). Staţie c. f. linia Craiova—Calafat. Are o şcoală de agricultură. ¶ ② **Ş.-DIN-DEAL**, com. rur. jud. Teleorman, plasa Turnu; 2.062 loc. După legea 1929, sat circ. com. Olteanca. ¶ ③ **Ş-DIN-VALE**, com. rur. tot acolo; 2.137 loc.

ŞEICA-MICĂ, com. rur. jud. Tîrnava-Mare, plasa Şeica-Mare; 2.071 loc.

ŞEITIN, com. rur. jud. Arad, plasa Pecica; 4.444 loc.

ŞELARU, com. rur. jud. Vlaşca, plasa Glavacioc; 2.2(0 loc. Circ. com. cu 14 sate (1929).

ŞELIMBĂR (germ. SCHELLEMBERG), com. rur. jud. Sibiu, plasa Turnişor. Staţie c. f. linia Piatra-Olt-Sibiu. Aci s'a dat lupta între Mihaiu-Viteazul şi Andreiu Bathori (22 Octombrie 1599), în care acesta din urmă a fost învins şi Mihaiu a devenit stăpînul Transilvaniei. În timpul marelui război, în cursul marei bătălii de la Sibiu (26—28 Sept. 1916), a fost o luptă, în care Românii au dovedit vitejie, dar fără succes.

ŞENDREA HATMANUL, general al lui Ştefan cel Mare.

ŞENDREA ALEXANDRU C. (†1889). jurist român. Fost profesor de procedură civilă la Universitatea din Iaşi, transferat în Bucureşti (1880).

ŞENDREA ŞTEFAN C. (*1842 †1907), jurist român. Fost profesor la facultatea de drept din Iaşi (1867), transferat în Bucureşit. Ministru de justiţie în guvernul prezidat de P. S. Aurelian (1896).

ŞEPREUŞ, com. rur. jud. Arad, plasa Chişineu: 4.230 loc.

ŞERBAN CANTACUZINO DOMN ☛ **CANTACUZINO.**

ŞERBAN CONSTANTIN ☛ **CONSTANTIN BASARAB.**

ŞERBĂNESCU TEODOR (*1837 †1901), ofiţer român şi scriitor. A început a publica poezii în „Albina Pindului" 1868; apoi a devenit colaborator statornic al „Convorbirilor literare" în timp de 30 de ani şi T. Maiorescu îl citează între reprezentanţii *Direcţiei nouă*. *Poeziile* lui au fost adunate şi publicate într'un volum de Tr. Djuvara (1902). A fost membru corespondent al Academiei Române (1894).

ŞERBĂNEŞTI ① com. rur. jud. Tecuci, plasa Iveşti; 2.890 loc. Circ. com. cu 6 sate (1929). ¶ ③ fost schit în jud. Vîlcea, întemeiat pe la 1740 de Mateiu Morunglavu, lîngă com. Ştefăneşti. Aci s'au retras Turcii în 1821 după lupta cu eteriştii la Zavideni.

ŞERBEŞTI, staţie c. f. jud. Covurluiu între Barboşi şi Tecuciu. ¶ schit în jud. Bălţi, înfiinţat în 1813.

ŞERCAIA, staţie c. f. jud. Făgăraş, între Braşov şi Făgăraş.

ŞERPENI com. rur. jud. Tighina, plasa Bulboaca; 2.600 loc. După legea 1929, sat circ. com. Speia.

ŞEVCENCO TARAS GRIGORIEVICI (*1814 †1861), poet rus, reprezentantul spiritului ucrainian, avînd în deosebi subiecte şi motive din folklorul provinciei sale. Puţine trad. rom. prin reviste.

ŞEZĂTOAREA, revistă pentru literatură şi tradiţiuni populare, apare în Fălticeni de la 1892 sub direcţia lui *Artur Gorovei*.

ŞICHIRLICHITAI, com. rur. jud. Ismail. plasa Fîntîna-Zînelor; 4.367 loc. Circ. com. cu 5 sate (1929). (Azi Regele Carol II).

ŞIIŢI şi **SUNIŢI**, două feluri de sectari ai islamismului.

ŞILĂUŢI, com. rur. jud. Hotin, plasa Clişcăuţi; 2.876 loc. După legea 1929. sat circ. com. Grozinţi.

ŞIMANDUL-DE-JOS, com. rur. jud. Arad, plasa Sf.-Ana; 2.614 loc.

ŞIMIAN, ① com. rur. jud. Sălaj, plasa Valea-lui Mihaiu; 2.784 loc. ¶ ② staţie c. f. lîngă Turnu-Severin.

ŞIMLĂUL-SILVANIEI, com. urb. jud. Sălaj, plasa cu acelaşi nume; 7.800 loc. Staţie c. f. linia Săcueni—Sărmăşag.

ŞINCA (VECHE şi NOUĂ), com. urb. jud. Făgăraş; ambele, staţii c. f. linia Braşov—Sibiu. În apropiere de aceste comune, pe linia Perşani—Şinca, s'a dat în ziua de 5 Octombrie 1916 o bătălie crîncenă între trupele române şi cele germane, care s'a sfîrşit pentru noi cu retragere şi mari pierderi.

Şincai George. (portret publ. de A. Lupeanu).

ŞINCAI GEORGE DE ŞINCA (*ca. 1754 †1816), istoric român din Transilvania. A făcut studii în Cluj, în Blaj, s'a călugărit cu numele de *Gabriel*, a fost trimis la Roma în colegiul de propaganda fide şi, întorcîndu-se, s'a oprit la Viena, unde a stat vreo doi ani în colegiul Sancta-Barbara. Cunoscînd aici pe Samuil Micu, a lucrat cu el o gramatică română scrisă în lati-

nește, publicată în 1780. În 1782 a fost numit director al școalei normale din Blaj și al școalelor rurale dependente de ea. A lucrat în această calitate 12 ani; dar, intrînd în conflict cu episcopul Bob, a fost silit a părăsi funcțiunea, a se lepăda de călugărie, ba chiar a suferit închisoare și maltratări, de oarece era acuzat că uneltește contra Statului. Scăpînd din închisoare în Iunie 1795, începe viața lui de rătăcitor sărac, căci postul nu i se mai redă și e silit a se adăposti în casa contelui Vass, ca profesor al fiilor lui. Aci a stat șase ani, în care timp a început a scrie cronica sa. De aci s'a dus la Oradea la episcopul Ignatie și apoi la Buda, unde trăia lucrînd pentru un istoric ungur, dar izbuti să fie numit corector la tipografia Universității. Avînd acum mai mult timp liber, lucrează la cronică, tipărește în 1805 a doua ediție a gramaticei din 1780. În 1808 pleacă din Buda și trăește cînd la episcopul Samuil Vulcan, cînd la foștii lui elevi, cînd la Cluj, unde solicită aprobarea pentru tipărirea cronicei. Aprobarea i se refuză în 1814, i se confiscă chiar exemplarul depus și peste doi ani moare. Șincai a publicat **cărți didactice** (*Alfabet*, 1783, *Gramatica latină*, 1783, *Aritmetică* 1785), **gramatica** (pomenită mai înainte) și a scris **cronica** (evenimentele de la anul 86 la 1739). Cît a trăit, a publicat puține fragmente din cronică într'un *Calendar* din Buda; după moartea lui au apărut cîteva ediții incomplete și apoi una completă în 1853 la Iași din ordinul domnitorului Grigore Ghica.

ȘINTOISM, religie națională cea mai veche în Japonia: în primele timpuri admitea o singură divinitate, care personifica Soarele; mai tîrziu s'a format o trinitate, de la care pornea toată creațiunea; în jurul ei se grupează o multitudine de eroi divinizați.

ȘIPCA, oraș în Bulgaria; aci luptă vestită între Ruși și Turci (1877) la trecerea unui defileu prin Balcani.

ȘIPENIȚ, com. rur. jud. Cernăuți, plasa Șipenițului; 3.700 loc. După legea 1929, sat circ. com. Lujeni.

ȘIPET, com. rur. jud. Timiș-Torontal, plasa Gătaia; 2.233 loc.

ȘIPOTELE-SUCEVEI, com. rur. jud. Rădăuți, plasa Putilei; 3.000 loc. Stație c. f. lîngă Seletin pe linia Dornești—Seletin.

ȘIPOTENI, com. rur. jud. Lăpușna, plasa Vorniceni; 4.271 loc. Circ. com. cu 19 sate (1929). Stație c. f. între Vasile-Lupu și Chișinău.

ȘIRIA, comună rur. județul Arad, plasa Șiria; 6700 loc. Stație c. f. linia Arad—Brad. Regiune de vinuri. Se văd ruinele unei fortărețe turcești.

ȘIȘMAN, împărat al Bulgarilor pe la 1370-1390.

ȘIȘMANOV (IVAN) scriitor și om politic bulgar. A fost ministru de instrucție. În calitatea aceasta a vizitat țara noastră în anul 1902. Op. pr. *Insemnătatea și scopul etnografiei*, ca introducere la publicația „Sbornik" (Colecțiune de folklor, știință și literatură), 1889.

ȘIȘTOV (SVIȘTOV), oraș în Bulgaria, port la Dunăre în fața Zimnicei; 12.000 loc.

ȘOIMARI, com. rur. jud. Prahova, plasa Podgoria; 2.726 loc. După legea 1929, sat circ. com. Surani.

ȘOIMUL ① munte în jud. Buzău. ¶ ② stație c. f. jud. Teleorman, linia Roșiori—Zimnicea.

ȘOLDANA, stație c. f. jud. Iași, linia Iași—Dorohoiu.

ȘOLDĂNESCU ȘTEFAN (*1863 †1903), pictor român.

ȘOMCUTA-MARE, com. rur. jud. Satu-Mare, plasa Șomcuta-Mare; 3.012 loc. Stație c. f. terminus linia îngustă de la Ghilvaci.

Șonțu Gheorghe.

ȘOMOȘCHEȘ, com. rur. jud. Arad, plasa Ineu; 2.060 loc.

ȘONȚU GHEORGHE (*1851 †1877), maior român. A murit eroic în fruntea batalionului său în ziua de 30 August la atacul redutei Grivița.

ȘOȘDEA, stație c. f. jud. Timiș-Torontal, între Buziaș și Gătaia.

ȘOTÎNGA, com. rur. jud. Dîmbovița în valea Ialomiței. Mine de cărbuni.

ȘPAN PETRU (*1860 †1911), profesor român în Sibiu. A condus revista pedagogică *Vatra școlară*. A publicat cărți didactice (*Abecedar*, 1904), de pedagogie, psihologie (între cari *Treptele formale*, 1898, și *Poveștile în educația scolară*, 1905).

ȘRAMEK IOAN (*1870), om politic cehoslovac. Șeful partidului populist catolic. A fost deputat în parlamentul Austriei. Din 1921 a fost de mai multe ori ministru.

ȘTEFAN ARHIDIACON (†ca. 33), prăznuit de biserica ortodoxă la 27 Decembrie. În timpul în care Isus răspîndea învățătura sa, el ținu cuvîntare în fața Arhiereilor, acuzîndu-i că nu se țin de cuvintele scripturii și nu recunosc pe Mesia; de aceea a fost scos afară din cetate și ucis cu pietre.

ȘTEFAN CEL NOU (*ca. 714 †ca. 764), martir prăznuit de biserica ortodoxă la 28 Noembrie. Călugărit la vîrsta de 15 ani, trăi într'o mănăstire din Sf. Munte și deveni starețul ei. Renumele lui ajungînd la știrea împăratului Constantin Copronim, care sprijinea pe iconoclaști și, voind să aibă o învoire a multor stareți, îl obligă să semneze încheierea unui sinod adunat la Constantinopol. El refuză, de aceea fu persecutat, pus la închisoare într'o insulă și ucis.

ȘTEFAN I CEL SFÎNT (*ca. 975 †1038), primul rege al Ungariei din 997. S'a botezat, a răspîndit creștinismul în Ungaria, a dat Statului prima organizație administrativă, împărțindu-l în comitate. În timpul lui s'a întemeiat marea aristocrație ungară. A fost declarat sfînt de papa Benedict IX.

ȘTEFAN IX (†1058), al 159-lea papă al Romei între 1057 și 1058, în vremea căruia s'a făcut despărțirea între Biserica de Răsărit și cea de Apus.

ȘTEFAN MUȘAT, domn al Moldovei înainte de Alexandru cel Bun. Istoricii nu se învoesc nici asupra anilor în cari a domnit nici dacă a fost unul sau au fost doi cu acest nume. În documente se vorbește de un *Ștefan* (frate cu Roman Vodă), care a avut un fiu: *Ștefan*. Acesta sau aceștia au domnit cîteodată singuri, cîteodată în unire cu competitorii lor, împărțind țara în două sau chiar trei părți, iar anii în cari sînt așezați acești doi (sau unul) sînt 1377—1400 (Iorga) sau 1395—1399 (Xenopol).

ȘTEFAN II (Iorga) sau III (Xenopol), domn al Moldovei. Fiu al lui Alexandru cel Bun, a ocupat tronul de mai multe ori, cînd singur, cînd cu fratele său Ilie sau cu Roman și cu Petru, între anii 1433 (ori 1434 și) 1447.

ȘTEFAN CEL MARE (†1504), domn al Moldovei 1457—1504. Era fiul domnitorului Bogdan, pe care-l detronase și-l ucisese Petru Aron și-i luase locul. Ajutat de Vlad-Tepeș, năvăli cu oaste în Moldova, învinse în două rînduri pe Petru, îl sili să fugă din țară și luă tronul în anul 1457, după ce primi aclamațiunile poporului adunat într'un loc zis *Direptate*. Domnia lui Ștefan a ținut 47 de ani și a fost o serie de războaie, dar și de bună administrație internă. Ca să se asigure de sprijinul Polonilor, cari adăpostise pe rivalul său, făcu act de supunere către regele lor și atunci acela trecu în Ungaria. Acolo îl urmări Ștefan și în 1468 reuși să-l prinză și să-l taie. În 1462 Ștefan atacă *Chilia*, pe care o stăpînea Vlad-Tepeș, aliat cu Ungurii, și o cuprinse. În 1467 Mateiu Corvin intră în Moldova

Ștefan cel Mare (după o stampă din col. Academiei).

şi este învins în lupta de la *Baia*. În 1469 năvălesc Tătarii, dar Ştefan îi învinge în lupta de la *Lipnic*. În 1470 Ştefan intră în Muntenia, unde domnea acum Radu, pus de Turci, arde Brăila; în 1473 intră din nou în ţara vecină şi ajunge la Bucureşti şi pune domn, în locul lui Radu, pe Laiot Basarab. De aci duşmănie cu Turcii. Cu ei Ştefan are mai multe războaie. Notăm lupta de la *Podul Inalt* în 1475, în care Turcii sînt învinşi; lupta de la *Valea Albă* (Răsboeni) în 1476, cînd Ştefan fu învins cu oastea sa de boeri, dar armata învingătoare a lui Mohamet fu nevoită să se retragă fără nici un folos. În 1481 trecu Ştefan din nou în Muntenia, unde. după moartea lui Ţepeş, domnea Basarab cel Tînăr, sprijinit de Turci. În 1484 Turcii luară Chilia şi Cetatea-Albă. După aceea începură luptele

Pecetea lui Ştefan cel Mare.

Steagul lui Ştefan cel Mare

reprezentând pe Sf Gheorghe. Se află în Muzeul Armatei din Bucureşti adus dela Muntele Athos, In jurul lui se găseşte următoarea inscripţie (in l. slavonă: „O mucenice şi biruitorule, mare Gheorghe, care in nevoi şi în nenorocire eşti grabnic ajutor şi cald sprijinitor şi celor scîrbiţi bucurie nespusă, — primeşte de la noi această rugăminte a smeritului tău rob Domnului Ion Ştefan Voevod, din mila lui D-zeu Domn al Ţării Moldovei: păstrează pe el neatins în lumea aceasta şi în cea viitoare prin rugăciunile celor ce te cinstesc pe tine, ca să te proslăvim pe tine în veci amin. Şi s'a făcut aceasta în anul 7008 [1500], în al Domniei lui 43."

lui Ştefan cu Polonii. În 1497 regele Ioan Albert făcu o expediţie, care se sfîrşi prin faimoasa lovitură dată de Ştefan în *Codrul Cosminului* şi fu urmată de trecerea armatei moldovene în Polonia în 1499, cînd se încheie pacea. În 1502 intră în Polonia, ocupă Pocuţia, pe care n'o poate păstra decît pînă în 1503. De atunci boala îl slăbeşte din ce în ce şi moare plîns de toată ţara. Ştefan a fost căsătorit de trei sau patru ori. *Evdochia*, *Maria* din Mangop, *Voichiţa* sau *Maria*, fiica lui Radu cel Frumos sînt numele cunoscute ale soţiilor lui. Din aceste căsătorii a avut mai mulţi copii, pe lîngă cei nelegitimi. Cunoaştem dintre cei dintîiu pe *Alexandru*, *Bogdan*, *Petru*, *Bogdan* (care a domnit după el), din ceilalţi pe *Petru Rareş*. În timpul lui Ştefan a fost şi o importantă desvoltare culturală, care s'a manifestat mai ales prin opere de arhitectură. El a pus să se zidească mănăstirile *Putna*, *Humorul*, *Voroneţul* şi biserici frumoase în diferite oraşe. Toate aceste lăcaşuri de închinare sînt împodobite cu picturi şi cu săpături şi îmbogăţite cu preţioase odoare. În literatura noastră s'au produs multe opere inspirate din faptele lui Ştefan: *Aprodul Purice* de C. Negruzzi, *Dumbrava roşie* de Alecsandri, *Apus de soare* de Delavrancea, *Doina* de Eminescu c a. Asemenea şi opere de artă plastică, dintre cari cităm tabloul reprezentînd *parastasul după lupta de la Războeni* al lui C. Lecca, altul, întîmplarea Aprodului Purice de Costin Petrescu, *Dumbrava roşie* de Costin Petrescu şi mai ales seria de tablouri ale lui Oscar Obedeanu, care a înfăţişat principalele momente din viaţa lui Ştefan, cu deosebire: *Ştefan după lupta de la Racova*. Pentru slăvirea lui Ştefan s'a înălţat o statue în oraşul Iaşi şi cu ocazia desvelirii ei a scris Alecsandri cunoscuta sa odă.

ŞTEFAN CEL TÎNĂR sau **ŞTEFĂNIŢĂ**, domn al Moldovei (1517—1527). Fiul lui Bogdan, a venit la tron la vîrsta de 11 ani şi guvernul îl avea în mînă efectiv boerul Luca Arbore. La 16 ani, luînd însuşi cîrma, voi să urmeze faţă de Polonia o politică de duşmănie şi fiind în dezacord cu fostul său oarecum tutore, Arbore, puse de-l ucise. În 1526 făcu o expediţie contra lui Radu de la Afumaţi şi se întoarse cu prăzi bogate. A fost otrăvit de însăşi soţia sa — se zice, după uneltirile Polonilor. Din întîmplările vieţii lui s'a inspirat Delavrancea ca să scrie piesa *Viforul*.

ŞTEFAN V zis **LĂCUSTĂ** († ca. 1541), domn în Moldova (1538—1541). Primul domn numit direct de Turci, a ocupat tronul între prima şi a doua domnie a lui Petru Rareş. Prea supus intereselor turceşti, a fost ucis de boeri.

ŞTEFAN VI (sau VII) (†1552), domn al Moldovei (1551—1552). Fiu al lui Petru Rareş. A luat tronul sprijinit de Turci în urma retragerii fratelui său Ilie. Crud şi desfrînat, el a provocat aşa de mari nemulţumiri, încît o sumă de boeri l-au ucis în cort într'o noapte.

ŞTEFAN VIII (sau IX) **RĂSVAN**, domn al Moldovei ☛ **RĂSVAN**.

ŞTEFAN VII (sau VIII) **TOMŞA** ☛ **TOMŞA**.

ŞTEFAN IX (sau X) **TOMŞA** ☛ **TOMŞA**.

ŞTEFAN X (sau XI) (*ca. 1643 †ca. 1660), domn al Moldovei (1659—1660). Fiu al lui Vasile Lupu, a obţinut tronul prin stăruinţele tatălui său, dar n'a domnit decît un an şi a murit de lingoare.

ŞTEFAN XI (sau XII) **PETRICEICU** ☛ **PETRICEICU**.

ŞTEFAN CANTACUZINO ☛ **CANTACUZINO**.

ŞTEFAN RACOVIŢĂ ☛ **RACOVIŢĂ**.

ŞTEFAN I SURDUL, domn al Munteniei (1591—1592). Fiu al lui Iancu Sasul, este numit în documente Ilie sau Bogdan sau Ştefan Bogdan, iar cronicarii îi zic Ştefan Surdul. Se zice că trăia în Constantinopol ocupîndu-se cu comerţul de curelărie şi a dat mulţi bani ca să ia tronul. Scurtă i-a fost domnia, căci după un an fost înlocuit cu un Moldovean, Alexandru. Unii istorici nu pomenesc de acest Domn. (Iorga).

ŞTEFAN, episcop al Rîmnicului între 1673—1693, cînd s'a făcut schimnic (ascet). În tot timpul cît a păstorit s'a ţinut departe de intrigile politice, s'a ocupat de interesele eparhiei şi a în-

zestrat episcopia cu multe proprietăți, a reparat sau a construit mai multe schituri.

ȘTEFAN II, egumen al mân. Arnota și Govora, Episcop al Rîmnicului de la 1726 pînă la 1727, cînd muri otrăvit. Era în timpul ocupațiunii austriace. Pe el îl recomandase episcopul anterior Damaschin ca urmaș și guvernatorul Olteniei a căutat să dea ascultare acestei recomandări, astfel că a fost ales. La instalarea lui trebuia să ia parte și mitropolitul sîrb din Caransebeș. dar acesta n'a putut veni și în acest interval s'a produs moartea lui. Lui se datorește tipărirea cărții *Intiia învățătură pentru tineri* (1726, Belgrad).

ȘTEFAN (†1738), episcop al Buzăului (1720—1732); apoi mitropolit al Țării-Românești.

ȘTEFAN zis **TIPOGRAFUL**, episcop al Buzăului (1636—1648), apoi mitropolit al Ungrovlahiei (1648—1668). El înființă o școală în Buzău; fu îndemnătorul și protectorul traducătorilor de cărți bisericești, cum e *Cazania* de la Govora (1642) a lui Uriil Năsturel, *Cazania* de la mân. Dealului (1644) a lui Meletie Macedonul; el sfătui pe Domnița Elena, soția lui Mateiu Basarab, să tipărească cu cheltuiala ei *Triodul* slavonesc (1649); încurajă pe Ierodiaconul Mihail să traducă *Pogribania preoților* (Tîrgoviște, 1650); scrise prefața cărții *Mistiriu sau Sacrament* (Tîrgoviște, 1651) și contribui cu a sa cheltuială la tipărirea marei colecțiuni de legi tradusă de Daniil Panoneanul în timpul lui Mateiu Basarab (Tîrgoviște, 1652), scriind și o lungă prefață în care arată importanța lucrării.

ȘTEFAN-VODĂ, com. rur. jud. Ialomița, plasa Ciocănești; 2.036 loc. După legea 1929, sat circ. com. Călărașii-Vechi

ȘTEFAN-CEL-MARE, comună rurală județul Romanați, plasa Dunărea; 2.601 locuitori. După legea 1929, sat circ. com. Dăbuleni.

ȘTEFANELLI **IUVENAL** (mirenește **IOAN**) (*1834 . . . .), teolog român în Bucovina. Protopop și profesor la facultatea teologică din Cernăuți, arhimandrit. A publicat cărți didactice pentru învățămîntul religios (*Catehetică*, 1879; *Catehese din test. vechiu si nou*, 1879, 1881; *Liturgica*, 1886, etc.).

ȘTEFANELLI **TEODOR V.** (*1847 †1921), jurist și scriitor român din Bucovina. Membru al Academiei Române (1910). A debutat cu poezii și povestiri în „Convorbiri literare" (1872—1885), a publicat studii istorice și juridice în legătură cu probleme ale provinciei sale sub regimul austriac (*Lupta pentru drept*, 1911; *Chestiunea bisericească*, 1912) și cîteva amintiri despre *Eminescu* (1914). A colaborat și la revistele bucovinene.

ȘTEFĂNESCU **CONSTANTIN C.** (*1840 †1906), jurist român. A fost consilier al Curții de Casație.

ȘTEFĂNESCU **GHEORGHE** (*1845 †1925), compozitor român. Profesor la Conservatorul de muzică din București (1872); membru al Ateneului Român. A organizat reprezentațiuni de operetă și de operă, contribuind prin aceasta la formarea de cîntăreți români. A publicat diferite compoziții, unele inspirate din popor (*Mîndrulița*, *Fluerașul*), multe de altă natură (dansuri, marșuri, liturgii) și muzică pentru diferite piese ca: *Pigmalion* (a lui Bengescu), operetele *Scaiul Bărbaților*, *Mama soacra*. ș. a.

Grigore Ștefănescu

ȘTEFĂNESCU **GRIGORE** (*1838 †1911), naturalist român. Profesor de geologie și mineralogie la facultatea de științe din București (1864), decan de mai multe ori (1895—97, 1899—905), rector al Universității (1897—98); membru al Academiei Române (1876). A publicat un manual de *geologie* (1892), diverse comunicări în Analele Academiei și studii diferite (*Existența dinoteriului în România*, în l. engleză 1891, *Cămila fosilă în România*, 1905, *Observații geologice în România*, 1905), cuvîntări în Senat, etc. În 1904 s'a serbat jubileul lui și s'a publicat un volum.

ȘTEFĂNESCU **SABBA** (*1857 †1931), naturalist român. Doctor în științe din Paris, a fost profesor la liceul Sf. Sava și mult timp director; profesor de paleontologie la facultatea de științe din București (1905); membru corespondent al Academiei Române (1908). A publicat cărți didactice (*Biologie*, *Mineralogie*, *Geologie*, *Zoologie și botanică*, *Chimie și mineralogie*, de la 1891 înainte), studii despre *Terenurile terțiare din România, ca și fauna lor*, *Notes sur l'organisation des molaires et sur la phylogénie des éléfants et des mastodontes* (Paris, 1927), *Rapoarte ale Societății geografice*, ca secretar general al Soc. de geografie, *Discursuri* rostite în Parlament cu ocazia discuției diferitelor legi și chestiuni privitoare la învățămînt.

ȘTEFĂNEȘTI, com. rur. (tîrg), jud. Botoșani, plasa Ștefănești; 3.834 loc. După legea 1929, com. urb. avînd în circ. sa 5 sate.

ȘTEFĂNIȚĂ ☞ **ȘTEFAN**.

ȘTEFULESCU **ALEXANDRU** (*1856 †1910), scriitor român. A fost institutor în Tîrgu-Jiu. A publicat, afară de cărți didactice, studii istorice asupra mănăstirii *Tismana* (1896) și orașului *Tîrgu-Jiu* (1899) și două volume de documente privitoare la jud. Gorj (*Din trecutul Gorjului*, 1907, *Documente slavo-române*, 1908).

ȘTEFUREAC **ȘTEFAN** (*1845 †1893), profesor român din Bucovina. A predat la liceul din Suceava. A publicat cărți didactice.

ȘTIRBEI (scris și **ȘTIRBEY**) **ALEXANDRU B.** (*1836 †1895), om politic român. Fiu al domnitorului Barbu Știrbei. Ministru de lucrări publice în guvernul prezidat de Teodor Rosetti (1888), apoi de interne sub același prezident (1888), de finanțe sub Lascar Catargiu (1891).

Barbu Știrbei.

ȘTIRBEI **ALINA PRINCIPESA** (†1894), fiica Principelui Barbu Știrbei, fosta soție a Generalului I. Em. Florescu. A dăruit Academiei Române (1889) o sumă importantă pentru a se premia cărți cu conținut patriotic și educativ.

ȘTIRBEI **BARBU** (*1799 †1869), Domn al Munteniei 1849—1856, fiul lui D. Bibescu, deci frate cu Domnitorul George Bibescu, dar, fiind adoptat de unchiul său (de pe mamă) Vornicul Barbu Știrbei, i-a luat numele. A făcut studii superioare la Paris. În timpul lui Alexandru Ghica îl găsim ministru al trebilor bisericești (1834), al dreptății (1836—42); candidează în 1842 la tron, dar fratele său Bibescu obține majoritatea și, în timpul domniei acestuia, îl găsim ministru de interne (1844—46). După înăbușirea revoluției, este numit domnitor conform tratatului de la Balta-Liman pe 7 ani. Cunoștințele ce avea de administrație îl fac a fi un bun conducător al afacerilor interioare, dar împrejurările externe sînt nefavorabile. La 17 Octombrie 1853, cînd armatele rusești ocupă principatele, se retrage la Viena și revine la 3 Octombrie 1854, cîrmuind țara sub ocupațiunea austriacă. La împlinirea termenului de domnie, se duse în Franța, unde și muri. Cu prilejul morții lui a scris Eminescu o poezie de laudă. În amintirea lui s'a ridicat o statuă în Craiova.

ȘTIRBEI **BARBU**, om politic și agricultor. A întemeiat și a consolidat diferite fabrici la moșia familiei din Buftea (Ilfov). A fost prezident de consiliu în 1927. E prezidentul comitetului instituit de Elias pentru administrarea fondului lăsat Academiei. Membru onorar al Academiei Române (1929)

ȘTIRBEI **ELISABETA**, soția domnitorului Barbu Știrbei. A înființat în 1843 o școală primară, apoi

una secundară, care, după diferite transformări, există şi azi.

ŞTIRBEI GEORGE, om politic român. Fiu al Domnitorului Barbu Ştirbei. Ministru de externe în guvernul prezidat de Ion Ghica (15 Iulie 1866).

ŞTIRBEI, ① com. rur. jud. Romanaţi, plasa Olteţul; 630 loc. ¶ ② numele vechiu al oraşului Călăraşi de la 1852 pînă la 1881.

ŞTIRBEI-VODĂ, com. rur. jud. Vlaşca, plasa Dunărea.

ŞTIUBIENI, com. rur. jud. Dorohoiu, plasa Başeu; 2.015 locuitori. Circ. comunală cu 15 sate (1929).

ŞUBRANEŢI, com. rur. jud. Cernăuţi, plasa Şipeniţ; 2.140 loc. După legea 1929, sat circ. com. Zadobreni.

ŞUGAG, com. rur. jud. Alba, plasa Sebeş; 2.228 loc.

ŞUGATAG, com. rur. jud. Maramureş. Ocnă de sare. Staţie c. f., capul liniei înguste de la Sighetul-Marmaţiei. Băi de sare.

Mitropolit Şuluţ Sterca.

ŞULUŢ-STERCA ALEXANDRU DE CĂRPINIŞ (*1794†1867), mitropolit român unit. Paroh (1814), protopop, vicar (1836); ales episcop de Alba-Iulia şi Făgăraş (1850), a ocupat scaunul reşedinţei din Blaj în 1851. Cînd (1853) episcopiile române unite au încetat de a fi sub jurisdicţia arhiepiscopiei din Strigoniu (primatul Ungariei) şi s'a înfiinţat o mitropolie românească unită, scaunul său a devenit mitropolitan şi în această calitate a fost instalat în Blaj la 28 Oct. 1855. Sub conducerea lui mitropolia din Blaj a făcut progrese; el însuşi a lăsat toată averea pentru diferite scopuri culturale şi de ajutor.

ŞULUŢ-STERCA IOAN (*ca 1796†1858), luptător naţional român. Tribun în 1848. a condus operaţiile militare în multe părţi, ca unul ce făcuse campanii în armata austriacă.

ŞULUŢ-STERCA DIONISIU (*1825 †1897) luptător naţional român în 1848. Apoi funcţionar şi magistrat. Şi-a lăsat averea pentru scopuri de propagandă naţională.

Iosif Şuluţ Sterca.

ŞULUŢ STERCA IOSIF (*1827 †1911), financiar şi om politic român în Transilvania. A ocupat funcţiuni administrative superioare, a fost deputat, prezidentul băncii „Albina" şi vicepreşedint al comitetului naţional şi al comitetului „Astrei". A publicat biografia lui Avram Iancu şi a mitropolitului Şaguna

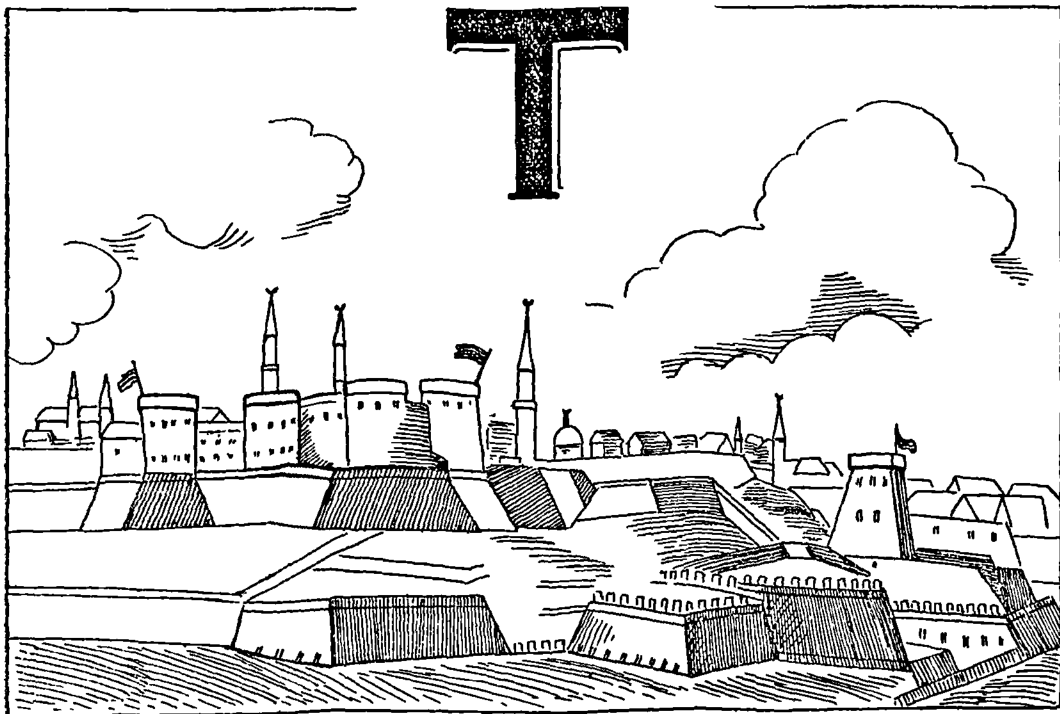
ŞUMLA (ŞUMEN), oraş în Bulgaria; 22.975 loc.

ŞURA-MARE ① com. rur. jud. Sibiu, plasa Turnişor; 2.436 loc. ¶ ① Ş.-MICĂ, staţie c. f. lîngă Sibiu.

ŞUŞIŢA ② rîu afl. al Jiului. ¶ ③ rîu în jud. Putna.

ŞVABI, colonişti germani stabiliţi în Banat la începutul sec. XVIII. Şincai precizează că în 1725 împăratul Carol VI a început a „aduce Şvabi cu droaia". Ei sînt originari de la cursul de sus al Rinului; acolo s'au format prin sec. V p. Chr. din amestecul Suevilor cu Alemanii. Au avut mai tîrziu un ducat *(Suabia)*, care a jucat rol important în istoria medievală a Germaniei. Coloniştii aduşi în Banat s'au desvoltat repede, graţie ajutorului administraţiilor publice.

CETATEA TIGHINEI — DUPĂ O GRAVURĂ DIN ANUL 1789

TAAFFE EDUARD CONTE (*1833 †1895), om politic austriac. Ministru de interne, ministru prezident de mai multe ori între 1867 şi 1893. Reprezentantul politicei anti-germane.

TABĂRA, măn. maici jud. Orheiu, întem. 1784 de boierul Gh. Russo.

TABAGO, insulă din Antile descoperită de Columb; 295 km p., 23.378 loc. Aparţine Angliei.

TABOR (= TAVOR), munte în Siria, unde s'a petrecut scena povestită de Biblie a *schimbării la faţă* a lui Isus.

TACIKENT (TAŞKENT), oraş în Asia, fosta capitală a republicei sovietice Usbekistan; 313.600 loc. ☛ Rusia.

TACIT (CAIUS CORNELIUS TACITUS) (*ca. 55 †ca. 120 p. Chr.), istoric roman. Trad. rom. *Opurile lui T.* (de Gav. I. Munteanu, 1871); alte trad. *Annalele* (de E. Lovinescu, 1916), *Germania* (de I. P. Sachelarie, 1923), *Dialogul despre oratori* (de F. 1905, de M. Mihăileanu, 1924).

TADEU, sf. apostol, sărbătorit de biserica ortodoxă la 21 August. A fost unul din primii predicatori pentru învăţătura lui Isus; botezat chiar de Ioan Botezătorul.

TAFT WILLIAM HOWARD (*1857 †1930), om politic american. A fost funcţionar şi magistrat, guvernator al insulelor Filipine, ministru de războiu în 1904, procuror în Cuba în timpul turburărilor din 1906, prezident al republicei 1909—1913, profesor de drept şi advocat.

TAGANROC, oraş în Rusia (Ucraina) la Marea de Azov; 80.697 loc.

TAGLIAMENTO [talli...], fluviu în Italia, udă prov. Udine şi Veneţia şi se varsă în Marea Adriatică; lung. 179 km. Pe malurile lui au suferit Italienii o mare înfrîngere în Noembrie 1917.

TAGLIAVINI CARLO, filolog italian. Profesor de linguistică romanică şi de filologie română la Universitatea din Budapesta. A scris articole în reviste de specialitate italiene şi străine. A publicat o *gramatică română* (1923) o *antologie română* (1923) şi diferite lucrări în seria intitulată *Studi sulle Romania* (publ. de Institutul de studii pentru Europa Orientală din Roma). Alte opere: *Influenţa ungurească asupra vechii lexicografii româneşti*; *Lexicon Marsilianum*, text cu studii (1930). E membru corespondent al Academiei Române (1928).

TAGO sau TAJO [taho], fluviu care udă Spania, trecînd prin oraşul Toledo, şi Portugalia (sub numele *Tejo*) şi se varsă în Oceanul Atlantic după ce a trecut prin oraşul Lisabona. Lung. 900 km.

TAGORE (THAKUR) RABINDRA NATH (*1861), poet indian. A publicat poezii lirice şi epice. Premiul Nobel 1913. A făcut o călătorie în Europa. Trad. rom. în reviste: „Vieaţa nouă", 1915, Renaşterea", 1918, „Luceafărul", 1920, „Adevărul literar", 1924 ş. a. de Vincent, Blanca B , Al. T., G. Ulicru ş. a. şi în volume: *Sadhana* (1922), *Cîntecul ei* (de I. Sîngeorgiu), *Mama si copilul* (de Constantinescu Delabaia, 1926), *Naţionalismul* (1922), *Lumina ochilor*.

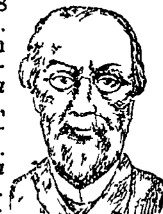

Tahitian

TAHITI, insulă Oceanul Pacific în arhip. Societăţii (Polinesia); 1.042 km. p., 11.750 loc. Aparţine Franţei. Port principal: *Papeete*.

TAIGET sau TAYGET (grec. TAYGETOS), munte în Peloponez (Grecia antică), între Laconia şi Mesenia; 2.409 m. alt. Azi: *Pentedactylon*.

TAINE [ten] HYPPOLITE (*1828 †1893), istoric şi critic francez. Profesor la şcoala de bele-arte din Paris; membru al Academiei franceze. Opere pr. *Histoire de la littérature anglaise*, *La Fontaine*, *Les origines de la France contemporaine*, *Philosophie de l'art*. Trad. rom. puţine: *Producerea si natura operei de artă* (de Mih. Sadoveanu, 1919), *Pictura renaşterii* şi *Pictura în Ţările de jos*; dar scrierile lui foarte cunoscute la noi. În 1928 Institutul de literatură din Bucu-

Hyppolite Taine.

rești și alte societăți au serbat prin conferințe amintirea lui cu ocazia centenarului nașterii.

TAIȚA, mănăstire jud. Tulcea.

TALES (THALES) (*640†548 a. Chr.), filozof grec. Unul din cei șapte înțelepți; considera apa ca element fundamental al lucrurilor; fondatorul școalei ionice.

TALLEYRAND-PERIGORD [talerañ-perigor] CHARLES MAURICE (*1754†1838), om politic francez. Înainte de revoluție, episcop; a jucat mare rol ca ministru sub consulat și sub imperiu, prinț de Benevent (1806); căzut în disgrație (1809), a lucrat contra lui Napoleon și a avut iarăși rol de frunte în timpul restaurației; reprezentant al Franței în Congresul de la Viena; ministru plenipotențiar la Londra.

TALMA FRANÇOIS JOSEPH (*1763†1826), artist dramatic francez. Vestit în rolurile de tragedie. De la el a luat lecții Costache Aristia, care a jucat în București în teatrul grecesc înființat de Domnița Ralu.

TALMAZ com. rur. jud. Tighina, plasa Căușani; 6.381 loc. După legea 1929, sat circ. com. Căușani.

TALMUD, colecție de învățături ale rabinilor. Întocmită pe la anul 500 p. Chr., cuprinde legiuiri, regule și observații relative la morală, explicări ale unor texte din Biblie.

TALPA numită și TALPA-BÎȚCOVENI, com. rur. jud. Vlașca, pe unde trecea odinioară drumul poștei între București și Craiova.

TALPOȘ, com. rur. jud. Arad, plasa Chișineu; 2.040 loc. După legea 1929, trecut la jud. Bihor.

TAMERLAN sau TIMURLENG (*1336†1405), comandant al Tătarilor, a învins pe Baiazed în vestita luptă de la Ancira, a cucerit Asia mică, Persia și parte din India.

TAMISA (engl. THAMES [tems], ital. TAMIGI, germ. THEMSE), fluviu din Anglia, lung. 322 km., trece prin Londra și se varsă în Marea Nordului (☛ ANGLIA).

TAMM TRAUGOTT, scriitor german. Membru corespondent al Academiei Române (1891). A publicat între altele: *Ueber den Ursprung der Rumänen* (1891).

TAMMANY HALL, numele dat unei asociațiuni de oameni de afaceri din New-York, cari întrebuințau mijloace neoneste în propagandă și reclamă.

TANACU, com. rur. jud. Vaslui, plasa Peneș-Curcanul, 2.177 loc. După legea 1929, sat circ. com. Solești.

TANAGRA, fost oraș în Grecia antică (Beoția). În ruinele ei s'au descoperit statuetele de pămînt ars, vestite pentru perfecțiunea detaliilor cu care sînt lucrate.

TANAIS, numele vechiu al Donului.

TANANARIVO, capitala insulei Madagascar; 71.000 loc.

TANGANIKA sau TANGANYIKA ① lac în Africa centrală; 35.000 km. p. Se varsă în fl. Congo. Descoperit în 1858. ¶ ② fostă colonie germană, azi administrată de Anglia.

TANGER, oraș în Maroc, port la strîmtoarea Gibraltar. Declarat internațional în conferința de la Algesiras; 46.270 loc.

TANNENBERG, sat în Germania (Prusia Orientală). Aci a fost în 1914 victoria lui Hindenburg contra Rușilor comandați de Samsonov.

TANNHÄUSER, personagiu din legendele antice ale Germanilor: cavaler poet, în sufletul căruia se dă o luptă între amorul profanși amorul divin. Titlul unei opere a lui Wagner (1845), cîntată și la noi de trupe streine și de trupele noastre de operă.

TANOVICEANU IOAN (*1858†1917), jurist român. Profesor de drept penal la facultatea din Iași, apoi în București (1901), decan (1915—1917), membru corespondent al Academiei Române (1897). A publicat studii de specialitate, mai ales asupra dreptului penal (*Creșterea criminalității în România*, 1896, *Criminalitatea în România*, 1909, *Curs de drept penal*, 1912, *Curs de procedură penală*, 1913) și contribuțiuni la istoria națională (*Un poet moldovean din sec.* XVIII, 1898, *Biografiile cronicarilor*, 1905, *Spătarul Ilie Țifescu*, 1910).

TANSA, com. rur. jud. Vaslui, plasa Ștefan-cel-Mare; 2.789 loc. După legea 1929, circumscr. com. cu 12 sate.

TANTAL, personagiu mitologic grec. A fost pedepsit de zei să sufere de foame și de sete în eterni ate (*suplicial lui Tantal*). E reprezentat avînd la îndemînă fructe și apă și neputîndu-se folosi de ele.

TAPAE, în anticitate localitate în Banat, în apropiere de Lugojul de azi. Aci s'a dat o vestită luptă între Romani și Daci, în timpul primei expedițiuni a lui Traian, în care se pare că Romanii au fost învinși.

TARACLIA ① com. rur. jud. Tighina, plasa Căinari; 3.195 loc. După legea 1929, circumscr. com. cu 11 sate. ¶ ② com. rur. jud. Cahul, plasa Traian; 9.850 loc. După legea 1929, sat circ. com. Albota. Stație c. f. între Reni și Basarabeasca.

TARASIE PATRIARH AL CONSTANTINOPOLULUI (†806), prăznuit de biserica ortodoxă la 25 Februarie. După ce a ocupat înalte funcțiuni civile la curtea imperială, a fost ales patriarh în 784, a luptat contra iconoclaștilor și a dus o viață plină de cucernicie și prin aceasta, ca și prin severitatea lui, a moralizat clerul.

TARASP, stațiune balneară în Elveția (cant. Grison); 1.268 m. altitudine.

TARCĂUL (munții Tarcăului), jud. Bacău, între Bicaz și Trotuș.

TARDE [tard] GABRIEL (*1843†1904), sociolog francez. A fost profesor la Collège de France, membru al Academiei de științe morale și politice. A publicat studii asupra criminalității și asupra legilor penale, asupra evoluției dreptului, cercetări de sociologie ș. a. Cunoscut este mai ales prin formularea unor legi *legi ale imitației* (1900), prin cari a căutat a realiza o concepție proprie a sociologiei. Trad. rom. *Legile sociale* (de M. Hodoș, 1924).

TARDIEU ANDRÉ (*1876), om politic francez. A fost în diplomație, atașat de ambasadă la Berlin, apoi a lucrat în Minister; a fost ziarist, colaborator la *Le Temps* (1902—1914), profesor la școala superioară de războiu; a luat parte ca ofițer în marele războiu; ministru în 1914 în cabinetul Clémenceau, apoi în 1926 în cab. Poincaré, prezident de consiliu în 1929.

TARNAVSCHI TEODOR (*1859), teolog român în Bucovina. Profesor de teologie pastorală la Universitatea din Cernăuți. Opera pr. *Colecțiune de predici pentru toate sărbătorile* (cu E. Voiuțchi), 3 vol. 1896—99.

TARNAVSCHI VASILE (*1859), teolog român în Bucovina. Profesor de exegeza vechiului Testament la Universitatea din Cernăuți. Op. pr. *Viața patriarhilor*, 1902.

TARNIȚA, mănăstire de călugări în jud. Putna.

TARPEEA, stîncă în Roma veche pe muntele Capitoliu. Din vîrful ei se aruncau uneori condamnații politici. A trecut în proverb: *I-aproape Capitoliul de stînca Tarpeiană.*

TARQUINIUS PRISCUS (†578), al 5-lea rege al Romei. A construit *Circus maximus* ș. a.

TARQUINIUS SUPERBUS (†494 a. Chr.), al 7-lea și ultimul rege al Romei, detronat din cauza purtării sale.

TARS, oraș în Turcia asiatică (Cilicia); aci s'a născut apostolul Pavel. Azi *Tersus*; 25.000 loc.

TARTARIN DE TARASCON, roman de Alph. Daudet. E povestea unui meridional, care, grație unor împrejurări speciale, are iluzia că a devenit vînător de lei în Africa. E o satiră glumeață. ☛ Trad. la cuv. DAUDET.

TARTU, oraș în Estonia; 50.000 loc. Cunoscut sub numele *Dorpat.*

TARTUFFE, comedie vestită a lui Molière. Înfățișază pe înșelătorul care sub masca religiozității comite cele mai imorale acțiuni. Trad. la cuv. MOLIÈRE.

TARUTINO, com. rur. jud. Cetatea-Albă,

plasa Decebal; 5.379 loc. După legea 1929, circumscripţie com. cu 8 sate.

TASLĂU ① rîu în jud. Bacău; se varsă în Trotuş. ¶ ② mănăstire zidită de Ştefan în jud. Bacău. ¶ ③ culme de munţi jud. Bacău.

TASLĂUL-SĂRAT, rîu în jud. Bacău.

TASMANIA, insulă la sudul Australiei. Aparţine Angliei. Supraf. 67.894 km. p. cu insulele dimprejur cari ţin de ea.

TASSO TORQUATO (*1544 †1595), mare poet italian. Fiu al unui poet, făcu studii în diferite universităţi italiene şi călători foarte mult împreună cu diverşi mici suverani în serviciul cărora se afla. În ultimii ani ai vieţii a fost atins de mania persecuţiei, a stat închis într'un spital; reputaţia sa a crescut foarte mult, încît în ultimul an a fost chemat de papă la Roma pentru a i se decerna coroana poetică în Capitoliu. A scris mult. E cunoscut mai ales prin poema sa: *Gerusalemme liberata* şi prin drama pastorală *Amintas*. La noi s'a tradus puţin: Heliade din *Gerusalemme*. Viaţa rătăcitoare şi nenorocirile lui au inspirat opera lui Goethe; *Torquato Tasso*.

Torquato Tasso

TASSONI ALESSANDRO (*1565 †1635), scriitor italian. Autor al unei poeme eroi-comice *La secchia rapita* ((Ciutura răpita), în care satirizează luptele între cetăţile italiene.

TAŞAUL, lac maritim în jud. Constanţa.

TAŞ-BUNAR, com. rur. jud. Ismail, plasa Ialpug; 2.535 loc., colonie bulgărească. După legea 1929, circ. com. cu 9 sate.

TAŞCĂ GEORGE (* 1875), jurist român. Profesor la Facultatea de drept din Bucureşti şi la Academia comercială; membru corespondent al Academiei Române (1928). Ministru al României la Berlin.

TAŞLÎC, com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Cogîlnic; 5.062 loc. După legea 1929, circumscripţie com. cu 4 sate.

TATANIR, lac în jud. Tulcea.

TATAR-BUNAR, tîrg jud. Cetatea-Albă, în valea rîului Cunduc. Pînă la 1770 a fost un orăşel turcesc şi tătăresc; pe la 1820 au venit colonişti bulgari. Azi 7.900 loc. În legea din 1925 i se schimbase numele în *Tătărăşti*. După legea 1929, circ. com. cu 3 sate.

TATAR-COPCEAC, com. rur. jud. Cahul, plasa Traian; 6.007 loc. După legea 1929, sat circ. com. Taraclia.

TATAR-ENI-GHIOL, lac în jud. Tulcea.

TATÎNA, insulă în Dunăre, jud. Ilfov.

TATRA, munţi din Carpaţi, între Cehoslovacia şi Polonia. Staţiuni balneare şi climaterice recunoscute.

TAŢIANA MARTIRĂ (pe la 218), sărbătorită de biserica ortodoxă la 12 Ianuarie. A trăit la Roma şi a fost chinuită în multe feluri, dar ea s'a tămăduit de toate, în fine i-au tăiat capul. Capul ei se află la biserica episcopală din Curtea-de-Argeş dăruit de Neagoe-Voevod în 1517.

TAUCHNITZ [taŭhniţ] CRISTOF (*1816 †1895), librar şi editor în Lipsca. A tipărit între altele o ediţie a *autorilor englezi* (4600 volume pînă la 1912).

TAUŢI (sau TĂUŢI) com. rur. jud. Arad, plasa Spineni; 2.689 loc. Mine de fier.

TAVERNIER, medic francez, venit în Muntenia pe la 1820. Se zicea că este agent al consulului rus Rückman. Prin unele intrigi şi acuzaţiuni ale lui a făcut să se disolve prima societate filarmonică.

TAYLOR [teler] FREDERIC WINSLOW (*1858 †1915), inginer şi industriaş american, cunoscut prin sistemul său de organizarea muncii (*taylorism*): economia muncii omului, punînd pe fiecare lucrător la ce are aptitudine şi întrebuinţînd maşinile cele mai potrivite.

TAZLĂU ☛ TASLĂU.

TĂIETURILE, munte în jud. Neamţu.

TĂLMACIU, com. rur. jud. Sibiu, plasa Avrig; 2.165 loc. Staţie c. f. linia Piatra-Olt.—Sibiu.

TĂMAŞDA, com. rur. jud. Bihor, plasa Salonta; 2.234 loc.

TĂMĂŞENI, com. rur. jud. Roman, plasa Şcheia; 2.560 loc. După legea 1929, sat circ. com. Săbăoani.

TĂRĂŞĂUŢI, com. rur. jud. Hotin, plasa Suliţa; 4.288 loc. După legea 1929, sat circ. com. Suliţa.

TĂRIAN, com. rur. jud. Bihor, plasa Seleuş; 2.174 loc.

TĂRICEANCA-VECHE, com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Palanca; 3.765 loc. După legea 1929, sat circ. com. Bairamcea.

TĂRICENI, com. rur. jud. Prahova, plasa Tîrgşor; 2.196 loc. După legea 1929, sat circ. com. Poenari.

TĂRÎŢA, schit în jud. Iaşi.

TĂRLUNGENI, com. rur. jud. Braşov, plasa Săcele; 3.500 loc.

TĂŞNAD, com. rur. jud. Sălaj, plasa Tăşnad; 6.570 loc. După legea 1929, se numeşte TĂŞNAD-BLAJA. Staţie c. f. linia Careii-Mari—Sărmăşag—Zalău.

TĂTARI, popor barbar care locuia în Mongolia. O mare strălucire au avut sub conducerea lui *Gengis Kan* (ca. 1206), care a cuprins o bună parte din centrul Asiei. Sub fiul său *Batu-Kan* au pătruns în Europa. După ce au prădat în Rusia, au trecut — prin Bucovina — în Ungaria (1241), au ajuns la Pesta, s'au întors prin Transilvania, de unde unele grupuri au trecut în Muntenia şi Moldova. Cronicarii timpului spun că se întorsese vremurile Goţilor şi Hunilor. Probabil că ei au distrus aşezămintele de state ce se aflau pe atunci în principate şi astfel, în locul lor, s'au întemeiat altele după retragerea lor. Ei s'au risipit prin Lituania, Polonia, au rămas şi prin Bulgaria şi prin Basarabia. Azi îi găsim în Dobrogea (în partea de Sud). Numele lor vine de la un cuvînt chinez *tha-ta*. Mai tîrziu, în unele ţări, printr'un fel de comparaţie cu *Tartarul*, li s'a zis şi *Tartares* [fr.].

Tătar.

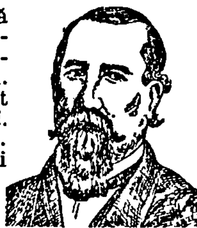
TĂTARU ① com. rur. jud. Brăila, plasa Călmăţui; 2.800 loc. După legea 1929, sat circ. com. Nicoleşti-Jianu. ¶ ② munte între Valea-Buzăului şi Piatra Craiului. ¶ ③ lac în jud. Ilfov. ¶ ④ braţ al Dunării jud. Tulcea.

TĂTARU-MARE, ostrov în Dunăre, jud. Tulcea.

TĂTĂRĂŞTI ① ☛ TATAR-BUNAR. ¶ ② com. rur. jud. Cahul, plasa Ion-Voevod; 2.040 loc. După legea 1929, sat circ. com. Români.

TĂTĂRESCU GHEORGHE M. (*1818 †1894), pictor român. Primele învăţături, în şcoala de pictură bisericească înfiinţată de episcopul Chesarie în Buzău. În 1844 s'a dus la Roma, unde a făcut studii şi a expus. În 1852 a venit în ţară, a zugrăvit multe biserici. A fost profesor de desen la Sf. Sava, pînă în 1864, apoi la şcoala de belearte şi director. Membru fundator al Ateneului Român. Dintre tablourile lui e cunoscut mai ales *Renaşterea României*.

TĂTĂRUŞI, com. rur. jud. Fălticeni (fost Suceava, azi Baia), plasa Lespezi; 2.350 loc După legea 1929, circ. com. cu 7 sate.

G. Tăutu.

TĂUTENI, com. rur. jud. Cernăuţi, plasa Nistrului; 2.639 loc. După legea 1929, sat circ. com. Cincău.

TĂUTU GEORGE (*1823 †1885), ziarist şi scriitor român. Mai multe volume de poezii (*Poezii diverse* 1862; *Brînduşe române*, 1868, *Secrete pen-*

tru sexul frumos, 1869), cîteva piese de teatru (*Un ajutor la timp*, dramă, 1863; *Văduva Carpaților*, tragedie, 1879) şi cantonete comice de actualitate.

Logof. Tăutu.

TĂUTU LOGOFĂT (sec. XVI), boer moldovean. Trimis de Domnitorul Moldovei Bogdan spre a încheia tratat cu Turcii, a avut, după spusa cronicilor, un răspuns spiritual către vizir: Față de cei cari vor să ne ia totul, trebue să apărăm ce putem...

TĂZLĂUANU DIMITRIE (*1859 †1930), jurist român. A fost Consilier la Inalta Curte de Casaţie.

TEACA, com. rur. jud. Mureş, plasa Teaca; 2.656 loc.

TEATRUL NAŢIONAL, instituţiune de manifestaţiune a artei dramatice. Se poate considera ca început al acestui fel de manifestări iniţiativa *Societății filarmonice* din 1833—34 (☛ acest cuv.) din Bucureşti. Condusă de Heliade, ea urmărea să devie o instituţie a statului şi să aibă un local. Unele cărţi ale lui Heliade şi altor membri (mai ales traduceri de piese de teatru) se vindeau în folosul unui fond special al viitoarei clădiri. Pentru a mări sumele, Heliade se adresează Adunării obşteşti în 1840 şi aceasta face un raport către domnitor, rugîndu-l să facă un proiect pentru clădirea şi ţinerea unui „Teatru Naţional" cu cheltuiala Statului. Această dorinţă s'a realizat sub Vodă Ştirbei, care a pus să zidească actualul local, inaugurat la 31 Decembrie 1852 (printr'o reprezentaţie cu piesa „Zoe sau un amor romanesc", muzica de I. Wachmann). Acest local se închiria sau se ceda diferitelor trupe de actori ce se formau fără destulă trăinicie, pînă în 1877, cînd s'a votat *legea teatrelor*, care înfiinţa o *societate dramatică*, după modelul celei din Franţa (Comedia franceză). Această organizaţie a suferit în cursul timpului mai multe schimbări. De la 1877 şi pînă azi directorii au fost: *Al. Odobescu* (1877), *C. A. Rosetti* (1877), *Ion Ghica* (1877—81), *Constantin Cornescu* (1881—82), *Gr. C. Cantacuzino* (1882—1887), *C. I. Stăncescu*, (1887—88), *I. L. Caragiale* (1888—89), *Gr. C. Cantacuzino* (1889—98), *Petre Grădişteanu* (1898—99), *Scarlat Ghica* (1899—901), *Ştefan Sihleanu* (1901—905), *Al. Davila* (1905—908), *Pompiliu Eliade* (1908—1911), *Ion Bacalbaşa* (1911—1912), *Al. Davila* (1913—14), *I. Brătescu-Voineşti* (1913—14), *G. Diamandi* (1914—1915), *Al. Mavrodi* (1915—16), *C. Rădulescu-Motru* (1918—19), *I. Peretz* (1919—20), *Victor Eftimiu* (1920—22), *Al. Mavrodi* (1922—23), *I. Vasilescu-Valjean* (1923—24), *Corneliu Moldovanu* (1924—26), *Al. Hodoş* (1926—27), *C. Moldovanu* (1927—28), *L. Rebreanu* (1928-30), .*V Eftimiu* (1930), *I. Gr. Perieţeanu* (1930).

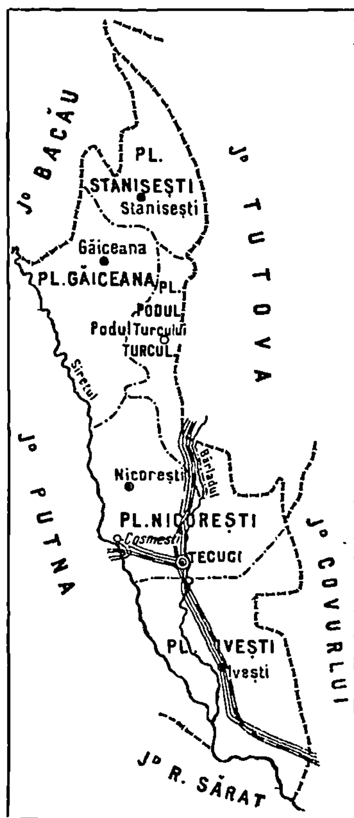
TEBA (sau THEBE) ① oraş în Grecia veche (Beoţia), întemeiat, după legendă, de Cadmos. A fost capitala unui stat care a avut rol însemnat în mişcările politice ale Grecici şi pe la 370 a. Chr. a exercitat o adevărată egemonie asupra lumii greceşti. A fost dărîmat de Alexandru-cel-Mare în a. 335. Azi *Thira*. ¶ ② oraş însemnat în vechiul Egipt pe Nil. A fost aci centrul regatului egiptean de la dinastia 12 pînă la a 20-a. În localităţile *Karnak* şi *Luqsor* se văd mari ruine din acest oraş.

N. Teclu.

TECHIR-GHIOL, lac sărat şi stabiliment balnear jud. Constanţa. Apa e mult mai sărată decît a mării.

TECLA, martiră, prăznuită de biserica ortodoxă la 24 Septembrie. A fost convertită la credinţă de Apostolul Pavel (pe la 45); a suferit chinuri, dar a scăpat şi a murit în retragere. Este patroana catedralei din Milano.

TECLU NICOLAE (*1839 †1916), chimist român. A fost profesor la Academia comercială din Viena şi la şcoala de bele-arte; chimist al monetăriei statului, membru al Academiei Române (1879). A publicat articole în „Annalen der Physik und Chemie" din Leipzig, „Journal für praktischer Chemie". „Archiv für Kriminal-anthropologie" din Leipzig, „Analele Academiei Române", „Bulletin de la section scientifique de l'Académie Roumaine", etc. cum şi volume. Cităm: *Studien Behelfe für den Unterricht allgemeinen und technischen Chemie*, 1905; *Ueber den Antimonzinober*, 1880; *Electricitatea atmosferică*; *Flacăra*; *Strom Regulator für Gas*; *Industria pigmenţilor de depins*; *Insemnătatea chimiei*, 1883; *Elementele chimiei*, 1888; *Lucrările laboratorului chimic al Academiei comerciale din Viena*, 1884 şi urm.

Harta jud. Tecuci. (Legea 1925)

TECUCI, jud. în Moldova; cap. *Tecuci*; 2.408 km. p., 149.835 loc. (1915); are 5 plăşi, 1 com. urb. şi 57 com. rur. (1925); face parte din circ. Curţii de apel din Galaţi; are 10 şcoale primare urbane şi 174 rurale (1929); 9 cooperative de aprovizionare şi desfacere cu capit. 333.266 lei (1925); ţine de eparhia episcopiei din Roman şi are 172 biserici.

Stema jud. Tecuciu.

TECUCI, com. urb. cap. jud. *Tecuci*, 21.000 loc. Aşezat pe ambele maluri ale rîului Bîrlad. Se pomeneşte de el într'un document din 1134 (contestat de unii istorici); dar sigur este că se desvoltase pe la 1600 ca un frumos oraş de margine. Are 9 biserici. Cele mai vechi: *Maica Precista* (refăcută în 1828) şi *Sf. Gheorghe*, zidit în 1813. Are liceu, şc. secundară de fete, şc. profesională, 2 şc. de comerţ, una de meserii şi şcoale primare.

TECUCI-KALINDERU, com. rur. jud. Teleorman, plasa Balaci; 2.590 loc. După legea 1929, sat circ. com. Balaci.

TECULESCU JUSTIN, episcop de Cetatea-Albă, ales în 1924.

TE DEUM LAUDAMUS, imn religios vestit, făcut de Sf. Ambrozie sau de Sf. Augustin. Cuvîntul *Te Deum* (tedeum) a rămas ca nume comun (☛ Partea I).

TEGA, serie de munţi în jud. Buzău.

TEGETTHOFF WILHELM (*1828 †1871), ami-

ral austriac. Învingătorul flotei italiene la Lissa (20 Iulie 1866). Statuă în Viena.

TEHERAN, oraş capitala Persiei; 210.000 loc.

TEIŞANI, staţie c. f. jud. Prahova, linia Ploeşti-Văleni.

TEIUŞ, com. rur. jud. Alba, plasa Teiuş; 4.879 loc. Staţie c. f. linia principală Bucureşti—Braşov—Curtici.

TEKIR, ☛ TECHIR.

TELCIU, com. rur. jud. Năsăud, plasa Năsăud; 3.508 loc.

TELEAJEN, rîu jud. Prahova, afluent al Prahovei.

TELEGA, com. rur. jud. Prahova, plasa Prahova 5.862 loc. După legea 1929, circumscripţie com. cu 2 sate. Aci stabiliment de băi de sare.

TELEGRAFUL ROMÂN, ziar politic înfiinţat de Mitrop. Şaguna în Sibiu, 1853, sub red. lui *Aaron Florian*. Apare şi azi.

TELEGRAPHUL DE BUCURESCI, apoi TELEGRAPHUL, apoi TELEGRAFUL ROMÂN, ziar politic, apărut în Bucureşti, 1871-1892, condus multă vreme de *I. C. Fundescu*, apoi de *I. Bibicescu*.

TELEKI IÓZSEF (*1790 †1855), istoric şi filolog ungur. Prezident al Academiei ştiinţifice din Pesta. Op. pr. *A Hunyadiak kora Magyarországon* (Epoca Huniadeştilor în Ungaria).

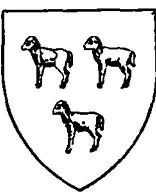
TELEMAC, personagiu din Odiseea lui Omer. Era fiul lui Ulise. Din povestirea aceasta s'a inspirat Fénelon ca să compuie celebra sa carte *Telemaque*. Prima traducere în româneşte a fost făcută (după un text italian) de Petru Maior (1818), apoi de Gr. Pleşoianu.

· **TELENEŞTI-TÎRG**, com. rur. jud. Orheiu, plasa Teleneşti; 4,184 loc. Sat circ. Teleneşti (1929).

TELEOR, pseudonim, apoi nume oficial al lui D. CONSTANTINESCU (*1858 † . . .), ziarist şi scriitor român. A debutat printr'un volum de *nuvele* (1883), după care au urmat: *Scene si portrete* (1886) şi diverse altele, schiţe umoristice, epigrame, etc.

TELEORMAN, rîu, izvorăşte în jud. Argeş şi trece în jud. Teleorman, apoi se uneşte cu *Vedea* (☛ acest cuv.) la Sud de Alexandria.

TELEORMAN, judeţ în Muntenia; cap. *Turnu-Măgurele*; 4.577 km. p., 315.066 loc. (1915); are 7 plăşi, 4 com. urb. 142 com. rur. (1926), face parte din circ. Curţii-de-Apel din Bucureşti; are 19 şcoale primare urbane şi 198 rurale (1929); are 46 cooperative de aprovizionare şi desfacere cu capit. 4.055.019 lei şi 4 coop. p. exploatări de păduri cu capit. 778.100 lei (1925); ţine de eparhia Ungro-Vlahiei şi are 190 biserici.

Stema jud. Teleorman.

TELEORMĂNELUL, pîrău jud. Teleorman, se varsă în r. Teleorman lângă com. Deparati.

TELEŢUL, pîrău, jud. Iaşi, se varsă în r. Nicolina.

TELIMAN MIHAIL (†1902), ziarist bucovinean. A publicat articole în „Convorbiri literare" (1898), în „Junimea literară". După moartea lui, G. Tofan a publicat într'un volum mai multe din foiletoanele lui, cu prefaţă de N. Iorga (1906).

TELIŢA, pîrău în jud. Tulcea, izvorăşte din dealul Nicoliţel, se varsă în lacul Babadag; are mulţi afluenţi.

TEMPLIERI, ordin religios-militar, instituit în timpul cruciatelor (1108). A fost desfiinţat de papa Clement V în 1312.

TELIU, com. rur. jud. Braşov, plasa Bîrsa-de-Jos; 2.696 loc. Tunelul de pe linia Braşov-Buzău.

TELL WILHELM (sec. XIV), personagiu legendar, eroul naţional al Elveţienilor. Din legendele despre el a construit *Schiller* celebra sa tragedie *Wilhelm Tell* şi după aceea opera lui *Rossini*.

TELL CHRISTIAN (*ca. 1807 †1884), general şi om politic român. A participat la revoluţia din Muntenia în 1848, a fost membru al guvernului provizoriu, exilat la Smirna; membru al divanului ad-hoc, ministru de culte (1862—63), ministru de războiu (1871), apoi de culte în guvernul prezidat de Lascar Catargiu şi de finanţe în 1874 sub generalul Florescu.

Cristian Tell.

TEMISTOCLE (THEMISTOCLE) (*ca. 527 †ca. 461 a. Chr.), om politic şi general atenian. Învingătorul flotei persane la Salamina, adversar al lui Aristide, pe care a reuşit să-l vază gonit prin ostracism, a avut mare glorie, dar a ajuns să fie el însuşi exilat şi a murit în Persia.

TEMIŞ ☛ TIMIŞ.

TEMPEA RADU, preot şi profesor român în Transilvania. A fost pe la 1785 director al şcoalelor româneşti din Ardeal. În 1817 a trăit cîtva timp în Moldova. A publicat o *gramatică* tipărită în Sibiu, 1797.

TEMPS (LE) [taⁿ], ziar politic francez, 1829—1842, reînfiinţat în 1861, apare şi azi.

TENEDOS, insulă în Marea Egee; supr. 42 km. p., 6.050 loc. Aparţine Turciei.

TENERIFFA, cea mai mare din insulele Canare; 2.026 km. p., 180.000 loc. Aparţine Spaniei.

TENIERS [tenirs] DAVID (*1582 †1649) şi fiul său cu acelaşi nume (*1610 †1690), pictori flamanzi. Mai ales al doilea a fost de o fecunditate deosebită: peste 800 de tablouri, cele mai multe mari şi de mare compoziţie (*Tentaţiunea Sf. Anton*, *Confreria archebuzierilor* din Anvers ş. a.).

TENNYSON [tenis'n] ALFRED (*1809 †1892), poet englez. Poezii lirice, idile, dar mai ales elegii. Din cauza îngrijirii formei, s'a zis despre el că e cel mai clasic dintre romantici. Trad. rom. *Enoch Arden* (de H. Lecca, B. p. t.)

TEOCLIT MONAHUL (†1777), erudit grec, a servit ca secretar al mai multor domni din Valahia.

TEOCRIT sau THEOCRIT (sec. III a. Chr.), poet grec, cunoscut prin *idilele* sale, reprezentantul poeziei pastorale. S'au tradus parte din ele în rom. de I. Caragiani (în „Convorbiri literare".

Harta judeţului Teleorman.

1874), de Al. Macedonski (în „Literatorul" 1882), de G. Murnu (tot în „Conv. lit." 1901), de Al. Naum și de T. A. Naum.

TEOCTIST I, mitropolit al Moldovei la 1399 (după catalogul întocmit de C. Erbiceanu).

TEOCTIST II (†1477), mitropolit al Moldovei (ca. 1451). Bulgar de neam, a venit în Moldova, hirotonisit de mitrop. Nicodim, și a întărit legăturile cu mitropolia Ohridei. El a uns la domnie pe Ștefan cel Mare.

TEOCTIST III (†1528), mitropolit al Moldovei de la 1509, fost egumen al mân. Neamțului.

TEODOR SICHEOTUL (†613), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 22 April. După ce a călătorit la locurile sfinte, a făcut o mănăstire în Sicea; a fost episcop al Anastasiopolei (probabil fostul oraș cu acest nume din Mesopotamia. Asia-Mică).

TEODOR STRATILAT, martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 8 Februarie. Era general al trupelor lui Liciniu (308—324). A fost ucis pentru credință. Moaștele sale se găsesc în Veneția în biserica Mîntuitorului.

TEODOR TIRON (†ca. 306), martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 17 Februarie. Era soldat în timpul persecuțiilor contra creștinilor și, mărturisind cu tărie credința, a fost chinuit în multe feluri și ars de viu.

TEODOR TRIHINO, cuvios, prăznuit de biserica ortodoxă la 20 Aprilie. A trăit în mortificare, acoperindu-și trupul cu îmbrăcăminte de păr aspru. Nu se știe epoca vieții.

TEODORA MAICĂ (sec. v), prăznuită de biserica ortodoxă la 11 Septembrie. Ca să se pedepsească pentru un păcat de adulteriu, și-a chinuit mulți ani trupul stînd în cîmp șapte ani, vara și iarna, apoi a intrat în mănăstire.

TEODORA, mama lui Mihaiu Viteazul ☞ TEOFANA.

TEODORENI, mănăstire în jud. Botoșani.

TEODORESCU DIMITRIE (G. DEM.) (*1849 †1900), profesor român. A debutat ca satirist, redactor al ziarului *Ghimpele* sub pseudonimul *Ghedem*. După studii la Paris, profesor de limba latină și română la liceul Mateiu-Basarab (1878), director al Fundațiunii universitare Carol I, ministru de instrucție în 1891 sub prezid. generalului Florescu. S'a ocupat de folklor și a publicat o colecție de *poezii* (1885) și studii despre *proverbe* (1877) și *colinde* (1879); a publicat cărți didactice (*Prosodia*, 1879, *Metrica*, 1889), și ca auxiliar pentru studiul autorilor latini o *istorie a filozofiei antice* (1893); apoi o biografie și bibliografie a lui *Anton Pann* (1891, 1893).

G. Dem. Teodorescu.

TEODORESCU EMANUEL C. (*1866), profesor de botanică la facultatea de științe din București (1907); doctor în științe naturale din Paris; membru corespondent al Academiei Române (1909). A publicat articole în „Annales des sciences naturelles" din Paris, în „Annales scientifiques de l'Université de Iassi", etc., precum și în volume. Cităm: *Flora algologică a României*; *Asimilarea azotului si a fosforului nucleic de către algele inferioare*; *Influența temperaturei asupra nucleasei*; *Rolul ținutului liberian în circulația substanțelor organice la vegetalele superioare.*

TEODORESCU FLOREA (†1907), medic român. A trăit în București, unde era cunoscut ca practician.

TEODORI IULIU (*1834 †1919), medic român. A fost inspector general al armatei (1883), inspector general al serviciului sanitar al armatei, profesor de patologie și terapie generală la Facultatea de medicină din București (1869).

TEODORIC sau THEODORIC (†451), rege al Visigoților 419—451, pieri în luptă contra Hunilor.

TEODORIC (*454 †526), rege al Ostrogoților a distrus regatul lui Odoacru în Italia.

TEODORINI ELENA (*1860 †1926), cîntăreață română. După studii în Italia, a cîntat la Milano (Scala), Barcelona, Paris, Madrid ș. a. A venit de mai multe ori în țară și a cîntat la Craiova (1888) și la București.

TEODOROIU ECATERINA (numele exact: TODEROIU) (*1898 †1917) supranumită *Fecioara de la Jiu*. Fată tînără, originară din satul Vădeni (Gorj) a luat parte la lupta contra trupelor germane cari voiau să intre în orașul Tîrgu-Jiu; apoi s'a înrolat în armată, s'a purtat vitejește, a fost înaintată sublocotenent și a murit în luptele de la Muncelu (23 August). I s'a înălțat un monument în orașul Tîrgu-Jiu.

TEODOROS II (*1816 †1867), negus al Abisiniei, care a murit luptînd contra Englezilor. Ion Ghica credea că era un tînăr din țara noastră, plecat în lume după aventuri.

TEODORU DIMITRIE A. (*1866 †1910), profesor român. A fost profesor de istorie la un liceu în București, inspector, apoi secretar general al Ministerului Instrucției (1907). A început ca militant socialist, apoi a trecut în partidul liberal. A publicat în tinerețe poezii, mai tîrziu studii istorice și cărți didactice de limba franceză.

TEODOSIA FECIOARA, martiră prăznuită de biserica ortodoxă la 29 Maiu. Călugărită la vîrsta de 7 ani, a făcut din averea ei mai multe icoane. În timpul iconoclaștilor, venind un ofițer să ridice o icoană din poarta mănăstirii ei, i-a luat scara și l-a trîntit la pămînt, apoi a provocat o răscoală în oraș. A fost martirizată și ucisă.

TEODOSIE CHINOVIARHUL (*423 †529), prăznuit de biserica ortodoxă la 11 Ianuarie. Născut într'un mic oraș din Capadocia, intră în serviciul bisericii foarte tînăr. Ducîndu-se la Ierusalim, se puse sub ascultarea unui călugăr; apoi se retrase în pustie, unde se adunară mulți adepți, încît fu nevoit să înființeze o mănăstire în care era o disciplină foarte severă; mai tîrziu se clădi acolo o biserică, chilii și trei infirmerii. Predicînd contra iconoclaștilor, protejați de împăratul Anastasie, fu exilat cîtva timp, dar rechemat de urmașul lui.

TEODOSIE, fiul lui Neagoe, domn al Munteniei în 1521—22. A domnit foarte puțin. Rămas minor la moartea tatălui său sub tutela lui Preda Vornicul, a fost atacat și învins de un pretendent din ramura Drăculeștilor. Acesta însă, numit Radu Călugărul, n'a putut lua tronul, fiindcă Mehmet-Bei, în fruntea unei armate turcești, l-a învins și l-a omorît. Pe tînărul Teodosie și mama sa i-a trimis la Constantinopol, cu gînd — se zice — ca el să ocupe tronul, fiind un Român renegat,— ceea ce nu s'a întîmplat.

TEODOSIE (†1708), prelat român. Originar din Transilvania, s'a călugărit în mănăstirea Cozia, unde a fost egumen. Ales mitropolit al Ungro-Vlahiei în 1668, cu ocazia instalării sale a spus simbolul credinței în românește (unii istorici zic că el a fost cel dintîiu care a făcut aceasta; ceilalți îl spuneau în slavonește). Destituit de Grigore Ghica în 1672, a revenit în 1679 și a rămas în scaun pînă la moarte. Bun gospodar, a reușit să dobîndească moșii în patrimoniul mitropoliei, a încurajat tipărirea de cărți bisericești, a hirotonit pe mai mulți mitropoliți din Transilvania.

TEODOSIU I (sau THEODOSSIU) CEL MARE (*346 †395), împărat roman de la 379. Ultimul care a domnit peste imperiul întreg.

TEODOT SF. MARTIR (†ca. 303), prăznuit de biserica ortodoxă la 7 Iunie. Locuia în Ancira (Asia Mică). În timpul persecuțiilor lui Dioclețian, a ajutat pe creștini, a contravenit dispozițiilor luate de guvernator, de aceea a fost prins, martirizat și ucis.

TEOFAN II, fost de două ori mitropolit al Moldovei: *a)* în 1561, în timpul lui Despot-Vodă, cînd, opunîndu-se propagandei luterane a acestuia, a fost silit a părăsi scaunul și a fugi în munți; — *b)* în 1564—70, în timpul lui Lăpușneanu, pe care l-a călugărit înainte de moarte, iar în timpul lui Ioan Vodă cel Cumplit a fost iar nevoit să fugă.

TEOFAN III, mitropolit al Moldovei în 1617 Se ştie puţin despre el.

TEOFANA, numele călugăresc al *Teodorei*, mama lui Mihaiu-Viteazul. E înmormîntată în mănăstirea Cozia, jud. Vîlcea.

TEOFIL, episcop de Alba-Iulia, hirotonit în Bucureşti în 1692, este autorul declaraţiunii de *unire* cu biserica papală din 21 Martie 1697 (☛ UNIREA).

TEOFIL I, episcop al Rîmnicului, pe la 1593 şi în timpul domniei lui Mihaiu-Viteazul.

TEOFIL II, episcop al Rîmnicului pe la 1619. Fusese înainte egumen al mănăstirii Bistriţa şi adăpostise pe mitropolitul grec Mateiu al Mirelor. În 1637 e ridicat la treapta de Mitropolit al Ungro-Vlahiei, în care a stat pînă la 1646. A publicat multe cărţi, între cari „Pravila de la Govora", 1640.

TEOFILACT, episcopul Nicomidiei, prăznuit de biserica ortodoxă la 8 Martie. Persecutat pe timpul lui Leon Armeanul, partizanul iconoclaştilor, a fost închis într'o insulă, unde a şi murit, iar moaştele lui s'au ridicat din ordinul împărătesei Teodora şi au fost duse în cetatea unde slujise altarului.

TEOFRAST sau THEOPHRAST (*ca. 390 †286 a. Chr), filozof grec, elev al lui Aristotel. Autor al scrierii: *Caracterele morale*.

TEONA, arhiepiscopul Alexandriei (†300), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă. Ales în 282, a condus cu demnitate eparhia sa, a compus o epistolă, în care dă sfaturi de purtare creştinilor cari trăesc la Curţile imperiale, şi alte lucrări.

TEPLIŢA, com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Cogîlnic; 2.439 loc. După legea 1929, se numeşte Topliţa, sat circ. com. Arciz.

TERAPONT EPISCOPUL SARDIEI (Lidia), martir prăznuit de biserica ortodoxă la 27 Maiu. Din cauză că făcea propagandă, a fost arestat de împăratul Iulian (361—363) şi după multe chinuri a fost înjunghiat.

TEREBLECEA, com. rur. jud. Rădăuţi, plasa Siretului; 2.956 loc. Staţie c. f. linia Adîncata—Siret.

TEREBNA, com. rur. jud. Dorohoi, plasa Başeu; 2.923 loc. După legea 1929, jud. Bălţi, sat circ. com. Zăbriceni.

TEREGOVA, com. rur. jud. Severin, plasa Teregova; 3.882 loc. Staţie c. f. între Orşova şi Caransebeş.

TEREMIA-MARE, com. rur. jud. Timiş-Torontal; 3.081 loc. Staţie c. f. linia Lovrin şi Nerău.

TERENTIE, martir, prăznuit de biserica ortodoxă la 28 Octombrie. Împreună cu soţia şi fiii săi au fost supuşi la diferite chinuri şi apoi li s'au tăiat capetele. Nu se ştie epoca vieţii.

TERENŢIU (PUBLIUS TERENTIUS AFER)(*185 †159 a. Chr.), autor dramatic roman. Ne-au rămas de la el 6 comedii: *Andria*, *Heavtontimoroumenos*, *Phormio*, *Hecyra*, *Adelphi* (care a servit lui Molière pentru „L'école des maris") şi *Parmeno*, traduse de Vintilă Pop (Ed. Casa Şcoalelor, 1919). Alte trad. *Adelphi* de Virgil Andronescu, 1907 şi *Parmeno* de G. Coşbuc.

TEREZA SFÎNTA (*1515 †1582), nobilă spaniolă. A scris poezii religioase, a reformat ordinul carmelitelor.

TERIACHIU ALEXANDRU (*1829 †1893), advocat şi om politic român, ministru de externe în guv. prez. de Ştefan Golescu (1867) şi de interne în cel prezidat de Ion C. Brătianu (1880).

TERMIER [termie] PIERRE, geolog francez. Profesor la şcoala superioară de mine din Paris, membru al Institutului Franţei. A studiat în mod deosebit tectonica Alpilor şi Africei de Nord. Vizitînd ţara noastră, a studiat structura Carpaţilor români şi a pubicat rezultatele cercetărilor sale. Membru onorar al Academiei Române (1928).

TERMOPILE sau THERMOPYLE, trecătoare lîngă muntele Oeta în vechia Grecie, unde s'a dat celebra luptă între armata persană şi mica oştire de 300 soldaţi spartani comandaţi de Leonida.

TEROAREA. nume dat regimului ce a domnit în Franţa în timpul marei revoluţii de la căderea Girondinilor pînă la 9 Thermidor (Maiu 1793—Iulie 1794).

TERRAIL [teraĭ] PONSON DU (†1871), romancier popular francez, autor de romane senzaţionale. Trad. rom.: în rev. „Familia" 1870, *Cavalerii nopţii* (de Iosif Vulcan), în vol. *Amor şi dincolo de mormînt* (de N. Negruţiu, 1877, Cluj), *Dramele Parisului* (1878, Buc.), *Regina Ţiganilor* (1885, Buc.), *Rocambole* (de Ion Gorun, 1926).

TERRANOVA (NEUFUNDLAND), insulă în Oceanul Atlantic, lîngă Golful San-Lorenzo (America-de-Nord), 110.670 km. p., 259.000 loc. Posesiune britanică. Cap. *St. John*.

TERTULIAN (QUINTUS SEPTIMIUS FLORUS TERTULLIANUS) (*160 †240), unul din părinţii Bisericii. A scris *Apologetica* ş. a. Trad. rom. *Despre pocăinţă* (de Nic. I. Popescu, 1907), *Despre rugăciune* şi *Despre mîntuirea sufletului* (de Dim. Gr. Popescu, 1908).

TESALIA sau THESSALIA, regiune din Grecia. A aparţinut Turciei pînă în 1913.

TESLA NICOLA (*1856), inventator iugoslav, trăeşte în America. A descoperit curenţii de inducţie (numiţi *curenţii lui Tesla*) şi a inventat un motor.

TESLUIU, rîu, afluent al Oltului, jud. Romanaţi.

TESTAMENT vechiu şi nou ☛ BIBLIA.

TEŞILA, com. rur. jud. Prahova, plasa Peleş; 2.214 loc. După legea 1929, circumscripţie com. cu 3 sate.

TETUAN, oraş în Maroc pe coasta mării Mediterane; 30.412 loc. Despre el vorbeşte Alecsandri într'o relaţie de călătorie.

TEŢCANI (TESCANI), com. rur. jud. Bacău. Exploatare de petrol. Circ. com. cu 24 sate.

TEULESCU PETRE (†1885), publicist român. Debutează cu articole în „Curierul românesc" 1847. A tradus *Indiana* de *George Sand* (1847), a publicat o colecţie de documente (*Arhiva română*, 1860) şi un studiu istoric politic în 2 volume: *Revoluţia si revoluţionarii*, 1878, 1882.

TEUTONI ① popor care, în antichitate, a năvălit de la marea Baltică în Galia şi a fost sdrobit de armata romană comandată de Marius (102 a. Chr.) ¶ ② ordin cavaleresc înfiinţat în 1190 în locurile sfinte, ca să ajute pe săraci şi pe bolnavi. În sec. XIII au venit în Germania şi în 1809 a fost desfiinţat.

TEUTSCH FRIEDRICH (*1852), episcop şi istoric sas din Transilvania. A publicat studii despre trecutul poporului sas şi despre relaţiile dintre el şi poporul român (1907—1910) Membru onorar al Academiei Române (1919).

TEUTSCH GEORGE (*1817 †18.. ..piscop evangelic şi istoric sas. A scris isto... ..şilor din Transilavnia. I s'a ridicat o stat... .. Sibiu.

TEUTSCHLÄNDER WILIBALD ŞTEFAN (*1837 †1891) scriitor sas. După studii la Iena, a fost profesor la şcoala reală din Braşov, apoi paroh al comunităţii luterane din Bucureşti, unde a stat din 1865 până la moarte. A scris o istorie a lui *Mihaiu Viteazul*, (Viena 1879) şi o *istorie a comunităţii luterane din România* (1891)

TEWFICK MOHAMED PAŞA (*1852 †1892), chediv Egiptului din 1879. A fost înainte reprezentantul Turciei la Berlin şi mare-vizir.

TEXAS, stat în Statele-Unite la Golful de Mexic; 688.644 km. p.; 4.663.228 loc. Cap. oraşul cu acelaşi nume.

TEZAUR (scr.: TESAUR) DE MONUMENTE ISTORICE, revistă istorică sub redacţia lui A. Papiu-Ilarian. Bucureşti 1862—1865.

Theseu.

TEZEU sau THESEU, personaj din epoca le-

gendelor eroice a Greciei antice. A ucis minotaurul, a dat prima constituție Atenei.

THACKERAY [tekără] **WILLIAM** (*1811 †1863), romancier englez. A început ca desenator caricaturist (rev. *Punch* din Londra) și ca ziarist. A devenit cunoscut prin romanele satirice contra societății engleze, între cari capod'opera sa: *Vanity Fair*, 1847 (*Tîrgul vanităților*). E considerat ca scriitorul cel mai original din prima jumătate a sec. XIX. La noi trad. puține prin reviste.

THEODOSIE ATANASIU (†1927), prelat român. A fost arhiereu, episcop de Roman de la 1912 pînă la 1922, cînd a demisionat.

THEURIET [törie] **ANDRÉ** (*1833 †1907), scriitor francez. A publicat poezii, romane, nuvele. Foarte cunoscut și mult tradus la noi. Citām: *Jean Marie* (trad. de Fred. Damé în „Românul", 1881; alta de N. A. Bogdan; alta de N. Ținc în „Revista Nouă", an VI), *Ultima sărutare* (în „România liberă", 1884), *Amintiri* (de D. Stăncescu în „Revista literară", 1885), *O norocoasă* (de Gh. Adamescu în „România", 1890), *Tatăl* (în „Lumea ilustrată", 1892), *Tentațiunea* (în „Tribuna", Sibiu, 1902); în vol. *Frida* (de G. E. Bottez, 1910), *Prăvălia la doi crapi* (de Sofia Nădejde, 1909), *Amintiri și nuvele* (de N. Dașcovici, 1910), *Mănunchiul de rugăciuni* (de Natalia Iosif), *Din tinerețe* (de Dim. Stăncescu), *Coleta*, *Curtezana* (de N. d'Argenta), *Farmec periculos* (de A. Curteanu), *Regina pădurilor*, *Romanul unei visătoare* (de N. d'Argenta).

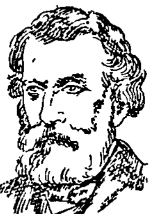
THIERRY AUGUSTIN (*1795 †1856), istoric francez. Opere pr. *Histoire de la conquête de l'Angleterre par les Normands.*

THIERS ADOLPHE (*1797 †1877), istoric și om politic francez. Ziarist, ministru în 1832, prezident de consiliu în 1836. A voit să împiedece declararea războiului în 1870; după dezastru, a fost proclamat șef al guvernului și apoi prezident al Republicei. Op. pr. *Histoire de la révolution française* (1824—27) și *Consulat et Empire* (1845—62). In rom. trad. *Despre proprietate* de Teodor Codrescu, 1850, de St. Băjescu, 1860), *Colecție de războaiele lui Napoleon* (de G. Calotescu, 1875). A fost membru al Academiei franceze din 1834.

Adolphe Thiers.

THIRON CONSTANTIN, medic român. Profesor de patologie generală la Universitatea din Iași (1889).

THOMAS ALBERT (*1878), om politic francez. Ministru al armamentului în 1915—1917. A vizitat Moldova în timpul refacerii armatei noastre în 1917, a fost primit cu solemnitate de Parlament în Iași, a însoțit pe regele Ferdinand în vizitarea diferitelor corpuri de trupă.

Ambroise Thomas

THOMAS [toma] **AMBROISE** (*1811 †1896), compozitor francez. Opere pr.: *La double échelle* (1837), *Mignon* (1866), *Hamlet* (1868), *Le songe d'une nuit d'été* (1850), *Carnaval de Venise* (1857). Membru al Academiei de belearte (1851), profesor de compoziție la Conservatorul din Paris (1856).

THOMAS FRANK (*1867 †1928), pastor și mare predicator protestant elvețian.

THOMESCU NICOLAE (*1860 †1918), medic român. Profesor de patologie și clincă infantilă la Facultatea de medicină din București.

THOUVENEL EDOUARD (*1818 † 1866), diplomat francez. A reprezentat țara sa în diferite orașe, ministru de externe, senator. Fiind ambasador la Constantinopol (1855), a lucrat cu mare stăruință și cu multă abilitate pentru unirea principatelor române. Dintre scrierile sale, două ne privesc de aproape: *Hongrie et Valachie* (1849); *Trois années de la question d'Orient* (postum, publ. 1896).

THUNMANN, filolog german, profesor la Universitatea din Halle. S'a ocupat de istoria popoarelor din Răsăritul Europei (1774), în deosebi de limba albaneză și de dialectul macedo-român.

TIBERIU (**TIBERIUS CLAUDIUS NERO**) (*41 a. Chr. †37 p. Chr.), al doilea împărat roman, din anul 14 (p. Chr.). La început a domnit cu înțelepciune, dar în ultimii ani a devenit de o groaznică cruzime, ucigînd pe cei de aproape ai săi, dar el însuși a fost omorît.

TIBET sau **THIBET**, întins platou în China între munții Himalaia și Kuenlun; 2.109.000 km. p. suprafață. 4.000 m. altitudine, 6.000.000 loc.

TIBRU (ital. **TEVERE**), fluviu din Italia; izvorăște din Apenini și se varsă în marea Tireniană, după ce a trecut prin Roma; lung. 403 km.

TIBUCANI, mănăstire de călug. în jud. Neamț.

TIBUL (**ALBIUS TIBULLUS**) (*ca. 54 a. Chr. †18 p. Chr.), poet roman. A scris mai ales *elegii*. Trad. rom. puține de Vârgolici și Teodosiu în „Convorbiri Literare" (XXIII) și „Neamul românesc literar" 1912, s. a.

TICHILEȘTI, com. rur. jud. Brăila, plasa Silistraru; 2.596 loc. După legea 1929, sat circ. com. Tichilești.

TIEK [tic] **LUDWIG** (*1773 †1853), poet german. Unul din întemeietorii romantismului.

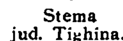
TIENT-SIN, oraș în China, port la fl. Pei-ho (golf Pecili); e portul orașului Peking.

TIFLIS, oraș în Rusia (Transcaucazia, Georgia); 283.000 loc.

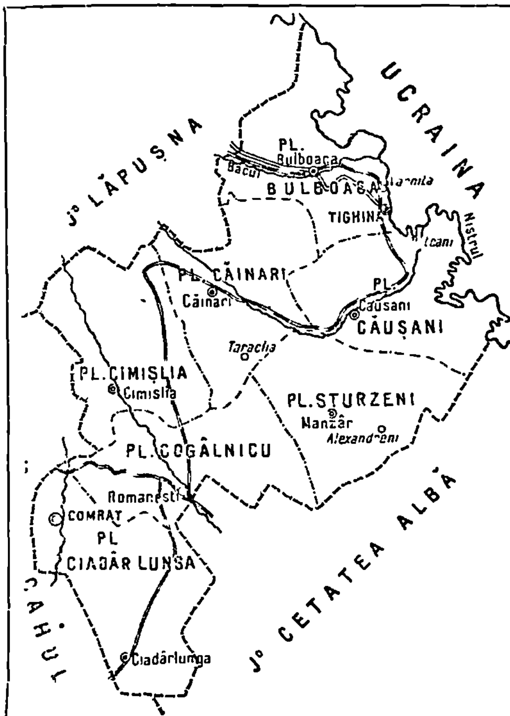
TIGHECIU ② sat în jud. Cahul. ¶ ③ pîrău care se varsă în Prut.

TIGHINA, com. urb. cap. jud. *Tighina*; 50.000 loc. Stație c. f. spre Basarabeasca și spre Chișinău.

TIGHINA, jud. în Basarabia capit. *Tighina*; 6.333 km. p.; 314.778 loc. (1922); are 7 plăși, 2 com. urb., 83 com. rur (1925); ține de circ. Curții de apel din Chișinău; are 32 școale primare urbane și 263 școale rurale (1929.

Stema jud. Tighina.

Harta județului Tighina (legea 1925).

32 cooperative de aprovizionare şi desfacere cu capit. 1.055.258 lei (1925). Bisericile ţin de eparhia mitrop. Chişinău.

TIGRU sau TIGRIS, fluviu în Asia mică, se uneşte cu Eufratul şi cu numele de *Şat-el-Arab*, se varsă în golful Persic; lung. 1500 km.

TIHA-BÂRGĂULUI, com. rur. jud. Năsăud, plasa Bârgăului; 2500 loc. Staţie c. f.

TIHĂU, com. rur. jud. Sălaj, plasa Jibou; 950 loc. Mine de lignit.

TIHOMIR ☛ TUGOMIR.

TIHON EPISCOP, sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 16 Iunie. A fost episcopul Amatundei; a fost mare propagandist, a zidit biserici şi a dărîmat temple păgîne.

TIKTIN H., filolog român. A trăit mult timp în Iaşi; apoi s'a stabilit în Berlin, unde avea un seminariu de limba română. Membru onorar al Academiei Române (1919). A publicat: *Gramatica română*, 1893; *Rumänisches Elementarbuch*, 1905; articole şi recensii în Archiv für das Studium der neuren Sprachen und Lit. Op. pr. *Dicţionarul român-german*, 3 volume, care cuprinde şi etimologiile cuvintelor româneşti.

TILEAGD, com. rur. jud. Bihor, plasa Tileagd; 3.674 loc. Staţie c. f. linia principală Bucureşti—Cluj—Oradea.

TILIŞCA, com. rur. jud. Sibiu, plasa Sălişte; 2.061 loc.

TILSIT, oraş în Germania (Prusia); 43.734 loc. Aici s'a încheiat în Iulie 1807 tratatul prin care se sfârşeşte răsboiul Prusiei şi Rusiei contra lui Napoleon. Rusia aderă la blocus continental contra Angliei. Prusia cedează Rusiei, Ducatului Varşoviei, Saxoniei şi Regatului Vestfaliei mai multe teritorii. Rusia cedează un teritoriu Olandei, evacuiază Cattaro şi făgăduieşte să evacueze Principatele române şi să supue diferendul cu Turcia arbitragiului lui Napoleon; dar printr'o convenţie secretă Franţa autoriză Rusia de a păstra Principatele. Se ştie că sfîrşitul acestor neînţelegeri turco-ruse a fost răpirea Basarabiei în 1812 (☛Basarabia).

TIMES [taims], vestit ziar englez, înfiinţat în 1783 de *J. Walther*.

TIMIŞ, ① rîu, afl. al Dunării; izvorăşte din munţi în răsăritul Banatului, îl străbate în lungul lui şi se varsă în Dunăre la *Panciova*. ¶ ② trecătoare în Transilvania, prin Carpaţi, jud. Braşov; pe aici linia ferată Ploeşti—Braşov, etc.

TIMIŞ-TORONTAL, jud. în Banat; cap. *Timişoara*; 7.313 km. p., 495.814 loc. (1923); are 12 plăşi, 1 com. urb., 237 com. rur. (1926); ţine de circ. Curţii de apel din Timişoara; are 13 şcoale primare urbane şi 225 rurale (1929); 53 cooperative de aprovizionare şi desfacere cu capit. 1.699.576 lei şi 5 coop. p. exploat. de păduri cu capital 974.128 lei (1925). Bisericile ortodoxe ţin de eparhia episcopiei din Arad; cele unite de eparhie episc. din Lugoj.

TIMIŞANA, ţinut în care a fost un vechiu stat românesc ☛ BANAT.

TIMIŞANA, foaie pentru trebuinţele poporului român, a apărut în Timişoara, între 1885—1888, sub redacţia lui *Teodor Păcăţianu*, apoi a lui *N. Coşariu* şi *G. Ardelean*.

TIMIŞEŞTI, com. rur. jud. Neamţu. Acolo sînt instalaţiile cari aduc apă potabilă în oraşul Iaşi.

TIMIŞOARA, municipiu, cap. jud. *Timiş-Torontal*; 100.000 loc.; are două st. c. f. *Fabrica* şi *Domniţa Elena*. Oraş foarte vechiu, aşezat pe canalul Bega. E aci episcopie romano-catolică, vicariat ortodox, Curte de apel, o şcoală politehnică. Şcoale: 2 normale, gimnaziu de băeţi, 2 gimnazii de fete, 2 licee de băeţi, 1 de fete, 1 şc. medie, şc. comercială inferioară şi super., şcoală de meserii, şc. de menaj. Sînt mai multe consulate.

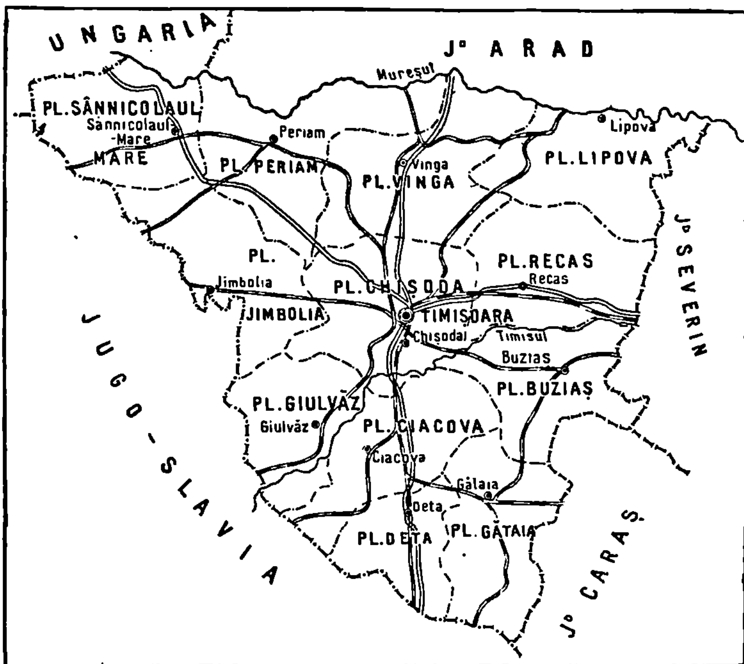

Stema jud. Timiş-Torontal.

TIMIŞUL-DE-SUS, staţie c. f. jud. Braşov între Predeal şi Braşov.

TIMOC, rîu la limita între Bulgaria şi Serbia, se varsă în Dunăre; lung. 135 km. Pe valea acestuia sînt numeroase aşezări de Români. Ele se găsesc pe un teritoriu mărginit de acest rîu şi de Dunăre şi mergînd pînă la Vidin. Locuitorii sînt veniţi din N. Dunării, mai ales din Oltenia. În Bulgaria formează trei grupe: Văleni, Cîmpeni şi Pădureni, în vreo 35 de sate, iar în Serbia sînt 9 sate. Numărul acestor Români e socotit de statistica bulgară din 1910 la 48.500 (din 96.500 Români aflaţi în toată Bulgaria).

TIMOTEIU APOSTOL, prăznuit de biserica ortodoxă la 22 Ianuarie. A fost luat de Sf. Pavel ca ucenic, pe la anul 51, şi au călătorit în multe locuri făcînd propagandă pentru învăţătura Mîntuitorului; alteori a fost trimis singur să îndeplinească îndatoririle acestea. Lui îi adresează Pavel o epistolă. Timoteiu a fost episcop în Efes şi acolo în anul 97 se spune că a fost chinuit şi ucis, fiindcă combătea închinarea la idoli tocmai în timpul unor serbări păgîneşti.

TIMOTEIU EPISCOPUL BRUSEI, sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 19 Iunie. A fost ucis din ordinul împăratului Iulian Paravatul.

Harta jud. Timiş-Torontal.

TIMOTEIU Cuvios Părinte, prăznuit de biserica ortodoxă la 21 Februarie. A trăit în pustie şi avea darul de a tămădui pe bolnavi.

TIMOTEIU, martir, prăznuit de biserica or-

todoxă la 3 Maiu. A pierit răstignit împreună cu soţia sa, fiind denunţaţi că sînt creştini şi că propagă credinţa lor.

TIMPUL, ziar politic, comercial, apărut în Bucureşti între 1856—1861, sub red. lui *G. Bossuceanu*.

TIMPUL, ziar politic, organul partidului conservator. Bucureşti 1876—1884 şi 1889—1900 Mult timp director *M. Paleologu*. La acest ziar a colaborat *M. Eminescu* între 1876—84.

TINCA, com. rur. jud. Bihor, plasa Tinca; 4.432 loc. Staţie c. f. linia Holod—Salonta-Mare.

TINCU PETRE (*1814 †1867), preot român în Banat. A luptat pentru interesele naţionale româneşti în discuţiile din vremea cînd s'a făcut separaţiunea ierarhiei româneşti de cea sîrbească. Opere pr. *Istoria bisericească politico-naţională* (1865).

TINTOREANU N. (*1871 †1901), pictor român.

TINTORETTO JACOPO ROBUSTI (*1512 †1594), pictor italian, din şcoala veneţiană, renumit ca colorist. Opera mai cunoscută: *Nunta de la Cana*.

TIPOGRAFIA, cînd s'a introdus în diferite ţări. Dăm aci datele primelor cărţi: în *Germania* prima carte (Biblia) tipărită de Gutenberg şi Faust în Meinz, 1450, apoi în Colonia 1466; în *Italia* 1467 (Roma) şi 1469 (Veneţia); în *Franţa* 1469 (Paris); în *Ţările de jos* 1473 (Alost, Belgia); în *Ungaria* 1473 (Buda); în *Spania şi Portugalia* 1474 (Valencia); în *Polonia* 1474 (Cracovia); în *Anglia* 1474 (Londra); în *Elveţia* 1478 (Geneva), în *Austria* 1482 (Viena); în *Danemarca* 1482 (Odense, Fionia), 1499 (Copenhaga); în *Suedia* 1483 (Stockholm); în *Turcia* 1488 (Constantinopol); în *România* 1508 (Tîrgovişte, Liturghier slavon al lui Macarie); în *Rusia* 1563 (Moscova); în *Norvegia* 1644 (Cristiania); în *Grecia* 1821 (Chios, Gramatica lui Vamvas). Vechile noastre tipografii au fost în următoarele oraşe din principate (în ordinea primei cărţi tipărite pe care o cunoaştem): *Tîrgovişte*, 1508 (cărţile ce au apărut după aceasta s'au tipărit în Transilvania: Braşov, Sibiu, Alba-Iulia, Sas-Sebeş, Orăştie), *Govora*, 1637, *Iaşi*. 1642, *Mănăstirea-Dealului*, 1644, *Cîmpulung*, 1650, *Bucureşti* (a Mitropoliei), 1678, *Buzău* (a Episcopiei), 1691, *Snagov* (a mănăstirii), 1696, *Rîmnic*, 1705, *Neamţ* (mănăstirea), 1807; iar în sec. XIX pînă la 1848: Tip. Elinească de la *Trei-Ierarhi*, *Iaşi*, 1813, *Tip. de la Cişmeaua lui Mavrogheni*, *Bucureşti*, 1818, *T.* de muzică a lui *Petre Efesiul*, Bucureşti, 1820, T. lui *I. Eliad*, *Buc.* 1830, *T. Albinei*, *Iaşi*, 1832, T. fraţilor *Fourreau*, *Iaşi*, 1833, T. *Keminger*, Iaşi, 1833, T. *Colegiului S. Sava*, *Buc.* 1834, *Walbaum Buc.*, 1837, *Carcalechi*, *Buc.*, 1838, *C. Leca*, *Craiova*, 1838, *C. Pencovici*, *Bucureşti*, 1839, *Cantora Foii Săteşti*, *Iaşi*, 1840, *Iosif Copainig*, *Buc.* 1844, *Anton Pann*, *Buc.*, 1844, *Samitca*, *Craiova*, 1846, *C. A. Rosetti şi Winterhalder*, *Bucureşti*, 1846, *Montferrato*, *Galaţi*, 1847.

TIPOGRAFIA ROMÂNĂ, revistă pentru artele grafice, a apărut în Bucureşti între 1886—1894 sub red. lui *C. Petrescu-Conduratu*.

TIRANA, oraş, cap. Albaniei; 10.400 loc.

TIRASPOL, oraş în Rusia (Ucraina) pe Nistru; 22.844 loc.

TIROL, provincie a Austriei; 12.645 km. p., 314.000 loc. Cap. *Innsbruck*.

TIRPITZ ALFRED DE (*1849 †1930), amiral şi om politic german.

TIRTEU (TYRTEU), poet grec (sec. VII a. Chr.). Legenda îl arată şchiop, ducînd la victorie pe Spartani prin cîntecele sale.

TISA (fr. germ. THEISS), rîu, izvorăşte din Carpaţii Maramureşului; la început format din *Tisa albă* şi *Tisa neagră*; are o lungime de 1430 km.; trece pe lîngă oraşele *Sighet*, *Solnoc*, *Seghedin*; primeşte ca afluenţi pe stînga: *Vişăul*, *Iza*, *Someşul*, *Crişul*, *Mureşul*, *Bega*; se varsă în Dunăre. Izvorăşte în Cehoslovacia, udă puţin România, apoi străbate toată Ungaria şi udă la sfîrşit Iugoslavia.

TISMANA ① rîu, afluent al Jiului, jud. Gorj. ¶ ② mănăstire în jud. Gorj întemeiată de călugărul Nicodim pe la 1365, zidită de Radu Voevod pe la 1385, continuată în cursul anilor pînă pe la 1387. S'a mai lucrat la ea şi în timpul lui Neagoe (1512—21) şi în al lui Mateiu Basarab. Aci a fost centrul de rezistenţă al boerilor contra lui Leon Tomşa, conduşi de Mateiu Aga. Aci a fost reşedinţa de vară a domnitorilor Bibescu şi Ştirbei.

TISSANDIER [tisandie], Francez care a trăit în ţările române. A fost secretar al Domnitorului Nicolae Caragea.

TISSANDIER [tisandie] GASTON (*1843 †1899), naturalist francez. A întemeiat revista *La Nature*. Op. pr. *Istoria baloanelor*.

TISSOT [tiso] VICTOR (*1845 †1917), scriitor francez din Elveţia. A condus mult timp *Gazette de Lausanne*; a publicat multe relaţii de călătorie.

TISZA ISTVÁN (STEFAN) (*1861 †1918), om de stat ungur, fiul lui T. Kálmán. A studiat dreptul şi ştiinţele de stat în Budapesta şi Germania. La 1886 deputat. Prim-ministru în 1903: la 1910 a luat parte la formarea partidului naţional al muncii, iar de la 1913 pînă în Ianuarie 1917, în calitate de prim-ministru a pregătit şi a condus organizarea războiului. În 1913 a tratat o împăcare cu partidul naţional român, dar fără succes. În politică a urmat directivele tatălui său: mînă tare în politica internă şi asuprirea minorităţilor. A fost asasinat de o ceată de revoluţionari în 31 Oct. 1917.

TISZA KÁLMÁN (*1830 †1902), om politic ungur. A fost deputat şi vice-preşedinte al Camerei. Ministru preşedinte 15 ani (1875—1890). În timpul ministeriatului său s'au pus bazele politicei naţionaliste ungureşti, care a dus la oprimarea naţionalităţilor.

TITICACA, lac în America de Sud între Bolivia şi Peru; supr. 8.200 km. p.

TITILA, munte jud. R.-Sărat, com. Andreaşi; 800 m. alt.

TITIRECIUL, fost schit jud. Vîlcea, zidit de Spătarul Mihail Cantacuzino spre mulţumire că l-a ajutat Dumnezeu să scape în Transilvania de ostaşii lui Duca-Vodă, cari îl urmăreau.

TITTONI TOMMASO (*1855 †1931), om politic italian. Ministru de externe de multe ori (1903, 1906, 1916), ambasador la Londra şi la Paris, membru al Curţii de arbitraj din Haga. La conferinţa păcii din 1919 a fost delegatul Italiei şi a susţinut drepturile României în privinţa hotarelor ei de Vest. Preşedinte al Senatului, membru fondator şi prezident al Academiei italiene. Între scrierile sale: *Basarabia*, *România* şi *Italia*, 1927.

TITU, com. rur. jud. Dîmboviţa; staţie c. f. linia Bucureşti—Timişoara; deaci se desparte linia Titu—Tîrgovişte—Moroeni.

TITU LIVIU ☛ LIVIU.

TITULESCU NICOLAE (*1883), om politic român. Profesor de drept civil la Facultatea de drept din Bucureşti. Fost ministru de finanţe în guvernul naţional din Decembrie 1916, în guvernul prez. de G-ral Averescu (1920). E ministru plenipotenţiar la Londra; membru onorar al Academiei Române (1930). A luat parte la diferitele sesiuni ale Societăţii Naţiunilor la Geneva şi în 1930 a fost ales prezident al Consiliului.

TITUS (TITUS FLAVIUS VESPASIANUS) (*41 †81), împărat roman 79—81. A cucerit Ierusalimul în anul 70.

TIUTCEW FEODOR IVANOVICI (*1803 †1873), poet rus. Unul din reprezentanţii liricei filozofice şi politice. În 1859 a publicat în „Revue des deux mondes" un articol contra papalităţii. A fost un fervent propagator al ideii de supremaţie a Rusiei în Orient.

Ţiţian.

TIZIANO VECELLIO (*1477 †1576), pictor italian vestit, din şcoala veneţiană. A făcut picturi în diferite oraşe din Italia. Tablourile lui (în di-

ferite muzee Europene) au subiecte din istoria religiei creştine şi din mitologia greco-latină. Are şi câteva portrete ale oamenilor marcanţi contemporani.

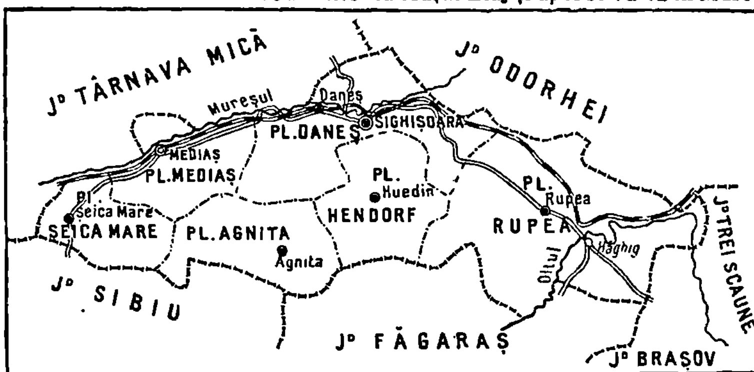
TÎMNA, staţie c. f. jud. Mehedinţi între Filiaşi şi Turnu-Severin pe linia principală.

TÎMPA, munte în cuprinsul oraşului Braşov.

TÎNDALĂ, personagiu din povestirile populare. Tipul omului nepriceput şi care pierde vremea. Uneori este antiteza lui Păcală.

TÎRGOVIŞTE, com. urb. cap. jud. *Dîmboviţa*; 16.800 loc. Staţie c. f. linia laterală Titu-Pietroşiţa. Oraş vechiu; a fost capitala ţării pînă în 1660. Are 24 de biserici ortodoxe, una catolică, una israelită, afară de vechia Mitropolie (restaurată) şi de biserica domnească. Se păstrează ruinele vechiului palat domnesc. Şcoale: liceu, şc. secundară de fete, 2 şc. normale, şc. profesională, 2 şc. comerciale, şc. de meserii, şcoală de ofiţeri de cavalerie, liceu militar „N. Filipescu" la mân. Dealului.

TÎRGU-FRUMOS, com. urb. jud. Iaşi, plasa Cîrligătura; 6.000 lco. Staţie c.f. linia Paşcani—Iaşi.

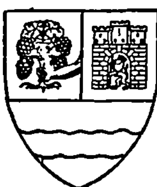

Harta jud. Tîrnava-Mare (legea 1925).

TÎRGU-JIU, com. urb. cap. jud. *Gorj*; 20.000 loc. Staţie c. f. linia secundară Filiaşi—Bumbeşti. Aşezat pe malul stîng al Jiului, la 210 m. alt. Are liceu de băeţi, şc. secundară de fete, şc. profesională, şc. comercială; 5 biserici ortodoxe, 1 catolică, 1 sinagogă. E o statuă a lui Tudor Vladimirescu. Pentru întîmplările din timpul războiului ☛ Jiu.

TÎRGU-LĂPUŞULUI, com. rur. jud. Someş, plasa Lăpuş; 3.250 loc.

TÎRGU-MUREŞULUI, com. urb. cap. jud. *Mureş*; 34.500 loc. Staţie c. f., de unde se poate merge spre Petru-Rareş—Adjud—Galaţi, spre Războeni (de unde spre Cluj şi spre Teiuş) şi spre Praid pe linia îngustă. Aşezat la 318 m. altitudine; oraş vechiu, are clădiri din sec. xv. Aci e Curte de apel; e un muzeu regional important. Şcoale: normală, liceu militar, liceu de băeţi, de fete, comercială inferioară şi superioară, de meserii, mai multe şc. primare. Biserici: ortodoxă, unită, unitară, 3 catolice, reformată, sinagogă; mănăstire franciscană şi a Ursulinelor. Frumos palat cultural.

Stema jud. Tîrnava-Mare.

TÎRGU-NEAMŢ (TÎRGUL-NEAMŢULUI), com. urb. în jud. Neamţ; 10.500; loc.; 353 m. altitudine.

TÎRGU-OCNA, com. urb. jud. Bacău, plasa Trotuş, 10.500 loc.; exploatare de sare: în 1922 s'au extras 35.643 tone. Staţie c. f. linia Mărăşeşti—Adjud—Petru-Rareş. În bis. Buna-Vestire e îngropat Costache Negri.

TÎRGUL-SĂCUESC, com. urb. jud. Trei-Scaune; 5.400 loc. Staţie c. f. linia laterală Sf. Gheorghe—Breţcu. Aci e un muzeu etnografic.

TÎRLA-BERBECULUI, munte în jud. Pra ova.

TÎRNAUCA, com. rur. jud. Dorohoiu, plasa Herţa; 2.803 loc. După legea 1929, com. sub-urb. la oraşul Herţa.

TÎRNAVA, com. rur. jud. Vlaşca, plasa Cîlniştea; 2.486 loc. După legea 1929, sat circ. com. Tîrnavele.

TÎRNAVA-MARE, jud. în Transilvania; cap. *Sighişoara*; supr. 3.338 km. p., 168.258 loc. (1923); are 6 plăşi, 2 com. urb., 117 com. rur. (1926); ţine de circ. Curţii-de-Apel din Braşov; are 7 şcoale primare urbane şi 119 rurale (1929); 11 cooperative pentru aprovizionare şi desfacere cu capital de 454.000 lei (1925). Bisericile ortodoxe ţin de eparhia Sibiu; cele unite de eparhia Blaj.

Stema jud. Tîrnava-Mică.

TÎRNAVA-MICĂ, jud. în Transilvania; cap. *Blaj*; supraf. 1.725 km. p., 124.085 loc. (1923); are 6 plăşi, 3 com. urb., 135 com. rur. (1926); ţine de circ. Curţii de apel din Tîrgu-Mureş; are 5 şcoale primare urbane şi 128 rurale (1929); 6 cooperative de aprovizionare şi desfacere cu capital 252.217 lei (1925). Bisericile ţin de aceleaşi eparhii ca şi cele din Tîrnava-Mare.

TÎRNAVA-MICĂ şi **TÎRNAVA-MARE**, rîuri ce se unesc la oraşul Blaj şi apoi se varsă în Mureş. Ele udă jud. Mureş, Odorhei, Tîrnava-Mare şi Tîrnava-Mică.

Harta jud. Tîrnava-Mică (legea 1925).

TÎRNOVA ① com. rur., jud. Caraş, plasa Reciţa; 3.537 loc. ¶ ② com. rur. jud. Hotin, plasa Ediniţa; 3.250 loc. ¶ ③ com. rur. jud. Soroca, plasa Tîrnova; 3.716 loc. După legea 1929, circ. com. cu 27 sate. Staţie c. f. între Bălţi şi Lipnic. ¶ ④ oraş în Bulgaria; 12.599 loc. A fost în vechime capitala imperiului bulgar. Aci s'a făcut proclamarea regatului bulgar în 1908.

TOANCELE, strîmtoare între munţi jud. Fălticeni unde rîul Bistriţa are repezişuri.

TOBLER ADOLF (*1835 †1910), filolog german, specialist în romanistică. Profesor, membru al Academiei din Berlin. Op. pr. *Dicţionar al limbii franceze vechi*, *Studii de folklor*.

TOBOLSK, oraş în Siberia, guvern. Omsk; 14.798 loc.

TOCILA, revistă umoristică, a apărut în București între 1890—1892; desenuri de *C. Jiquidi.*

TOCILESCU GEORGE (†1904), jurist român. A fost profesor de procedură civilă la facultatea de drept din Iași (1884), apoi la cea din București (1889).

TOCILESCU GRIGORE G. (*ca. 1850 †1909), istoric român. Profesor de istoria antică și epigrafie la facultatea de litere din București (1881); director al Muzeului de antichități, membru al Academiei Române (1890), senator în diferite legislaturi (1888 și urm.), secretar general al Ministerului Instrucțiunii, inspector general al învățămîntului. A colaborat la revista *Columna lui Traian* (1872 ș. u.), a întemeiat *Revista pentru istorie, arheologie și filologie* (1883); a publicat studii biografice (*Petru Cercel*, 1874, *Nicolae Bălcescu*, 1876, *Doamna Stanca*, 1877, *Familia lui Mihaiu Viteazul*, 1874, *Gh. Chițu*, 1904), cercetări epigrafice (*Inschriften aus der Dobroudscha*, 1882, *Misiune epigrafică în Bulgaria*, 1878, *Neue Inschriften*, 1894, *Monumentele epigrafice ale muzeului*, 1902), manuale de istoria Românilor în numeroase ediții, studii de sinteză istorică (*Dacia înainte de Romani*, 1880) și numeroase articole, broșuri și volume despre monumentul de la *Adam-Clissi*, unele în limba franceză și germană.

Tocilescu Grigore.

TOCQUEVILLE [tocvil] ALEXIS (*1805 †1859), om politic și publicist francez. Ministru de externe (1849). Op. pr. *De la démocratie en Amérique.*

TOCSOF ① deal, jud. Tulcea. ¶ ② pîrău, tot acolo.

TOCUZ, com. rur. jud. Tighina, plasa Sturzeni; 2.545 loc. După legea 1929, sat circ. com. Manzîr.

TODIRENI, stație c. f. jud. Botoșani, pe linia Iași—Dorohoiu.

TODORAN ATANASIE (†1763), luptător național român în Transilvania. Cu ocazia înscrierii în regimentele grănițerești, Românii ortodocși, îndemnați de el, au refuzat să depuie jurămîntul în care se cuprindea și o formulă confesională. Pentru aceasta a fost judecat și ucis pe roată.

TOEPLITZ, stațiune balneară în Iugoslavia lîngă orașul *Rudolfswert* (în prov. Kraina).

TOFAN GEORGE (*1880 †1920), profesor în Cernăuți, redactor la „Junimea literară". A publicat articole în diferite reviste despre *Creangă*, *Alecsandri*, *Rădulescu-Motru*, etc.

TOGO HEIKAKI (*ca. 1847), amiral japonez. A învins pe Ruși la *Port-Artur* și la *Tsușima*. A vizitat țara noastră.

TOHANUL-VECHIU, com. rur. jud. Brașov, plasa Zărnești; 2.050 loc. Stație c. f. lîngă Zărnești pe linia Brașov—Zărnești.

TOKAJ [tocai], oraș în Ungaria, localitate renumită pentru vinuri.

TOKIO (fost YEDDO), capitala Japoniei, în insula Nippon; 2.173.201 loc.

TOLEDO, oraș în Spania, în provincia cu același nume; 25.251 loc. Vestită fabrică de arme.

TOLSTOI LEW NICOLAEVICI CONTE (*1828 †1910), scriitor rus. După o tinerețe svăpăiată de ofițer, a ajuns la bătrînețe să ducă o viață după principiile primitive ale creștinismului, predicînd viața simplă în mijlocul naturii și împărțirea pămînturilor la țărani. În 1854 a fost în București, ca ofițer de cavalerie în armata de Dunăre. A fost pe cîmpul de luptă de la Oltenița și a luat parte la lupta de la Silistra. A scris de la București scrisori către o mătușă a sa, publicate în parte în „Viața Romînească" (1928). Din Tolstoi s'a tradus foarte mult. Încă de pe la 1890 găsim prin ziare și reviste diferite povestiri, nuvele etc. De pe la 1905 începe o serie nouă foarte bogată, iar după unirea Basarabiei numărul traducerilor devine foarte mare. Dăm aci numai trad. principale în volume și broșuri: *Inviere* (de I. Duscian, 1910; de G. B. Rareș, 1928), *Romanul căsătoriei* (1904; de B. Marian, 1928), *Cadavrul viu* (de Avakian și Florențiu, 1922), *Războiu și pace* (de E. Darzeu; de G. B. Rareș, 1918; de A. Corbul), *Ana Karenin* (de E. Darzeu, de Ana Maria Botez, 1928), *Stăpîn și slugă* (de M. Negru, 1911; de G. B. Rareș, 1928), *Cu ce trăesc oamenii* (de A. de Giers, 1898; de Climent Bontea, 1898; de G. Carp, B. p. toți; de Nicodem, 1916); *Sonata Kreuzer* (de M. Gheorghiu, 1908, de L. Dauș, 1909; de G. B. Rareș, 1928), *Cruzimile Țarului* (Bibl. „Căminul"), *Religia mea* (de C. Antonescu, 1913), *Două patimi* (de Constantinescu-Delabaia, 1912), *Cazacii* (de Ernest Ene, 1912 Bibl. „Minerva"), *Stiința și religia* (de A. Luca, 1909), *Ivan Prostul* (de G. Carp, 1909), *După bal* (de B. Nemțeanu, 1911), *Moartea lui Ivan Ilici* (de G. B. Rareș, 1928), *Muerușca* (de Ana Nic. Codreanu, 1928, „Lectura"), *Pe drumul mîntuirii* (de G. B. Rareș, 1926), *In ce constă credința mea* (de I. Duscian, 1924), *Stinge focul la vreme* (de Iosif Nădejde, B. p. toți), *Napoleon și Alexandru* (de G. B. Rareș, 1918), *Testamentul meu* (de A. Luca), *Ce este religia* (de Paul Ionescu, Bibl. p. toți), *Pe căi greșite* (de I. G. Cernățeanu, 1918), *Adevărul și minciuna* (de A. Luca, 1910); apoi multe povestiri sub diferite titluri trad. de Eug. Boureanul, Ana Nic. Codreanu, Ep. Nicodem, V. Harea, I. Hussar, D. Mihail, Lucia Subotici, A. Toma, I. Bîrseanu, Clara Lievsnevski, G. B. Rareș, ș. a. *Puterea întunerecului* s'a trad. de D. Nanu și I. Fotino („Convorbiri literare", 1921).

Tolstoi.

TOM TIT, numele literar al lui *Artur Good* (†1928), inginer și scriitor englez. A popularizat chestiunile de fizică și mecanică prin cărțile sale destinate copiilor, pline de experiențe interesante. Traducere rom. de Laura Nădejde, B. p. toți.

TOMA SF. APOSTOL, prăznuit de biserica ortodoxă la 6 Octombrie. Unul din cei 12. Foarte devotat lui Isus, a avut îndoială în privința învierii lui și Învățătorul nu s'a supărat, ci i-a spus să pipăe cu degetele urmele cuielor; atunci a zis cuvintele: „*Fericiți cei ce n'au văzut și au crezut!*" După înălțare, a predicat credința la Mezi, Perși și alte popoare din acele părți. A fost ucis în una din aceste călătorii de propagandă.

TOMA DIN AQUINO (*ca. 1226 †1274), sfînt, unul din cei mai însemnați teologi ai bisericii de Apus. A intrat la 18 ani în ordinul dominicanilor. E socotit drept cel mai mare filozof și teolog din evul mediu. Opera pr. *Summa theologiae*. El reduce toate elementele conștiinței și ale științei la principiul autorității bisericii. De aceea Papa Ioan XXII a zis, în 1323, cînd l-a declarat sfînt: *Quos scripsit articulos tot miracula fecit* (a făcut atîtea minuni cîte scrieri a compus). Totalitatea teoriilor lui formează sistemul teologic-filozofic numit *tomism*.

TOMA DIN MALEO, sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 7 Iulie. A trăit pe un munte, rugîndu-se, făcînd bine și vindecînd bolnavii.

TOMA A KEMPIS ☛ KEMPIS.

TOMAI ① com. rur. jud. Tighina, plasa Ciadîr-Lunga; 3.683 loc. După legea 1929, sat circ. com. Chirsova. ¶ ② com. rur. jud. Fălciu, plasa Stălinești; 2.405 loc. După legea 1929, trecut la jud. Cahul, sat circ. com. Sărata-Nouă.

TOMASCHECK [tomașec] WILHELM (*1841 †1901), linguist și istoric german, profesor la Graz. Dintre scrierile care ne privesc și pe noi cităm: *Brumalia und Rosalia* (1869), *Die alten Thraker* (1893), *Zur Kunde der Hämushalbinsel* (1882). S'a ocupat de chestiunea continuității Românilor în Dacia.

TOMAȘCIUC CONSTANTIN (*1840 †1889), jurist român în Bucovina. Funcționar de finanțe în Sibiu, magistrat în Cernăuți, profesor la facultatea de drept din Cernăuți, primul rector al Uni-

versităţii; deputat în dieta Bucovinei şi la Viena. Statuă în Cernăuţi.

TOMBUKTU, oraş în Africa (Sudanul francez); 7.220 loc.

TOMEIAN MARGARETA, filantropă română. A lăsat un însemnat capital pentru o fundaţie şcolară în Timişoara (testament din 1774).

TOMESCU TOMA I. († . . .), medic român. Profesor de patologie medicală la Facultatea de medicină din Bucureşti.

TOMEŞTI, com. rur. jud. Ciuc, plasa Centrala; 3.096 loc.

TOMIS, oraş în antichitate, unde a fost relegat şi a murit Ovidiu. Acolo s'a zidit mai apoi *Constanţa* (☛ acest cuv.).

TOMIS (Episcopia din): a funcţionat între anii 290—530, întinzîndu-şi jurisdicţia asupra Dobrogei şi asupra părţii de sud a Moldovei.

TOMNATIC, com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Sînnicolaul-Mare; 3.402 loc. Staţie c. f. linia Timişoara—Cenad.

TOMNATICUL, munte în jud. Fălticeni (fost Suceava, azi Baia).

TOMŞA LEON, domn al Munteniei, fiul lui Ştefan. Numit în 1629, după mari daruri făcute puternicilor de la Poartă, el e nevoit să pună mari biruri şi să introducă mulţi Greci ţărigrădeni în funcţiuni. O parte din boeri se răscoală contra lui şi, învinşi într'o luptă la Tismana, se retrag în Ardeal, de unde uneltesc contra lui la Poartă, reuşesc astfel să-l scoată din scaun în 1632 (sau 33).

TOMŞA ŞTEFAN (†1564), domn al Moldovei din 1563. Ridicîndu-se cu oaste contra lui Despot-Vodă, l-a învins şi l-a ucis, dar n'a putut profita de victorie, fiindcă tot atunci a sosit Alexandru Lăpuşneanu de la Constantinopol cu ajutor turcesc şi a învins la rîndu-i pe Tomşa. Fugind în Polonia, a fost ucis acolo după intervenţia Sultanului. Unii istorici (Xenopol) nu-l trec între domni, ci numai ca pretendent.

TOMŞA ŞTEFAN, domn al Moldovei în două rînduri (1611—16, 1621—23). După unii, fiu al lui Tomşa adversarul lui Despot şi Lăpuşneanu. Numit domn în 1611, cînd Turcii maziliră pe Constantin Movilă, el nu se putu bucura de linişte, căci detronatul domn veni contra lui cu oaste din Polonia şi găsi sprijinitori chiar printre boerii cari contribuise la mazilirea lui; Tomşa însă îl învinse cu ajutor de la Tătari şi-l ucise în lupta de la Ştefăneşti (pe Jijia). Peste cîtva timp, Alexandru Movilă, fratele fostului domn, veni cu ajutor polon şi învinse pe Tomşa lîngă Iaşi la locul zis „Fîntîna lui Păcurar". Tomşa fugi în Muntenia şi încercă să-şi reia tronul cu ajutorul lui Radu Mihnea, goni pe Movilă din Iaşi, intră în oraş şi-i dete foc, prăpădind cele mai multe case; dar Movilă se întoarse, îl goni din Iaşi şi-l urmări pînă la Buzău, dînd foc oraşului. Văzînd că Turcii primesc darurile rivalului său, Tomşa renunţă la luptă. Mai reveni în 1621 (sau 1622), dar în 1623 îşi pierdu definitiv tronul.

TOMSK, oraş în Siberia; 89.887 loc.

TONKIN, regiune din Indochina franceză; 105.000 km. p. 7.160.000 loc. Cap. *Hanoi*, 119.000 loc.

TOPAL, com. rur. jud. Constanţa, plasa Hîrşova. După legea 1929, sat circ .com. Horia.

TÖPFFER RODOLPHE (*1799 †1846), scriitor elveţian în l. franceză. Opere pr. *Nouvelles*, *Voyage en zigzag*.

TOPLEŢ, com. rur. jud. Severin, plasa Orşova; 2.159 loc. Staţie c. f. lîngă Orşova.

TOPLIŢA ① după legea 1925, com. urb. jud. Mureş, plasa Topliţa; 13.000 loc. După legea 1929, com. rur. Staţie baln. ¶ ② T.-ROMÂNĂ, staţie c. f. între Gheorgheni şi Reghin pe linia Galaţi—Mărăşeşti—Tîrgu-Mureş.

TOPOLNIŢA, schit în jud. Mehedinţi.

TOPOLOG ① com. rur. jud. Tulcea, plasa Topolog; 2.250 loc. După legea 1929, circumscripţie com. cu 13 sate. ¶ ② rîu afluent al Oltului pe stînga. Izvorăşte din munţii Argeşului (Faţa Sf. Ilie), curge prin jud. Argeş şi se varsă în Olt în dreptul satului Slăviteşti. Pe valea acestui rîu şi mai ales în jurul satului Sălătruc şi mai sus în munte au fost mari lupte în zilele de 20—23 Octombrie 1916 în cari trupele noastre au avut în fine victoria, dar n'au putut profita fiind silite de situaţia generală a frontului a se retrage.

TOPOLOVĂŢ, staţie c. f. jud. Timiş-Torontal, între Lugoj şi Timişoara.

TOPORĂUŢ, com. rur. Bucovina, jud. Cernăuţi, plasa Prutului; 5.000 loc. După legea 1929, circumscripţie com. cu 3 sate.

TOPORU, com. rur. jud. Vlaşca, plasa Dunărea; 2.113 loc. După legea 1929, circumscripţie com. cu 6 sate. Staţie c. f. linia Giurgiu—Videle.

TOPRAC-CHIOPRU, lac jud. Tulcea.

TOPRAISAR, com. rur. jud. Constanţa. În apropierea acestui sat s'a dat, în ziua de 14 Octombrie 1916, o mare luptă între armata germano-bulgară şi cea româno-rusă. Trupele noastre erau într'o poziţie de cîmpie bine întărită. Atacul a fost formidabil, mai ales prin focul artileriei germane, dar ai noştri au rezistat, afară de flancul ocupat de Ruşi, şi inimicul n'a putut să înainteze.

TORDAŞI PAUL (†ca. 1576) şi MIHAIU, episcopi calvini al Românilor din Transilvania. Mihaiu, ales în 1577, a întemeiat o tipografie în Orăştie şi a început tipărirea Vechiului Testament (Palia), din care a apărut o parte în 1582.

TORMA CAROL (*1829 †1897), arheolog maghiar. A înfiinţat un muzeu cu antichităţi din Dacia. Opera pr. *Geografia Daciei*. A fost membru corespondent al Academiei Române (1882).

TORMAC, com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Buziaş; 2.585 loc.

TORNEA [tornîo], fluviu care face hotarul între Finlanda şi Suedia, se varsă în golful Botnic; lung. 375 km.

TORONTAL, fost comitat în Banat sub stăpînirea ungurească. Împărţit după războiul de întregire între Iugoslavia şi România.

TORRICELLI EVANGELISTA (*1608 †1647), fizician italian. A inventat *barometrul*.

TOSCA, dramă de V. Sardou (1887); operă de Puccini (1903).

TOSCANA, regiune din Italia, care cuprinde opt provincii. În evul mediu a fost ducat, mai tîrziu mare ducat, a fost independent, a făcut parte din imperiul francez, a fost supus Austriei, iar în 1860, printr'un plebiscit, s'a declarat unit cu noul regat al Italiei, şi oraşul Florenţa a servit drept capitală a acestui regat pînă la 1871. cînd s'a cuprins Roma. Limba din Toscana a devenit limba literară a Italiei.

TOTEA, pîrău în jud. Gorj.

TÓTH COLOMAN (*1831 †1881), poet maghiar. Membru al Academiei maghiare. A scris poezii patriotice şi piese de teatru.

TOULON [tulon], oraş în Franţa, port la marea Mediterană; 106.331 loc. Port de război.

TOULOUSE [tuluz], oras în Franţa pe fl. Garonne; 175.434 loc. Universitate.

TOURNEFORT [turnfor] IOSEPH (*1656 †1708), botanist francez. A făcut un vestit herbariu, a formulat o clasificare a plantelor şi a scris multe opere descriptive de specialitate în urma numeroaselor călătorii ştiinţifice ce a făcut.

TOURTOULON [turtulon] CHARLES DE, filolog francez. A publicat articole în *Revue des langues romanes* despre dialectele limbii din Provence. A făcut parte din Felibri.

TOUSSAINT [tusen] CHARLES (*1813 †1877), profesor german, autorul metodei pentru a învăţa singur limbile moderne (cu Langenscheid).

TRACIA (fr. THRACE, germ. THRAZIEN), în anticitate regiune din peninsula balcanică la N. Greciei, cu hotarele puţin definite, căci autorii cari vorbesc de ea nu sînt de acord în privinţa lor. Legendele greceşti atribue origine tracică celor mai vechi poeţi, ca Orfeu ş. a., iar peninsula Gallipoli de azi se numea în vechime *Chersonesul*

tracic. Pe la 450 a. Chr. a fost în regiunea aceasta regatul Odrisilor; mai tîrziu, pînă la 281, regatul lui Lisimah Apoi s'au împărțit teritoriile ei între diferiți stăpînitori, între cari au fost regele Pergamului și Romanii. Cîtva timp a făcut parte din provincia romană Macedonia, apoi a devenit singură provincie în anul 46 p. Chr., iar în organizația din anul 400 o găsim împărțită în patru: *Europa, Thracia. Haemimontus* și *Rhodope.* În epoca bizantină, s'au schimbat limibele. — Originea poporului trac nu e sigur cunoscută. Unii îi consideră înrudiți cu Frigienii, alții cu rasa celto-slavă și-i socotesc ca din aceeași familie cu Geții și cu Dacii.

TRADES UNIONS [treds iuniens], asociațiuni de lucrători din fabrici întemeiate în Anglia pe la 1825.

TRAFALGAR, cap pe coastele Spaniei la Gibraltar. Aci s'a dat în Octombrie 1805 faimoasa luptă navală în care Nelson, comandantul flotei engleze, învinse flotele franceză și spaniolă.

TRAIAN (MARCUS ULPIUS TRAJANUS) (*ca. 52 †117), împărat roman. General vestit, a fost adoptat de Nerva. căruia i-a urmat la tron în 98. A întins limitele imperiului ocupînd Dacia și Mesopotamia. A construit. între altele, în Roma forul roman și columna care-i poartă numele. La venirea sa, găsi o situație foarte supărătoare pentru mîndria romană: statul plătea, sub un nume schimbat, un adevărat tribut Dacilor, cari învinsese pe Domițian. Pentru a scăpa de această situație, el întreprinse un război în 101 și-l termină cu izbîndă în 102. Decebal, regele Dacilor, nevoind să suporte greutățile impuse de Traian, începu să organizeze o răzvrătire, pregătindu-se prin înarmări și prin alianțe cu diferite triburi. Aceste fapte făcură pe Traian să pornească a doua oară contra Dacilor și de astă dată cu hotărîrea de a face acolo provincie romană. Al doilea războiu, început în 105 și sfîrșit în 106, aduse sinuciderea lui Decebal și generalilor săi și crearea unei noi provincii, iar Traian fu sărbătorit la Roma printr'un mare triumf și prin numele de *pater patriae.* Episoadele principale ale războaielor se văd în basoreliefurile de pe columnă.

Traian.

TRAIAN, ziar politic și literar, redactat de B. P. Hasdeu, București, 1869—1870.

TRAIAN-SAT, stație c. f. jud. Brăila între Făurei și Brăila.

TRANDAFILOFF ALEXANDRU, financiar rus. În fruntea unei societăți, a cerut guvernului Munteniei în 1843 dreptul de a face explorări în diferite regiuni ale țării în vederea unor eventuale exploatări miniere. Guvernul, față de curentul protivnic din Obșteasca adunare, nu i-a aprobat cererea. Cu acea ocazie a scris Heliade fabula *Măceșul si florile* și a răspîndit-o anonim, vorbind de „trandafir cu of în coadă".

TRANSACȚIUNI LITERARE ȘI ȘTIINȚIFICE, revistă redactată de *D. A. Laurian* și *St. C. Mihăilescu*, București, 1872—73. Combătea „Convorbirile literare".

TRANSILVANIA, nume dat regiunii închise de Carpații Munteniei și ai Moldovei, de munții Apuseni și de munții Bihorului. Vechile așezări de mici state românești de aci au fost învinse și supuse de Ungurii veniți din Panonia. Ungurii stabiliți aci, împreună cu Săcuii și cu Sașii formară în 1437 așa zisa *unire a celor trei națiuni*, pe de o parte pentru a-și consolida privilegiile dobîndite de la regii Ungariei față de Românii locuitori de baștină în această provincie, pe de alta pentru a se apăra de tendințele de contopire urmărite de Ungaria. După căderea puterii regale ungurești (1526), Transilvania își consolidează treptat independența și devine un principat de sine stătător. Cu timpul se mai anexează cîteva teritorii din stînga Tisei. Ridicarea Austriei, care pune stăpînire pe Ungaria, aduce și desființarea principatului Transilvaniei (1690), care devine o simplă provincie austriacă, avînd un guvernator și o largă autonomie administrativă. În 1848 Ungaria ccarcă a se libera cu totul de stăpînirea Austriei, provoacă revoluția în Pesta și proclamă unirea Transilvaniei cu Ungaria. De aci urmează luptele din 1848—49, în cari Austria, ajutată de mișcările naționale ale Românilor și de armata rusească, pune iar stăpînire pe Transilvania. În 1867 făcîndu-se dualismul austro-ungar, Transilvania devine provincie a statului Ungariei și în această situație trăește pînă după marele războiu, cînd se unește cu România.

Lista principilor Transilvaniei:
Ioan Szapolyai (Zapolia), 1526—1559;
Ioan Sigismund, 1559—1571 (după alții 1541—1571);
Stefan Bathory, 1571—1576;
Cristofor Bathory, 1576—1581 (sau 1576—1586);
Sigismund Bathory 1581—1598 (sau 1586—98);
Andrei Bathory, *Mihaiu Viteazul*, } 1599—1600
Basta, *Moise Szekeli*, } 1600—1603;
Stefan Bocskay, 1605—1606;
Sigismund Racotzi, 1607—1608;
Gabriel Bathory, 1608—1613;
Gabriel Bethlen, 1613—1629;
George Rakotzi I, 1629—1648 (sau 1630—1648);
George Rakotzi II, 1648—1660 (sau 1648—1658);
Franz Redey, *Akațiu Barcsai*, *Ioan Kemeni* } 1658 (sau 1660)—1662;
Mihail Apaffi I, 1662—1690;
Mihail Apaffi II, 1690—1691;
Em. Tököli, 1691—, *Fr. Rakotzi*, 1704—1711 } sub stăp. austriacă

Poporul român din Transilvania întrebuințează cuvîntul *Ardeal* pentru a arăta această regiune, dar nu în cuprinsul pe care-l dăm noi, ci mult mai restrîns, mai mult *centrul ei*, de oare ce are alte numiri pentru părțile de la periferie: *Țara Făgărașului, Țara Oltului, Țara Bîrsei, Țara Moților, Țara Oașului.*

În regatul României, Transilvania formează o regiune care cuprinde județele Transilvaniei propriu zise, și ce a rămas după tratatul din 1919 din județele Crișanei și Temișanei (Banatul). Ea are o suprafață de 102.200 km. p. și o populație de 5.487.966 (în 1923). Aceste județe sînt: 1. *Alba.* 2. *Arad*, 3. *Bihor*, 4. *Brasov*, 5. *Caraș*, 6. *Ciuc*, 7. *Cluj*, 8. *Făgăraș*, 9. *Hunedoara*, 10. *Maramureș*, 11. *Mureș*, 12. *Năsăud*, 13. *Odorhei*, 14. *Sălaj*, 15. *Satu-Mare*, 16. *Severin*, 17. *Sibiu*, 18. *Someș*, 19. *Tîrnava-Mare*, 20. *Tîrnava-Mică*, 21. *Timiș-Torontal*, 22. *Trei-Scaune*, 23. *Turda.*

TRANSILVANIA, revistă a *Asociațiunii transilvane (Astra)*, Brașov, apoi Sibiu 1868—1878. A reapărut în 1881 și continuă.

TRANSJORDANIA, stat arab în Asia-Mică (emirat); 42.000 km. p., 200.000 loc. Cap. *Amman.* Sub protecțiunea Angliei.

TRANSVAAL, unul din statele cari formează *Uniunea sud-africană*, parte din dominionurile engleze. Supr. 285.997 km. p., 2.088.000 loc. În anii 1899—1902 acest stat și Orange au purtat un războiu de independență contra Angliei.

TRAPEZUNTIANUL GHEORGHE TEODOR († 1739), profesor grec la Școala domnească din București.

TRAPEZUNTIANUL TEODOR (†1695), profesor grec, socotit de unii ca primul profesor și director al școalei domnești din București. Erbiceanu zice că a fost înmormîntat în mănăstirea Sf. Sava și pe mormîntul lui se afla o inscripție.

TRAPEZUNTIUL DIONISIE, profesor grec în București pe la 1769.

TRAPPIȘTI, ordin călugăresc catolic, înființat în 1112 în Franța, reformat în 1636, cu

centrul în mănăstirea *Trappe*. Membrii lui se supun unei discipline foarte severe.

TRAPŞLA MIHAIL (*1838 †1896), general austriac, de origine română. A luat parte în războiul contra Italiei în 1859 şi în 1866, şi s'a distins la Custozza.

TRASCĂU, com. rur jud. Alba. Locuită de Nemţii mineri maghiarizaţi. Poziţie naturală alpină.

TRASIMEN, lac în Italia, azi numit *lago di Perugia*, la V. de oraşul Perugia; supraf. 139 km. p. Aci a fost în anul 217 a. Chr. o vestită luptă între Romani şi Cartaginezi.

TRATATE încheiate de domnitorii noştri în timpurile mai vechi:

1368 Vladislav Basarab al Munteniei şi Ludovic al Ungariei (pace şi comerţ);
1389 Mircea al Munteniei şi Vladislav al Poloniei (alianţă);
1390 Mircea al Munteniei şi Vladislav al Poloniei (alianţă);
1391 Mircea al Munteniei şi Baiazid I al Turciei capitulaţie);
1395 Mircea cel Mare al Munteniei şi Sigismund al Ungariei (alianţă);
1433 Ştefan cel Mare al Moldovei şi Vladislav al Poloniei (pace şi regulare de teritorii);
1437 Ştefan cel Mare şi Sigismund, mare duce de Lituania (amiciţie);
1447 Ştefan cel Mare şi Albert al Poloniei (pace şi alianţă);
1510 Bogdan al Moldovei şi Sigismund al Poloniei (pace);
1511 Bogdan al Moldovei şi Sultanul Selim;
1518 Ştefan cel Tînăr al Moldovei şi Sigismund al Poloniei (alianţă şi comerţ);
1527 Petru Rareş şi Sigismund al Poloniei (pace şi alianţă);
1542 Petru Rareş şi Ioachim, electorul de Brandeburg (alianţă);
1598 Mihaiu Viteazul şi Rudolf II;
1638 Mateiu Basarab şi George Rakotzi, principele Transilvaniei (pace) ;
1688 Şerban Cantacuzino şi Ioan şi Petru, ţarii Rusiei;
1711 Dim. Cantemir şi Petru al Rusiei (alianţă);

(După *Mitilineu*. Multe din ele nu se cunosc în original, ci numai după povestiri istorice şi informaţii în genere sigure, dar indirecte).

Tratate cari ne privesc, încheiate între diferite state, cele mai vechi fără participarea noastră, cele mai noi cu această participare.

1694 Tratatul de la *Carlovitz* între Turci şi Austria (de pace);
1718 *Passarovitz*, între Turcia şi Austria.
1739 *Belgrad*, între Turcia şi Austria.
10 Iulie 1774 *Cuciuc-Cainargi*, între Rusia şi Turcia.
1791, *Siştov*, între Turcia şi Rusia.
29 Decembrie 1792 *Iaşi*, între Turcia şi Rusia.
1803 *Constantinopol*, între Turcia şi Rusia.
16 Maiu 1812 *Bucureşti*, între Turcia şi Rusia.
25 Septembrie 1826 *Akkerman*, între Turcia şi Rusia.
2 Septembrie 1829 *Adrianopol*, între Turcia şi Rusia.
19 April 1849, *Balta-Liman*, între Turcia şi Rusia.
7/19 August 1856 *Paris*, tratat european după războiul Crimeei.
4 April 1877 *Livadia*, între România şi Rusia.
3 Martie 1878 *San Stefano*, între Turcia şi Rusia.
13 Iulie 1878 *Berlin*, tratat european după războiul ruso-turc.
3 Martie 1886 *Bucureşti*, între Serbia şi Bulgaria.
28 Iulie 1913 *Bucureşti*, între România, Serbia, Bulgaria, Grecia.
28 Iunie 1919 *Versailles*, Statele aliate (Franţa, Anglia etc.) şi Germania.
10 Sept. 1919 *Saint-Germain en Laye*, Statele aliate şi Austria.
27 Noembrie 1919 *Neuilly sur Seine*, Statele aliate şi Bulgaria.
4 Iunie 1920 *Trianon*, Statele aliate şi Ungaria.
10 August 1920 *Sèvres*, Statele aliate şi Turcia.
24 Iulie 1923 *Lausanne*, între Statele aliate şi Turcia.

TRAVIATA, operă, generalmente cunoscută, de Verdi (1853), libretul de *Piave*, după *La dame aux camélias* de Alex. Dumas-fils.

TRĂILĂ ILIE (*1845 ...), scriitor român în Banat. A colaborat la diferite ziare româneşti din Transilvania. A publicat scrieri literare (*Poezii*, 1866, *Fiica lui Menumorut*, nuvelă); istorico-sociale (*Teoria emigrării si încrucişării*, 1900) şi un tratat de *ortografie* (1897).

TRĂMŞANI, insulă în Dunăre, jud. Ialomiţa, formată de braţul Borcea.

TREBIZUNDA (vechiul **TRAPEZUNT**), oraş în Turcia (Anatolia) la Marea Neagră; 100.000 loc. Capitala unei provincii, care în evul mediu a format un imperiu între 1204—1261.

TREBUINCIOSUL, ziar ilustrat, apărut în Bucureşti, 1883—85, redactat de *L. Cazzavillan*.

TREBUJENI, com. rur. jud. Orheiu, plasa Susleni; 2.798 loc. După legea 1929, sat circ. com. *Maşcăuţi*.

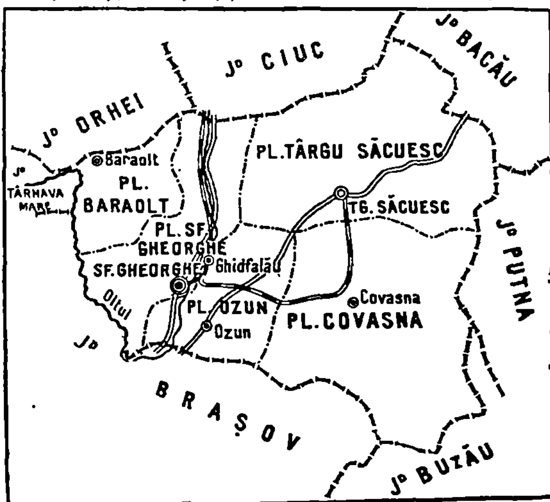
TREFORT AUGUST (*1817 †1888), om politic maghiar. Prezident al Academiei maghiare. Ministru de culte (1872), a întocmit o lege prin care lua măsuri severe în vederea maghiarizării şcoalelor diverselor naţionalităţi.

Stema jud. Trei-Scaune.

TREI-IERARHI, biserică în Iaşi, zidită de Vasile Lupu şi sfinţită în 1639, restaurată în timpul domniei regelui Carol I şi sfinţită din nou în 1904. E unul din monumentele arhitectonice cele mai de preţ ale ţării noastre. Aci a fost şi o mănăstire, în lăuntrul căreia a funcţionat multă vreme o şcoală cu învăţături superioare.

TREI-SCAUNE, jud. în Transilvania; cap. *Sfîntu-Gheorghe*; supr. 3.889 km. p., 145.531 loc. (1923); are 5 plăşi, 2 com. urb.. 97 com. rur. (1926); face parte din circ. Curţii de apel din Braşov; are 3 şcoale primare urbane şi 114 rurale (1929); 3 cooperative pentru aprovizionare şi desfacere cu capit. 129.576 lei (1925). Bisericile ortodoxe ţin de eparhia Sibiu; cele unite de eparhia din Blaj.

Harta jud. Trei-Scaune (legea 1925).

TREITSCHKE [traĭcĭke] **HEINRICH** (*1834 †1896), istoric german. Profesor la Heidelberg, la Berlin, etc. Opere pr. *Istoria germană în sec. XIX* (1890).

TREUENFELD IGNAZ LENK DE (†1842),

ofițer austriac, ajuns general în 1814 și a trecut la pensie în 1835 cu gradul de mareșal. A publicat Lexiconul Transilvaniei geografic, topografic, statistic, în 4 volume (1839).

TRIANDAFIL GRIGORE (*1840†1907), advocat și om politic român. A fost ministru de justiție în guvernul prezidat de general Manu (1889), prezident al Camerei, *primar* al capitalei.

TRIBISĂUȚI, com. rur. jud. Hotin, plasa Briceni; 2.079 loc. După legea 1929, sat circ. com. Briceni.

TRIBUNA, ziar politic, a apărut în Sibiu între 1884 și 1903, primul director fiind *I. Slavici*, mai tîrziu: *P. Pipoș*, *Septimiu Albini*, *Alex. Dordea*, *Cornel Scurtu*, *T. Păcățian*, *I. Prodan* ș. a.

TRIBUNA POPORULUI, ziar politic, apărut în 1896 în Arad sub. red. lui *I. Rusu-Șirianul*. A încetat în 1912.

TRICUPIS SPIRIDON (*1788 †1873), om politic grec. A participat la mișcarea pentru independență din 1821 și, după constituirea Statului grec, a fost de multe ori ministru și prezident de consiliu, precum și reprezentant al țării la Londra și la Paris.

TRIEST, oraș în Italia (Istria), 238.655 loc. Port la Adriatica (golful de Triest).

TRINCA, com. rur. jud. Hotin, plasa Edinița; 2.214 loc. După legea 1929, sat circ. Corjeuți.

TRINIDAD, oraș și port în insula Cuba; 12.651 loc.

TRIOZORUL, lac în jud. Tulcea lângă brațul Sulinei; suprafața 100 hectare.

TRIPARTITUL (OPUS TRIPARTITUM JURIS CONSUETUDINARII INCLYTI REGNI HUNGARIAE), colecție de legi din 1514, cari au cîrmuit multă vreme Ungaria și s'au aplicat și în Transilvania cînd Ungurii au stăpînit-o.

TRIPOLIS [turc. TARABULUS], oraș în Tripolitania, port la marea Mediterană între cele 2 golfuri numite Syrta (mare și mică); 64.759 loc.

TRIPOLITANIA, colonie italiană în Africa de N.; 900.000 km. p., 550.000 loc. Ocupată de Italieni în 1912.

TRIPON GAVRIL († 1930), om politic român din Transilvania. Înainte de unire a luptat contra stăpînirii maghiare; după unire, a fost deputat, prefect de Bistrița-Năsăud, etc.

TRIUMVIRAT, regim politic în care autoritatea supremă este în mîna a trei persoane. Sînt celebre în istorie: triumviratul din anul 69 a. Chr. (Cezar, Pompeiu și Crassu) și cel din anul 43 a. Chr. (Antoniu, Octavian și Lepid). Să observăm că ambele s'au terminat prin lupte de moarte între principalii doi asociați.

TRIVALE ION, numele literar al lui I. NETZLER (†1916), scriitor român. A publicat articole de critică literară ș. a. A tradus din Mark Twain.

TRIVALEA, schit în jud. Argeș, la marginea orașului Pitești.

TROCADERO, palat din Paris, construit cu ocazia expoziției din Paris din 1878; poartă numele unui fort din golful Cadix pe care Francezii l-au cucerit în 1823.

TROESMIS, fostă cetate romană în localitatea zisă *Iglița* (jud. Tulcea, la o oră de Măcin). De ea pomenește Ovidiu. Săpăturile și studiile s'au început pe la 1865 de către specialiști francezi.

TROFIM, sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 15 Aprilie. A fost ucenic al Sf. Pavel și l-a urmat în unele călătorii.

TROIA, oraș în antichitate, capitala Troadei (Asia mică). Vestit prin războiul ce s'a purtat acolo de către Grecii din Europa, care s'a terminat cu arderea și distrugerea orașului. Cîteva episoade din acest războiu au dat naștere epopeilor celebre ale literaturii vechi grecești: Iliada și Odisea.

TROIAN, stație c. f. jud. Teleorman, linia Costești—Turnu-Măgurele, lîngă Roșiori.

TROINA ① insulă pe Dunăre jud. Constanța. ¶ ② idem. jud. Ialomița.

TROIȚA, com. rur. jud Tighina, plasa Cimișlia; 3.887 loc. După legea 1929, sat circ. com. Taraclia.

TROMBETTO ALFREDO (†1929), istoric italian. A publicat numeroase studii despre anticitățile etrusce.

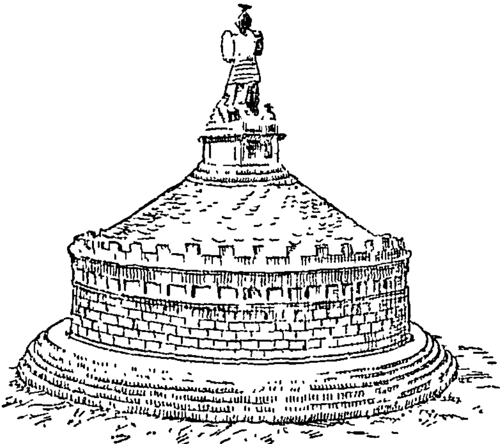
TROMPETA CARPAȚILOR, ziar politic al lui Cezar Bolliac, 1865—1877, București.

TROPAEUM TRAIANI, monument triumfal roman ridicat în orașul care se numi și el tot așa sau *Municipium Tropaei*, în Scitia Minor (Do-

Ruinele de la Adam Clisi.

brogea). El a fost ridicat pe la 109 (după Pârvan) sau 111 de Traian sau pentru slava lui Traian. Ruinele acestui monument se găsesc în satul *Adam-Clisi*. Cetatea, pare-se, a fost zidită

Monumentul reconstituit.

de Traian și, după dărîmarea de barbari, reconstruită de Constantin cel Mare (*Civitas Tropaeensium*) și de Licinius. *Monumentul triumfal* se înfățișează ca o movilă înaltă de 20 m. După săpăturile făcute, întîiu de Tocilescu, s'a putut reconstitui forma primitivă.

TROTUȘ ① rîu afl. al Siretului; izvorăște în Transilvania udă jud. Bacău și Putna și se varsă în Siret la satul Burcioaia; lung peste 100 km. Pe marginile acestui rîu s'au dat primele lupte pentru stăpînirea trecătorilor. În zilele de 17—19 Octombrie 1916 a fost între satele Agiș și Goioasa o întîlnire violentă între trupele române și cele austro-germane, care, deși începută cu succes pentru noi, s'a terminat cu retragerea noastră. ¶ ② stație c. f. jud. Bacău, între Comănești și Ghimeș.

TROTUȘANUL, schit de *maici* jud. Putna.

TROTZKI NICOLAUS (LEO BRAUNSTEIN) (*1881), om politic rus. A înființat, împreună cu Lenin, regimul sovietic în Rusia. Mai tîrziu a fost îndepărtat de la direcțiunea politică și azi trăește în exil în Turcia; azilul i-a fost refuzat de mai multe state din Occident.

TROUVILLE [truvil], oraș în Franța, port la canalul La Manche, stațiune balneară celebră; 6.190 loc.

TRUBADURI, poeți provensali din evul mediu. Ei mergeau din castel în castel și cîntau po-

vestiri epice cu ocazia marilor sărbători ce se obişnuia în acel timp; apogeul lor a fost între 1140—1250.

TRUBETZKOI, familie princiară rusească, din care mai mulţi membri au avut rol însemnat în politica statului; din această familie făcea parte a doua soţie a prinţului Dimitrie Cantemir, căsătorit în timpul exilului său în Rusia.

TRUPCILAR, com. rur. jud. Caliacra, plasa Stejarul; 2.246 loc. După legea 1929, circumscripţie com. cu 4 sate.

TRUŞENI, com. rur. jud. Lăpuşna, plasa Budeşti; 4.858 loc. După legea 1929, sat circ. com. Sireţi.

TRUŞEŞTI, staţie c. f. jud. Botoşani, linia Iaşi—Dorohoiu.

TRUVERI, cîntăreţi populari francezi, reprezentanţii poeziei lirice medievale în Nordul Franţei.

TSCHAIKOVSKI ☛ CIAICOVSKI.

TSCHAKSTE IAHNIS (†1927), fost primul prezident al republicei Letoniei.

TUCIDIDE (THUCYDIDES) (*cá. 469 †ca. 395 a. Chr.), istoric grec din Atena. A scris *Războiul peloponeziac*, în care povesteşte o parte din luptele dintre Atena şi Sparta, la cari a luat şi el parte.

TUDELA BENJAMIN DE (sec. XII), rabin evreu, care a călătorit în vreme de vreo zece ani prin diferite ţări din Europa şi din Asia şi a lăsat o relaţie scrisă despre călătoriile sale, tipărită întîiu în limba ebraică, apoi tradusă în diferite limbi.

TUDOR ☛ VLADIMIRESCU.

TUDOR VLADIMIRESCU, staţie c. f. jud. Covurluiu, între Barboşi şi Tecuci.

TUDORA ① com. rur. jud. Botoşani, plasa Corni. După legea 1929, circ. com. cu 2 sate. ¶ ② sat jud. Cetatea-Albă, plasa Palanca; 2.267 loc. După legea 1929, sat circ. com. Palanca.

T. Hagi-Tudorache.

TUDORACHE-HAGI TUDOR (*1768 †1848), neguţător român (numit *Tudor Tudoran*). Fiu de ţăran din jud. Argeş, a început a fi ucenic la jupîn Tudorache Hagiul, care i-a lăsat şi averea şi fondul comercial cu îndatorire să-i poarte numele. El a primit, fireşte, ba s'a făcut însuşi hagiu, ducîndu-se la Ierusalim: a transformat comerţul de detaliu în comerţ de *en gros* (pe atunci asemenea neguţători se numeau *toptangii*, fiindcă vindeau *cu toptanul*) şi a devenit mare cumpărător de manufactură din streinătate şi apoi furnisorul unui mare număr de detailişti din Bucureşti şi din alte oraşe ale ţării. A fost *patentar clasa I* (1832), ceea ce dădea drept la o serie de privilegii cari asemănau pe neguţători cu boerii de neam. Spirit inventiv, el nu numai lua parte la diferite bâlciuri mari din ţară (Rîureni, Slobozia, Urziceni), dar a realizat ideea comerţului ambulant prin sate, trimiţînd în căruţe speciale mărfuri cari veneau în anumite zile în fiecare localitate şi se vindeau prin agenţi speciali numiţi *mămulari*. Comerţul lui a fost continuat (din 1846) de fiul său COSTACHE (†1855), care mai tîrziu s'a întovărăşit cu *Leon Manoah* şi cu *Gheorghe Sin Marin*.

TUGOMIR sau TIHOMIR (TOCOMERIUS), numele celui de al doilea domnitor al Munteniei (după Iorga) sau numele slavon al lui Radu Negru, primul domnitor (după Xenopol).

TUHUTUM, un comandant al Maghiarilor cari au venit cu Arpad.

TULCA, com. rur jur. Bihor, plasa Salonta; 3.489 loc.

TULCEA, jud. în Dobrogea; cap. *Tulcea*; 8.626 km. p.; 183.105 loc. (1915); are 8 plăşi, 5 com. urb., 73 com. rur. (1926); face parte din circ. Curţii de apel din Constanţa; are 23 şcoale primare urbane şi 118 rurale (1929); 17 cooperative de aprovizionare şi desfacere cu capit. 2.231.081 lei şi 5 coop. p. exploat. de păduri cu cap. 689.780 lei (1925); ţine de eparhia episcopiei din Galaţi şi are 105 biserici şi 3 mănăstiri.

Stema jud. Tulcea.

TULCEA, com. urb. cap. jud. Tulcea; 25.312 locuitori. Aşezată pe malul drept al Dunării la jumătatea distanţei între ramificarea braţelor Chilici şi Sf. Gheorghe. Are catedrală şi 4 biserici ortodoxe, din cari 2 ruseşti şi 1 grecească, 2 biserici lipoveneşti, una catolică, una armenească; liceu, şc. secundară de fete, şc. de comerţ, de meserii.

TULGHEŞ ① com. rur. jud. Neamţ, plasa Ceahlău; 3.871 loc. Cf. leg. 1929, trecut la jud. Ciuc. ¶ ② trecătoare prin Carpaţi jud. Neamţ. 1265 m. altit.

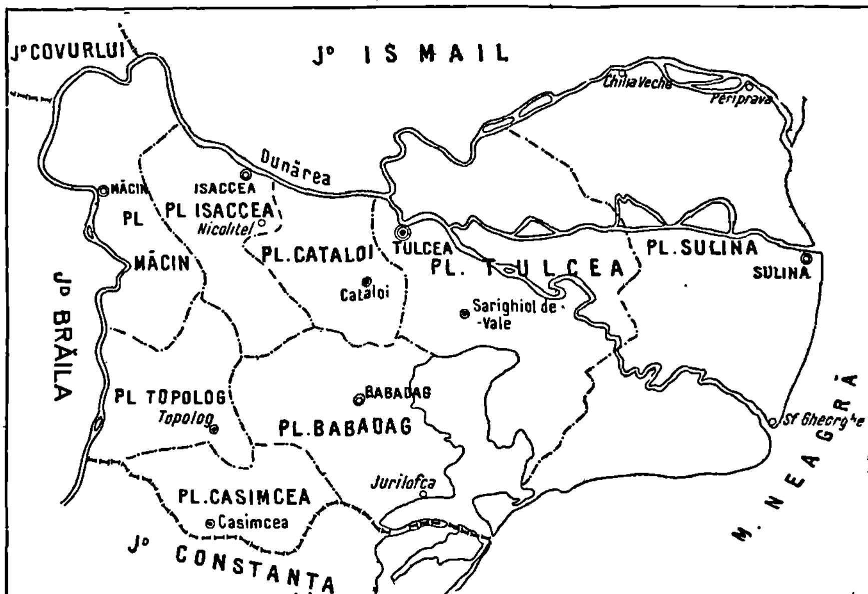
TULLUS HOSTILIUS (*ca. 670 a. Chr.), după legendă, al 3-lea rege al Romei.

TUNARI, după legea 1929, circ. com. cu 4 sate jud. Ilfov.

TUNARII-DIMIENI, com. rur. jud. Ilfov, plasa Băneasa; 2.090 loc.

TUNIS, capit. Tunisiei, port la marea Mediterană; 171.672 loc.

TUNISIA (se zice şi TUNIS), stat în Nordul Africei, sub protectorat francez. Supraf. 125.130 kilometri patraţi, 2.093.939 locuitori.

Harta jud. Tulcea.

TUNUSLI FRAŢII, doi autori, despre cari nu se cunosc amănunte biografice, cari au tipărit la Viena în 1806 o carte în greceşte: *Istoria politică şi geografică a Valachiei*, tradusă în rom. de G. Sion, 1863. Dă informaţii administrative, statistice, financiare, etc.

TURAN ☞ TURKESTAN.

TURCHEŞ, com. rur. jud. Braşov, plasa Săcele: 3.820 loc.

TURCI, popor a cărui origine nu se poate stabili cu preciziune. De obiceiu se zice că e *uralo-altaic*, adică din aceeaşi familie oarecum mongolă înrudiţi cu Hunii, cu Calmucii, cu Finii, ş. a. Risipiţi şi împărţiţi în grupe, ei trăiau în diferite părţi ale Asiei, din Siberia pînă în partea de Sud a centrului asiatic. Unii istorici zic că ei au apărut în istorie prin sec. VI a. Chr. Ajungînd în legătură cu Perşii, unele triburi de ale lor înaintară în Arabia şi îmbrăţişară mahomedanismul. Cu încetul se organizară în state, începură năvălirile în Europa pe diferite căi şi în toate acestea se găsesc începuturile statului turcesc. (☞ TURCIA).

Tip vechiu de Turc

TURCIA (TÜRKIA DJÜMBÜLETI), stat în Europa şi Asia. Partea europeană e cuprinsă între Grecia, Bulgaria, Marea Neagră şi Marea de Marmara, care este un adevărat lac turcesc, fiindcă ambele maluri sînt teritorii ale Turciei. Partea asiatică e închisă între Marea de Marmara, Marea Neagră, Rusia, Persia, Siria, Marea Mediterană şi Marea Egee. Supr. totală: 747.000 km. p. (24.000 în Europa, 723.000 în Asia); populaţia: 13.748.000 loc. (1.198.000 în Europa, 12.550.000 în Asia). Densitatea pop. în totalitate 18 loc. la km. p. (59 în Europa, 17 în Asia).

Turcia europeană e străbătută de cîteva şiruri de munţi, între cari M. *Istrandja* şi cei din peninsula Galipoli. In Asia ţărmul de S. V. spre Mare este muntos (*Taurus*, *Liban*, *Anti-Liban*); la Marea Neagră sînt M. *Pontici* şi M. *Armenici* cu vîrful Ararat (5211 m.). Fluvii şi rîuri, în Europa: *Mariţa* cu afluenţii săi; în Asia: *Susurlu* cu *Andranos* (în M. de Marmara), *Gedis*, *Menderez* (*Meandru*) în Marea Mediterană, *Kizil-Irmak*, *Sakaria* în M. Neagră.

Capitala: *Angora* (din 1923). Oraşe pr.: *Constantinopol* (azi *Istambul*), *Adrianopol*, *Rodosto*, *Ciorlu*, *Galipoli* (în Europa), *Ismid*, *Brusa*, *Smirna*, *Adana*. *Sivas*, *Erzerum*, *Van*, *Djarbekir*, *Alep*, *Damasc*, *Trapezunt*.

Imperiul turcesc îşi începe existenţa pe la 1288 cînd *Osman I* (sau Otman), distrugînd puterea Arabilor, înlătură dinastia *Abasizilor* şi întemeiază pe a *Selgiucizilor*. De atunci stăpînirea lor se întinse, trecură în Europa, cuprinseră parte din peninsula balcanică, apoi desfiinţară imperiul bizantin, ocupînd Constantinopolul (1453), fapt care începe o nouă eră în istoria universală. În secolele următoare supun toate popoarele din peninsula balcanică, trec peste Dunăre, stăpînesc de fapt principatele române, cuceresc Transilvania şi Ungaria, atacă Viena, au lupte cu Polonia, ocupînd adesea regiuni din acele părţi (Ucraina ş. a.). Prin ridicarea Rusiei puterea lor începe să scadă, mai ales în urma tratatului de la Kuciuc-Kainargi (1774) şi în urma păcii de la Adrianopol (1829). Cu încetul, diferitele ţări, cari erau provincii turceşti sau erau supuse într'o formă ori alta, se emancipează, devin numai vasale, apoi independente: Grecia, România, Serbia, Bulgaria, Muntenegru, rup orice legături cu vechia suzerană; apoi revendică şi reiau efectiv teritorii asupra cărora aveau drepturi istorice şi cari erau pînă atunci provincii turceşti. În urma războiului balcanic din 1912, stăpînirea turcească în Europa se reduce mult. Intrînd în războiul

Harta Turciei.

mondial în alianţă cu puterile centrale, suferi pierderi importante prin tratatul de la Sèvres (August 1920). Din cauză că n'a consimţit a ceda Greciei anume teritorii din Asia mică, stipulate prin acest tratat, Grecia i-a declarat războiu. dar a fost învinsă şi prin tratatul de la Lausanne (Iulie 1923) s'a stabilit situaţiunea teritorială de azi.

Ca regim politic, Turcia a fost o monarhie absolută pînă în 1908, cînd partidul zis al *junilor turci* impuse acordarea unei constituţii. După războiu au urmat o serie de turburări pînă în 1922, cînd Adunarea generală turcă de la Angora a desfiinţat sultanatul şi a înfiinţat în loc o republică, pe care o prezidează astăzi *Mustafa-Kemal*.

TURCOAIA, com. rur. jud. Tulcea. plasa Măcin; 2.467 loc. Nu e în lista din 1929.

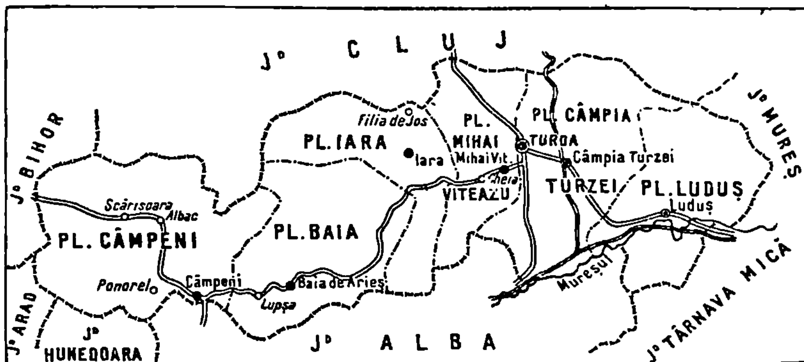
TURCŞMIL, com. rur. jud. Durostor, plasa Turtucaia; 2.206 loc. După legea 1929, sat circ. com. Satu-Vechiu. Pînă aci Dunărea ne desparte de Bulgaria.

TURDA, com. urb. jud. *Turda*; 18.000 loc

Staţie c. f. cap. liniei de la Cîmpia-Turzii. Aşezat în valea Arieşului la 350 m. altit. În apropiere sînt ruinele cetăţii romane *Potaissa*. Are liceu de băeţi, liceu de fete, şcoală de meserii, de agricultură, de horticultură, mai multe şcoale primare şi grădini de copii. Are biserici: ortodoxă, catolică, unită, reformată, unitară, o sinagogă; o mănăstire franciscană. În apropiere Cheia Turzii tăiată de r. Hăşdat (☛ *Cheia Turzii*).

Stema jud. Turda.

TURDA, jud. în Transilvania; cap. *Turda*; 3.514 km. p., 184.270 loc. (1923); are 6 plăşi, 1 com. urb., 128 com. rur. (1926); ţine de circ. Curţii de apel din Cluj; are 4 şcoale primare urbane şi 166 rurale (1929); are 16 cooperative pentru aprovizionare şi desfacere cu cap. 466.921 lei (1925). Bisericile ortodoxe şi cele unite ţin de respectivele episcopii din Cluj.

Harta jud. Turda (legea 1925).

TURENNE [türen] **HENRI DE LA TOUR D'AUVERGNE VICONTE DE** (*1611 †1675), general francez, mareşal (1644). A repurtat victorii mari în timpul lui Ludovic XIII şi Ludovic XIV, contribuind astfel la încheierea păcii de la Westfalia (1648). A fost ucis în lupta de la Salzbach.

TURGHENIEV IVAN SERGHEIEVICI (*1818 †1883), romancier rus vestit. Ca propagandist democrat, a fost pedepsit cu domiciliul forţat la moşie, după publicarea volumului *Povestiri ale unui vînător* (1852). Graţiat în 1854, a trăit în Germania, apoi în Franţa, unde a şi murit. Renumele său a devenit universal. Trad. rom.: *Un cuib de nobili* (1905; de Lucia I. Sabotici; de Eman Cerbu; de Seb. Leonard); *Intiia dragoste* (de Budescu în rev. „Familia"; de Eug. Vaian, 1891; de Daşcovici; de D. Perianu, 1909); *Părinţi şi copii* (de Duscian; de G. B. Rareş), *Memoriile unui om de prisos* (de N. Einschlag. 1906; de Constantinescu-de-la-Baia, 1915), *Poeme în proză* (de M. Gaspar, 1909; de L. Leist, 1909), *Imnul iubirii* (de Fr. Damé, 1881; de Seb. Leonard, 1925), *Ceasornicul* (de Gh. Adamescu, 1890 în „România"; 1909 în „Luceafărul"), *Lucrătorul şi omul cu mîinele albe* (de L. Cîmpianu în „Literatorul". 1883; de H. Petra-Petrescu în „Junimea literară", 1905); *Clara Milici* (de Enea Hodoş, 1890; de G. Ulieru, 1922), *Pasinckof* (de I. Paşcanu; de N. Grigoriu), *Mumu* (de B. Roiu; de N. Grigoriu), *Faust* (de N. Pastia, 1911; de Paul Ionescu), *Apele primăverii* (de Constantinescu-de-la-Baia, 1910), *Destul* (de A. Luca, 1909), *Fum* (de Constantinescu-de-la-Baia, 1914), *Duelistul* (de L. Dauş, 1907), *In faţa ghilotinei* (de Duscian, 1909), *Un vis ciudat* (de M. Negru, 1911). *Asia* (de N. Pastia, 1909), *O seară la Sorrento* (de S. Cujbă, 1895). *Eroismul dragostei* (de G. B. Rareş şi L. Hîncu), *Trei întîlniri* (de P. P. Stănescu), *Anciar* (de A. Lascarov), etc.

Turgheniev.

TURGOT [türgo] **ROBERT-JACQUES** (*1727 †1781), om politic şi economist francez. Întemeietor al şcoalei *fiziocraţilor*.

TURIA. com. rur. jud. Trei-Scaune, plasa Tîrgu-Săcuesc; 4.500 loc.

TURIN (ital. **TORINO**), oraş în Italia (prov. Torino), aşezat la confluenţa r. Dora Ripario cu Po; 502.274 loc. Aci a fost capitala regatului Sardinici, sîmburele unităţii Italiei.

TURKESTAN, regiune în Asia centrală între marea Caspică şi stepa Chirghizilor (☛ **ASIA**). Se zice şi *Turan*.

TURLACHI, com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Liman; 7.350 loc. După legea 1929, com. suburbană cu 3 sate.

TURNAVIŢU ALEXANDRU (†1761), profesor grec la Academia domnească din Bucureşti. A murit aici şi s'a înmormîntat în biserica mănăstirii Sf. Sava.

TURNAVIŢU PANTAZI, profesor grec la Academia domnească din Bucureşti pe la 1789. Erbiceanu zice că a scris un lexicon elino-grec.

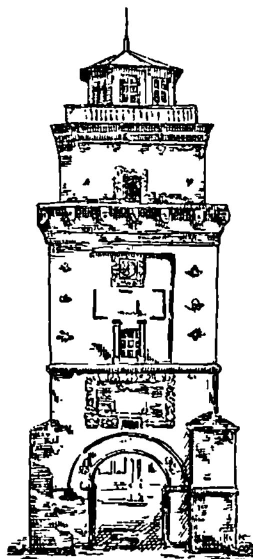
TURNESCU NICOLAE (*1819 †1890), medic român. A fost profesor de chirurgie la facultatea de medicină din Bucureşti (1869).

TURNIŞOR, com. rur. jud. Sibiu, plasa Turnişor; 3.626 loc. Staţie c. f. lîngă Sibiu spre Sălişte.

TURNU ① com. rur. jud. Arad, plasa Pecica; 2.142 loc. ¶ ② schit jud. Argeş, metoh al Coziei.

TURNU-ROŞU ① trecătoare prin Carpaţi în jud. Vîlcea. ¶ ② staţie c. f. jud. Sibiu pe linia Rîmnicu-Vîlcii — Sibiu.

TURNUL COLŢEI, fost turn în Bucureşti în faţa bisericii *Colţea* din Bucureşti (☛ acest cuv.). Construit în sec. XVIII, ruinat prin cutremurul de la 1802, reparat a servit ca foişor de foc pînă în 1887, cînd a fost dărîmat pentru a se alinia strada. Înălţimea lui devenise proverbială şi în oraşele apropiate: „nalt cît turnul Colţei".

Turnul Colţei.

TURNU - MĂGURELE, com. urb. cap. jud. Teleorman; 12.169 loc. Staţie c. f. cap. liniei de la Costeşti — Roşiori pînă la port.

TURNU-SEVERIN, com. urb. cap. jud. Mehedinţi; 30.967 loc., port la Dunăre. Are şantier pentru reparat şi lucrat corăbii şi vapoare. Liceu. de băeţi şi fete, şcoală normală de băeţi şi de fete. numeroase şcoli primare. O bibliotecă publică fondată de I. G. Bibicescu. O clădire impunătoare pentru teatru. În faţa internatului s'au desgropat temeliile unei aşezării romane, iar lîngă Dunăre e piciorul podului făcut de Apolodor. Bustul lui Traian în gră-

dina pubică din centru. In ziua de 23 Noembrie 1916 a fost în jurul orașului o mare luptă, dată de trupe românești pentru a recuceri orașul, ocupat prin surprindere de Germani. Rezistența ocupanților e înfrîntă, dar situația trupelor noastre e primejduită din alte părți și de aceea ele sînt nevoite să se retragă spre SE.

TÜRR ISTVAN (ȘTEFAN) (*1824 †1908), general ungur. După ce a participat la revoluția din 1848, s'a refugiat în Italia și a luat parte la luptele contra Austriei în 1849 și 1859.

TURTUCAIA com. urb. jud. Durostor, plasa Turtucaia: 12.500 loc. Aci a fost în cursul războiului pentru întregire o mare luptă în zilele de 2—6 Septembrie 1916, care s'a terminat cu o adevărată catastrofă pentru armata noastră: nu numai că orașul a fost luat de inimic, dar aproape întreaga garnizoană a fost nimicită.

TURȚ, com. rur. jud. Satu-Mare, plasa Ugocea; 3.820 loc.

TURULUNG, com. rur. jud. Satu-Mare, plasa Ugocea; 4.286 loc.

TUȘNAD, com. rur. jud. Ciuc, plasa Sînmartin; 2.368 loc. Stațiune balneară. Stație c. f. linia Brașov—Petru-Rareș.

TUTANA ① munte în jud Argeș. ¶ ② schit jud. Argeș.

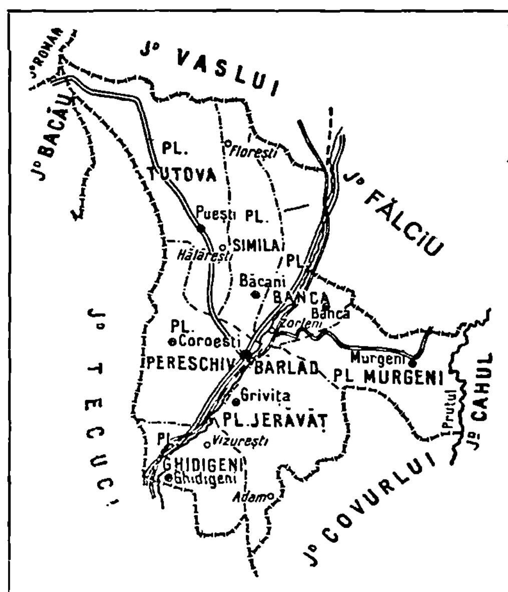
TUTOVA ① rîu afl. al Bîrladului. ¶ ② stație c. f. lîngă Bîrlad. ¶ ③ jud. în Moldova; cap. *Bîrlad*; supr. 2.498 km. p.; 135.664 loc. (1915); are 7 plăși, 1 com. urb., 104 com. rur. (1926); ține de circ. Curții de apel din Galați; are 10 școale primare urbane și 179 rurale (1929); 7 cooperative de aprovizionare și desfacere cu capit. 720.339 lei și 7 coop. p. exploat. de păduri cu capit. 826.660 lei (1925); ține de eparhia episcopiei din Huși, are 181 biserici și 1 mănăstire.

Stema jud. Tutova.

TUZLA ① com. rur. jud. Constanța. ¶ ② com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Tuzla; 2.976 loc. După legea 1929, com. urb. ¶ ③ lac jud. Constanța.

TVARDIȚA, com. rur. jud. Tighina, plasa Ciadîr-Lunga; 4.953 loc. După legea 1929, sat circ. com. Ceadîr-Lunga.

TWAIN [tŭen] MARK (SAMUEL LANGHORNE CLEMENS) (*1835 †1910), scriitor american, celebru prin scrierile sale umoristice, cu un umor special caracteristic anglo-saxon. Trad. rom., afară de bucăți răzlețe prin ziare și reviste: *Nuvele și schițe* (de Titu și Livia Maiorescu, 1902), *Un rămășag*

Harta jud. Tutova. (Legea 1925)

(de Al. G. Doinaru), *Schițe umoristic* (de Trivale), *Osînditul* (1911), *Drepturile femeii* (de Mihail Negru, 1912), *Furtul elefantului alb* (1921), *Porcul în trifoiu* (de Mircea Bottez, 1922), *Bancnota de* 1.000.000 *lire sterline* (de Cost. Voinea), *Curierul amator* (de G. Costescu).

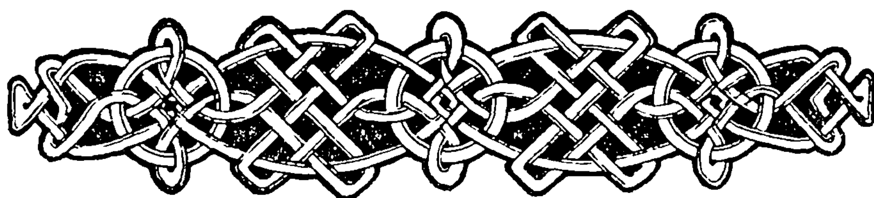

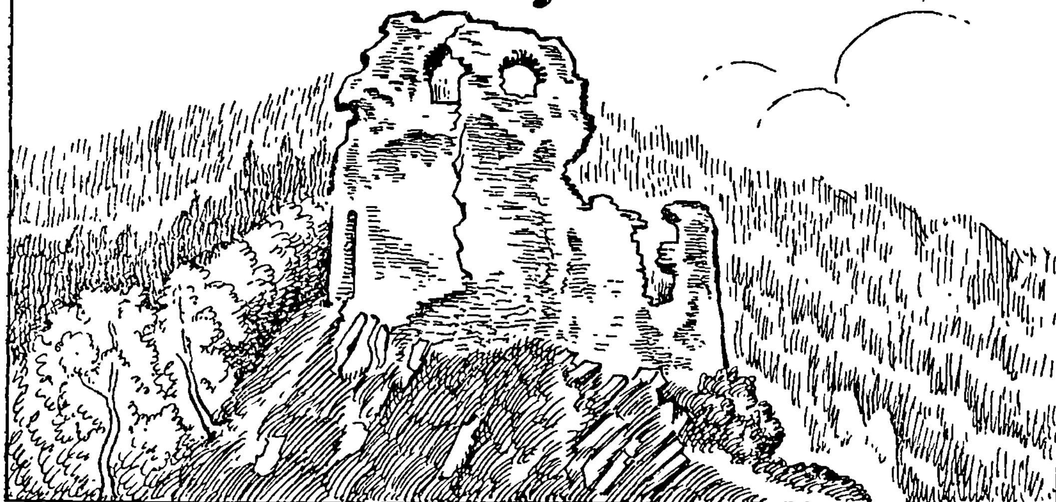
Mark Twain.

TWARDOVSKI SAMUEL (*ca. 1600 †1660), poet polon. Insoțind (1622) pe un sol polon care mergea la Constantinopol, a descris în versuri călătoria lui și vorbește aci despre Moldova (tip. 1633).

TYNDALL [tindel] IOHN (*1821 †1893), fizician englez. A făcut descoperiri în domeniul magnetismului și al căldurii.

TZONI MILTIADE (*1844 †1898), profesor de matematici la facultatea de științe a Universității din Iași (1869). A fost și om politic: deputat, senator.

RUINELE CETĂŢII LUI ŢEPEŞ (POENARI, ARGEŞ)

ŢAMBLAC GRIGORE, prelat din Moldova. După Melchisedec, era Român din Bulgaria; a făcut studii la Constantinopol şi a venit în Moldova ca preot la mitropolia din Suceava. A fost predicator. A trecut în Rusia, a fost mitropolit al Litvei, apoi în Serbia, în fine în Moldova. În timpul lui Alexandru cel Bun, mitropolit al Moldovei şi egumen la Neamţ. Au rămas de la el predici scrise în sîrbeşte.

ŢARA, ziar politic, întemeiat în Bucureşti de M. *Papamihalopol*, a apărut între 1903—1909 şi 1914—1916.

ŢARA (scris TÉRRA), ziar politic din Bucureşti, condus de N. *Blaramberg Aristide Pascal* şi *Petre Carp*, între 1867—70.

ŢARA, numire dată de cei din Făgăraş ţinutului de peste Carpaţi. *In Ţară* e numirea întrebuinţată de Moţi pentru regiunea de cîmpie din V. Arieşului.

ŢARA BÎRSEI ☛ BÎRSA.

ŢARA-DE-JOS şi ŢARA-DE-SUS, împărţire administrativă din vechia Moldovă.

ŢARA-MOLDOVEI ☛ MOLDOVA.

ŢARA-MUNTENEASCĂ ☛ MUNTENIA.

ŢARA NOUĂ, revistă ştiinţifică, politică şi literară, Bucureşti, sub red. lui *L. Nenıţescu*, 1884—1887.

ŢARA-OLTULUI, numire veche a regiunii din Transilvania (Ardeal) dintre Olt şi munţii Carpaţi, corespunzînd în mare parte cu jud. *Făgăraş*. Puţini streini infiltraţi aci. Locuitorii, prin tradiţie, se socotesc oare-cum necuprinşi în Ardeal, care, zic ei, se întinde în dreapta Oltului.

ŢARA-ROMÂNEASCĂ ☛ MUNTENIA.

ŢARA SĂCUILOR ☛ SĂCUI.

ŢARCU, munte în munţii Jiului.

ŢARIGRAD ☛ CONSTANTINOPOL.

ŢARIGRAD, c. rur. jud. Soroca, pl Năduşita; 3.925 loc. După leg. 1929, sat circ. com. Tîrnova.

ŢARSKOE SELO, oraş în Rusia, aproape de Petersburg. Era reşedinţa de vară a ţarilor şi avea palate frumoase.

ŢAUL, sat jud. Soroca, plasa Tîrnova; 2.820 loc. După legea 1929, sat circ. com. Tîrnova.

ŢĂNDĂREI (unii zic: TÎNDĂREI), com. rur jud. Ialomiţa, plasa Ţăndărei; 3.319 loc. După legea 1929, circumscripţie com. cu 8 sate. Staţie c. f. linia Făurei—Feteşti şi cap. linia Ploeşti—Slobozia—Ţăndărei.

ŢĂRANUL ROMÂN (scris TERANUL), ziar politic, economic, literar şi comercial, sub direcţia lui *Ion Ionescu (de la Brad)* între 1861—1863.

ŢEBEA, com. rur. jud. Hunedoara; 1.195 loc. (1919). Mine de lignit. Aici e mormântul lui Avram Iancu.

ŢEPELUŞ ☛ BASARAB III.

ŢEPEŞ, VLAD zis († 1476), domn al Munteniei 1456—1462. Se pare că purta numele de Dracu şi era fiul lui Vlad Dracu, iar porecla subcare e cunoscut i s'a atribuit mult mai tîrziu. El ia tronul în 1456 cu ajutor turcesc, totuşi se înţelese cu Ungurii şi se împotrivi lui Mahomet II, care veni însuşi în Muntenia în fruntea unei oştiri puternice. Multe izvoare contemporane mărturisesc că sultanul a fost învins, dar Vlad, intrînd în luptă cu Ştefan al Moldovei, care atacase Chilia (aceasta aparţinea Munteniei), a fost silit să părăsească tronul şi să fugă în Ungaria (1462), de unde încercă, zadarnic, să redobîndească tronul iarăşi prin Turci. După unii istorici, a revenit în 1476, dar a fost ucis de Laiot.

Vlad Ţepeş (portret Muzeul din Ambras).

ŢEPEŞ-VODĂ, staţie c. f. jud. Dîmboviţa, linia Titu—Tîrgovişte—Pietroşiţa.

ŢEPU-DE-JOS, sat jud. Tecuci, plasa Nicoreşti; 2.127 loc. După legea 1929, sat circ. com. Nicoreşti.

ŢEŢONIS DIN CATUNE, profesor grec la Academia domnească din Bucureşti pe la 1780.

ŢIBĂNEŞTI ① com. rur. jud. Vasluiu. ¶ ② com. rur. jud. Brăila, plasa Viziru; 2.265 loc. După legea 1929, sat circ. com. Viziru.

ŢIBENI, com. rur. jud. Rădăuţi, plasa Dor-

nești; 3.500 loc. Stație c. f. între Dărmănești și Dornești.

ŢIBIN, munți lângă Sibiu, cu vârful Cândrelul.

ŢIBLEŞ, munte în Maramureș; înalt 1842 m.

ŢICHINDEAL ☛ CICHINDEL.

ŢIFEȘCU ILIE fiul lui ENACHE din Țifești, supranumit FRIGE-VACĂ (*ca. 1667 †1704), mare spătar în Moldova, a denunțat complotul boerilor contra lui Constantin Cantemir, din care cauză au fost uciși Velișco și Miron Costin.

ŢIGANI (span. GITANOS, grec. GYPTOI, engl. GYPSIES, fr. BOHÉMIENS, it. ZINGARI germ. ZIGEUNER), neam de oameni rătăcitori, veniți din India. Risipiți prin toate țările Europei. Se pare că o mare parte din ei au venit în Europa prin acelaşi punct şi anume prin Grecia, fiindcă au în limba lor multe grecisme, şi de acolo au apucat mai multe drumuri, ajungînd pînă în Statele din Occident, dar şi-au format cîteva centre unde s'au aşezat şi se găsesc în număr important. Unul din aceste centre e România; probabil că de aci au trecut în Ungaria. Nu se știe cînd au emigrat din India, nici cînd au ajuns în țările noastre; dar în sec. XIV se pomenește în multe documente despre ei. Cînd începe să se vorbească mult despre ei, îi găsim în situația de *robi* în posesiunea boerilor (mai toate foile de zestre cuprind un număr de țigani) sau de *nomazi*. Se deosebeau atunci (în epoca Regulamentului Organic) trei categorii de Țigani: *Lăiași* (de *laie*), cari formau corporații diferite de meseriași, aparținînd Statului; *Vătrași* (de *vatră*), servitori în casele particularilor la cari erau robi; *Netoți*, aproape sălbatici și rătăcitori. În această epocă a început a se vorbi despre liberarea lor, dar ideea întîmpina împotrivirea proprietarilor de robi, fiindcă pierdeau foloase importante. Cu timpul, însă, ea își făcu drum și astfel domnitorii Alexandru Ghica (în 1837) și Mihail Sturdza (în 1844), liberară pe Țiganii robi ai Statului și ai mănăstirilor. Cu prilejul acestui eveniment scrise Alecsandri poezia sa „Desrobirea Țiganilor" (31 Ianuarie 1844). Țiganii robi ai particularilor au fost liberați în Moldova sub domnia lui Grigore Ghica (1855), în Muntenia sub a lui Alexandru Cuza. Astăzi se mai păstrează vechile numiri: *Lăcși* (sau *lăeți*), *Vătrași* (sau Vătrari), *Netoți*, *Ursari*, *Ciurari*, *Căldărari*, *Fierari*, *Spoitori*, *Rudari* (sau *Lingurari*), *Potcovari*, *Chivuțe*. *Lăcătuși*, *Lăutari*, de și unele nu mai corespund cu vechile lor îndeletniciri. Azi cei mai mulți sînt așezați în sate (unele formate numai din ei), mai puțini sînt încă rătăcitori, dar aceia merg din sat în sat și stau cîtva pentru a-și exercita meseria. Chestiunea lor are o bogată bibliografie. Prima carte specială este a lui Mihail Kogălniceanu (în l. franceză) tip. la Berlin, 1837. Între cele mai recente: „Les Tsiganes" de Pop Șerboianu (tip. Paris, 1930).

ŢIGĂNEȘTI ① mân. călugări jud. Orheiu, întem. 1741 de boerul Lupu Dencu. ¶ ② stație c. f. jud. Teleorman, linia Roșiori—Zimnicea. ¶ ③ com. rur. jud. Muscel, plasa Podgoria; 2.002 loc. După legea 1929, sat circ. com. Valea-Cîrcinovului. ¶ ④ mănăstire de maici în jud. Ilfov. Întemeiată ca. 1780. Are 2 biserici: una din 1812, zidită de Radu Golescu; alta din 1817, zidită de Logof. N. Bîscoveanu. Are un atelier de covoare. ¶ ⑤ com. rur. jud. Tecuciu: e o școală de agricultură, întemeiată cu fondurile lăsate Academiei de Tache Anastasiu.

ŢIGLINA ☛ GHERGHINA.

ŢINC NICOLAE (*1846 †1927), ziarist și scriitor român. A fost funcționar la Curtea de Conturi. A debutat prin 2 comedii publ. în „Columna lui Traian": *1 Aprilie* și *1 Maiu*. A colaborat la „Revista contimporană". „Literatorul" și „Revista literară", apoi la „Revista Nouă", cum și la numeroase ziare umoristice (*Ghimpele*, *Ciulinul* ș. a.). A publicat poezii originale, piese de teatru (*Doamna Kiajna*, *Jertfa* ș. a.), precum și multe traduceri din *Manzoni*, *Augier*. *Musset*, *Richepin*, *Pailleron*, *Porto-Riche*, *Corneille* ș. a..

ŢINTEA, localitate în jud. Prahova; izvoare cloro-sodice; exploatări de petrol.

ŢIPAR, com. rur. jud. Arad, plasa Chișinău; 2.357 loc.

ŢIPCHEȘ, munte în jud. Neamț la trecătoarea Bicazului; înalt 1359 m. Aci a fost o luptă în ziua de 19 Octombrie 1916, în care atacul victorios al trupelor austriace a fost schimbat într'o mare înfrîngere, grație avîntului și curagiului soldaților noștri, prin lupte cu baioneta.

ŢIREAM, com. rur. jud. Sălaj, plasa Carei; 2.079 loc.

ŢIŢEICA GEORGE (*1873), matematician român. Studii superioare la Paris. Profesor de geometrie analitică la Universitatea din București (1900). Decan al Facultății de științe. Membru în Consiliul permanent de Instrucțiune. Membru al Academiei Române (1913). A ținut prelegeri în Paris (Sorbonna) și în America. A publicat articole în „Bulletin des sciences mathématiques" din Paris, „Rendiconti del circolo matematico di Palermo", „Bull. de la société des sciences de Bucarest", „Bulletin de la section scientifique de l'Académie Roumaine" și alte reviste speciale; e unul din conducătorii revistei de popularizare „Natura". Op. pr.: *Sur les congruences cycliques et sur les systèmes triplement conjugués*, 1899; *O problemă de geometrie infinitezimală*, 1909; *Sur certaines courbes gauches*, 1911; *Viața și activitatea lui Sp. Haret*, 1914; *Sur une classe spéciale de surfaces*, 1915; *Géométrie différentielle projective des réseaux*, 1924; *Oameni de nădejde*; *Culegere de probleme de geometrie*, 1929. Lucrează la conducerea societății de educație populară · *Casele Naționale* (☛ acest cuvînt).

ŢÎNTARI, com. rur. jud. Brașov, plasa Bîrsa-de-Sus; 2.541 loc. Stație c. f. între Brașov și Făgăraș.

ŢÎNŢĂRENI ① com. rur. jud. Tighina, plasa Bulboaca; 2.441 loc. După legea 1929, sat circ. com. Bulboaca. ¶ ② stație c. f. linia Filiași—Tîrgu-Jiu.

ŢONI ☛ TZONI.

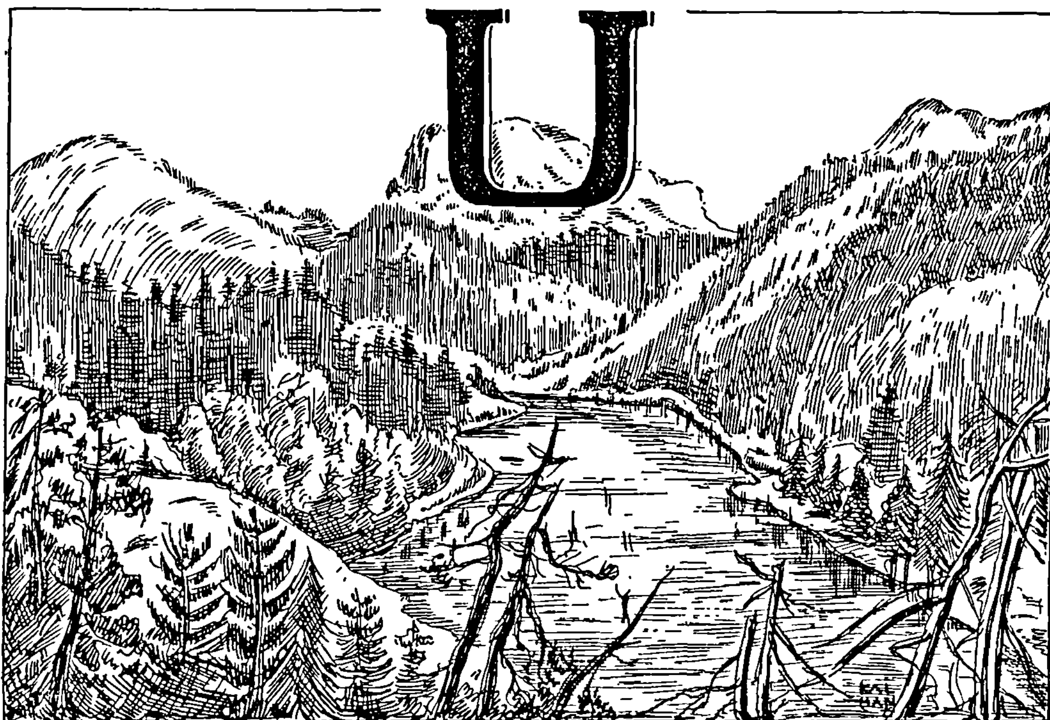
ŢUGULEA, deal jud. Tulcea.

ŢUŢORA, com. rur. jud. Iași, plasa Copou. Aci s'a dat în Noembrie 1588 o luptă între Petru Șchiopul și Cazaci, cari au fost învinși.

ŢUŢUIAȚUL, munte în Dobrogea, jud Tulcea 456 m. Cel mai înalt din acea regiune.

ŢUŢULEȘTI, com. rur. jud. Argeș plasa Dîmbovnic; 2.440 loc. După legea 1929, sat circ. com. Rociu

UCIGAȘUL, LAC JUD. CIUC

UADRAS, munți în Maroc.
UBANGI, *rîu* în Africa centrală afluent al fl. Congo; lung. 2.010 km.
UBICINI [ŭbisini] JEAN HENRI ABDOLONYME (*1818 †1884), istoric francez și ziarist. Cîtva timp profesor la un liceu, apoi a călătorit din 1846 mai mulți ani mai ales prin Italia și Orientul european. Aflîndu-se în București în 1848, a devenit secretar al guvernului provizoriu, apoi, după 13 Septembrie, a trecut la Constantinopol. A fost un susținător al cauzei române; în 1859 își ia sarcina unui supraveghetor al tinerilor români aflați la studii în Paris. A publicat multe scrieri istorice, dintre cari ne privesc, direct: *La question d'Orient devant l'Europe* (1854), *La question des principautés danubiennes devant l'Europe* (1858), *Étude sur les populations chrétiennes de la Turquie d'Europe* (1867). A fost proclamat cetățean de onoare al României în 1867; membru onorar al Academiei Române (1871).
UCIGAȘUL, lac jud. Ciuc, la 4 ore departe de Gheorgheni, la 995 m. înălțime; lung de 600 m., adînc ca. 30 m., înconjurat de mari păduri de brazi.
UCRAINA, stat din republica sovietică a *Rusiei* (☛ harta); 461.072 km. p., ca. 28.399.000 loc. A fost în sec. XVII cuprinsă de Turcia care a guvernat-o prin Domnitorul Moldovei Duca. Ca hatman a Ucrainei a fost ales la 1727 *Dănilă Apostolul*, moldovean de origine.
UDA, circumscripție comunală jud. Argeș cu 26 sate (1929).
UDREA BANUL, general al lui Mihaiu Viteazul.
UDUPU, com. rur. jud. Teleorman, plasa Slăvești; 2.051 loc. După legea 1929, sat circ. com. Slobozia-Trăsnitu.
UFA oraș, capitala statului Bașchirilor din Rusia Sovietică; 84.000 loc.
UGANDA, regiune în Africa centrală; supraf. 287.000 km. p., 3.127.455 loc. Cap. *Mengo*.
UGOLINO (GHERARDESCA), stăpînitor al Pizei (pe la 1284) din partidul Ghibelinilor, a fost prins de adversarul său Ruggieri și închis într'un turn cu copiii săi și lăsat să moară de foame. Povestea vieții lui formează un episod celebru din „Infernul" lui Dante.
UGRINUS, personaj despre care vorbesc documente din 1291, care s'a prezentat la adunarea generală a Nobililor din Alba-Iulia, convocată de Andrei III, regele Ungariei, și a cerut să i se restitue posesiunile sale din țara Făgărașului. Engel îl consideră român. Ioan Pușcariu a analizat documentele cari vorbesc de el, dar n'a putut să-i stabilească personalitatea.
UHLAND LUDWIG (*1787 †1862), poet german. A publicat poezii lirice, drame, balade. Trad. în reviste: „Foaie pentru minte" (1840), „Convorbiri literare" (1868—70), „Revista idealistă" (1908), Semănătorul" (1909), Neamul rom. literar" (1911—12), "Ramuri" (1914), „Drum drept" (1915) de A. Ardeleanu, Schelitti; M. Pompiliu, D. Iamandi, I. M. Marinescu, D. I. Ricard, C. Stoica, etc.
UIDEȘTI, circumscripție com. jud. Baia (fost Suceava, fost Fălticeni) cu 14 sate.
UIOARA, stație c. f. jud. Alba cap. liniei laterale de la Războeni. Mine de sare.
ULEMALE, teologi și juriști turci. Formau odinioară o corporație care avea mare autoritate și dicta cîteodată și în chestiuni politice.
ULFILA (*311 †381), episcop al Goților creștinați (arieni), a tradus în limba gotică o parte din Biblie.
ULISE (ULYSE), unul din eroii cari au condus pe Greci în războiul Troiei; numele grecesc: *Odiseu*.
ULMENI ① circumscripție com. jud. Ilfov cu 4 sate (1929). ¶ ② stație c. f. jud Buzău între Mizil și Buzău pe linia principală. ¶ ③ U.-PĂMÎNTENI, com. rur. jud. Ilfov, plasa Oltenița; 2.162 loc. ¶ ④ U.-SĂLAJ, stație c. f. linia Cluj — Baia-Mare.
ULMU ① com. rur. jud. Lăpușna, plasa Hîncești; 4.862 loc. După legea 1929, sat circ. com. Văsieni. ¶ ② circumscripție com. jud. Ialomița cu 7 sate (1929). ¶ ③ munte județul Fălticeni (azi Baia, fost Suceava), comuna Dorna, înalt 1156 m.

ULMULEȚ, stație c. f. jud. Teleorman, linia Roșiori—Zimnicea.

ULPIAN (**DOMITIUS ULPIANUS**) (†228), jurist roman pe timpul lui Alexandru Sever. Era prefect al pretoriului și a fost ucis de pretorieni din cauza severității lui. A publicat peste 250 cărți de drept, mai ales comentarii, și a avut o mare autoritate.

ULSTER [ölster], provincie din N. Irlandei, cap. *Belfast*. În 1921, cînd Irlanda și-a dobîndit autonomia, ea a rămas legată de Anglia. Locuitorii de aci sînt protestanți pe cînd ceilalți Irlandezi sînt catolici.

UMBERTO (*1844 †1900), rege al Italiei de la 1878. A domnit cu înțelepciune și blîndețe; a încurajat artele și științele; a arătat devotament pentru interesul public; a fost ucis de un anarhist.

Umberto I

UMBRĂREȘTI, stație c. f. jud. Tecuciu între Barboși și Tecuci, la 3 km. de satul cu același nume.

UMBRIA, regiune din Italia centrală, cuprinzînd provinciile Perugia și Terni; 8.715 km. p., 646.000 loc.

UMORISTUL, foaie glumeață, apărută, cu întreruperi (1863—1903), în Pesta, Gherla, Arad, sub red. lui *G. Ardeleanu*, a lui *Iosif Vulcan* și altora fără a fi numiți.

UNCHITEȘTI, stație c. f. jud. Soroca linia Bălți—Mateuți.

UNDSET SIGRID (*1882), scriitoare norvegiană. A publicat două serii de romane și nuvele. Premiul Nobel în 1928.

UNGARIA (**MAGYARORSZÁG**, fr. **HONGRIE**, germ. **UNGARN**, ital. **UNGHERIA**), stat în Europa. Se mărginește la N. cu Cehoslovacia, la E. cu România, la S. cu Jugoslavia, la V. cu Austria. Supraf. 92.951 km. p.; 8.455.000 loc.

Teritoriul Ungariei e împărțit în două prin Dunăre: partea din spre E. este mai mult șeasă, avînd numai în spre N. cîteva șiruri de munți (*Bükk*, *Matra*); partea din spre V. mai mult muntoasă și deluroasă, avînd în centru munții *Bakony*. Sistemul hidrografic îl formează Dunărea cu afluenții săi: pe stînga **Tisa**, care, la rîndul ei primește pe *Sajo*, *Hernad*, *Bodrog*, *Crișul* cu *Bereteu*, *Crișul-Repede*, *Negru* și *Alb*, cari vin din România, cum și sfîrșitul *Mureșului*; pe dreapta **Raab**, **Zala** care străbate lacul *Balaton* și, după ce primește pe *Kapos*, se unește cu **Sarvit** și-și duce apele în Dunăre; dealungul hotarului din spre Iugoslavia curge **Drava**.

Cap. *Budapesta*. Orașe pr. *Szeged*, *Kecskemet*, *Miskolț* (*Miskolc*), *Györ* (*Raab*), *Bekescsaba*, *Mako*, *Czegled*, *Sopron*, *Szolnok*, *Csongrad*, *Vaț* (*Vac*), *Mohaci* (*Mohacs*), *Tokaj*.

Ungurii năvălesc în Europa în urma Hunilor și Avarilor (898), intră întîiu în Panonia și apoi în Transilvania, învingînd statele slave și românești cari se găseau în aceste ținuturi. Cu principele *Geza* (972—997) încep să-și formeze o organizație de stat, desăvîrșită sub *Ștefan* zis *cel Sfînt* (997—1038), care termină creștinarea Maghiarilor și organizează biserica lor și se încoronează rege. După o serie de lupte civile, după lupte nenorocite cu Tătarii și cu Turcii, statul ungar cunoscu o perioadă de restabilire grație generalului *Ioan Corvin de Huniade*, învingător al Turcilor, și apoi de glorie sub domnia regelui *Mateiu Corvin*. Sub regii următori, Ungaria nu putu să împiedece progresele Turcilor și, după dezastrul de la Mohacs (1528), ea cade sub stăpînirea lor; Buda, Temișoara devin reședințe ale pașilor;

Harta Ungariei

partea care rămîne independentă se uneşte cu Austria (1538) sub Ferdinand I, avînd şi drepturi asupra Transilvaniei. Prin pacea de la Viena (1606) Transilvania devine iarăşi autonomă. Prin pacea de la Carloviţ (1699) Turcii cedară Austriei ceeace mai stăpîneau în Ungaria, Transilvania şi Banatul. Ungaria rămase deci provincie a Austriei pînă la 1848, cînd, graţie evenimentelor europene, guvernul austriac consimţi la formarea unui minister unguresc separat. Acest minister pe deoparte declară rupte orice legături cu Austria, pe de alta îşi arogă drepturi de stăpînire faţă de naţionalităţile din cuprinsul Ungariei; de aci nemulţumiri, cari crescură din pricină că se impunea alipirea Transilvaniei la Ungaria. Astfel se produse războiul între Austria şi Ungaria, nefericit pentru aceasta în Ungaria, dar susţinut cu succes în Transivania, unde comanda o avea polonezul Bem. Intervenţia armatelor ruseşti învinse rezistenţa ungurească şi Ungaria rămase tot provincie a Austriei ca şi Transilvania. În 1867, Ungurii profitară de situaţiunea gravă a Austriei şi-i impuseră forma de stat numită *dualism*, care dăinui pînă după războiul mondial, cînd popoarele supuse se declarară liberate de sub stăpînirea Ungariei. Atunci se produse o revoluţie comunistă în Pesta şi conducătorii ei, punînd mîna pe putere, trimiseră trupe în Transilvania. Acest fapt sili guvernul din România să trimită armată pentru a apăra Transilvania şi să înainteze şi pe teritoriul unguresc ocupînd Budapesta (1919) şi restaurînd un guvernămînt legal. Prin tratatul de la Trianon (14 Iulie 1920) Ungaria fu redusă la limitele ei naturale, iar naţionalităţile, liberate, se uniră cu patriile respective şi se născu şi un stat nou: Cehoslovacia.

UNGARIA, revistă socială, ştiinţifică, literară, apărută în Cluj între 1891—1898 sub red. lui *Grigorie Moldovan.*

UNGHENI-TÎRG, com. rur. jud. Iaşi, plasa Copou; 3.890 loc. După legea 1929, trecută la jud. Bălţi. Circ. com. jud. Bălţi cu 32 sate. Staţie c. f. lîngă Vasile-Lupu, linia Bucureşti — Iaşi — Chişinău.

UNGRO-VLAHIA, titlu pe care-l găsim în documente greceşti şi slavoneşti pentru a numi statul care în latineşte se intitula *Valachia Transalpina* iar în româneşte *Tara-Românească* sau *Muntenia*; apoi pentru a numi mitropolia din Tîrgovişte (mutată în Bucureşti) înfiinţată în 1359 ca reprezentantă a patriarhiei din Constantinopol alături cu mitropolia din Severin. În timpul lui Radu-cel-Mare (ca. 1500) mitropolia din Severin se desfiinţă instituindu-se în locu-i episcopia zisă *Rîmnic-Noul Severin*, iar cealaltă rămase singură şi-şi păstră vechia titulatură, căci de ea depindea şi hirotonisirea episcopilor români din Transilvania.

Mitropoliţii Ungro-Vlahiei (după „Istoria Bisericii" de N. Iorga şi „Istoria mitropoliei Ungro-Vlahiei" de Gibescu. Datele sînt foarte apro. ximative pînă la începutul sec. XVII, unele şi după aceea): *Iacint Critopol* ca. 1359; *Hariton*, ca. 1379; *Antim I*, 1381; *Teodor Timofeiu*, 1402; *Macarie I*, 1442; *Iosif I*, 1465; *Macarie II*, 1483; *Nifon I*, ca 1500; *Maxim*. ca. 1507; *Macarie III*, 1508—1521; *Ilarion*, 1524; *Mitrofan I*, 1530; *Varlaam I*, 1540; *Anania*, 1545—1558; *Simion*, 1558; *Daniil I*, 1566; *Eftimie I*, 1569; *Serafim*, 1578; *Mihail I*, 1586; *Nichifor*, 1590; *Mihail II*, 1590; *Eftimie II*, 1595; *Mihail II* a doua oară, 1595; *Eftimie II* a doua oară, 1600; *Luca*, 1605; *Grigorie I*, 1629—1637; *Teofil*, 1637; *Stefan I*, 1648—1653; *Ignatie*, 1653—1655; *Stefan I* a doua oară, 1659—1668; *Teodosie I*. 1669—1673; *Dionisie I*, 1673; *Varlaam II*, 1673; *Teodosie I* a doua oară, 1679; *Antim II Ivireanul*, 1709; *Mitrofan II*, 1716; *Daniil II*, 1720; *Ştefan II*, 1732; *Neofit I*, 1738; *Filaret I*, 1654—60; *Grigorie II*, 1760—87; *Cosma*, 1787; *Filaret II*, 1792—93; *Dositeiu*, 1793—1810; *Ignatie*, 1810; *Nectarie*, 1812; *Dionisie II*, 1819—21; *Grigorie IV*, 1823—34: *Neofit II*, 1834—49; *Nifon*. 1850—75; *Calinic Miclescu*, 1875—86; *Iosif II Gheorghian*, 1886—93; *Ghenadie Petrescu*, 1893—96; *Iosif II*, a doua oară. 1896—1909; *Atanasi* , 1909—1911; *Conon* 1912—1919; *Miron*, 1920.

UNGURENI ① circumscripţie com. jud. Tecuciu cu 8 sate (1929). ¶ ② staţie c. f. jud. Botoşani linia Iaşi—Todireni—Dorohoiu la 1 km. de satul Ungureni-Ciulei.

UNGURI ☛ UNGARIA.

UNGURIANU EMANOIL (†1929), om politic şi scriitor român din Banat. Începînd de la 1875, a fost în primele rînduri ale luptătorilor naţionalişti. A condus internatul gimnaziului român din Timişoara, a înfiinţat banca „Timişana", ziarul „Dreptatea" ş. a., a îngrijit de fundaţiunea Mocioneştilor, a înfiinţat o fundaţiune pentru ajutorul şcoalelor şi bisericilor în 1912 cu 500.000 coroane. După unire s'a ocupat de organizarea căminelor de ucenici din Timişoara. A scris: *Trecutul Timişoarei* şi *Istoria activităţii politice a Românilor din Ardeal şi Ungaria.*

UNIONIŞTI, numire dată partizanilor unirii principatelor în epoca în care s'a pregătit acest eveniment (1856—59), termen întrebuinţat mai ales în Moldova, unde exista şi un număr restrîns de adversari (anti-unionişti).

UNIREA, foaie bisericească politică, apare în Blaj de la 1891. E organul oficios al mitropoliei.

UNIREA CU ROMA, act religios-politic, făcut prin încheierea sinoadelor preoţeşti ale Românilor ortodocşi din Transilvania în 1698 şi 1700 sub prezidenţia mitropoliţilor *Teofil* şi *Atanasie*. După unii istorici, redactarea actelor făcută în sinoade se deosebea de acea din comunicările adresate Papei: către Români condiţiile erau uşoare, către Papa se arătau mai grele, ca să-i lase iluzia unei depline catolicizări. Cu toate acestea unirea cu Roma n'a fost primită de tot poporul românesc din Transilvania, ci numai de o minoritate. De atunci s'au despărţit Românii de acolo în două confesiuni ce poartă numele de *greco-catolici* sau *uniţi* (cu centrul în Blaj) şi *greco-orientali* sau *neuniţi* (cu centrul în Sibiu).

UNIREA PRINCIPATELOR s'a făcut în principiu prin voturile divanurilor ad-hoc din Muntenia şi Moldova (1857). Convenţiunea din Paris din 1858 a admis numai titlul de „principate-unite", dar a impus fiinţa a doi domni, două guverne, etc. şi o comisiune centrală la Focşani cu membri din ambele ţări. Alegerea lui Cuza şi în Bucureşti (24 Ianuarie) a fost numai o *unire personală*, pe care puterile europene n'au recunoscut-o ca *reală* decît la 12 Decembrie 1861, dar cu *titlul provizoriu* pînă la sfîrşitul domniei lui Cuza. De aceea la venirea Domnului Carol în 1866 chestiunea s'a pus din nou de către Austria şi Turcia, dar fără rezultat şi astfel a rămas *definitivă.*

UNIREA PROVINCIILOR ROMÂNEŞTI CU VECHIUL REGAT s'a făcut în timpul şi după războiul mondial în modul urmtăor:

Basarabia. După ce revoluţia rusă (Martie 1917) proclamă libertatea tuturor popoarelor stăpînite de fostul imperiu, Românii din Basarabia, îngrijoraţi de soarta lor, formează un *comitet central*, care convoacă un *congres ostăşesc moldovenesc* în Chişinău (Octombrie 1917). Acesta proclamă *autonomia teritorială şi politică* şi hotărăşte să se facă o Adunare numită *Sfatul Ţării*. Sfatul acesta declară Basarabia *independentă* sub numele de *Republică federativă moldovenească* condusă de un *Consiliu de directori* (Decembrie 1917). Producîndu-se turburări mari în Rusia, bolşevicii nu aprobă măsurile luate de Români şi în Ianuarie 1918 ocupă milităreşte Chişinăul. Atunci Sfatul Ţării cere ajutorul armatei române, care îl dă, trimiţînd trupe spre a restabili ordinea şi a da putinţă locuitorilor să decidă pentru viitorul provinciei. Astfel Sfatul Ţării votează (27 Martie 1918) *unirea cu Regatul României* şi la 9 Aprilie doi reprezentanţi ai Basarabenilor (I. Inculeţ şi

D. Ciugureanu) intră ca miniştri de stat în guvernul României, prezidat atunci de Al. Marghiloman.

Bucovina. La 27 Octombrie 1918 reprezentanţii partidelor politice din Bucovina se adună în Cernăuţi şi, declarîndu-se *Adunare constituantă*, hotărăsc unirea cu celelalte ţări româneşti într'un singur stat naţional independent, institue un *Consiliu naţional* de 50 membri, care deleagă puterile unui *Comitet executiv*. La 6 Noembrie numeroase cete de Ucraineni ocupă palatul guvernatorului. Comitetul cere ajutor armatei române, care soseşte în ziua de 8 Noembrie. Atunci se constitue un *guvern* al Bucovinei. În ziua de 28 Noembrie 1918 se adună un *Congres general* (cu reprezentanţi ai tuturor naţionalităţilor) şi se votează *unirea necondiţionată* a Bucovinei cu ţara mamă. Se asociază şi Polonezii şi Germanii.

Transilvania. După ce împăratul Austriei a dat proclamaţia sa prin care dădea drept popoarelor din imperiu să aibă guverne proprii, Comitetul executiv al partidului naţional din Transilvania se adună la Oradea (12 Octombrie 1918) şi decide ca deputaţii români să aducă la cunoştinţa Camerei ungare că Naţiunea română se declară *independentă*. Apoi la Arad comitetul partidului se constitue în *Consiliu naţional român*, recunoscut de comandanţii militari unguri. Cînd se produce revoluţia în Budapesta (finele lui Octombrie), Consiliul naţional organizează gărzi naţionale în diferite oraşe, precum făcuse şi celelalte naţionalităţi. Producîndu-se ciocniri între gărzile ungureşti şi cele româneşti, Consiliul naţional cere guvernului din Pesta să aprobe ca Transilvania să fie guvernată de el, garantînd respectarea drepturilor celorlalte naţionaltiăţi. Cererea e respinsă, şi la 15 Noembrie Românii se declară deslegaţi de orice legătură cu Ungaria şi pentru că locuitorii paşnici se găseau sub teroarea gărzilor ungureşti, Consiliul trimite un delegat la Iaşi ca să ceară ajutorul armatei române. Apoi convoacă o adunare naţională la Alba-Iulia pentru 1 Decembrie 1918. Răspund 1228 deputaţi din 130 de cercuri electorale şi se votează *unirea* Românilor din Transilvania, Banat şi Ţara-Ungurească *cu România*.

După acest act, la 17 şi 18 Decembrie 1918 intră ca miniştri de stat în guvernul României prezidat de Ion I. Brătianu trei reprezentanţi ai Transilvaniei (Al. Vaida-Voevod, V. Goldiş şi .Ştefan Cicio-Pop) şi doi ai Bucovinei (I. Nistor şi Iancu Flondor). Acesta e cel dintîiu minister al României întregite.

Voturile date de cele trei provincii reunite cu patria-mamă au fost ratificate de Parlamentul român în ziua de 29 Decembrie 1919, fiind primministru Al. Vaida-Voevod, prezident al Camerei N. Iorga şi al Senatului Paul Bujor.

UNIVERSITATEA LIBERĂ, înfiinţată în anul 1914 Organizează în Bucureşti şi în diferite oraşe din ţară conferinţe şi cursuri.

UNIVERSITATEA POPULARĂ, înfiinţată în Vălenii-de-Munte de Nicolae Iorga în anul 1908, organizează cursuri de vară.

UNIVERSITĂŢI VECHI ŞI VESTITE ÎN EUROPA. Istoria propriu zisă a universităţilor începe în sec. XII. Cea mai veche în *Bolonia* sau în *Salerno* (1150), după care urmează: *Oxford*, 1249; *Paris*, 1253; *Praga*, 1348; *Viena*, 1365; *Heidelberg*, 1386; *Colonia*, 1388; *Erfurt*, 1392; *Leipzig*, 1409, etc.

UNIVERSITĂŢI ÎN ROMÂNIA. Cursurile universitare au început sub formă de *cursuri speciale* făcînd parte din organizaţia *Academiei Mihăilene* (în Iaşi) şi a *Colegiului Sf. Sava* (în Bucureşti). De acolo s'au desfăcut luînd, existenţă separată: în Iaşi în 1860, în Bucureşti în 1864.

Astăzi (1926) Universitatea din Iaşi are 4 facultăţi: de *drept* cu 16 profesori şi 2 conferenţiari, cu 1811 studenţi; de *litere şi filozofie* cu 16 profesori şi 1 conferenţiar, cu 548 studenţi; de *ştiinţe* cu 22 profesori cu 28 conferenţiari, cu 1089 studenţi; de *medicină şi farmacie* cu 24 profesori şi 4 conferenţiari, cu 1299 studenţi. Din anul 1927 s'a înfiinţat şi o facultate de *teologie* cu sediul în în Chişinău, dar face parte din această Universitate.

Universitatea din Bucureşti are (1930) 7 facultăţi: de *teologie* cu 11 profesori, cu 1135 studenţi; de *drept* cu 24 profesori şi 9 conferenţiari, cu 8.825 studenţi; de *filozofie şi litere* cu 26 profesori şi 15 conferenţiari, cu 6652 studenţi; de *ştiinţe* cu 24 profesori şi 21 conferenţiari, cu 3.167 studenţi; de *medicină* cu 32 profesori şi 47 conferenţiari cu 1772 studenţi; de *farmacie* cu 4 profesori şi 9 conferenţiari, cu 995 studenţi; de *medicină veterinară* cu 12 profesori şi 2 conferenţiari, cu 326 studenţi.

Universitatea din Cluj, înfiinţată sub regimul stăpînirii ungureşti, a fost declarată românească în 1919. Are (1929) 4 facultăţi: de *drept* cu 12 profesori şi 1079 studenţi; de *medicină şi farmacie* cu 23 profesori şi 4 conferenţiari, cu 778 studenţi; de *litere şi filozofie* cu 26 profesori şi 5 conferenţiari, cu 709 studenţi; de *ştiinţe* cu 23 profesori şi 3 conferenţiari, cu 455 studenţi.

Universitatea din Cernăuţi, înfiinţată sub regimul stăpînirii austriace în 1875, a fost declarată românească în 1919. Are (1928) 4 facultăţi: de *teologie* cu 7 profesori şi cu 153 studenţi; de *drept* cu 15 profesori şi cu 491 studenţi; de *filozofie şi litere* cu 17 profesori şi cu 371 studenţi; de *ştiinţe* cu 13 profesori şi 3 conf. şi cu 217 studenţi.

UNIVERSITY COLLEGE, institut de studii superioare în Londra, fundat în 1827 de către *Henry Brongham, Tomas Campbell* şi *J. Bentham*.

UNIVERSUL, ziar de noutăţi, cultură şi literatură; a apărut în Bucureşti între 1485—48 sub redacţia profesorului de geografie *Iosif Genilie*.

UNIVERSUL, ziar de informaţiuni şi politică, apare în Bucureşti din 1884; întemeiat de *L. Cazzavillan*. Azi e director *Stelian Popescu*.

UPSALA, oraş în Suedia; 29.512 loc. Universitate fondată în 1477.

URALI, şir de munţi între Europa şi Asia, lung. 3.700 km.; vîrful cel mai înalt 1.688 m.

URBANO II, al 165-lea papă al Romei, 1088—1099, propuse întreprinderea primei cruciade.

URBINO, oraş în Italia; 20.000 loc.; patria lui Rafael.

URECHE NESTOR, boer român, tatăl lui Grigore Ureche. A trăit în ultimii ani ai sec. XVI şi începutul sec. XVII. Unii istoriografi români i-au atribuit cronica rămasă cu numele de Ureche (☛ GRIGORE URECHE).

URECHE GRIGORE (*ca. 1590 †ca. 1646), boer moldovean. El ocupă diferite funcţiuni însemnate în ţară, ajungînd pînă la demnitatea de mare vornic al ţării de jos. Sub numele lui s'a transmis o importantă lucrare, socotită drept cea mai veche cronică scrisă româneşte în Moldova şi intitulată: *Domnii ţării Moldovei şi viaţa lor*. Ea e făcută după scrieri streine, cu deosebire polone, după cronici interne scrise în slavoneşte şi, într'o mică măsură, după tradiţiune. Unii istorici au atribuit cronica aceasta lui *Simion Dascălul*, care ar fi prelucrat manuscrisele lui Ureche. Această cronică a fost publicată întîiu de M. Kogălniceanu (în colecţia sa); apoi de C. Giurescu (sub numele lui Simion Dascălul)

URECHEŞTI ① com. rur. jud. Rîmnicu-Sărat, plasa Plăineşti; 2.370 loc. Circumscripţie comunală cu 16 sate (1929). ¶ ② staţie c. f. lîngă Adjud pe linia Galaţi—Mărăşeşti—Tîrgu-Mureş.

URECHIA GEORGE, fost profesor la Facultatea de drept din Iaşi (1867).

URECHIĂ NESTOR (*1866†1931), inginer şi scriitor român. A fost profesor la şcoalele speciale inginereşti, membru al Ateneului Român. A publicat, pe lîngă opere de specialitate (între cari un curs de *Geometrie descriptivă*, 1893), scrieri de popularizare ştiinţifică (*Căruţa poştei*, 1907, *Drumul Braşovului*, 1913, *Umbletul pe jos*, 1916, *Dragi să ne fie munţii*, 1916, *Prietenele noastre păsările*

1923) şi cărţi pentru copii (*Gîze*, 1908, *Zîmbetele pămîntului*, 1925, *Săculeţul de poveţe al cercetaşului*, 1920).

URECHIĂ VASILE A. (*1834 †1901), istoric român. La începutul activităţii sale se numea *Vasile Alexandrescu*. După studii universitare în Spania, a fost numit profesor în Iaşi. A debutat ca scriitor în 1851 prin nuvela traduse: *Grinda de aur*. A fost înainte de unirea definitivă, director al învăţămîntului în Moldova şi a avut acolo rol important în organizarea şcoalelor. După unire, a trecut în Bucureşti şi a avut şi aici multă vreme aceleaşi însărcinări. În această epocă a publicat: *Anuarul general al instrucţiunii*, 1863—68; *Almanahul Cultelor*, 1867; *Şcoalele săteşti în România*, 1868; *Localurile de şcoli săteşti*, 1868; apoi cărţi didactice de istorie pentru şcoalele primare şi secundare. Tot atunci a întemeiat revistele *Instrucţiunea publică*, 1860, *Ateneul român*, 1860, *Adunarea naţională*, 1869, a luat parte al fundarea ziarului *Zimbrul* şi a continuat a fi colaborator cînd a fuzionat cu „Steaua Dunării" a lui Kogălniceanu. În timpul locotenenţei domneşti, ca director în ministerul de instrucţie al lui C. A. Rosetti, s'a ocupat de creaţiunea *Societăţii academice*, fiind şi el între membrii fundatori. Numit profesor la Universitatea creată în Bucureşti (pe la 1864), el a continuat pînă la sfîrşitul vieţii a preda istoria Românilor şi istoria literaturii române. Pe lîngă conferinţe şi broşuri răsleţe (*Clasicism, romantism si realism*, 1865, *Cronicile noastre*, 1865, *Fabule*, 1866, *Limba friulană*, 1868), a tipărit un curs (neterminat) de *istoria literaturii române*, 1885, de *Istoria Românilor* în 13 volume (cu documente), (1881—1902), şi *Istoria şcoalelor* în 4 volume (cu documente) pînă la 1864. Ca om politic, a fost deputat, senator, ministru de instrucţie (1881) şi a publicat discursuri, interpelări, proecte de legi ş. a. A donat oraşului Galaţi biblioteca sa şi colecţia de documente. A fost prezident al *Ligii culturale*. A editat operele lui *Miron Costin* (1886), Cronica *Stolnicului Dumitrache* (1887), *Codex Bandinus* (1893), etc. La începutul activităţii sale a publicat şi nuvele, piese de teatru, ş. a. şi în 1898 o colecţie de *Legende române*, cele mai multe citite în conferinţele ce făcea în ţară ca să strîngă fonduri pentru statua lui Miron Costin, care s'a ridicat în Iaşi. A fost unul din întemeietorii *Ateneului Român* din Bucureşti.

V. A. Urechiă

URI, unul din cele trei cantoane cari fură sîmburele confederaţiei elveţiene.

URICARUL AXENTE ☛ AXENTE.

URICHENI (sau URECHENI), com. rur. jud. Neamţ, plasa Cetatea-Neamţului; 2.500 loc. După legea 1929, sat circ. com. Răsboeni.

URLAŢI, com. urb. jud. Prahova, plasa Cricov; 5.000 loc.

URLEASCA, staţie c. f. jud. Brăila, între Făurei şi Brăila pe linia Bucureşti—Galaţi.

URLUENI, com. rur. jud. Teleorman, plasa Balaci; 2.200 loc. După legea 1929, sat circ. com. Mozăceni.

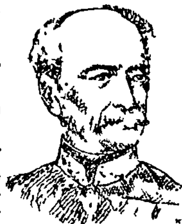
URLUIUL, rîu jud. Olt şi Teleorman; se varsă în Călmăţuiu.

URQUHARD [ŏrkert] DAVID (*1805 †1877), om politic englez. După ce a luptat alături de Byron pentru independenţa Greciei, a fost numit secretar la ambasada din Constantinopol şi a devenit amic al Turcilor, a publicat o carte despre Turcia şi resursele ei şi, fiind rechemat de guvernul său, a început ca deputat o campanie contra Rusiei şi prin ziarul său *Portofolio* a pregătit schimbarea de opinie în ţara sa prin care se ajunse într'o zi la o coaliţie cu Turcia şi la războiul Crimeei.

URSIANU VALERIAN (*1845 †1926), jurist român. A fost profesor de drept natural şi dreptul ginţilor la Universitatea din Iaşi (1880), apoi la cea din Bucureşti (1883). A fost deputat şi senator.

URSU IOAN (*1875 †1925), profesor de istoria Românilor la facultatea de litere din Iaşi, apoi la cea din Bucureşti; membru corespondent al Academiei Române (1910). A debutat cu articole în „Junimea literară" din Cernăuţi în 1906. A publicat o serie de monografii despre politica lui *Petru Rareş* (Viena, 1908), a regelui Franţei *François I* (Paris, 1908), despre bătăliile de la *Obertin* (1913), de la *Cîmpul pînei* (1913), despre *Ştefan cel Mare şi Turcii* (1914) şi lucrări mai generale (despre *Ştefan cel Mare*, despre *Concepţia istorică*). În epoca neutralităţii şi după războiu, mai multe broşuri de propagandă naţională în Bucureşti, în Iaşi şi în Paris, între cari: *Pourquoi la Roumanie a fait la guerre*.

URSU-DE-MARGINE DAVID BARON (*1816 †1897), ofiţer român în armata austriacă. A luptat în 1848—49 contra Ungurilor; în 1859 a participat la războiul din Italia, distingîndu-se la Solferino; în 1866 la războiul cu Italia, distingîndu-se la apărarea insulei Lissa. Cu toate aceste fapte, nu înaintă decît pînă la gradul de colonel şi în 1867 fu scos la pensie. De atunci s'a consacrat intereselor poporului său. A lucrat la conducerea *Astrei*, a fost între întemeietorii băncii *Albina* din Sibiu şi a lăsat prin testament toată averea pentru a se da ajutoare studenţilor români.

Baron D. Ursu.

URUGUAY, stat (republică) în America de Sud, între Brazilia, Argentina şi Oceanul Atlantic; supraf. 179.000 km. p., 1.762.000 loc. Densitatea pop. 9,8. Cap. *Montevideo*. Prezidentul actual e *Juan Campisteguay*. A fost descoperit pe la 1516 şi ocupat de Spanioli în sec. XVII. La începutul sec. XIX teritoriul lui a fost ocupat în parte de Portugezi, în parte de Brazilia. După o revoluţie şi după un războiu între Argentina şi Brazilia, independenţa ţării a fost recunoscută în 1827. De atunci au urmat multe războaie externe şi lupte civile, alternînd cu epoci de linişte (☛ harta Americei).

URUSOV PRINŢ, om politic rus. În 1854 a fost numit vice-preşedinte al guvernului instituit de Ruşi în Moldova cînd au ocupat-o la începutul războiului zis al Crimeei.

URVIŞ, staţie c. f. jud. Bihor între Holod şi Beiuş pe linia Oradea—Vaşcău.

URZICENI, com. rur. jud. Ialomiţa, plasa Urziceni; 4.500 loc. Staţie c. f. linia Ploeşti—Slobozia. A fost capitala judeţului pînă în 1832.

URZICUŢA, com. rur. jud. Dolj, plasa Bîrca; 2.702 loc. Circumscripţie comunală cu 9 sate (1929).

USEDOM GUIDO (*1854 †1925), amiral german. În timpul marelui războiu, a avut comanda flotei care a oprit trecerea prin Dardanele.

ÜSKÜB (SCOPLIE), oraş în Iugoslavia (Macedonia), pe Vardar; 70.066 loc. Are o Facultate de filologie şi istorie. A fost capitală sub împ. Miliutin.

USPENSCA, com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Sărata; 2.841 loc. După legea 1929, sat circ. com. Bairamcea.

USTEA, com. rur. jud. Orheiu, plasa Criuleni; 2.056 loc. După legea 1929, sat circ. com. Criuleni.

UTICA ① oraş roman, fost fenician, în Africa. Aci se ucise Caton. ¶ ② azi, oraş în Statele-Unite (statul New-York).

UTOPIA, numele unei insule închipuite, în care Thomas Morus pune sediul statului perfect pe care-l construeşte în cartea sa: *Utopia* ☛ MORUS.

UTRECHT, oraş în Olanda; 148.610 loc. Are o Universitate din 1636, o catedrală din 1262. Aci s'a încheiat pacea care a sfîrşit războiul pentru succesiunea Spaniei (1713).

UWAROFF ALEXEI SERGHEIEVICI (*1818 †1885,

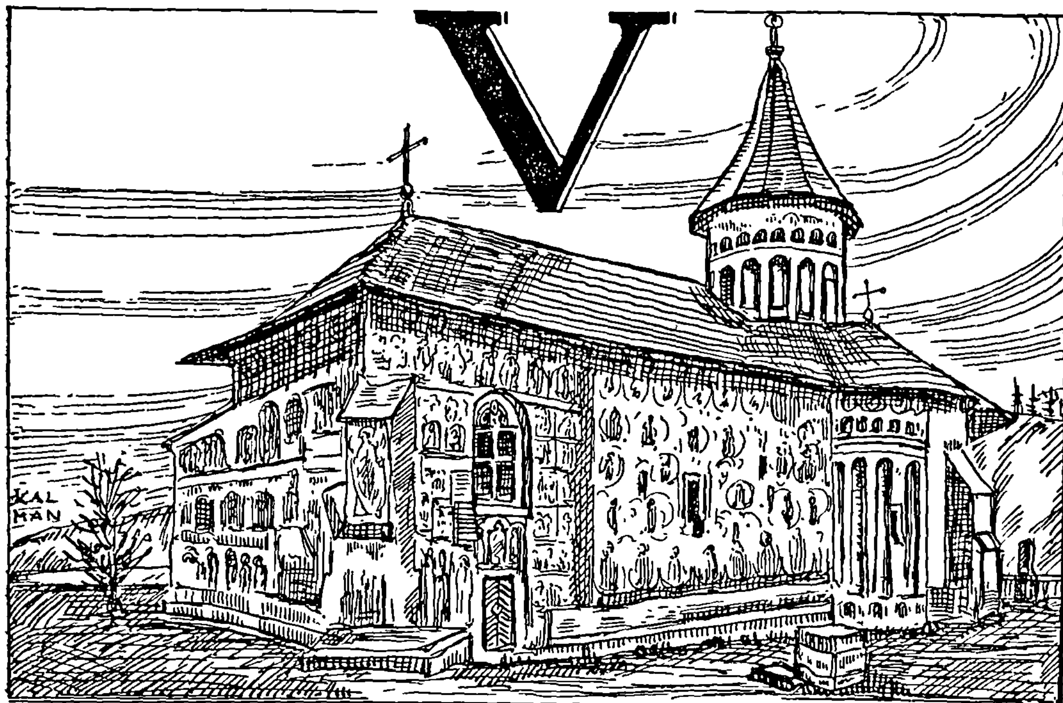
arheolog rus. Membru onorar al Academiei Române (1871).

UZ, rîu, afl. al Trotuşului, jud. Bacău. Pe valea acestui rîu şi în jurul satului Poiana-Uzului s'a dat, în ziua de 27 Octombrie 1916, o luptă între trupe austriace şi româneşti. Inimicul voind să treacă hotarul, a *obţinut întîiu* o câştigare de teren, stabilindu-se într'o poziţie bine întărită, dar apoi a fost nevoit să se retragă.

UZINELE DE FIER ŞI DOMENIILE DIN REŞIŢA, societate înfiinţată în 1920 prin aportul social al societăţii austro-ungare de căi ferate. Sediul în Bucureşti. Instalaţiile şi proprietăţi la *Bocşa*, *Moraviţa*, *Dognecea* (mine de fier), *Anina*, *Secul Domani* (cărbuni), *Ciclova* şi *Sasca* (aramă), *Moldova-Nouă* (aramă şi pirită de fier), *Delieneşti* (uzine), *Armeniş* (fier), *Reşiţa* (uzine), etc. Construeşte locomotive, vagoane, etc.

UZUN-HASAN, şah al Persiei (sec. XV). Inimic al Turcilor. s'a aliat cu diverse state creştine contra lor. A trimis un sol la Ştefan cel Mare (1474).

VORONEŢ (BISERICA).

VACQUERIE [vacri] AUGUSTE (*1819†1895), ziarist şi scriitor francez. Trad. rom. *Ades bărbatul schimbă* (de T. M. Stoenescu).

VACUFURI (se scrie şi VAK...), în Turcia, proprietăţi ale fundaţiunilor religioase sau de binefacere.

VACZ [vaţ] (germ. VEITZEN), oraş în Ungaria, pe Dunăre, la N. de Budapesta; 19.000 loc. Aci era un penitenciar, în care au fost închişi mulţi oameni politici români în timpul regimului unguresc.

VAD ① com. rur. jud. Bihor, plasa Bratca; 3.050 loc. ¶ ② com. rur. jud. Maramureş, plasa Şugătag; 2.008 loc. După legea 1929, circ. com. cu 2 sate. ¶ ③ fostă mânăstire în jud. Someş (pe Someş), unde Ştefan cel Mare înfiinţă o episcopie (ca. 1475), care ţinea de mitropolia din Suceava.

VADIUS, personaj din comedia lui Molière: *Les femmes savantes*.

VADUL LUI VODĂ, com. rur. jud. Lăpuşna, pe malul Nistrului. Aci era staţia de plecare a vapoarelor pe Nistru.

VAIDA-VOEVOD ALEXANDRU (*1872), medic şi om politic român. Născut în Transilvania, a făcut studii la Braşov şi la Viena; a fost între organizatorii mişcărilor studenţeşti din acest din urmă oraş în timpul când deputaţiunea română a venit ca să prezinte împăratului memorandul; în 1906 şi 1910 a fost ales deputat în Camera Ungariei, unde a susţinut drepturile Românilor. La 18 Octombrie 1918 a prezentat moţiunea prin care Naţiunea română se declară de sine stătătoare în Ardeal, Banat şi părţile ungurene. După Unire, a fost preşedinte al Consiliului în 1919 şi delegatul României la conferinţa de pace.

VAIDEENI, com. rur. jud. Vîlcea, plasa Horez; 2.249 loc. După legea 1929, sat circ. com. Horezu.

VAILLANT [vaîan] I. A., profesor şi scriitor francez. A venit în Bucureşti pe la 1829, a trăit mulţi ani în ţara noastră, avînd legături de prietenie cu partidul naţional în formaţie pe la 1840. Atunci a fost nevoit să se întoarcă în patria sa. A mai revenit în epoca unirii principatelor, apoi s'a întors iar în Franţa. În 1871 era în viaţă. A publicat cărţi didactice (o *gramatică* română pentru uzul Francezilor, 1836, 1840; un *vocabular* româno-francez, 1839), mai multe broşuri politice, unele cu privire la drepturile Românilor, o colecţie de poezii satirice (*La lanterne magique*, 1868) cum şi două lucrări foarte importante: un studiu asupra istoriei, limbii, geografiei fizice a poporului român (*La Romanie*, 3 vol. Paris, 1844) şi o colecţie de poezii traduse sau imitate după româneşti (*Poésies de la langue d'or*, Paris, 1851). E interesant numele ce dă limbii noastre, mai interesant e numele ce dă ţării şi faptul că susţine stăruitor ideea înfrăţirii Românilor din toate provinciile româneşti.

VAISAL, com. rur. jud. Ismail, plasa Ialpug; 3.720 loc. După legea 1929, sat circ. com. Taş-Bunar.

VALAH, nume dat poporului român în diferite limbi streine pînă pe la jumătatea secolului XIX. Originea acestui cuvînt se găseşte în vechia germană, în care *valah* serveşte pentru a arăta pe un locuitor dintr'o provincie romanizată sau pe un Roman. Faptul că Germanii şi, după ei, Slavii, Grecii ne-au dat nouă o numire aproape identică cu aceea pe care au dat-o Italienilor, este o recunoaştere indirectă a originii noastre în vremuri în cari chestiunea nu se discuta încă în mod ştiinţific.

VALAHIA, nume dat de streini şi apoi întrebuinţat într'o vreme şi de Români pentru principatul Ţării-Româneşti sau Munteniei.

VALBUDEA, numele artistic al lui STEFAN IONESCU (*1859 . . .), sculptor român. A studiat la Paris, Roma, Florenţa. Op. mai cunoscute: *Mihaiu Nebunul* (Pinacoteca Statului), *Gladiatorul* (Ateneul Român).

VALCH FIDELIU (*1830†1904), pictor român.

VALEA, fostă mânăstire în jud. Muşcel.

VALEA-ALBĂ, altă numire dată localităţii *Războeni* unde s'a dat faimoasa luptă a lui Ştefan cu Turcii (☛ RĂZBOENI).

VALEA-CĂLUGĂREASCĂ, com. rur. jud

Prahova, numeroase plantaţiuni de vie, care începe regiunea numită *Dealul-mare*.

VALEA CERBULUI, vale în munţii Prahovei. Aci au fost lupte în timpul retragerii Românilor din Transilvania la finele lui Octombrie şi începutul lui Noembrie 1916.

VALEA DRĂGANULUI, com. rur. jud. Cluj, plasa Crişului; 2.106 loc.

VALEA LARGĂ ① munte jud. Prahova. ¶ ② com. rur. jud. Turda, plasa Luduş, 2.876 loc. ¶ ③ staţie c. f. linia Ploeşti—Braşov, aproape de Sinaia.

VALEA LUI MIHAIU, com. rur .jud. Sălaj, plasa Valea-lui-Mihaiu; 7.875 loc. Mine de mangan. Staţie c. f.

VALEA NEAGRĂ, schit de călugări, jud Putna. lîngă satul Herăstrău; fundat pe la 1755 de nişte călugări ruşi de la Poiana-Mărului.

VALEA-PERJEI-NOUĂ, com. rur. jud. Tighina, plasa Ciadîr-Lunga; 3.086 loc. După legea 1929, sat circ. com. Ciadîr-Lunga.

VALEA-REA, munte jud. Muscel.

VALEA-SEACĂ, c. rur. jud. Cîmpulung, pl. Homorului; 3.200 loc. După legea 1299, circ. c. cu 2 sate.

VALEA-STANCIULUI, com. rur. jud. Dolj, plasa Gîngeova; 2.059 loc. După legea 1929, sat circ. com. Bîrza.

VALEA-STRÎMBĂ, com. rur. jud. Ciuc, plasa Gheorgheni; 3.022 loc. După legea 1929, com. suburbană la oraşul Gheorgheni.

VALEVA, com. rur. jud. Cernăuţi, plasa Şipeniţului; 2.280 loc. După legea 1929, circ. com. cu 3 sate.

VALENCIENNES [valaⁿsien], oraş în Franţa; 34.425 loc. Vestit pentru fabricile de dantele.

VALENS FLAVIUS (†378), împărat roman. Asociat la domnie cu fratele său Valentinian. A fost ucis într'o luptă cu Ostrogoţii la Adrianopol.

VALENTINEANU IOAN (*1834 †1910), ziarist român. A luat parte, fiind şcolar, la mişcarea din 1848. În 1859 a fondat ziarul *Reforma*, a publicat cîteva pamflete (*Biografia oamenilor mari scrisă de un om mic*), broşuri despre chestiuni la ordinea zilei (*Evreii în România*, 1886) şi o biografie a lui *Cuza* (1898).

VALENTINIAN I (FLAVIUS VALENTINIANUS) (*321 †375), împărat roman de la 364, asociat cu fratele său Valens.

VALERIAN (PUBLIUS LICINIUS VALERIANUS) (†266), împărat roman 253—260. La început binevoitor pentru creştini, mai tîrziu îi persecută cu cruzime. Avînd războiu cu Perşii, a fost prins într'o luptă şi a murit în captivitate.

VALERIUS MAXIMUS (sec. I după Hr.), istoric roman. A lăsat o colecţie de povestiri anecdotice despre diferite persoane ilustre (*Dicta et facta*).

VALERY NINI, artistă dramatică, a jucat în piesele lui Millo, Alecsandri ş. a. între 1848—52 (Iaşi), 1852—59 (Bucureşti), 1859—1880 (Craiova).

VALHALLA, paradisul, după mitologia scandinavă.

VALLADOLID, oraş în Spania; 76.791 loc. Are o Universitate din 1346.

VALMIKI, poet indian, autorul poemei *Ramajana*. Nu se cunoaşte nimic despre persoana sa şi epoca în care ar fi trăit.

VALOIS [valoa], regiune în Franţa, care a fost în vechime un stat feudal. Azi e împărţită între două departamente. De aci îşi trage originea familia cu acelaşi nume, care a dat Franţei un lung şir de regi începînd cu Filip VI (1328).

VALPARAISO, oraş în Chile (America de Sud), port la Oceanul Pacific; 182.422 loc.

VAMA ① com. urb. jud. Cîmpulung, plasa Moldoviţa; 4.050 loc. ¶ ② com. rur. jud. Satu-Mare, plasa Oaş; 2.361 loc. Staţiune balneară.

VAN ☛ WAN.

VANCEA IOAN (*1820 †1892), mitropolit român unit. A studiat în Oradea şi Viena; a fost preoţit în 1845 şi a mai studiat iarăşi în Viena, unde şi-a luat doctoratul în teologie. Întors în Oradea, a fost arhivar, profesor, sceretar episcopesc, canonic, inspector şcolar. În 1865 fu numit episcop al Gherlei, unde a înfiinţat o tipografie şi a reorganizat seminariul. În 1868 fu ales mitropolit. În 1869-70 participă la un conciliu la Roma, cu care ocazie celebră liturghia românească în biserica Sf. Petru. Convocă mai multe sinoade cu preoţi şi mireni, stărui pentru înflorirea învăţămîntului, mări clădirile şcolare din Blaj şi lăsă toată averea sa pentru fundaţiuni culturale.

Mitropolitul Ioan Vancea.

VANDALI, popor barbar de origine germanică. S'au coborît de la ţărmurile mării Baltice în Dacia (409), de unde au trecut în Occident, s'au stabilit în Spania, apoi în Africa, unde au fundat un regat puternic, distrus de Belisariu (534).

VANDERBILT CORNELIUS (*1794 †1877), financiar american, supranumit *regele căilor ferate*.

VANDERVELDE EMILE (*1866), om politic belgian. Ministru in timpul marelui războiu. A vizitat Moldova în Maiu 1917 şi a fost primit oficial de Parlamentul din Iaşi.

VANNUCCI PIETRO zis PERUGINO (*1446 †1524), mare pictor italian. A fost profesorul lui Rafael.

VANVES, oraş în Franţa, aproape de Paris 16.000 loc.; liceu de băieţi „Michelet" cu o minunată instalaţie.

VAPEREAU [vap'ro] LOUIS (*1819 †1906), scriitor francez. Autor al cunoscutului *dicţionar* biografic universal, apărut în numeroase ediţiuni.

VARADIA, com. rur. în Banat, jud. Caraş, plasa Oraviţa; 2.238 loc.

VARCOSI NICOLAE (†1782), profesor grec de teologie şi filozofie în Iaşi; a fost secretarul lui Constantin Moruzi.

VARDALAH CONSTANTIN, profesor grec la Academia domnească din Bucureşti şi director în 1805. Preda matematicile. Erbiceanu zice că a lăsat un manual de fizică.

VARDAR, fluviu în Macedonia; se varsă în Marea Egee (Golful Salonic); lung 311 km.

VARGA CATERINA, femeie misterioasă, care pe la 1846—47 a fost un fel de cap al mişcărilor Românilor din Munţii apuseni (Transilvania). A fost de multe ori arestată. Ţăranii îi ziceau: *Doamna Munţilor*.

VARIAŞ, com. rur. jud. Timiş-Torontal, plasa Periam; 4.230 loc.

VARLAAM, sfînt martir şi proroc prăznuit de biserica ortodoxă la 19 Noembrie. A trăit într'un sat pe lîngă Antiochia; a fost un propagandist energic, a suferit nenumărate chinuri, a fost ucis pe vremea persecuţiilor lui Diocleţian.

VARLAAM, egumen al măn. Glavacioc, episcop al Rîmnicului 1671—1673, apoi Mitropolit al Ţării-Româneşti pînă la 1689, cînd a fost scos din Scaun de partidul Cantacuzineştilor. A tipărit *Cheia înţelesului*, tradus de mai multe persoane după cartea rusească a lui Ioanichie Galetovschi, tip. 1678. A organizat şi o tipografie în Bucureşti.

VARLAAM, mitropolit al Moldovei din anul 1632 pînă în 1655, retras la măn. Secu, odată cu căderea lui Vasile Lupu, care-i era prieten. De la el ne-au rămas 2 lucrări: o *Cazanie* (tip. Iaşi 1643) şi o carte de polemică religioasă: *Răspunsuri la catehismul calvinesc* (tip. Sucevava, 1645). Din aceasta din urmă se cunoaşte un singur exemplar în col. Academiei Române. El este iniţiatorul sinodului ortodox din Iaşi, 1642.

VARLAAM DUMITRACHE (†ca. 1795), cronicar muntean. A avut şi rol politic, ocupînd funcţiuni importante şi fiind trimis într'o delegaţie la Poartă în 1774 ca să ceară domn pămîntean. Se intitulează mai des *biv-vel-stolnic*. Cronica sa cuprinde evenimentele de la 1769 la 1774; a fost publicată de V. A. Urechiă în 1889 (Analele Academiei).

VARLAAM ŞI IOASAF, operă de literatură poporană scrisă. E un roman de propagandă creştină

ascetică, în care se arată cum fiul unui împărat din India (numit Ioasaf) s'a făcut creştin pe ascuns prin lecţiile lui Varlaam şi cum a convins şi pe tatăl său să lase împărăţia, a lăsat-o şi el şi a trăit în pustie. Opera se atribue Sf. Ioan din Damasc, care ar fi scris-o în limba siriană şi s'ar fi tradus în multe limbi. Gaster crede că la noi a venit printr'un text slavon tradus după greceşte şi l-a scris româneşte Udrişte Năsturel în 1648.

VARNA, oraş în Bulgaria, port la Marea Neagră; 50.819 loc. Staţiune balneară.

VARNAVA, sfînt apostol, prăznuit de biserica ortodoxă la 11 Iunie. N'a fost între cei 12, dar a lucrat din primele timpuri pentru propaganda învăţăturilor creştine. Despre el se vorbeşte în „Faptele Apostolilor". Viaţa lui este un lung şir de călătorii în diferite părţi: uneori avea succese, mărea comunitatea creştină, alteori era bătut cu pietre, gonit. Se zice că într'o asemenea împrejurare a fost ucis în insula Cipru. Amic cu sf. Pavel, a făcut unele călătorii împreună cu el. Este patronul oraşului Milano.

VARNIŢA ② com. rur. jud. Tighina, plasa Bulboaca; 2.668 loc. După legea 1929, sat circ. com. Bulboaca. Aci a locuit mult timp Carol XII. ¶ ② sat jud. Putna, în regiunea Vrancei. În ziua de 30 August 1917 a fost aci o luptă în care trupe româneşti au surprins pe cele germane cari voiau să treacă în Moldova (☛ Muncel).

VARRO MARCUS TERENTIUS (*ca. 114 †27 a. Chr.), scriitor latin. A lăsat opere foarte variate: agricultură (*De re rustica*), filologie (*De lingua latina*); istorie, filozofie, etc.

VARŞOVIA ☛ WARSOVIA.

VARTIC TOMA, scriitor român. A publicat traduceri, mai ales de romane senzaţionale, şi cîteva culegeri de povestiri şi anecdote populare, între 1843—1883, primele la Iaşi, cele din urmă la Bucureşti.

VARTOLOMEU, sfînt apostol prăznuit de biserica ortodoxă la 11 Iunie. A trăit în apropiere de Isus şi după înălţarea lui a predicat noua credinţă în diferite ţări; se zice că a ajuns şi în India; în Armenia a fost chinuit şi ucis. Moaştele lui se păstrează într'o biserică din Roma.

VARVARA (BARBARA), martiră (†ca. 240), ucisă, se zice, de tatăl ei, fiindcă se creştinase şi nu voia să se căsătorească. În Occident e patroana artileriştilor, fiindcă se zice că tatăl ei a fost ucis de trăsnet. Biserica noastră o prăznueşte la 4 Decembrie.

VASCHIDE NICOLAE (*1874 †1907), psiholog român. Licenţiat în litere în Bucureşti (1896), a fost trimis ca bursier al Statului la Paris. Aci a lucrat cu d-rul Bourneville, apoi cu Binet. A publicat (unele în colaborare cu Tiéron, Vurpas, Toulouze): *Psychologie du rêve* (1902), *Psychologie du délire* (1902), *L'analyse mentale* (1903); a colaborat la diferite reviste de specialitate, a început publicarea unei bibliografii filozofice anuale (*Index philosophique*), a luat parte la lucrarea dicţionarului psihologic al lui Richet.

Nicolae Vaschide.

VASICIU PAVEL (†1881), medic român în Transilvania. A condus revista *Higiena şi şcoala*, a tradus *Macrobiotica* lui Huffeland. A fost membru al Academiei Române (1879).

VASILAŢI, sat în jud. Ilfov, plasa Budeşti; 3.056 loc. După legea 1929, circ. com. cu 6 sate.

VASILCĂU, com. rur. jud. Soroca, plasa Văscăuţi; 2.690 loc. După legea 1929, sat circ. com. Ocolina.

VASILE, preot în Ancira (†362), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 22 Martie. Era un mare propagandist în contra arianismului. În timpul lui Iulian Apostatul, împotrivindu-se măsurilor lui de restabilire a cultului păgîn, a fost chinuit şi ucis.

VASILE CEL MARE (*ca. 329 †379), prăznuit de biserica ortodoxă la 1 Ianuarie. Era fiul unor părinţi bogaţi, dar credincioşi. Copiii au fost crescuţi în principii austere şi unii din ei au locuri de frunte în istoria bisericii creştine. Sora lui, Macrina, a întemeiat o mănăstire; un frate al său este Grigore de Nisa. Vasile a făcut studii la Cesarea, în Constantinopol cu Libanius, în Atena, unde s'a împrietenit cu Sf. Grigore din Nazianz. Terminînd învăţăturile s'a întors în Cesarea unde a deschis o şcoală de retorică; peste puţin timp se călugări şi călători prin locurile unde trăiau pustnici şi călugări. Întorcîndu-se, se duse în Pont, unde mama şi sora safundase o mănăstire de femei; făcu şi el una de bărbaţi şi întocmi un regulament al vieţii monahale. Ordinul *basiliţilor* de la el îşi trage obîrşia. Devenind episcop al Cesareei în anul 379, avu să lupte cu propaganda arienilor, cari erau susţinuţi şi de împăratul Valens; el n'a cedat în nici o împrejurare, deşi a fost ameninţat cu chinuri şi moarte. Vasile a fost şi literat; a compus multe opere, între cari vestite sînt *Omiliile* (în l. greacă).

Sf. Vasile cel Mare (După „Învăţătură pentru ispovedanie" 1813).

VASILE EPISCOPUL AMASIEI (vilaetul turcesc Sivas, Asia mică), sfînt prăznuit de biserica ortodoxă la 26 Aprilie. A fost decapitat şi corpul aruncat în mare, unde a fost găsit de credincioşi şi îngropat. Tradiţia spune că au găsit capul lipit la loc.

VASILE LUPU, domn al Moldovei 1634—1653. De origine Grec din Albania sau poate Român macedonean grecizat. Tatăl său — îngropat în Tîrgovişte — dobîndise ranguri boereşti. El vine la tron ajutat de mişcarea contra Grecilor; dar, devenind domn, sprijineşte pe Greci poate tot atît cît predecesorii săi: închină biserici şi mănăstiri mănăstirilor din Turcia, plăteşte din datoriile patriarhiei ş. a. În dorinţa de a pune pe fiul său Ioan domn în Muntenia atacă pe Mateiu-Basarab, în două rînduri; dar este învins la Teleajen şi la Ojogeni. Mai tîrziu se împăcară şi fiecare zidi o biserică pe teritoriul vecinului său. Lupu zidi biserica Stelea din Tîrgovişte. În timpul domniei lui, Moldova avu să sufere de năvălirile Cazacilor, conduşi de Bogdan Hmelniţki, care doria ca fiul său Timuş să ia în căsătorie pe fiica lui Vasile (Ruxandra). Căsătoria se făcu. Liniştit din partea aceasta, el avu să sufere atacurile unei răsvrătiri sub conducerea lui Gheorghe Ştefan, ajutat de Rakoczy, principele Transilvaniei, şi poate şi de Mateiu Basarab. Învins în luptă, Vasile se refugiă peste Nistru şi se întoarse cu ajutorul lui Timuş, goni pe uzurpator, dar, nemulţumit cu aceasta, intră în Muntenia şi avu nenorocirea

Vasile Lupu.

să fie învins în lupta de la Finta (17 Maiu 1653) şi astfel îşi pierdu domnia. Ducîndu-se la Constantinopol, stete cîtva timp la închisoare, apoi fu liberat, dar nu se mai întoarse în Moldova. Lunga domnie a lui Vasile este însemnată prin activitatea artistică şi literară ce se desfăşură în acest timp: se zideşte biserica Trei-Ierarhi, se reformează şcoa'a din această mănăstire, se tipăresc cărţi româneşti, se publică o condică de legi, etc.

VASILE MĂRTURISITORUL, sfânt prăznuit de biserica ortodoxă la 28 Februarie. A combătut pe iconoclaşti; de acea, în timpul lui Leon Isauricul, a fost groaznic pedepsit; dar, scăpînd, după moartea împăratului, şi-a continuat propaganda.

VASILE-HAGI zis FRIGĂTOR (*1813 †1887), negustor român. Născut în Braşov, a venit de copil în Galaţi şi a fost ucenic în prăvălia lui Hagi Tudor Braşoveanul. Adunînd un mic capital, a deschis o prăvălie de peşte sărat, apoi de piei, lînă, etc., s'a dus la Ierusalim, ca să fie şi el hagiu. A continuat comerţul pînă în 1882, fiind furnisorul armatelor ruseşti în timpul războiului din 1877. A adus la sine şi pe un nepot (*Dimitrie* † 1900), care i-a continuat firma. Succesul lui a încurajat pe mulţi tineri Braşoveni să vie în Galaţi, unde au astăzi o bună parte a comerţului local.

Hagi-Vasile.

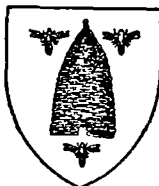
VASILESCU CONSTANTIN (†1900) fost profesor la Şcoala de medicină veterinară din Bucureşti.

VASILESCU-KARPEN N. (*1870), inginer român. Profesor de electricitate şi rector al Şcoalei politehnice din Bucureşti; membru al Academici Române (1923); ministru de industrie în guvernul prezidat de N. Iorga (1931). A publicat articole în „Compte-rendu des séances de l'Académie des sciences" din Paris, „Journal de physique" din Tours, „Buletinul Soc. politehnice" din Bucureşti, „Bulletin de la section scientifique de l'Académie Roumaine" ş. a. Din volume citâm: *Motor electric cu colector fix* (1912), *Manual de electrotehnică generală* (1927).

VASILIU-NĂSTUREL IOAN (*1845 † 1913), general român. Sublocotenent în 1866, general de brigadă în 1896. A luat parte la războiul independenţei.

VASILIU-NĂSTUREL PETRU (*1854†1920) general român. A fost profesor la Şcoalele militare. Ofiţer de artilerie, a publicat cărţi de specialitate (*Curs de balistică*, 1885, *Curs de artilerie*, 1886, *Descrierea turelelor model* 1887, 1888, *Balistica interioară*, 1889); de istorie militară (*Opérations de l'armée roumaine pendant la guerre de l'Indépendance*, 1880, *Istoricul Pirotehniei*, 1893), precum şi cercetări asupra eraldicei, decoraţiilor române, genealogiei române (un tablou cu filiaţia domnitorilor Munteniei), etc. A fost în comitetul de redacţie al revistei populare „Albina".

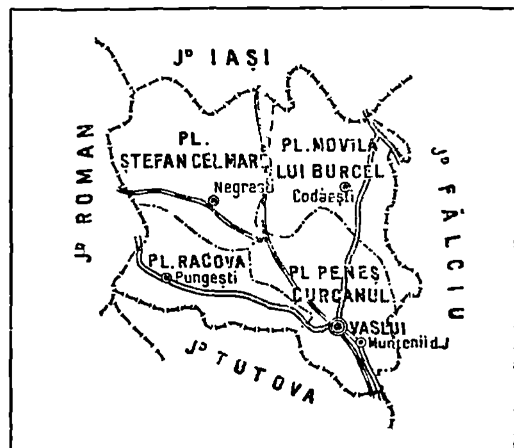
VASLUIU ① jud. în Moldova; cap. *Vasluiu*; supraf. 2.200 km. p.; 135.077 loc. Are 4 plăşi; 1 com. urb., 101 com. rur; 10 grădini de copii, 179 şc. primare rurale şi 4 urbane (1929); 11 cooperative cu capit. de 1.336.000 lei. Ţine de circ. Curţii de apel din Iaşi; de eparhia Episcopiei de Huşi. Are 4 parohii urbane şi 87 rurale, cu un total de 144 biserici. ¶ ② com. urb. cap. jud. Vasluiu; 13.000 loc. Staţie c. f. linia Bucureşti-Vasluiu-Iaşi. Are 4 biserici ortodoxe, 1 sinagogă şi 6 case de rugăciuni; liceu de băieţi, şcoală profesională de fete, şcoală comercială de băeţi şi scoală de meserii de băeţi. ¶ ③ rîu în Moldova. Udă jud. Iaşi şi Vasluiu şi se varsă în r. Bîrlad, lîngă oraşul Vasluiu.

Stema jud. Vaslui

VASVARY PAL (PAUL) (*1826 †1848), profesor şi om politic maghiar din Transilvania. În 1848, în fruntea unei legiuni a atacat pe Moţi la Fîntînele, dar a fost învins şi ucis.

VAŞCĂU, com. rur. jud. Bihor, plasa Vaşcău. Mine de mangan ş. a. Staţie c. f.

VATER JOHANN SEVERIN (*1771 †1826), teolog şi filozof german. Profesor la Halle şi la Jena. A continuat publicaţia lui Adelung *Mithridates*

Harta judeţului Vasluiu.

(1809—1817), dar vorbind despre limba română zice că trebue pusă alături de reto-romană, fiind o limbă romanică şi o studiază destul de amănunţit faţă de informaţiile ce putea să aibă atunci. A publicat studii despre limbile ebraică, arabă, polonă

VATICAN, palatul papilor în Roma (adică în statul papal, după tratatul din Iunie 1929, numit de la *Lateran*, care a recunoscut existenţa acestui *Stat*).

VATRA, foaie ilustrată pentru familie, a apărut în Bucureşti între 1894—1896, redactată de *I. Slavici*, *I. L. Caragiale* şi *G. Coşbuc*.

VATRA DORNEI, com. urb. staţie baln. jud. Cîmpulung, plasa Dornei; 8.196 loc. (1919); 3 bis. ortodoxe, 2 catol. 1 unită; 2 şc. primare, 1 şc. inf. de meserii.

VATRA MOLDOVIŢEI, com. rur. jud. Cîmpulung, plasa Moldoviţei; 2.200 loc. După legea 1929, circ. com. cu 2 sate.

VATTY, port în insula Samos. Despre el vorbeşte Ioan Ghica în epistolele sale în cari povesteşte activitatea sa ca bei al insulei Samos („Căpitanul Laurent").

VAŢA, staţie baln. jud. Hunedoara.

VAUBAN [vobaⁿ] SEBASTIEN (*1633 †1707), inginer şi mareşal francez, renumit prin fortificaţiunile ridicate în diferite puncte. A luat parte la toate războaiele lui Ludovic XIV.

VAUD [vo], canton din Elveţia cu locuitori francezi; 3.212 km. p., 317.498 loc. Cap. *Lausanne*.

VAVILA EPISCOP AL ANTIOHIEI MARI (†250) prăznuit de biserica ortodoxă la 4 Septembrie. A fost ales episcop în 237 şi a cîrmuit cu demnitate. În timpul persecuţiilor lui Decius, a fost martirizat şi ucis.

VAZOV IVAN (*1850 †1921), scriitor bulgar; a publicat poezii, romane.

VĂCĂRESCU ALEXANDRU (ALECU) (†1838), scriitor român. A lăsat poezii în manuscris, din cari s'au publicat parte de Gaster ş. a.

Alecu Văcărescu

VĂCĂRESCU BARBU, boer român în Muntenia. Îl găsim spătar în 1782, vistier în 1821, caimacam în 1827.

VĂCĂRESCU CONSTANTIN (*1802 †1887), om politic român. A fost prefect de judeţ, membru la Înalta Curte (pînă în 1858).

VĂCĂRESCU ELENA (*1868), scriitoare, fiica diplomatului Ioan Văcărescu. A trăit cîtva timp în București, apoi s'a stabilit la Paris (1891). A publicat în limba franceză poezii (*Chants d'aurore*, 1886, *Lueurs et flammes*), bucăți de folklor românesc (*Nuits d'Orient*, 1907). E secretară a delegațiunii române la Societatea Națiunilor; membră onorifică a Academiei Române (1925).

VĂCĂRESCU IENACHE (zis și IENĂCHIȚĂ) (*ca. 1730 †ca .1799), om politic și scriitor român. A fost vistier(1767, 1774), spătar (1780, 1782), iarăși vistier (1784), vornic (1787) mai tîrziu mare ban; dar a avut și momente foarte grele, fiind exilat în 1770 — 1774 (la Brașov), apoi în 1788—1790 (la Nicopole, apoi la Rodos). Om învățat, a colaborat la condica de legi a lui Alex. Ipsilante, a publicat una din primele *gramatici* românești (1787) și a lăsat în manuscris o *Istorie a împăraților otomani* (publicată de Papiu Ilarian) și o culegere de poezii. A avut doi fii scriitori: Alecu și Nicolae.

Ienache Văcărescu.

VĂCĂRESCU IOAN (IANCU) (*ca. 1790 †1863), scriitor român. A făcut studii în Viena (1804—1815), a ocupat funcțiuni importante începînd din timpul lui Ioan Caragea (1815), a ajutat pe G. Lazăr ca să deschidă Academia în 1818; în 1831 a protestat în contra Regulamentului Organic, fiind lege impusă de ocupația streină, și a fost exclus din Adunarea obștească extraordinară. Era fiul lui Alecu, care era fiul lui Ienache Văcărescu. El e autorul poeziei *La pravila țării*, scrisă în 1818 cu ocazia publicării condicii lui Caragea. A tradus *Britanicus* după Racine (1827), *Regulus* (1832), *Ermiona* (1834) și a publicat un volum de poezii (1848).

Ioan Văcărescu.

VĂCĂRESCU NICOLAE (†1828), boer român. Autor de poezii, rămase în manuscris, publicate în colecția *Poeziile Văcăreștilor* (Bibl. Socec).

Nicolae Văcărescu.

VĂCĂRESCU TEODOR C. (*1842 †1914), general și om politic român. Fost elev al școalei militare din Berlin (ca. 1858) și al facultății de litere de acolo, intrînd în armata română, a fost sublocotenent în 1861. Demisionat în 1864, s'a ocupat de politică, combătînd lovitura de stat. Prefect în 1866, reprezentant al guvernului la Berlin în chestiunea căilor ferate (1870), agent diplomatic în Serbia (1871), mareșal al Curții (1873), luă parte la războiul independenței cu gradul de căpitan, apoi fu ministru plenipotențiar la Bruxelles (1882), la Roma (1885), la Viena (1888), deputat și senator în mai multe legislaturi. A fost membru fondator al Ateneului Român din București și a ținut conferințe. Opere pr. *Luptele Românilor în resbelul* 1877—78, Buc. 1886—87. Discursurile sale politice s'au publicat de B. Mangîru în 1915.

VĂCĂREȘTI ① fostă mănăstire în cuprinsul municipiului București, zidită de Nicolae Mavrocordat (terminat 1722). Astăzi e închisoare. ¶ ② stație c. f. jud. Dîmbovița, linia Titu—Tîrgoviște—Pietroșița, la 7 km. de Tîrgoviște.

VĂDĂSTRIȚA, com. rur. jud. Romanați, plasa Dunărea; 3.763 loc. După legea 1929, sat circ. com. Vișina-Nouă.

VĂITOIANU ARTUR (*1864), general român. A fost ministru de interne în guvernele prezidate de G-ral Coandă (1918) și de Ion I. Brătianu (1918), prezident al guvernului de generali din 1919 și ministru de interne în 1922 (prez. Brătianu).

VĂLCANI, com. rur. jud. Timiș-Torontal, plasa Sînnicolaul-Mare; 3.404 loc. Stație c. f.

VĂLENI, schit jud. Argeș.

VĂLENI ① com. rur .jud. Ismail, plasa Reni; 2.205 loc. După legea 1929, trece la jud. Cahul, sat circ. com. Colibași. ¶ ② com. rur. jud. Vîlcea, plasa Zătreni; 2.236 loc. După legea 1929, sat circ. com. Stoenești. ¶ ③ com. rur. jud. Muscel, plasa Golești; 2.752 loc. După legea 1929, sat circ. com. Malu-cu-Flori.

VĂLENII-DE-MUNTE, com. urb. jud. Prahova, plasa Teleajen; 5.000 loc. Stație c. f. linia Ploești—Văleni—Mîneciu. Aci este o Universitate populară, întemeiată de N. Iorga, avînd cursuri în timpul vacanței de vară, și o școală de misionare.

VĂRATIC, mănăstire de maici în jud. Neamțu. Întemeiată de domnitorul Ieremia Movilă în 1598 ca mic schit, a luat proporții importante mai tîrziu și în 1807 s'a zidit o biserică mare.

VĂRĂȘTI, sat jud. Ilfov, plasa Vidra; 2.952 loc. După legea 1929, circ. com. cu 4 sate.

VĂRBILĂ, mănăstire jud. Prahova. zidită pe la 1533 de Spătarul Dragomir. Aci e mormîntul lui Laiot Basarab.

VĂRBILĂU ① com. rur. jud. Prahova, plasa Vărbilău; 2.547 loc. După legea 1929, sat circ. com. Poiana Vărbilău. ¶ ② rîu în jud. Prahova.

VĂNCICĂUȚII-MARI, com. rur. jud. Hotin, plasa Sulița; 2.630 loc. După legea 1929, sat circ. com. Costiceni.

VĂRȘAND, com. rur. jud. Arad, plasa Chișineu; 2.453 loc.

VĂRZĂREȘTI ① com. rur. jud. Lăpușna, plasa Nisporeni; 3.350 loc. După legea 1929, sat circ. com. Nisporeni. ¶ ② mănăstire de maici aproape de sat. Se vorbește de ea într'un document din vremea lui Alexandru cel Bun. Are 2 biserici: cea mai veche, din 1796.

VĂSCĂUȚI ① com. rur. jud. Hotin, plasa Briceni; 3.759 loc. După legea 1929 sat circ. com. Briceni. ¶ ② com. urb. jud. Storojineț, plasa Ceremușului; 6.000 loc. ¶ ③ fost județ în *Bucovina*; înglobat în jud. Storojineț. ¶ ④ com. urb. (tîrg), jud. Storojineț; 5.976 loc. (1919); 2 bis. ort., 1 cat., 1 unită, 2 sinagoge; 5 șc. primare.

VĂSESCU A., fost ministru de finanțe în guvernul prezidat de Const. Kretulescu (1867).

VĂSLĂUȚI, com. rur. jud. Cernăuți, plasa Nistrului; 2.465 loc. După legea 1929, sat circ. com. Cuciurul-Mic.

VĂȘAD, com. rur. jud. Sălaj, plasa Valea-lui-Mihaiu; 2.112 loc.

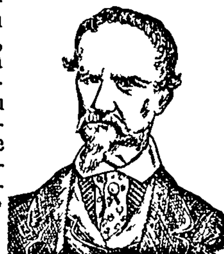
VEDEA, rîu jud. Argeș, unit cu Teleormanul (☛ acest cuv.).

VEDEROASA, lac. jud. Constanța.

VEGA, societate anonimă pentru rafinarea petrolului, înființată în București, în anul 1905. Are capital de 100 milioane lei.

VEGA LOPE DE (*1562 †1635), poet spaniol. A scris romane, nuvele și numeroase (1500) comedii.

VEGEZZI-RUSCALA GIOVENALE (*1798 †1886), scriitor și om politic italian. A trăit în Torino, a fost în serviciul diplomației sarde, mai tîrziu consul onorar al României, profesor la Universitatea din Torino, membru al Academiei portugheze, membru onorar al Academiei Române (1869). A fost un mare și stăruitor amic al Românilor. S'a interesat de poporul nostru din 1821, a vizitat Transilvania în 1831 a pus în legătură cu Cavour pe V. Alecsandri în 1859, cînd fusese trimis ca să explice îndoita alegere a Domnitorului Cuza. A stat în legături amicale cu Românii luptători naționaliști Papiu Ilarian, A. Laurian, G. Barițiu. A scris articole și cărți despre drepturile poporului

Vegezzi-Ruscala.

românesc din Transilvania şi a întemeiat în 1864 o societate *neo-latină* cu secţiune în Paris, prezidată de prinţul Jerôme Napoleon, şi în Madrid, prezidată de Em. Castelar. În 1866 a fost proclamat cetăţean de onoare al României.

VEGLIA [velila], insulă în golful Quarnero, 513 km. p., 28.710 loc. Capitala: Veglia. A fost republică independentă pînă la sec. XII, în 1260 a cerut protectoratul Veneţiei; a fost supusă Austriei odată cu Veneţia; azi aparţine Iugoslaviei. Dialectul vorbit în această insulă (un intermediar între idiomele romanice din Italia şi cele din peninsula balcanică, după părerea lui Ovid Densuşianu) are importante puncte de asemănare cu limba română.

VEISSA TEODOR (*1826 †1880), jurist şi om politic român. A fost profesor de drept în Iaşi, magistrat, ajungînd la Curtea de Casaţie; a fost senator, inspector general al şcoalelor din Moldova (1858).

VELASQUEZ DIEGO (*1599 † 1660), mare pictor spaniol. Vestit prin portretele şi prin cîteva mari tablouri de compoziţie (*Incoronarea Fecioarei*, etc.).

Diego Velasquez.

VELLEANU ŞTEFAN (†1886), medic român, fost profesor la facultatea de medicină din Bucureşti.

VELLESCU ŞTEFAN (*1836 † ca 1904), artist dramatic român şi scriitor. A fost profesor la Conservatorul din Bucureşti, autor de piese de teatru, membru fondator al Ateneului Român. A publicat articole în „Satirul" (1866), „Columna lui Traian" (1872), „Literatorul" (1881 ş. u.), „Revista literară" (1885 ş. u.). Cităm din comediile lui: *Mincinosul*, *Deputatul invalidat*, *Hagi Bina*, *Blond sau brun*. A publicat şi un *curs de declamaţiune*.

VELPEAU [velpo] LOUIS (*1795 †1867), medic francez. Specialist în chirurgie. El a inventat, între altele, nişte bandaje pentru varice, cari îi poartă numele.

VENDÔME [vandom], oraş în Franţa; 9.084 loc. Aci a fost, în evul mediu, un centru monastic şi feudal important. Suveranii erau conţi. În 1752 a fost anexat la coroana Franţei.

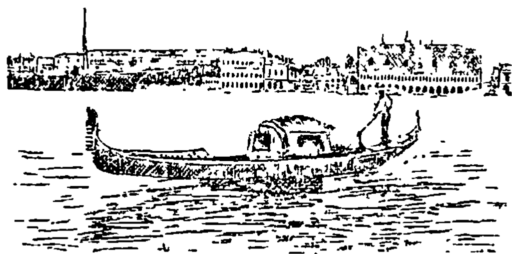

Veneţia. Ponte dei Sospiri.

VENER, lac în Suedia, 5.568 km. p.

VENERA ☞ VENUS.

VENEŢIA ① oraş în Italia, zidit pe 118 lagune în golful cu acelaşi nume la marea Adriatică; 171.665 loc. ¶ ② stat, a cărui existenţă se poate urmări pînă în sec. VII. Avea formă republicană, condus de un *doge*, devenind cu timpul o adevărată republică oligarhică. Puterea ei crescu, ajungînd apogeul în sec. XV. Avea posesiuni în Dalmaţia, Albania, Grecia, Macedonia. După căderea Constantinopolului şi descoperirea Americei, începu decadenţa şi în comerţ şi în politică; Veneţia îşi pierdu posesiunile mai depărtate, stăpînirea

Veneţia. Vedere din spre mare.

teritorială din Italia trecu în mîna Austriei, apoi făcu parte din Republica franceză, din regatul zis al Italiei (1805), iar din Austria (1814), republică în 1848, fu ocupată de Austria (1849), în fine în 1866 fu unită cu Italia.

VENEZUELA, stat din America de Sud, între Marea Caraibică, Guyana britanică, Brazilia şi Columbia; 945.000 km. p., 3.027.000 loc. Cap. *Caracas*. Republică federativă. Prezidentul actual (1929): *Juan Vicente Gomez*.

VENIAMIN COSTACHE (*1768 †1846), prelat român. A învăţat la măn. Neamţului cu stareţul Paisie şi s'a călugărit la 15 ani; a devenit diacon la 18 ani, ieromonah, şi în 1789 egumen al măn. Sf. Spiridon din Iaşi, episcop de Huşi în 1792 în vîrstă de 24 de ani, în 1803 mitropolit al Moldovei. După intrarea Ruşilor în principate, al demisionă în 1808 şi se retrase la mănăstire, dar reveni, după retragerea ocupanţilor, chemat de boeri şi de popor în 1812. În 1821 el a sprijinit lupta pentru libertate a Grecilor şi, după retragerea domnitorului Mihail Suţu, a luat el frînele guvernului, dar Turcii, socotindu-l amic al eteriştilor, l-au silit să demisioneze şi să fugă în Basarabia. De aci s'a întors chemat de Ioniţă Sandu Sturdza, primul domn român după epoca fanarioţilor, şi a rămas în scaun şi în timpul ocupaţiei ruseşti şi sub domnia lui Mihail Sturdza pînă în 1842, cînd, din cauza unor neînţelegeri cu domnul, se retrage la mănăstirea Slatina. În tot timpul păstoriei sale, Veniamin s'a ocupat de desvoltarea culturală a ţării şi de ridicarea situaţiunii clerului. Graţie lui se institue eforia şcoalelor în 1803; el înfiinţează seminariul de la Socola (care azi îi poartă numele), el reorganizează tipografia Mitropoliei din Iaşi, ajută pe tineri să-şi continue studiile în streinătate, chiamă profesori din Ardeal pentru seminariu, el traduce şi tipăreşte un mare număr de cărţi bisericeşti. Traducerile lui sînt în număr de 17, între cari: *Tîlcuirea celor şapte taine*, 1807, *Funie întreită* (dogma trinităţii), 1831, *Piatra scandelei* (polemică cu celelalte culte creştine), 1844. Cu cheltuiala lui a tipărit 23 de cărţi.

Veniamin Costache.

VENIZELOS ELEVTERIOS (*1865), om politic grec. A fost ministru şi a reprezentat ţara sa în Congresul de pace de la Bucureşti, după războiul balcanic (1913), a fost partizanul alianţei Greciei cu Franţa şi Anglia. Politica sa nefiind aprobată de regele de atunci, s'a retras şi apoi a părăsit şi ţara. S'a întors după mai mulţi ani. Astăzi este conducătorul politicei în Grecia, fiind prim ministru. A vizitat ţara noastră şi în 1931.

VENTIMIGLIA [ventimilla] (fr. VINTIMILLE)

oraş în Italia, port la golful Genova, punctul de trecere în Franţa; 14.000 loc.

VENTURA GRIGORE (*1849 †1909), ziarist şi scriitor român. A fost şi deputat. A scris piese de teatru: *Căsătoriile în lumea mare*, 1871, *Curcanii*, 1878, *Copila din flori*, 1908, *Cămătarul*, 1881, etc. şi broşuri politice: *La question dinastique en Roumanie*, 1885, *La fin d'une monarchie*, 1890.

Grigore Ventura.

VENUS, divinitate din mitologia greacă şi latină (☛ AFRODITA). Era zeiţa frumuseţii şi a amorului; povestea spune că s'a născut din undele mării.

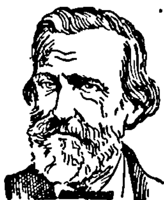
VENUS DE LA MILO, statuă vestită a zeiţei Venus, găsită în insula Milo din arhipelagul Cicladelor, în anul 1820, lîngă ruinele unui teatru antic. Se află acum în muzeul Louvre din Paris

VERA CRUZ, oraş în Mexico (America) de N., port la golful Campeche; 54.000 loc.

VERBILA ☛ VĂRBILA.

VERCINGETORIX (†46 a. Chr.), comandant al Galilor, învins de Cezar în lupta de la Alesia. Prizonier la Roma, apoi ucis.

VERDI GIUSEPPE (*1813 †1901), compozitor italian. Operele cele mai cunoscute: *Ernani*, *Rigoletto*, *Trovatore*, *Traviata*, *Ballo in maschera*, *Aida*, *Otelo*, *Falstaff*. Cele mai multe s'au reprezentat şi în Bucureşti.

Verdi Giuseppe.

Venus dela Milo.

VERDUN, oraş în Franţa; 24.000 loc. Aci au fost lupte mari şi în timpul războiului franco-prusian din 1870 şi în timpul marelui războiu.

VERENDIN, com. rur. jud. Severin, plasa Teregova; 2.000 loc.

VEREŞAGHIN VASILI (*1842 †1904), pictor rus, specialist în tablouri de războiu. A murit în timpul luptelor de la Port-Arthur.

VEREŞTI, staţie c. f. jud. Botoşani, pe linia principală care merge spre Cernăuţi dela Bucureşti. De aci se desparte linia laterală spre Leorda—Botoşani.

VERGA GIOVANNI (*1840 †1922), scriitor italian din şcoala naturalistă.

VERHAEREN [verharen] EMILE (*1855 †1916), poet belgian. Trad. rom. puţine: în „Viaţa nouă", 1908 (de G. Duma) în „Tribuna" Arad, 1910, în „Flacăra", 1922 (de G. Duma), în „Gîndirea", 1922 (de A. Pop Marţian), în vol. *Belgia însîngerată* (de Nichifor Crainic, 1916).

Emile Verhaeren.

VERIA, oraş în Macedonia.

VERICEANU ALEXANDRU (†1912) fost profesor de economie politică la Facultatea de drept din Bucureşti.

VERLAINE [verlen] PAUL (*1844 †1896), poet francez. A urmat întîiu după ideile şcoalei parnasiane, apoi după ale simbolismului. Trad. rom. *diferite poezii* de Gordon (în rev. „Lumea nouă literară", 1896), de Anghel şi Iosif (în „Convorbiri literare", 1902 şi 1903 şi apoi în volum, 1903), de D. Nanu (în „Luceafărul", 1907), de N. Budurescu, M. Petrov şi M. Iorgulescu (în „Sămănătorul", şi „Neamul românesc literar", 1909 şi 1910), de C. Stoika (în „Vieaţa nouă", 1912); apoi *Inchisorile mele* de Ioachim Botez (Bibl. Dimineaţa".)

VERMEŞ, com. rur. jud. Caraş, plasa Bocşa; 2.122 loc.

VERMEŞTI, sat com. Văsieşti, jud. Bacău, plasa Comăneşti; 916 loc. Mine de lignit.

VERMONT NICOLAE (*1866), pictor român.

VERNAY (†1917), căpitan francez, mort în lupta de la Mărăşeşti, înecat în apele Siretului.

VERNE [vern] JULES (*1828 †1905), scriitor francez. Cunoscut pretutindeni prin romanele sale de vulgarizarea ştiinţei. Pentru unele din ele a luat ca bază diferite teorii considerate atunci inaplicabile, azi dovedite realizabile. Foarte multe trad. rom. prin ziare, reviste şi în volume. Între primele este *Călătoria de pe pămînt în lună* (de Holodanu în „Familia" 1876). Din celelalte cităm: *Castelul din Carpaţi* (de V. Onişor, 1897, de I. Pas), *Minunile şi grozăviile Indiei* (de Sofia Nădejde, 1908), *Elefantul de oţel* (de Ana Maria Bottez, 1923), *Vaporul misterios* (de G. Rareş, 1924), *Logodnica Indianului* (de G. B. Rareş, 1924), *Arhipelagul în flăcări* (de G. B. Rareş), *Aventurile a trei Ruşi şi trei Englezi* (de E. Decusară, de Anton Constantinescu, 1925), *O călătorie spre centrul pămîntului* (de E. Decusară), *Cinci săptămîni în balon* (de C. Pestreanu, de I. Pas, de A. Constantinescu şi G. B. Rareş), *Comoara din Ostrov* (de I. Pas), *Douăzeci de mii de leghe sub mare* (de B. Madeleine), *Mathias Sandorf* (de I. Pas şi Sarina Casvan), *Lupta pentru milioane* (de G. B. Rareş), *Ocolul pămîntului în 80 de zile* (de H. G. Lecca, de G. B. Rareş, de I. Pas), *Un oraş plutitor* (de Anton Constantinescu), *Raza verde* (de G. B. Rareş), *Doctorul Ox* (de Bogdan Z. Cosmin), *In faţa steagului* (de Maria Ionescu, 1925), *Steaua Sudului* (de I. Pas).

Jules Verne.

VERNESCU GEORGE (*1833 † 1899), advocat şi om politic român. A fost în multe rînduri ales în parlament; a fost membru al partidului liberal, apoi în 1887 s'a retras şi a format un grup zis *liberal-sincer* (cu ziarul *Binele public*), în 1884 a fuzionat cu partidul conservator, formînd partidul *liberal-conservator*, avînd şefi pe L. Catargiu şi G. Vernescu (cu ziarul *România*). A fost ministru în 1876 şi 1877, apoi în guvernele prezidate de T Rosetti (1888), Lascar Catargiu (1889), General Florescu (1891).

George Vernescu.

VERNET [verne] HORACE (*1789 †1863), pictor francez. Vestit prin tablourile sale cu subiecte militare.

VERONA, oraş în Italia, pe Adige; 92.413 loc.

VERONA ARTUR (* 1868), pictor român.

VERONESE PAOLO CAGLIARI (*1528 †1588, pictor italian, unul din fruntaşii şcoalei veneţiene.

VERSAILLES [versai], oraş în Franţa aproape de Paris; 64.753 loc. A fost în vechime reşedinţa regilor Franţei, cari au construit aci mari palate. Aci s'a încheiat pacea între Franţa şi Prusia în 1871, aci pacea între aliaţi şi Germania în 1919.

VERUS LUCIUS AELIUS, împărat roman de la 161 la 169.

VERUSSI P. (*1847 †1866), pictor român, fost profesor la şcoala de bele-arte, deputat. A publicat în „Convorbiri literare" studii despre pictura religioasă.

VERVIERS [vervie], oraş în Belgia; 43.000 loc.

VESPASIAN (TITUS FLAVIUS V-ANUS) (*9 †79), împărat roman din anul 69.

VESSELÉNYI MIKLOS (NICOLAE) BARON (*1796 †1850), om politic ungur. A luptat pentru democratizarea organizaţiei statului, dar şi pentru desnaţionalizarea popoarelor din Ungaria, dînd ideea

școalelor froebeliene obligatorii, care s'a realizat mai tîrziu.

VESTA, divinitate romană (coresp. în parte cu grec. *Hestia*). Era, și în cultul familial și în cel public, zeița vetrei, adică a *centrului* locuinței, deci a familiei, și în timpurile vechi tatăl (pater familias) sacrifica pe altarul ei pentru zeii protectori *Lari* și *Penați*.

VESTALE, preotese ale zeiței Vesta (la Romani).

VETERANI FREDERIC (*ca. 1650 †1695), general austriac. A venit în Muntenia cu armata în timpul lui Brîncoveanu; a repurtat victoria de la Seghedin (1686).

VEVERIȚA, culme de munte în jud. Vîlcea. Aci a fost, în timpul marelui războiu, o luptă cu Germanii, cari voiau să-l cuprindă, 17 Octombrie 1916, dar au fost respinși.

VEVEY [veve], oraș în Elveția (canton. *Vaud*) pe lacul Leman; 12.520 loc. Într'o regiune de vii. Vestit prin serbările cari se fac aci la fiecare zece ani (*Fêtes des vignerons* Sărbătorile podgorenilor).

VEZUVIU, vulcan în Italia, lîngă Neapole. Vestită este erupția lui din anul 79 p. Chr., cînd s'au înmormîntat sub lavă trei frumoase orașe romane: *Pompei*, *Herculanum* și *Stabia*. Atunci și-a găsit moartea învățatul *Pliniu-cel-bătrîn*.

VIAȚA LITERARĂ, revistă apărută în București în 1906 condusă de *G. Coșbuc*, *Ion Gorun* și *Ilarie Chendi*.

VIAȚA PRACTICĂ, revistă de științe naturale aplicate la agricultură, etc., sub red. lui *N. Leon*, apărută la Iași în 1893.

VIAȚA ROMÂNEASCĂ, revistă literară, științifică, etc., apare în Iași din 1906. Directori la început: *C. Stere* și *P. Bujor*, mai tîrziu și dr. *I. Cantacuzino*.

VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ, revistă pentru răspîndirea științelor, a apărut în București în 1906 sub direcția lui *Aurel Scurtu*.

VICA, com. rur. jud. Hunedoara, plasa Ilia; 227 loc. Mine de fier.

VICHENTIE (VINCENȚIU) (†304), sf. martir prăznuit de biserica ortodoxă la 11 Noembrie. A trăit în Saragosa (Spania) ca diacon al episcopului Valeriu. A fost supus la neînchipuite chinuri și a murit fără a șovăi în afirmarea credinței. Se zice că s'a păstrat multă vreme patul de fier (pe care-l înroșiau cu foc).

VICHY [vișî], stațiune balneară în Franța; 16.502 loc. Foarte cunoscută la noi, fiindcă de acolo se importă un mare număr de sticle cu apă minerală.

VICIU ALEXE (*1855), profesor și preot român. A ocupat și diferite funcții în administrația bisericească în Blaj. Pr. op. *Dicționar latin-român*, 1892; *Incercări în vocalismul român*, 1893; *Glosar de cuvinte dialectale*, 1899.

VICO GIAMBATTISTA (*1668 †1743), scriitor italian. Cunoscut prin *Filozofia istoriei*.

VICOVUL-DE-SUS, com. rur. jud. Rădăuți, plasa Vicovelor; 11.000 loc.

VICTOR AMEDEU II (*1666 †1732), duce al Savoiei (1675), rege al Siciliei (1713), rege al Sardiniei (1720). Abdică în 1730 pentru fiul său Carol Emanuel.

VICTOR EMANUEL I (*1750 †1824), rege al Sardiniei între 1802—1821. A abdicat, nevoind să dea statului său o constituție.

VICTOR EMANUEL II (*1820 †1878), rege al Sardiniei (1849), apoi rege al Italiei (1861). A participat la războiul Crimeei contra Rusiei. În 1859, aliat cu Franța, a început lupta pentru unitatea și independența Italiei; goni pe Austriaci din Lombardia, anexă Piemontul (pacea de la Villafranca); cu încetul uni alte provincii ale peninsulei, luă titlul de *rege al Italiei*, mută capitala de la Turin la Florența (1863), ocupă Roma în 1870 și stabili aci capitala. Italienii au pentru el un cult, i-au ridicat un monument măreț, l-au numit *il re galantuomo* (om de onoare și de cuvînt). În epoca formațiunii României moderne el a fost un amic leal al nostru și ne-a ajutat, alături de ministrul său Cavour, mai ales după alegerea lui Cuza ca domn al ambelor principate. V. Alecsandri a scris o poezie de omagiu pentru el.

VICTOR EMANUEL III (*1869), rege al Italiei de la 1900. Regele actual. A mărit imperiul colonial al Statului, mai ales în Africa; a luat parte la războiul mondial alături de Franța și Anglia, deși avea un tratat de alianță cu Germania, și, prin tratatele de pace încheiate după sfîrșitul lui, a întins hotarele țării, incorporînd provincii italiene pe cari le stăpînea încă Austria sau Ungaria.

Victor Emanuel III.

VICTORIA I (*1819 †1901), regină a Marei Britanii și împărăteasă (1837-1901). Era mătușa Reginei noastre Maria, fiind soră cu tatăl ei.

Imp. Victoria I.

VICTORIA, com. rur. jud. Brăila, plasa Viziru; 4.120 loc. După legea 1929, sat circ. com. Bereștii-de-Jos.

VICTORIA NYANZA, lac în Africa, regiunea ecuatorială; supraf. 68.000 km. p.

VIDA GEORGE (călugăr: GHERMANO), profesor român din Maramureș. A trăit cîtva timp în Iași pe la 1839, fiind profesor la seminariul de la Socola și în case particulare. Autor al unei *Gramatici de limba franceză*, tip. la Buda, 1833.

VIDAL FRACES, scriitor provensal. A tradus în dialect *Hora unirii* de *Alecsandri* (1882) și a publicat *Etudes sur les analogies linguistiques du roumain et provençal*, 1885.

VIDAL (†1929), medic francez, autor al reacției care-i poartă numele: un „vidal" este o reacțiune prin care se poate deosebi febra tifoidă de alte boale cu cari are asemănare; a introdus în medicină noțiunea *emoclaziei*.

VIDAL DE LA BLACHE [blaș] PAUL (*1843 †1918), geograf francez. A făcut numeroase hărți și cărți după metode noi pentru învățămîntul geografiei.

VIDIN, oraș în Bulgaria, port la Dunăre în fața Calafatului; 19.000 loc. În timpul războiului nostru pentru independență (fiind atunci teritoriu stăpînit de Turcia) s'au dat lupte în apropiere, începînd la 12 Ianuarie 1878 cu marea bătălie de la Smîrdan, dar, intervenind un armistițiu, orașul a fost ocupat de trupele noastre numai la 14 Februarie 1878, în urma unei convențiuni încheiate între colonelul Șt. Fălcoianu și Izet-Pașa.

VIDELE, stație c. f. jud. Vlașca, capul liniei de la Giurgiu.

VIDRA, com. rur. jud. Turda, plasa Cîmpeni; 2.960 loc.

VIDU IOAN (*1863 †1931), compozitor român în Transilvania. A fost învățător, profesor de muzică la pedagogiul din Arad, apoi la Lugoj; după unire a fost profesor la liceul din Lugoj, pînă în 1927, cînd s'a retras ca pensionar. Conducătorul reuniunii muzicale din Lugoj, a dat multe concerte în diferite orașe dn Transilvania și vechiul regat. A lucrat peste 160 de compoziții, cele mai multe inspirate din popor, și o liturghie bisericească.

Ioan Vidu.

VIEAȚA, revistă literară ilustrată, a apărut în București între 1893—1896, directori: *Al. Vlahuță* și Dr. *A. Urechia*.

VIEAȚA NOUĂ, revistă literară întemeiată de *Ovid Densușianu* în 1905, București. A apărut pînă în 1925.

VIENA (germ. WIEN, ital. VIENNA, fr. VIENNE), oraș capit. Austriei, pe Dunăre; 1.866.174 loc.

Edificii mărețe, universitate și școli înalte de multe feluri, teatre, etc. Aci s'au încheiat multe tratate internaționale, dintre cari cităm: 1809 (după învingerea Austriei la Wagram), 1815 (congresul după căderea lui Napoleon).

VIENNET GUILLAUME (*1777 †1868), poet francez. Unele din fabulele sale au fost imitate de Heliade Rădulescu (Foile și cărbunele).

VIEROȘ, mănăstire în jud. Mușcel.

VIERU, com. rur. jud. Vlașca, plasa Dunărea; 2.005 loc. După legea 1929, sat circ. com. Stănești.

VIFORÎTA ① com. rur. jud. Dîmbovița. ¶ ② munte în jud. Buzău. ¶ ③ mănăstire în jud. Dîmbovița, la 3 km. departe de Tîrgoviște lîngă com. cu același nume. Zidită pe la 1530.

VIGNY [viñi] ALFRED DE (*1799 †1863), poet francez. A fost ofițer pînă în 1828; membru al Academiei franceze. A publicat puțin: poezii, un roman istoric, cîteva piese de teatru și povestiri, între cari *Servitude et grandeur militaire* (1835). Mai cunoscut e prin poeziile romantice pesimiste; *Moise* (trad. de D. Nanu), *Moartea lupului* (trad. de B. Munteanu), *Pe muntele măslinilor* (trad. de M. Pricopie, de D. Nanu). Alte trad. *Baia unei dame romane* (trad. de Mircea Rădulescu, de Al. Naum).

VIIȘOARA ① com. rur. jud. Turda, plasa Cîmpia-Turzii; 3.468 loc. ¶ ② com. rur. jud. Teleorman, plasa Zimnicea; 3.217 loc. După legea 1929, sat circ. com. Piatra.

VIITORUL, ziar politic român (partidul național moderat) fondat de *Iosif Gall* în Budapesta; a apărut între 1884—1885.

VIITORUL, revistă bisericească și didactică, a apărut în București între 1898—1916 sub direcția lui *D. G. Boroianu*.

VIITORUL, foaia clerului ortodox român din Bucovina, a apărut în Cernăuți în 1904. a încetat în 1914.

VIITORUL, ziar politic al partidului liberal, apare în București din 1905.

VIJNICIOARA, com. rur. jud. Storojineț; 1.497 loc. Stațiune balneară.

VIJNIȚA, fost jud. în *Bucovina*; incorporat în Storojineț.

VIJNIȚA, com. urb. jud. Storojineț; 5.500 loc. Are 1 biserică ortodoxă, 1 catolică, 1 unită, 5 sinagoge; liceu, șc. de lemnărie, șc. industr. inf., 4 șc. prim.; 1 spital. Stație c. f. capul liniei laterale de la Grigore-Ghica-Vodă—Văscăuți.

VILARA ALECU, Grec de origine, om cu situație politică și amic al Rusiei în timpul războiului dintre 1806—1812, părtaș al mișcării eteriste din principate în 1821, a ocupat diferite funcțiuni între 1824—1837, a fost membru în comisia pentru alcătuirea Regulamentului Organic, apoi ministru al finanțelor (1833—37) și al dreptății (1844—48) sub Bibescu.

Alecu Vilara.

VILARA NICOLAE, scriitor grec, a fost secretarul domnitorilor Munteniei Nicolae și Constantin Mavrocordat. În 1777 a scris o odă în onoarea mitropolitului Grigorie.

VILAUCEA, com. rur. jud. Storojineț, plasa Ceremușului; 4.068 loc. După legea 1929, sat circ. com. Zamostea.

VILLAFRANCA, oraș în Italia (Verona), 9.461 loc. Aci s'a încheiat la 11 Iulie 1859 pacea între Franța și Austria.

VILLEHARDOUIN [vilarduen] GEOFFROI DE (*ca. 1150 †c. 1212), cronicar francez. A scris despre *Cucerirea Constantinopolului*, în timpul cruciatei a 4-a, la care a luat și el parte.

VILLEMAIN [vil'men] FRANÇOIS (*1790†1870), om politic și scriitor francez. Cunoscut mai ales prin *Cursul de literatură franceză*.

VILLEMESSANT JEAN HYPPOLYTE (*1812 †1879), ziarist francez. A întemeiat ziarul „Le Figaro", 1866.

VILLON [vilon] FRANÇOIS (*1431 †ca. 1489), poet francez. A făcut studii superioare, dar a dus o viață dezordonată, a suferit mulți ani de închisoare.

VILNA, oraș în Polonia, port la vărsarea r. Vileika în Vilia; 128.9?4 loc. Fondat pe la 1128. A fost capitala ducatului Lituaniei.

VINCI LEONARDO DA (*1452 †1519), mare artist italian. Vestit ca pictor, între altele prin *Cina cea de taină*, frescă în trapeza mănăstirii Santa Maria delle Grazie din Milano, și prin *Gioconda* (Monna Lisa) care se află la Paris (Louvre, de unde a fost furată și nu s'a știut de ea mai mulți ani). A fost și sculptor, și inginer, și arhitect, și muzicant, și scriitor, ocupîndu-se cu chestiuni de anatomie, cu teoria picturii, cu aerostatica, etc.

Leonardo da Vinci.

VIMINACIUM, cetate romană în Moesia, în Serbia actuală pe lîngă r. Mlava, (afl. al Dunării). De aci a pornit Traian în prima sa expediție contra Dacilor, trecînd prin Banat.

VINCENT [vensan] D'INDY (*1851), muzicant și compozitor francez. A scris opere, coruri, simfonii, etc. A întemeiat în 1896 *Schola cantorum*. Parizienii l-au sărbătorit în 1931 cînd a împlinit 80 de ani.

VINEREA, com. rur. jud. Hunedoara, plasa Orăștie; 2.486 loc.

VINERI (SFÎNTA), biserică în București, zisă și SF. VINERI-HERASCA, zidită pe la 1760 de un boer din familia *Năsturel-Herăscu* în locul unei mici biserici de pe la 1645. Acesta și urmașii săi i-au făcut importante danii, construind un azil de bătrîni ș. a.

VINGA, com. rur. jud. Timiș-Torontal, plasa Vinga; 4.893 loc. Stație c. f. între Timișoara și Arad.

VINGARD, com. rur. jud. Sibiu, plasa Miercurea; 2.078 loc. După legea 1929, trece la jud. Alba.

VINTERHALDER ☛ WINTERHALDER.

VINTILĂ, domn al Munteniei sub numele de VLAD VIII 1532—1535; fiul lui Radu IV.

VINTILĂ-VODĂ, mănăstire jud. Buzău.

VINȚUL-DE-JOS, com. rur. jud. Alba lîngă Mureș; 4.500 loc. Stație c. f. între Teiuș și Arad.

VINȚUL-DE-SUS, com. rur. jud. Turda pe Mureș, plasa Cîmpia Turzii; 2000 loc. Stație c. f. linia Teiuș-Oradea.

VIOLLET-LE-DUC EUGÈNE (*1814 †1879), arhitect francez. S'a ocupat și cu restaurări de monumente vechi. A scris un *dicționar* special de *arhitectură*. A fost chemat în țară pe la 1870 ca să lucreze la restaurarea măn. Argeșului, dar n'a venit și a recomandat pe Lecomte du Nouy.

VIOREANU DIMITRIE P. (†1881), jurist român și om politic. A fost profesor la Facultatea de drept din București, ministru de justiție (1863, 1870, 1876), apoi magistrat, procuror general la Curtea-de-Casație.

VIRCHOW RUDOLF (*1821 †1902), anatomist, patologist și antropolog. A fost director al Institutului de patologie din Berlin. Întemeietorul patologiei celulare, care a făcut într'o vreme mare sgomot. Membru onorar al Academiei Române (1902).

VIRGILIU (P. VERGILIUS MARO), mare poet latin. A cîntat poezia vieții de la țară, imitînd pe Teocrit; a poetizat muncile cîmpenești; a creat marea epopee a originii poporului latin pe care-l face înrudit cu zeii. S'a bucurat de admirația contimporanilor săi și în timpul evului mediu a fost cel mai prețuit poet al latinității. Operele lui s'au tradus aproape în întregime în rom. *Bucolicele* pentru prima dată în „Foaia pentru minte" 1854 și 1855, apoi de X. Gheorghiu, 1909 și de T. Naum, 1922, *Georgicele* de G. Coșbuc, 1906, de S. Radian, 1907. *Ambele* acestea de M. Strajan, 1904. *Eneida* prima dată de A. Șandor (ms. Acad. 676), parte

publicată în „Foaia pentru minte", 1859; fragmente de D. A. Laurian în 1872; întreagă de G. Coşbuc (versuri exametre), 1896 (premiată de Academia Română) şi de N. Pandelea (în proză) 1913. În anul 1930, împlinindu-se 2000 de ani de la moartea lui Virgiliu, s'au făcut serbări de comemorare. Mai ales în Italia s'au desfăşurat acestea cu mult fast în prezenţa Regelui, fiind de faţă delegaţi din toate ţările latine. Din partea României a participat Iuliu Valaori, profesor la facultatea de litere din Bucureşti, care a depus o adresă omagială. În Bucureşti, în lunile Octombrie şi Noembrie, au fost organizate de către *Universitatea liberă* mai multe conferinţe publice (N. *Herescu*, *I. Valaori*, *D. Burileanu*, *C. Papacostea*) şi cu acea ocazie „Revista clasică" din Bucureşti a publicat un volum special închinat memoriei marelui poet al latinităţii (cu articole semnate de *N. Iorga*, *D. Evolceanu*, *I. Valaori*, *C. Papacostea*, *N. Herescu*, *I. Bujor* ş. a.).

VIRGINIA, stat din Statele-Unite Americane, la Oceanul Atlantic; 110.399 km. p., 2.309.187 loc. Capitala: *Richmond*.

VISARION, sfînt, prăznuit de biserica ortodoxă la 15 Septembrie. A fost episcop al Larisei.

VISTULA (germ. WEICHSEL, pol. WISLA), fluviu, izvorăşte în Carpaţi, udă Cehoslovacia, Polonia şi Rusia şi se varsă în marea Baltică prin mai multe guri, cari formează o deltă. Lungime totală 1.050 km.

VISUL MAICII DOMNULUI, carte poporană. Maica Domnului a văzut în vis toate patimile ce avea să sufere fiul său pentru omenire. Redacţiunea cea mai veche e un manuscris din 1784 (Gaster). De obiceiu în broşurile în cari se tipăreşte aceasta figurează şi *Epistolia lui Hristos* şi *Călătoria Maicii Domnului la Iad*.

VISCHER [fişer] TEODOR FRIEDRICH (*1807 †1887), estetician german. A urmat ideile lui Hegel. După teoriile lui a scris T. Maiorescu consideraţiile critice asupra Poeziei române.

VISCONTI LUDOVICO (*1791 †1853), arhitect francez. Autorul prefacerii Luvrului şi al mormîntului lui Napoleon la Invalizi.

VISIGOŢI, ramura occidentală a marii naţiuni a Goţilor. Ei trecură Dunărea în imperiul roman (376) şi se aşezară în Italia, cu voia împăratului Valens, pe care mai tîrziu îl omorîră. Încurajaţi de slăbiciunea puterii romane, au devastat peninsula balcanică şi au ocupat Roma (410); au trecut apoi în Gallia şi Spania şi au format acolo un stat vasal imperiului roman, care a fost apoi unul din centrele desvoltării politice a Spaniei. Puterea lor a fost distrusă prin invaziunea musulmană (711).

VISOCA, com. rur. jud. Soroca, plasa Bădiceni; 2.002 loc. După legea 1929, sat circ. com. Arioneşti.

VIŞA ION (*1828 †1900), filantrop român din Transilvania, a făcut trei fundaţiuni pentru scopuri culturale şi de ajutor.

VIŞĂU, rîu, afluent al Tisei aproape de izvoarele ei.

VIŞĂUL-DE-JOS, com. rur. jud. Maramureş, plasa Vişeu; 2.749 loc. ¶ ~-DE-SUS, com. rur. tot acolo; 11.731 loc. Staţiune de c. f. linia Valea-Vişăului—Borşa. Mine de fier.

VIŞINA, com. rur. jud. Dîmboviţa, plasa Găeşti; 3.201 loc. După legea 1929, circ. com. cu 16 sate.

VIŞINA-VECHE, com. rur. jud. Romanaţi, plasa Dunărea; 3.345 loc. După legea 1929, sat com. Vişina-Nouă.

VIŞNU, divinitate indiană, reprezintă forţa conservatoare în univers.

VITELLIUS AULUS (*15 †69), împărat roman, vestit prin desfrînările, cruzimile şi cinismul său. A domnit numai cîteva luni şi a fost ucis în momentul în care armata lui Vespasian intra în Roma.

VITRUVIUS MARCUS POLLIO (sec. I a. Chr.), arhitect roman. I se atribue multe monumente din vremea lui August şi Tiberiu. A scris un tractat de *arhitectură*.

VITTEL, oraş în Franţa; 2.400 loc.; ape minerale.

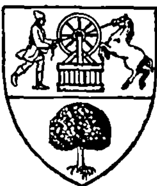
VITZU ALEXANDRU (*1852 †1902), profesor de fiziologie la Facultatea de ştiinţe din Bucureşti (1882), membru corespondent al Academiei Române (1897). A fost şi inspector şcolar şi în această calitate a redactat un raport.

VIVIANI RENÉ (*1863 †1925), om politic francez. A fost prezident de consiliu la începutul războiului mondial (1914—1915).

VIVIEN DE ST. MARTIN LOUIS (*1802 †1897), geograf francez. Autorul *dicţionarului de geografie universală* (1879—95).

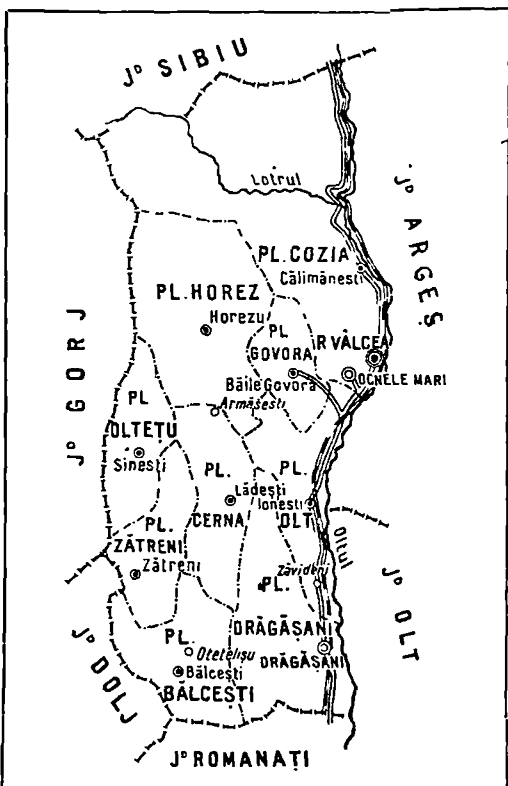
VIZANTEA ① pîrău jud. Putna. ¶ ② staţiune balneară jud. Putna. ¶ ③ mănăstire în jud. Putna, întemeiată probabil de Ieremia Movilă. Are o biserică zidită pe la 1850 de Ieromonahul Visarion. E şi una veche de lemn.

VIZIRU, com. rur. jud. Brăila, plasa Viziru; 4.120 loc. După legea 1929, circ. com. cu 5 sate.

Stema jud. Vîlcea.

VÎLCEA, jud. în Oltenia; cap. *Rîmnicul-Vîlcii*; supraf. 4.081 km. p., 243.016 loc. Are 9 plăşi, 3 com. urb., 128 com. rur. (1926); 5 grădini de copii, 265 şc. primare rurale şi 12 urbane (1929); 30 cooperative cu capital 3.414.679 lei (1925). Ţine de circ. Curţii-de-Apel din Craiova; de eparhia episcop. Rîmnicului-Noul-Severin, are 8 parohii urbane şi 133 rurale, cu 255 biserici.

VÎLCELE (ung. ELÖPATAK), staţiune balneară în jud. Trei-Scaune.

Harta jud. Vâlcea (legea 1925).

VÎLCINEŞTI, com. rur. jud. Lăpuşna, plasa Vorniceni; 3.426 loc. După legea 1929, sat circ. com. Şipoteni.

VÎLCOV, com. urb. jud. Ismail pe braţul Chi-

liei, la vărsarea Dunării în mare; 7964 loc. Cele mai bogate pescării din delta Dunării. În jurul acestui oraş, în zilele de 9—15 Februarie 1917, s'au dat lupte mari, pe uscat şi pe apă, între trupele ruse cari nu voiau să se retragă şi între cele române, cari au izbutit să ocupe oraşul şi să pacifice şi Sudul Basarabiei. A suferit mari inundaţii în 1879 şi 1931.

VÎLSAN, rîu jud. Argeş, afl. al Argeşului pe stînga.

VÎLSAN GEORGE (*1885), geograf român. Fost profesor de geografie la Universitatea din Cluj, acum la Bucureşti. Membru al Academiei Române (1920). A debutat cu poezii şi schiţe în „Sămănătorul" 1904, a colaborat la „Convorbiri critice" şi la „Convorbiri literare"; apoi s'a consacrat lucrărilor de specialitate, din cari cităm: *Harta Moldovei de Dimitrie Cantemir* (1926), *Bucureştii* (1909), *Românii din Craina Serbiei* (1910), *Cîmpia română* (1915), *Asupra trecerii Dunării prin Porţile-de-fier* (1910), *Văile, originea şi evoluţia* (1916), *Carpaţii în România de azi* (1924).

VÎNĂTORI, sat jud. Neamţ, plasa Piatra; 2.462 loc. După legea 1929, sat circ. com. Vînătorii-Neamţ. În apropiere izvoare de ape minerale.

VÎNJU-MARE, com. rur. jud. Mehedinţi; plasa Blahniţa; 2.537 loc. După legea 1929, circ. com. rur. cu 15 sate.

VÎRCIOROVA, com. rur. jud. Caraş-Severin; staţie c. f. linia Bucureşti—Timişoara.

VÎRFUL-BÎDEI, munte jud. Fălticeni (fost Suceava), com. Dorna, alt. 1.400 m.

VÎRFUL-CAMENEI, munte jud. Mehedinţi.

VÎRFUL-CU-DOR, vîrf în munţii Bucegi, înalt 2.288 m.

VÎRFUL-LUI-DRĂGAN, munte în jud. Prahova.

VÎRGOLICI ŞTEFAN (*1843 †1897), profesor la liceul din Bîrlad, apoi profesor de literaturi romanice la Universitatea din Iaşi (1876). Membru corespondent al Academiei Române (1887), inspector general al învăţămîntului secundar. A debutat cu poezii în „Trompeta Carpaţilor" (1865), apoi a publicat în „Convorbiri literare" (de la 1867 înainte) cîteva poezii originale şi traduceri din lit. *franceză* (Lamartine, Chénier, Musset, Coppée, Molière), *spaniolă* (Cervantes), *engleză* (Byron), *latină* (Ovidiu, Propertiu, Tibul). Mai avem o de la el *gramatică latină* (1873) şi un *raport* despre mersul şcoalelor secundare.

VÎRLEZI, com. rur. jud. Covurluiu, plasa Bujor; 2.278 loc. După legea 1929, sat circ. com. Tîrgul Bujor.

VÎRNAV SCARLAT (*1851 †1919), inginer român. A fost director al Şcoalei de poduri şi şosele, prezident al Societăţii politehnice, deputat, prefect de Constanţa. A lucrat la construcţia liniei ferate Bucureşti—Feteşti.

VÎRŞEŢ, oraş în Banat (partea trecută Jugoslaviei; 25.200 loc. (1919).

VÎRTEJENI-TÎRG, sat jud. Soroca, plasa Văscăuţi; 2.177 loc.

VÎRTOPU, com. rur. jud. Dolj, plasa Giubega; 2.399 loc. După legea 1929, sat circ. com. Caraula.

VÎRTOAPELE-DE-SUS, com. rur. jud. Teleorman, plasa Alexandria; 2.610 loc. După legea 1929, sat circ. com. Călineşti.

VLAD I, domnitor al Ţării-Româneşti, ajutat de Turci, ocupă tronul lui Mircea, dar peste puţin fu învins şi silit să fugă (1394—1395) (Iorga).

VLAD II zis **DRACUL** sau **DRĂCULEA**, domn al Ţării-Româneşti 1435 (sau 37)—1446. Fiu nelegitim al lui Mircea, petrecuse tinereţea ca ostatic la curtea Regelui Sigismund; s'a aliat cu Turcii şi a luat parte la expediţia lui Murad în Transilvania (1438); mai tîrziu s'a luptat contra lor, alături de Ioan Corvin, dar a fost învins la Varna (1444); împăcîndu-se cu Turcii, fu atacat de Corvin, prins şi ucis. Porecla îi era dată, după unii, pentru isteţimea lui răutăcioasă, după alţii, din cauza unei decoraţii ce avea de la Sigismund.

VLAD III sau **II** zis **ŢEPEŞ** ☛ **ŢEPEŞ**

VLAD IV sau **III CĂLUGĂRUL**, domn al Ţării-Româneşti 1482—1495 (sau 1481—94). Frate cu Vlad-Ţepeş; numit aşa, fiindcă fusese călugăr în tinereţe. Luînd tronul cu ajutorul lui Ştefan, el a ajutat totuşi pe Turci în luptele contra acestuia.

VLAD V (sau **IV**) zis **VLĂDUŢ** (†1512), domn al Ţării-Româneşti 1510—1512. Era fiul lui Vlad Călugărul; a luat tronul cu ajutor turcesc, dar, primind supremaţia Ungurilor, a supărat pe Turci şi aceştia au dat ajutor lui Neagoe, care a venit cu oaste de peste Dunăre, l-a învins şi l-a ucis.

VLAD VI sau **DRAGOMIR** (†1521), domn al Ţării-Româneşti 1521. A răsturnat pe Teodosie, fiul lui Neagoe, dar n'a putut profita, căci a fost omorît de Turci cari venise să ajute pe Teodosie.

VLAD VII (sau **V**) zis **ÎNNECATUL**), domn al Ţării-Româneşti 1530—1532; fiul lui Vlad V. A murit aruncat în Dîmboviţă.

VLAD VIII zis **VINTILĂ** ☛ acest cuv. (Deosebirea de număr la Domnitorii cu numele *Vlad* vine de acolo că la Xenopol sînt numai 6, iar la Iorga 8).

VLAD DELAMARINA VICTOR (*1870 †1896), scriitor român originar din Banat, a fost nevoit să părăsească provincia şi să vie în Regat, unde a devenit ofiţer de marină. A murit foarte tînăr. A scris poezii în dialect bănăţean, cele mai multe glumeţe. S'au publicat după moartea lui de V. Branişte (1902). Cunoscută e anecdota: *Al mai tare om gin lume.*

VLAD-ŢEPEŞ, com. rur. jud. Ialomiţa, plasa Lehliu; 2.380 loc. După legea 1929, sat circ. com. Mihaiu-Viteazul.

VLADIMIR I CEL MARE († 1015), prinţ de Kiev, puse temeiul imperiului rus; întinse hotarele înă la Baltica, pînă la Volga, cuceri Kiev şi teritoriul din jur; se creştină şi impuse aceasta şi poporului său.

VLADIMIR DE REPTA ☛ Repta.

VLADIMIRESCU TUDOR (*ca. 1770 †1821), cunoscut sub numele de *Tudor din Vladimiri* (sat din Gorj) sau *Domnul Tudor*, revoluţionar român. Fiu de ţăran, el dobândise învăţătură fiind în serviciul unui boer mare din Craiova, apoi servind în armata rusească (ofiţer, decorat cu ordinul Vladimir, boer cu rangul de sulger), ajunsese astfel vătav de plaiu (Cloşani) şi făcuse chiar avere. După moartea domnitorului Alexandru Suţu se produc turburări şi Tudor îşi organizează o armată de panduri şi din oameni de strânsură, ţărani români, nemulţumiţi de asuprirea unora din boeri, dar şi streini, mai ales bulgari, cari urmăreau jaful. Cu această armată, după ce-şi stabileşte reputaţia de reformator revoluţionar, vine în Bucureşti, se aşează lîngă Cotroceni şi în ziua de 20 Martie dă o proclamaţie către populaţie, în care vorbeşte şi de apărarea săracilor şi de apăsarea Românilor de către streini. El se pusese în corespondenţă şi cu Turcii şi cu Ruşii şi avea cu el şi mare parte din boerii români. Această situaţie care îl făcu să fie dacă nu inimic, dar nici prieten cu mişcarea eteristă, atrase ura lui Ipsilanti, care, prin oamenii săi, îl atrase în cursă şi puse să fie ucis lîngă Tîrgovişte.

Tudor Vladimirescu.

VLADISLAV II, domn al Munteniei, 1447—1456 (sau 1451 — 56). A fost amic cu Ungurii.

VLADISLAV III, domn al Ţării-Româneşti 1523-1525 (sau 1526), turburat pe de oparte de Radu Bădică, pe de alta de Radu dela Afumaţi, cari voiau să-i ia tronul, a fost ucis de Turci.

VLADIVOSTOK, oraş în Siberia, port la marea Japoniei; 99,000 loc. Aci se termină calea ferată transiberiană. Aci s'a organizat în Ianuarie 1920 o legiune română, din prizonierii români luaţi de Ruşi din armata austriacă. Ea a avut să lupte sub direcţia Japoniei — contra Bolşevicilor

împreună cu Cehoslovacii în 1921 cei mai mulţi din acești legionari s'au întors în patrie pe vase engleze.

VLĂDNICUL, baltă în jud. Iaşi.

VLAH ☛ **VALAH**.

VLAHO-CLISURA, oraş în Macedonia (circ. Coriţa), în munţi lîngă o strîmtoare (clisură, în dialect) aproape de lacul Ostrovul; avea înainte de războiul balcanic ca. 9.000 loc. toţi Aromâni, aveau o şcoală de băeţi şi una de fete şi o biserică frumoasă.

VLAHOVICI DANILO (†1822), episcop al Bucovinei din 1789.

VLAHUŢĂ ALEXANDRU (*1858 † 1919), poet român. A debutat prin poezii în „Convorbiri literare" (1881) şi în 1886 a publicat primul volum de *nuvele*, în 1887 primul volum de *poezii*. A fost profesor, ziarist, referent literar la Casa Şcoalelor. Desvoltat sub influenţa lui Eminescu, a avut totuşi nota sa originală, ba chiar, în 1892, a făcut o conferinţă în care a blamat pe imitatori şi a arătat efectele rele ale curentului eminescian. Activitatea lui a urmat în aceleaşi direcţiuni pînă pe la 1900: nuvele (*Icoane şterse*, 1893, *In viltoare*, 1896, *Clipe de linişte*, 1899, *Din durerile lumii*, *File rupte*), poezii (*Iubire*, 1896 şi o ediţie nouă a colecţiei din 1887 completată) şi un roman (*Dan*, 1894). În partea a doua a activităţii sale se desemnează o tendinţă educativă: a urmărit să facă cunoscute frumuseţile ţării noastre (*România pitorească*, 1901), întîmplările mari ale neamului (*Din trecutul nostru*, 1908) şi manifestările artei (*Pictorul Grigorescu*, 1910); prin ultimele sale volume (*La gura sobei*, 1911) a căutat să insufle tineretului încrederea în forţele lui şi iubirea pentru frumos, adevăr şi bine. A întemeiat, cu dr. Urechia, *Viaţa* (1893), cu G. Coşbuc, *Semănătorul* (1900), cu Brătescu-Voineşti, ziarul *Dacia* (1918) şi revista *Lamura* (1919).

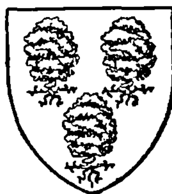

Alexandru Vlahuţă.

VLAICU, domn al Tării-Româneşti pe la 1366—1380, fiul lui Alexandru şi al Doamnei Clara; a dobîndit de la Regele Ungariei Ludovic o parte din Banatul Severinului şi ducatul Făgăraşului; a ocupat ţinutul Vidinului, care pe atunci era unit cu parte din Banatul Severinului (cea nestăpînită de Vlaicu, adică cea care avea să fie Banatul Timişanei de mai tîrziu). Din pricina aceasta a avut războiu cu Ungurii, pe cari i-a învins. A întemeiat a doua mitropolie a Severinului (1370).

VLAICU AUREL (†1913), inginer român. A fost între iniţiatorii aviaţiei la noi şi primul erou jertfit al ei, şi-a construit însuşi un aparat, dar voind să treacă în sbor peste Carpaţi s'a prăbuşit şi a murit.

VLAICU-VODĂ, piesă de Al. Davila, jucată întîiu pe scena Teatrului Naţional la 15 Februarie 1902. Inspirată din viaţa domnitorului cu acelaşi nume.

VLASIE (†316), episcop al Sevastiei, prăznuit de biserica ortodoxă la 11 Februarie. A trăit pe timpul lui Liciniu (308—324). Îmblînzea fiarele sălbatece şi vindeca boalele oamenilor. A fost chinuit şi apoi i s'a tăiat capul.

Stema jud. Vlaşca.

VLAŞCA, jud. în Muntenia; cap. *Giurgiu*; supraf. 3.494 km. p., 277.711 loc. Are 7 plăşi, 1 com. urb. şi 176 rur. Are 4 parohii urb., 165 rur., cu 219 biserici; ţine de eparhia mitrop. Ungro-Vlahiei, de circ. Curţii de apel din Bucureşti. Are 7 grădini de copii, 227 şcoale primare rurale, 10 şc. pr. urbane; 43 cooperative de consum, 8 p. exploatare de păduri.

VLĂDEASA, vîrf din Munţii Bihorului; înalt 1.850 m.

VLĂDESCU MATEIU (*1835 †1901), general român. A luat parte la războiul independenţei, a fost şef al Statului major, ministru de războiu (1889—1891).

VLĂDESCU MIHAIL (*1865), botanist român. Profesor de botanică la Facultatea de ştiinţe din Iaşi, apoi (1895) în Bucureşti; directorul Grădinii botanice. A fost inspector al învăţămîntului secundar, ministru de instrucţiune publică în guvernul prezidat de G. Gr. Cantacuzino (1904) şi de domenii în cele prez. de Take Ionescu (1921); prezident al Ligii culturale.

Harta jud. Vlaşca (legea 1925).

VLĂDESCU VASILE I. (†1883), medic român. A fost profesor la facultatea de medicină din Bucureşti.

VLĂDUŢU NICOLAE (*1818 †. . .), luptător politic român în Transilvania. A fost prefect de legiune în 1848—49.

VLĂHIŢA, com. rur. jud. Odorheiu, plasa Tîrnava-de-Sus; 2.543 loc. După legea 1929, circ. com. cu 2 sate.

VLĂSIA, regiune de păduri în judeţele Dîmboviţa, Ilfov şi Ialomiţa.

VOCE D'ITALIA, primul ziar italienesc în România. A apărut în Bucureşti între 1878—1879 sub direcţia lui *Enrico Croce*.

VOCEA BISERICII, ziar literar şi ştiinţific religios, a apărut în Bucureşti între 1870—1872 sub redacţia arhimandritului *Teoctist Scriban*.

VODĂ-CAROL, com. rur. jud. Teleorman, plasa Călmăţuiu; 3.169 loc. După legea 1929, sat circ. com. Salcia.

VODENA, oraş în Grecia (Macedonia), în vechime: Edessa; 9.568 loc.

VODIŢA, fostă mănăstire în jud. Mehedinţi, pe malul rîului Vodiţa. Zidită, după unii, de Nicodim, pe la 1364 în timpul domniei lui Vladislav Vodă.

Prinţul Nicolae Vogoride.

VOGORIDE NICOLAE (*1820†1863), boer român. A fost caimacam în 1857 în timpul divanurilor ad-hoc, cînd a combătut unirea şi a reuşit, prin alcătuirea listelor electorale şi alte măsuri, să formeze o adunare în majoritate contra unirii. Aceste alegeri au fost contestate şi Poarta, silită de ministrul Franţei la Constantinopol, a anulat alegerea şi s'a procedat la a doua alegere care a dat deputaţi favorabili unirii.

VOGORIDE ŞTEFANAKI (†1859), boer român.

A fost prefect în Galaţi (1812), apoi caimacam al Moldovei după retragerea lui Mihail Suţu în 1821, pînă să vie noul domn Calimah, dar schimbîndu-se situaţia şi punîndu-se în 1822 principi pămînteni, el s'a retras în Turcia şi a fost numit bei de Samos (1834—1849).

VOGUË EUGÈNE MELCHIOR DE (*1848 †1910), om politic, ziarist, scriitor francez. Cunoscut mai ales prin scrierea *Le roman russe* (1886). Membru al Academiei franceze.

VOICIEKOVSKI STANISLAV, prezident al republicii Poloniei (1922).

VOINEASA, com. rur. jud. Vîlcea, plasa Cozia. Esploatări de mică.

VOINESCU EUGENIU (*ca. 1844 †1909), pictor român. Cunoscut mai ales prin marine. Op. pr. *Portul Constanţa* (Pinacoteca din Bucureşti), *Un port de mare*, *Naufragiu pe Marea Neagră*. A fost şi consul general al României la Buda-Pesta. Profesor la Şcoala de bele-arte din Bucureşti.

VOINESCU IOAN I-iu, ofiţer şi scriitor român. Il găsim, în Almanahul Statului, *maior* în 1836 şi înaintează colonel în 1844. A fost adjutant al domnitorului Alexandru Ghica şi al lui Bibescu; a fost între conducătorii şcoalei militare înfiinţată de Ştirbeiu (1851) şi prezident al tribunalului militar de revizie. A publicat traduceri din limbi streine (*Corina sau Italia* de d-na de Stael, 1846, *Mizantropie şi pocăinţă* de Kotzebue, 1837, etc.) şi scrieri de specialitate: *Slujba de avantpost*, *Povăţuiri comandirilor de roată* (1836), *Curs de istoria artei militare* (1856).

VOINESCU IOAN AL II-lea, ofiţer şi scriitor român. Cariera lui militară a fost mai puţin importantă decît a omonimului său. Îl găsim căpitan în 1836 şi maior în 1838, iar de la 1840 nu-l mai aflăm. Probabil va fi demisionat, căci Ioan Ghica ni-l arată ca făcînd parte din ofiţerimea care lucra cu partidul naţional în formaţie, cu Cîmpineanu ş. a. A fost şi între membrii Asociaţiei literare din 1845. Amic cu Ioan Ghica, Gr. Alexandrescu ş. a. Acesta din urmă i-a dedicat o „Epistolă", în care-l arată partizan al doctrinei că fericirea vieţii stă în linişte deplină. A publicat cîteva traduceri: *Bădăranul boerit* de Molière (1835), *Juneţea lui Carol II* de Duval (1836), *Table de istorie* (1841), *Istoria sfîntă* (1846). A fost ministru sub guvernul provizoriu din 1848.

VOINOV DIMITRIE (*1867), naturalist român. Profesor de zoologie şi morfologie generală la Facultatea de ştiinţe din Bucureşti (1893); membru al Academiei Române (1927). A publicat lucrări de istologie ş. a. în „Archives de zoologie expérimentale", în „Bulletin de la Société de biologie", „Bulletin de la Soc. des sciences" din Bucureşti, etc. şi în volume. Cităm: *Curs de embriologie şi morfologie*, 1897; *Epitelium digestif des nymphes d'Aeschna*, 1898; *Principii de microscopie*, 1900.

VOINOV NICOLAE (*1834 †1898), om politic român. A fost magistrat, deputat, senator, ministru de justiţie (1885).

VOINOVICI IVO, scriitor croat. Şi-a început activitatea în 1889. A perfecţionat balada dramatică, un gen caracteristic al literaturii iugoslave. A publicat povestiri, piese de teatru (comedii şi drame). În 1913 „Învierea lui Lazăr".

VOINŢA NAŢIONALĂ, ziar politic al partidului naţional-liberal, Bucureşti, 1884—1914.

VOITENI, staţie c. f. jud. Timiş-Torontal, între Timişoara şi Reşiţa.

VOIUŢCHI EMILIAN (*1850), teolog român în Bucovina. Profesor la facultatea de teologie din Cernăuţi (1884). A publicat o colecţie de *predici* (1896 ş. u.).

VOIVODEASA, com. rur. jud. Rădăuţi, plasa Vicovelor; 2.080 loc.

VOIX ROUMAINE, ziar politic sub direcţia lui *Ulysse de Marsillac*, a apărut în Bucureşti şi continuată de *Voix de la Roumanie*, 1861—1866.

VOLAPÜK, limbă universală, inventată în 1879 de abatele *Johann Schleyer*, avînd ca bază limba engleză. A avut multă răspîndire pînă pe la 1890.

VOLCINEŢ, com. rur. jud. Rădăuţi, plasa Siretului; 2.395 loc. Staţie c. f.

VOLCINSCHI GRIGORIE (†1931), preot român din Bucovina. A fost arhimandrit şi stareţ al mănăstirei Putna.

VOLENTI NICOLAE (†1910), advocat şi scriitor român. A colaborat la „Convorbiri literare"; a publicat un volum de *poezii* (1891) şi cîteva conferinţe, între cari: *Pastelurile lui Alecsandri* (1894).

VOLGA, fluviu în Rusia, cel mai mare din Europa, lung 3.600 km.

VOLINTIRI, c. r. jud. Cetatea-Albă, pl. Volintireşti; 8.200 loc. După legea 1929 circ. c. cu 3 sate.

VOLLMÖLLER KARL (*1848 †1922), filolog german romanist. A editat „Romanische Forschungen", „Kritischer Jahresbericht", a publicat articole de specialitate.

VOLNEY [volne] CONSTANTIN FRANÇOIS DE (*1757 †1820), scriitor francez democrat; a exercitat, prin scrierea sa *Les ruines*, mare influenţă asupra poeţilor şi scriitorilor noştri din prima jumătate a sec. XIX, ca V. Cîrlova ş. a.

VOLO, oraş în Grecia; 30.000 loc. Mare cultură de măslini. Port la marea Egee.

VOLOCA-PE-DERELUI, com. rur. jud. Cernăuţi, plasa Cosminului; 4.382 loc. După legea 1929, sat circ. com. Cuciurul-Mare.

VOLOVĂŢ, com. rur. jud. Rădăuţi, plasa Dorneşti; 3.700 loc. Are biserică zidită de Ştefan-cel-Mare 1500—1502.

VOLTA ALESSANDRO (*1745 †1826), fizician italian. S'a ocupat cu electricitatea: a inventat electroforul, condensatorul şi pila care-i poartă numele. A lăsat multe scrieri despre chestiunile acestea. După numele lui s'a făcut termenul de *voltă* (plural volţi), unitate de măsură a forţei electromotrice.

Alessandro Volta.

VOLTAIRE [volter] AROUET DE (*1694 †1778), mare scriitor francez. Se socoteşte ca unul din precursorii marei revoluţii franceze. A călătorit mult şi a fost amic cu regele Prusiei Frederic cel Mare; a locuit mulţi ani în castelul Ferney lîngă Geneva. Operele lui sînt considerabile şi în toat genurile: filozofie (*Dictionnaire philosophique*), istorie (*Siècle de Louis XIV*, *Histoire de Charles XII*, epopee (*La Henriade*), tragedie (*Zaïre* ş. a.), povestire satirică (*Candide*), critică (*Le temple du goût*). Influenţa sa a fost mare nu numai în timpul său şi în Franţa, ci multă vreme după moartea sa în diferite ţări. La noi s'au făcut traduceri multe, încă de la începutul secolului XIX: *Tragedia lui Orest* (de Al. Beldiman, tip. Buda, 1820), *Fanatismul sau Mahomet* (de I. Eliad, 1831), *Brutu* (de I. Eliad), *Alzira sau Americanii* (de Gr. Alexandrescu, 1835), *Henriada* (de Comisul Vasile Pogor, 1838), *Meropa* (de Gr. Alexandrescu, 1847), *Zaira* (de G. Sion, 1854), *Sufletul* (de A. Luca, 1909), *Micromegas* (de I. B. Hétrat, 1910), *Suflet curat* = L'ingénu (de I. B. Hétrat, 1914, Bibl. Minerva), *Ce este omul* (de A.A. Luca); unele trad. de mai multe ori în cursul timpului: *Zadig* (de St. Căpăţîneanu, 1831, alta 1899, alta de I. Z., 1909, de I. Constantinescu-Mion, B. p. t.), *Prinţesa Babilonului* (1899, de I. B. Hetrat, 1912, Bibl. Minerva, de Mihail Iorgulescu, 1921, de E. Bezdechi, de B. Marian). E interesant de notat că între 1820—1840 s'au tipărit în Bucureşti şi cîteva traduceri din Voltaire în limba grecească (*Brutus*, *Meropa*, *Alzira*, *Semiramis*).

Voltaire.

VOLTERRA VITO (*1860), profesor de fizică matematică la Universitatea din Roma A stu-

diat *echilibrul corpurilor elastice* şi *integraţiunea ecuaţiunilor diferenţiale cu derivate parţiale*. Membru onorar al Academiei Române (1913).

VORARLBERG, stat confederat în Austria. aşezat între Tirol, Elveţia şi Bavaria; 2.602 km. p., 139.999 loc. Capitala *Bregenz*.

VORNICENI ① com. rur. jud. Dorohoiu, plasa Centru; 3.157 loc. După legea 1929, circ. com. cu 17 sate. ¶ ② com. rur. jud. Lăpuşna, plasa Vorniceni; 3.468 loc. După legea 1929, circ. com. cu 9 sate.

VOROAVA GARAMANŢILOR, capitol din *Ceasornicul Domnilor* de Nicolae Costin, publ. de M. Gaster în „Literatura populară".

VOROBCHEVICIU ISIDOR (*1836 . . .), preot, profesor de muzică la Seminarul clasic din Cernăuţi şi compozitor român în Bucovina. A colaborat la înfiinţarea şcoalei speciale pentru muzica bisericească. A publicat cântece populare, liturgii, etc.

VORONA, mânăstire de călugări în jud. Botoşani, lîngă com. Poiana Lungă; fundat pe la 1600 de nişte călugări ruşi. Are 2 biserici, ambele din sec. XIX, de sigur în locul altora mai vechi.

VORONEŢ, com. rur. jud. Suceava, fostă mân., biserică zidită de Ştefan cel Mare, pe locul unde trăise Daniil Sihastrul; aci s'au găsit unele din cele mai vechi ms. rom. (*Apostolul* şi *Psaltirea* de la Voroneţ).

VÖRÖSMARTY MIHALY (*1800 †1855), poet ungur. Unul din cei mai însemnaţi din întîia jumătate a veacului XIX. Romantic. Opere dramatice: *Salamon*, *Marót bán*, *Kincskeresők* (Căutătorii de comori); poeme eroice: *Zálan futása* (Fuga lui Zalan), *Két szomszéd var* (Două cetăţi), *Eger*; mai multe volume de balade şi poezii lirice. E autorul imnului naţional: *Szózat*.

VOSGI (fr. VOSGES [cit. voj], germ. VOGESEN), munţi în Franţa cari despart basinul Rinului de al Mozelei.

VOSS [fos] IOHANN (*1751 †1826), poet german. Opera cea mai cunoscută este idila *Luise*.

VRANCEA, regiune în munţii Moldovei jud. Putna. Printre localităţile mai însemnate: *Soveja*, *Nerejul*, *Năruja*. În pădurile munţilor Vrancei s'au dat multe lupte în cursul marelui războiu, mai ales în Iulie 1917, în legătură cu bătălia de la Mărăşti.

VRAŢA, oraş în Bulgaria; 16.014 loc. Reşedinţa unei mitropolii.

VRÎNCENI, staţie c. f. jud. Cernăuţi, linia de la Lujeni spre Ştefăneşti.

VUIA GEORGIU (*1859 †1900), medic român în Transilvania. A fost profesor de igienă la Institutul telogic-pedagogic din Arad şi medic al staţiunii de la Băile Herculane. A scris o igienă populară (1884), un istoric al Băilor (1900) ş. a.

Iosif Vulcan.

VULCAN ① com. rur. jud. Hunedoara, plasa Petroşeni; 3.380 loc. Mine bogate de lignit. ¶ ② com. rur. jud. Braşov, plasa Bîrsa-de-Sus; 2.409 loc. Cărbuni de piatră.

VULCAN IOSIF (*1841 †1907), scriitor român în Transilvania. A întemeiat şi condus revista „Familia" din 1865 (în Budapesta, apoi în Oradea) a fost membru al Academiei Române (1891). A debutat cu poezii în „Foaia pentru minte" 1860. Afară de numeroase articole în revista redactată de el, precum şi nuvele, comedii şi drame, multe traduse, romane, etc., a publicat o colecţie de biografii (*Panteonul român*, 1869), un studiu asupra lui *Cichindel* (discurs de recepţie, 1893), *Ştefan Vodă cel tînăr*, tragedie (1893), *Mîţa cu clopot*, comedie (1898). A lucrat mult ca prezident al Soc. pentru fond de teatru.

VULCAN SAMUIL (*1759 †1839), episcop român unit al Oradei. Născut în Blaj, a studiat aci şi în Oradea, apoi în Viena; a fost diacon, apoi profesor şi director; a funcţionat cîtva timp şi la seminariul din Lemberg. Întors la Oradea, a fost canonic, apoi în 1806 ales episcop. A înfiinţat gimnaziul din Beiuş, asigurîndu-i o importantă dotaţie; a fost amicul lui G. Şincai.

Samuil Vulcan.

VULCAN, personaj mitologic la Romani (corespunde cu grec. *Efaistos*), era zeul focului. A inventat lucrarea fierului

VULCANA, com. rur. jud. Dîmboviţa, plasa Tîrgovişte. Staţiune balneară cu sorginţi iodurate. Mine de lignit.

VULCĂNEŞTI, com. rur. jud. Ismail, plasa Bolgrad; 5.056 loc. După legea 1929, trece la jud. Cahul, circ. com. cu 10 sate.

VULGARIS EUGEN (*1716 †1806), scriitor grec. După studii în Italia şi Germania, a călătorit la Lipsca, la Constantinopol, la Petersburg (chemat de împărăteasa Ecaterina II, care l-a numit arhiereu la eparhia Chersonului). A publicat o *Logică* (1766, Lipsca), întrebuinţată în şcoalele din Orientul grecesc şi în Bucureşti, a tradus pe Virgiliu în greceşte (1791, Petersburg), a scris în mai multe volume o operă de interes religios: *Adoleshia filoteos*, tradusă în parte rom. de mitrop. Veniamin Costachi sub titlul: *Indeletnicire iubitoare de Dumnezeu* (1816—1819—1831). Ca apendice la această lucrare a tipărit el în 1801: *Scrisoare contra sistemului Ocelistilor despre natura universului* (adresată Clucerului Zanetti ☛ acest cuv.), tradusă de Petru Stamatiadi şi tip. în 1819 în Iaşi.

VULGATA ☛ BIBLIA.

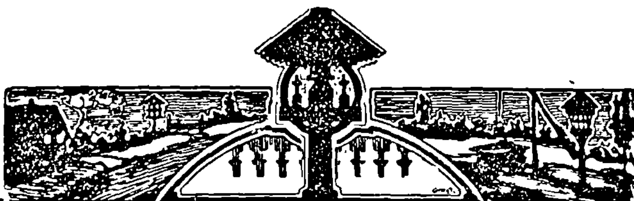
VULICI N., arheolog sîrb. Profesor la Universitatea din Belgrad. Membru corespondent al Academiei Române (1930). A participat la congresul de bizantinologie din Bucureşti.

VULPIANU DIMITRIE folklorist şi muzicant român; a cules şi publicat un bogat material de folklor muzical al poporului român. Op. *Poezia populară pusă în muzică*. 1886 ş. a.

VULTURUL, foaie pentru educaţia poporului, a apărut în Bucureşti între 1905—1915 sub direcţia lui *Gr. Patriciu*.

VURPĂR, com. rur. jud. Sibiu, plasa Nocrich; 2.484 loc.

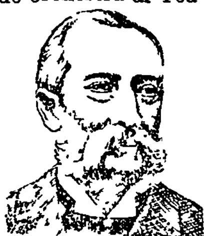
VUTCANI, com. rur. jud. Fălciu, plasa Vutcani; 4.867 loc. După legea 1929, circ. com. cu 29 sate.

WESTMINSTER

WACHMANN EDUARD (*1836 †1908), muzicant şi compozitor român. Studii la Viena şi la Paris. A fost profesor de piano, şef de orchestră al Teatrului Naţional, profesor de armonie la Conservatorul din Bucureşti (1864), membru în Comitetul Teatrului Naţional, membru al Ateneului Român. El a întemeiat *concertele simfonice* (1866). A compus muzica pentru mai multe piese, între cari: *Agachi Flutur*, *Paraponisitul*, *Păunaşul codrilor*, *Bădăranul boerit*, *Gură-cască*, *Paracliserul* cum şi *liturghii*, *coruri*, etc.

E. Wachman.

WACHMANN IOAN (*1807 †1863), muzicant austriac stabilit în România pe la 1830. A fost profesor de muzică la Colegiul Sf. Sava, şef de orchestră al Teatrului Naţional. A scris: *Braconierul*, reprezentată de o trupă germană, *Zamfira*, executată de artiştii operei italiene, a făcut muzica pentru poema lui Heliade: *Mihaiu Viteazul la Călugăreni*. A cules melodii populare şi le-a publicat la Viena (ca. 1848).

I. A. Wachmann

WADDINGTON [ŭading-ton] CHARLES (*1819 †1914), filozof francez. A publicat studii despre Aristotel.

WADDINGTON WILLIAM, om politic francez. Ministru de instrucţie (1873), de externe (1877), a reprezentat ţara sa la congresul din Berlin (1878), prezident de consiliu (1879), ambasador la Londra (1883). S'a ocupat şi cu arheologia.

WAGNER RICHARD (*1813 †1883), compozitor german. A produs revoluţie prin opere sale şi a fost deoparte foarte admirat, de alta foarte combătut. Op. *Vasul fantomă* (1843), *Tannhäuser* (1845), *Lohengrin* (1847), tetralogia *Nibelungilor*, *Tristan şi Izolda*.

WAGNER SIEGFRIED (*1869 †1930), compozitor german, fiul lui Richard W. El organiza reprezentaţiile părintelui său la Beyreuth. A publicat multe lucrări proprii.

WAGRAM, sat în Austria aproape de Viena. Aci în 1809 a repurtat Napoleon o mare victorie contra Austriacilor.

WALCHIRII (= WALKYRII) ① divinităţi din vechia mitologie scandinavă. ¶ ② titlul unei opere a lui R. Wagner.

WALDECH, stat în Germania, fost principat pînă în 1918; 1.055 km. p., 58.641 loc.

R. Wagner

WALDECK ROUSSEAU RENÉ (*1846 †1904), om politic francez. A fost prezident de consiliu 1899—1902. Prin măsurile sale s'a terminat chestia Dreyfus.

WALDERSEE ALFRED CONTE (*1832 †1904), general german. Mareşal în 1900. A comandat expediţia internaţională, care a reprimat în China revolta Boxerilor (1900).

WALDEYER WILHELM (*1836 †1921), anatomist german. A fost profesor la Universitatea din Breslau, Strasburg, Berlin, director al Institutului anatomic din Berlin. A fost membru onorar al Academiei Române (1912).

WALES [ŭels] (fr. GALLES, rom. ŢARA GALILOR), peninsulă la V. Angliei. A fost în evul mediu un principat, care s'a unit apoi cu Anglia. Moştenitorul tronului englez poartă titlul de *Prinţ de Wales*.

WALEWSKI ALEXANDRE CONTE (*1810 †1868), om politic francez. Socotit fiu al lui Napoleon I şi al contesei Walewska. A reprezentat ţara sa la congresul din 1856 şi a fost unul din sprijinitorii Românilor în luptele lor pentru unirea principatelor.

WALLENSTEIN [...ştaĭn] ALBRECHT EUSEBIUS (*1583 †1634), general german. Vestit în războiul de 30 de ani. Acuzat de trădare, a fost ucis.

WALLENSTEIN, trilogie dramatică a lui Schiller (1798).

WALLENSTEIN GHEORGHE, (*1795 †1860),

pictor german stabilit în România. A organizat primul muzeu în Bucureşti (1849) şi prima galerie de tablouri.

WALPOLE [ŭolpol] ROBERT (*1676 †1745), om politic englez. Şef al partidului liberal (*whig*); de mai multe ori ministru între 1712—1742; talentat, foarte abil, îmbogăţit prin întreprinderi financiare, a avut momente de mare succes şi altele în cari şi-a ridicat contra lui parlamentul şi opinia publică.

WAN, oraş în Asia (Armenia), lîngă lacul Wan.

WARSOVIA (polon. WARSZAWA, fr. VARSOVIE, germ. WARSCHAU, ital. VARSAVIA), oraş în Polonia, capitala Statului. Aşezat pe Vistula; 937.000 loc. Oraş vechiu: se vorbeşte de el în 1224, în 1339 e deplin format, închis cu ziduri, după obiceiul timpului. Are o catedrală din sec. XIII şi alte biserici vechi, palate vechi, Universitate şi alte şcoli superioare.

WARTHIADI DIMITRIE (*1807 †1862), medic român, de origine grec sau poate Macedoromân. După studii la Pesta şi Viena, a fost medic în Bucureşti (de la 1834) la spitalul Colţea, medic-şef al armatei, inspector al spitalelor.

WARTHIADI PANAIT (*1847 †1911), general român. A luat parte la războiul independenţei, distingîndu-se la Smîrdan; mareşal al Curţii regale.

WARWICH [ŭorik], oraş în Anglia în districtul cu acelaşi nume; 12.862 loc.

WASA ☛ GUSTAV.

WASHINGTON [ŭoşingtn], oraş în America de Nord în statul cu acelaşi nume, capitala Statelor-Unite; 540.000 loc.

WASHINGTON GEORGE (*1732 †1799), om politic american. A fost general în luptele pentru independenţă contra Angliei şi primul prezident al republicei create prin victoria americană.

Washington

WASSERMANN AUGUST (*1866†1925), medic german. Profesor la universitatea din Berlin. S'a ocupat cu bacteriologia. E cunoscut prin invenţiunea metodei prin care se poate determina existenţa sifilisului în sînge (reacţiunea W.).

WASSILKO ALEXANDRU (*1827 †1893), om politic român din Bucovina. A fost membru în dieta Bucovinei şi în Senatul din Viena.

WATERLOO, sat în Belgia la 18 km. de Bruxelles, unde s'a dat vestita luptă de la 18 Iunie 1815, în care Napoleon a fost definitiv învins de aliaţi.

WATT JAMES (*1736 †1819), fizician englez. A perfecţionat maşina cu aburi, inventînd diferite piese, astfel că a făcut-o utilizabilă în industrie. A înfiinţat în 1774, cu Boulton, o fabrică de maşini.

WATTEAU [vato] ANTOINE (*1684 †1721), pictor francez şi gravor. Vestit prin tablourile sale cu scene rustice idealizate şi galante. Mai cunoscut: *Insula Citera*.

WEBER KARL FRIEDRICH (*1786 †1826), compozitor german. A trăit în diferite oraşe unde era chemat ca şef de orchestră. Cunoscute din operele lui sînt: *Freischütz*, *Euryanthe*, *Oberon*.

WEDKIEWICZ STANISLAU, profesor de limbi romanice la Universitatea din Cracovia. Membru corespondent al Academiei Române (1929). A studiat urmele de Români în Carpaţii nordici şi infleunţa limbii lor asupra populaţiei slave din acele părţi.

WEIGAND [vaĭgand] GUSTAV (*1860), filolog german. Profesor la univ. din Leipzig (1897) S'a ocupat de limbile romanice şi de limbile din peninsula balcanică (bulgară, albaneză). Întemeietorul seminariului pentru limba română, care a publicat anuare cu numeroase studii făcute de el şi elevii săi. A călătorit mulţi ani prin ţările române, studiind vorbirile provinciale. A publicat şi un atlas linguistic al limbii române.

WEIMAR [vaĭmar], oraş în Germania pe rîul Ilm; 37.233 loc. Capit. prov. Sachs-Weimar.

WEKERLE SÁNDOR (*1848 †1921), om politic ungur. A fost ministru de multe ori şi prezident de consiliu în 1892—94, apoi în 1906 şi în 1917—1918.

WELLINGTON [ŭelingt'n] ARTHUR DUCE (*1769 †1852), om politic şi general englez. A comandat armata care a învins pe Francezi în Spania (1811—12) şi a fost comandantul armatelor aliate cari au cîştigat victoria de la Waterloo contra lui Napoleon.

WERBÖCZY ISTVAN (*1458 †1541), jurist şi diplomat ungur. Trimis în diferite misiuni diplomatice la Veneţia, Roma, Worms şi Constantinopol. A redactat *Opus Tripartitum juris consuetudinarii inclyti Regni Hungariae*, cod aprobat de dieta ungară din 1514, care a rămas ca bază a dreptului unguresc pînă la 1848.

WERTHER, roman celebru, în formă epistolară, de Goethe ☛ traducerile la: Goethe.

WESER, fluviu în Germania, format din Werra şi Fulda, se varsă în Marea Nordului; lung. 433 km.

WESSLÉNYI FERENC CONTE (*1605 †1667), general ungur. A luat parte la mai multe lupte împotriva Turcilor şi Tătarilor, Suedezilor şi contra lui G. Rakoczi. În 1655 a fost ales palatin.

WESSLÉNYI MIKLOS (NICOLAE) BARON (*1796 †1850), om politic ungur. A fost unul din fruntaşii opoziţiei aristocraţilor în parlament. La 1833 a tipărit în Bucureşti cartea *Balitéletek* (Prejudecăţi). A fost câtva timp exilat.

WESTFALIA, provincie a Germaniei la Rin. Cap. *Münster*. Aci s'a încheiat tratatul de pace din 1648, care a pus capăt războiului de treizeci de ani.

WESTMINSTER [ŭestminster] ① cartier în Londra. ¶ ② mănăstire (abaţie) în Londra, cartierul cu acest nume, fondată pe la 616, edificată din nou cu începere din 1065 şi refăcută de Enric III pe la 1220. Cuprinde mormintele oamenilor iluştri ai Angliei. ¶ ③ palat în Londra în acelaşi cartier (sau palatul *Parlamentului*), început pe la 1097, ars de mai multe ori şi reclădit în starea de azi între 1840—1867. (☛ ilustraţia din frontispiciul literei W).

WETTER, lac în Suedia; supraf. 1898 km. p.

WEYGAND [vegaⁿ] MAXIME (*1867), general francez. A colaborat cu Foch în timpul războiului mondial. În 1920 a comandat trupele cari au ajutat pe Poloni să învingă pe Ruşi. În 1923 comisar general în Siria.

WHITE [ŭeĭt] WILLIAM A. (*1824 †1891), diplomat englez. Consul general în diferite oraşe, între cari Belgrad; ministru la Bucureşti, ambasador la Constantinopol. S'a ocupat cu politica orientală şi cu chestiunea balcanică. A scris o carte despre România, mai ales din punct de vedere economic (1884). A fost membru onorar al Academiei Române (1885). Fiicei lui i-a dedicat Alecsandri o poezie (D-rei Lilia White).

WHITNEY [ŭitni] WILLIAM (*1827 †1894), filolog american. S'a ocupat cu limba sanscrită. Opera pr. *Language and its study* (Ştiinţa limbii).

WIBORG (sau VIIPURI), oraş în Finlanda, port la golful Finlandic; 31.535 loc.

WICKENHAUSER FRANZ ADOLF (*1809 †1891), funcţionar superior austriac în Bucovina. A studiat documentele mănăstirilor *Moldoviţa Solca*, *Voroneţ*, *Putna*, *Rădăuţi* ş. a., precum şi diferite chestiuni din trecutul Bucovinei înainte de anexarea la Austria.

WIED [vid], principat în Germania.

WIED MAXIMILIAN PRINCIPE (*1782 †1867), ofiţer german. A însoţit o misiune de naturalişti exploratori în Brazilia şi a scris mai multe volume asupra cercetărilor făcute acolo.

WIED (PRINŢESA DE) (*1825 †1902), mama reginei Elisabeta a României.

WIELAND [viland] CHRISTOPH MARTIN (*1733 †1813), poet german. A scris poezii lirice, epopei, drame, romane; a fost profesor la Erfurt; a tradus din clasicii latini, din Shakespeare, etc.

WIELICZKA [vielicica], oraş în Polonia; 7.391 loc. Aci sînt mari şi vechi mine de sare.

WIEST [vist] LUDOVIC (*1819†1889), muzicant austriac stabilit şi naturalizat în România. Chemat în 1838 de Alexandru Ghica, organiză muzica palatului (desfiinţată în 1859); fu conducătorul mai multor turnee de operă italiană, profesor de vioară la Conservator. Compoziţii: *Les hirondelles*, *Carnaval roumain*, 3 *Concerte* ş. a., muzica pentru drama *Constantin Brîncoveanu* (poate piesa lui Roques).

L. Wiest

WIGHT [ŭeĭt], insulă în Canalul La Manche, supraf. 378 km. p., 94.697loc.

WILAMOWITZ-MOELLLENDORF ULRICH DE (*1848), filolog şi istoric german. Profesor la Universitatea din Berlin, director al Seminarului filologic, redactor al publicaţiei *Philologische Untersuchungen*, membru onorar al Academiei Române (1914).

WILDE [ŭaĭld] OSKAR (*1856†1900), scriitor englez. A dus o viaţă de lux şi eleganţă şi destrăbălare, a fost osîndit la închisoare pentru imoralitate; după aceea a trăit în mizerie şi a murit uitat la Paris. Trad. rom.: *Salomea* (de Z. Bîrsan, 1907, B. p. t.), *Fantoma din Canterville* (de Em Budaru, Lectura), *De profundis* (de M. Beza, B. p. t.), *Crima lordului Arthur* (tr. V. Popa, 1925, Dimineaţa), *Crimă şi conştiinţă* (de Sonia, 1920), *Ziua de naştere a Infantei* (de Zoe Gheţu, 1920), *Poeme în proză* (de Al. Stamatiad, 1919), *Prinţul fericit* (de Igena Floru, 1922), *Parabole* (de N. Davidescu, 1916, Bibl. Minerva), *Pescarul şi sufletul său* (de D. Anghel, 1911, Bibl. Minerva).

WILHELM I (*1772 †1843), primul rege al Ţărilor-de-jos de la 1815 la 1840, cînd abdică. Pierdu Belgia, care se declară independentă în 1830.

WILHELM I (*1797†1888), rege al Prusiei (de la 1861) şi împărat al Germaniei (de la 1871). Urmînd fratelui său Frideric Wilhelm IV, organiză bine armata; luînd ca ministru pe Bismarck, începu seria războaielor fericite. Aliată cu Austria, Prusia făcu războiu Danemarcei şi anexă *Schleswig* şi *Holstein* în 1864; aliată cu Italia, declară războiu Austriei şi o învinse la Sadova şi o sili a se retrage din confederaţia germanică în 1866; prin candidatura Principelui Leopold de Hohenzollern la tronul Spaniei, provocă războiul cu Franţa (1870), o învinse, luă Alsacia şi Lorena şi regele ei se încoronă împărat al Germaniei în sala solemnă din Versailles (1871). Domni cu mare autoritate pînă la vîrsta de 90 de ani şi amintirea fu imortalizată prin 338 de statui.

Wilhem I.

WILHELM II (*1859), fost împărat al Germaniei (1888). Fiu al lui Frederic III. A înlăturat pe Bismark. A încurajat Austria în 1914 ca să înceapă războiul ce deveni mondial. Cînd Germania a fost învinsă, a fost silit să abdice şi s'a refugiat în Olanda (1918).

WILHELM I CUCERITORUL (*1027†1087), duce al Normandiei de la 1035, cuceri Anglia, fu regele ei de la 1066 şi puse temeliile organizării interne.

WILHELM III DE ORANGE (*1650 †1702), întîiu stathuder al Olandei, deveni rege al Angliei în 1689.

WILHELM I TACITURNUL (*1533 †1584), prinţ de Orange, stathuder al Olandei, a stabilit independenţa Ţărilor-de-Jos (1572).

Wilhelmina

WILHELMINA (*1880), regina actuală a Olandei. S'a suit pe tron în 1890, fiind minoră, şi a domnit sub regenţa mamei sale Emma. S'a căsătorit în 1901 cu Prinţul Heinrich de Mecklenburg-Schwerin.

WILHELMSTRASSE, numele ministerului de externe al Germaniei (după numele stradei din Berlin, unde e aşezat).

WILSON WOODROW (*1856†1924), om politic american. Fiind prezident al republicei Statelor-Unite, a declarat războiu puterilor centrale şi a contribuit astfel la învingerea lor. În vederea încheierii păcii, a propus cele 14 puncte, de cari s'a ţinut seamă într'o măsură la congresul din Versailles, al cărui prezident era.

Wilson

WINCKELWANN IOHANN IOACHIM (*1717†1768), arheolog german. Opera pr. *Geschichte der Kunst des Altertums* (Istoria artei în antichitate).

WINDSOR [ŭinsor], oraş în Anglia pe Tamisa, la 34 km. de Londra. Aci e un castel vestit, construit de Wilhelm Cuceritorul şi mărit în urmă.

WINTERHALDER ENRIC (*1808†1889), ziarist şi scriitor venit din Austria (ca. 1829) şi românizat. A luat parte la revoluţia din 1848 împreună cu C. A. Rosetti, a fost exilat, a fost tovarăş cu Rosetti la înfiinţarea tipografiei care le-a purtat numele. A publicat articole de critică literară ş. a. în „Pruncul român" şi „Românul"; un volum de versuri (*Flori de scaeţi*, 1846) şi o comedie (*Triumful amorului*, 1836); a fost director la Ministerul de finanţe.

WITTGENSTEIN [vitghenştaĭn] LUDOVIC PRINŢ (*1769†1843), mareşal rus. A comandat armatele prusiene şi ruseşti contra lui Napoleon I. Se zice că el e autorul planului de luptă contra Francezilor în 1812.

WITTINGHAUSEN FILEK VON, senator austriac. A publicat o carte asupra României („Konigreich Rumänien", 1881).

WOIKOWITZ NICOLAE (*1803†1868), negustor român cu numele NICOLAE VOICU. Născut în Bucureşti, a fost trimis de un unchiu la Viena să facă studii şi practică într'o casă comercială de comision. Acolo s'a stabilit mai tîrziu luînd conducerea afacerilor fostului său patron retras, şi-a modificat numele, s'a căsătorit cu o localnică şi a ajuns să vadă firma sa socotită ca una din cele mai însemnate din Viena, a fost declarat cetăţean de onoare al oraşului şi i s'a dat dreptul de a purta particula de nobleţă (von = de). A rămas pînă la moarte agentul devotat al comercianţilor români cari aveau afaceri în capitala Austriei, a dat multe ajutoare, a făcut daruri bisericii Oţetari din Bucureşti (în cartierul copilăriei sale), a fost între iniţiatorii clădirii capelei române din Lipsca, a fost în legătură cu organizatorii mişcării din Bucureşti în 1848.

Nicolae Voicu.

WOLF ANDREAS, (*1741 †1812) medic sas din Sibiu. A fost director al şcoalei din Cisnădie, apoi şi-a luat doctoratul în medicină la Erlangen; a profesat în Sibiu, apoi în Iaşi de la 1788 la 1795. A murit în Sibiu. A publicat în Sibiu, 1805: *Contribuţiuni la descrierea istorică şi statistică a statului Moldovei.*

WOLF CRISTIAN (*1679†1754), filozof german. A sistematizat teoria monadelor lui Leibnitz. A fost profesor la Halle.

WOLF FRIEDRICH (*1759†1824), filolog german. Profesor la Halle şi la Berlin. Op. pr. *Prolegomena ad Homerum*, prin care susţine că Iliada şi Odiseea nu pot fi operele unui singur autor care ar fi Omer.

WOLFF CAROL (*1849†1929), economist sas din Transilvania. A înfiinţat pentru conaţionalii săi multe asociaţiuni după sistemul Reiffeisen. A publicat scrieri asupra navigaţiei pe Olt.

WORDSWORTH [ŭedsŭort] WILLIAM (*1770 †1850), poet englez. A fost poet laureat.

WORMS, oraş în Germania (Hessa renană) pe Rin; 44.285 loc. Aci s'a adunat în 1521 dieta care a osîndit învăţătura lui Luther.

WRANGEL PETRE NICOLAEVICI (*1878 †1928), general rus. Comandantul armatei contra-revoluţionare, care în 1920 a cercat să dărîme regimul bolşevic.

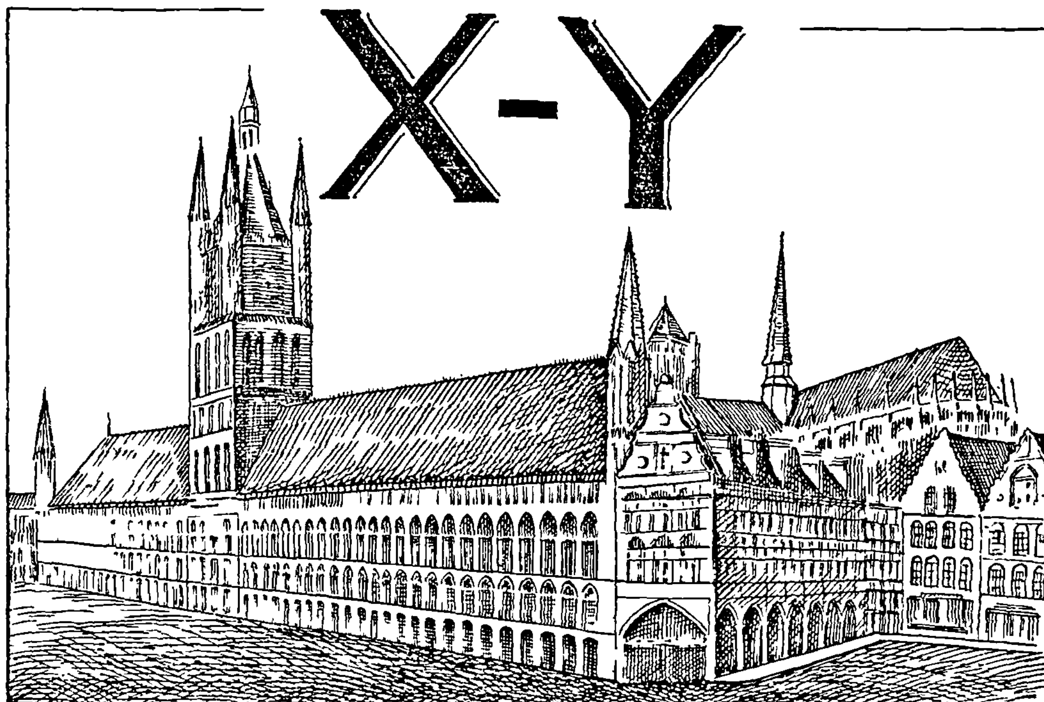
WUNDT WILHELM (*1832 †1920), filozof german şi fiziologist. Profesor la Leipzig. Opere pr.: *Psihologia fiziologică*, *Ipnotism şi sugestiune*. A introdus metoda inductivă în ştiinţele filozofice pure (etica şi logica) şi a dat psihologiei un temeiu fiziologic. La cursurile lui au urmat mulţi studenţi români.

WÜRTEMBERG, stat în Germania (fost regat ; 19.508 km. p., 2.595.000 loc.

WÜRTZ CHARLES ADOLPHE (*1817 †1884), chimist francez. Profesor la Paris. Unul din creatorii teoriei atomice. Cartea lui *Leçons élémentaires de chimic* a fost mulţi ani întrebuinţată de studenţi şi de şcolari în România.

WYCLEF [ŭiclif] JOHN (*1324 †1384), preot englez. A introdus reforma în Anglia. A tradus biblia.

YPRES : HALELE.

XANTIPA, soția lui Socrate. Legenda a făcut-o celebră și a devenit tipul femeii rele și gîlcevitoare, care nu pricepe valoarea soțului.

XENIA MAICA, prăznuită de biserica ortodoxă la 24 Ianuarie. Fată bogată din Roma, a refuzat căsătoria și a fugit cu două servitoare și a întemeiat o mănăstire în orașul Milasa, în care a trăit în post și rugăciune.

XENOCRAT (XENOCRATES) (*ca. 406 †314 a. Chr.), filozof grec, școlar al lui Platon.

XENOCRAT CONSTANTIN (*1803 †1876), Grec stabilit în România. A lăsat prin testament averea sa pentru a se construi un spital și a se ajuta școale.

XENOFON (sau XENOFONTE) (*ca. 430 † ca. 352 a. Chr.), general grec (Atenian) și istoric. A comandat o expediție contra lui Ciru cel june și s'a întors cu 10.000 de soldați; această retragere a descris-o în opera *Anabasis*. Alte opere: *Ciropedia*, *Memorabilele*, *Banchetul*, *Republica Spartei*. S'a tradus puțin în rom.: *Avis Glauconilor* (de G. D. Cantorichi în „Vocea română", 1880), *Amintiri despre Socrat* (de G. Murnu în vol. „Comoara de înțelepciune antică", 1923).

XENOFON, cuvios, prăznuit de biserica ortodoxă la 26 Ianuarie. Avea doi fii, cari au plecat de acasă și s'au călugărit. Mergînd cu soția sa să-i caute, i-au găsit călugări și atunci s'au călugărit și ei.

Alex. Xenopol.

XENOPOL ALEXANDRU D. (*1847 †1920), istoric român. A studiat filozofia și dreptul în Germania. A fost pentru scurt timp magistrat, apoi s'a consacrat studiilor istorice. În 1883 a fost numit profesor de istoria Românilor la Universitatea din Iași; membru al Academiei Române (1893); corespondent al Institutului Franței. A condus cîtva timp revista „Arhiva" din Iași. A debutat prin articole istorice, economice și recensiuni în „Convorbiri literare" (1868—1901). Prima lucrare mare au fost cele două volume *Războaiele între Ruși și Turci* (1880). Apoi începe a publica articole în diferite reviste din țară și din streinătate (*Revue historique*, *Deutsche Litteratur Zeitung*, *Revue philosophique*, *Renaissance latine* ș. a.). Studiul său asupra *Teoriei lui Roessler* (1884) și *Les Roumains au moyen-âge* (1885) au produs multe discuții și au dat naștere la polemici. După multe studii monografice asupra unor variate subiecte istorice, întreprinse în 1888 publicarea *Istoriei Românilor* în 6 volume, terminată în 1893, cînd a fost sărbătorit printr'un banchet la Iași, și la care a adăogat alte două volume asupra lui Cuza. (O ediție nouă s'a terminat de tipărit în 1931 de către „Cartea Românească" în 14 volume). În 1896 a rezumat pentru streini lucrarea aceasta în două volume tip. în l. franceză la Paris, cari au fost premiate de Academia franceză. Cercetările făcute pentru aceste scrieri l-au îndemnat să întreprinză studii de sinteză, prin cari a ajuns să formuleze o filozofie a istoriei: *Principiile fundamenale ale istoriei* (1900) desvoltată în diferite forme atît în românește cît și în franțuzește. În vol. III și IV din *Histoire générale* de Lavisse și Rambaud părțile privitoare la istoria românească sînt scrise de Xenopol și în 1908 a făcut mai multe lecțiuni la Collège de France în Paris, pe cari le-a publicat sub titlul *Les Roumains*. Ca membru al Academiei, a făcut biografia lui Kogălniceanu în discursul de recepțiune și a publicat în „Anale" numeroase studii, rapoarte prezentate congreselor internaționale, rapoarte despre cărți, etc.

XENOPOL NICOLAE (*1859 †1917), ziarist, advocat, om politic român. A fost deputat, ministru; a murit în Japonia, unde se dusese ca reprezentant al țării în timpul războiului mondial. A debutat în 1874 cu poezii în „Convorbiri literare" și mai tîrziu a publicat un roman *Brazi și putregaiu* (1881). A părăsit însă literatura spre a se ocupa de politică și în special de chestiunile economice și financiare. În 1904 a întemeiat o revistă specială în acest scop (*Le mouvement éco*

nomibue). Lucrarea cea mai importantă în acest domeniu este: *La richesse de la Roumanie* (1916).

XERES, oraş în Spania (provincia Andaluzia); 62.700 loc.; vinuri vestite.

XERXES I († 1465) rege al Perşilor 485—465 a. Chr. După ce a cucerit Egiptul, a fost învins de Greci la Salamina.

Y

YANG-TSE-KIANG, fluviu în Asia, izvorăşte în Tibet şi se varsă în Marea Galbenă printr'o mare deltă; lung. 5.100 km.

YANKEI, nume dat locuitorilor din Statele-Unite.

YERSIN ALEXANDRE (*1863), medic francez. Elevul lui Pasteur. A descoperit microbul ciumei şi un ser contra acestei boale. Cu Roux a lucrat la serul contra difteriei.

YESO, insulă din arhipelagul Japoniei.

YOKOHAMA, oraş în Japonia în insula Nippon; port la golful Tokio; 519.000 loc. A fost distrus de un cutremur în 1923.

YORCEANU SPIRIDON (†1903), inginer român. A fost prezident al Consiliului tehnic superior, secretar general al Ministerului de lucrări publice. A lăsat toată averea în scopuri culturale (Societatea pentru învăţătura poporului) şi de asistenţă socială.

YORK, oraş în Anglia, în comitatul cu acelaşi nume; 84.000 loc.

YOUNG [Iung] EDUARD (*ca. 1686†1765), poet englez. Autor al vestitei scrieri: *Nopţile* (Trad. rom. de Sim. Marcovici (1835).

YPRES (flamand YPEREN, germ. IPERN) oraş în Belgia, pe un afluent al Yserului; 6.815 loc.; diferite industrii, şcoală de cavalerie renumită. Aci au fost lupte mari în timpul marelui războiu.

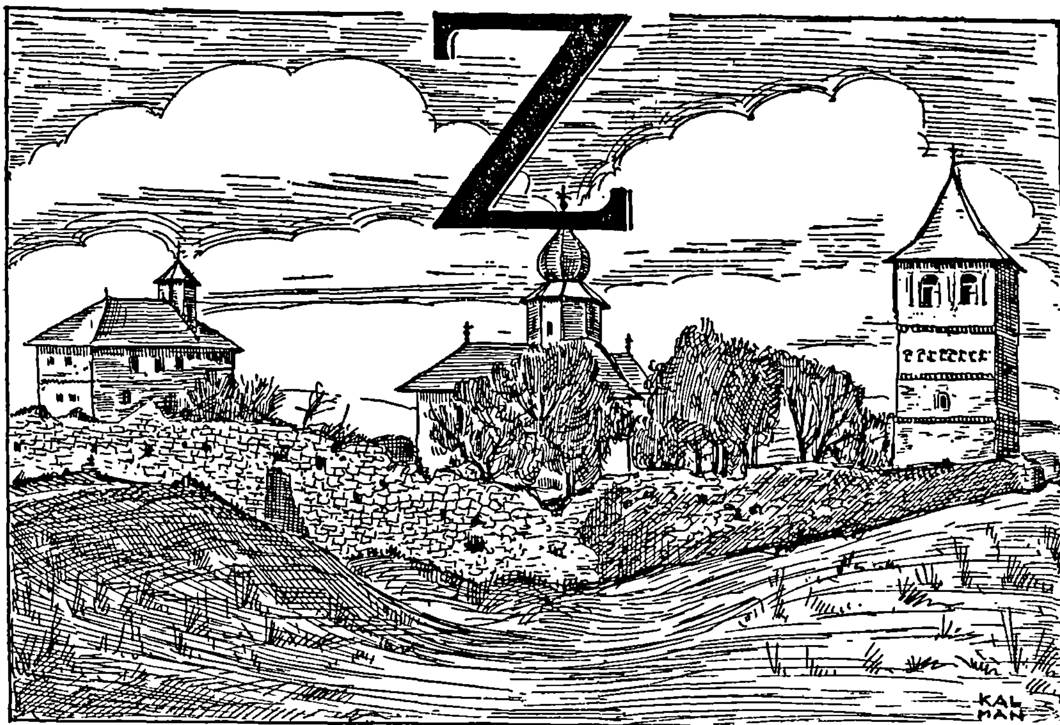
YSAYE EUGÈNE (*1858†1931), violonist belgian. A fost maestru de orhestră la Berlin, profesor la conservatorul din Bruxelles, a întemeiat o societate de concerte în Bruxelles, în timpul războiului mondial a trăit în America. A lăsat şi un număr de compoziţii.

YSER, fluviu, udă Franţa şi Belgia, se varsă în Marea Nordului; lung 86 km. Aci au fost lupte mari în 1914 şi s'a stabilit, prin rezistenţa trupelor franceze şi belgiene, un fel de hotar, graţie căruia a rămas o parte din teritoriul Belgici neocupat.

YUCATAN, peninsulă în America (☛ acest cuv.) şi stat în confederaţia Mexicului.

YVERDON, oraş în Elveţia (canton Vaud); aci a fost institutul lui Pestalozzi, 1805—1825.

MANĂSTIREA ZAMCA-SUCEAVA.

ZACAN EFREM (sec. xvi), dascăl în Sebeş, colaborator la Palia de la Orăştie.

ZADIG, operă de filozofie socială a lui Voltaire, scrisă cu vervă satirică. ☛ trad. la Voltaire.

ZADOBRENI, circumscripţie comunală jud. Cernăuţi cu 3 sate (1929).

ZAGO, actor italian. A avut mari succese între 1875—1885, în 1902 şi-a format o trupă cu care a călătorit în Italia şi în America.

ZAGON, com. rur. jud. Trei-Scaune, plasa Covasna; 4.062 loc. Circumscripţie comunală cu 2 sate (1929).
cole în „Convorbiri literare".

ZAGREB (= AGRAM), oraş în Iugoslavia pe rîul Sava, capit. Croaţiei; 108.000 loc. Universitate.

ZAHARIA, unul din profeţii mici din Vechiul Testament, prăznuit de biserica ortodoxă la 5 Septembrie.

ZAIM, com. rur. jud. Tighina, plasa Căuşani; 2.353 loc. După legea din 1929, sat circumscripţie com. Căuşani.

ZAIMIS ALEXANDRU (*1856), om politic grec. Prezident de consiliu în 1897, comisar în Creta (1906), prezident de consiliu în timpul războiului mondial, a prezentat regelui Constantin ultimatum al aliaţilor care-i cerca să abdice. Prezident de consiliu 1926. Prezident al republicei ales în 1929.

ZAIRA, tragedie de Voltaire (1732). ☛ trad. la Voltaire.

ZAIZON ☛ ZIZIN.

ZALĂU (sau ZĂLĂU), com. urb. cap. jud. *Sălaj*; 12.550 loc. Staţie c. f.

ZALOCARI (sau ZOLOCARI), com. rur. jud. Cetatea-Albă, plasa Tuzla; 3.354 loc. După legea 1929, sat circ. com. Noul Caragaci.

ZALOMIT IOAN (*1810 †1885), profesor de filozofie la Colegiul Sf. Sava în Bucureşti, apoi la Facultatea de litere; director al Eforiei Şcoalelor, apoi membru în consiliul superior de instrucţiune şi mult timp rectorul Universităţii din Bucureşti. A publicat puţin: afară de teza de doctorat despre Kant (1848), o traducere din *Charma Elemente de filozofie* (1854) şi un discurs-raport despre starea instrucţiunii în ţară (1862).

ZALTUHIN ☛ JELTUHIN.

ZAMBEZ, fluviu în Africa de S., se varsă în canalul *Mozambic*; lung. 2.660 km.

ZAMCA, suburbie a oraşului Suceava din Bucovina, unde se află biserici vechi, una din veacul al 14-lea şi alta din al 16-lea. Valul din afara zidurilor a fost ridicat de soldaţii lui Sobieski în a 2-a expediţie contra lui C. Cantemir (1691).

ZAMENHOF LUDOVIC (*1859 †1917), filolog polonez, creatorul limbii universale pe care a numit-o *esperanto* (1877).

Duiliu Zamfirescu.

ZAMFIRA, mănăstire de călugăriţe. jud. Prahova. Aproape de satul cu acelaşi nume şi de Ploeşti. Zidită în 1857 de Mitropolitul Nifon.

ZAMFIRESCU DUILIU (*1858 †1922), diplomat şi scriitor român. A debutat prin articole, schiţe şi poezii în ziarul „România liberă" din Bucureşti şi în rev. „Literatorul" (1880); în 1882 a apărut primul său volum de poeme şi nuvele intitulat: *Fără titlu*, puţin în urmă şi un roman, care n'a avut succes: *In faţa vieţii* (1884). A urmat o tăcere de cîţiva ani corespunzînd cu primele sale funcţiuni în legaţiunile noastre din diferite ţări, a revenit la îndeletnicirile-i literare, publicînd: *Alte orizonturi* (poezii, 1894), *Imnuri păgîne* (1897), *Poezii nouă* (1899), *Nuvele romane* (1903) ; apoi a întreprins o serie de romane sociale, avînd, ca idee centrală, model pe Zola, în care îşi propune să înfăţişeze transformările societăţii româneşti în epoca dintre 1870 — 1890, urmărind soarta unei familii: *Viaţa la ţară* (1894), *Tănase Scatiu* (1896), *In războiu* (1897), *Indreptări* (1900) şi *Anna* (1916). Primit în Academia Română (1908), a citit ca discurs de recepţiune un studiu despre

poporanismul în literatură (1909); a publicat apoi în Anale: *Miriţă*, poem eroic (1910), *Metafizica cuvintelor* (1910), *Sufletul războaielor în trecut si în prezent* (1914). În anii din urmă, retrăgîndu-se din diplomaţie, s'a ocupat de politică, a fost deputat, ministru de externe şi prezident al Camerei.

ZAMFIRESCU ILIE (1810†1862), comerciant român din Bucureşti. A lucrat întîiu în tovărăşie cu Hagi-Tudorache, unchiul său, cu verii săi, apoi s'a instalat pe cont propriu (1853) şi a avut unul din cele mai mari magazine de manufactură şi galanterie şi depozite importante de mărfuri aduse anual din Lipsca şi alte oraşe, din cari vindea pe credit multor negustori din diferite oraşe ale ţării. A fost membru fondator al capelei româneşti din Lipsca. A reparat, împreună cu un frate al său bancher în Viena, biserica Oţetari din Bucureşti, împodobind-o şi cu preţioase odoare. Cu cheltuiala lui s'a tipărit în 1851 Cartea de rugăciuni tradusă de paharnicul Lesviodax.

Zamfirescu Ilie.

ZAMFIRESCU MIHAIL (*1839†1878), scriitor român. Colaborator la revistele din Bucureşti pe la 1865—75. Op. pr. *Cîntece si plîngeri*, poezii, 1874.

M. Zamfirescu.

ZAMOLXE (ZAMOLXIS şi ZALMOXE) personaj legendar, întemeietorul religiei Geţilor şi Dacilor. După Herodot, ar fi trăit cam pe vremea expediţiei lui Dariu (513 a. Chr.) sau mai înainte. Divinitatea supremă era numită *Gebeleizis*, care a putut fi un fel de Jupiter, ori de Apollo, ori de Bacchus. Cu timpul poporul a considerat zeu pe însuşi întemeietorul religiei. Cultul lui avea asemănare cu misterele dionisiace sau orfice şi din ideile sau practicele acelea au rămas—după părerea lui H. Sanielevici—amintiri în credinţele, povestirile şi poeziile poporului nostru.

ZAMOSTEA, circumscripţie comunală jud. Storojineţ cu 2 sate (1929).

ZAMOYSKI IOAN SARIUS (*1541†1605), savant şi om politic polon. El a stăruit pentru alegerea ca rege a lui Enric, ducele de Anjou, şi a lui Ştefan Bathory, sub care a fost cancelar şi a reorganizat administraţia statului. A susţinut apoi pe Sigismund, prinţ suedez, care deveni rege în 1586. A purtat două războaie contra Turcilor (1595 şi 1600). A întemeiat cu cheltuiala sa o academie la Zamosc.

ZAMURA. munte jud. Prahova.

ZANARDELLI GIUSEPPE (*1829†1903), om politic italian. Ministru în mai multe rînduri şi prezident de consiliu (1901—903)

ZANETTI IOAN sau IOAN GIANET CLUCERUL, filozof grec, a publicat la Viena în 1787 în l. greacă. şi franceză un studiu asupra teoriei lui Ocellus (*Réfutation du traité d' Ocellus*), dedicat lui Nicolae Mavrogheni, domnitorul Munteniei (☛ VULGARIS).

ZANGWILL ISRAEL (*1864†1926), scriitor englez. A publicat nuvele din mediul evreesc; a fost luptător pentru rezolvirea problemei evreeşti.

ZANKOF DRAGAN (*ca. 1828†1911), om politic bulgar. Înainte de 1877 a trăit mai mult în Constantinopol, unde a fost ziarist, profesor, funcţionar. A făcut în 1876 propagandă în streinătate contra Turcilor. După războiu, a avut mare rol în timpul prinţului Alexandru, fiind ministru şi prezident de consiliu; la un moment l-a combătut, a stat cîtva timp la închisoare; acţiunea lui a contribuit la abdicarea lui Alexandru.

ZANNE ALEXANDRU (*1821†1880), inginer român. Părtaş la revoluţia din 1848. Amic cu Bolintineanu, a colaborat cu el la traducerea *Mizerabililor* lui V. Hugo (1862). A publicat opere de specialitate (*Măsuri şi greutăţi*, 1880) şi traduceri din *Sallustiu* şi din *Cicerone*.

ZANNE IULIU (*1855 . . .), inginer român. S'a ocupat şi de literatură, publicînd o colecţie de *proverbe* în 10 volume.

ZANTE, insulă în Marea Ionică; aparţine Greciei; 39.000 loc.; cap. *Zante*.

ZANZIBAR, insulă în Oc. Indian; 113.000 loc.; capit. *Zanzibar*, 35.000 loc.; sub protectoratul Angliei.

ZAPOLYA (sau SZAPOLYA) IANOS (IOAN) (*1487†1540), magnat ungur. El a reprimat răscoala lui Doja (1514); dar n'a ajutat pe regele Ludovic în luptele contra Turcilor. A fost proclamat şi încoronat rege al Ungariei în 1526, dar contra lui s'a ridicat Ferdinand de Habsburg şi, după mari lupte, a trebuit să renunţe şi să se mulţumească a fi principe al Transilvaniei. În luptele acestea s'a amestecat şi domnitorul Moldovei Petru Rareş (☛ acest cuv.), luînd partea lui Zapolia.

ZÁPOLYA (SZAPOLYA) JANOS ZS.(IOAN SIGISMUND) (*1540†1571), voevod al Transilvaniei, rege al Ungariei; fiul lui *Ioan* Z. şi al *Isabelei* (☛ acest cuv.). După moartea tatălui său, Isabela, cu ajutorul lui Lăpuşneanu, reuşeşte să cucerească tronul, pe care îl poate menţine numai cu preţul multor lupte şi frămîntări. El a introdus în Transilvania protestantismul şi libertatea religioasă; iar în justiţie a introdus limba maghiară.

ZAPOROJENI, o grupă de Cazaci din Rusia, cari au jucat mare rol în războaiele din sec. XVI şi XVII. Centrul lor fusese în nişte insule din fl. Nipru. Au luptat în serviciul Poloniei contra Tătarilor şi Turcilor, apoi s'au revoltat şi au trecut în serviciul ţarilor din Moscova. În Moldova au năvălit de multe ori. Au fost momente cînd s'au luptat alături de Turci contra Ruşilor. Adesea au trecut în ţările româneşti pentru jafuri.

ZAPPA EVANGHELIE (*1800†1865) şi CONSTANTIN (*1820†1892), agricultori şi financiari greci, veri, stabiliţi în România, au adunat averi mari, pe cari le-au lăsat, prin testament, pentru instituţii culturale din Grecia. *Evanghelie* a donat un fond care a servit la întemeierea Academiei Române.

Zapa Evanghelie.

ZARA, provincie italiană pe ţărmul Dalmaţiei, anexată în 1920. Supraf. 113 km. p., 18.719 loc. În acest teritoriu este şi oraşul *Zara*, fost altădată capitala Dalmaţiei.

ZARAND (sau ZĂRAND) ① munte în ţinutul zis M. Apuseni în Transilvania, pe malul drept al Mureşului, cu vîrfuri în formă de conuri, unele cu ruine de cetăţi, între cari *Cetatea Devei* pe un deal singuratic. ¶ ② com. rur. jud. Arad, 3.168 loc.

ZAROJENI (sau ZAROJANI), com. rur. jud. Hotin, plasa Clişcăuţi; 2.654 loc. După legea 1929, sat circ. com. Clişcăuţi.

ZASTAVNA, fost jud. în *Bucovina*, înglobat în jud. Cernăuţi (1925)

ZASTAVNA, com. urb. jud. Cernăuţi, plasa Nistrului; 5.500 loc. 1 biserică ortodoxă, 1 catolică; şc. industr. inferioară, şc. prim. Staţie c. f.

ZAUNER AD., filolog german. Profesor de limbi romanice la Universitatea din Graz. A publicat o *gramatică istorică a limbilor romanice*. Cunoaşte limba română şi recensează publicaţiile noastre filologice. Membru corespondent al Academiei Române (1914).

ZAVORAL METODIU ABATE, scriitor ceh. Superior al mănăstirii Premonstratensilor din Strahov. Membru onorar al Academiei Române (1919). În timpul marelui războiu a îngrijit, în spitalul ce conducea, pe Românii ardeleni, atunci a învăţat româneşte şi a luat măsuri ca analfabeţii să înveţe carte. A vizitat după războiu ţara noastră de mai multe ori. A publicat opere de teologie dintre cari s'a tradus româneşte: *Caritatea creştină* (1916).

ZAVERA, nume dat de Români mişcării din 1821 pe care Grecii o numeau *Eteria*.

ZĂBALA ① com. rur. jud. Trei-Scaune, plasa Covasna; 2.950 loc. Circumscripţie com. cu 3 sate (1929). ¶ ② circumscripţie comunală jud. Putna cu 42 sate (1929).

ZĂBLĂUŢI, circumscripţie comunală jud. Putna, cu 12 sate (1929).

ZĂBRĂUŢI, masiv muntos în jud. Bacău.

ZĂBRĂUŢUL, pîrău în jud. Tutova.

ZĂBRICENI, circumscripţie comunală jud. Bălţi cu 30 sate (1929).

ZĂGĂNESCU PAVEL (*1815 †1896), colonel român. Era locotenent de pompieri în 1848; în această calitate a luat parte la lupta cu Turcii din Dealul-Spirei (13 Septembrie). Retrăgîndu-se din armată, a fost prefect al poliţiei Capitalei (1868), senator, etc.

ZĂGUJENI, staţie c. f. jud. Severin linia Bucureşti—Timişoara.

ZĂICANI, com. rur. jud. Bălţi, plasa Răşcani; 4.610 loc. După legea 1929, sat circ. com. Răşcani.

ZĂNEŞTI, com. rur. jud. Neamţ, plasa Bistriţa; 2.493 loc. După legea 1929, sat circ. com. Zăneşti.

ZĂNOAGA, munte jud. Buzău.

ZĂPODENI (sau ZEPODENI), com. rur. jud. Vasluiu, plasa Peneş-Curcanul; 2.400 loc. Circ. com. cu 13 sate (1929).

ZĂRNEŞTI (sau ZÎRNEŞTI) ① com. rur. jud. Braşov, plasa Zărneşti; 4.466 loc. Staţie c. f. ¶ ② Circ. com. jud. Argeş cu 24 sate (1929).

ZĂTRENI, circumscripţie comunală jud. Vîlcea cu 36 sate (1929).

ZĂVIDENI, staţie c. f. jud. Vîlcea, linia Piatra-Olt—Rîmnicul-Vîlcii—Sibiu.

ZĂVOAIA, com. rur. jud. Brăila, plasa Ianca; 2.177 loc. După legea 1929, sat circ. com. Însurăţei.

ZEEBRUGGE, port la Marea Nordului al oraşului Bruges (Belgia), legat printr'un canal.

ZEFKARI ALEXANDRU (*1830 † . . .), general român. A luat parte la războiul independenţei.

ZEFLEMEAUA, ziar umoristic, a apărut în Bucureşti între 1901—1904 sub direcţia lui *George Ranetti*.

ZEGA HRISTU (†1908), celnic, luptător naţionalist macedonean.

ZEITUN (sau ZEITUM), numele turcesc al oraşului *Lamia* din Grecia, aşezat la golful cu acelaşi nume în faţa insulei Eubeea; 13.000 loc.

ZELETIN, rîu, afl. al Bîrladului. Udă jud. Tecuciu; se uneşte cu Berheciul.

ZEMUN (= SEMLIN), oraş în Iugoslavia (prov. Croaţia); 17.000 loc.

ZEND-AVESTA, colecţiune de cărţi sfinte atribuite lui Zoroastru.

ZENOBIA, regina Palmirei, soţia şi urmaşa regelui Odenat (267 p. Chr.), a cucerit Siria (272)şi a dobîndit mare glorie, luînd titlul de *împărăteasă a Orientului*. A fost însă învinsă, luată prizonieră şi adusă la Roma de Aurelian în 273. Înălţarea şi căderea ei au ajuns proverbiale.

ZENOBIE EPISCOPUL, martir prăznuit de biserica ortodoxă la 30 Octombrie. A fost episcop al Egeilor, pe timpul lui Diocleţian. A fost chinuit împreună cu sora sa *Zenobia* şi tăiaţi cu sabia.

ZENON DIN KITION (*ca. 340 †ca. 264 a. Chr.), filozof grec, fundatorul stoicismului.

ZENTA, oraş în Iugoslavia pe Tisa; 30.000 loc.

ZERIND, com. rur. jud. Arad, plasa Chişinău; 2.130 loc.

ZERLENDI CRISTOFI (*1844 . . .), bancher român, Grec de origine. A avut o bancă importantă în Bucureşti, întemeiată de tatăl său; a fost consilier comunal, senator; a donat comunei un mare imobil în care s'a instalat un spital ce-i poartă numele.

ZERMATT, oraş în Elveţia (cant. *Valais*), st. climaterică; 1.620 m. altitudine.

ZETEA, circumscripţie comunală jud. Odorheiu cu 2 sate (1929).

ZEUSS IOHANN KASPAR (*1806 †1856), istoric şi filolog german. Dintre scrierile lui ne interesează în special: *Die Deutschen und ihre Nachbarstämme*, 1837.

ZEVS (ZEUS), zeu în mitologia greacă, echivalent cu Jupiter; ☛ acest cuv.

ZEUXIS (*ca. 464 †ca. 398 a. Chr.), pictor grec vestit în antichitate.

ZGHIABUL, schit, jud. Vîlcea lîngă satul Cacova; rezidit de Mateiu Logofătul în 1640 pe urmele unor vechi clădiri. Tradiţia locală îl atribue lui Radu Negru.

ZGURIŢA, com. rur. jud. Soroca, plasa Bădiceni; 2.864 loc. Tîrg săptămînal. După legea 1929, sat circ. com. Bădiceni.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR ŞI AL ÎNTÎMPLĂRILOR DE PE MARE ŞI USCAT, a apărut în Bucureşti în 1897 în editura ziarului *Universul*; apare şi azi cu titlul modificat: *Ziarul ştiinţelor şi călătoriilor*.

ZICHY MIHALY (*1827 †1906), pictor ungur. A lucrat în Viena, în Paris; a fost la Petersburg pictor al curţii imperiale. Cele mai de seamă opere sînt: *Coborîrea lui Isus de pe cruce*, *Durerea mamei* şi compoziţii alegorice. A ilustrat operele poeţilor unguri.

ZIDARI, circumscripţie comunală în jud. Rîmnicu-Sărat cu 16 sate (1929).

ZILOT ROMÂNUL (= Român zelos), numele literar al unui autor român a cărui identitate nu s'a putut stabili. Scrierile lui, rămase în manuscris s'au tipărit de Hasdeu şi de Tocilescu. Sînt cronici în proză şi în versuri despre evenimente din Ţara-Românească între 1800 şi 1848.

ZIMBRU, com. rur. jud. Arad, plasa Hălmagiu; 1873 loc. Mine de fier.

ZIMBRUL, ziar politic, întemeiat în Iaşi la 3 Iulie 1850 sub direcţia lui *A. Fotino*, a apărut, pînă în 1858, cînd a fuzionat cu *Vulturul*, numindu-se **Zimbrul şi Vulturul**, iar în 1859 a fuzionat cu *Steaua Dunării*, numindu-se **Steaua Dunării, Zimbrul şi Vulturul**. A continuat, cu întreruperi, pînă în 1884. Redactorii principali au fost: *Teodor Codrescu*, *D. Gusti*, *V. Alexandrescu-Urechia*, *Grigore Mălinescu*, *Iancu Codrescu*, etc.

ZIMNICEA, com. urbană jud. Teleorman, plasa Zimnicea; 8.225 loc. Staţie c. f. finele liniei Roşiori—Zimnicea. În timpul marelui războiu a trecut pe aici Dunărea armata lui Mackensen (23 Noembrie 1916) şi la 24 oraşul a fost ocupat de Germani.

ZINKEISEN IOHANN WILHELM (*1803 †1863), istoric german. A fost profesor la Dresda, München, Leipzig. Dintre operele lui ne interesează *Istoria imperiului otoman* (1840—1863), în care, fireşte, e vorba şi de statele româneşti.

ZISKA IOAN (*ca. 1360 †1424), general husit. Ca să răzbune moartea lui Huss, s'a revoltat contra împăratului Sigismund şi l-a obligat să-l recunoască de vice-rege al Boemiei.

ZIZIN (ung. ZAIZON), staţiune balneară jud. Braşov; 1.298 loc. (1919).

ZÎMBREASCA, com. rur. jud. Teleorman, plasa Balaci; 2.463 loc. După legea 1929, sat circ. com. Ciolăneştii-din-Deal.

ZLATNA, com. rur. jud. Alba, plasa Ighiu; 4.017 loc. staţie c. f. Mine de aur, argint, cupru, plumb, pirită.

ZMEICA, baltă jud. Tulcea.

ZNAGOV ☛ SNAGOV

ZOGU I AHMED (*1894), prinţ (1925) apoi rege al Albaniei (1928).

ZOIL (sec. IV a. Chr.), critic grec al epopeilor omerice, deveni tipul *criticului invidios*. Personaj din „Fîntîna Blanduziei" a lui Alecsandri cu caracterul acesta.

Emil Zola.

ZOLA EMIL (*1840 †1902), romancier francez. Reprezentantul de frunte al naturalismului. A publicat o serie de romane cari constituesc „istoria unei familii în timpul imperiului al doilea", familie care are ramificaţii în toate straturile sociale, astfel că

găseşte prilejul să înfăţişeze întreaga societate a Franţei în epoca 1850—1870. Titlul general este *Les Rougon-Macquart* şi primul roman este *L'Assomoir*, ultimul *Docteur Pascal*, în care expune teoria eredităţii. Altă serie o formează: *Les trois villes*: *Lourdes*, *Rome*, *Paris*. În epoca luptelor politice provocate de chestiunea Dreyfus, s'a amestecat şi el prin faimosul articol *J'accuse!* şi a contribuit, în mare parte, la revizuirea procesului. Trad. rom. foarte numeroase: unele opere trad. de mai mulţi, multe cu titlul schimbat. Cităm: *Visul* (Le rêve) (de Al. Iacobescu, de Mateiu Gheorghiu, 1916); *Germinal* (de I. Gentilis, 1897, de Thermidor, 1917); *Amor fanatic* (Conquête de Plassans) (de C. A. Ghica, 1919); *Greşala abatelui Mouret* (de I. Gr. Perieţeanu, 1920, de I. Pas); *Nana* (de B. Marian, 1921, de O. Grozea); *Bestia umană* (de anonim, 1905, de I. Pas); *Din viaţa Parisului* (Le ventre de Paris) (de Era); „*La fericirea femeilor*" (de I. Pas), *Fecunditate* (de Th. Eucharis), *Doctorul Pascal* (de Al. Popovici); *Prăbuşirea* (La débacle) (de G. B. Rareş); *Dragoste si decădere* (Spovedania lui Claude) (de C. A. Ghica, 1915); *Pentru o noapte de iubire* (de Caton Theodorian, de C. Stăjerel, de Ana Maria Botez, de un anonim în „Românul", 1886): *Nantas* (de anonim în „Tribuna poporului", 1903, de N. Baboianu, 1909, de. C. A. Ghica în bibl. „Lectura"); *Otrava* (de Al. Iacobescu); *Munca* (de Delafras); *Atacul morii* (de H. Lecca Bibl. p. toţi); *Revărsarea* (de Iosif Nădejde, Bibl. „Minerva"); *Adevărul* (de I. Pas); *Dorinţa unei moarte* (de C. A. Ghica, 1926); *Tereza Raquin* (de G. Iorga, 1910); *Sîngele* (de A. Luca, 1908); *Madeleine Ferat* (de Al. Iacobescu, de C. A. Ghica).

ZOLLVEREIN, unire vamală stabilită (1819—28) între diferitele state ale Germaniei sub auspiciile Prusiei şi care a ajutat la formarea uniunii politice şi s'a menţinut şi după 1871.

ZONARAS IOAN (sec. XII), istoric bizantin. A scris o istorie universală mergînd pînă la anul 1118.

ZORILLA Y MORAL-JOSE. (*1817 †1893), poet spaniol. A scris poezii şi drame.

ZORLENI, com. rur. jud. Tutova, plasa Banca; 2.158 loc. După legea 1929, sat circ. com. Regele Ferdinand I. Moşia a aparţinut Reginei Elisabeta a Greciei, în 1930 a fost cumpărată de Stat. Aci e orfelinatul „Regele Ferdinand".

ZORLENŢUL-MARE, com. rur. jud. Caraş plasa Reciţa; 2.582 loc.

ZOROASTRU sau ZARATUSTRA, personagiu legendar, care ar fi murit pe la 563 a. Chr. Se socoteşte propagatorul religiunii zise *mazdeism*.

ZOROBABEL, personaj din Vechiul Testament, restauratorul statului iudeu după captivitatea din Babilon.

ZOTA IOAN (*1840 †1896), om politic român în Bucovina.

ZOTTA SEVER (*1870) arhivist român. Director al Arhivelor Statului din Iaşi; membru corespondent al Academiei Române (1910). A publicat rezultatul cercetărilor sale în legătură cu biografia lui Andronache Donici (1915), V. Alecsandri (1921), etc.

ZRINYI MIKLOS (NICOLAE) CONTE (*1508 †1566), general ungur. A pierit într'o luptă cu Turcii, pentru apărarea cetăţii Sziget, asediată de sultanul Soliman.

ZRINYI MIKLOS (NICOLAE) (*1620 †1664), poet ungur, fost ban al Croaţiei. Între operele sale e o poemă eroică *Szigeti veszedelem* (Obsidio Szigetiana), în care cîntă faptele străbunului său.

Zulus.

ZUBREŞTI, com. rur. jud. Orhei, plasa Bravicea; 3.050 loc.

ZSIGA NICOLAE (*1790 †1870), filantrop român.

ZUIDERSEE, golf al Mării Nordului în Olanda.

ZULUŞI, popor din sudul Africei în ţinutul zis *Zululand*. În lupta trupelor engleze cu ei a pierit Prinţul Louis Napoleon, fiul lui Napoleon III.

ZÜRICH, canton din Elveţia, 1.729 km. p., 538.602 loc. Capitala *Zürich* pe lacul cu acelaşi nume, 201.350 loc.

ZVINEACE, circumscripţie comunală jud. Cernăuţi cu 5 sate (1929).

ZWEIG ŞTEFAN (*1881), scriitor german. A publicat poezii lirice, drame, etc. Trad. rom. de B. Madeleine: *Amok*, *Leporella*; de F. Aderca: *Adoraţie*, 1925; de A. Luca: *Lupta pentru polul Sud*; de Ioachim Botez: *Ochii fratelui veşnic*; de S. Paul: *24 ore din viaţa unei femei*, *Simţuri rătăcite*, 1929; de Sarina Cassvan-Pas: *Scrisoarea unei necunoscute*; de E. Marghita: *Spaima*, 1928.

ZWINGLI ULRICH (*1484 †1531), reformator religios în Elveţia. Doctrina sa, anti-catolică, diferă de a lui Luther şi de a lui Calvin, dar, după ce muri (într'o luptă) amicii săi se uniră unii cu partizanii lui Luther, alţii cu ai lui Calvin

CUPRINSUL TABELELOR ŞI PLANŞELOR

LA

DICŢIONARUL ISTORIC ŞI GEOGRAFIC

TABELE

PLANŞE

La execuţia technică a Dicţionarului, şi-au dat concursul Domnii:

KUBESCH VICTOR	Dirigintele technic al atelierelor
ROMANESCU VASILE	Şeful Zeţăriei
ŞERBU TEODOR	Supraveghetor technic
ALEXANDRESCU GRIGORE	Şeful secţiei maşini plane.
BRANDT IOSIF	Şeful Zincografiei
MÜLLER ALEXANDRU	Şeful Litografiei
TOMESCU GHEORGHE	Şeful Legătoriei
KRANNICH IOSIF	Cap de echipă Zeţărie
STAVRESCU GRIGORE	Cap de echipă Monotype
LUTZ ALBERT	Şef transportor
GEORGESCU TĂNASE	Şeful secţiei maşini Litografice
ŞTEFĂNESCU ALEXANDRU	Paginator
NANU MARIN	Maşinist

S'A TIPĂRIT ACEST DICŢIONAR ÎN ATELIERELE CENTRALE ALE SOCIETĂŢII „CARTEA ROMÂNEASCĂ" ÎNTRE FEBRUARIE 1926 ŞI NOEMBRIE 1931, IN 7500 EX. PE HÎRTIE VELINĂ FABRICAŢIE SPECIALĂ DE CĂTRE FABRICA LETEA.